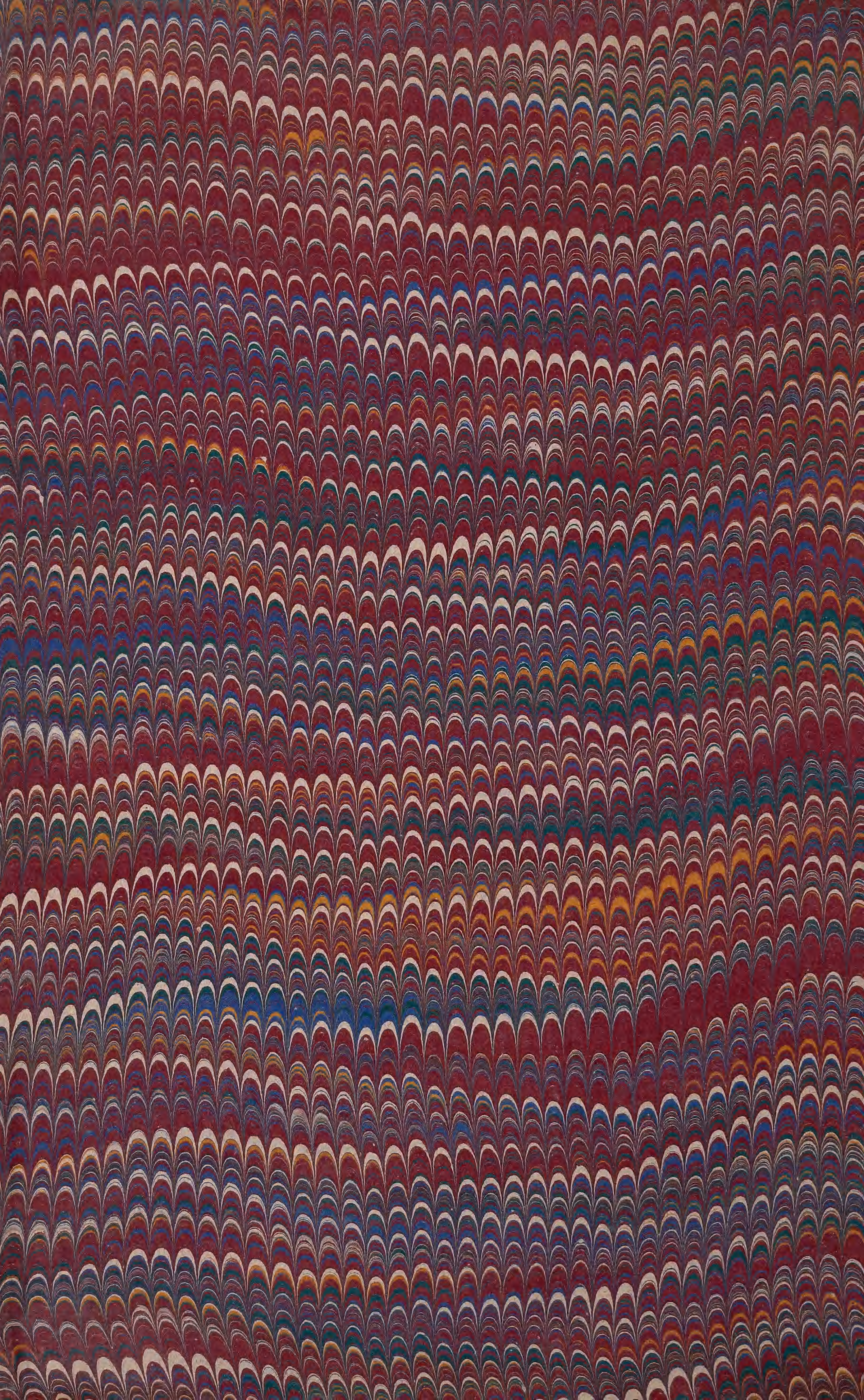




See Engelmann 331

Jonston, Jan

Historiae naturalis de Piscibus et Cetis, libri 5.

Amsterdam, 1657?

t.p.w.

1657?

ILLVSTRISSIMO AC CELSISSIMO
PRINCIPI ET DOMINO,
DOMINO
# WILHELMO VI,
HASSIÆ LANDGRAVIO,
COMITI
CATTIMELIBOCIÆ, DIEZÆ, ZIGENHAINII ET NIDDÆ, &c.
MAGNORUM IMPERII PRINCIPUM, ET LIBERTATIS GERMANIÆ VINDICUM, POSTERITATI,

MAXIMORUM REGUM FOEDERATO,
LITERARUM MECOENATI,
OMNIUM BONORUM DELICIO;

PRÆMISSO, DE FELICI AUSPICATISSIMI CONIUGII INITI CUM CELSISSIMA PRINCIPE BRANDEBURGICA SUCCESSU, VOTO:

DEUM SIMUL PRECATUS, UT CELSITUDINEM SUAM IMPERIO, ET ILLUSTRISSIMÆ DOMUI HASSIACÆ DIURNARE ET PERENNARE VELIT:

HANC HISTORIÆ NATURALIS DE PISCIBUS PARTEM

Humillimè dicat & offert, utque Sua Celsitudo qualescunque hos conatus vultu Celissimæ Familiæ erga literas sueto, excipere, & se, suaque studia commendata habere dignetur,

*Demisse orat*

CELSISSIMO PRINCIPI
Devotus Cliens

JOANNES JONSTONUS M.D.



*2 PRÆ-

# PRÆFATIO AD LECTOREM.



Cce Tibi Historiæ naturalis specimen, studiose Lector. In piscibus id exhibere voluit Typographus: ego non multum interesse arbitrabar, in quibus daretur; modò & reliqua, quod Deo volente fiet, prodirent. Suscepti laboris tuum mihi commodum causa; cui fortè per diffusa volumina hactenus incumbere molestum erat. Taceo jucunditatem, quâ melioribus ingeniis, dum inexhaustam specierum naturalium varietatem, & stupendum eorundem genium exhibet, illabitur: *Deum, eruditionem, conversationem, & naturæ imitationem*, si respexeris, summè eam necessariam comperies. *Deum* dico. Cultor quotidianus infinitæ Dei Potentiæ & bonitatis esse teneris. Hic Naturæ liber tibi ejus post sacrum codicem admiranda aperit. Machinam hic tantæ vasticiei invenies; tantæ & ejus partes molis, ut difficile sit judicare, quid magis in stuporem nos agat, infinita partium à se invicem distantia, an tanta earundem in se magnitudo. Videbis aspectu vilia, & tantæ subtilitatis corpuscula, ut nulla planè esse appareant; sed quarum virtutes maximis illis controversiam faciant. Sol centies sexagies, vel ut alii, centies quadragies major est Historico naturali terrâ: tantæ velocitatis idem, ut unâ horâ decies mille milliarium conficiat. *Proximum* etsi *terris Sydus*, Luna; ab iisdem tamen, dum minimum distat, LII. terræ semidiametris; hoc est, milliarum astronomicorum 178698. removetur: quæ si in nostra milliaria per 52. reduci deberent, quanta quæso distantia non exsurget? Terra & aqua in unum globum redacta; etsi gravia corpora, ita tamen in medio aëre suspensa librantur, & ad polos mundi disponuntur, ut ne latum quidem unguem, vel ab oriente in occidentem dimoveri; aut à septentrione in Austrum, vel vice versâ, propelli possint. Pisciculus est Echeneis, quem Remoram dicimus. At idem, gubernaculo navis affixus, immobilem eam reddere creditur. Ferruginea gleba Magnes. At quæ non miracula ejus beneficio patramus? Imbellis populus formicæ: tamen iis Reip. ratio, memoria cura. *Semina erosa condunt, ne rursus in fruges exeant è terra. Madefacta imbre proferunt & siccant. Et quoniam ex diverso convehunt, alterâ alterius ignarâ, certi dies ad recognitionem mutuam, velut nundinis, dantur.* Exiguum insectum Apis, nec ullius, si solo aspectu æstimari debet, pretii. At si earum naturam, Remp. opera excusseris, exclamabis; *rerum naturam nusquam magis quàm in minimis totam esse.* Infinitæ hæc potentiæ argumenta, quæ Historicus naturalis suggerit. *Bonitatem* si attendas, grande illius documentum, quod nulla re naturâ ad conservationem sui destituatur; quod omnes hujus universi partes, singulari nexu inter se colligentur, & sibi mutuum ad conservationem totius præstent subsidium: quòd superiora, etsi mole, loco & qualitatibus nobiliora videantur, inferioribus quasi inserviant; & denique, quòd cuncta homini tanquam regulo suo famulentur. Rem se ita habere, per universam corporum naturalium seriem, in Historia deducitur. Bona *eruditionis* nostræ pars naturalium peritia. In eo desudat intellectus noster, ut quænam sit sublimium, elementorum, subterraneorum, plantarum, animalium, hominis denique ipsius conditio, penitius cognoscat. Spinosæ illæ de materia primâ, infinito, loco, tempore, motu, generatione, &c. quæstiones huic desiderio non sufficiunt: historia, si exactè instrui velis, consulenda est. Generalia sunt quæ præcipiuntur, & isagoges primò vicem tenent: in adyta, per singularia inducimur. Ab his illa abstrahi, per eadem restringi, confirmari, refutari, nemini ignotum. Nullæ nobis metallorum, lapidum, terrarum, succorum, fluorum, plantar. &c. differentiæ essent, nisi à singularibus eorundemque inter se comparatione peterentur. Non poterat Aristoteles & ex eo Plinius scribere, *Capita piscibus proportione corporis maxima: Nulli animali cui cornua exertos dentes, sed omnibus concavos, piscium omnibus serratos præter scaro: volucribus nullos præter vespertilionem; Quibus longa crura, iis & longa colla: Cornigera una parte dentata, & quæ in pedibus talos habent, sævo pinguescere, bisulca, scissisve in digitos pedibus, adipe*; &c. nisi Historiam consuluisset. Inde ergo tibi & in hoc puncto necessaria; quod fortè accuratissimè explicatum, ut omnia solet Excellentissimus D. Sperlingius Amicus noster singularis in specialioribus Physicæ, quas adhuc premit, partibusque dabit. De *Conversatione* res clara est. Eo sæpius de naturalibus miraculis inter familiares sermones agitur, quo magis ingenia oblectant. Quantum olim apud veteres in conviviis in usu, Plutarchi symposiaca, & Athenæi Dipnosophistæ docebunt. *Naturæ imitatio* summus sapientiæ nostræ apex est. Hæc indigentiæ humanæ subvenit, opes auxit, ingenium supra sortem mortalem extulit. Deo quasi similes reddimur, dum ipsius naturæ machinamentis usi, eandem, generando, corrumpendo, transformando, provehendo, impediendo, divertendo, resolvendo, reducendo, &c. nobis quasi subiici & famulari cogimus. Ausum est hactenus ingenium huma-

manum, cœlum perpetuò & uniformi motu æmulari; ignes perpetuos, deducta quasi astris face, accendere; ventis, pluviis, iridibus, fulguribus, tonitrubus, minari; aërem in unum coactum librare; aquas in declive ire solitas, in sublime propellere; monstra & novas species formare; lapides preciosos fundere; corpora in sua principia, plumbum in hydrargirum, ferrum in liquorem rubiginosum resolvere; arbores argenteas & aluminosas subitò producere; plantarum incrementa retardare vel accelerare; easdem in seipsas transmutare; ex cineribus resuscitare; facultate purgativa, & venenata imbuere; ex stupidis, lignis, & mineralibus, Deos, cœlites, heroas, Aquilas, columbas, muscas, mundum adeoque ipsum efformare, iisque animam inspirare; oculum syderibus inferre; exilibus stupendam molem adaptare; Musica affectis varios excitare & sopire; dæmonum denique apparitiones, spectra, & nescio quas πολυμορφίας ad instar Morganæ Rhegineæ in freto Mamertino, de qua ingeniosissimus Kircherus, Artis Magnæ Lucis & umbræ l. 10. c. 1. agit, mentiri. An hæc absque naturalium cognitione peracta? Falleris. Non potest agricola suum agrum beneproscindere, effringere, tertiare, occare, runcare, sarrire: non hortulanus suum hortum plantare, opilio ovibus prospicere; pecuarius pecori subvenire; venator feras sectari; piscator squamigero gregi insidiari; auceps aviculas allicere; &c. absque hujus subsidiis si fuerit. Hujus beneficio convenientia animantibus. Adamus nomina imposuit: & Caini posteritas artes fabriles invenit. Non est ergò mirum, & Salomonem tantum huic studio impendisse, ut de plantis & animalibus libros, quos nos periisse dolemus, Urreta in Bibliotheca Preteganis habere nugatur, scripserit; tantum & Alexandrum M. indagandi Animalium per Aristotelem natura, sumptum, ut summa ad plura talenta excreverit: tantum & præterito seculo Franciscum I. Gallorum Regem, ut *Gyllium* & *Bellonium*, viros eruditissimos, & quorum quædam in hac materia scripta extant, in remotas Europæ partes, quin Asiam & Africam miserit. Hujus etiam sine dubio admiratione factum, quòd præter Reges & Principes, præcipui Philosophi in eam inquisiverint, & posteritati commendarint. Habemus præter eos, quos in Bibliothecis, Alexandrina, Constantinopolitana, Pergamensi, & aliis periisse dolemus; quique fortè adhuc cum blattis & tineis conflictantur, inter veteres Geographos, Aristotelem, Theophrastum, Dioscoridem, Ælianum, Oppianum, Columellam, Varronem, Palladium, &c. & qui omnium instar est Plinium, cujus Solinus simia appellatur; inter recentiores, Gesnerum Germaniæ Plinium, Aldrovandum, Wottonum, Turnerum, Mouffetum, Agricolam, Boërium, Baccium, Ruveum, Schonfeldium, Freygium, Mathiolum, Tabernomontanum, Bauhinum Ximenem, Bustamantium, Rondeletium, Bellonium, Cæsium, Thevetum, Marggravium, Pisonem, ab Horto, &c. & qui utriusque Indiæ Navigationes scripsere. Hinc fit, ut sæpè mirari soleam, quòd nullam huic Historiæ in Academiis, Bononiensem si excipias (in Wittebergensi quoque eam cæpit urgere. Cl. Sperlingius) Professionem assignatam videam: & malimus sæpè inter quæstiones de generalibus motis consenescere, nulli vitæ generi prompti, quam naturæ abdita scrutari, quæ omni inserviunt. Et tantum de Historia naturali. De *Labore* meo hæc paucis habe. Totam me naturalem historiam pertexere constituisse, si mihi ad tantas curas Deus vitam producere voluerit, eamque ex vastis illis tam recentium quam antiquorum, Plinii inprimis, Aristotelis, Oppiani, Gesneri & Aldrovandi, voluminibus excerptam, & brevioribus gyris inclusam, ut te quasi scripta introducerem: illa præcipue quæ ad naturalium cognitionem spectant oimssis aliis attingere, ne te distraham: ordinem qui mihi videtur commodissimus sequi, ut memoria tua juvetur: Paralipomena ex recentioribus illis inprimis qui Indica nobis dedere, addidisse, ne quid omissum esse conquereris: in descriptionibus authorum ipsorum plærumque verbis uti, sæpe & breviora capita inserere, ne quid secus acceptum occurrat: Authorum loca etiam ab istis neglecta adjecisse, ne te ab his abduci per compendia, imagineris: Figuras & quidem elegantes ut Chalcographus adjiceret persuasi, ut descriptiones facilius conciperes, & impressam memoriæ imaginem, specie ipse visâ depromere posses. In hoc de Piscibus volumine adjectos quosdam ex Schonfeldio, habebis: Liber verò quartus ex Marggravii, in cujus nimis matura morte, ingentem Resp. literaria jacturam fecit, Historia Brasiliæ naturali totidem verbis depromptus est. Cur ad suas classes reduci non potuerint, dixi. His interim fruere, studiose Lector, & ad sequentes nundinas, Avium, Quadrupedum, & Aquaticorum, Exanguium, quæ jam parata, Historiam expecta. Benè vale, & studiis nostris fave. Dabam Lesznæ Polonorum ex Musæo, in cureotide Nativitatis Salvatoris nostri, Anno M. DC. LI.

1651

# INDEX

## In Historiam de Piſcibus & Cetis, juxta ſeriem alphabeticam diſpoſitus, in quo litera P. paginam deſcriptionis, T. tabulam denotat.



Aſterias

Iu-

# INDEX

## Quibus paginis Tabulæ piscium sunt subjungendæ.

*In Historia de Piscibus & Cetis.*



N. *Tabulæ tres posteriores superadditæ sunt, ut iconismus piscium, exhiberetur plenarius. Nimirum, quia prioribus absolutis in authorum pervolutione, hi in Clusio, Salviano atque Schonfeldio occurrerunt à prioribus illis differentes, peculiariter eos subjicere visum fuit.*

FINIS.

HI-

# HISTORIÆ NATURALIS DE PISCIBUS.

## LIBER PRIMUS.

## De Piscibus Marinis.

### TITULUS I. *De Pelagiis.*

### CAPUT I. *De Piscibus Squammosis.*

### ARTICULUS I. *De Asellis.*

Tab. I. 1. Tab. II. 1.



PIsces, qui Latinis *Aselli* dicuntur, Græci ὄνους & ὀνίσκους, seu ab asinino colore, quod Varroni placet, seu à torpore, ut *Oppiano*, *vocant*.

Varro l. 4. de L. L. Oppian. l. 3. Halieut. Plin. H. N. l. 9. c. 7. item. l. 32. c. 11. Athen. Dipnos. l. 7.

Genera eorum duo Plinius, & Dorion, faciunt, *Callariam* & *Bacchum* seu ὄνον quem *Gadon* alii dicunt, & Calleridam, ὀνίσκος, & μάξεινος; tria Oppian. nisi Oniscum pro parvo sumpserit: Nos eis *Asellum nigrum*, *Molvam*, *Morhuam*, Gobergum, hisque *Mustelam*, & *Tincam*, adjicimus.

Onos, nonnullis ὀνίσκος, Asellus, Plinio, seu quod Libero Patri sacer, seu ob tumidum ventrem BACCHUS, Dorioni Gadus, Holl. juvenculus *Bolck*, adultus *Cabelliau*, dicitur, magnitudine est insigni, tres enim cubitos sæpe excedit; colore in tergore, nigricante, ad latera & in ventre albicante, capite amplo, ore, ante quod cirrum habet, (radiolum & virgulam quidam vocant) grandissimo. ἀνήῤῥογον ὁμοίως ταῖς γαλεαῖς, Arist. dicit, ventre non variegato (malè Epichar. apud Athen. ποικιλογάστορες vocat) sed tumido, ut πελογάστορες legendum sit, jecore maximo. *Degit* in alto mari, in aliquo latibulo; sub Sirii maximè exortum latitat, cum alii per frigus se abdant, sæpè se arenâ obruit, unde forte *Sandi* apud Borussos nomen.

Arist. H. A. l. 9. Plin. H. N. l. 9. c. 17. Arist. H. A. Ælian. H. A.

*Usus* ejus in cibis apud Rom. post Accipenserem, hodie apud Septentr. frequentissimus. Carne est alba & friabili. quod si mari puro & alimento probo utatur, carnis bonitate cum saxatilibus contendit. Difficilem esse concoctu, virosumque aliquid habere Diphil. apud Athen. prodit. Exsiccatus osseam duritiem contrahit, nec nisi fustibus verberatus coquitur; unde piscis fustuarii, & Germ. Stockfisch nomen. Sale inveteratus, & salsugine abluta ex nova aqua elixus, *Laberdanus*; (Laberdan) in Germaniam devectus, Rheinfisch/ Rheni piscis, vocatur.

Galen. de de Alim. facult. l. 3. c. 30.

Callarias s. *Clarias*, *galaria*, *galerida galaxia*, Holl. Schelfisch/ Murmelio *Piscis capitosus*, Gallis *Merlucius*, longitudine plerunq; est cubitali, teres, ventricosus, squammas habet minutas, in lateribus & dorso ad cineritium colorem vergentes. *Caput* majusculum, & in eo lapillos duos oblongos, latum, pressum. *Oris* rictum maximum. *Oculos* maximos, *branchias* utrinq; quaternas, duplices; in interiore oris parte post linguam ossa patre inferna, superna, aspera, & in gula, regione cordis duo alia reliquis longiora, quæ obstant ne pisces dum devorat, in gulæ angustias compulsi, aculeorum asperitate cor vulnerent. *Ventriculus* est magnus, crassus, superiore parte latus, inferiore acutus, albus. in interna capacitate tenuissima ac nigerrima membrana obducitur. Pinnis natat 4. quar. quæ in supina parte, ori sunt propiores, quam quæ ad branchias. Unicam habere spinam ex dissecto Salvian. didicit. *Interiora* si spectes, *cor*, quod inter branchias situm est, pericardio involutum, figuram ossis dactylorum exprimit. *jecur*, cui fel committitur, album, *intestina* rubent, *uterus* bifidus nec, longus. ex vertebrarum extremitatibus, quæ retusa sunt, crassa utrinq; membrana, scapulæ formam dissecta ad amussim repræsentans, suboritur; quæ capacitatem intus vacuam, extuberantemq; efficit ita ut piscis ventriosus reddatur. *Degit* plærumque circa cænosa ac herbosa littora. Gobionibus, atherinis, & marinis rejectamentis vescitur. Carne est candida & friabili. Huic similis est, quem Veneti *Piscem mollem*, Rom. *Ficum*, Galli *Merlangium*. Albus argentei coloris, mollis, squamis parvis tectus, oculis magnis, argenteis; ore mediocri, dentibus in maxillis, parvis, albis, acutis, ordinatis. In capite calculos oblongos habet. *Pinnas* ei tres in tergore, duas ab ano ad caudam, in lateribus ad branchias utrinque unam, Bellon. tribuit. Spina tergoris 60. vertebris. linea à branchiis ad caudam sinuosa ducitur. *Ventriculum* habet magnum cum multis appendicibus. *Epar* ex candido rubescens, vulvam bifariam juxta Rondel. quadrifariam juxta Bellon. divisam. Ascendit sæpè ex alto ad littora, & Aphyis Caridibus, Gobionibusque, quos integros devorat, pascitur. In Gallia maximè freqens est. Asellus NIGER Anglis ideo Collfisch/ à carbonibus dictus; squamis est latioribus, tergore nigricante, ventre candidiore. Linea à capite ad caudam atra, & ad latera aliquantulum inflexa producitur. pinnæ reliquis sui generis piscibus duri-

Tab. I. 2. 3. Tab. II. 2. 3.

Aldrovand. l. 3. de Piscib. c. 3.

Aldrov. Gesner. Tab. II. 3.

 ores

ores & robuſtiores ſunt. Parvus carnem habet planè inſipidam, profectus habetur in pretio. *Aſellum vireſc.* v. Tab. 46.

## ARTICULUS II.

## *De Molva, Morhua, Muſtela, & Tinca marina.*

Tab. II. 6. Tab. XXXXVI. Molva, Rondeletio *Aſinus varius*, & *Molva major*, dorſum habet cinereum multis maculis nigris conſperſum, *ventrem* candidum falcatum, *pinnas* in dorſo tres, à podice unicam, duas ad branchias, duas in ventre. *dentes* in maxillis, internas partes Aſino ſimiles.

Aldrovand. de Piſcib. l. 3. c. 6. Morhua ſeu *Molva altera*, Anglis Morchuel, plærumque eſt ſeſquicubitalis longitudinis, pedis unius. *Os* ipſi magnum, *dentes* in maxillis, *oculi* magni. Ex inferioris maxillæ extremo *appendix* carnoſa ceu pilus è barba propendet. *Pinnæ* ad branchias & in ventre binæ, parte prona tres, à podice duæ conſpiciuntur. *Dorſum* cinereis fulviſque maculis notatur. *Venter* eſt falcatus. Caro coctione propter humoris tenuis conſumptionem, glutinoſior, ut farina aqua diluta, & saccharum *diſſolutum* evadit, butyro immerſa adeò digitis adhæreſcit, ut vix inde avelli poſſit. *Inteſtina* & folliculi ichtyocollæ conficiendæ inſerviunt.

Gobergus duorum cubitorum magnitudinem ſuperat. *Colore* eſt cinero, ventre falcato, *ore* ſine dentibus mediocri partibus internis Merlucio ſimilis. *Carne* duriore quàm Aſinus.

Tab. I. 4. Quem Muſtelam Genuenſes vocant. Illyrici *Pegorellam* dicunt. Bellonius Ariſtotelis & Galeni *Callariam*, Rondeletius *Aſellum* veterum eſſe opinatur. Trium interdum palmorum eſt longitudinis, cruris humani craſſitiei, colore ex livido in opacum abeunte. Duas in tergo *pinnas* gerit, minimo capiti vicina eſt, præter has alia ad caudam uſque protenditur, ad latera utrinque una rotunda, ut & cauda viſitur, ſub quibus poſtremis craſſiores ac carnoſi quidam cirri bifidi conſpiciuntur. Maxillæ ipſi mobiles. *Dentes* confuſi; in ſuperiore labro, *maculam*, cordis figura, denticulis circumfultam, linguam albicantem & in cuſpidem efformatam oſtendit. *Branchias* diſtendit utrinque quatuor. *Interiora* ſi ſpectes, ſub branchiis *cor* deliteſcit triquetrum, burſâ ſuâ involutum. *hepar* pallidum ac ferè lacteum in tres lobos diviſum, diaphragmati appenſum. Siniſtra ejus pars, cæteris major, veſiculam fellis oblongam admittit. *Lien* prægrandis ſanguineus, gracilis, oblongus, paſtorum inſtrumentum, cui cornutæ Muſæ nomen referens, à ventriculo dependet. In *pyloro*, triginta & aliquot apophyſes numerantur. *Inteſtina* tribus revolutionibus circumflectuntur, priuſquam rectum attingat. *Veſicula* quædam cæteris Aſellis communis, gemino veluti folliculo tergori conjuncta, commodum nationis uſum exhibere creditur.

Tinca marina, propter corporis cum paluſtri ſimilitudinem ſic dicta, *Peſce fico* Italis quòd paſſi ficus inſtar mollis ſit, vocatur. Salvianus *Aſellum Callarium* eſſe ſed falsò, contendit. Vix pedalem menſuram excedit. *Corpore* eſt toto oblongo, latiuſculo, ſquammis minutis contecto, coloris cinericii. *Capite*, in quo duos lapillos gerit, lato & preſſo. *Ore* magno, & valdè denticulato. *Oculis* aureis. Ex inferiore maxilla appendix cum barba propendet. *Branchias* habet utrinque quaternas, & ad eas binas latiuſculas pinnis, unam ſcilicet utrinque. Ex anteriore ventris parte pinnarum vice bini longi admodum atque rotundi cirri propendent. In primo dorſo pinna parva erigitur; poſt eam alia una enaſcitur, per dorſum totum ad caudam uſque extenditur. Inferiori ventri ſingularis pinna ab ano orta, ad caudam etiam uſque producta, ſubnectitur. Cauda in unicam rotundam deſinit. *Hepar* magnum & ſubalbidum viſitur. Tab. I. 5.

Caro concoctu eſt facilis, ſed excrementitia.

## ARTICULUS III.

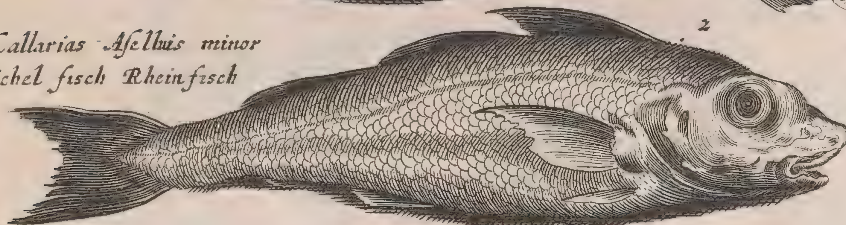
## *De Harengo, & Lipari.*

Piſcis, quem Germani Harengum fortè à Græcorum πάριχος, quod ſalſamentum ſonat, alii Halecem vocant, qui apud antiquos ſit & vocetur, ignoratur. *Chalcidi* marinæ ſeu Sardinæ quidam congenerem faciunt. *Thriſſis* ſive Aloſis nonnulli. Aldrovand. l. 3. c. 10.

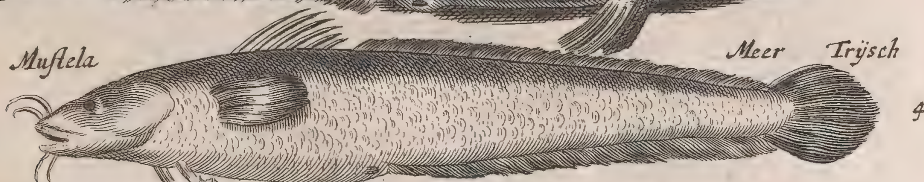
*Dorſo* eſt quodammodo cæruleo, *ventre* albo falcato, *ſquammis* acutis pertinaciterque hærentibus. *Branchiarum* ſciſſuram, quia pro corporis ratione magnam habet, citiſſimè aqua extractus emoritur. Jejuno duntaxat inteſtino inſtructum Albertus author eſt. Tab. I. 6.

In Oceano Germanico circa Britanniam, Hiberniam, Scotiam, Norvegiam, Daniam inveniuntur, in Mediterraneo quoque capi, & Romæ, Maſſiliæ, Venetiis proſtare falsò Bellonius prodidit, formæ ſimilitudine, quam cum Triſſis habeat deceptus. Puro aquæ elemento *Nutriri* voluerunt quidam, quod in aërem protracti in momento exſpirent. Magnis ſimul agminibus natant, & tanta ipſorum copia, ut ad CCM. coronatorum in ſingulos annos capturæ precium aſcendere Cardanus prodiderit: In terra ſancta Oceanici maris Inſula IIM. hominum vitam harengis ſuſtentabant. Cùm per petulantiam unam ex captis virgis cecidiſſent, adeò eor. numerus eſt imminutus, ut poſt illa vix centum ex eo quæſtu vixerint. Lucent in aqua, ventribus verſus ſummum æquor, obverſis. imò tantum de ſe ſplendorem, ſquammis maximè quæ circa oculos, emittunt, ut mare fulgurare videatur. Lucem emoriente mori, credi-

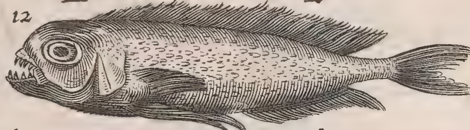

Asellus Cabeliau Bolch
1

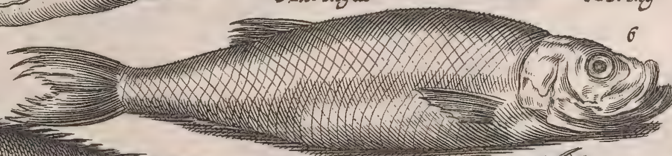

Callarias Asellus minor
Schel fisch Rheinfisch
2

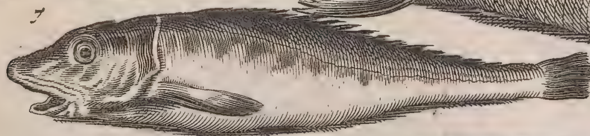

Asselus alter siue Merluctus
Ein ander art Schelfisch
3


Mustela
Meer Trÿsch
4


Tinca marina
Meer Schleÿe
5

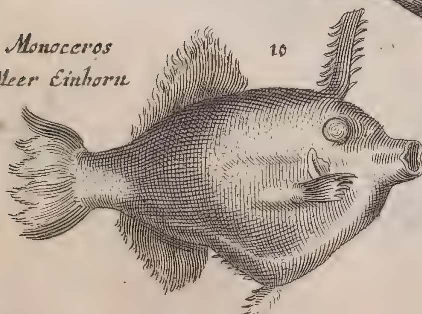

Hippurus
Rondon kopff
12


Harengus
Hering
6


Liparis Schmalz fisch
7


Scolopax Meer Schnepf
9


Aper
Meereber
8

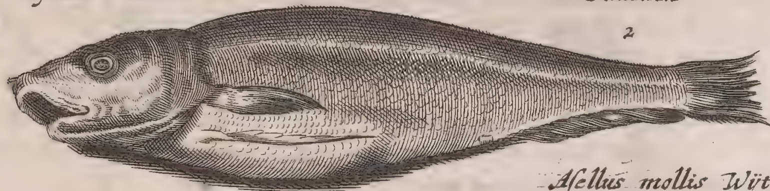

Monoceros
Meer Einhorn
10


Glaucus meer
Stichleng
11

*Asellus Cabelian* 1



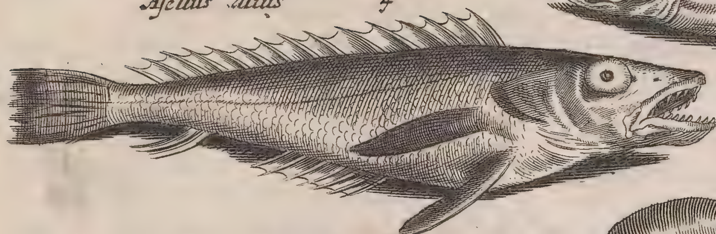
*Asellus minor Gulleken* 2



*Asellus mollis Wÿtingh* 3



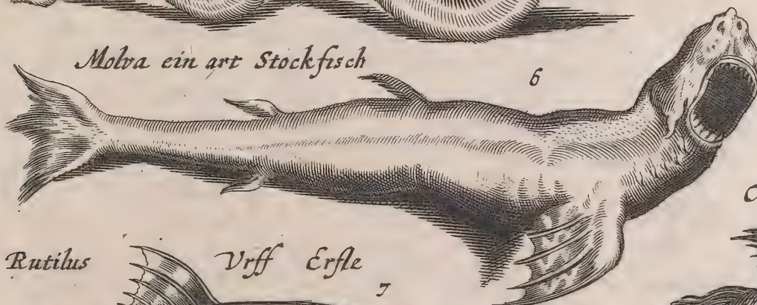
*Asellus alius* 4



*Reuersus Indicus Anguilli formis* 5



*Molva ein art Stockfisch* 6



*Rutilus Vrff Erfle* 7



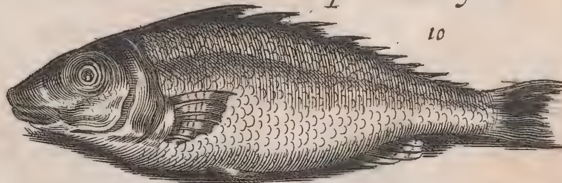
*Coruulus raplein* 8

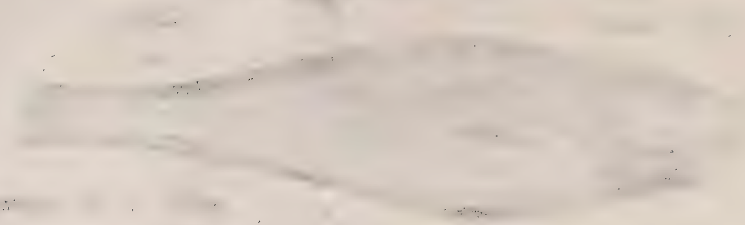


*Coruulus raplein andre aet* 9

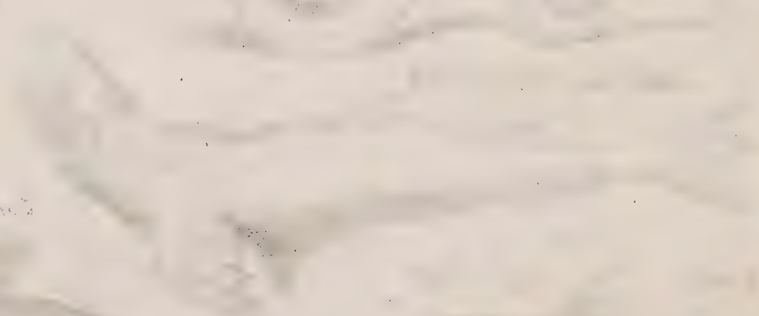


*Salpa Stock fisch* 10











credidere quidam, per aliquot post mortem supeꝛesse dies, quidam experti sunt. Semel anno teste Alberto pariunt.

Caradenus in Brigantibus. Lansius de Principatu Europæ.

Mira de eorum natatu prodita sunt. Proavorum tempore ad Norvegiam sua quasi stativa habuerunt, nostro tempore Brittanniam totam immensis exercitibus circumnatant. Circa solstitium æstivum ex alto Scotiæ littora petunt: inde Anglica littora adeunt, & ab Augusto medio ad Novembrem à castro Scarboroug ad Thamesin capiuntur. Postea aliqua vehementiore procella in Britannicum mare deferuntur, & in eo ad Christi natalitia piscantibus se offerunt. hinc Hiberniam utrinque pernatantes, in Septentrionalem Oceanum, circumnavigata quasi Britanniâ, se transferunt. & ibi ad Junium occultantur. Postquam fretificavere, redeunt.

*Usus* ipsorum in cibis, apud Septentrionales frequens. Recentes, muriâ conditi, & exsiccati; mensis inferuntur. Solent & saliti aqua macerari: salsugine deposita, in craticula assi eduntur. Conspecta in novo orbe volantium nubes. *Misera horum*, inquit

Thuan. Histor. l. 117.

Thuanus, *conditio, quibus nec in mari natantibus, nec in aëre volantibus, tutus unquam receptus, naturamque in utroque elemento novercam experti, cum ut se à pernicie cognatorum piscium asserant, in altum evehunt, mox ab avibus circumvolantibus rapiuntur; quarum si rostrum fugiendo evaserint, arefactis alis deficientes, rursus se in aquas præcipitant, & volando fessi, à piscibus infestis glutiuntur. Itaque mediam sortem eligentes plerunque in obvias naves involant, & præda hominum fiunt.*

Plin. H. N. l. 32. c. 12. Tab. I. 7.

Liparis piscis à Plinio memoratus, à pinguedine, quasi λιπαρὸς nomen invenit. *Capite* terrestrem curriculum refert. *Os* ei parvum, sine dentibus, maxillis asperis. virga à capite ad caudam satis lata. *Squammæ* parvæ. *pinnæ* ad branchias & in ventre binæ. alia à podice ad caudam, alia à cervicis loco ad eandem continua sine aculeis.

*Cauda* in duas desinit. Adeò *pinguis* est, ut sub cute pinguedinem loco carnis habeat; asservatus, totus in oleum abiverit.

## ARTICULUS IV.

## *De Apro Scolopace & Monocerote.*

Tab. I. 8. Aldrovand. l. 3. c. 12. de Piscibus.

APer Rondeletii, quem ille cum Apro veterum eundem, sed falsò ut Aldrovandus ostendit, ponit, piscis est squammosus, ferè rotundus, compressus corpore præduro; & aspera veluti ac villosa *cute* prædito, *rostro* suis instar, oblongo & obtuso, sine dentibus. *aculeis* præacutis, duris, longis, rectis. setas inæquales esse diceres, qui mox à capite secundum dorsi longitudinem decurrunt. *Pinnas* habet ad branchias duas, in ventre duas alias, multis firmisque aculeis & à se disjunctis constantes. à podice tres aculeos breves & acutos. Cauda in unam pinnam desinit.

*Iconem porci supini Salviani tradit* Tab. XXXI. 1.

Qui Rondeletio SCOLOPAX, seu Ascolopax est, hunc alii *Elephantem*, sed perperam. rostrum enim rigidum est; Gesnerus *Serram* Plinii quod radium caudam versus serratum habeat, nominat. Semper ferè parvum esse, exinde conjicit Rondeletius, quod tres ejusdem magnitudinis ovis distentos viderit.

Tab. I. 9. Rondel. ut Hist. Pisc. Gesnerus de Aquatil.

*Corpore* est rotundo, Erythrini modo rubescente. *rostro* prælongo, rigido. In dorso habet *aculeum* longum durum, præacutum, altera tantum parte serratum. denticulis serram referentibus, utpote contiguis basibus quæ latiusculæ sunt. *Caudam* habet tenuem.

*Caro* ei substantia Pagro similis, boni succi & facilis concoctionis. Cum rarus sit, exsiccatus potius servatur quam editur.

Monoceros Clusii, ob consimilem potius cum Sclopace formam, quam ut quod inter squammosos censeri debeat; aspero enim corio est; priori subjungitur. Ex orientali India allatum Clusius ita descripsit. Ab extimo ore usque ad caudæ pinnas, paulo longior erat tribus unciis, medio corpore paulo plus uncia latus, &c.

Tab. I. 10. *Clusius l. 6. Exot. c. 27.

## ARTICULUS V.

## *De Glauco veterum & Hippuro.*

GLaucus piscis à colore cæruleo seu Cyaneo ita dictus, ὑποπλαδυκος interdum à Græcis, teste Eustachio, dicitur, & benè à *Glaucisco*, cum ille æstate lateat, si Aristoteli & Ovidio credimus; hunc æstate & hyeme Damoxenus Comicus in cibis laudet, distinguitur. Mnesitheus apud Athenæum inter τμηλῶν Volaterranus serratorum & carnivororum genera, eum ponit; Aristoteles squammosum facit, & paucas appendices supernè circa ventriculum exeuntes habere adjicit. Plinius austero & irascenti mari simili colore, esse prodit.

Tab. I. 11. Plin. l. 32. cap. ult.

Apud Rondeletium *tres* ipsius habemus *species*. *Prior* provincialibus *Cabrolle* dictus, tricubitalis quandoque, corpore est longo, ventre compresso, *dorso* falcato, cæruleo, *cute* nitida, *squammis* vix apparentihus, ni cutis exsiccetur. *ventre* candidissimo, *maxillis* asperis potius quàm dentibus munitis. Statim à capite *aculeos* habet; quorum duo qui juxta anum sunt, velut in vagina conduntur. Aculeos *pinna* sequitur, ad caudam usque continua, initio magna, maculâ nigrâ notata, inde brevis & tenuis, tenuibus quasi villis constans. Ad branchias pinnæ aurei sunt coloris, pro *podice* rimam potius quàm formam sortitus est. *Ventriculum* habet magnum cum uno appendice. *Vesica* fellis intestino adhæret. *Splen* parvus, caro candida & pinguis visitur. Salvianus *Amiam* veterum esse credit, Jovius centrinam quibusdam videri dicit.

Plin. H. N. l. 9. c. 36.

*Alter* minor, unde γλαυκίδιον apud Athenæum

næum esse conjicit, septem aculeos in dorso, ad caudam spectantes habet; à superiore branchiarum parte ad medium corpus linea tortuosa admodum dimittitur, hinc rectà ad caudam protenditur.

*Tertio* quem *sinuosum* vocat, quod linea à branchiis ducta, serpentum corporis flexibus gradientium instar tortuosa sit, dentes sunt acuti, dorsum ex cæruleo nigrescit.

Oppian. l. 3. Halieutic. Athenæus. Dipnos. l. 7. *Locum* in petris etiam & arenis pasci Oppianus scripsit. Numenius apud Athenæum καλὰ μνία σιγαλόεντα, id est, *per algas molles*, fluctibus minimè agitatas & muscum versari, tradit. Aristoteles, & Athenæus pelagium fecit. *Cibus* quidem ipsi, carnes. Sed nec algam vel muscum contemnit. Unde Tarentinus escam ad Glaucos capiendos præscribens, partem ex musco & farina, partem ex piscium carne componit. Fœtum suum ore, ubi metuit recipere, iterum emittere, tradidere quidam; quia spinosus est, de Glauco Galeo sumendum id videtur: sanè solum ex Galeis Acanthiam fœtus suos propter spinam non recipere, author est Aristoteles. (Ælian. H. A. l. 1. c. 16. Arist. H. A. l. 6. c. 16.) Æstate circa LX. dies non conspicitur. Plinius alibi dictor. immemor, nunquam apparere scripsit.

Plin. H. N. l. 32. c. ult. *Usus* ipsius expetitus in cibis, sive uterum gerat, sive non. Caput tamen potissimum, apud Anaxandridem, Sotadem Comicum, inprimis si in Olyntho, & Megaris captus esset, commendabatur. Eustathius palmam oculis tradit. ut ut sit, difficulter, si Tralliano & Mnesitheo credimus, concoquitur. Concoctus permultum alimenti præbet. Ex jure sumtum seu Glaucum seu Glaciscum, copiam lactis mulieribus facere, Plinius Author est.

## ARTICULUS VI.
## De Hippuro & Reverso Indico.

Plin. H. N. l. 32. c. 9. Tab. I. 12. Hippurus seu à similitudine equinæ caudæ, seu διὰ τὸ ἵππου δίκην καὶ ὀρχεῖν ἐξάλλεσθαι quod equi more feratur & saliat, ita dictus; aliis ἀρνεύτης ab agnis saltus urinantibus similes exercentibus, Dorioni & Epeneto κορυφαίνη, à pinna quæ à vertice incipit, in eoque veluti crista erigitur, Hicesio *Hippurea*, Hispanis *Lampugo*, Gazæ *Equilis* vocatur. (Rondelet. in Histor. Piscium.) Glauco colore internisque partibus similis est, & facilè inter cæteros pisces ex *pinna* quæ à capite incipiens in prona parte ipsi unica est, & caudæ equinæ simillima, villis multis constat, cujusmodi in nullis aliis piscibus reperitur. Venter in medio corpore situs est.

Arist. H. A. l. 9. c. 10. *Degit* in pelago, mari Mediterraneo ignotus. Carystius ab Archestrato maximè celebratur, quod mirum, cum cæteri ibi pisces viles sint. Delectatur carnibus, & nassis inclusus tantopere crescit, ut inde incrementum cepisse videatur. Vere *parit.* hyeme latet in natatu celer est, & nunquam nisi certis diebus capitur.

Reversus Indicus duplex est, Anguilliformis alter; de quo inferius dicemus: alter, de quo hic, squammosus. (Tab. III. 1. Clusius Exot. l. 6. c. 18.) Nomen inde, quod retractus venetur, accepit. Magnitudine est palmi. Squammis contegitur rugosis, spinis in dorso, & ab umbilico ad caudam maximè acutissimis. Docilis est, & facilè cicuratur. Magnam Indis in venandis piscibus præstat operam. (Nieremberg. Nat. Exot. l. 11. c. 18.) Tenui sed valido funiculo alligatus ad mare defertur, blandis animatus verbis in piscem conspectum, etiam magnum, emittitur, ejusdemque lateri seu ventri sese affigit. sic extrahitur. Præda blandè avellitur, ne, quia valide adhæret, discerpta intereat.

*REVERSUM Indicum anguilliformem vide* Tab. II.

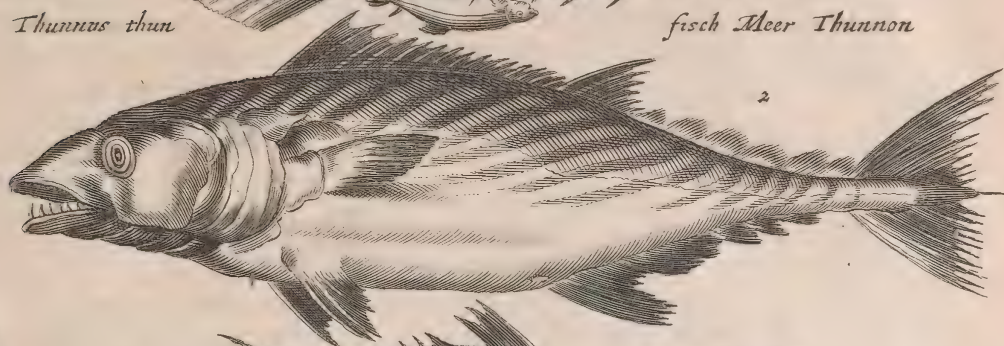
# CAPUT II.
## De Pelagiis Lævibus.

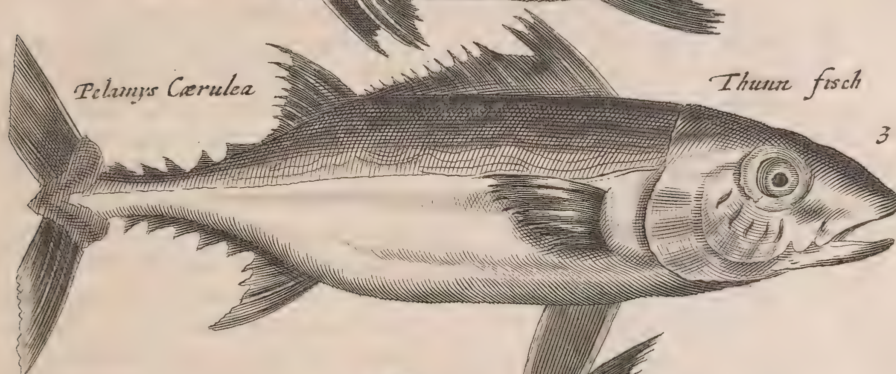
## ARTICULUS I.
## De Thunno.

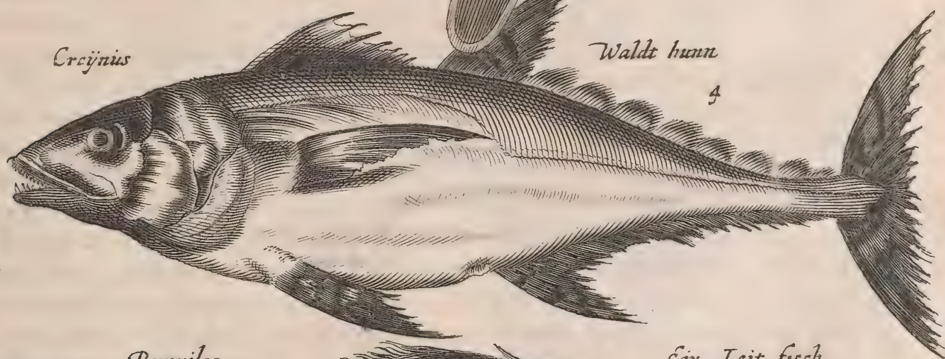
Thunnus, seu à Græcorum θύειν quod est magno impetu moveri, seu ab Ebræorum Thannia, quo Cetaceum piscem intelligunt, sic dictus, multa apud Authores pro diversitate ætatum sortitur nomina. (Aldrov. l. 3. 18. Tab. III. 2. 3. 4.) Thynnis seu Thynna simpliciter sive mas est sive fœmina, Pelamyde major, Thunno propriè dicto minor. *Cordyla* appellatur partus, quot fœtas redeuntes in mare autumno comitatur, (Plin. H. N. l. 9. c. 15.) Byzantii αὐξίδας, διὰ τὸ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις αὐξάνεσθαι ut testatur Aristoteles; seu quod paucis diebus augescant (Gaza *Auxum* vocat) dicunt. (Arist. H. A. l. 6. c. 16.) Redux in Pontum ex magno mari Cordyla, *Pelamydis* nomen, seu παρὰ τὸ ἐν τῷ πηλῷ μύειν, id est *quod in limo se abdat*, seu διὰ τὸ πέλειν ἅμα *quòd gregatim degat*, ut Plutarcho placet, (*Limosam*, *Limatriam*, & *Lutariam* alii vocant) sortitur. (Plutarch. de solert. Animal.) Pelamydes cum annuum excessere tempus, *Thunni* vocantur. hisce paulò majores *Tritones*, *Orcynus*, *Apolectus*, *Sarda*, *Synodontis*, *Cybia seu Cybios*, *Cete*, *Melandrys*, *Triton*, *Chelidonas*, *Xanthias*, propriis suarum appellationum rationibus non carent. (Aldrov. l. 3. c. 11.) sed & variis eorum sale asservatis partibus, singularia nomina indita, apud Authores invenies.

Lubricos eos Plinius facit. Rondeletius suum Orcynum, ut & eum quem Pelamydis veræ seu Thunni Aristotelis nomine exhibet, squammis magnis ita ad amussim compactis, ut iis carere videatur, tegi, coctione easdem dehiscere, tuncque perspicuè apparere tenui membrana contectas, scribit. (Rondelet. in Hist. Pisc.) Pelamydem verò Sardam cute levi esse, & sine squammis, ea parte, quæ à pinnis ad branchias sitis, incipit excepta, adjicit. Sed nec vel de sexuum notis; vel de Pelamydum, & Thunnorum differentiis inter Autho-


Reuerſus
Indicus ſquamoſus
Iag fiſch
1


Thunnus thun
fiſch Meer Thunnon
2


Pelamys Cærulea
Thunn fiſch
3


Orcÿnus
Waldt hunn
4


Pompilos
Ein Leit fiſch
5


Amia
Streit thunn
6

Aristot. H. A. l. 5. c. 9. Plin. H. N. l. 9. c. 15. Athen. Dipnos. l. Authores convenire videtur. Aristoteli Plinio & Athenæo mas à fœmina eo distinguitur, quod hæc sub ventre pinnulam habeat ἀφαρόυς dictam, quâ mas caret. Rondeletius in utroque semper pinnam sub ventre deprehendi ait, indivisam in mare, divisam in fœmina, ut podicis foramen dilatari, fœtusque commodius in lucem edi possit. Ligures & Massilienses piscatores nunquam ex Pelamydibus Thunnos fieri apertè ostendisse, author est Scaliger: à Pelamyde hoc unum distare Thunnum, quod hic sit lividus lateribus, illa undantibus maculis transversis atque obliquis eidem destinato gerat, asseret Bellonius. Captus An. M. DC. LXV. circa Gaditanum fretum, pedem XXXII. longitudine, latitudine XVI. in cujus pelle integra classis delineata conspecta est. (Scaliger in Exercitat. — Bellonius cit. Aldrov.)

Oppian. Halieut. l. 3. c. 620. *Locus* Thunnorum varius pro ætate esse videtur. Oppianus, qui eos piscibus pelagiis annumerat, ex Oceano in mare Mediterraneum, cum vere ad sobolis propagationem instigatur, venire, ideoque tum plurimos in Tyrrheno & Iberico capi, author est; mense Majo Xiphiis cogentibus irrumpere, Jovius adjicit. Pelamydes æquora fluvio aut paludi vicina incolere, ideò in Pontum ad dulciora pabula gregatim intrare, ex Plinio habemus, ibidem, ut & in Mœoticis paludibus nasci, Strabo retulit. tepore gaudere ideò per summa maris natare, aliquando flumina subire, ex Aristotele discimus; Visos qui Agathopoli ad pontem usque, qui aliquot millibus passuum à mari distabat, conscenderent, Rondeletius prodidit. sed & in Rheno, Nilo, Pado, Platina scripsit. in algosis quibusdam locis. Gaditanis extra Herculis columnas subsolano vento eò delatis, ingenti numero, magnitudine & crassitie incredibili, occurrisse, Admiranda Aristot. venditant. Vix credendum Thynnorum multitudinem in Indico mari tantum, ut Magni Alexandri classis haud alio modo, quàm hostium acie obvia contrarium agmen adversa fronte direxerit quod apud Plinium legimus. Græci scriptores enim Cete & Physiteres fuisse innuunt. De eorum circa Byzantium & captura & mora ita Strabo, &c. (Plin. H. N. l. 9. c. 15. — Strabo. Geogr. l. 7. — Aristot. H. A. l. 8. c. 19. — Rondelet. — Aristot. in admirand. — Plin. H. N. l. 9. c. 3. — Strabo Geogr. l. 7.)

Aristot. in Admirand. Strabo l. 3. *Cibus* eis aliquando alga; sæpè, circa Hispaniam inprimis, (ex anteriore ad columnas delati pelago, esca deficiente macerantur) glandes, ex quercubus ad mare nascentibus delapsæ quibus vehementer pinguescunt. & ex harum ubertate, ubertas Thynnor. colligitur: ut plurimum caro. Tepore fœturæ quicquid attigerint, liguriunt. quin & partu soluto, ne propriis quidem parcunt natis, sed læti tempore veris *Ova vorant subitò, & lacerant sub dentibus atris.* aliquando præ pinguedine rumpi Aristoteles author est. (Athen. l. 7. Dipn. Polybius Histor. l. 34. — Aristot. H. A. l. 6. c. 17. — Oppian. Halieut. l. 4. Aristot. H. A. l. 6. c. 17.)

*Vitam* ad biennium duntaxat producere quod Plinio ex Aristotele placuit, vix verisimile videtur. Ad tantam enim excrescunt magnitudinem, ut XV. talenta pendeant, caudaque duo cubita, seu ut apud Aristotelem extat, quinque palmum latitudine, expleat, & visi capi, quos corporis magnitudine, squammarum crassitie & corporum duritie biennio multo provectiores fuisse fateri oportuerit. (Plin. H. N. l. 9. c. 15. — Aristot. H. A. l. 8. c. ult.)

De *Generatione* habemus, Thunnos coire mense Februario post idus Junii initio parere semel, & quidem, in Ponto Thunnos, bis credi, quia partim tempestivus partim cordus ejus fœtus est. prior soboles mense Decembri ante brumam exit, posterior vere. *Ova* edunt quasi in utriculo. Ex his fiunt, quas Scordulas vocant, Byzantii Auxiadas quod paucis diebus augescant. (Aristot. H. A. l. 5. c. 11. edit. Scalig. — Plin. H. N. l. 9. c. 115. — Oppian. Halieut. l. 4. v. 505. Vide Oppian. & Scalig. p. 234.)

Exeunt Autumno cum Thunnis simul, verno autem tempore repetunt, jam factæ Pelamydes. Quantum ad *animales functiones*, concessit & istis singularia quædam Natura. Dromades esse, seu ut Gaza reddit cursores, ex superioribus cognosci potuit. Non vagantur tamen bruma; ubicunque deprehensi usque ad æquinoctium, ibi hybernant. Ex Ponto exituri lævam tenent, & Aquilonem operiuntur, ut secundo fluxu exeant. ingressuri eundem, ad dextram flectuntur, quia dextro oculo plus cernunt, utraque natura hebete. Eadem debilitas in causa, quod ad saxum illud miri candoris, à vado ad summa perlucens, quod in Euripo Thracii Bosphori, quo Propontis Euxino jungitur, in ipsis Europam Asiamque separantis freti angustiis, juxta Chalcedonem in Asiæ littore visitur, exhorrescant, & sic repetente territi, adversum Byzantii promontorium, ex ea causa appellatum Auri cornu, præcipiti petunt agmine. Noctu proficisci & vetustissimum Amphyliti vatis apud Herodotum oraculum, & nummus à Bellonio visus, in quo altera parte spica, altera Thunnus conspiciebatur, & supra hunc Luna cum inscriptione PHILIPPENZE, innuit. nec de nihilo est, quod Plinius, postquam dixisset, capturam illorum à vergiliarum exortu ad arcturi occasum durare, reliquo tempore hyberno latere in gurgitibus imis, nisi tepore aliquo evocatos, aut pleniluniis, adjiciat. In natando figuram cubicam, si gregatim vagantur, servant, atque sex lateribus comprehensi, soliditatem ex semetipsis constituunt. Ad promontorium Bubonicum, maximi, suum instar, soli vagantur. alii more luporum bini proficiscuntur. nonnulli more caprarum, gregatim pascuntur. Exoriente canicula, in Euxinum natare contendunt; & marinis fluctibus, & fervidè radiato sole calescentibus, inter se velut contexti, confertis turmis sese invicem opacant. *Dormire* in imis gurgitibus, sub saxo aut littore abditos, (Plin. H. N. l. 9. c. 11. — Plin. H. N. l. c. — Herodot. l. 2. Histor. Aldrovand. l. 3. de piscib. c. 18. — Plin. H. N. l. c. — Plutarch. de solert. Animal. — Ælian. H. A. l. 15. c. 3. — Aristot. H. A. l. 4. c. 10.)

Oppian. Halieut. l.2.c.5.

ditos, Aristoteles prodidit; & quidem tam profunde, ut ne jactâ quidem fuscinâ, moveantur. Sub Caniculæ exortum œstro exagitantur. Heret ille ubi cutis tenuior, sub pinna, & ita miseros divexat, ut sæpè in terram ἀσπαίροντες saliant, sæpè in naves se conjiciant.

De *Sympathia* & *Antipathia* non est quod multa dicam. Dicuntur Cephos habere comites, qui carunculas pisciculorum, à Thunnis discerptorum, aquis innatantes, depascuntur. Cum gregatim præter Italiam acti elabuntur, à Sicilia prohibiti, in majores incurrunt belluas. Majo Mense à Xiphiis ex Atlantico Oceano in mare mediterraneum pelluntur. Non aliter ab iis gregratim in fugam agi, quàm ovium greges à lupis Mathiolus author est. De captura Thunnorum agere alterius loci est.

Plin. H.N. lib.9.c.15.

*Usum* reperere in *Cibis*. Olim membratim cæsi cervice & abdomine (τὰς ἠτριαίας Athenæus vocat) commedabantur, atque clidio (clidia Thyum Festus, Petimen ex Nævio Petimen piscinum, quod est inter duos armos ad pectus, claviculas Medici vocant) salitis, Omotarichi nomen impositum est) recenti duntaxat, & tum quoque gravi ructu; cætera parte plenis pulpamentis asservabantur. Melandria vocabantur, cæsis quercus assulis, simillima. Vilissima ex his, quæ caudæ proxima οὐραῖα dicebantur, quia pingui carenti hinc ἀπιόνων nomen, probatissima, quæ faucibus, Pelamides in apolectos, particulatimque confecti, in genera Cybiorum (sic dicuntur seu salsamenti frusta quæcunque in formam κυβοειδῆ dissecta; vel quæ ex dorsi partibus cervici clidioque proximis) dispertiebantur. Alexis caput, commendabat, caudam Antiphanes. Falconius Hetruscus eruditioris gulæ ganeo, novum & sapidissimum obsonii genus ex iis commentus est. Athenæus ἐν μυττωτῷ (intritum hoc, ex aliis & aliis condimentis) aliis piscibus prætulit. Alii salsamenta, quæ θυννεῖα seu θύννια potius, quàm recentis piscis quamlibet partem præferunt. Sunt quippe Xenocrati apud Oribasium stomacho inepti, mali succi, flatulenti, ad excernendum difficiles. Galeno, durâ carne prædìti, & insuaves. Archestratus tamen nobilem Thunnum circa Byzantium, Carystum & Siciliam; præstantiorem circa Cephalem & Tyndaridem oram; præstantissimum circa Hipponium Italiæ, nasci, circa Samum ingentem, & deorum conviviis dignum capi, prodidit.

Plin. H.N. l. 32. c. 10. Ælian. H. A. l. 13. c. 27. Dioscor. l. 2. c. 30.

Præbent & in *Medicina usum*. Sanguis fel, & jecur, sive recentia sive servata, vim psilothri obtinent. Non pubesciturum, qui in pueritia iis illitus est, Ælianus affirmat. Omotarichus largius sumptus, Presteris serpentis venenum retundit. Cybiorum cinis, cum melle ad Condylomata confert.

## ARTICULUS II.

### *De Pompilo & Amia.*

POMPILUS seu παρὰ τῆς πομπῆς à transvehendo, (fabulantur enim Pompilum hominem πορθμέα portitorem, vel ut Athenæo placet θαλασσαργὸν, ab Apolline quod Ocyrhoën puellam trajecisset, in sui nominis piscem transmutatum) seu quod navigantes in alto mari ad continentem usque comitetur; aliis sacer piscis, aliis πομφύλος dicitur, & à Plinio inter Thunnos reputatur. Athenæus Pelamydi similem & varium esse inquit. Rondeletius pro eodem, piscem squamis carentem, in dorso varium & maculosum, in quo à branchiis ad caudam linea magna curva, à qua ad ventrem lineæ multæ transversæ interpunctæ descendunt, ducitur. pars quæ supra & inter oculos est, flavescit, aurique colorem imitatur. Cauda in unicam non divisam, neque crescentis Lunæ figura, Thynnorum & Pelamydum more, desinit.

Tab. III. 5. Ælian. H. A. l. 15. c. 23. Athen. Dipn l.6. Apollon. Rhodius in Argon. Plin. H. N. l. 9. c. 29. Athen. l.c. Rondelet. in Hist. Piscium.

*Locus* ipsis ima maris sedes est. Sæpe navigia velis euntia comitantes, mira aliqua dulcedine per aliquot horarum spacia, & pascuum millia à gubernaculis non separantur, ne tridente quidem sæpius in eos jacto territi. ubi terram persensere, recedunt, nec longè abesse nautis colligitur. Inimicos experiuntur Delphinos sed magno horum exitio. Degustatis enim illis, continuò convelluntur, froreque incensi, pelluntur, ad littora, esca marinis avibus futuri.

Plin. H. N. l. 9. c. 15. Oppian. Halieut. l. 1. Ælian. H. A. l.2. c.15. Athen. l.7. Athen. l.c.

Amiam sex παρὰ τὸ ἅμα ἰέναι ταῖς παραπλησίαις, quod una cum sui generis piscibus erat; sive quod οὐ κατὰ μίαν φέρεσθαι, ἀλλὰ ἀγεληδὸν, quod non solitaria sit, sed gregatim vivat, ita dictam Ælianus *Troctam*, Hispani *Bizam* quasi Bizantiam, alii *Bonitam*, vocant. Jovius & Salvianus pro ea Lechiam, alii Sphyrænã, quidam illum piscem qui Hispanis Lambugo dicitur, perperam substituunt. Piscis est Pelamydi, vel Thunno vel Scombro corporis specie, pinnis caudæ similis cute lævi, ea parte quæ circa branchias est dempta, *rostro* acuto, *oculis* parvis auri æmulis. *dentibus* serratis, acutissimis, in os recurvis. *branchiis* opertis, *ventre* crasso, argenteo, rugoso, longo, ad podicem usque demisso, cujus appendices sunt innumeræ scombrorum appendicibus tenuiores. *dorso* cæruleo, & dum vivit splendente; à quo ad ventrem lineæ ductæ sunt obliquæ, nigrantes, certis intervallis à se distantes. *Caudam* habet tenuem, in figuram lunæ in cornua curvatæ, *intestina* gracilia, *epar* rubescens, *splenem* nigrantem, *fel* toti intestino attextum, vel ad illud porrectum pari cum eo longitudine, sæpe etiam replicatum.

Plutarch. utra animal. Ælian. H. A. l. 1. c. 6. Tab. III. 6. Rondelet. de Piscib. Aristot. de part. Animal. l.4. c.2. Aristot. H. A. l.2. c.18. ex Scalig. sect.

*Degere* in mari, stagnis & fluviis affirmat Aristoteles, & cum eo Scaliger. vicinum fluviis & stagnis ob dulcem aquam & limum amare, Oppianus Pontum subire, atque

Aristot. H. A. l.8. c.13. Scalig. ad l. 2. H. A. c. 18. Oppian. Halieut. l. 1.

atque ibi cum suis ducibus æstatem traducere, tum quod ibi belluæ magnæ pauciores, tum quod ob dulcium aquar. permistionem, pastus gratior; unde eorum incrementum singulis diebus intelligitur, certum. Circa Provinciam in maris angustiis quas insulæ frequentes efficiunt, capi, Rondeletius author est.

Arist. H.A. l. 8. c. 13. Aristotel. H.A. l. 6. c. 13.

*Vescuntur* aliquando algâ, ut plurimum carne. Audaces & celeres sunt. quin Troctam saltu valere Ælianus loco supra citato scripsit.

Aristot. l. 8. Hist. c. 2.

*Pugnam* cum Delphinis apud Oppianum eleganter descriptam invenies. idem de Troctis apud Ælianum legitur. Capræ prosiliunt, & arrosâ lineâ aufugiunt. Appetuntur à quibusdam piscibus in escam, Glauco inprimis, si Tarentino fides est.

Oppian. Halieutic. l. 2. Ælian. H.A. l. 12. c. 53.

Adhibentur in *cibis* tanquam boni succi ad excernendum medii, sed parcè nutrientes. Archestratus autumni tempore post Vergiliarum occasum, Byzantiasque inprimis commendat. procul à mari Hellespontiaco deteriores scribit. si vicinum Ægei maris tractum pertransieris, pristinam gloriam maculare invenies.

Aristot. H.A. l. 4. c. 8.

## ARTICULUS III.

## *De Xiphia seu Gladio.*

Tab. IV. 1. 2. Ælian. H.A. l. 13. c. 4. Homer. Odysſ. m.

PIscem qui à figura rostri XIPHIAS communiter, σκιφίας Epicharmo, ξιφίος Menandro, Gladius Latinis dicitur, Homerus κιώα Hesychius & Varinus θορλωνέα alii *Thranin*, Hermolaus *Tomum Thurinum*, ita enim apud Plinium legit. fortè à Thuriis Italiæ oppido. Albertus *Militem* appellat, *Galeum* à Plinio vocari; Salvianus & Massurius perperam oppinantur.

Plin. H.N. l. 32. c. 11. Plin. H.N. l. 32. c. 11.

Magnitudine interdum est insigni. Ad decem nonnunquam cubitos accedere, tradit Rondeletius. Delphini magnitudinem excedere, Plinius; naviculas æquare, Strabo. *Corpus* habet teres, à capite statim valde crassum, deinde ad caudam usque tenuius, in extremo ante caudæ exortum eminentia quædam extuberat. *Corium* caudam versus, ducta manu læve est, os versus asperum. *Squammæ* sub cute latent plurimæ, *adeps* in dorso suis more residet. Utraque *maxilla* rostrata est, superior magis ossea, durior, aliquando bicubitalis, (Athenæus totius corporis magnitudini æqualem esse, scribit) inferior brevior & triangularis, plærumque illa habet se ad totam magnitudinem ut tria ad decem, ista ut unum. *Gladius* est ferro acutior, sed extincto pisce corrumpitur. Gellius ejus mucrone dura excavavit saxa. *Dentes* ipsi falso Ælianus tribuit, non admodum curvos, nec admodum inanes. Nullos enim habet, eorum loco ossa oblonga & aspera in palato resident, absumtâ in tantum gladium materiâ, quæ dentibus cedere debuerat. *Oculi* ipsi orbiculati prominentes, & ante eos foramina. *Branchiæ* octonæ & duplices, *tergus* ex cinereo nigricans, & serici instar splendens. *Pellis* tenuissima, *venter* argento micans. *Fellis* vesicula intestino committitur.

Rondel. in Hist. Plin. H.N. l. c. Strabo. Athen. Dipnos. l. 7. Oppian. Halieut. l. 2. Ælian. H.A. l. 14. c. 23. Aristot. H.A. l. 2. c. 13.

*Degunt* in mari, & rarò adeunt littora. Copiosius verò juxta Scillæum promontorium apud Siculos & Zophyrium quod Italiæ exremum est, hodieque Spartiventum à nautis nuncupatur, capiuntur. Tribuuntur tamen ab Æliano & Danubio, sed & in Dania in lacu Suerinensi notissimi dicuntur.

Plin. H.N. l. 32. c. 11. Ælian. H.A. l. 14. c. 23.

*Victitant* piscibus, quos rostri incursu interficiunt, nec prius comedunt, quam spiculo transfixerint.

Ælian. l. c.

Exortu Caniculæ divexantur ab œstro seu asilo (Animal est parvum, scorpionis effigie aranei magnitudine) tantoque infestantur dolore, ut in naves sæpenumero exiliant. Balænam exhorrescunt, eamque conspicati, gladium suum in terram, aut obvium quemcunque vadi locum impingunt, sic infixo capite sese continent. Nec tamen sua ignorare arma credendum. Utitur rostro tanquam gladio. Sæpe in mari Indico validissimas Lusitanorum naves, ad sesquipalmum aliquando perforant. Visus in mediterranea juxta navim natantem, medium rostro discidisse. Græcanicum sermonem ab Italico distinguere, illum minimè reformidare, ad hunc diffugere, Joannes Marius Cætaneus, qui Locrensi in littore Xiphianum piscationi interfuit, prodidit, & Brutii testantur.

Oppian. Halieut. l. 2. v. 509. Plin. H.N. l. Oppian. l. 2. v. 509. Ælian. H.A. l. 9. c. 40.

*Usus* in cibo rarus. Carne enim est arida, & difficulter concoquitur. Archestratus Byzantinum commendat.

## ARAICULUS IV.

## *De Remora & Cetorum Duce.*

Tab. IV. 3.

DE Remora, quæ *Echeneis*, *Remiligo*, & *Naucrates*, dicitur, vix quicquam certi scribere possum, adeò Authores in diversa scinduntur, tria tamen occurrunt, descriptio, facultatis naves retinendi, & causa. Variè à veteribus describitur. Quibusdam est parvus piscis, assuetus petris. Quidam eum pedes ex Aristotele habere opinantur, ita positâ pinnarum multitudine. Mutianus muricem esse, latiorem purpurâ, neque aspero, neque rotundo ore, neque in angulos prodeunte rostro, sed simplice concha, utroque latere sese colligente, quibus inhærentibus, plenam ventis stetisse navem, portantem nuncium à Periandro, ut castrarentur nobiles pueri, conchasque quæ id præstiterint, apud Gnidiorum Venerem coli, prodidit. Trebius Niger pedalem esse, & crassitudine quinque digitorum credit. Tres eo nomine celebrari, haud perperam inde colligas. Nec inter recentiores de eodem convenit.

Plin. H.N. l. 9. c. 25.

venit. *Rondeletius* inter ignotos reponit. *Gillius* nunquam ſe piſcem, vel piſcatorem qui ipſum vidiſſet vidiſſe profitetur. *Bellonio* eſt totus exoſſis, mollis, lubricus, coloris herbacei, inferiore parte planus, dorſo repandus, in gibbo convexus, limacis rubri teſta carentis effigiem referens. Eidem ad ſpitamæ longitudinem & manubrii ligonis craſſitiem plerunque excreſcit, circa ſaxa in mari, ſed lentè ſerpit, & iter cornibus prætendit, mucaginemque ut limax ſerpendo relinquit. In Corcyra frequentiſſimè è verriculis extrahi dicitur. Quam in *Imperati Neapolitani* Exoticotamiejo Neapoli vidimus, ſic deſcribitur. Capite ſupino acetabula habet ſimilitudine cirrorum ſive acetabulorum Polypi, quibus naves magnoſque ac cetaceos piſces apprehendens pertinaciter hæret. Curſumque eorum remoratur, & pro arbitratu ſuo retinet. Ad magnitudinem corporis Icon expreſſa eſt.

*Remoræ Aldrovandi* color toto ferè corpore ad violaceum inclinat. *Latera* candicant. medium corpus ſubviridis linea interſecat. *Cauda*, quæ unicam pinnam degenerat ad cæruleum vergit. *Roſtrum* canino ſimile, niſi inferior maxilla ſuperiorem longitudine ſuperaret. *Pinnæ* toto corpore ſex. Simillimus Embdæ in Friſia piſciculus repertus eſt, referente Geſnero, quatuor digitorum longitudine. Cuticula ſine ſquammis tenuiſſima. capite pro corporis magnitudine maximo. Oculis parvis, reliquo corpore turbinato. ſub mento quiddam habebat figura acetabuli. Cavitas cum digito premeretur, ita adhærebat ut circumferri poſſet.

Geſner. in Hiſt. Piſcium.

Par *facultatis navigia retinendi* ratio. Ruant venti licet, & ſæviant procellæ cogit ſtare navigia ſecundum Plinium (verba ejus ſunt. Ventum eſt ad ſumma natare, &c.) Plinio Oppianus adſtipulatur. Cheremenianus Trallianus apud Plutarchum impedimentum & moram navigationi inferre, & ut tardius navigia ferantur facere aſſerit ille puppi, hic lateri navis, Oppianus carina adhærere ſcribit. Petrus Melara Cardinalis Turonenſis triremem cum è Gallia Italiam mari peteret, ab eodem (niſi forte de Lampetra id accipiendum ſit) in medio curſu retentum fuiſſe. Kircherus pro fabuloſis omnia iſta habet. Nunquam talem à Plinio ad tempora noſtra effectum notatum, etſi totus orbis navigationibus luſtratus ſit. Non poſſe potentia majus à minore vinci. Nullum magnetis fruſtum, quamvis efficaciſſimum, exactiſſimeque libratum aliud majus & gravius allicere. Frequenter in freto Siculo ob contrarios æſtus, unam onerariam extenſis velis, ſecundo vento in mediis fluctibus hærere, vicinis curſum tenentibus.

Plin. H. N. l.32.c.1.
Plutarch. l.2.Sympoſ. probl. 7.
Kircher. l. 3. Artis Magnet.
Oppian. Halieut.l.1. c. 221.

*De cauſis* haud certiora occurrunt. Rondeletius Ariſtotelis reſponſo, quo cur clavus cum ſit parvus, & in extrema navi, tantum poſſit, ut ab exiguo temone & hominis unius viribus, magnæ navium moles moveantur, exponit, innixus, minus potius ad contactum Remoræ moveri, quam ſiſti oſtendit. Idem de Plutarcho dicendum, dum navim multo muſco & alga obductam, aquam obtuſius ſecare, & tardius moveri, hiſce Echeneidem adhærere, ſic tarditatis non cauſam, ſed cauſæ accidens eſſe, prodit. Fracaſtorio latentis ſcopuli Echeneidem indicium eſſe, navi ita ut avelli nequeat propter metum vacui, adhæreſcere, placet. Scaliger Plinium ſecutus, ad occultas qualitates confugit. Movendi quibusdam eſſe poteſtatem, contrariam aliis. Nemini comperta in igne caloris principia. hunc Lonicerus ſequitur. Suarezius influentias cœleſtes addit. nec Baſilius & Ambroſius renuunt. Peculiaris Keckermanni opinio. Viſcoſum & frigidiſſimum humorem de ſe fundere putat Echeneidem. hoc aquam circa gubernaculum congelari, ipſum quaſi immobile reddi. Vix quicquam veriſimile.

Rondel. de piſc. marin. l. 15 c.18.
Ariſt. in Macchnici quæſt. 6.
Plutarch. Symp.l.2. probl. 7.
Fracaſtor. de Sympath. c. 8.
Scalig. Exer.
Lonicer. de Aquatic.
Suarez. Diſput. Metaph. 18.
Baſilius S. Hexam. homil. 7.
Ambroſ. Hexam.l.5. c. 10.
Keckerm. in probl. nauticis.

Quantum ad *uſum* alii è Græcis lubricos partus atque procidentias contineri ad maturitatem alligato eo prodiderunt: alii ſale adſervatum adalligatumque, gravidis partus ſolvere, ob id alio nomine Odynolyontem appellari. Amatoriis veneficiis infamem eſſe, indiciorum & litium moram, inter falſa repono.

Plin. H. N. l. 22. c. 1.
Tab. IV. 4.

Cetos ducem habere, tum quod mole corporis oppreſſi tardè moveantur, & facilè in cœnum, brevia & anguſtias impingant: tum quod parum acutè cernant, Oppianus Ælianus & alii authores ſunt. deſtitutas, ad terram delabi & perire, Plutarchus & Claudianus prodidere. ἡγητὴρ is ἡγεμὼν ὁδηγός; Plinio, neſcio quare Muſculus, quo nomine Balenæ partem Oppiano & Ariſtoteli dici falsò opinatur Bellonius, Hermolao *Iulus*, aliis, *Myſticetus* dicitur. Longus eſt, colore albo, capite longo, anguſta cauda, ſi Æliano credimus. Aldrovandus dodrantalem, roſtro acuto, capite prælongo & plano, cauda anguſta & tenui, toto corpore aſpero, ſquammis experte, ſed oſſeo corio tecto, proponit.

Oppian. Halieut. l. 3.
Ælian. H. A.l.10.c.6.
Aldrov. de Piſcib. l. 3. c. 23.

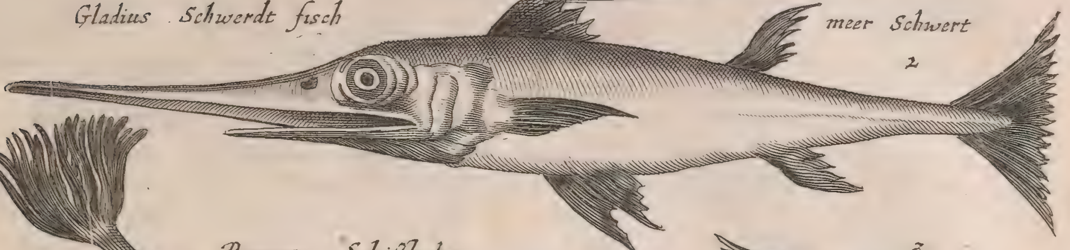
Fabuloſumne id, quod Rondeletius arbitratur, an ambiguum, quod Scaliger, natura talem dederit, an amicitiæ adſcribendum ſit, non diſputo. *Amicitiæ exempla ſunt Balæna, muſculus, quando prægravi ſuperciliorum pondere obrutis, ejus oculis, infeſtantia magna vada, prænatans demonſtrat, oculorumque vice fungitur*, apud Plinium legimus. Agnitum, ore velut anchoram à Balænis recipi, in faucibus dormire; hoc quieſcente, illas non moveri, hoc gubernatore, deſtitutas, ad terram delabi & perire, Plutarchus & Claudianus prodidere.

Scaliger. ad H. A. Ariſt.l.2. c. 16.
Plin. H. N. l. 9. c. 62.
Plutarch. l. utra animal.
Claudian. in Eutrop.

AR-



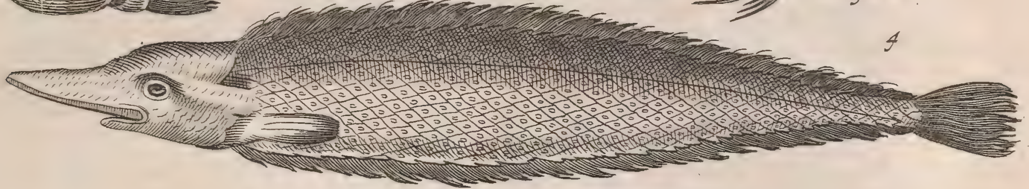

Gladius Schwerdt fisch meer Schwert



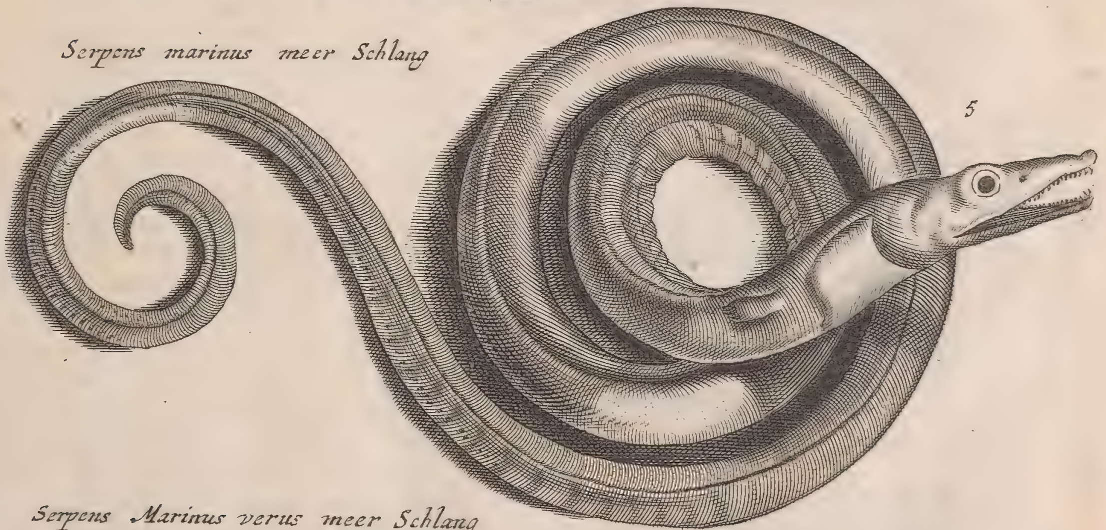

Remora Schiffhalter




Mysticetus liether der Walfisch



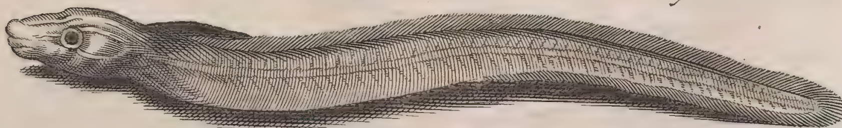

Serpens marinus meer Schlang




Serpens Marinus verus meer Schlang




Conger meer Ahl





## ARTICULUS V.

### *De Serpente Marino.*

[Tab. IV. 5.6. Tab. V. 1. Plin. H. N. l. 32. c. 1. Ælian. H A. l. 18. c. 28. Aristot. H. A. l. 2. c. 15. Aristot. H. A. l. 8. c. ult.]

SErpens marinus, Plinio *Draco marinus*, Æliano μύρος & *Hydrus*, Aristoteli ὄφις θαλάσσιος dicitur.

Notabilis ipsorum quibusdam locis magnitudo. Ejus sunt in Africa, ut boves insectentur, & triremes apprehensas evertant. Circa Norvegiam ducentorum pedum longi visi, tantas aliquando supra mare spinas, erigentes, ut navis per unam transire possit, si Olao Magno credimus. Conspicitur in sinu Codano quidam flavi coloris XL. pedum, innoxius, nisi irritaveris. Apud insulas quasdam ante Persidem, vicenum cubitorum, terruere classem. Tales in Carmaniæ promontorium & Arabiam circa tres insulas è mari egrediuntur. Baraces sinus navigantibus perniciosus, quod ad eum è pelago tendentibus prægrandes & nigri serpentes occurrant. Maximi cujusdam descriptionem & in Virgilio invenies. Is de quo hoc loco, terrestri similis est, capite & corpore congri ἀμαυρότερος duntaxat, ore acutiore, si Aristotelem sequimur. Si Salvianum, habet dorsum subrubrum; latera subflava, ventrem sub albidum. Rondeletius eum trium cubitorum facit, corpore fulvo, quàm Anguilla rotundiore, colore quem & sceleton apud Aldrovandum exhibebat, capite congri, oculis flavescentibus, ventre & rostro cinereis, maxilla superiore longiore. Dentes murænæ modo, sed rariores habere, addit: pinnulas ad branchias veluti Anguillæ duas. A. Castelleto ad Aldrovandum missus, colore erat congri, sed ad cæruleum inclinante. Ore intra rubido, dentibus acutissimis instructo, sub mento apophysis barbæ modo propendebat, altera ad ani orificium.

[Plin. H. N. l. 6. c. 23. — Solinus in Polyhist. — Arrian. in Periplo maris rubri. — Virgil. l. 2. Æneid. — Arist. H. A. l. 2. c. 14. & l. 9. c. 37. — Aldrov. de Piscib. l. 3. c. 24.]

*Maris* est incola: nec tamen ἐν τοῖς σφόδρα βαθέσιν, seu profundissimis, gurgutibus nascitur: Qui in aquis fluviatilibus reperiuntur, Hydri sunt & toto cœlo ab istis differunt. Degit tamen aliquando & in terra, ut terrestris quædam species. toto ferè die in mari vivit, somni causa in terram egreditur. Vehementior est congro, si σφοδρότερον ita placet vertere. Captus atque immissus in arenam, cavernam sibi rostro mira celeritate excavat.

[Aristot. H. A. l. 2. c. 14. ex Scal. edit. 17. — Bellon. in observat. — Plin. H. N. l. 9. c. 37.]

Pugnavere aliquando in Turcia tempore Bajazetis à solis ortu ad occasum cum terrestribus; Occisorum utrinque octo millia numerata sunt. Aquatici concessere victoriam.

Comedi quidem potest: sed propter similem cum terrestri formam rejicitur.

## ARTICULUS VI.

### *De Congro & Ophidio Plinii.*

[Tab. IV. 7. Rittershusius ad l. 1. Halieut. Oppian. Athen. Dispons. l. 7.]

COngri, qui Græcis à γρῶ, quod est voro; ἀπεσθίουσι γὰρ τῶν πολυπόδων τὰς πλεκτάνας κόγγρος & γόγγρος aliis *Grillus*, quibusdam à corporis & coloris similitudine, *Anguilla marina*, dicitur, duo genera; *Unum* Album & pelagium, *alterum* Nigricans, quod haud rectè vel littorale vel pelagium dixeris. ambigit enim ut scribit Aristoteles: recentiores unum duntaxat, in quo omnes notæ congro à veteribus attributæ, reperiuntur.

[Aristot. H. A. l. 8. c. 13.]

Longus est & lubricus seu lævis. sæpè in quatuor aut quinque cubitorum longitudinem excrescit. Visus à Scaligero quem utraque manu nequisses amplecti, ut non mirum multos in Sycyone quos homo vix ferat, aliquos plaustri magnitudine capi, Eudoxus; circa Cartejam in exterioribus locis augeri supra minarum octoginta, Strabo prodiderit. Toto dorso rubet, *ventre* & lateribus pallet. Binis natat pinnis. Linea nigra in exteriore parte membranaceæ pinnæ per dorsum extensa conspicitur. *Oculi* sunt Anguillis longè majores. In extremo *rostro* duo brevia cutacea cornicula gerit. *Dentes* habet parvos pectinatim coeuntes, *branchias* utrinque binas; *pinnæ* harum rubent, quæ verò corpus ambit fusca est, & ad cæruleum inclinat. *Interiora* si spectes, *Gula* ipsi exigua, qua alii pisces carent. *fellis* vesica ab epate pendens.

[Scaliger. ad Arist. H. A. l. 2. c. 16. — Eudox. l. 6. de terræ-motu apud Athen. — Strabo Geogr. l. 3. — Aristot. H. A. l. 2. c. 13.]

In nullo non *degunt* mari, fluminibus inprimis vicinum si sit. nam & hos juvenes subire solent: ne de paludibus dicam, quarum illustris alumnus à Matrone Parodo vocatur. In terram egredi non absonum, cum idem & de serpente marino superius dixerimus, & de Anguillis ex Aristotele colligatur. *Vescuntur* pisciculis. ideò vehementiore spirante vento, quo tempore numerosiores pisciculi mare intrant, pinguescunt.

[Oppian. Halieut. l. 1. v. 113. — Athen. l. 4.]

*Coitus* eorum Anguillar. coitui comparatur, non quod ex simili spumæ sanie in arena obruta nascantur; sed quod circumplexu mutuo supinar. partium coitum peragant, quod ἀπόδοις & μύκροις τῶν ζώων solenne est: *Ova* longa serie inter se protensa, pinguedine ita obducuntur, ut vix appareant. Si in ignem conjeceris, abit in vaporem pingue; ova exiliunt, & elisa crepitant.

[Oppian. Halieut. l. 1. v. 516. — Aristot. H. A. l. 5. c. 4. — Aristot. H. A. l. 6. c. 17.]

*Latant* hyeme, nec, eadem, præterquam statis diebus paucis, & iisdem semper, capiuntur. *Gregales* ne sint, an solitarii ambigitur. Causam Mnesitheus præbuit. Modò gregarios esse posse dicit; modò nec inter hos nec inter illos recenset.

[Aristot. H. A. l. 8. c. 13. Plin. H. N. l. 9. c. 16. Athen. l. 8.]

*Inimicitias* cum Polypo, Locusta, & muræna exercet. Polypum devorat. Neque enim ob lævitatem ab eodem apprehendi potest. A Locusta laceratur, licet valido

[Aristot. H. A. l. 8. c. 2.]

ſit corpore. Ipſe & Muræna caudas inter ſe
Plin.H.N. l.9.c.62. prærodunt.

*Uſus* ipſius apud Græcos in *cibis* laudatus.
inprimis ſi è Sicyone adferebatur, Italum
tantum cæteris præcellere putabant, quan-
tum pinguis Thynnus viliſſimis coracinis.
Tanti denique æſtimatus, ut Nereus qui-
dem Chius Diis eum elixaſſe legatur: Dorion
verè opſophagus, cum puer optimor. piſ-
cium nomina dicere juſſus, Congrum inter
cæteros recenſuiſſet, piſcium ſe, non Deorum
nomina dicere juſſiſſe, repoſuerit; Nunc in
vili admodum ſunt, apud omnes, *Hiſpanis*
*exceptis*, precio. Angli puſillos cum aceto
De Laet. Ind. Ovid. l.1.c.18. & ſinapi comedunt. *Congener* congris eſt,
qui in mari circa Canibales inſulas capitur.
Cute intensè viridi & elegantiſſimè varie-
gata; rictu patenti, & dentibus acutiſſimis.
Caro detractâ cute candidiſſima eſt; ſed
Tab.V. qualitatis adeò virulentæ, ut ſæpe in mor-
tem guſtantes conjiciat.

Ophidion Plinii, quem Salvianus & Bel-
lonius cum ſerpente marino confundunt,
quemque Tragum Oppiani quidam eſſe
opinantur, duorum eſt apud Rondeletium
generum. *Unum* eſt barbatum, quod gemina
barba à maxilla inferiore propendente in-
ſtructum ſit; *Alterum* imberbe & flavum,
de cætero ſuperiori ſimile. Bellonius pal-
mum non excedere, pelle lubrica eſſe, pinnas
carnoſas habere, integram in gyrum caudam
ambire, & multa nigredine perfundi, teſta-
tur. *Linguam* habet parvam, acutam. *Cor*
trigonum ruberrimum, *hepar* ad ſiniſtrum
latus exporrectum, *ſtomachum*, oblongum,
*pylorum* permultis apophyſibus circum-
datum, à quo tres inteſtinorum revolu-
tiones ad anum pertingunt, *lienem* rubrum,
& oblongum. Cætera ad ipſos Aſellos ac-
cedit.

## ARTICULUS VII.

## *De Muræna.*

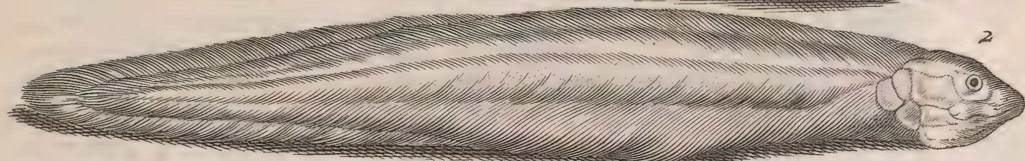
Tab.V.3.4. MUræna, quibuſdam *Draco marinus*,
quod corporis ſpecie ſerpentes æmu-
letur, Græcis μύραινα, σμύραινα & ζμύραινα
Euſtach. in Homer. (multæ n. dictiones quæ ab σμ incipiunt, o-
lim per ζμ ſcribebantur) παρὰ τὸ μύρειν vel
Macrob. Saturnal. μύρεσθαι, quod præ pinguedine in ſumma a-
qua fluitent, & à ſole terrefactæ, qua curvare
ſe nequeant, mergi non poſſunt; quod ta-
men de optimis quæ Latini *Flutæ*, Græcis
πλωταί, quaſi navigabiles vocantur, potiſſi-
mum ſumi debet, quamvis & *rhyades* piſces
Flutas Gaza vertat, dicitur.

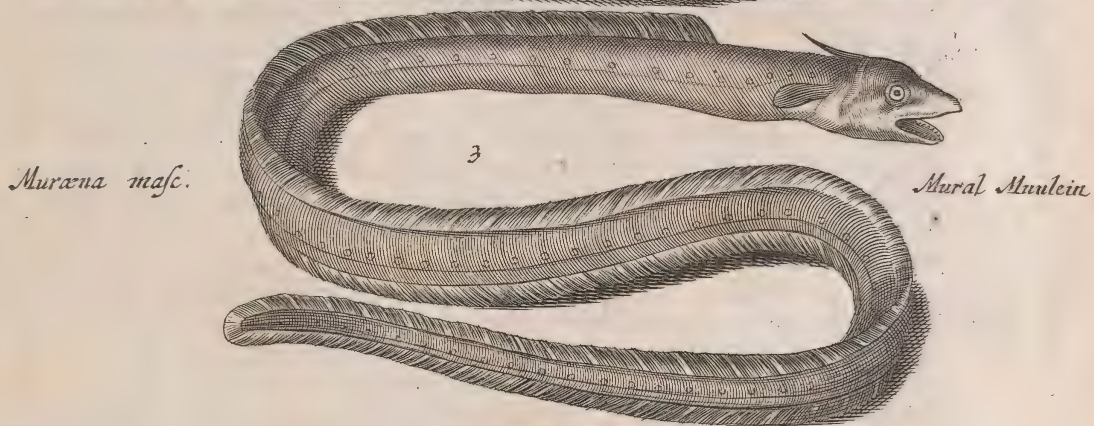
*Externa* ſi attendas, ad duorum cubito-
rum longitudinem accedunt; circa Carte-
jam locis exterioribus minarum ſupra octo-
Strabo Geogra.l.3. ginta reperiri, Strabo, ad decem libras au-
geri neque majorem ſe vidiſſe, Salvianus,
Ariſt.H.A. l.2.c.13.l.4. prodidit. Longus eſt, lubricus ſeu lævis,
& ſerpentis ſpeciem referens. Cutis quæ de partib.
tenuiſſima diverſi coloris, qui nec in omni- c.13. Plin.H.N. l.9.c.11.
bus ſibi reſpondet, ſeu quod alius vivis ſit,
alius in mortuis (ſanè Plinius, in Gallia ſe- Plin.H.N. l.9.c.23.
ptentrionali, Murænis omnibus, in dextra
maxilla ſeptenas maculas ad formam ſe-
ptentrionis aureo colore fulgere, duntaxat
viventibus, pariterque cum anima extingui
teſtatur) appareat. *Mas* paucioribus macu-
lis diſtinguitur, & quibuſdam veluti ſtellis
conſpergitur, *fœmina* pluribus veluti aureis
guttis, quas Ovidius auratas notas dixit,
variatur; Bellonio; eidemque ut plurimum Bellon.
fulveſcunt. Rondeletius colore fuſco, ideò Hiſt. l.5. c.10.
κελαινὴν ab Oppiano dici; Maſſurius macu-
lis luteis & nigris; Gillius alium colore ſub-
nigro, luteis alium, albo nigris quaſdam co-
lore diſtinctas, prodidere. Aldrov. fœmina Aldrov.
varia eſt, blattariæ floribus ſimillimis, hinc de Piſcib. l.3.c.27.
ardens Ovidio dicitur. *Caput* habet rotun-
dum, tenue, & acuminatum, rictum *oris*
latiſſimum. *Dentes* acutiſſimos, ſerratos,
ſolidos, non in maxillis ſolum, ſed & in ima
quoque faucium parte diſpoſitos. Carno-
ſum *palatum*, quod linguæ loco obtinuit.
*Maxillam* ſuperiorem aquilinam in cujus
extremo duæ ſunt breves apophyſes ſeu
verrucæ *Oculos* magnos. *Dorſum* cultella-
tum, ut Pytheas ait, hoc eſt, ſpino acuto,
& pinnulam ferè conſtituente. *Pinnas* &
branchias, adimit ipſis Plinius. ſed male. Plin.H.N. l.9.c.20.
Quaternas enim has habent. Sed parvas; Athen.
utpote ex quaternis minutis oſculis, ſive Dipn. l.7.
foraminibus paulum modo ſe exſerentes; ex Theophr.
ſeu ut Ariſtoteles dicit, non διηρθρωμένας, Ariſt. H.A. l.2.c.13.
id eſt explicatas, ſed præter alior. piſcium
morem confuſas. Illas non ad latus ſitas, ne-
que tales ut natare poſſint.

Quantum ad *Interiora*, carnem habet
candidiſſimam, ſub cute obliquis & tranſ-
verſis ductibus diſpoſitam; variis muſcu-
lis hinc & inde abeuntibus munitam, multis
ſpinulis brevibus & recurvis conſperſam.
*hepar* ſubfulvum, oblongum, ſtomacho
incumbens, longiuſculum; *fel* Cyaneum,
magnitudine avellanæ, quod Bellonius
jecori; Ariſtoteles inteſtinis inhærere, à Ariſt.l.2.
jecore meatibus quibuſdam dependere, Hiſtor. c.15.
ſcribit. Habet & lienem oblongum nigri-
cantem, ſtomacho annexum. *Ventriculum*
longum, à cujus medio inteſtinum ſine ſpi-
ris ad anum protenſius, juxtaque eum cel-
lulæ, inſtar inteſtini coli, habentur. *Ver-*
*tebris* quæ minus frequentes, ſed oblon-
giores quam Anguillæ, proceſſus inſunt
tranſverſi ac ſurſum ſpectantes præter a-
liorum piſcium morem Ariſtas Scaliger Scalig. ad
vocat, quæ ſi corium inverſum detraha- A.H.l.2. c.16.l.108.
tur, cum eo ſimul omnes educuntur. In
Oeſophagi qui latus, & à rictu incipit,
orificio, hamuli leviter uncinati, ad gu-
lam citra fauces ſpectantes, linguæ vi-
cem ſupplent, ac ſtatim à branchiis folli-
culus




Ophidion Plinij




Muræna fæmina Mural Weiblein




Myrus alter siue Serpens rubescens




Rothe Meer Schlang

culus teres, spinæ incumbit, flatu turgidus, commodioris natationis usum præbens.

*Vivunt* quidem in mari, circa petrosa loca; videntur tamen & fluviorum ostia petere. In Oceano rarissimæ sunt. Tartesiæ & è Siculo freto, unde ad piscinas Romam accersebantur, antiquis in pretio fuere. minus ex Tarsensi & Carpathio mari probabantur. Exeunt & in terram frequenter, in eademque capiuntur. & diu, quòd parvas branchias habeant, parum aquæ admittant, nec multum refrigerii desiderent, vivunt.

Synes. Epist. Clem. Alex. in pædagog. Varro de R.R.l.2. Arist. H. A. l.5.c.10.

*Cibus* ipsis caro, ideò in petris quæ Channis, & Patellis plenæ domicilium. Nec ab humana abstinent. Cujus rei gnarus Vedius Pollio, Eques Romanus, & ex amicis Augusti, invenit in hoc animali documenta sævitiæ, vivariis earum immergens damnata servitia, non tanquam ad hoc feris terrarum non sufficientibus, sed quia in alio genere totum pariter hominem distrahi spectare non poterat. Cùm rabie agitantur, sævissimè persequuntur squammosos; ita verò morsu valent, ut partem nisi tota amputetur, ab ea liberari posse neget, Rondeletius. In Sicilia in summa aqua præ pinguedine flutantur. Unde manu capi murænas flutas Papirius apud Varronem prodidit.

Plin.H.N. l.9.c.23. Tertullian. de pallio. Seneca l. 1. de Clem. Macrob. Saturnal. l.2.c.11.

De Murænæ cum vipera congressu à multis sparsa opinio. Muræna inquiunt, libidinis impetu plena, latibulum viperæ intrat. Vipera mas stimulis concitata ad mare accedit, & sibilo edito amatam evocat: sic ambo invicem colligantur. Falsitatem si discrepantia (alii marem cum vipera fœmina congredi, alii fœminam cum vipera mare produnt) non ostendit, at certè illud, quod Nicander famæ, Plinius & Ælianus vulgo eam tribuant. Andreas apud Athenæum, quod vipera nemor. secreta amet. nec à quoquam id observatum esse, vel piscatore vel littorum ubi frequentes murænæ, accola, neget, ostendere potest. Coëunt autem more serpentum, & *ova* parva, ψαθυρὰ eaque seu arenacea, numerosa & quocunque tandem tempore pariunt. Murænulæ recens prognatæ, celeri adolescunt incremento.

Plin.H.N. l.9.c. 23. & l.32.c.2. Nicand. in Theriac. Ælian.H. A.l.1.c.5.l. 9.c.6. Athen. l. 7. Oppian.l. 1. de Venat. & l.1. Halieut. Orus Appol. l.2.c. 111.Isidor. l. 12. Orig. c. 6. Andreas de falsò creditis. Arist. H. A. l.5.c.10. Arist.H. A.l.5.c.4. Idem l. 3. c. 10.

Latitant hyberno tempore, quo, paucos dies si excipias, non capiuntur. Quia pinnis carent, flexuoso corporis impulsu *moventur*.

Plin. H. N. l. 8.c.15. Aristot. de incessu animal.

Ad *Ingenium* & *Mores* pertinet, quod, è vivariis egressæ piscatores adoriri, & è navibus in mare pronos dejicere; reti circumdatæ maculas appetere ipsas, consciæ teretis ac lubrici tergi, cum multiplici flexu laxari donec evadant; ut hæsere in hanc amplius devorare quàm hamum, admovereque dentibus lineas, atque ita erodere; infixas hamo, quod sint cultellato dorso, sese invertere; cauda ictas, celerrimè exanimari, capite ictas difficulter unde animam in cauda habere certum Plinio concentu & tintinnabulis, quod ex fabula de viperæ sibilo natum esse credo, à piscatoribus evocari, dicuntur. *Docilitatis* argumentum, L. Crassi, qui cum Cn. Domitio Censor fuit, Muræna Inauribus & gemmis distincto monili ornata, tanquam eximiæ pulchritudinis puella, vocem Crassi cognoscebat, ad eum adnatabat, & porrecta cum gaudio accipiebat. in piscina mortuam, atratus tanquam filiam luxit. Idem de Antonii Drusi in villa apud Baulos, in parte Bajana, Muræna, dicitur.

Nicand.in Thor. Plin. H. N. l. 32.c.2. Plin. H. N. l.32.c.2. Ælian.H. A.l.8.c.4. Macrob Satur. l.2. c. 1. Tzetz Chil.8.c. 173. Plutarch. l. utra animal. Porphyr. l. 8. de abstin. ab anim.

*Antipathiam* ipsarum cum Locusta, Polypo, Ozena, Congro, Aceto, & Ferula notarunt authores. *Vincuntur* à locustis. Ad carnes Polyporum Ozænarum inprimis præproperæ feruntur. Pugnas Ælianus descripsit; addidit Kiranides incredibile, evanescere Murænam, si cum Locusta coquatur. Cum Congro sæpissimè congressam Puteolis, spectavit Perottus, Aceti gustu præcipuè in rabiem aguntur. Licinius Macer pinguescere jactatu, (alias lactatu) fuste non interimi, easdem ferulâ protinus, prodidit. Mirum quod ex Æliano habemus, cum plagam unam acceperit torpescentem persistere; sin plures inferas, funditus ita accendi.

Ælian. H. A.l.1.c. 32. Oppian. Halieut.l. 3. v. 190. Plin. H. N. l. 9.c. 30. Plin. H.N. l.9.c.23. Ælian. H. A. l.1.c.37.

Summis olim apud Romanos fuere in deliciis, seu ut gulæ irritamenta, seu quod diutissimè & magna copia in variis servari possent. vel unus C. Hirrius duodena millia sestertia, ipsis alendis insumebat, & uno tempore Cæsari VIM. Murænarum mutuo dedisse in pondus dicitur. nam permutare pretio vel aliâ merce noluit. Hujus villam intra quam modicam quadragies piscinæ venierant. Tripatinus summa cœnarum lautitia, ex Fenestella appellatur; unaque fuit Murænarum, altera Luporum, tertia Myxonis piscis. Heliogabalus earundem lactibus in locis mediterraneis rusticos pavisse creditur, ut totum Romanum imperium perderet. Piscis æstimium Liciniis Murænarum nomem imposuit, ut Sergio Oratæ. Commendatas maximè prægnantes ex Horatio potest colligi. sed & à lactibus summam obtinuisse carnem. Nam sive molles illarum carnes statuas, sive duras, opprobrium vitare non poterunt. Illæ inflationes, hæ cruditates difficiles concoctu pariunt. Galenus tamen mediocres posuit, si in puro mari versentur.

Varro de R.R.l.3. c.17. Plin.H.N. l.9.c.55. Macrob. Saturn. l.2.c.11. Plin. H. N. l. 35. c. 12. Lamprid. in Heliogab. Macrob. Saturn. l.2.c.11. Horat. l. 2. serm. Saty. 8. Galen. l. de cibus boni & mal. succi. l. 3. de Aliment.

Reperere & in Medicina usum. Nam Marcellus pellium cinerem ex aceto fronti illitum, prodesse adversus capitis dolorem prodidit.

## ARTICULUS VIII.

### *De Myro, Reverso Indico Anguilliformi & Tænia.*

Tab. V. 5. MYRUS, seu μυρὸς, παρὰ τὸ μύρειν sive μύρεσθαι, fluere, quod præ nimia pinguedine mari supernatet, dicitur. Volaterranus, falso Plinio & Gazæ Oculatam, Plauto Ophtalmiam vocari scripsit. Alicubi Myrinus, sed perperam, μύξινος enim legi debet, vocatur. Sitne Murænarum mas, Plin. H.N. l. 9. c. 23. quod Plinius, Hesychius & aliis prodidere, ex descriptione colligetur. Aristoteles concolorem, murænarobustiorem, colore piceo, dentibus intus & extra instructum prodidit. Athenæo λεόχρως seu colore leonis & ἴυγγος seu torquillæ, esse creditur.

Athen. Dipnos. l. 7. Duo ejus apud Dorionem genera. *Nigrum*, quod Galli piscatores serpentem vocant, & *Ruffum*, quod deterius. *Ille* serpenti magis similis est quam Murænæ, corpore nigricante, rotundo, sine maculis, sine Athen. Dipn. l. 7. squammis. Carne tenerrima, sine ullis spinis. *Pinnulas* habet valde exiguas cutis substantia, unam à cervicis loco ad anum usque, & alteram ab ano ad eandem, quarum ora nigra est: unicum utrinque branchiarum imperfectarum foramen, *puncta* in utroque latere aliquot aurea, quæ magis in viventibus quam mortuis apparent. *gulam* ventriculo præpositam, *intestina* longa, recta ad podicem porrecta. *jecur* longum, rubescens, sine felle. *splenem* longum, tenuem.

*Alter* serpens rubescens Rondeletio (Dorionis Myrum ἐρυθροποικίλον non absurde dixeris) piscis est rarissimus, corporibus specie serpentibus terrenis similis, colore rubro vel phæniceo, lineis obliquis & sinuosis à dorso ad ventrem ductis, eam lineam quæ à capite ad caudam protensa est, secantibus; scissura oris non admodum magna. *Dentes* habet acutos, serratos, *branchias* squammosorum piscium instar opertas. in *dorso* à capite ferè ad caudam capillamenta tenuia à sese disjuncta, in ventre similia. *Cauda* in pinnam unam desinit.

Tab. II. 5. REVERSUS INDICUS Anguilliformis, inter Pelagios non squammosos ab Aldrovando refertur. inter Galeorum genera ab Hernando. Instar Anguillæ Columbus facit, nisi grandiusculum caput haberet. Capite autem pelliculam quandam crumenæ similem gestare scribit. Si Hernandum sequimur, tres spithamas est longus, Corio nigro, figura mirabili: vix possis divinare an natet supinus vel pronus, imo judices, cum supinus est pronum jacere, & cum pronus supinum. Rostrum habet acutum, labrum inferius superiori longius, latius, & ad superiora contortum. Caput compressum, ac rostello spinifero octo uncias longo, (Nieremberg. Exot. Nat. l. xi. c. 18. ex Hernando.) tres lato insigne, quo tuberoni & aliis piscibus adhærere solet, pinnas circa branchias quaternas, singulas, juxta ventrem & dorsum, caudam nonnihil lunatam. Vivit in Oceano Septentrionali, & piscibus vescitur. Usus ejus in piscibus capiendis, Viso fulgore aëris statim prædam deserit. Modus piscationis à Martyre descriptus est. Martyr. l. 3. Decat. Oce

TÆNIARUM, quæ à similitudine fasciæ & vittæ ita dicuntur, Gaza vittas reddidit, tres apud scriptores *descriptiones* sese offerunt. Ta. VI. 1. 2. 3 *Una* est corpore longo, tenui, stricto, flexili; tenuiatis tantæ, ut ossa vertebrarum spinæque quibus firmatur, carne non recta, appareant. Caput ei depressum, ossibus multis constans. Oculi magni, rotundi, pupilla exigula ad branchias pinna utrinque unica ad notandum data. in prona parte villos habet ad caudam usque, in quos & cauda terminatur. Flammæ modo cum natat movetur; inde nomen Flambo à Gallis accepit. *Altera* corpore est priori similis, eoque argenteo, ad tres interdum cubitos excrescit. branchiæ ei, præter quæ ad pinnas, sub maxilla inferiore duæ ruffæ ejus coloris dorsi villi & cauda, maculæ in parte prona purpureæ, rotundæ, certo spacio à se distantes. Ventriculus magnus & longus. *Intestina* sine ullis gyris. Cor *compressum*, hepar ex albo ruffescens. *Lien*, & *fel* adeo parva, ut fermè visum effugiant.

*Tertia* Falce nuncupatur, quod falcem messoream referat. Est ulnam longa, palmum lata, tota in gyrum quibusdam veluti crenis serrata, Capite deformi, ut simiam dicas oculis magnis. In lateribus linea visitur aspera. pinna in tergore unica, continua, subrubra, duæ sub branchiis totidemque sub sterno. Polypi modo mollis est. & perfrixus vel assus in quoddam veluti gluten resolvitur. Huc pertinet Piscis, quem *Iridem marinam* non absonè dixeris. Solis quodammodo aristis & cute constat, & rubro amethistino, cæruleo & aureo colore variat. quin rectius quam præcedens *Tenia falcata* dicitur.

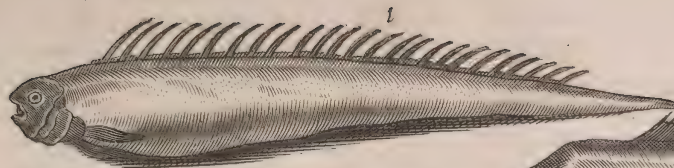
## CAPUT. III.

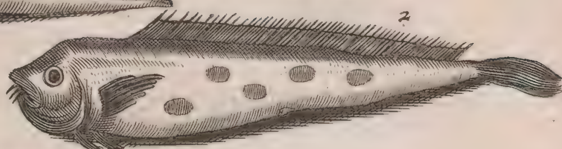
### *De Pelagiis Cartilagineis.*

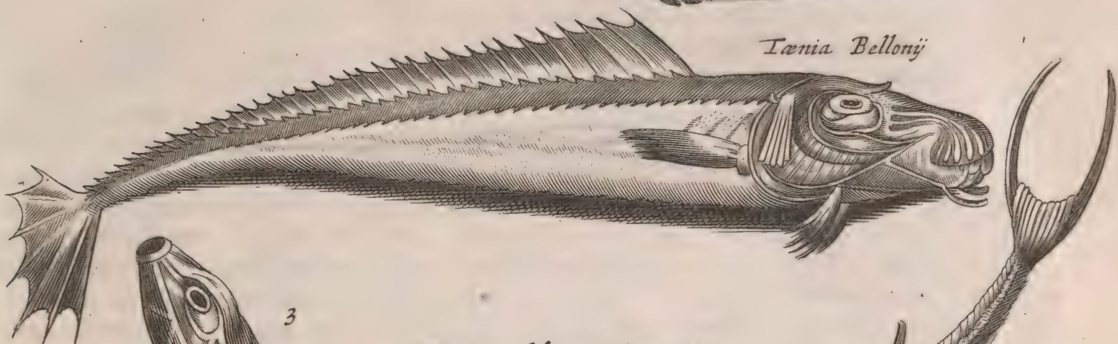
## ARTICULUS I.

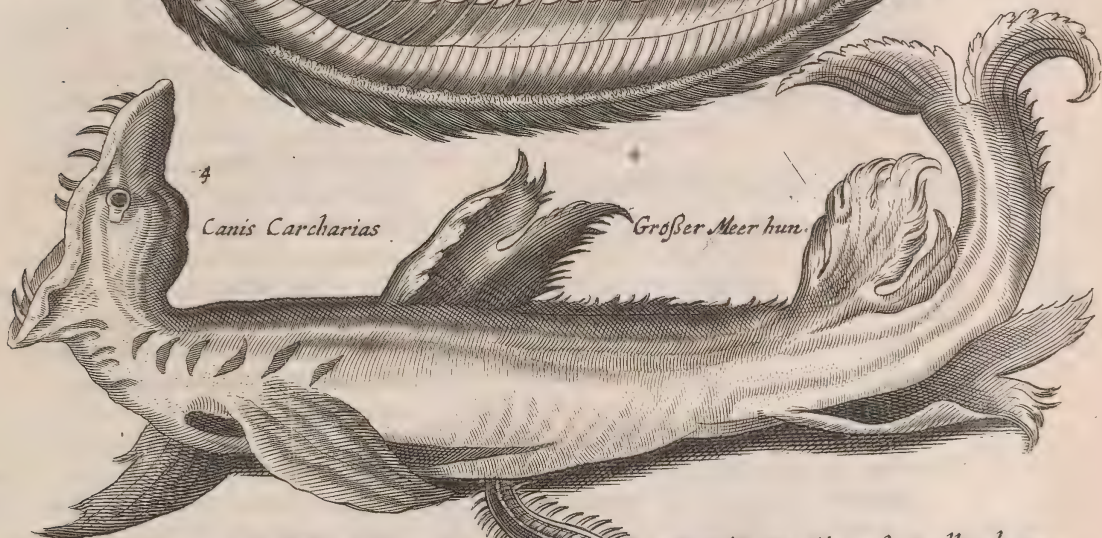
### *De Cartilagineis in genere.*

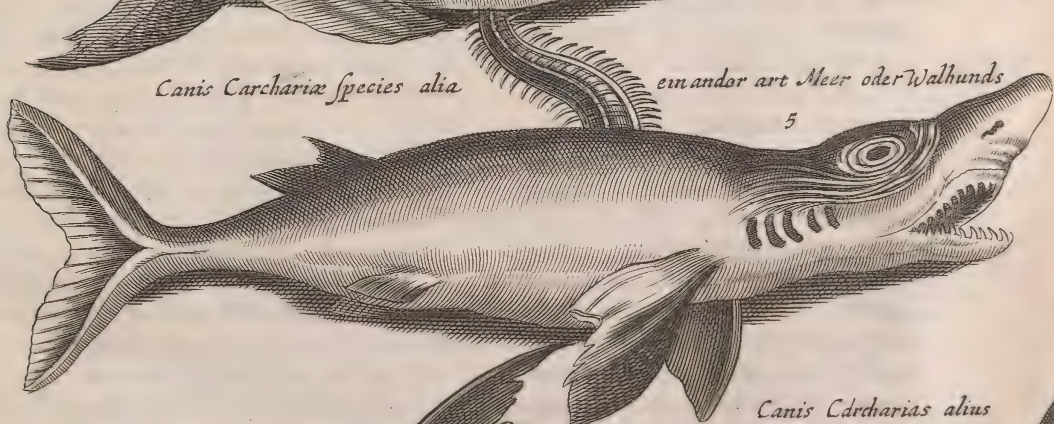
CArtilaginei pisces dicuntur, qui pro dorsi spinea Cartilaginem habent: Græci χονδράκανθα olim dixere; Aristoteles σελάχη & σελάχια primus, à splendore cutis, ut Plin. H.N. l. 9. c. 24. testatur Galenus, qua noctu lucent, vocavit. *Duo* a. talium sunt *genera*, *planum* unum, in quo alii aspera, alii lævi cute sunt præditi; alii spinis carent, quidam iis armantur; *Alterum*


1
Meer haub Tænia


Tænia altera
2


Tænia Bellonij
3
Tænia falcata Imperati


4
Canis Carcharias
Großer Meer hun


Canis Carchariæ ſpecies alia
ein andor art Meer oder Walhunds
5


Canis Cdrcharias alius
6

*rum longum* & rotundum, qui Galeno γαλεοὶ & γαλεώνυμοι, Aristoteli γαλεοὶ γαλεοειδεῖς aliquando & γαλεώδη, ἀπὸ τῆς γαλῆς, id est, mustela terrestri, seu quod corporis similitudine eam referant, seu quòd quædam communia habeant, inter quæ *Iecur* adiposum, in oleum resolubile, dicuntur. Tribuitur hoc nomen & Canicularum generi, quod Ælianus secundum & varium, Oppianus tertium ponit, utrumque in cæno volutari, addit. Magnitudo etiam minorum inter mares ultra cubitum. Spinam Cartilagineam branchias detectas, quod cartilagine tegumenta earum constent, pinnas duplices & utrinque quinas habere, nullo discreto adipe carni ventrive adhærescente pinguescere, ova ea specie, qua aves habere, commune omnibus. *Locus* illorum variat. Plana parte inferiore supinaque habent; oblongis in lateribus adhærent, & tegumenti loco quinque habent foramina. Cor pentagonum, jecoris, & ejus gemini substantia adipea, fel in jecore situm, appendices supra ventriculum exeuntes, Galeis propria sunt. Vulvæ, quas qui ova pariunt, in binos sinus partitas, & sub præcordiorum septo constitutas habent, ad avium naturam vergunt. ad easdem in gravidis veluti mammæ albidæ visuntur. Os supina parte esse, non omnibus convenit, in extremo quædam rostro habent. quibus ita situm est, cibum corripere, nisi conversi resupinentur, nequeunt. sic & piscium quos insectantur saluti, & ipsorum commodo consuluit Natura. Immodica satietate isti interirent. illi, dum moram sese convertendo nectunt, effugiunt. Sexus duplici dignoscitur nota. Maribus bina quædam circa excrementi ostium propendent; minores iidem. Fœminæ majores, illis destituuntur. *Locus* cartilagineis mare est. sed alii in pelago, alii in profundo cœno morantur. Cum pariendi tempus instat, vada & littora petunt.

Ælian. H. A. l. 1. c. 55. Oppian. Halieut. l. 1. v. 378.

Arist. H. A. l. 1. c. 5. & 2. c. 13.

Arist. H. A. l. 5. c. 5.

*Cibus* ipsis pisces, hos resupinati, ut diximus, capiunt. Quantum ad *Generationem*, ore parere perperam sibi Ægyptii persuadebant. Coitus diversus, visa ex cartilagineis nonnulla, quæ aversa canum terrestrium more cohærebant. Plani qui caudam habent, non solum admotis supinis, sed etiam terga fœminarum, marium supinis superpositis, modo caudæ crassities nihil impediat, coëunt. Quia semine non abundant, nec fœminæ suos conceptus, nec mares suum semen spargere, quod generis non vivipari pisces facere solent, visuntur. *Ova* eodem tempore & superiore parte ad præcordiorum septum omnibus, cum majora tum minora multa, & inferiore jam exclusi fœtus; diversitas inferius patebit. quod non omnia simul, sed sæpe numero ac diu edunt; interim quæ in ima matrice sunt, concoquuntur, eodem mense sæpe & parere & coire crediti sunt. Superfœtare, & senis complurium uterum ferre mensibus, author est Aristoteles. Ex alto terram repetunt, ubi pariant. Sic teporem captant, & proli provident. Pariunt autem vere animal. hinc partus viperino similis. si quid in quibusdam differentiæ occurrit, in sequentibus dicetur. discrimen sanè ipsi pisces inter se ostendunt. senos vel octenos, undecim interdum, si Rondeletio credendum, fœtus suis partibus absolutos pedali longitudine diversis temporibus parere scribit Bellonius. persæpè vivo emergente fœtu, ovis adhuc crudis, scatere uterum, superiorem ejus partem, quæ ad septum est occupantibus, eorumque alia dextro, alia sinistro matricis cornu concludi, adjicit. quod Galei metu insidiarum catulos devorent, his evanescentibus revocent, prodidere antiqui, & ad *Ingenium* referri potest. *Antipathiam* cum Pastinaca, qua nihil venenatius ex mari, exercere, apud Plinium invenies. Tanta est aviditas ipsius veneni.

Plin. H. N. l. 9. c. 24.

Arist. H. A. l. 5. c. 5.

Arist. H. A. l. 3. c. 1.

Arist. H. A. l. 3. c. 1.

Plutarch. libro utra animal.

Tzetzes Cheliad. l. 3. c. 126.

Plin. H. N. l. 32. c. 2.

*Usus* Cartilagineorum in *cibis* rarus. Caro est concoctu difficilis, diuturno usu, visum hebetare, proditum à Diphilo. Exenteratos quosdam absque sale insolari ex Ephippo colliges. τεμαχίτης ipsi est.

## ARTICULUS II.

## *De Cartilagineis Longis.*

### PUNCTUM I.

### *De Cane Aristotelis, seu Carcharia.*

PRimum inter Cartilagineos longos locum Galei seu Musteli inter hos Κύων seu Canis, vel quia hoc in genere *maximus*; sibi vendicat. *Galeus* hic simpliciter Aristoteli; *Galeus Canis*, Oppiano; *Canicula*, Plinio; *Carcharias*, quia dentibus plurimum valet Theophrasto: allis *Scylla*. Perperam Rondeletio, ex Nicandri authoritate, *Lamia*. Nam & inter planos Cartilagineos à Plinio refertur, & incredibile, est tantæ magnitudinis piscem, qui loricatos etiam homines devoret, planis ab eo accenseri posse. Potuit Nicander Carchariam Lamiam propter aliquam naturæ similitudinem vocare, & Siculis Rana marina Lamia dicitur. Cete non esse, vel exinde colligas, quod & branchias habeat, & ova concipiat.

Tab. VI. 4. 5. 6.

Arist. H. A. l. 5. c. 11. Oppian. Halieut. l. 1. v. 374. Plin. H. N. l. 13. c. 15. Theophr. Hist. Plant. l. 4. c. 8. Plin. H. N. l. 9. c. 24.

Magnitudine Galeos omnes excedit. Visus mille librarum pondere mediocris. Captus, qui ad quatuor librarum millia accederet. Inventus in quodam loricatus homo est. alter, currui impositus, vix à duobus equis trahi potuit. Cute aspera integitur. *Os* ipsi non in rostro, quod in mucronem exporrectum, sed supina parte est.

*Caput* amplissimum. *Dentes* trianguli forma, durissimi, acutissimi, utrinque ferrati,

Tab. VII. 1. 2.

ſeno ordine diſpoſiti. Prioris ordinis extra prominent,& in anteriorem partem vergunt. ſecundi rari ſunt. tertii, quarti, quinti, & ſexti, in os maxima ex parte recurvi, in utraque maxilla carne molli conteguntur. quælibet maxilla duos & ſeptuaginta comprehendit.

*Oculos* habet maximos rotundos; in quibus tunica cornea parte anteriore, poſterioreque dura eſt. quæ humorem cryſtallinum involvit, telas arenarum tenuitate ſuperat. *nervi optici* ex ſubſtantia cartilaginea & dura conſtant. muſculi qui eos quodammodo intra trahunt, & fixos tenent, non radicem nervorum opticorum ambiunt. ſed à ſuperiore oſſis regionis oculorum parte orti, in longum extenduntur; quem ſitum in humanis quoque videmus. Laterum & tergoris *pinnæ* longè quàm in ſui generis majores ſunt. binæ earum haud procul à cauda, binæ aliæ ad branchias & podicem, aliæ in medio ferè dorſo. *Cauda* duabus conſtans pinnis cubitalem longitudinem æquat, & ejus pars ſuperior, quæ vetebris communita, altius attollitur quàm inferior. hæc creſcentis lunæ figuram exprimit; quarum inter capedinem dimidia linea explere poteſt. *Hepar* adipatum, in duos maximos lobos dividitur. *Degit* in alto. ſed ad littora refugit. Amnes nonnunquam adire, fortè dum prædam inſequitur, Wottenus author eſt: *Veſcitur* carne, & piſces adoritur ex inſidiis. benè ἁρπακτῆρα Oppianus vocavit: quia Archeſtrato ἀνθρωποφάγος, carne humana delectari, facilè crediderim. Pugnam cum Urinantibus apud Plinium legimus. Cum caniculis, inquit, atrox dimicatio. Inguina & calces omnemque candorem Thunnos inprimis perſequitur, & ex eorum venatione cum gregatim præter Italiam acti elabuntur, Siciliamque attingere prohibentur, pingueſcit. Vidit Bellonius undecim fœtus uno *partu* edidiſſe, non tunicis involutos, ſed umbilicali tantum in ea cum utero matris conjunctos. Caput ut in aliis animalibus primo prodibat. In *Cibis* non adeò expetuntur. Divinum quidem Archeſtratus cibum vocat; & Mneſitheus iis qui facilè concoquuntur annumerat; Galenus tamen, excrementitiæ carnis eſſe, aſſerit. Facilè in apparatu peccatur. Dentes argento incluſi, ſub nomine dentium ſerpentis, dentitionem juvare, & puerorum pavores arcere, vulgo creduntur. Dentifricia optima ex iis parari Rondeletius tradit.

[Plin. H. N. l. 9. c. 46.] [Athen. Dipnoſ. l. 4. Gal. l. 3. de Aliment.]

## PUNCTUM II.

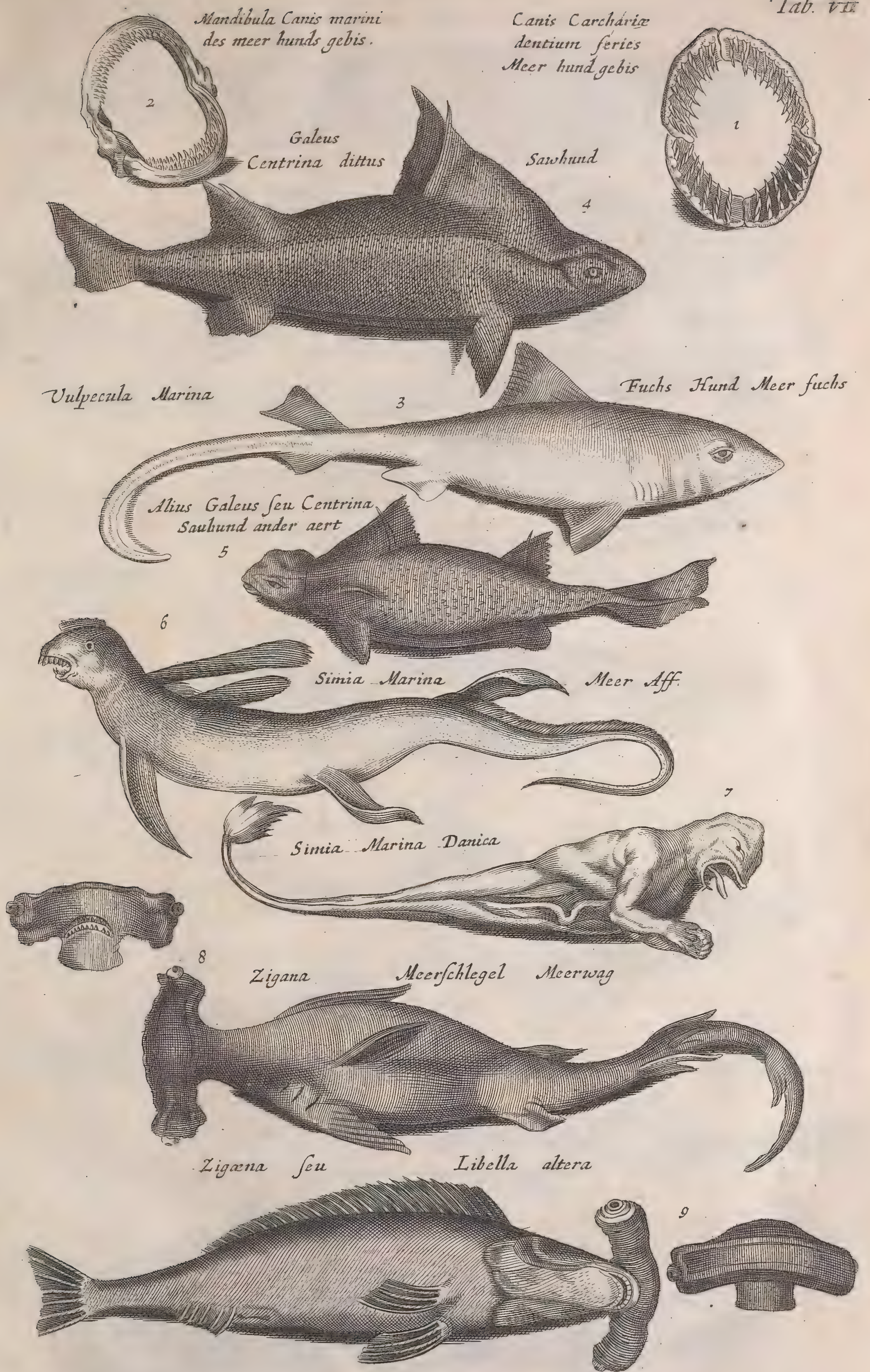
## *De Galeo Ariſtotelis, & Catulis.*

[Tab. VIII. 4.] QUem Oppianus γαλεὸν κύνα ſeu Muſtelum ſeu Galeum Canem vocat, is Ariſtoteli ſimpliciter γαλεός eſt. Quia apud Latinos nomen non habet, poterit vel ſimpliciter Muſtelus, aut Galeus, Muſtelusve Canis vocari. Fortè eſt Græcorum σκυλλόψαρος. *Corpore* eſt oblongo & rotundo, cinereo, à podice ad extremam uſque caudam gracileſcit. Centenas aliquando libras excedit, nec ſquammis, ſed corio tegitur. *Oculos* habet oblongos; retrò eos bina foramina auditui inſervientia, ex parte inferiore tunica enaſcitur, quæ, palpebræ avium modo, totum oculum operit. Os ipſi in ſupina parte denticulatum, ante ipſum duo alia foramina olfactui dicata. Branchiæ utrinque quinæ detectæ, juxta quas duæ pinnæ, aliæque rurſus duæ ſupina parte enaſcuntur, præter has maribus duæ appendices, ex podice pendent. *Hepati* bifido & pallido, veſicula fellis ſubnectitur. *Splen* ſubrubeſcit. In cœnoſis maris lotis *habitat*. *Ova* vitellis ovorum Gallinæ ſimilia, ex quibus fœtus, donec foras prodeant, nutriuntur, parit. Quia Carne *veſcitur* gregalem ne credas. Natantes homines adoritur. In cibis plebi inſervit.

CATULI Ariſtoteli τὰ σκύλλια, Athenæo & Oppiano σκύμνοι, aliis νεβρίοι γαλεοὶ, Hinnulos vertunt nonnulli, quibuſdam Caniculæ dicuntur, Bellonius Niſſolas Maſſilienſium eſſe, quod albas maculas per dorſum diſperſas habeant, putat. Galli duos pro iis, Rouſſettes dictos, ponunt. *Major* ad cubitalem magnitudinem excreſcere ſolet, interdum binos ſuperat; *Cute* eſt adeo aſperâ & durâ, ut eâ ebur perpoliri poſſit. *Dorſum* & latera ſubnigricant, nigerrimiſque & latiſſimis maculis inſigniuntur. In petris & alto mari frequentius degit, hinc Saxatilis Canicula Rondeletio dicitur. [Ariſt. H. A. l. 6. c. 10. Tab. VIII. 1. 2 3.]

*Minori* cubiti aliquando magnitudo, dorſum & latera ſubrubent, notiſque liventibus, & multò quàm in majore minoribus, conſperguntur. Cutis, ſi à cauda ſurſum ad caput macrum ducas, aſpera; ſi à capite ad caudam, minimè. Oculis, ore, branchiis, pinna, caudaque ſimiles, ab aliis parum differunt. *Generationem* ſi attendas, *ova* ipſis in medio matricis circa ſpinam hærent, aucta circumducuntur. In binos enim partita ſinus matrix cum ſit, atque ſub præcordiorum ſepto conſtituta, in circumſtantem utramque partem abſcedunt. Gerunt teſtacea quædam, in quibus ovi ſpecie, humor ineſt; quem colore & perſpicuitate cornu, figurâ pulvinaribus quæ capiti dormituri ſupponimus, ſimilem, facit Rondeletius: Ova nulla conteguntur ſecundina: à venoſa umbilici parte ipſis nutrimentum eſt. teſtæ facies ſimilis tibiarum ligulis; atque in ea ſunt meatus, capillamentorum tenuitate. Teſta intus rupta dilapſaque fœtus exit; & ex ovo vivum protruditur animal. Caro Majoris ferinum edit odorem. Uterque etiam à plebe rejicitur. [Ariſt. H. A. l. 6. c. 10.]

PUN-


Mandibula Canis marini
des meer hunds gebis.
Canis Carchariæ
dentium ſeries
Meer hund gebis
1
2
Galeus
Centrina dittus
Sawhund
4
Vulpecula Marina
3
Fuchs Hund Meer fuchs
Alius Galeus ſeu Centrina
Sauhund ander aert
5
6
Simia Marina
Meer Aff.
7
Simia Marina Danica
8
Zigana
Meerſchlegel
Meerwag
Zigæna ſeu
Libella altera
9

Tab. VIII

*Catulus major 1 großer hund fisch*



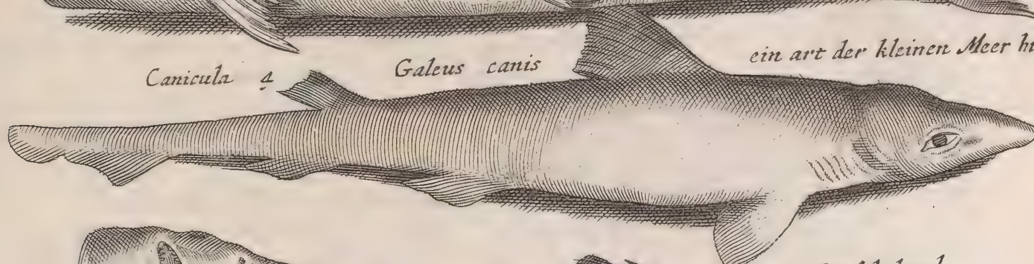
*Catulus 2 Canicula Aristot. Kleiner Meer hund*

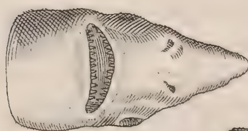


*Canis Marinus 3*

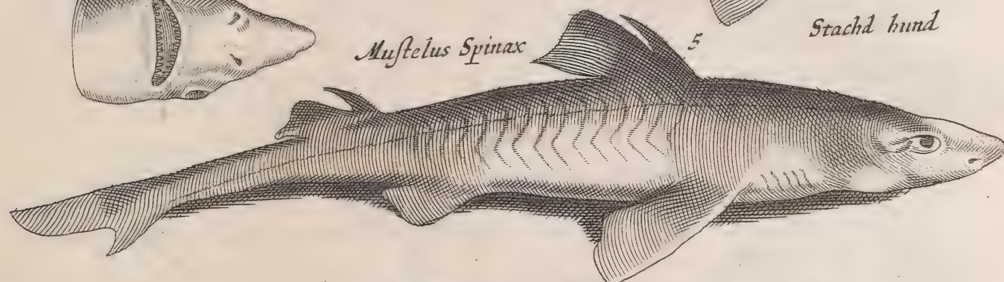


*Canicula 4 Galeus canis ein art der kleinen Meer hund*

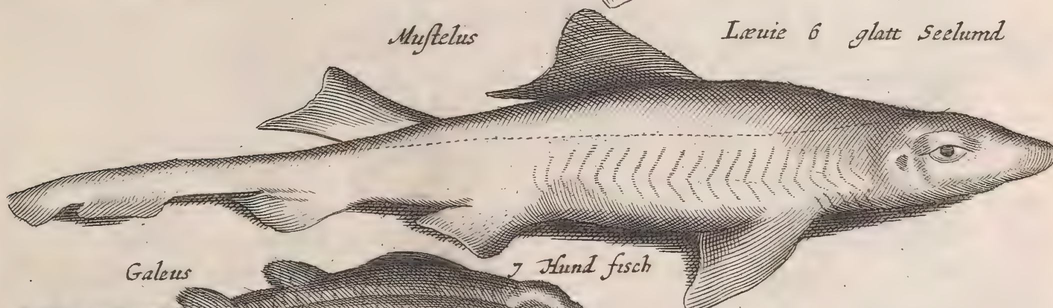




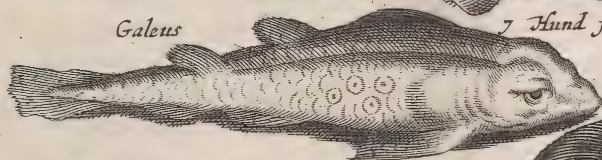
*Mustelus Spinax 5 Stachd hund*



*Mustelus Læuie 6 glatt Seelumd*



*Galeus 7 Hund fisch*



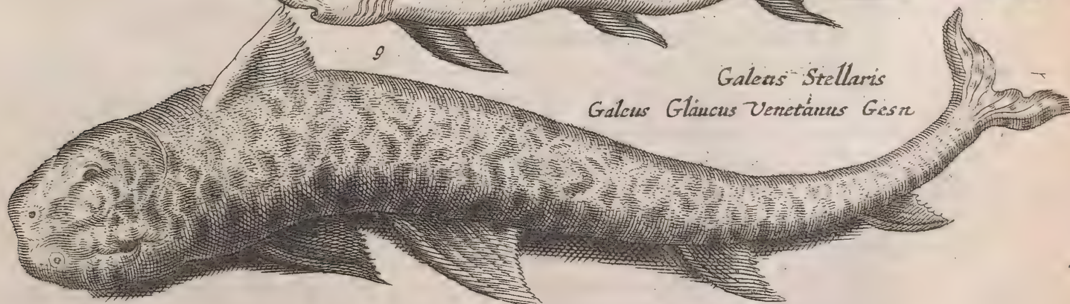
*Galeus Asterias seu stellatus Sternhund*

8



9

*Galeas Stellaris*
*Galeus Glaucus Venetanus Gesn*



## PUNTUM III.
## *De Mustelo Lævi & Asteria.*

Tab. VIII. 6.

MUstelus seu Galeus LÆVIS, non à cutis Lævore, sed ut ab Acathia cui perquam similis est, distinguatur, ita dicitur. Romæ *Pesce Columbo* vocatur. Vix ad viginti libras pervenit. Colore est albicante, *Corio* lævi, *ore* edentulo, dentium vicem asperæ maxillæ obtinent, foramina pro naribus habet; quibus minora sunt alia post oculos, rostro, branchiis, pinnis, caudâ, intereanisque cum Cane Galeo convenit. *Victitat* piscibus, etsi inter gregales habeatur. De *Generatione* sic Aristoteles. Ova in medio matricum continent, ubi circumstetere in utrumque matricis sinum descendunt, & evadunt annexa per umbilicum ad matricem animalia, ita ut absumptis ovis, non alio modo quam quadrupedes fœtus habere videantur. Annexus est longus umbilicus ad matricis partem inferiorem, unusquisque tanquam appensus acceptabulo. Et ad fœtus medium qua jecur habet, quem si seces, intus alimentum quasi ex ovo deprehendas: etiam cum amplius ovum non est. Tamen secundæ membranæque sua cuique fœtui, more quadrupedum. Fœtus per initia caput in superiore parte habet; adultus autem atque perfectus devexum. In læva mares generantur, in dextra fœminæ; quin eâdem in parte simul tum fœmina, tum mas. Dissecto fœtu, quot habet viscera, puta jecur, ea interius magna, & sanguine constantia, sicut in quadrupedibus. Propter duram insuavemque carnem plebi relinquitur.

Arist. H. A. l. 6. c. 10.

Tab. VIII. 8. 9.

GALEUS ASTERIAS, Oppiano Ποικίλος, Æliano simpliciter γαλέος, nisi Galeos omnes maculatos vocet, Bellonio *Mustelus stellaris*, qui etiam Oppiano *Pardalim* dici credit. Lævi mustelo internis & externis partibus est similis, cute tamen læviore. Dorsi maculæ aliæ stellarum speciem referunt, aliæ sunt rotundæ. Locum, victum, partum, Ingenium, & Mores, communia cum cæteris habet. Itcesius Galeorum optimos & tenerrimos esse opinatur.

## PUNCTUM IV.
## *De Glauco Æliani & Maltha.*

Tab. VIII. 7.

GLaucus Æliani vel ideo inter Galeos refertur, quod sit Cartilagineus, tota corporis figura cæteros Galeos referat, & parvulos periculo instante, ore hiante excipiat, præterito, revomat. Piscis est quatuor aut quinque cubitorum magnitudine. Cute lævi. Dorso cæruleo exsaturato, ventre candido. Rostro acuto. *Ore* in supina parte posito. Oculis magnis, ex quorum inferiore parte enascitur membrana candida, quæ ad oculum sursum attollitur, eisque veluti nubecaliginem offundit. Dentium acutorum, laterum, quodammoda serratorum, ad latera spectantium ordines sunt duo, in palato substantia fungosa & mollis, quæ supernam inferamque oris partem replet. *lingua* crassa & aspera. Branchiæ detectæ; propè has *pinnæ* duæ magnæ, ad podicem totidem minores. duæ in tergore. *Cauda* ex duabus constat. superior multò longior est quàm inferior, sursumque spectat. *Interna* si attendas, videbis *ventriculum* amplissimum & longissimum; *splenem*, qui ventriculo annectitur, longum, ex multis particulis carnosis rotundisquè racemi instar compactum. *Hepar* adiposum, in duos lobos dissectum, quor. alteri vesicula fellis adhæret. *Fel* viride. parte ventris infima in maribus feminis vasa in duas partes divisa, in fœminis *vulvam*, in maribus substantiam carnosam, digitali magnitudine, penis specie. *Intestina* primo sunt gracilia, dein lata; sine ullis spiris. Ex venis meseraicis rami duo oriuntur; quorum alter ad hepar, alter ad ventriculum tendit, & in multos ramos diducitur. *Cor* quoque angulatum est. Carnis humanæ avidissimus, & ad littora deambulantibus inhians. Exemplum militis cujusdam præbuit, à quo cum calces apprehendere frustra tentasset, occisus est.

Rondeletius Hist. Pisc. Aldro. H. Pisc. l. 2. c. 37.

MALTHAM inter belluas marinas numerat Oppianus. Suidas cum Presti aliquando eandem facit. aliquando ab eodem distinguit, δυσανταγώνιστον belluam appellans, Rondeletius Cetaceum esse piscem, & ex Galeorum numero colligit, quod caro ipsi sit laxa, mollisque. Pinnis, cauda, internis partibus, à Cane Galeo non differt, nisi quod alba oculorum macula destituatur. Rostro est brevi, dentibus latis & acutis. *Os* habet in supina parte, non multum infra rostrum. *dentium* multos ordines.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 371.

## PUNCTUM V.
## *De Vulpecula marina, & Galeo Acanthea.*

PIscis, qui Græcis ἀλώπηξ, Oppiano ἀλωπηκίας γαλεὸς, Bellonio *Simia marina*, Latinis *vulpecula marina*, vel à caudæ longitudine, vel insuavi ingratoque gustu, vel ab astu ingenioque, nomen sortitus esse videatur. Distinguatur ne ab Archestrati vulpecula, quam circa Rhodum sapidissimam, & alio nomine κύνα πίονα, id est canem pinguem appellari scribit; an cum eo sit eadem, ignoro. Piscis est aliquando ad centenas libras excrescens. Cum Cane Galeo, oculis, foraminibus auditui, & olfactui inservientibus, & branchiis conveniens. Crassior & brevior. Cute tectus. Dorsum habet cineraceum, ventrem candidum, *caudam* falcatam, & quodammodo ensiformem, quæ magnitudine reliquum corpus superat, & in cujus exortu pinna conspicitur. Rondeletius ita eam exprimit, ac si ex binis pinnis constaret,

Tab. VII. 3. Rondelet. Hist. Pisc. Bellon. l. 1. de Aquat. c. 7. Diphilus apud Athen. l. 8. Arist. H. A. l. 9. c. 37. ex Scalig. dist. Ælian. Hist. Var. l. 1. c. 5. Athen. l. c. Oppian. Halieut. l. 1. v. 381.

ret, quarum illa, quæ ſurſum abit, toto corpore longior eſt, altera decuplo minor. Pinnas ad branchias & anum quam in dorſo longiores. Ventriculum amplum. inteſtina lata, jecur pallidum & in duas fibras diviſum. Iconem apud Aldrovandum vide; nos hic alterius cujuſdam ſubjicimus. *Locis*, in mari gaudet cœnoſis à littoribus magis remotis. Piſces etiam grandiores pro *cibo*. In *Conceptu* & partu ſpinacem imitatur. Sobolem metu periculi intro recipere, præterlapſo emittere, Rondeletius oculatus teſtis eſt. Cauda, longitudo ob mollitiem quæ in tenellis facillimè flectitur, impedit. Hamo devorato glutiunt amplius ad infima lineæ, quæ facilè prærodunt. Caro virus reſipit.

Plin. H.N. l. 9. c. 43. Oppian. Halieut. l. 3. v. 144.

Tab. VIII. 5.

GALEUS ACANTHIAS Gazæ *Muſtelus Spinax*; Scaligero *Muſtelus Spinus* eſt, Æliano *Centrines* nomine venit. Nunquam viginti libras implet. Corpus ſenſim gracileſcit. Dorſum cinereum apparet, venter albicat. Rondeletius in mari argenteo *colore* eſſe, cum exſpiravit ex cinereo rubeſcere, author eſt. *Roſtrum* ipſi primò latum, mox in acutum deſinens. Retro oculos, qui mediocres, bina foramina auditui dicantur. Ante os, quod in ſupina parte, & dentibus validiſſimis armatur, bina alia olfactui inſerviunt. Branchiæ à lateribus utrinque quinæ & detectæ, *Pinnæ* duæ natatui deſtinatæ branchias ſequuntur; in parte ſupina nullæ ſunt, præterquam ex podicis utraque parte, quæ in fœmina minores, in mare majores ſunt. hac nota, quia in cæteris omnibus Galeis inter podicem & caudam, imo ventri ſingularis commiſſa conſpicitur, ab aliis, ut mas appendicibus parvis, quas illic obtinet, à fœmina, diſtinguitur. Utraque in dorſo pinna, aculeum longum, triangularem magis, quàm rotundum annexum habet. *Cauda* eſt gemina, ſuperiore parte longior, inferiore brevior, *Splen* in duos lobos dividitur. Cæteris partibus cum aliis convenit. *Locus* ipſi cœnoſa maris receptacula, flumina nunquam ſubit: nec in Euripo Pyrrhæo reperitur. In ſepto præcordiorum ſupra mammas *ova* continere; ubi ovum deſcendit atque abſolutum fuerit, in eo catulum fieri, author eſt Ariſtoteles. Sex in ventre fœtus perfectos obſervatos, multis aliis ovis non excluſis, pendentes, qui ex ovis per venam umbilicalem excludantur. Ova nullo vinculo alligata eſſe, obſervavit Rondeletius. Ex ovis alimentum trahere, donec perfecti foras emittantur, haud malè colligi poteſt. *Gregalem* eſſe, quod multi ſimul capiantur, certum eſt. Quod fœtus ſuos nec recipere, nec emittere poſſit, ſpinæ faciunt. Carne eſt durâ & inſipida; minus tamen quàm vulpecula virus reſipit.

Ariſt. H. A. l. 6. c. 8. I. Scaliger.

Ariſt. H. A. l. 6. c. 10.

## PUNCTUM VI.

### *De Centrine.*

NOmine CENTRINES, Ælianus Muſtelos aculeis præditos intelligit, cum duo Canum genera, in Galeos & Centrinas diſpeſcit: nos eum intelligimus, quem Ariſtoteles πιναγαλεὸν νωτίδανον, eſſe, Athenæus ab Epæneto ἐπινωτίδεα vocari, docet. Romæ & tota Italia *Peſce Porco* dicitur. Plinius nuſquam ejus meminit, nec apud Ariſtotelem quicquam invenias, quamvis ſcripſiſſe Athenæus prodiderit. Quantum *ad deſcriptionem* brevis eſt, craſſus & ſpiſſus, à capite ad podicem *trianguli* figura. *Cute* integitur aſperrimâ, brevibus crebriſque aculeis horrida, qui in capite & dorſo robuſtiores ſunt, colore ex cinereo nigricante. *Caput* habet exiguum & depreſſum. *Oculos* ſplendentes, poſt eos duo foramina auditui deſtinata, duo ſupina roſtri parte pro naribus conſpiciuntur. *Caput* ſupina parte, rotundum, magnum, ſemper ferè hians. *Dentes* latos, acutos, quorum in ſuperiori maxilla triplex, in inferiori ſimplex ordo eſt. Branchias utrinque in lateribus quinque, eaſdemque detectas. *Pinna* prior à capite ſtatim enaſcens, aculeo longo & ad caput ſeſe inclinante armata, criſtæ inſtar multum ſurrigitur, quæ è podicis regione minor, minore & ad caudam vergente aculeo, inſtructa eſt. In caudam & podicis pinnas, imò ventri nulla alia pinnula ſubnectitur, quod ei cum Acanthia commune. Cauda in pinnam inferiore parte latam, ſuperiore parte in acutum angulum deſinentem degenerat. In *partibus internis*, ventriculus eſt oblongus craſſus. *inteſtina* haud multis gyris reflexa. *Hepar* præpingue, magnum, in duos lobos ad infimam ferè uſque ventris ſedem extenſos diviſum, albicat. *Locus* ipſi in cœnoſis pelagi domiciliis potius quam littore; ideò varius capitur. *Ova* primum in ſe gignit numeroſiſſima, vitellis gallinaceorum ovorum ſimilia. animal reliquorum cartilagineorum more excludit. Venenum fundere ex Oppiano diſcimus. quos ille κέντρυσιν ἐπωνύμους vocat, hoc κεντρίνας vocari, vetus ſcholiaſtes adſcripſit. Vix aliquis ejus *in cibis uſus*. nerveâ potius quam carneâ ſubſtantia conſtat. In *Medicina* oleum ex hepate frixo collectum, ad duritiem humani hepatis emolliendam conferre, & articulorum dolores lenire ex Rondeletio habeo. Cinis urinas vehementer movet.

Tab. VII. 4. 5. Ælian. l. 2. H. A. c. ult. Ariſt. H. A. l. 5. cit. Athen. Athen. Dipnoſ. l. 7.

Oppian. Halieut. l. 2, v. 640.

## PUNCTUM VII.

### *De Simia marina, & Zygæna.*

SIMIARUM MARINARUM duas habemus deſcriptiones. Æliano eſt bellua in mari rubro, cartilaginea, terreſtri tum colore, tum facie ſimilis; in hoc differt, quod variè diſtinguatur, cervicemque & branchias

Tab. VII. 6. Ælian. H. A. l. 12. c. 27.

chias ruffas habeat. Tegmen corporis testudinis involucrum est. Cum natat, volare videtur. Gesner. de Piscib. Gesnerus piscem sibi ex Dania allatum scribit, coloris corpore toto viridis, dorso magis fusci, ad latera pallidi. *Os* sinum habebat. *pinnas* tanquam volans extendebat, & inter duas in dorso pinnas aculeum retrò tendebat. branchiarum foramina quina apparebant, obliquo inter os & oculos descensu. Testudineum involucrum si accessisset, Æliani simiam fecisset.

Tab. VII. 8. 9. ZYGÆNA piscis monstrosus, à capitis figura, qua τὸ ζυγὸν imitatur, quo transversum librile, ex quo lances dependent significatur, nomen obtinuit.

GAZA Libellam vertit. Massilienses piscem Judæum à similitudine tegumenti capitis, quo olim Judæi in provincia utebantur, Oppian. Halieut. l. 1. v. 6. dicunt. Galenus, Ælianus, Oppianus eosque secutus Suidas, cetis annumerant. Galeis, quia multa cum illis communia habet, haud malè subnectitur. Corio tegitur. Ventre est albo, dorso cinereo, pro spinis cartilagines obtinet. *Cervicem* & *gulam* habere scripsit Rondeletius. *Os* ipsi non rotundum, non rostratum, nec in latera compressum; sed in ea extensum, atque transversum habet. Pars frontis anterior, quæ utroque oculo, magno, & deorsum potius quàm sursum vel ad latera vergente, clauditur, in semicirculum ferè extuberat, & sic in aciem acuitur, ut obvios pisces secare posse credatur. *Os* subtus, inferiore parte, permagnum, dentibus validis sinus planis, in latus serræ modò vergentibus, triplici vel quadruplici ordine digestis armatum, latet. *Lingua* lata, humanæ haud absimilis. *branchiæ* utrinque quinæ & detectæ. Pinnas icon ostendit. in dorso nullam esse tradit Rondeletius. *Cauda* duabus inæqualibus pinnis constat, quarum superior vertebris fulcitur, ac multo longior est; inferior vertebris caret, & brevior Ælian. H. A. l. 10. extat. *Versatur* in profundo. Pisces obvios, & Oppian. l. 1. v. 367. homines natantes frontis suæ acie subvertit, Oppian. l. 5. v. 37. & Leoni quod ad vires, ab Oppiano oppo-Ælian. l. c. nitur. Occursus ejus olim, navigantibus infaustus habebatur.

Ab ista ZYGÆNA plurimum ille differt, qui ventre candicante, ore miniacei coloris, cætera niger esse, scribitur.

## PUNCTUM VIII.

## *De Mola Salviani, seu Orthragorisco Rondeletii.*

Tab. IX. 1. 2. MOnstroso pisci monstrosiorem subjicimus, sed & istum toto corpore cartilagineum. *Mola* quibusdam, seu quod informem molam referat, seu quod rotunditate corporis molæ molendinariæ similis sit, ut Rondeletio placet, dicitur. A quâ Massilienses, *Luna*, vel quod extrema corporis parte, quæ pinnis subest, crescentis figuram referat, vel quo demptis pinnis toto corpore plenæ instar sit, vel quod corporis extremum in cornua curvatæ respondeat, vel denique quod noctu splendeat, vocatur. sed cave pro Æliani sumas. Porcum, quem La- Ælian. H. A. l. 15. c. 4. cedæmonii *Orthragoriscum* vocant, quemque Appion maximum piscium esse, & cum ca- Plin. H. N. l. 32. c. pitur grunnire, credit Rondeletius, nec ab- Aldrov. de ludit comparatio. Nec longus, nec planus Piscib. l. 3. est, sed in latera comprimitur. brevis adeò, c. 44. ut solum caput potius quàm piscem repræsentare videatur. Centenas sæpè superat. *Cute* tegitur asperâ non secus ac Squatina, argentei coloris, ventre est subalbido, dorso cineraceo. Os habet exiguum. *dentes* tantum geminos, utramque universam oris partem munientes, quorum inferior retusior, superior magis acutus ac secans est, latos continuosque Rondeletius facit. Oculos parvos ac orbiculares. *De branchiis ita Salvianus*. Branchiarum internum orificium utrinque, unum est parvum & semicirculare, prope quod etiam utrinque pinna una parva & rotunda sita est, quæ alia prorsus ratione quam aliorum piscium laterales pinnæ, moventur. Cum enim illæ in piscibus à cauda ad caput, in hoc nostro à dorso in imum ventrem deducuntur. In extremo præterea dorso propè caudum alia multò major pinna, non rotunda sed sublonga erigitur: è cujus regione altera ejusdem magnitudinis & figuræ imo ventri statim ab ano subest, quæ alio etiam modo quàm dorsi & ventris aliarum piscium pinnæ mobiles sunt. Non enim ut illæ à cauda ad caput eriguntur, & à capite ad caudam inclinantur, sed in utrumque latus moventur.

In *caudam* carneam non degenerat: nam postrema ejus æquè ac latera lata sunt: pinnata tamen cauda, non oblonga sed lata, atque omnem postremam piscis partem amplexante, in latereque mobili munitur. Crescentis lunæ figuram referre; superiore parte articulatam esse, ut tam in dextrum, quam in sinistrum moveatur, Rondeletius addidit.

Quantum ad *Interna*, quæ ob corporis rotunditatem conglobata sunt. Carne est candidissima, nerveam potius, quàm carneam substantiam præ se ferente. Cocta gluten ex tergoribus boum confectum refert. *Adipe* ut in porco, multo carni corium firmissimè adhæret, & difficillimè avellitur. *Iecur* habet pallidum, magnum, & tenerrimum, dum coquitur in densam pinguedinem facessit. Noctu ex internis partibus cæruleus è longinquo splendor, imò ignis splendidissimus enitet. Grunnire dum capitur, dicitur. Pinguedo ejus est multa & candidissima; liquefacta, lucernis inservit, solo pisculento odore

 molesta.

molesta. *Speciem aliam Gallus quidam Venetiis descripsit.* Iconem exhibeo. Forma, inquit, in orbem vergebat. Corio sine squammis, &c.

An huc Piscis Cadamusti suem referens dolium crassitudine, duo longitudine superans, formæ obrotundæ, suilla cute, Oculis parvis, edentulus, loripes, branchiis brachii mensuram excedentibus, cauda longa, & lata spectet, aliis judicandum relinquo.

## ARTICULUS III.
## *De Cartilagineis planis.*

### PUNCTUM. I.
### *De Torpedine.*

Tab. IX. 3.4.5.6.

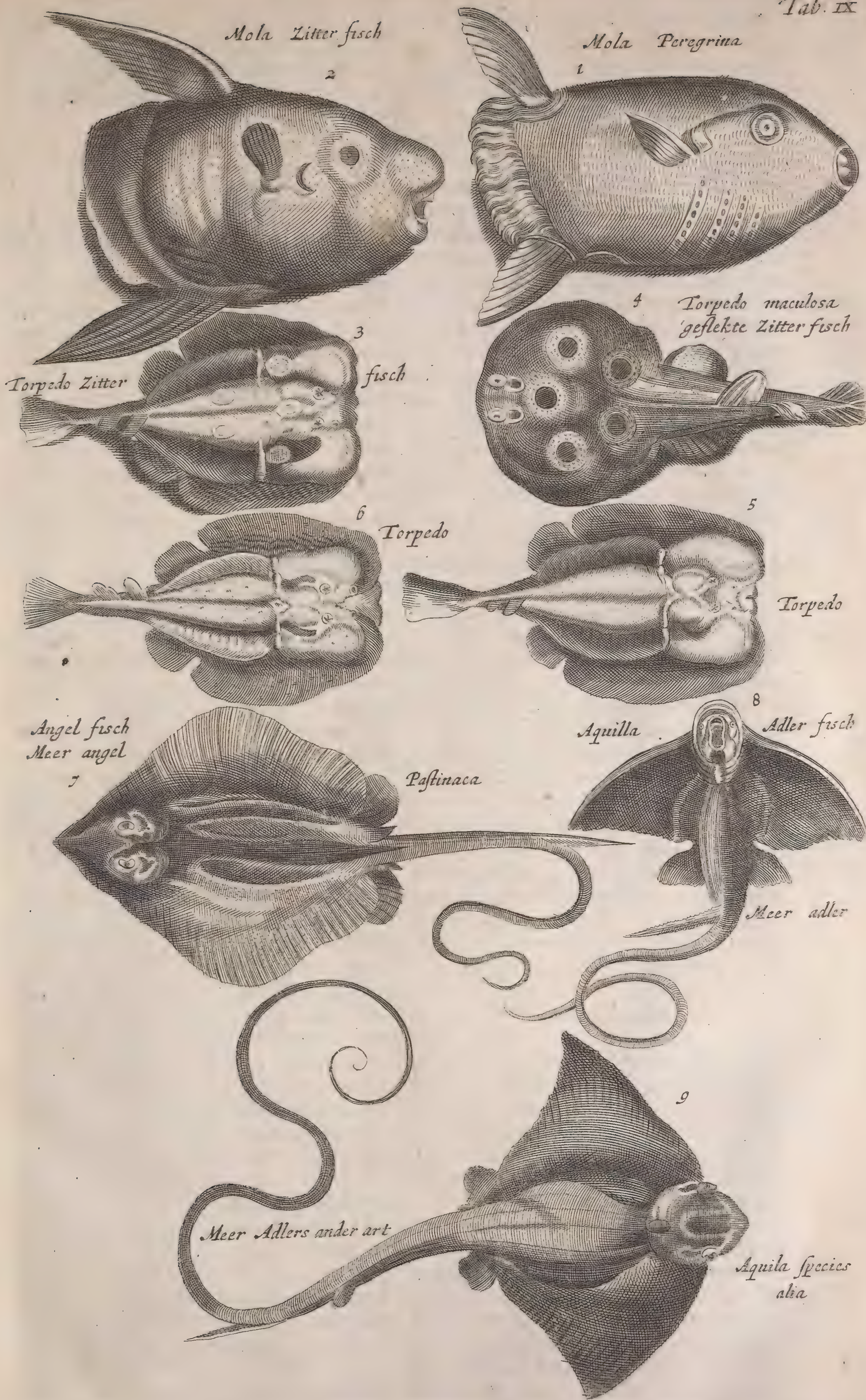
ABsolutis Cartilagineis longis, ad Planos progredimur, primus occurrit *Torpedo*, quæ veteribus Græcis νάρκη & νάρκα, ad differentiam affectus, θαλάσσια; modernis τερπαίνα & Margotir, Alberto *Stupefactor*; mixtobarbaris, *Torpigo, Terpigo, Stupor, stupefaciens & stupescor*, dicitur. Ex Cartilagineis planis esse, ex Aristotele & Plinio habemus. Lævem, apud Athenæum legitur. Corruptus Aristotelis locus ex quo colligitur spinosa. nec vacat errore Cardanus. Duo olim ipsius genera. *Nigrum* quod ad capitis dolorem commendatur, & subruffum, seu ad rubricæ colorem accedens. In *Maculosas*, & *Non maculosas* optime dispescuntur. Tria illarum genera. *Maculæ* in quibusdam diversarum figurarum & albicantes, huc & illuc sparguntur, in quibusdam quinæ rotundæ, nigricantes, pentagoni figurâ locatæ, oculos tam egregiè repræsentant, ut Oculatam Plinius dixerit; benè dictum Bellonius defenderit. Omnium corpus si caudam exceperis orbiculare est, senas libras vix excedunt, molli & lubrica cute teguntur. Venter est subalbidus, *dorsum* subflavum, & ad rubricæ fabrilis colorem accedens, partes quæ ad caudam mediis corpulentiores apparent. hæ *carcilaginem* quandam tabidam in seipsis habere videntur. *Ore* sunt in supina parte parvo, ante quod foramina duo odores deferunt, dentibus minutis & serratis. Oculis in superiore parte anterius exiguis, quos retrò foramina duo, ipsis grandiora, patula, & in palatum pervia. Cerebro non carent. *Linguâ* destituuntur: *Branchiæ* in medio sunt corpore (ob ipsius tenuitatem ad latera locari non poterant) utrinque quinæ & detectæ, quarum orificia parva & semicircularia, tenui quadam cuticula conteguntur: *pinnæ* juxta caudam duæ; pro reliquis latitudine utuntur, & utroque sui corporis semicirculo quasi pinnis natant, podex in caudæ exortu, ipsa brevis & latiuscula. *Intus* Carnosum habent ventriculum: *intestinum* breve & amplum. *hepar* pallidum, & in duos lobos divisum. *Fellis vesica* illaque magna hepati committitur & dextro annexa lobo, in sinistrum quoque venulas quasdam immitttit. *Lien* est parvus & subrubens. Uterus oblongus & bifidus. *Habitant* in mari, locis cœnosis. reperiuntur & in Nilo. ut haud male in Marinas etiam & Fluviatiles, distinxeris. Piscibus *vescuntur*, quos astu, ut post dicam, capiunt. *Pariunt* circa æquinoctium, & quidem ova intra se præmollia, quæ in alium locum uteri transferunt, & excludunt. Sic animal pariunt, ova concipiunt. Octogenos fœtus habens, inventa est. Hyeme propter frigus in terra *latent*. Latitudine sua quasi geminis pinnis *feruntur*, natant sed ægrè, nam νωτῆς βραδυτῆτι βαρύνονται, *pigra tarditate gravantur*. ideò βελλω κερδαλέlω, ϗ πολυμήχανον Natura concessit. Singularis ipsis torporem vel tremorem inferendi, unde nomen habent, facultas. Mersæ in limo se occultant & pisces, qui securi supernatantes obtorpuere, corripiunt. Iidem procul & è longinquo, vel si hasta virgave attingantur, quamvis prævalidos lacertos, torpidos, & quamlibet ad cursum veloces pedes, alligatos reddunt. Et illi, qui rete, in quo una ex iis capta fuerit, attigerint, torporem patiuntur, quod Æliani fide dictum sit: & si inter mortuos pisces vivens Torpedo sese moveat, qui tacti fuerint, interno quodam motu cientur, ut videantur vivere, quod Godignus de rebus Abyssinis prodidit. In totone corpore, quod Salviano placet, an parte, quod Diphilus, Oppianus & Cardanus prodidere, incertum. Exiguam plerarumque, quæque quavis corporis excitatione refellatur; nec totum corpus infestantem, Gillii & Kircheri exprientiâ docemur, ut vel inde Albertum, qui hoc veneno hominem interfici prodidit, refellere liceat. Causam in cæcam facultatem, quod mortua eâdem destituitur, conjecere alii; in narceticam & insensibilem qualitatem, nervis & masculis contrariam alii.

*Usus* Torpedinis in *cibis* commendatus à Galeno & aliis, quod carnem mollem, jucudam, & mediocriter per ventrem subeuntem habeat; à Diphilo & aliis rejectus est. Partes duntaxat quæ circa caput laudantur. Venetiis ne in foro piscario vendatur, præfecti sanitatis authoritate cautum est. Genuæ, Massiliæ, & alibi à tenuiore fortuna experitur. In *Medicina* diuturnis capitum doloribus admovetur: & sedem prociduam coërcet. idem apud Marcellum Empiricum invenies. fortè & arthriticos demulcet; eodemque modo Anteroëa Cæsaris libertum supra fidem podagram curasse, Scribonius Largus testatur. & Diaturpænos ceratum apud Æginetam ad podagram habemus. Mirum, si verum, quod de ea Plinius, si capiatur cum Luna in libra fuerit, triduoque asservetur sub dio, faciles partus facere postea, quoties inferatur. fortè quod velut induciis dolorum

Arist. H. A. l. 5. c. 5. Plin. H. N. l. 9. c. 24. Athen. Dispons. l. 7. Arist. H. A. l. 4. de partib. c. 3. Cardan. l. 7. de rer. varietat. c. 37.

Oppian. l. c. Hali. 104. Athen. Dipn. l. 7. Plin. H. N. l. 9. c. 51. Arist. H. A. l. 5. c. 12. Oppian. Hal. l. 2. v. 58. Plin. H. N. l. 9. c. 42. Oppian. Halieut. l. 2. v. 55. Arist. H. A. l. 9. c. 37. Plin. H. N. l. 32. c. 1. Ælian. H. A. l. 9. c. 14. Athen. Dipn. l. 7. Oppian. Hal. l. 22. v. 55. Kircherus l. 3. Magnet. artis p. 6. l. 4. Gal. l. 3. de Alim. Dioscorid. l. 2. mater. medi. c. 17. Plin. H. N. l. 32. c. 10.

rum


Mola Zitter fisch
2
Mola Peregrina
1
4
Torpedo maculosa
gefslekte Zitter fisch
3
Torpedo Zitter
fisch
6
Torpedo
5
Torpedo
8
Angel fisch
Meer angel
7
Aquilla
Adler fisch
Pastinaca
Meer adler
9
Meer Adlers ander art
Aquila species
alia

rum datis, natura ad excludendum fœtum firmatur. Corium nuper decorticatæ, si parti matricis prolapsæ involvatur, ipsam reducere, Aëtius ex aliis habuit.

## PUNCTUM. II.

### *De Pastinaca marina.*

Tab. IX. 7. QUem Græci τρυγόνα, seu ut D. Ambrosius vertit, *Turturem*, ab alarum expansarum similitudine vocant, is Latinis *Pastinaca marina*, seu à colore, seu quod radio ceu pastino instrumento fossorio fodiat & pungat: Gallis Raja, ob similitudinem quam cum Raiis habet, dicitur. Duas ejus *species* Bellonius & Rondeletius agnovere. hic capite tantum & rostro differre ait: ille in *lævem*, cujus cutis perpolita, dorsum livet in corticis platani modum, venter albicat, plurimis veluti striis, per carnem hinc inde deductis; & *Asperam*, quæ tota aculeis horret, atque ad caudam præsertim permultis uncinis in gyrum dispositis scatet; dispescit. Magnitudine vix denas libras superant. Corpore sunt quadrilatero, ventre albicant, dorso livent. Superiore parte aliquod *capitis* vestigium anterius cernitur, capiti palustris ranæ non absimile: in eo nonnisi *oculi* oblongi & grandiusculi, à quibus foramina bina, oculis majora, semper patula, in palatum deducuntur, pars oculis anterior in rostrum carnosum acuitur. *Os* habet parvum & edentulum, (mendum in Dioscoride, si dentes habere innuit) solaque maxillæ asperitate illorum vice utitur. *Pinnis* carent circa caudæ exortum unam orbicularem si excipias, ideò latitudine sua natant. *Branchias* in medio ferè ventre quinæ, in partibus flaccidis & carne vacuis, (partes circa caudam mediis partibus carnosiores habere, cartalagineis planis commune est,) sitæ sint. *Caudam* habent longissimam, spinosam, muris caudæ persimilem. Crassa primum, paulatim in magnam tenuitatem stringitur. super eam, in medio ferè aculeus, osseus, longus, acutissimus, & serratus, quincunciali magnitudine, Dioscoridi κέντρον, Horo Apollini ἄκανθα, Plinio radius eminet.

Arist. H. A. l. 1. c. 5. Galen. l. 3. Aliment.

Quantum ad *interiora*, Ventriculum habet parvum, angustum, cui, quia satis ab ore dissitus est, *stomachus* præponitur: idem in ecphysin à qua breve & gracile intestinum dependet, quod aliud initio angustius, mox sensim latius, dein priusquam maximè dilatetur, angustum postremum in tectum intestinum desinens, & unde excrementa porracei coloris rejiciuntur, desinit. *Iecur* amplum, ex albo flavescens, in duos lobos, quorum dexter latior & major, sinister brevior & minor, divisum. *Fel* hepati annexum, ex viridi flavescens. Uterum oblongum, quo ova continentur.

*Degunt* in cœnosis maris locis. Carnibus vescuntur & latrocinantur ex occulto, transeuntes radio (quod telum est eis) figentes; nec quenquam attingunt, nisi telo suo vulneratum.

Plin. H. N. l. 9. c. 42. Ovid. in Halieut. l. 2. v. 472.

Ex insidiis venari, quod Mugilem velocissimum piscem assequantur, argumento esse potest. *Coëunt* ut Rajæ, admotis invicem non solum partibus supinis, sed etiam tergo fœminarum supinis marium, superpositis. Fœtus aliorum cartilagineorum more non recipiunt. Id enim acuties caudæ prohibet. *Volatum* quoque exercere, falsò apud Ælianum dicitur: sed radii sui veneno se tueri, tam certum, quam Musicæ dicteriis & saltationibus delectari, ambiguum videtur. De ejusdem *radii* venenositate non est quod dubitemus. Nullum usquam execrabilius, arbores, infixus radici, necat, arma, ut telum perforat, vi ferri & veneni malo, non tamen, ut nulli remedio, quod Ælianus prodidit, succumbat; & necesse fuerit Leonidam, Bysantium ictum occumbere. Benè radii cinis cum aceto vulneri admovetur, feliciter furfures in eodem cocti auxiliantur. Lauri decoctum, Theriaca Andromachi, Galeus, cum quo inimicitias gerit, haud frustra adhibita. Caudâ, quæ idem intulit, in arborem, quercum inprimis, infixa, aut de eadem suspensa, emarcidam eandem evadere, sanari ægrum, Aëtius prodidit. De *Usu* in *cibo*, ne falsò Galenus mollem & jucundam carnem ejus faciat, vehementer metuo, gustus insuavem & ferinum quid resipientem, testatur. In *Medicina* mitigat dentium dolores radius, quos frangit & extrahit. Torreri eum, mox conteri resinaque excipi, debere, apud Celsum legimus.

Arist. H. A. l. 5. c. 3. Arist. H. A. l. 6. c. 10. Ælian. H. A. l. 8. c. 26. Ælian. H. A. l. 9. c. 40. Idem. l. 1. c. 30. l. 17. c. 18. Ælian. l. 1. c. 56. Ælian. l. 2. c. 50. Galen. l. 3. Alim. Dioscorid. Mat. Med. l. 2. c. 22.

## PUNCTUM III.

### *De Aquila.*

QUid per Aquilam piscem, seu ἀετὸν veteres voluerint, difficulter sciri potest, planum duntaxat, & cartilagineum, animalque parere, ab omnibus proditum est; an radium aliquem in cauda habuerit, nec ne, reticuere. Non mirum itaque in diversa recentiores trahi, & unam à Salviano, quam Rondeletius alteram Pastinacæ speciem facit, duas ab Aldrovando, monstrosam à Bellonio & Paræo describi, *Salvianiana* magnitudine trecentas libras non superat. Lævi & molli cute tegitur, inferiore parte alba, superiore livida. *Caput* habet exertum, capiti bufonis simillimum: oculos magnos, rotundos & prominentes, post quos bina, magna, & patula foramina insculpta sunt. *Os* supina parte mediocre & denticulatum. *Latera*, quæ acuta, expansas volantis Aquilæ alas æmulantur. In caudæ exortu utrinque una

Tab. IX. 8. 9. Plin. H. N. l. 9. c. 24.

parte & rotunda pinna exoritur, in *maribus* ex utroque podicis latere, una appendix pendet. Cauda pastinacæ tenuior & longior; in dorso paulo post principium pinnatam unam erigit, atque hac deinceps *aculeus* osseus, longus, acutissimus atque serratus, eminet. *Intra*, Jecur est subflavum, lien subater. Aldrovandi *prior* videtur ἀκέφαλος, latissimis alis, qua corpori hærent cæruleis, in extremitate rubris. *Altera* supra oculos & in fronte aculeata est, in cauda binos gerit radios. Cœnosa hi pisces in mari loca incolunt, resupinati piscibus aliis vescuntur, quos ex occulto figunt. Vivos fœtus cartilagineorum more pariunt. Radio lædunt, ideò publicè cum eo non divenduntur. Caro quia tetrum & gravem spirat odorem, à mensis exulat. Tab. XII.2. Quæ de lapide in capite ejus à Kiranide scribuntur, fabulosa sunt. Bellonii verè monstrosus est. descripsit eum Gesnerus: Piscis hic rarus (inquit) & ignotus omnibus. & Paræus volantem facit, rostro viridi.

## PUNCTUM VI.
## *De Rajis in genere.*

Tab. X.12. Rajarum nomen fortè à radendo Latini sumsere. Græci à quadam cum rubo similitudine, sunt dorso asperæ, ut recurvas supina parte rubus, spinas gerit; βάτον marem, fœminam βατίδα dixere. Plinius Græco vocabulo utitur. Ex cartilagineis & planis esse nullum dubium. Albertus in pectinum genere posuit. Tria verò illarum apud antiquos *genera*. βάτον unum simpliciter, λειόβατον Alterum Aristoteles & Galenus vocavere, *stellatum* Athenæus addidit. Rondeletius postquam in *læves* & *asperas* easdem divisisset, mox stellulis notatas, iisque carentes addidit, & ex *asperis*, alias modicè tactum vellicante lanugine, alias robustis sed raris aculeis; quasdam robustissimis & densissimis asperari dixit. Magnitudine inter se differunt, bicubitales aliquando Salvianus vidit, haud minores Ægolico clypeo in India nasci, Ælianus prodidit. Cuticulari teguntur operimento, omnibus membranula, quam nebulam vocant, *oculus* obtenditur. juxta oculos foramina sunt magna ampla, ad oris usque intima patentia, quibus operculum interiore parte à natura additum est. Ore aperto dilatantur, clauso magna ex parte occluduntur. *Cauda* omnibus procera atque aspera, in ejus dorso duæ pinnulæ, totidemque, sed exiguæ & orbiculares ad ejusdem exortum. Quod cartilaginei generis plana, pinnis destitui scripsit Aristoteles, illas quibus natando corpus impellunt, intellexit, quæ ad caudam, dirigendi itineris gratia data sunt. Si quid in contrarium apud eum occurrit, mendum in causa βάτραχος pro βάτος legendum est. *Interiora* si lustremus, *fellis* omnibus in hepate vesica. *Splen* in ventriculi plexu; intestina crassa; in ecphysi & recti intestini extremo angusta, genitale vitulæ marinæ simile. Circulatores ex exsiccatis Draconum & Basiliscorum figuras effecerunt, sic plebeculæ imponunt. Tab. XII.5.

(Plin. H. N. l.23. c.11. Arist. H. A. l.2.c.13. Plin. H. N. l.9.c.24. — Ælian. H. A. l.13.c.4.)

Commoda Rajis in cœnosis maris locis, non procul à littore *habitatio*. Hyeme latent, & quia numerosæ capiuntur, gregales haud malè colligas.

*Coëunt* non tantum admotis invicem partibus supinis, sed etiam tergo fœminarum supinis marium superpositis, nec inter suum duntaxat genus consistunt. Cum Squatina quoque *coire* scripsit Aristoteles. Gerunt utero testacea quædam, testa tibiarum ligulis similis est. Pariunt animal, cum primum ova intra se pepererint. *Ova* quæ flava, sine testa primum in superiore vulvæ conspiciuntur, quædam magnitudinem ovorum gallinæ æquant, alia his minora, nonnulla ciceris magnitudinem non excedunt, plura centenis in singulis aliquando numerantur. Quæ à perfectione propius absunt, in inferiorem matricis partem dimissa, testâ, & in qua albumen & ovum continentur, operiuntur, quadratiformia hæc, demptis angulorum, quæ variæ sunt appendicibus. Unius lateris appendices longiores, sunt foliis gladioli herbæ similes: alterius, breviores, latiores, replicatæ, quibus undique summotis, laterum anguli, tibiarum repræsentant ligulas. Unum aut ad summum duo pariunt, quod maximus earum in mari proventus, infinita ovorum in superiore vulvæ parte series facit, ex quibus tempore perfectis, iterati fœtus excluduntur. Abditas, pinnas exertas movere specie vermiculorum, allapsos ad eas pisciculos capere, sic tarditatem motus astu compensare Plinius author est. Aristoteles radiolos vocat. Mendum tamen hisce locis subesse, suspicio est, cum nec pinnas nec radiolos habeant, vel pinnas Plinius impropriè vocavit, & radiolis ab Aristotele tributum, quod rostri acumini competere videtur. Olaus quondam depingit; quæ homini in septentrionali Oceano circumvento suppetias tulerit. *Usus* etiam in *Cibis*. Copiosioris nutrimenti & concoctu difficiles Galenus facit. Rondeletius de Rajæ bonitate quæsitus; perinde ac si quis pallium elixum comedat, respondit. Archestratus scapulas & hyeme laudat. Laterum extremas partes à divitibus comedi, reliquas plebi relinqui, ex Gesnero habemus. Apud Hollandos potissimum elixantur, butyrum, acetum, & sinapi condimenti loco sunt. Caseo & Silphio veteres condiebant. In *Medicina* auribus fel est utilissimum, hepate ad pruritum feliciter Rondeletius usus est.

(Tab. XII.4. — Plin. H.N. l.9.c.42. — Galen. de victu attenuante.)

PUN-

## PUNCTUM V.
## *De Rajis Lævibus, & in specie de Lævi Raja, Vndulata, & Oculata.*

Tab. X. 1. 2. 3. 4. 5. 6. RAjæ in Læves & asperas optimè distinguuntur: Inter illas; quarum aliæ acuto, aliæ obtuso rostro sunt, prima est quæ λειόβατος simpliciter Græcis, LÆVIRAIA Latinis, *Mucosa*, & à lata fascia qua mucus seu potius coryza in laborantibus excipi solet, *Bavosa* Romanis dicitur. Omnium est sui generis piscium post bovem maxima.

Corpore quidem tenui, sed in amplissimas *alas* expanso. Cute ab aculeis nuda. Uterque oculus, media dorsi linea, & cauda tenuioribus & raris *aculeis* muniuntur, sed & in supina parte quidam in os, quod latum est, cibi sine dubio retinendi causâ, recurrescunt. *Rostrum* tenui & pellucida cartilagine, constat. Alæ utrinque expansæ tenues sunt, & prono parte nigricant. *Cauda*, quæ tribus aculeorum ordinibus, instruitur, tota supina parte alba est. Rima quæ podici, pudendum muliebre refert. Quam Aldrovandus describit, maculis supina parte nigris undique variabat. Rostri pars in obtusum angulum, figura depressa; & quasi quadrangula tendebat. Branchias quinque detectas, habebat. Inter cutem & peritonæum albida caro mucosa, panniculi carnosi vicem obtinebat. *Intra*, *hepar* erat in latitudine ventris, ex albo ruffescens, tribus lobis, linguarum figuram referentibus, quorum medius brevissimus, distinctum. Sub hepate figuræ planæ ventriculus, pars convexa ad sinistrum vergebat latus, concava in spinam. *Mesenterium* ad connexionem ventriculi & intestini medio hepatis lobo colligabatur, sub ventriculo caro cernebatur rubicunda, lienis fortè vice fungens. *Cor* thoracis sinu exiguo triangulari, exiguum, trunco unico veluti pediculo appensum continebatur.

RAIA UNDULATA à maculis flexuosis ita dicta, â colore *Cinerea* dicitur. Corpus ovi potius est, quàm Rhombi formâ, pronâ parte multis sinuosis lineis describitur. *Aculei* in linea dorsi pauci, parvi, & rari; circa oculos nonnulli; in cauda majores & densiores triplici ordine disponuntur.

RAIA OCULATA & lævis, Asterias quibusdam, sed perperam dicitur. Nam & *Galeus* à maculis, Asterias à maculis stellatim dispositis ab Aristotele nominatus est; quales in ista minimè deprehenduntur; & Asterias veterum tenerior est bonique succi; quod de hac dici non potest; & Galli hoc genus Miralet à speculorum parvorum similitudine vocare solent.

## PUNCTUM. VI.
## *De Oxyrincho majore & Raja stellari.*

DUO OXYRINCHORUM genera (à rostri acumine ita dicuntur) Rondeletius facit. *Majorem* unum, *Minorem* alterum. Bos ille Bellonii est; non quod quadrupedem repræsentet; sed quod Rajarum generis maximus, ad Bovis magnitudinem excrescat. Ligures *vaccam* vocant, in quibusdam Galliæ locis *Eleno*, quasi subulam, quod piscis rostrum tale sit, dicitur. Ex planis cartilagineis Bovem esse dubitari non debet. Ad duodecim ulnas latitudinis excrescere, Oppiani authoritate affirmo. In descriptione non conveniunt Authores. Dorso, facie, lateribus admodum niger est. Supinæ partes albicant, si Æliano credendum. Bellonius toto corpore lividum facit. Eidem dentes habet truces, hami in modum inflexos, triplici ordine in maxilla dispositos, eosque mobiles. Oppiano sunt obscuri & exigui. Æliano adeò inclusi, ut in conspectum non veniant. Rondeletio Major Oxyrinchus minori similis est, alis amplis & extrusis, ipso corpore strictiore, acutioreque dorso longiore. *Aculeorum* in sola cauda unicum habet ordinem. Pelagii sunt Ovidio boves; in cœnosis locis degunt Oppiano; Æliano in lutosis gignuntur, Piscibus *vescuntur*, sed humum maximè appetunt. *Pariunt* statim animal. Corpore etsi sint magno, ideo quibusdam inter Cetaceos, imbelli tamen, mollitie conscii, sola corporis mole feruntur, sic & piscantes pondere suo opprimunt, & capti, renituntur. Carne sunt quam cæteræ molliore, & sale fumoque conditi exsiccantur, exsiccati diu incorrupti remanent.

(Margin: Tab. X. 8. — Aristot. H. A. l. 5. c. 5. Plin. H. N. l. 9. c. 24. — Oppian. Halieut. l. 2. v. 143. — Ælian. H. A. l. 1. c. 19. — Oppian. l. c. v. 145. — Ovid. in Halieut. — Aristot. H. A. l. 6. c. 12.)

OXYRINCHUS *Minor* corpore est maximo, & maculis multis lentis specie, notatur. *Dentes* habet in os vergentes. Ad oculos quatuor aculeos; in cauda tres eorum ordines, diversos & inæquales; primus medii ordinis major est secundo, tertius primo, quartus secundo respondet. Utrinque per transversum recti sunt, ad latera conversi, qui per hos sequuntur in cauda extremi, in caput recurvantur. In supina parte rostri, alii sunt ad capiendos pisces recurvi, alii acutiores. Cæteris partibus cum reliquis conveniunt. Ad Oxyrinchos referri debet ille, quem Gesnerus Venetiis accepit, corpore cinereo, maculis distinguentibus fuscis, ambitu corporis subruffo, Normannis Hal, Lusitanis Huga dictus. Tab. X. 9. Tab. XII. 7.

*Iconem hic vide.*

RAIA STELLARIS lævis, Græcis Asterias, quam Gellius Rajam oculatam esse vult, capite, dorso, & cauda ab aliis distinguitur. Dorsi pars prona alæque expansæ, Tab. X. 7.

sæ, stellulis eleganter depictæ conspiciuntur. Aculei in eodem mox à capite incipientes, in priorem caudæ pinnulam desinunt. *Caput*, quia crassius & latius, Pastinacæ quàm aliis Rajis similius est. Cauda tenuis, & quàm reliquis brevior.

## PUNCTUM VII.

### *De Rajis Asperis: & in specie de Raja aspera Stellari, Oculata, & Clavata.*

Tab. X. 4. 5. 6. 7. Tab. XI. 2. 3. 4. 5.

RAja aspera STELLARIS tota aculeis horret. In oculorum intervallo multi sunt, breves, frequentes, peracuti: in medii dorsi linea alii magni, in cauda tres magnorum ordines, alii plurimis & minoribus distincti, infiniti alii sine ordine per totum corpus resperguntur, pro *dentibus* ossa dura & aspera gerit. Duæ hujus *generis* esse videntur. *Una* quæ stellulas habet in medio albas, sed quas ambit circulus ex nigris punctis constans, totumque corpus aculeis horridum est. *Altera*, stellulas prorsus candidas, cum multo paucioribus aculeis obtinet.

OCULATA lævi maculis similis est. *Aculeos* in alis extensis è regione macularum utrimque habet, alios in lateribus capitis utrinque, alios in dorso, in cauda, majores, frequentiores, & validiores visuntur.

Raja CLAVATA duplex est. *Una* quam Massilienses Clavade, Galli alii Raje bouclier vocant. Corporis specie reliquis est similis, sed multo breviore minusque acuto, &c. Colore nigricante, alis valde expansis. *Hepar* habet flavescens in duas partes dissectum, in quo vesica, *fel* aqueum & tenue continens. Pingue est illud, & inter cibos delicatissimos, in oleum resolutum, hepatis duritiem resolvit. Carne est durum. Posset Aquilæ conferri.

*Altera* à superiore differt (Verba sunt Rondeletii, cui multas Rajarum species debemus,) &c. Congener hisce est & illa, Cujus icon Venetiis ad Gesnerum missa est. Maculis distinguitur fuscis, reliquum corpus obscure subluteum est, reliqua apparent.

## PUNCTUM VIII.

### *De Raja spinosa, Aspera Fullonica, & Asperrima.*

Tab. XI. 5. Aldrov. de Piscib. l. 3. c. 59.

RAja SPINOSA Gallis *Cardaire*, quasi *Lanifica*, à spinis seu aculeis quorum multi infixi sunt instrumentis quibus lana carminatur, figura corporis lævi rajæ similis est, si longas cutis spinas excipias. *Spinas* non in alis solum habet, ut clavata altera, sed etiam in lateribus circa caput, duo oculis præfixi sunt, & in media dorsi linea, & ad priorem usque caudæ pinnulam continuus est aculeorum ordo unicus. Carnis substantia & succo ab aliis non variat.

ASPERA, illa à Rondeletio cognominatur, quæ à cæteris eo differt, quod *aculeis* parvis latera conspersa habet, corporis verò truncum nullis. *Rostro* est acutiore. In cauda tres sunt longorum & firmissimorum aculeorum, ad extremum usque caudæ ordines. Tab. X. 7. Aldrov. libro cit. cap. 60.

Rajæ FULLONICÆ ab eo nomine inditum est, quod ubique in alis, corpore, capite, cauda, tota frequentissimis aculeis conspersa sit, instrumenti illius, quo fullones pannos poliunt instar, quòd totum aculeis ferreis consertum est. *Rostro* est satis longo & acuto. Caudæ aculei incurvi sunt, triplici ordine dispositi. Rara est, & pugnacissima esse creditur. Tab. XI. Aldrov. lib. cit. 61.

Raja ASPERRIMA, à præcedente eo tantum differt, quòd non solum prona, sed etiam supina tota aculeis peracutis ita horret, ut manu tolli non posset, nisi pinnulis cauda apprehensis, ideò supina in icone exhibetur; pro dentibus maxillas habet asperas & osseas. Tab. X. 6. Idem. c. 62.

## PUNCTUM IX.

### *De Rana marina.*

RAna marina. Græcis βάτραχος θαλάττιος, Plutarcho βάτραχος ἁλιεὺς nomen ranæ ex eo forte meruit, quòd gyrinas sive ranulas recens editas, & imperfectas, oculis quidem & cauda notabiles, sed quibus postea demum accessuri sint pedes, & caudæ fissura, referat. A venandi olertia *Piscatrix*, quod & à Plutarcho factum; ob fœdam corporis monstrositatem *Diabolus marinus* Dalmatis; ob oris hiantis amplitudinem, *Lamia* Siculis; ob carnis mollitiem *Maltha* Bellonio, sed perperam, dicitur. Magnitudine est ubique ferè pedali & cubitali, alicubi tricubitalem inveniri, Salvianus author est. Cute capitis, *aculeis* exceptis, lubrica & molli, infernâ parte subalbida, superna verò ex nigra flavescente tegitur. Unde molles, Ovidio, tergore Ranæ. *Caput* habet toto corpore longè grandius, ut nihil in eo præter caput & caudam conspicias aculeatum, asperum, orbiculatum atque depressum. *Os* in promptu, seu anteriori parte, secus ac aliis cartilagineis, vastum, pro corporis proportione grandissimum, ac quàm maximè hians. *Dentes* permultos magnos, acutissimos, in os recurvos, utrique maxillæ, duobus palati ossibus, & linguæ radici infixos. Bellonius mobiles, albos, & confusis ordinibus dispositos facit. *Maxillæ* ipsi retusi, semicirculares, quarum superior brevior est, inferior longior & prominens. *Lin-*

Tab. X. 8. Vossius de Idol. l. 4. c. 28.

Aristot. l. 3. de generat. c. 3. Ælian. l. 13. c. 2.


Raia
Roche
1
Gesneri

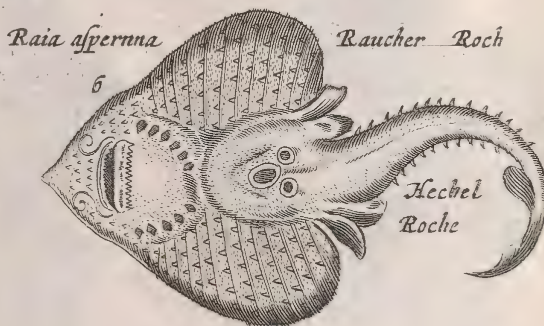

Raia
Roche
2
Raia
Oculata
et leuis


Raia Oculata
alia
5
Spiegel Roche

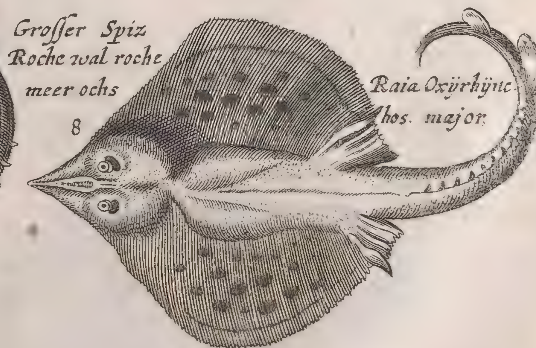

Glatt Spiegel Roche
4
Augen Roche


Raia læuis glat
Roche
3


Raia Asteria
Aspera
7


Raia aspernna
6
Raucher Roch
Hechel
Roche

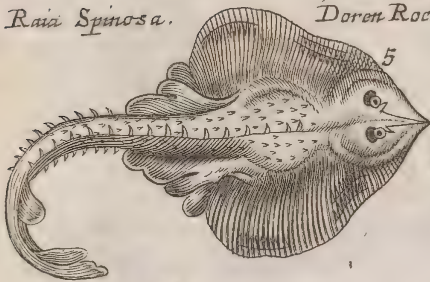

Kleiner Spiz-
Rochs
9
Raia Oxÿrhin
chos minor


Grosser Spiz
Roche wal roche
meer ochs
8
Raia Oxÿrhÿnc
hos. major


Raia Clauat.
2
Roche.

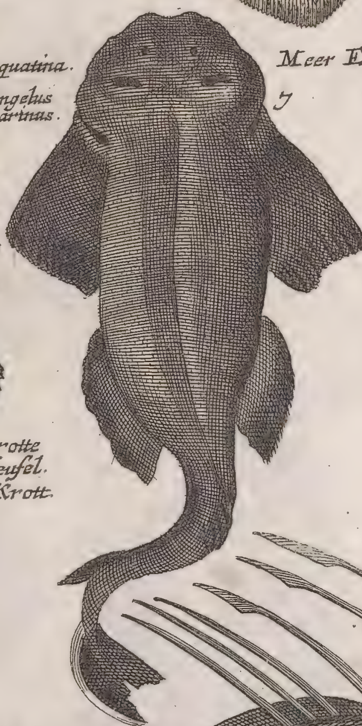

1
Raia.
Roche.

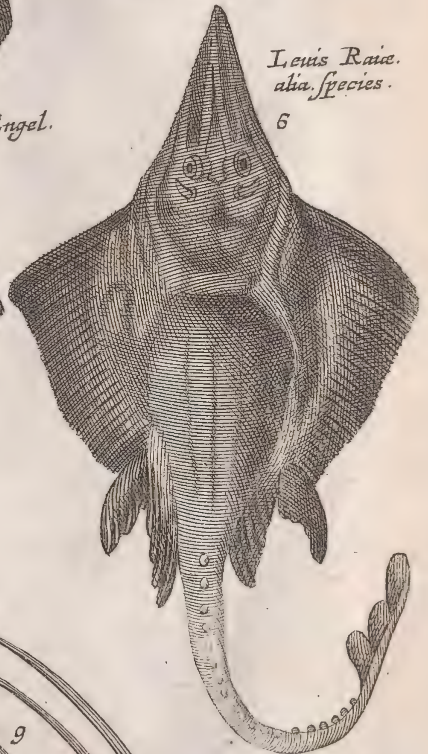

Raia Clauata alia.
3


Raia Spinosa.
Doren Roche.
5

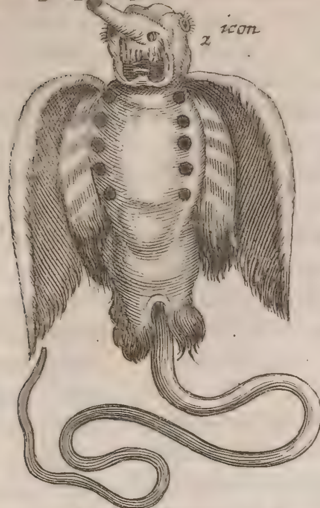

4
Raia Fullonica Karten
Roche.

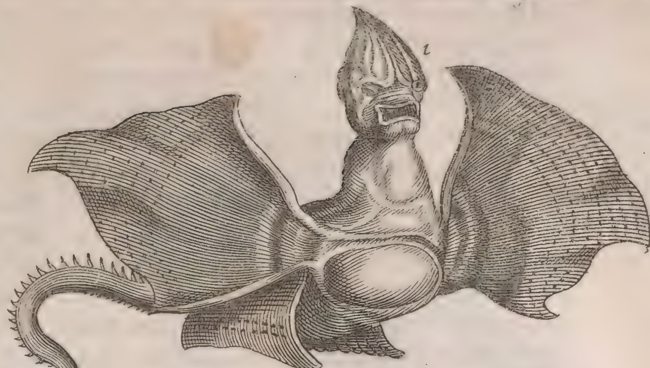

8
Rana
Piscatrix
Siue Marina
Meer Krotte
Meer Teufel.
Fischer Krott.

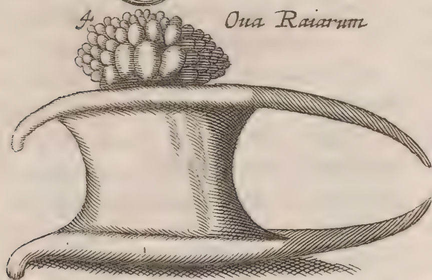

Squatina.
Angelus
marinus.
Meer Engel.
7


Leuis Raiæ.
alia species.
6

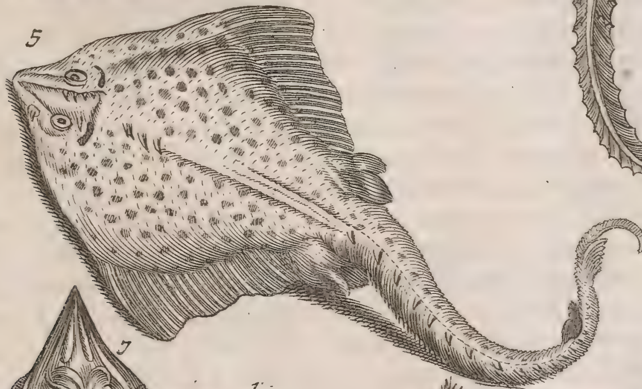

9
Rana Piscatrix.
Aldrouandi.

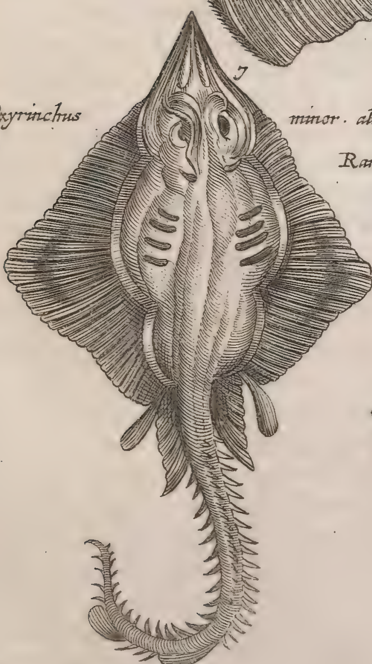

Monstrosi Piscis Volantis
2 icon

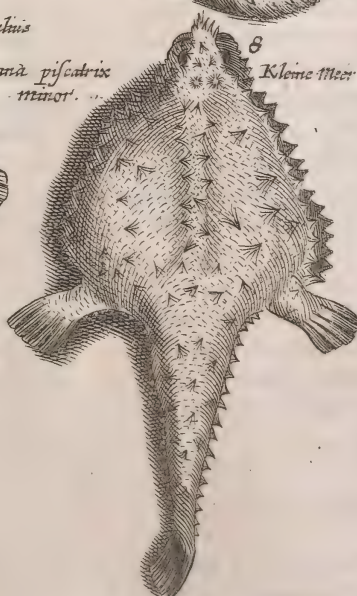

Raia exiccata, et concinnata ad formam
1


4 Oua Raiarum


3
Raia Olaij.


Raia Lœuis. Spiegel Roeh.
5


Oxyrinchus
7
minor. aliis


Rana piscatrix minor.
8
Kleine Meer kröt


6
Squatina.
Meer Engel

*Lingua* maxilla superiore longior. Membrana quædam gingivarum interiore parte enata, & in os complicata, quæ à maxilla separari non videtur. *Oculi* ampli in capitis vertice potius quam in temporibus siti, *aculeis* sepiuntur: Ante eos duæ propendent appendices, tenues, albæ, tetri odoris, si Oppiano credimus. In medio nasi *pinna* oblonga prædura, & versatilis, visitur: â cuius extremo musculus quidam ceu cirrus instar fili subtilissimi deducitur, per eius cavum humorem certum in fundum usque cirri derivant, ubi coacervatus ad vivi vermiculi similitudinem tumet. Omnia hamum piscatoris exactè exprimunt. Parvæ ex rostro albicantes carunculæ, eminentia sub oculis cornicula Plinio, fila capilli speciem referentia, postremis quibusdam præpilatis, Aristotili; gracilia quædam cornua Bellonio; pilli Gilio; geminæ rigidæ albæque setæ Salviano, dicuntur. *Branchias* neque detectas, neque supina parte cæterorum planorum cartilagineorum more, sed in lateribus, non spineo operimento, sed cuticulari intectas habent. *Pinnas*, contra cartilagineorum planorum morem, in medio corpore, ubi cauda capiti jungitur, membranaceas & crassiusculas duas, propter amplitudinem partis superioris: in superiore caudæ parte una non admodum lata, sed longiuscula conspicitur. A capite illicò *cauda* sequitur, rotunda, brevis, carnosa in pinnam, rotundam, crassiusculam & latam desinens. Ex huius & capitis lateribus, appendiculæ carnosæ, certis intervallis à se distantes, dependent, quæ, natante ranâ, supernatant. *Intra*, si spectes, *peritonæum* videbis nigrum; *ventrem* magnum, carnosum, appendice utrinque unica & brevi instructum; *intestina* gracilia, multis gyris circumvolata; *jecur* parvum, rubescens, in quinque lobos, ut Bellonius scribit, divisum. (Rondeletius sectum negat) eorum utrinque bini ad latera protrahuntur. *Fellis* vesica longo meatu ex hepate propendens, intestinis annectitur. *Vulva* est bifida, anfractuosa, duas ulnas longa, tribuit & vesicam, sed nescio quam verè Bellonius, & addit, totidem in Rana numerari cartilagines, quot in quovis sceleto, ossium animalium terrestrium formas referentes, quæ prorsus medullâ, præter vertebras careant; totidem item nervorum conjugamenta in eius cerebro, multò tamen liquido, numerari, quot in reliquis animalibus numerantur. *Ventriculus* & interanea, si per os eximantur, corpusque quoad eius fieri potest, distendatur, totum perlucidum, & instar carbunculi fulgens evadit, immissoque lumine, laterna horrendo aspectu apparet. *Locus* ipsi herbosæ maris partes & littus. *Cibus* carnes humanæ etiam. Vatantem aliquando virili membro apprehensum in profundum detraxisse, Gesnerus se audivisse refert. Contra cæterorum cartilagineorum morem, *Ova*, non animal pariunt. Caput corpore grandius & aculeatum in causa, quod ut aditui, sic exitui, ineptum est. Ovum unum solidum, durumque ut foris servetur, cum cæterorum cute molli tegantur, Aristoteles prodidit. Universa simul juxta terram edunt; ortus cum iis, quæ extra perficiuntur, & iis, quæ intus, idem. Numerosius quidem fœtificant: sed quia de facili pereunt, pauciores reperiuntur. Aliquandiu extra aquam vivere, Rondeletius testatur. Visa duos in littore dies inter herbas vixisse, vulpeculæque terrenæ noctu victum quæritantis pedem, dentibus arripuisse, & ad auroram detinuisse. *Solitarias* esse ex eo; quod plures una capi non soleant, colligitur. Plana quamvis, non sola tamen latitudine natat, sed pinnulis etiam, quas in lateribus habere dictum est. Singulari in venando astu utuntur. Inter saxa conditæ, aperto immani rictu, mentitum vermiculum musculo annexum, per pinnam in faucium rictum conjiciunt, eo viso pisciculi ceu ad escam accurrunt, rictum, cavitatem alicuius saxi reputantes subintrant, piscatores retracto, qui vellicatur hamo, orisque rictu clauso, totum pisciculorum gregem devorant. Macilentiores, quæ præpilatis villorum capitibus destituuntur. *Usus* earum in cibo ferè nullus. Insula, mucosa & ferina saporis carne præditæ sunt. Anaxandrides tamen eas in Cotyis Thracum Regis conviviis reponit. Ventrem inter lautissimos cibos Antiphanis recenset. In *Medicina* fel adversus suffusiones utile est. Quod strumas utiliter pungi, piscis eius qui Rana in mari appellatur, ossiculo de cauda, ita ut non vulnerentur; idque fiat quotidiè donec percurentur, apud Plinium occurrit; Rajarum potius aculeis convenit. Nullum enim ossiculum Rana habet. Diversa est ab istis tum illa castanei coloris, ventre candicante; tum Rana MINOR dicitur. Tota tam supinè quàm pronè asperâ cute tegitur, supinè aculeata est, & albicat, pronè colore est cinereo. *Os* habet exile & planè edentulum: *Caput* erectum & velut cornu in extremo procerum, sub eo cuteus nervus, quem velut ex vagina exerere; rursusque contrahere videtur. *Oculi* ad latera ubi angustum valdè caput, velut in fovea quadam latant. Foramina olfactu distincta, supra os coeunte extremitate hærent, auditui inservientia oculis sunt contigua. Pinnas ex icone cognosces.

Kircher. l. 3. Art. Magnet. p. 6. l. 5.
Oppian. l Halieut. l. 2. v. 90.
Arist. H. A. l. 9. c. 37.
Arist. H. A. l. 2. c. 13.
Ovidio in Halieut.
Martial. l. 10. c. 37.
Gesner. de
Aquatil. lib. in Ran.
Arist. H. A. l. 2. c. 13.
Aristot. l. 3. de gener. c. 3.
Aristot. H. A. l. 6. c. 17.
Ælian. H. N. l. 9. c. 24.
Plutarch. l. intr. animalia.
Aristot. H. A. l. 9. c. 73.
Oppian. Hal. l. 2. v. 90.
Plin. H. l. 37. c. 8.

## PUNCTUM X.

## *De Squatina.*

SQuatina piscis, ῥίνη Græcis, *Squatus*, quod sit squammis acutis, Isidoro, *Lima Vallæ*, *Celtes* in veteri lexico, dicitur. Media inter Mustelos & Planos à Rondeletio ponitur. Magnitudine ad centum sexaginta sæpè

Tab. XI. 7. Tab. XII. 6.

sæpè libras excrescit. Coloris est pronè cinerei ad fuscum vergentis, asperrima: ut cute lignum & ebore poliantur, supinè alba & lævis. Partem corporis anteriorem habet latam, circularem, retusam, ut *rostro* prorsus careat. *Os* prima parte obvium, brevibus sed acutissimis, iisque aliter quàm in aliis piscibus dispositis *dentibus* munitum. Maxillarum ossa in angulum obtusum desinentia, in lingua extrema carneum tuberculum. Ex superioris maxillæ extremo, quod cute non integitur, apophyses duæ in alias divisæ demittuntur. Post oculos, qui in superioris capitis parte, ad latera parvi, foramina ad os usque patentia visuntur. *Pinnæ* utrinque binæ sunt, & utræque in lateribus. *Cauda* longiuscula in aliam lunatam pinnam desinit. *Mares* à fœminis appendicibus cartilagineis, quæ circa anum, distinguuntur. Intra nihil à cæteris cartilagineis differt. *Hepar* habet in duos lobos divisum, in quo *fellis* vesica felle viridi plena latet. *Lienem* mediocrem ex rubro nigricantem. *Cor* angulatum, compressum, & unico sinu instructum. De dentium situ ita Rondeletius, sunt eorum ordines, &c.

Plin. H.N. l.9.c.12.

Aristot. H.A. l.2.c.25.

Cœnosa incolere *loca* Oppianus prodidit, in alto versari apud Rondeletium legitur. *Coït* etiam cum Raja. ῥινόβατος nascitur, inter se mutuò partim supinarum attritu. Bis *parit* autumno occasu vergiliarum, qui partus secundus est; primus enim verno fit tempore; sed secundus felicior. Singulis fœturis septeni aut octoni prodeunt. Singularis & his in venando astus est. Obruunt se arena; sic latentes verberant oris vi radios (pinnas exerere vermiculorum specie apud Plinium extat) his pisciculi visis, quasi ad algam adnatant, sic capiuntur. Colorem mutare & piscium quidem solas, prodidit Aristoteles; quod nec corpore sint pellucidæ, nec cute ita tenui, ut humorum spirituumque perturbatione varii earum colores perluceant, negavit Rondeletius. Concedi in metu potest. Nam & tum in hiatum pinnis subjectum recipiuntur fœtus, ut apud Oppianum legimus, in ventrem recipi Aldrovandus credidit. Rejiciuntur à *mensis*, quod flatuum crassorum humorum proventum, quod cartilagineis omnibus commune, proferant. Unde oculorum acies obtunditur. Olim Smyrnæ secundum Dorionem, Mileti secundum Archestratum ortæ, cæteris præferebantur. In *Medicina* invenere in tertio tabis genere locum. Oleum ex hepate ad hepatis duritiem confert. Ova exsiccata sistendo alvi profluvio. Ex cute optimum fit in psora & scabie smegma. Illitæ mammas crescere non patiuntur, si Plinio fides est; duriusculas reddi, utrumque experientiam comprobasse, Rondeletius author.

Oppian. Hal.l.1.v. 380.
Aristot. H.A.l.6.c.11.
Plin. H.N. l.9.c.51.
Arist. H.A. l.6.c.11.
Arist.H.A.l.5.c.9.
Arist. H.A. l.9.c.37.
Oppian. Halieut. l.1.v.742.
Aldrov.de Piscib.l.3. c.66.
Plin. H.N. l.27.c.10.

## PUNCTUM XI.

### *De Squatino raia & Lamia.*

PIscis qui SQVATINORAIA dicitur Latinis, Græcis ῥινόβατος ex Squatina & Raja procreatus creditur, Parte priore Rajæ similem facit Aristoteles, posteriore Squatinæ. Absurdum id Rondeletio, quod & Philosophus dubius pronunciet, & ex Galeno fieri secundum naturam non posse, ut tantopere dissidentia corpora commisceantur didicerimus. Stant tamen ab Aristotele plærique, Bellonius, Gellius, Jovius, Aldrovandus, Columna præcipui. Castelletus nudum ejus sceleton misit & paucis ita descripsit. Neapoli frequens est, quod miror, &c.

Tab.XI. 12.
Arist.H.A. l.6.c.10.
Galen.3.de usu parti.

LAMIAM, quæ ὀδὰξ λοίμος à gula quibusdam dicitur. Nicander *Carchariam* & *Scyllam* vocari scribit, Rondeletius eandem cum Cane Carcharia facit. Plinius inter Cartilagineos planos enumerat. Descriptionem ejus nemo veterum suppeditat. Maximam evadere, cute integi scabra os in anteriore capitis parte habere, *dentibus* plus minus ducentis in utraque maxilla per quaternos versus dispositis, ad radicem latis, in acutum & pyramidem desinentibus, ad latera crematis, refertum Bellonius prodit. Verè an falso, non dixerim. Generis Galeorum certè, qui longi pisces sunt, eandem pronunciat.

Athen. l.7.

## PUNCTUM XII.

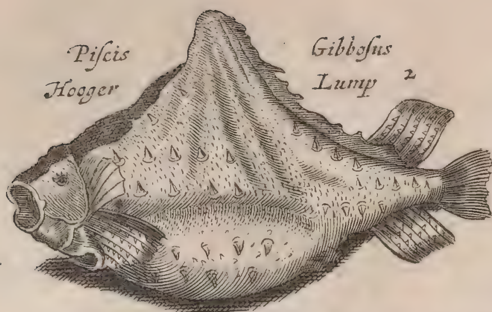
### *De Lumpo Anglorum & Pisce gibboso.*

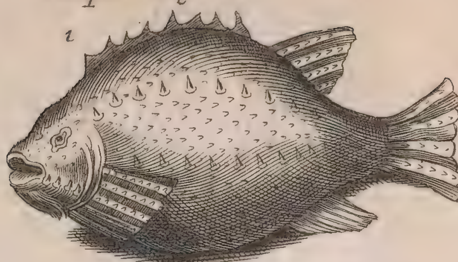
PIscem qui Anglis Lumpus, quasi massa informis dicitur, sic describitur à Turnero. Piscis edulis est Lumpus noster, &c. Dorsum rubicundum, ventrem album habere, & in magnis deliciis reputari Massarias addidit. Nos eum molli & in ore diffluente carne, esse experti sumus, cum Andreapoli in Scotia studiis operam daremus.

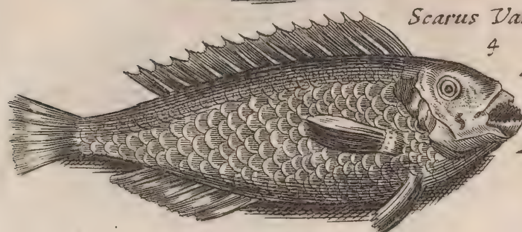
Tab.XIII. 1.

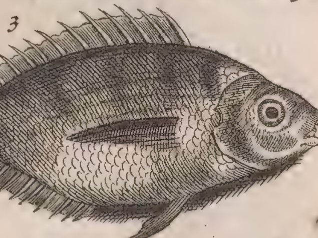
Piscem GIBBOSUM Græci νωλίδανον vocant, reperitur in mari Balthæo corii portiuncula, quam Fabricius Gesnero misit. Crassiuscula & tenax est, punctis multis seu tuberculis exasperatur. Eminent etiam Spinæ quædam ceu rubi, sed mucrone recto, pyramidis formâ, aliæ magnæ, aliæ parvæ ex fusco albicantes. De sua pictura sic Gesnerus, &c.

Tab.XIII. 2.


Piscis Gibbosus
Hooger Lump
2

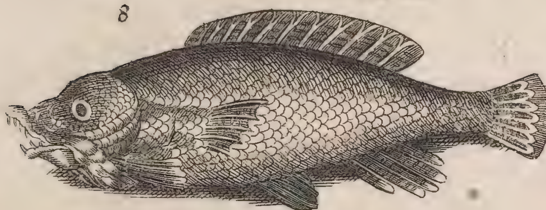

Lumpus Anglorum
1

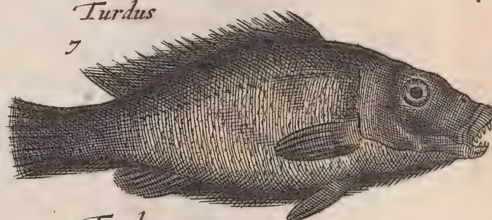

Scarus Varius
4

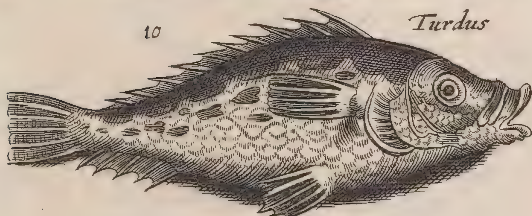

Scarus omas Meer Brachsmen
3

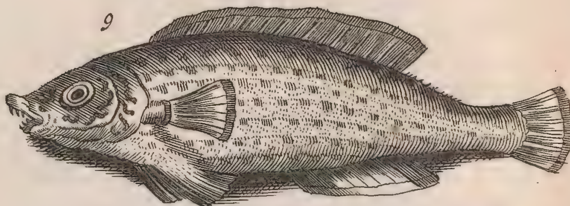

Turdus Meer Pfaw
6

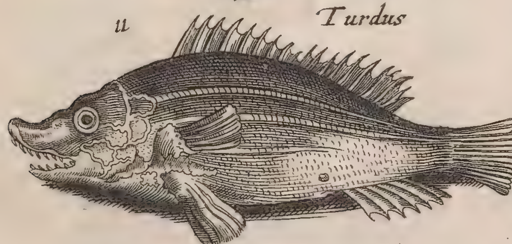

Turdus Kramet fisch
5

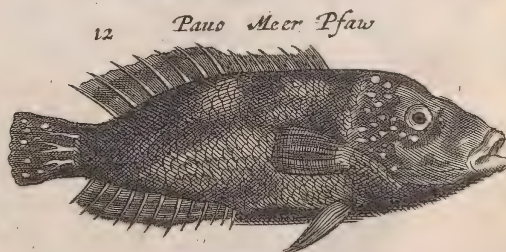

Turdus
8


Turdus
7


Turdus
10


Turdus
9


Turdus
11


Pauo Meer Pfaw
12


Attagenus Lepras Roter Kramet fisch
13


Attagenus alius
14

# TITULUS II.
## *De Piscibus Marinis Saxatilibus.*

## CAPUT I.
## *De Saxatilibus Squammosis.*

### ARTICULUS. I.
### *De Scaro.*

Tab. XIII. 3. 4. ABsoluta Pelagiorum natura, Saxatiles sequuntur, inter hos primos *Scarus*, qui seu ἀπὸ τοῦ σκαίρειν, id est, tripudiando, seu quod Athenæo placet, quòd inclusis nassis, crebris caudæ ictibus, qui σκάρθμοι seu σκάρισμοι vocantur, aversus, fores laxat, atque ita retrorsum erumpat; seu quod algam, aliasque herbas depascatur; σκαίρειν enim interdum est νέμεσθαι, ita dictus; *Meryx* quoque, seu *Ruminax*, ut Scaliger vertit, ab Aristotele quod latis utriusque maxillæ dentibus solus ruminet, *Cerebrum Iovis* Ennio vocatur. Serò olim Romanis & toti Italiæ visus; ideò nec latinum piscis nomen habetur. Duo illius sunt *genera*, *unum* quod ὀνίας, benè ab Onisio distinguendus, quod asino concolor sit, dicitur. *Alterum*, qui αἰόλος, ex Nicandro Thiatyreno nomen imposuit Athenæus. Oppianus modò αἰόλον, modò βάλιον cognominat. *Onias* squammis est magnis tenuibus, colore ex cæruleo nigrescente, ventre candido; Sargo, corporis forma ad rotundam accedente, aculeorum pinnarumque situ, & numero, similis, maculâ duntaxat nigrâ, in cauda, & quod lineis nigris in dorso ad ventrem careat, distingitur. *Oculos* habet magnos, supercilia coloris Indici.

Athen. l. 7. — Aristot. H. A. l. 9. c. 50. — Athen. l. 7. Oppian. Hal. l. 4.

*Dentes* hominis modo planos imo solus latos, superioribus dentibus carere, quod Michael Ephesius prodidit, falsum, si Meryx est, & habere compertum. *Branchiæ* ipsi binæ, simplices alteræ, alteræ duplices, plura & majora in maxillis ossea tubercula.

*Cauda* lata in duas pinnas non divisa. *Cor* angulatum, *hepar* album in tres labos divisum, à quo *fellis* vesicula intestinis alligata pendet. *Fel* coloris nigri. *Splen* ater, *ventriculus* cum quatuor appendicibus parvus. Αἰόλος seu *Varius* oculis, ventris inferiore parte, in qua podex, purpurei est coloris, cauda coloris Indici, reliquo corpore partim ex viridi, partim ex nigro cæruleo. Squammis veluti notis obscurioribus aspersis. Ore mediocri, *dentibus* latis in superiore maxilla densis, in inferiore raris & acutis. *Ventre* in medio duabus purpureis notis insigni. A dorso & cauda ferè *aculei* tenui membrana connexi, æquis intervallis dispositi, conspiciuntur. In singulorum summa parte membranula pendet vexilli instar. *pinnæ* ad branchias sitæ latæ sunt, & veluti ovi ea figura. Intus habet *ventriculum* satis capacem, *hepar* subalbum, intestina lata & multa, fellis multum; *splenem* magnum. *Quem Bellonius in Creta observavit*, corpore erat ex livido rubescente, squammis latis & translucidis. Capite utrinque compresso, *dentibus* obtusis, quorum incisorii nostris erant persimiles. gula non valdè magna. Ad caudæ latera appendices transversas atque eminentes, quales in nullo se observasse pisce ait, utrinque habebat Gigantis Scarus, dentes habebat utrinque quatuor. Latos in inferiore maxilla, in superiore serratos. *Locum* si attendas, Asiæ Græciæque littoribus Sicilia tenus frequentissimus exit, nunquam in Ligusticum, nec per Gallias enatavit, in Ibericion mare, In mari Carpathio est semper obvius, & quod miramur promontorium Troadis Lecton nunquam sponte transiit. nullibi tamen quàm in mari rubro frequentior. Bellonius in Propontide, Ponto & Hellesponto, Galliæ littoribus, & in Oceano inficiatur capi, in Euripo Aristoteles; Archestratus tamen maximum circa Byzantium evadere prodidit. In Creta circa eum ubi ladanum colligitur locum, tam frequens, ut nullus crebrius capiatur. *A Carpathio advectos, Claudio Tiberio Principe*, (Octavium Macrobius vocat) *è libertis ejus præfectus classis; inter Ostiensem & Campaniæ oram, sparsos disseminavit. Quinquennio ferè est cura adhibita, ut capti redderentur mari. Postea frequentes inveniebantur Italiæ in littore, non ante ibi capti, admovitque sibi gula sapores piscibus satis, & novum incolam mari dedit, nè quis peregrinas aves Romæ parere miretur.* Saxatilem esse vix dubitandum. Si Oppianus dum inter littorales recenset, contrarium innuere videtur, vitium est, & benè σπάρος pro Scaris legitur. In dulcibus quoque nutritum aquis innuere Columella videtur, nisi pro Scaro Squalum legi debere velis. Sanè haud perperam ex Varrone id conjicere licebit. *Victitat* herbis, & algæ pisis, phaseolisque plurimum inhiat Mercuriali adeo, ut ea capiatur. Pythagoras τρυγηφάγον facit, si Gyraldo fides est. Diphilus tamen carnivorum esse & lepores marinos captare scribit, nisi error committitur. potius namque Mullo ista quàm Scaro conveniunt. Quod solus inter pisces ruminet, superius dictum est. *Gregales* esse vel exinde quod sodales è nassis liberare conentur, colligas. Caudam capitis mordendam porrigunt. apprehensa educunt. Quod noctu non capiuntur, vigilantiæ ipsorum debetur. malè Gelenius ideò solùm inter pisces dormire scripsit. Melius dices, solere

---ὑπὸ ὕπνον
Ἐννύχιον κοίλησιν ὑπαὶ κεὐθμῶσιν ἰαύειν,

alicubi somnum nocturnum sublatebris capere, sic insidias vitare. Salacissimum esse Ælianus prodidit, ideò fœminæ capiuntur. Pa-

Columella R. R. l. 8. c. 17. — Plin. H. N. l. 9. c. 17. — Aristot. H. A. l. 9. c. 17. — Plin. H. N. l. 9. c. 17. — Oppian. Halieut l. 1. v. 109. — Columella l. 8. c. 16. — Varro de R. R. l. 3. c. 3. — Aristot. H. A. l. 8. c. 2. — Plin. H. N. l. 9. c. 17. — Oppian. Hal. l. 2. v. 109. — Ælian. H. H. l. 1. c. 2. — Athen. l. 8. — Ælian. H. A. l. 2. c. 54. — Plutar. de solert. animal. — Ælian. H. A. l. 1. c. 2.

Arist. H. A. l. 4. c. 9. *Parere* bis in anno fatendum. hoc Saxatilibus commune. *Vocalem* esse, quod apud Athænæum Oppianum Tzetzem proditur, dubium, cum pulmones non habeat; nisi ore aquam impellendo sonum edere dicamus. *Usum* si attendamus, in delicatissimis olim apud Romanos cibis erat; & jecinora eorum in Vitellii Principis patina inter lautiores primitias enumeratur. Primas inter Saxatiles tenere, & mollis ac friabilis carnis esse, Celsus. nullum videtur dubium: quamvis Celsus & Philotimus aliter credidisse putentur. Insipidos esse nisi cum suis fæcibus edantur, creditum apud Græcos. Jecur in cibo sumptum Ælian. H. A. l. 14. c. 2. ictericis prodesse, apud Ælianum legimus.

## ARTICULUS. II.
## *De Turdo.*

Tab. XIII. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. Turdus Græcis κίχλη à macularum similitudine sic dictus, πολυώνυμος olim te- Athen. l. 7. ste Nicandro & Pancrate apud Athenæum fuit. Duo ipsorum *Genera* constituit Salvianus, *Majorem* & oblongum, qui vel viridis vel ruber est. Rondeletius duodecim species pinxit. Veteribus, apud Athenæum μελανόστικτος, seu nigris oculis varius. Eratosthеni πέρκας seu nigro distinctus, Pancrati οἰνώδης quasi vini colorem referens, Numenio ἁλιειδής, id est purpureus dicitur. Phavorinus ποικιλόστικτον vocavit. Mutare tamen Aristot. H. A. l. 8. c. ult. colorem dicuntur. Circa ver magis exsaturatos, dilutos magis æstate videas. Bran- Aristot. H. A. l. 2. c. 13. chias ipsis quaternas Aristoteles tribuit omnes duplici ordine excepto novissima. Quinque sunt ab Aldrovando observati, duodecim à Rondeletio. *Primus*, qui magna ex parte aureus, amethistino, cæruleoque ac rubro variat, os intus habet ruberrimum, dentibus carens. Oculos maximos, quorum auream pupillam circulus ambit niger, nigrum rursus aureus, aureum cæruleus, hunc iterum aureus, ac tandem niger, alias omnes ambit. Habet & duas è mento dependentes apophyses cutaceas, subflavi coloris. tres præ cæteris lineas sanguineas, & denticulatas. Pinnas ad branchias omninò aureas, in pectore totas cæruleas, nervos earum aureos. Cujus coloris sunt & illæ, quæ ab ano, in dorso & cauda, qua uropygio junguntur, maculis duntaxat parvis sanguineis respersas, cæteras cæruleas conspicias. *Secundus* ad latera nonnihil albicat. in capite vermicularibus, alibi rotundis, ubique cæruleis maculis insignitur. Tergoris pinna ex aureo rubet, sicuti & cauda, quæ in extremo cærulea est. Utrinque dentatus est. *Tertio* Corpus subviret, venter albicat. Sqammarum extremitates cæruleæ sunt. *Caput* pro corporis proportione parvum, totum cærulei sed dilutioris coloris, præter branchiarum opercula, quæ candicant, maculisque oblongis & semicircularibus aureis consperguntur. Ejusdem coloris lineæ decussatim & transversaliter per corpus ducuntur. Dentes habet maximos, acutissimos, ingentemque oris rictum. *Quartus* toto corpore sanguineo, aureoque distinguitur. dorsum & corporis maculæ ex cæruleo nigricant. *Quintus* πολύγραμμος, totus ruber saturatus. Maculæ in extremo tergore conspicuæ, orriscis non absimiles, sunt nigræ, in capite longæ, & serpentis in morem ferè contortæ, cæruleæ. Lineæ à capite ad caudam recta ductæ, rubræ sunt.

Turdus *Rondeletii Primus* admodum varius est. Unde αἰόλος dictus. ad auratæ figuram accedens, pinnarum situ numeroque cæteris saxatilibus similis, dorso fusco, ventre ex albo livescente. Dentes habet recurvos, labra crassa, & rugosa. Oculos sub quibus pars variis coloribus est illustris, magnos & rotundos. Pinnas ad branchias aureas, ad podicem & in tergo flavas, nigris cæruleisque maculis aspersas. *Alter* colore est ex viridi cæruleo, & quia colorem colli Paræus in pinnis & in cauda refert, Pavo dicitur. *Tertius* qui Pulcher dicitur, & à quibusdam *ferculum regium*, multas colorum differentias habet. Viridis est magna ex parte, sed punctis purpureis, cæruleis, Indicis, & aliis confusis coloribus conspersus. pinnis ad branchias flavis seu ruffis, aliis omnibus partim cæruleis, partim viridibus, partim ruffis. Branchiarum operculis punctis & lineis ruffis; sinuosis, certis spaciis dissitis. Cauda ruffa punctis cæruleis, notata. Romæ & in Levino Insula frequentissimus est. *Quartus* circa Monspelium Psittacus, ab eadem colorum varietate dicitur. Dorso est nigrescente, pinna ejus virescente. Ventre & lateribus flavescentibus. A branchiis ad caudam lineæ virides ducuntur. Pinnarum in ventre infimæ cæruleæ sunt. *Quintus* Gobionem flavum refert, hoc solo, quòd lineam albam ab oculis ad caudam ductam habeat, & maculis nigris, quibus Gobius aspersus est, careat, distinctus. *Sextus* quinto est similis, nisi quòd huic rostrum sit longius & aquilinum, & linea ab oculis ad caudam ducta cærulea. *Septimus* coloribus variis est insignis, dorso aureo, viridibus maculis consperso, ventre candicante, lineis ruffis & tortuosis, nullo ordine dispositis notato, labris viridibus. Cauda & pinnis magna ex parte cæruleis. Branchiarum opercula purpureum quiddam habent. forte Scirrhis Wottoni. *Octavus* solis lineis in ventre sese intersecantibus ab isto distinguitur. *Nono* color est viridescens & flavus, linea ab oculis ad caudam alba, cum multis aliis aurei coloris confunditur & obliquatur. *Decimus* colore est viridi. Extrema operculi bran-

branchiarum & pinnarum ventris purpura sunt. Oculi sunt rufi; os parvum, venter ex albo flavescit. A Monspeliensibus Menestrior, hoc est Tibicen vocatur. *Undecimus* inter Turdos maximus, ad Lupi magnitudinem accedit. Colore est rubricæ, qua pro terra Armenia utuntur. multis nigris & magnis maculis respergitur. Ventre plumbei coloris. *Duodecimo* caput est cæruleum, dorsum virescens. Linea viridis & tenuis, à branchiis ad caudam porrigitur, in extremitate macula rotunda insignis. Quem Gesnerus observavit, ita ab eodem describitur: Dorsum & laterum dimidia pars superior, fusci sunt coloris, maculis crebris, subnigris, variantibus. Lineæ: Inter Saxatiles esse Galenus & Diocles nos docuere. Non quælibet tamen Saxa amat, sed quæ prope littora sita, musco & alga obducantur. nec longè ab hoc domicilio recedit. In Ponto cum Merula desideratur. Non solis herbis vel alga *vivere*, sed interdum pisciculis, loliginibus, & aliis crustaceis pasci, Salvianus author est. Hyeme aliorum saxatilium more latere ajunt. quo tempore etiam fœtificant. A Merula specie non differre, hunc marem, illam fœminam esse, inter Oppiani errores poni potest. Singulare idem in eis conjugalis amoris exemplum, notat. Mortuo marito progressæ de thalamis fœminæ, errant, communemque cum iisdem mortem oppetunt. Carnem habent mollem, teneram ac friabilem, ut Galenus prodidit. Trallianus cibum fastidientibus eum commendat, & Ptisannam marinam vocat. Platina quovis modo coqui, sed assum sinapum requirere scribit.

Plin. H. N. l. 9. c. 15.

Oppian. Halieut. l. 4. v. 240.

## ARTICULUS III.

## *De Pavone Salviani, & Leprade.*

Tab. XIII. 12. Ambros. Hexam. Philostratus l. 3. de vita Apoll.

PAvo piscis, quem Salviano debemus, cujus & Ambrosius & Isidorus Hispalensis meminere, diversus est à Pavone Philostrati, qui in Phaside Indiæ flumine reperitur, & cæruleas quasdam cristas, squammas versicolores, caudamque auream in quamcunque voluerit partem versatilem, habet. Romæ *Papagalo*, à Lusitanis *Budia* vocatur. Bilibris sæpè est, ad cubiti mensuram perrarò ascendit. figura corporis, lacustri Tincæ absimilis non est. Squammis latis tegitur, & variis coloribus depictus est. Corpus enim ferè totum, inæquali varietate viret. Ventris pars posterior viret ex albo, anterior ex albo livet. dorsum & cauda, ex viridi nigricant. latera ex viridi partim flavescunt, partim livent. *Caput* quod crassum est ex cæruleo viret, maculis que quamplurimis rubentibus, nonnullisque cæruleis piscem totum nulla habita ordinis ratione pingentibus. *Rostrum* extensum, sed non acutum. *Labia* crassissima, quorum superius duplex apparet. *Oculos* magnos & aureos. *Branchias* utrinque quaternas, & juxta eas *pinnas* latas & rotundas, duasque alias minus latas in ventre. In dorso una satis longa erigitur, cujus anterior pars stricta & aculeis munita est: posterior latior & aculeorum expers. A podice, qui in medio ferè ventre una quoque, duobus aut tribus innixa aculeis, per imum ventrem ad caudam explicatur. *Cauda* in unam pinnam latam ac ferè rotundam violaceam & maculis atque lineolis plurimis cæruleis insignitam desinit. *Interiora* si spectemus, *ventriculum* habet magnum, appendices multas, *intestina* ampla, *hepar* subalbidum, cui fellis vesicula hæret. *Lienem* subatrum. *Victus* ipsi præter algam, & alia marina excrementa, pisciculi. Solitarius est, & sæpe singuli capiuntur. Verno inprimis & autumnali tempore, fortè quod æstate ob caloris, hyeme ob frigoris impatientiam lateant. Ignobilis inter cibos censetur.

Tab. XII. 13. Aldrovand. de Piscib. l. 1. c. 5.

LEPRAS seu *Psorus*, quod iisdem præditus sit suggillationibus quibus qui lepra & psora laborant, sicut nonnullis, sed metuo ne perperam videtur dictus, *Lelepris* Latinis, si vera prodit Rondeletius dicitur. Ex Turdorum est genere. Vix ad dodrantem in mari Adriatico excrescere solet, cum pedem & amplius in Oceano excedat. Totum corpus habet maculis nunc cancellatis, nunc rectis, nunc in obliquum sparsis variegatum. *Squammas* ad oram rubore suffusas, latas. *Caput* non ita multis coloribus cancellatum, quod lineas hinc inde ductas, ex cæruleo, viridi, ac rubro mistas, ostendit. *Oculos* parvos, rotundos: iridem oculorum aëri similem, quam si quando in gyrum contorqueat, cyaneum, deinde aureum, tandem argenteum circulum in crystallini coloris fulgorem referre conspicias. *Os* ipsi parvum, *dentes* albi, acuti. *Maxilla* superior tubi in modum cranio infarcitur, ut penè duo labia carnosa esse credas: *lingua* alba & penè soluta. Continuam tergoris *pinnam* gerit, sedecim aculeis munitam, atque aliam sub ventre ano vicinam. Omnes pinnæ transparentes sunt, molles, leves, rubro, cæruleo, viridi, & aliis coloribus maculatæ. Linea quæ piscibus utrinque latera dividit, nequaquam in hoc pisce recta procedit, sed à superiori branchiæ angulo arcuata secundum tergus deducta est: mox ubi tergoris pinna desinit, illuc quidem linea reflectitur & arcuatur, deinde rectà per mediam caudam defertur. Quantum ad *internas partes* peritoneum habet album, *hepar* ex pallido lacteum, ad sinistram magis protensum, tribus, lobis,

lobis, uno tantum longo duobus brevibus,
constans. *Lienem* planum, oblongum, mi-
noris digiti magnitudine, rubrum. *Intestina*
ejusdem capacitatis, ut propriè stomachus
in eo videri non possit, semel à stomacho ad
anum revoluta, multisque omentis obducta.
*Lactes* copiosas, & vulvam bicornem. Hanc
ex Bellonio, qui eundem cum *Marzapani*
dici credit, fortè quod æquè in deliciis ob
carnis suavitatem appetatur, ac panis Mar-
Tab. XIV. 1. tius vulgò dictus. Est tamen alius Marzapa-
nis piscis, qui *Rosa* dicitur, & totus maximè
in dorso rubet, minus in ventre.

## ARTICULUS IV.
## *De Merula.*

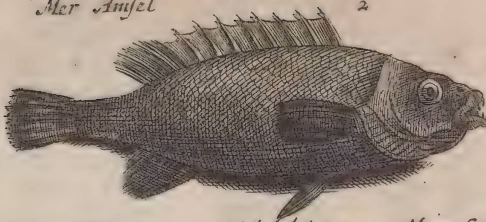
Tab. XIV. 2. MErula, Oppiani interpreti & Apicio
*Merulus*, Plinio medico prodente Bel-
lonio *Piscis Aspratilis*, Venetis *Tinca marina*,
Græcis κόσσυφος & κόττυφος dicitur. De il-
lius colore dissentiunt authores, Numenius
Athen. l. 7. apud Athenæum *Nigram* cognominat. Op-
pianus αἴθωνα. Varinus μελανόστικτον, vocant.
Salviano & Rondeletio ex colore Indico &
cæruleo nigricant. Hic & sexu distinguit; in
mare, colorem ad violaceum magis acce-
dere, fœminæ ex vario nigrescere, scribens.
idem colorem Indicum aut purpureum ex-
saturatum nigrum ab antiquis vocari, quod
purpuram nigram. Circæam flore nigro, qui
tamen purpureus est, aut Indicus, prodidit.
Invenitur & quoddam genus dorso nigro,
ventre Indico, quibusdam partibus cæru-
Aldrov. l. 1. de Piscib. c. 6. leis. Aldrovandus totum viridem exhibet.
Virentem & Ovidius reliquit: Colorem mu-
Ælian. H. A. l. 12. c. 28. tare apud Ælianum legimus. Omnes in eo
conveniunt Tincas figura corporis referre,
& squammas latiores quam Turdum, ver-
tebras dorsi valdè erectas habere. Hoc
vnum in ejus Anatomia dignum occurrit,
quod cum *hepar* habeat album, in duos lo-
bos grandes divisum: fel tamen exerat tenui
vasculo inclusum, & revolutionibus dupli-
catum, cuius longitudo est sesquipedalis.
Quam Aldrovandus describit, magis in cau-
da, obscurius in dorso virescit. Pinnarum
extremitates cæruleas, branchiarum oper-
cula in fine rubentia habet. Oculorum pu-
pillam circulus ruber, rubrum cæruleus am-
bit. Inter Saxatiles inque Petris stabulan-
Arist. H. A. l. 8. c. 15. tes ab Aristotele & Plinio referri certum est,
Plin. H. N. l. 9. c. 15. quibus & alij accedunt. Pontum tamen non
Columel. de R. R. l. 8. c. 16. intrant. *Vescuntur* iisdem quibus Turdi. Co-
mestum vero primo tentant & premunt,
Ælian. H. A. l. 1. c. 14. mox jacere sinunt. vbi non palpitare vide-
rint, devorant. *Generationem* quod spectat,
Plin. H. N. l. 9. c. 15. marium quisque cum multis congreditur
Ælian. H. A. l. 1. c. 15. fœminis. Medicam aut Persicam vitam age-
re diceres. Zelotypia semper vehementer
Ælian. H. A. l. 1. c. 14. laborant mares, cum partus tempora instant
Oppian. Halieut. l. 4. v. 190. maximè. Fœminis domi quiescentibus, in-
cubant quasi illi foribus, ne insidiæ tendan-
tur. sub crepusculum vespertinum (nocte
fieri scribit Oppianus) intermissa custodia,
cibum exquirunt. solæ coniugum quæ sunt
intus, algas in cavernis & circum petras ad
victum reperiunt. Mortuo mare, foras egre-
diuntur, quæ semper antea domi manebant,
fœminæ. Impetuntur à Squilla. ideo pisca-
tores, cum eos fœminas observare vident,
Squillam vivam hamo affixam demittunt.
Merulus, dum se de illo ulturum sperat, arri-
pit, sic capitur, & exigui animi voluptas fit
ultio.

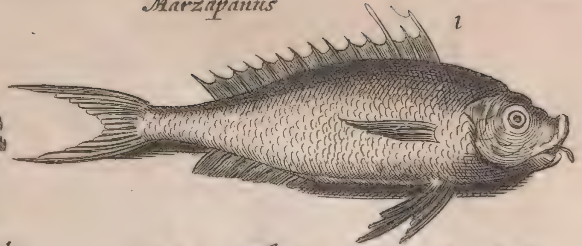
## ARTICULUS V.
## *De Iulide.*

IOυλὶς piscis Synesio ὄυλος, Hermippo Tab. XIV. 3.
Smyrnæo *Hicca*, quo nomine Hermo-
laus Sturiorem intelligi arbitrabatur, aliis
*Iurella*, & *Iura*, dicitur. Quia non vna ip-
sorum species, ideo in descriptione variari,
non mirum. Rondeletio digiti non excedit
magnitudinem. Varius est, dorso violaceo.
Sqammis tegitur parvis pinnarum numero,
situ, labiis, dentibus recurvis, cauda, aliis
saxatilibus est similis. A capite ad caudam
subauream lineam ductam habet, hinc inde
rostri modo dentatam, cui pars quæ subest
colore est cæruleo, ventre candido flave-
scente. Bellonius addit, corpore esse gracili
& oblongo; tanto in tergore *colorum* varie-
tate, vt in eo iridem utrimque depictam vi-
deas. Squammis tenuissimis, multorum co-
lorum, super quibus ductæ lineæ rectæ, cæ-
ruleæ, virides, melinæ, rubræ ac fuscæ ap-
parent, contegi. Caudam rotundam habere.
Salviani descriptio ista est. Iulis rostro est
acuto, &c. Saxatilibus accenseri ex Op- Oppian. Hal. l. 1. v. 124.
piano colligimus. Antipoli & in toto Ligu-
stico sinu frequentissimum esse, nec Adriati-
co mari infrequentem Rondeletius prodi-
dit. *Vescuntur* minoribus pisciculis, & eorum
inopia, alga. Voraces Numenius testatur.
Singulares in saxis vivere prodidit cum Sal-
viano Bellonius, gregales facit Aristoteles. Aristot. H. A. l. 9.
Cavent sibi ab hamo, haud tamen escam
sæpè præripiunt. Os veneno refertum ha-
bere, & in piscatu urinatores & piscatores
pertinacissimè persequi, eorumque sangui-
nem appetere, clarè ab Oppiano & Æliano Oppian. Halieut. l. 2. v. 434.
affirmatur. Lævia, quæ in adversum Aldro-
vandus protulit. Ægris in albo jure elixari, Ælian. H. A. l. 2. c. 44.
sanis in sartagine frigi & assari prodidit Sal-
vianus, fortè si caput amputatum. Jus alvum
emollire apud Dioscoridem; urinas apud Dioscor. in facile parabil.
Plinium reperio.

## ARTICULUS VI.
## *De Phycide.*

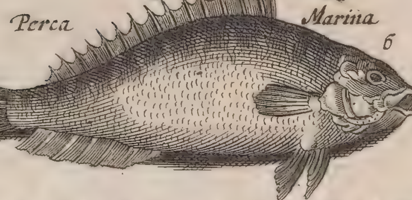
PHycis, qui forte à Phycene solo sexu Tab. XIV. 4.
differt, *Fuca* Theodoro, dicitur. Nostri
temporis Græci *Phycida*, ut Gellius ait,
*Pho-*

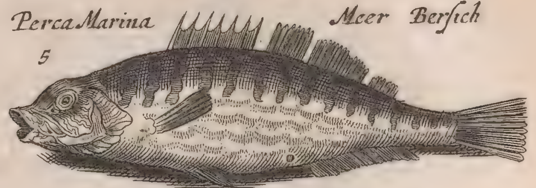

Merula
Mer Amsel
Amsel fisch
2


Marzapanus
1

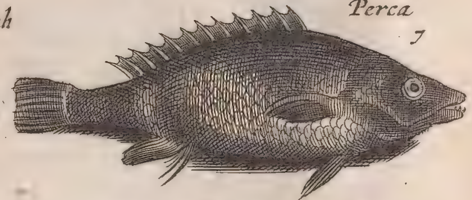

Fuca Phycis
Meer Egle
4

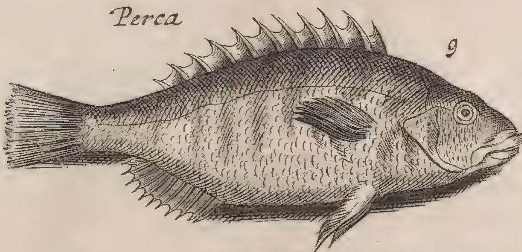

Iulis
Meer Iunckerlein
3


Perca
Marina
6


Perca Marina
5
Meer Bersich

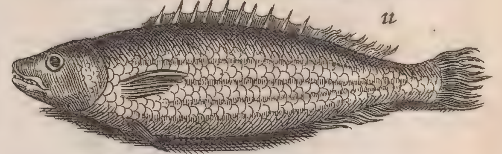

Perca Marina
Meer Bersich
8

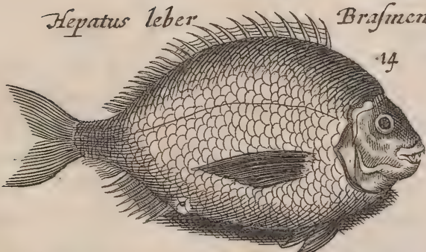

Perca
7

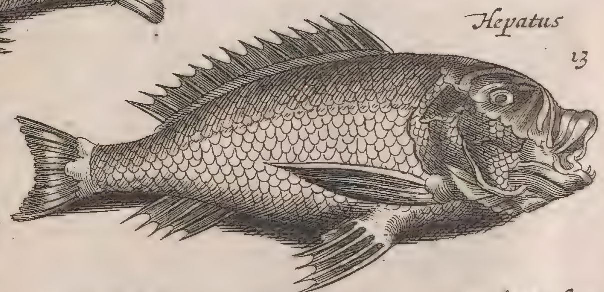

Perca
9


Channe
Hiatula
10

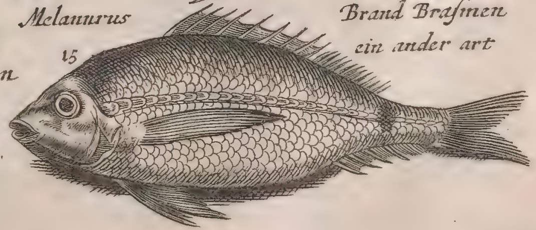

Channe
Gin fisch
Gin maul
12


Canadella
Kleiner gmfisch
11


Hepatus leber
Brasmen
14


Hepatus
13


Melanderinus
16
Das erste geschlech
der brauts brasmen


Melanurus
15
Brand Brasmen
ein ander art

*Phocida*, ut Rondeletius, *Phyceam* ut Massarias, *Pephycatismenam* ut Hermolaus, *Lampianam* ut Fellonius, appellant. Nomen, quod in musco marino (φῦκ@ βρύον ἐρυθρὸν θαλάσσιον Neophyro & aliis) nidificet, invenisse creditur. Idem est cum Tinca marina & pisce Ficu, Romæ vocato. (nomen huic quod passi ficus instar, carnis sit mollissimæ & succiplena) Rondeletio refragatur Salvianus, & illum ipsum esse, qui ob magnam cum Perca marina similitudinem Percia dicitur, contendit: nec abludit Aldrovandus. Sane æque repando est uterque tergore, color idem est. Rostro acuto & extento, pinnarum situ, numero, & figura conveniunt. Non credendum tamen eosdem prorsus esse. Caput crassius Phycidi os majus, majoribusque dentibus in superiore maxilla munitum. Venter non ita prominet. Pinnæ parvis & ruffis maculis non insigniuntur. Lineis transversis nigricantibus, quibus Percæ latera notantur, caret. In capite & branchiarum operculis, lineolæ & puncta quædam cærulea, conspiciuntur. Marem nigriorem & squammis amplioribus dixit Aristoteles, sed nec idem perpetuo color. Verno tempore satur, reliquis dilutior videtur. Quod ἀκανθοστεφῆ apud Athenæum dicit, de aculeis quibus dorsi vel imi ventris spinæ horrent intellexisse, dicendum est. quia nunquam palmi magnitudinem excedunt, ideo φυκίδια ab Aristotele dicuntur. Bellonius non unum genus esse ostendit. Vidisse enim se fuscos, rubentes, virides, πολύχροας testatur. Addit, omnes pinnam tergoris continuam, duodecim aculeis munitam, rursus ad branchiarum latera utrinque unam, & sub ventre duas, quarum singulæ squammis tegantur latis firmis, sæpe uliginosis, gerere; dentes insuperiori maxilla utrinque ad latus unum vel duos videri; in inferiore plures; retro in maxillis molares multos. Omnibus lacteum est *jecur*, ad sinistrum magis extensum, fel lateri dextro, oblongo folliculo inclusum, colore subluteum, incumbit. Inter saxatiles Aristoteles, Plinius & Diocles posuere. λιμενήτην Suidas vocat. & Ovidius inter littorales recenset. Luto, alga, & museo, quod κώλιον vocatur, *vescuntur*; & quanquam cætera abstineant carne: squillas tamen sæpissime appetunt: Pariturae, *Nidum* ex alga sibi construunt, in eoque pariunt. Sic fœtus contra tempestates tuentur. Bis anno parere Aristoteles author est, Eunuchos apud Oppianum dici falsum. Cynædum enim piscem illis verbis verecundo circumscribit. Laudantur à Xenocrate in *cibis*, Diphilo etiam ἁπαλόσαρκα ἰχθύδια καὶ εὔφθαρτα, *teneræ carnis pisculi, ac faciles concoctu*, dicuntur. Sed & Hippocrates inter raram & levem carnem habentes recenset, eumque viri mulierosi, seu ἀνδρὸς θηλύφρον@, ἐπωνυμίαν & cognomentum à piscatoribus ferre, innuit. Recensentur & in Cotyis Thracum Reges convivio, hodie procerum patinas raro implent.

Arist. H. A. l. 6. c. 13.

Arist. H. A. l. 8. c. 2.

Arist. H. A. l. 8. c. ult.

Plutar. de solert. animal.

Arist. H. A. l. 6. c. 13.

Hippoc. 2. de vict. ratione.

## ARTICULUS. VII.
## *De Perca marina.*

PHycidi PERCAM, quæ Græcis πέρκη, Dioscoridi & Paulo Æginetæ περκὶς, licet Plinius in piscium catalogo pro diversis habuisse videatur, dicitur, & nomen à colore, quem Græci περκνὸν dicunt, sortita est, propter similitudinem de qua superius subjungemus. Nota ipsi cum paucissimis piscibus communis, quod transversis per tergus lineis conspergatur. Propter istam varietatem Aristoteli est γραμματικιλ@, vt apud Athenæum invenies, quod eadem vivida, ἀνθέστιχος Matroni Parodo dicitur. Duo vero ipsius sunt *genera*, *Fluviatile* nempe, de quo postea, & *Marinum*. *Marina* nunquam ad eam ad quam fluviatilis, magnitudinem excrescit. Ex colore veluti sanguineo nigricat, & unam duntaxat eandemque continuam pinnam in tergore habet. Squammis tegitur parvis. Venter livet, latera purpurant. tergus ex flavo nigricat. Aldrovandus tres proponit. *Prima* caput, pennæ, cauda ex rubro flavescunt, seu potius aureo perfunduntur. Supremum dorsum ferrugineum est, deinceps flavescit, mox per latera & ventrem albicat quidem, cæterum maculæ amethistinæ albedinem operiunt. Pinnarum tergoris nervi argenteo colore, reliquarum & caudæ aureo perfunduntur. Lineæ transversales quæ à dorso per latera descendunt, ad instar labentis ex alto aquæ, argento emicant. *Os* habet intus album, labra rubicunda. *Altera*, quæ Majoris nomine venit, rostro intus & extra rubet, in ambitu flavescit. Tergus ruffescit. latera & venter albicant. Squammarum extremitates rubent. dorsi pinna tota, & toto fere in extremo crocea. quà Uropygio hæret, dorso concolor est. Branchiarum opercula flava, latis vermiculatisque lineis cineritiis conspersis sugillantur. *Tertia* insigniter dentata est. Tergus & caput ex cinereo flavescunt. Pennæ & cauda nigricant. Latera cærulea. Venter ad amethistinum inclinat. Lineæ laterales obscurè rubescunt, quæ vero à branchiis ad caudam feruntur, in dorso rufæ sunt, reliquæ virides. *Degit* circa moscosa & algosa saxa. Ad littora Oceani Germanici dum reperiri Albertus scribit, de petrosis duntaxat & asperis id intellexisse credendus est. Saxatilem esse ex Galeno, Plinio, Oppiano, & Diocle clarum est. Carnibus *vescitur*. Tam mas quam fœmina saxatilium more hyeme *conditur*, quo tempore quoque *fœtificat*, Marsilius Ficinus celerrimi cursus esse prodidit. In *cibis* salubritatis laude resplendet, hinc proverbium vetus ἀντὶ πέρκης σκορπίον, cum optima posthabentur: sed saporis insulsi gratia rejicitur.

Tab. XIV. 5. 6. &c. Aldrov. de Piscib. l. 1. c. 9.

Oppian. Hal. l. 1. v. 121.

Oppian. Hal. l. 1. v. 121.

Arist. H. A. l. 8. c. 15. Zenob. Diogenian. & Suida.

Plinius in *Medicina* invenisse usum testatur. Nam cinerem è capite salsæ, addito melle, verendorum pustulas discutere. eundem admixto sale, cunila & oleo vulvæ mederi, & suffitione secundas extrahere prodidit.

## ARTICULUS VIII.

## *De Channe, & Canadella.*

Tab. XIV. 10. 11. 12. Aldrov. de Piscib. l. 1. c. 9.

CHANNE Græcis χάννη si fœmina, χάννος si mas, dicitur: (χάννος & χάννη corruptum esse videtur) quibusdam *Hiatula* ab hiando nomen inditum habet, non quod moriens tantum hiet, ut Bellonius credidit, sed quod mandibulas ita constitutas habeat, & perpetuo hiare videatur. hinc Epicharmus μεγαλοχάμμονας vocavit. A Speusippo Percæ & Phycidi ob colorum varietatem confertur. Unde Aristoteles citante Athenæo, ποικιλέρυθρον μήλαιναν, & ποικιλόχραμμον appellavit. De figura nihil apud veteres occurrit. Tantam ei cum Perca similitudinem tribuit Bellonius, ut pisces pene eosdem esse credas, & pro iisdem vendantur. Salvianus rostri acumine, pinnarum situ, numero, & figura, oculis, branchiis, cauda, atque pictorato corpore, Percæ & Phycidi similem Channen prodidit mediocritate oris, parvitate dentium, tenuitate capitis, exiguitate Squammarum ovata totius corporis figura, Percæ. Colorum varietate, inferiore maxilla, & branchiarum aculeis, manifestè ab utroque distinguitur. Tergus Channæ ex rubro minus quam illarum nigricat. *Venter* & latera violacea quodam albedine notata sunt. Pinna dorsi flavet, quæ vero in imo ventre est, & cauda, rufis maculis insignitur. Ab ore per branchiarum opercula & latera, rubræ quædam lineæ, neque æqualis latitudinis, neque æquis distinctæ intervallis usque fere ad caudam deducuntur. Maxilla inferior non solum rubet, sed superiore eriam prominentior est. ideo perpetuo hiare videntur. In posteriore branchiarum operculi parte duo sunt *aculei* albi & acutissimi, non magni tamen, quibus Phycides & Percæ destituuntur. Ventriculum & intestina ampla habet, *hepar* subalbidum. *lienem* subrubrum.

Arist. H. A. l. 8. c. 13. Oppian. Hal. l. 1. v. 124.

*Calculos* in capite gerit, quod ex Bellonio habemus. *Locum* ipsi in pelago Aristoteles assignavit; sed Oppianus in saxosis degere docuit. nec piscatorum experientia abludit. Sola carne *vescitur* carcinis inprimis, & dum per impetum pisces insectatur, sæpe in os ventriculus procidit. *Sexus* discrimen ambiguum in eis. Omnes enim vulvas habere traduntur. & omnes ovis capiuntur gravidæ. Rem se ita habere, ex plurimarum sectione Rondeletius didicit, inusitatumque hunc conceptum plurimæ horum piscium fœcunditati adscribendum retur. Mare ova perficit, & vice maris fungitur. DE CANADELLA, (sic Martegue stagni accolis vocatur) sic Bellonius: Ligustico mari cognitissima Canadella elegantem ac varium habet colorem, &c.

Galen. de Natur. facult. l. 3. Arist. H. A. l. 8. c. 2. Arist. H. A. l. 6. c. 13. & l. 4. c. 11. Plin. H. N. l. 9. c. 16.

## ARTICULUS IX.

## *De Hepato.*

Tab. XIV. 13. 14.

PIscem qui Græcis à colore & magnitudine hepatis Hepatus, à colore rutilo & subobscuro λεβίας vocatur, Hermolaus *jecur marinum*, Gaza *jecorinum*, Galeni interpres *jecorinum* nominat. Diversum ab Hepato Æliani, pisce brevi & oculis conniventibus, cujus pupillæ ad cyanæum colorem accedunt, sequentia ostendent, An ille, qui ἐν τοῖς μόχοις τῆς θαλάττη, habitat, quia ad natandum, quamvis magnus, segnis, circa latibula sua duntaxat volutatur, idem sit, affirmari vix potest. Descriptionem si spectes, Phagrum Erythrinum & Hepatum pro similibus posuere veteres; sed illum rostro breviorem, serratis dentibus, colore nigro, oculis habita totius ratione majoribus, cauda macula nigra insigni; corde trigono, eodemque quod de suprema forte parte, quam αὐλὸν φλεβονδωρόδα vocat Aristoteles, sumendum est, nisi de hepate potius id dici debeat, albo, felle nullo, additum: nec omissum calculos in capite gerere, solitarium esse, & paucas ventriculi appendices habere. Hæ notæ an Belloniano, qui Gesnero describente, Piscis est undequaque fermè rubicundus, circa ventrem albicat. in dorso dimidia sui posteriore parte tribus maculis atris notatur, ultima caudam attingente addente Bellonio. Squammis integitur asperis. Dentes babet quam Phycidis obtusiores, qui pectinatim coeant. Calculos in capite gerit, penes lectorem sit judicium. Aldrovandus hunc cujus icon apponitur, ponit, & Rondeletii Hepatum, qui modernis Græcis δέπυρος verum Hepatum esse opinatur. Et sanè piscis est Pagro similis, oculis majoribus, quam pro ratione corporis ut Melanurus; colore obscuro seu ex cæruleo nigrescente, pinnarum numero, situ aculeisque Pagro similis, latiore majoreque cauda, in qua maculam Melanuri instar nigram habet. Dentes ipsi non lati sed rotundi & serrati, Branchiæ utrique quaternæ, ventriculus cum appendicibus quatuor magnus. Intestina tenuia, *hepar* album sine felle, *cor* angulatum, in cerebro lapides duo. Verbo, optime cum illo quem ex veteribus descripsimus congruit. *Moribus* videtur esse insulsis, & parum ad vindictam pronus, quod apud Athenæum facete Eubulus innuit. Carnis in medio duræ & mollis esse, apud Galenum legimus. Frixi & pauco sale aspersi in cibo sunt suavissimi. Hepar tritum & emplastri modo impostum, omnem tumorem & podagram sanare mentitur Kiranides.

Ælian. H. A. l. 15. c. 17. Ælian. H. A. l. 9. c. 38. Athen. l. 3. & l. 7. Arist. H. A. l. 2. c. 17. Galen. l. 3. de Alim. facult.

## ARTICULUS X.

### *De Melanuro, & Alpheste.*

Tab. XIV. 15.16. MELANURUS à nigredine caudæ quasi Nigricaudam voces, ita dicitur. falso *oculatum* Gaza appellavit, quia tanquam diversi pisces à Plinio ponuntur. An Plauti Ophtamiam recte dixeris, quod Rondeletius fecit, judicio Tuo relinquo. μελανόγραμμον & πολύγραμμον Athenæus dixit, quod nigræ lineæ latera ejus pingant. Athen. l.7. Hicesius Sargo similem seu corporis figuram, seu nigram caudæ notam spectes, fecit: sed hæc & in sparo, qui ὀρροπυγόσιν@, invenitur. Palmi magnitudinem aliquando superat, nec amplius quam unam vel sesquilibram pendit. *Squammis* tegitur, latis, nec facile decidius. Os habet parvum, dentibus parvis minutum. *Oculos* secundum corporis proportionem maximos ex cæruleo nigrescentes, pinnarum numero, situ, & figura, branchiis, & cauda cum Aurata convenit, hæc latam ac nigerrimam notam habet, latera lineis nigricantibus à branchiis ad caudam deductis pinguntur. Ventre est subalbido: dorso ex cæruleo nigricante. Quantum ad *interranea Hepar* habet magnum, ex quo fellis folliculus pendet. Ventriculum medium. Cor angulatum, in ventre *vesicam* aëre plenam, crassam, & densam. Quem Aldrovandus depinxit, & cujus hic Iconem damus, totus ex cæruleo amethistinoque nigricat, præter squammarum extremitates & extimum oculorum circulum, caudæque initium, quæ auro resplendent, pinnæ nigricant. Uropygium supinum candicat, pronum intense violaceum, & velut nigram maculam constituit. *Vescitur*, prope littora in arenosis locis algæ. Columella R.R. l.16. Ideo vix vere saxatilis dicitur. Ælianus varias incolere sedes tradit. Ælian. H. A. l.2. c.17. Bellonius in Oceano Gallico perrarum, in Mediterraneo frequentissimum; Iovius Romæ raro videri, sæpe Neapoli prodidere. Tempestate fervente cibis quos è saxis eruunt vivunt, & abjectissima quoque, quæ alii pisces nisi urgente fame non attingerent, sectantur; Ælian. H. A. l.1. c.41. fereno mari in solo sabulo pabulum inquirunt, imo quia vagabundi pisces sunt, non uno solo pabulo contentos esse verisimile est. Sane in Stabiana Campaniæ ad Herculis petram Plin. H.N. l.32. c.2. Melanuri in mare panem abjectum rapiunt. Timidissimos esse piscatores testantur, hinc ἀδράνεες Oppiano. Ælian. H.A. l.1. c.41. Oppian. Hal l.1. v. 98. Neque nassa capiuntur, nec ad eum accedunt. Mari quieto, in ima ejus sede ad petras & algas quiescunt, quocunque tandem tegumento protecti, fluctuante, cæteris ob impetum descendentibus, ad petras adnatant, & spumam ad sui tutelam tum suifficere, ac si natura edocuisset, nec tentari iratum à piscatoribus mare, arbitrantur. Hepate tamen caprillo, & massa ex pane & caseo facta capi, Tarentino & Oppiano debemus. Oppian. Halieut. l.3. v. 459.

Laudatur in cibo à Xenocrate, cui Hicesius accedit: à Matrone Parodo rejicitur, illi Athen. l.7. Dipnos. forte si alga viscatur, huic si cœno & sordidis maris excrementis.

ALPHESTES piscis ab inveniendo, nescio quare dictus, Tab. XV. 1.2.3. *Cynædus* quoque quasi præposteræ libidinis studiosus (fama est semper binos capi, & alterum alteri ad caudam comitem videri) vocatur. Athen. l.7.

In *Descriptione* variatur ab authoribus si calorem secteris. Veteres omnino cerei coloris, purpurascentes tamen, quibusdam in partibus faciunt. *Plinius* solos piscium luteos esse testatur. Plin. H.N. l.32. c.11. Apud *Rondeletium* & *Bellonium corpore* est Pagro strictiore, *figura* Mœnis similis, pedali magnitudine, *dentibus* serratis caninis similibus, *dorso* purpureo, cæteris partibus luteis, squammis in gyrum crenatis, multa scabritie horrentibus. A cervice ad caudam spinas tenui membrana connexas, unde μονάκανθ@, habet.

*Aldrovandus* Cinædum totum fere Pagri modo rubentem, & aureis, argenteisque maculis exiguis, rotundis respersum, quam Illyrici Sebenicenses Cagnizam quasi Catullientem vocant, profert: dat tamen & *alium* tergore amethistino, lateribus ferè cæruleis, ventre candicante punctis cæruleis notato, pinnis tergoris & retro anum viridentibus, illa etiam maculis rotundis viridibus insignita. Cæteræ pinnæ & cauda ex aureo rubescunt.

*Rondeletii* Cinædo similis est ille qui Venetis *Brasavola*, Lusitanis *Salmoneta* vocatur. Rufus est toto corpore, cauda lutea maculis fuscis distincta, extremitate æquali non arcuata. *Maculæ* nigræ ad pinnarum, quæ luteæ sunt, juxta branchias initia habentur. *Linea* ruffa à branchiis ad caudam tendit, punctis intercepta nigris. De natura Alphestis nihil planè occurrit, Rondeletius carne & substantia eadem cum saxatilibus esse dicit, tenera nimirum molli, & minime glutinosa.

## ARTICULUS XI.

### *De Coracino.*

CORACINUS, Gazæ; *Corvulus* & *Graccu-lus*, Salviano *Corvinus*, Ausonio *Corvus*, Tab. VX. 6.4. Auson. Epist. 4. Tarentino forte κορακινάς, seu à colore nigro, ut Oppiano placet, Oppian. Halieut. l.1. v. 139. qui apud Vitruvium Coracinus, seu quod τὰς κόρας κίνει, quod pupillas moveat, ut Athenæo visum est, Athen. Dipn. l.7. nomen sortitus videtur, nisi forte illud amnico, hoc marino magis conveniat. An idem σαπέρδης, πλαἴσακὸς, Nili accolis πέλτη, Alexandrinis ἡμίνηρ@, quod Rondeletius voluit, dictus sit; an vero, quod Aldrovando probatur, Saperdæ nomen Coracino amnico Platistaci eidem profectæ ætatis, Peltæ & Hemineri, Nilotico duntaxat sit proprium, in dubio

Oppian.d.l. Arist. H. A. l.5.c.9. Plin. H.N. l.32.c.5. Athen.l.8. Strabo. Geogr.l.17.

dubio relinquo. Μύλλον, non esse Dorionis apud Athenæum verba ostendunt.

In eo ponitur à Rondeletio censu, qui mare simul & flumina frequentant: quod & apud Plinium, Athenæum, & Strabonem inveniri credit, sed quia saxatilem esse ab Oppiano & Aristotele proditum, & excitatis authoribus Coracinum duntaxat in Nilo esse; quin quod apud Plinium legitur, Nilo peculiares, colligitur; nec ullum piscem ex mari in Nilum ascendere propter Crocodilorum metum, præter Mugilem, Alosam, & Delphinum Strabo affirmat, duo potius Coracini ut Percæ genera dari credendum est, quam easdem anni & mari communes. Et sane multos in Mæotide palude degere & Dorione: plurimos in lacu non procul Oceano è monte inferioris Mauritaniæ originem trahente stagnante, quam Niliidem vocant, ac Nili ortum credunt, ex Plinio discimus.

Quis *veterum* genuinus Coracinus sit, haud tuto affirmari potest. Speusippus Melanuro similem, dixit. Aristophanes ob alarum nigredinem μελανπτέρυγον, Numenius ob varietatem linearum αἰόλην vocavit, *A recentioribus* quoque diversimode describitur. Bellonius pro eo piscem mari & fluminibus communem ex Glaucorum genere, *Pesce Scarpa* Comensibus nominatum, obtrusit. Rondeletius suum ita describit. Coracinus piscis est marinus &c. Salvianus duplicem dedit. *Prior* qui Romæ simpliciter Corvo & Corvetto dicitur, rostrum habet breve & retusum. Os &c. *Alter*, qui Corvo de Fortiera Romæ, Niger, jure merito, ut prior albus, quia multo minus nigricat, censendus est. *Rostro, ore, Capite, oculis, pinnis, cauda*, totius corporis figura, & interaneis omnibus cum priore convenit; in eo discrepat, quod totus fere nigricet, aculeum, cui pinna inhæret, majorem & validiorem habet. Pedalem magnitudinem nunquam superat, & saporis suavitate, carnisque teneritudine inferior est. *Gesnerus* Corvulum colore rubro depinxit.

Aristot. H. A. l.9.c.2. Aristot. H. A. l.8.c.15.

Inter gregales ponuntur Coracini: hyeme *latent*, nec nisi statis diebus, iisque semper capiuntur, quod & Rondeletius affirmat. Nunquam messe Tritici *pariunt*, sed autumno fœtificant inter algas; longo temporis spacio uterum ferunt, & inter minora genera piscium celerrimo incremento perficiuntur. Anno squallente melius valere, quia per siccitatem tepor accidit, ab Aristot. proditum est.

Arist. H. A. l.8.c.10. Arist. H. A. l.8.c.19. Pallad. R. R.l.4. Tit. 10. Arist. H. A. l.8.c.ult. Rhodigin. Antiq.Lect. l.12. Athen. l.7. Dipnos.

An adversus arborum formicas polleant, quod ex *Palladio Cœlius Rhodiginus*, qui pro Coracina pice, Coracinum piscem legi debere ait, affirmat, ignoro. Rondeletium certe experimentum fefellit, sed & huic, vero veterum Coracino fidem non tentasse, objicitur. Meliores sunt cum uterum gerunt. Nilotici marinis, elixis assi, præferuntur. Hicesius, parum alere, facile excerni, succi esse mediocriter boni, dixit.

*Usum in Medicina* quod spectat, lapides in capite repertos calculos comminuere, vel pituitam ex qua calculi gignantur exsiccando vel pondere seu pellendo, idque sibi experientia cognitum, reliquit Rondeletius.

N. *Corvuli iconem refert* Tab. 2.

## ARTICULUS XII.
## *De Exocæto seu Adonide.*

Tab. XV. 7. 8. Athen. Dipn. l. 8.

EXOCAETUM, qui *Adonis* & *Cirrhis*, fortè & κίῤῥα & κίῤῥυλος aliis, inter saxatiles esse Athenæus testatur. Sqammosus sit an lævis dubium. Nomen ab eo invenit, quod in littore seu sicco dormiat. Subruffum esse, corpore tereti, littoralis & pusilli Cestrei magnitudine, cui digitorum octo longitudo maxima est, pisciculo Hirco, (Mœnam marem, quo tempore dat operam soboli hunc putat Casaubonus) præter nigram sub alvo maculam quam Hirci barbam vocant, simillimum facit Athenæus, inque eodem à branchiis in utraque corporis parte lineam albam uno continuo tractu ad caudam usque duci addit. Rondeletius sequentem Iconem pro Adonide posuit. Piscis vero est semipedali magnitudine, forma tereti ὑπόπυῤῥος secundum Athenæum, secundum Oppianum ξανθὸς, seu colore aureo, partibus quibusdam virescente, magis rubescente aliis. *Corpore* Mœnis iam fœtis aut Gobionibus similis *Branchias* habet parvas, à branchiis ad caudam lineam candidam continuam. (Athen. Depn. l.1.)

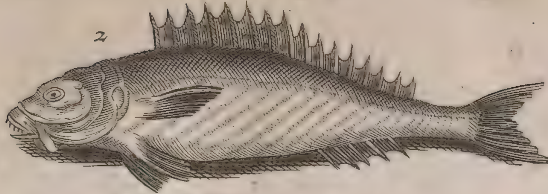
Miratur eum Arcadia, tamen & in littore Monspelium stertentem, sæpissime vidit Rondeletius. Quod vero Exocœtum circa Clitorium vocalem & sine branchiis tradit Plinius, impossibile videtur, & habere ostendimus. Nec quicquam de istis Pausanius de vocalibus in Arcadia creditis duntaxat agit, & diversus ab Exocæto marino fluvialis ποίκιλος. Diutinæ in sicco *vitæ*; quod magna aeris copia aqua suffocari possit, ob rimæ branchiarum angustiam non trahatur, causa, Rondeletio. Propter eandem & Anguillas diutissimè etiam sub terra vivere; credit: sed, quia in aqua, quæ frigidius elementum, sueti vivere pisces; & anguillæ sine ea senis diebus Aquilone spirante, qui frigidior ventus est; Austro paucioribus; reliqui diutius verno quam æstivo tempore vivunt; difficulter, nimia aëris frigidi attractione extra aquas lædi posse pisces, persuadere poterit. *Vide Scaligerum.*

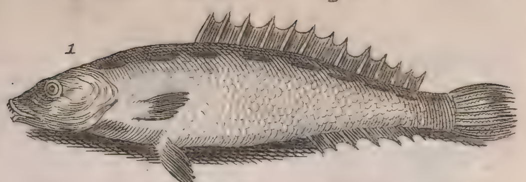
(Plin. H.N. l.9.c.19. Pausan. in Arcad. Rondelet. l.4. de piscibus marinis c.9. Plin. H.N. l.9.c.19. Scalig. Ex. 273.)

## ARTICULUS. XIII.
## *De Sciænasive Umbra, & Glauco Bellonii.*

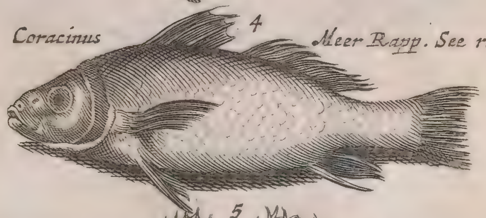
Tab. XV. 9.

PIscis qui Græcis vulgò σκυάινα, Xenocrati σκίας, σκιαδὴς & σκιαδῆα. Græcis modernis

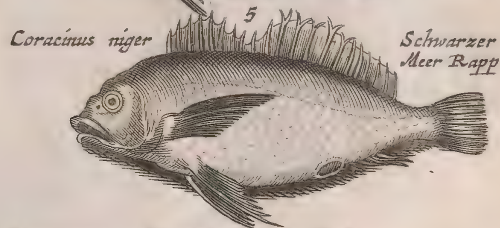

Cinædus Alphestes
2

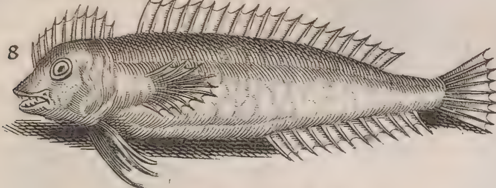

Alphestes Cinædus. Steinfisch.
1

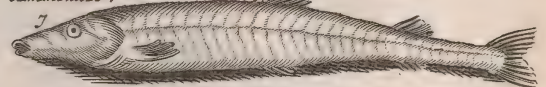

Cinædus alio
3


Coracinus
4
Meer Rapp. See rapp.

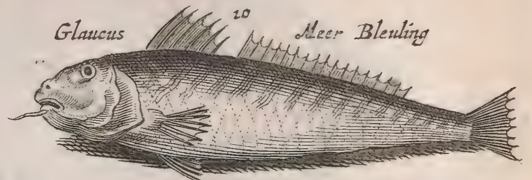

Coracinus minor
6


Coracinus niger
5
Schwarzer Meer Rapp.

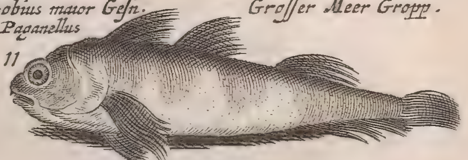

Adonis Exocætus Bellony alaudus adnumerandus.
8

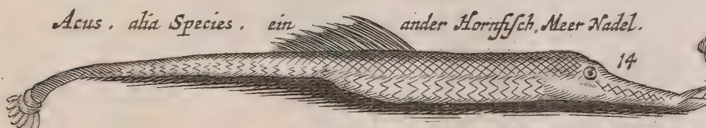

Ammocætus. Exocætus Sandaal
Ammodites.
7

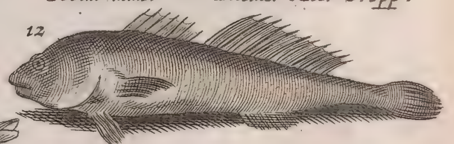

Umbra. Meer Schatten.
9


Glaucus
10
Meer Bleuling

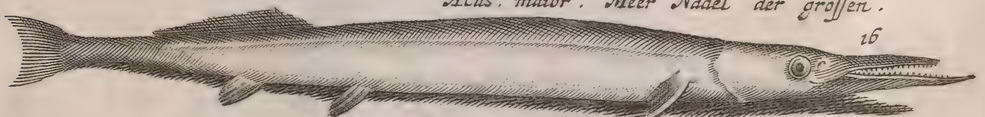

Acus. Hornfisch Meernadel
13

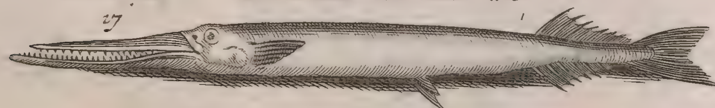

Gobius maior Gesn.
Paganellus
Grosser Meer Gropp.
11


Acus, alia Species. ein ander Hornfisch, Meer Nadel.
14

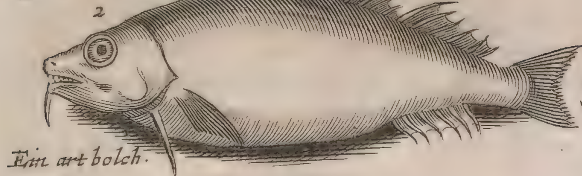

Gobius minor. Kleiner Meer Gropp.
12


Acus minor. Kleiner Horenfisch.
15

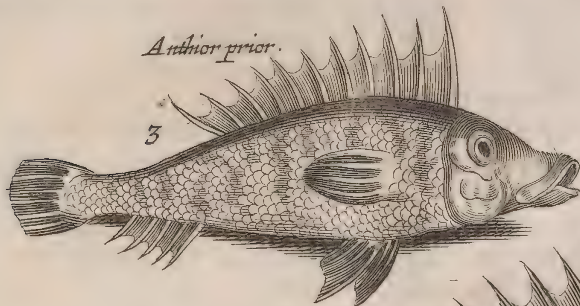

Acus. maior. Meer Nadel der grossen.
16


Acus alia. Meer Nadel. ein ander art
17

Tab. XVI

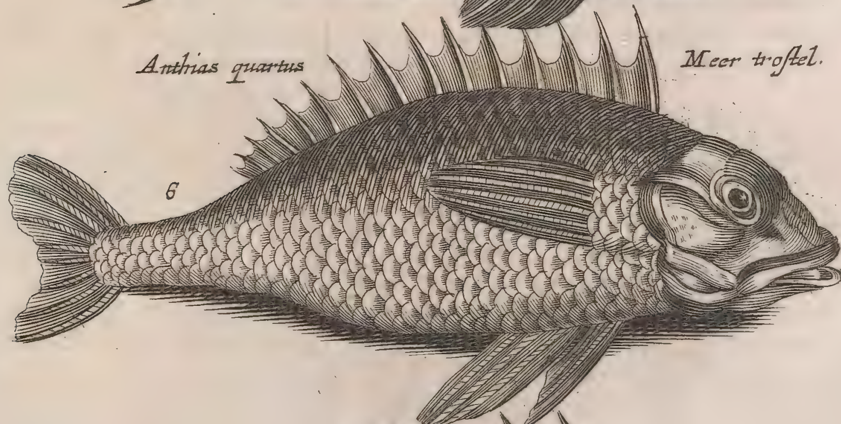

Anthis Rond.
Asellis conformis.
2
Ein art bolch.

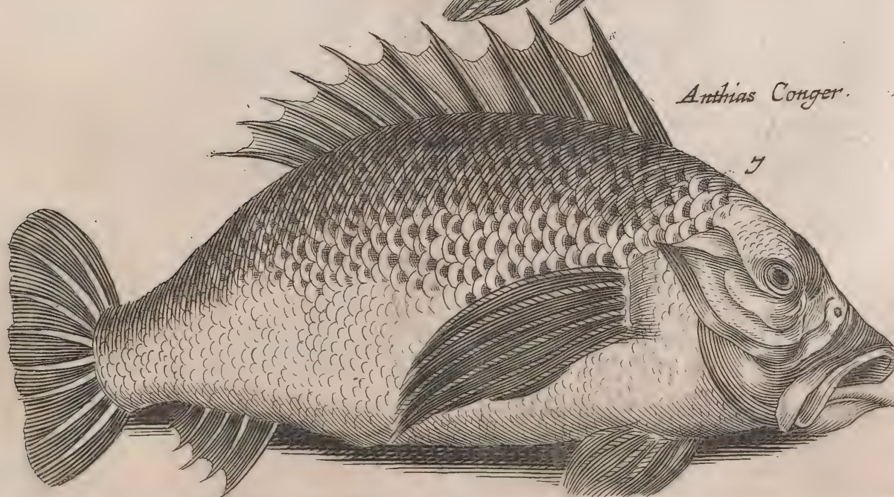

Anthias Rondeleti.
1


Anthior prior.
3

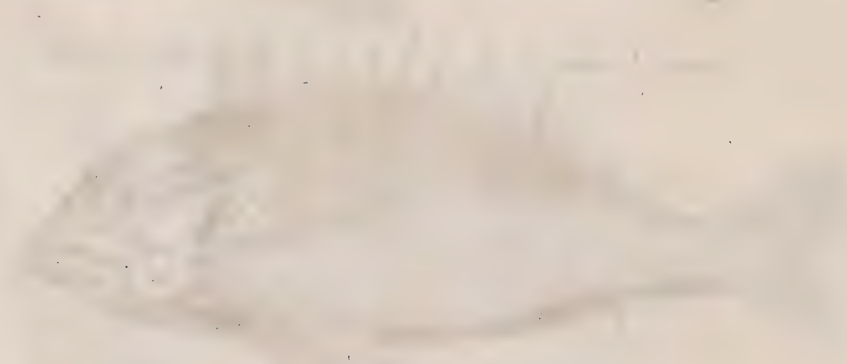

Anthias prior.
5


4
Anthias ſecundus.


Anthias quartus
Meer troſtel.
6


Anthias Conger.
7




nis σκίος, nonnullis μηλοπόποιος, is alicubi *Ovis marina*, communiter Latinis *Umbrina* & *Umbra*, ſeu à colore nigreſcente, quam umbroſum Iſidorus, luteum Ovidius vocat; ſeu à lineis quibuſdam obliquis à dorſo de- Aldrovand. de Piſcibus l. 1. c. 17. ſcendentibus aureis & obſcuris, quæ aliarum apparent umbræ; ſeu quod dum movetur adumbrantem quendam oculis colorem iridis in morem rutilet; ſeu à proverbiali joco, quo σκίαι dicebantur, qui non vocati ad convivium veniebant, quaſi multi convivas ſecuti eſſent, cum de hoc piſce edendum erat, dicitur.

Piſcis eſt cetaceus, LX. plærumque librarum, quatuor plus minus cubitos longus. *Squammæ* ejus veluti obliquæ apparent, in Oceano nigriores & quaſi opacæ; in Mediterraneo argentei, aurei, atque interdum ab his varii coloris, iridem dum piſcis agitur imitantur, quod Bellonius prodidit. Rondeletius ei lineas obliquas quaſdam aureas, manifeſtas, alias aliarum veluti umbras attribuit. Aldrovando fere unicolor eſt, tota videlicet ferruginea, in dorſo, ſupremo capite, pinnis, & cauda obſcurioris coloris; in ventre, lateribus, & branchiarum oſſibus dilutioris, quia ad amethiſtinum inclinat. Salviano, dum parva eſt argentea ferè tota apparet: major facta, ventre argenteo, dorſo verò & lateribus ſubliventibus ac veluti opacis conſpicitur. *Caput* ex deſcriptione Salviani habet magnum: in dorſo duas *pinnas*, quarum prior octonis aculeis, nullis altera munitur, ad branchias, quas quaternas utrinque habet, una utrinque enaſcitur; duæque aliæ in ventre conſpiciuntur, imo ab ano una alia hæret. Coracino tam ſimilis eſt, ut ichtyopolæ unum pro alio ſubſtituant, magnitudine differunt. Sed & pro Glauco ſupponitur, in eo diverſus, quod *dentes* in oris ambitu raros, firmos, acutos, prominentes, terretes, caninis longiores, & graciliores, quæ habeat; (negant habere Aldrovandus & Rondeletius) quorum ſuperiores inferioribus majores, ſic maxillæ inhærent, ut ipſius pars eſſe videantur. De *Verruca* ſub mento controverſum: Ariſt. H. A. l. 8. c. 19. Plin. H. N. l. 9. c. 16. affirmant quidam habere, negant alii. *Caudam* in angulos veluti deſinentem gerit, ut Scari & Iulides. *Calculos* in capite habet prægrandes, quorum Ariſtoteles & Plinius meminere; *ventriculum* magnum & carnoſum; *inteſtina* mediocria & pinguia; *jecur* pallidum, ex quo fellis veſica pendet. Lienem ſubatrum.

Columel. R. R. 18. c. 16. Marinum piſcem omnes fatentur, ſed de *loco* non conveniunt. Arenoſos gurgites melius eas paſcere, Columella prodidit. Oppianus petræam cognominat, & ſaxa herboſa incolere aſſerit, hiſce & Galenus accedit.

Quia perraro plures capiuntur, *ſolivaga* potius quam gregalis eſſe creditur. *Carnivora* & agilis, & propter lapides in capite frigoris impatiens. Dum caput recondidere, latere ſe totas Struthionum & Phaſianorum inſtar, putant. Oppiani id fide aſſeritur. Oppian. Halieut. l. 4. Cibos quod ſpectat. Inter nobiles ab Ennio, Epicharmo, & Numenio piſces numeratur. Romæ inter ſapidiſſimos, canicularum inprimis tempore cenſetur, & pari tum cum Sluris precio venundari ſolet. Capita Triumviris rei Romanæ conſervatoribus dono dantur, de quo faceta eſt apud Iovium de Tanuſio hiſtoria. Apud Pictones ex aceto & cæpis minutim conciſis editur. Salvianus cum læucophago comeſtam, caryophillis transfixam, ac verrubus aſſatam laudat. Archeſtratus gulæ ſuo tempore procerum princeps, nobilem capitis conditura m multis carminibus expreſſit. De *Carnis* ſalubritate Galen. l. 3. de Alim. non conveniunt Authores. Galenus Philotimum quod eas mollis carnis piſcibus adnumerarit, reprehendit. Xenocrates bonum ex eo nec admodum copioſum ſuccum generari, & ſaporis eſſe jucundi ſcribit.

Invenit & in *Medicina* uſum. *Interanea* & Plin. H. N. l. 32. c. 1. *ſquammæ* combuſtæ, pannos teſte Plinio diſcutiunt. *Lapides* argento incluſi tanquam colicæ amuletum geſtantur. Non emptos, ſed dono datos geſtari debere, nugacis vulgi delirium eſt.

GLAUCUS Bellonii pelagius eſt piſcis, ex Tab. XV. 10. eorum qui plures patinas implent numero, Lutetiæ inviſus, Genuenſibus frequens, apud quas *Fegarus*, ut apud Venetos Corbetus, quaſi Corvulus dicitur. Maſſilienſibus & Romanis nullo alio quam *Umbrinæ* nomine venit. Ita de eo Bellonius.

## ARTICULUS XIV.
### *De Anthiis.*

ANthiarum nomen omnibus piſcibus la- Tab. XV. 1. 2. 4. 5. & 7. tis impoſuit Bellonius, ſed malè: nec idoneum teſtem habet; nec omnes lati tam pulchri, ut vel Anthiæ, vel Callichtydes, vel Callionymi dici poſſint. Ex ſquammoſarum eſſe genere, dubium; à corporis floriditate nomen apud Græcos accepiſſe, certum. Αὐλωπίαν eundem ipſe Ariſtoteles facit. Athenæo κύλλιχθυς & καλλιώνυμος dicitur, ἔλλοπα vocavere quidam; quo nomine & ille cui ſquammæ contra aliorum piſcium morem ad os verſus tribuuntur, inſignitur: *ſacrum* alii ſeu quod magnus ſit, ut morbum comitialem, qui magnus eſt ſacrum dicimus: ſeu quod quo loco Anthias eſt, ibi nullam beſtiam eſſe confeſſum ſit, vocant. Hiceſius λύκον dici tradit, quod malè in λευκον Rondeletius vertit. Heſychius enim ἰχθῦν ποιὸν λύκον appellari aſſerit. Quatuor ipſorum genera ab Oppiano ponuntur. Oppian. Halieut. l. 1. v. 254.

*Ξανθοὶ ἀργυφνοί τε, τὸ δὲ τρίτον αἷμα κελαινοί.*
*Ἄλλους δ' εὐώπους τε, καὶ αὐλωποὺς καλέουσιν.*
*Sunt flavæ & niveæ, ſunt atro ſanguine fuſcæ*
*Euops atque Auceps alios hoc nomine dicunt.*

Totidem & Rondeletius poſuit; quorum vix aliquis, cum omnes dentati ſunt, Anthiæ verò Oppiano edentuli, probatur. *Prior* totus corpore & pinnis rubens, Pagri aut Cinædi modo, ad imberbes Mullos referri poteſt. *Alter* Aſelli ſpecies eſt: quod neque ſalitus, neque vento ſiccatus, ſervari poteſt, vel calidiori in Gallia cœlo, vel occultæ qualitati adſcribendum eſt. *Tertium* ad Turdos pertinere ſtellulæ, quas in pinna ad anum gerit, & corporis forma teſtantur. Oculos habet magnos, rotundos, purpureos, & rubros. Podicem magnum è quo *inteſtinum* rubro viridique diſtinctum excidit. Pro *quarto*, (hujus generis Oppianus εὐόπτους καὶ αὐλωποὺς vocat, id eſt εὐοφθάλμους & ἐπιμήκεις κατὰ τῶν ὀφθαλμοὺς, ut Scholiaſtes meus
Ælian. H. A. l. 13. c. 17. exponit, Ælianus cetacei generis & ore robuſto facit,) ſquammoſus & latus piſcis, quem ex eo, quod ſupercilia oculos ambiant, Aulopiam eſſe colligas, ponitur. *Aldrovandus* quatuor quoque Anthiarum nomine è diverſis locis ſibi miſſos ponit, ſed pro iis non
Aldrovand. de Piſcibus l. 1. c. 19. obtrudit. *Primi* venter totus argenteis ſquammis reſplendet: lateribus aureæ intermiſcentur. In dorſo, quod fuliginoſum, unica tantum pinna duodecim armata aculeis viſitur, ventris pinnæ ad caſtaneum vergunt. Branchiarum opercula ex aureo & violaceo variant. Labrum inferius tum intus, tum foris ex flavo vireſcit, quod peculiaris notæ loco eſſe poteſt. *Alter* toto dorſo pinnis duabus dorſi & quæ retro anum eſt, viret. Vertice capitis aterrimo, cervice & labro inferiore interna parte purpuraſcentibus. Oſſibus branchiarum auro reſplendentibus, ventre toto argenteo purpura permixto. *Tertius* tam amplis violaceis toto corpore variegatur, ut violaceus quaſi totus videatur. Pinnarum numero cum ſuperioribus convenit, quæ ad branchias, vergunt ad violaceum, & in extremo roſeæ ſunt. Iris oculorum & mentum roſeo ſanguineove colore, ſpecificam & ob quam ſolam dignoſci poteſt notam, in eo conſtituunt. *Quarto* inuſitata eſt oculorum ac præſertim pupillæ magnitudo & pulchritudo: iridem ex aureo roſeoque permixtam habet. In capite retro oculos, cervice, & ad branchias, amethiſtino, aureo, argenteo, cæruleoque variat. Labrum ſuperius habet viride, inferius cæruleum: *linguam* maximam candicantem. Ventrem primum viridem, dein argento & auro ad podicem uſque ſplendentem, ad caudam uſque roſeum & ſanguineum. *Locus* Anthiis in ſaxis, quæ tamen aliquando, cum ἀδηφάγος οἶστρος ἐλαύνῃ, deferunt. Ἀνάγκη δήπου τὸν χῶρον ἄθηρον
Ælian. Hiſt. Animal. l. 8. c. 28. εἶναι locum abſque bellicis eſſe ubi habitant: quod fortè inter φύσεως ἀπόρρητα reputandum eſt. Unde ſacri, ut ſuperius dictum
Plin. H. N. l. 9. c. 59. dicuntur. *Cum unum hamo teneri vident, lineam ſecare aſperitate dorſi fortè, traduntur, eo qui tenetur extendente, ut ſecari poſſit. Capti* οἴκτιστον εἰσι θεαμάτων, καὶ ἀποθνήσκοντες ἑαυτοὺς ἐοίκασιν θρηνεῖν καὶ τρόπον τινὰ ἱκετεύειν. *miſerabile præbent ſpectaculum & mortem ſuam* Ælian. H. A. l. 12. c. 47.
*lugere, & quodammodo ſupplicare videntur.*

De ipſorum capiendi modo ita Plinius: *De Anthia piſce ſileri convenit, quæ pleroſque adverto credidiſſe. Chelidonias inſulas diximus Aſiæ ſcopuli maris ante promontorium ſitas, ibi frequens hic piſcis & celeriter, &c.* Cenſentur ab Euſtathio inter eos piſces, qui ἀνθρωποφάγοι, quod ob magnitudinem ſumptuum, ganeorum opes exhauriant: ſed & θεοὶ Dii, quod precioſiſſimi ſint, vocantur. Carnis eſt ſolidiuſculæ. Unde χονδρώδης apud Athenæum (malè χρυδώδης) dicitur.

*Fel* cum melle inunctum, exanthemata, tubera, ſcrophulas, & dothienas ſanat. Lapides capitis ad collum ligati, *Cephalalgiam* domant.

## ARTICULUS XV.

## *De Gobiis ſquammoſis ſaxatilibus.*

G*obiorum* hiſtoriam loci & tegumenti Tab. XV. 11. 12.
differentia intricatam facit. Nobis de ſquammoſis ſaxatilibus hic res eſt, eiſdemque littorales adjiciemus, ne de iis pluribus in locis agere cogamur. Græcis dicitur κωβιὸς, Numenio apud Athenæum κῶθος, Athenæus Dipnoſ. l. 7.
Phavorinus explicat; Latinis *Gobius*, *Gobio*, *Govius*, ut apud Ovidium, & *Cobio* ut apud Plinium legitur. Parvi ſunt tam illi, qui in Tzetzes Varior.
mari, quam qui in aquis. Tzetzes tricubitales fama accepit, quod fortè de illis, qui in Ælian. H. A. l. 17. c. 6.
rubro mari, prout ab Æliano proditum, ſumendum eſt. Bellonius ex ſaxatilibus *album* quendam facit, quem Græci χλωρὸν & καυλίνην, Rondeletius flaveſcentem ſeu pallidum vocat. Eſt is palmi longitudine, toto corpore rotundo, non compoſito & ſpiſſo, *ſquamis* rotundis tecto, colore vario. Nigris maculis conſpergitur, oculis ſurſum potius quam deorſum ſpectantibus. Ad branchias *pinnas* duas habet, in ventre non duas cæterorum more, ſed unicam non diviſam, quâ natâ Gobii maximè à reliquis piſcibus internoſcuntur; à podice aliam, in dorſo non unicam velut alii ſaxatiles, ſed duas, prior minor eſt, altera ad caudam uſque extenditur. Dentes ei parvi, os magnum, ventriculus, cum multis appendicibus capax. Ariſtoteles complures ſupernè circa eum exire ſcri- Ariſt. H. A. l. 2. c. ult.
bit. Hepar ipſi album non ſine errore tribuit Hiceſius. Qui Aldrovando Venetiis miſſus eſt, pinnas habebat in tergore binas conjunctas, quarum prior aculeis vigebat, altera levis erat, binas item in pectore, totidemque ab ano omnes nigras. Caudam & ſuperiorem partem corporis nigra. Ventrem candicantem.

Ex *littoralibus* duplices apud Authores invenio. *Albos & nigros.*

Illos

Illos Rondeletius ita vocat, non quòd tam candidi ſint, ut cum aliorum piſcium candore contendere poſſint, ſed quod candore cæteros Gobios ſuperent.

*Nigros* ita Bellonius deſcribit. Eminentes ac turgentes ſupra caput *oculos* gerunt. Cornea tunica alba, & ut ſerpentibus dura obductos, adverſus aquarum impetum, & ut ſurſum facilius ut Uranoſcopus cernant. Vix excedunt duorum pollicum craſſitiem aut palmi longitudinem. Raro enim pedales & branchiales evadunt. Etſi autem lubrici ſunt, tamen *ſquammis* integuntur hirtis, *pinnamque* habent unam in tergore continuam mollem & ſine aculeis. Pinnas utrinque quatuor latas atque obtuſas, ac præter has ſub ventre etiam duas; ſed ea, quæ caudam conſtituit, rotunda eſt. *Dentes* exerunt parvos, tenues, & ſubrubros. *Corpus* teres eſt, paucis ſpinis refertum, *Color* varius. Etenim qui Gobiones circa algam verſantur ad viridem inclinant, alii ad cinereum accedunt, nonnulli albicant, alii ex fulvo in nigrum degenerant. Omnes grandiore ſunt capite & lata cervice. At quod ad internas ejus piſcis partes attinet: peritonæum Gobionibus foris album eſt; intus nigerrimum, *Hepar* dextro lateri magis incumbit, pallidum, de quo *fel* pendet veluti janthinum. *Inteſtina* multis circumvolutionibus inflectuntur. *Stomachus* eſt oblongus, pylorus multis apophyſibus præditus vulva undecunque ovis referta.

Facit & Rondeletius Nigri mentionem quia Venetis Go, à Gallis Boulerot nuncupatur. Digiti is eſt magnitudine & craſſitie, corpore rotundo ferè, non compreſſo, loco binarum pinnarum, quæ cæteris ſunt in ventre, unicam habet nigram, barbam inquit diceres; & exinde Athenæi τράγον ſeu hircum, cui Exocætum confert, eſſe judicat. Vivit in littoribus & ſtagnis marinis. (Athen. Dipnoſ. l. 8.)

De *Loco* propio ambigitur. Ovidio littorales ſunt, Diocli ſaxatiles, cui Syneſius accedit, dum circa Africæ quoddam littus, loco petroſo capi ſcribit. Ariſtot. in fluviis quoque pingueſcere ait. A Theophraſto proditur in Ponto regione apprehendi in glacie Piſcium maximè Gobiones, non niſi patinarum calore vitalem motum fatentes; quod fortè de lacuſtribus vel fluviatilibus ſumendum erit. Oppiano ψαμάθοισι ἠ πέτρῃσι gaudet. Pariunt juxta littora, ſuaque ova latiuſcula & arenida, ut Ariſtoteles prodidit, lapidum amplexibus mandant. (Ariſt. H. A. l. 8. c. 19. Theophr. l. de piſcib. in ſicco. Oppian. l. 2. Hal. v. 457.)

Ab Æliano inter illos ponitur, qui ὑπονύξαντας ἰὸν ἀφιᾶσι. *Venenum pungendo immittunt*, annumerantur; Oppianus quoque κέντρα πολυκήεντα, *aculeos lethales* ipſis tribuit, quod nec cum Ovidio, cui, *ſpina nocivis non gobius ulla*; nec cum Martiale, *cui in terris Venetis, principium menſæ gobius eſſe ſolet*, congruit. Et ſanè invenit, & in *cibis* uſum, etſi Iuvenali viliſſimus videatur. Alexandrides in Cotyis Thracum Regis convivio eos nominat. Antiphanes laudat, Phalericos inprimis. Archephonti paraſito, qui in Ægyptum ex Attica, à Ptolomæo Rege ad cœnam invitatus, navigavit, Gobiorum fruſta tria non ſine ſtupore convivis omnibus viſa, appoſita ſunt. Iovius enim perſuavem, & pingui teneritudine delicatum facit. Galenus ad voluptatem, digeſtionem, & probum ſuccum gignendum præſtantiſſimum, ait. Mneſitheo εὔογκοι ſunt & τρόφιμοι, Hiceſio facile excernuntur, & non multum nutriunt, flaveſcentium ſubſtantia rarior & magis putredinis expers. Apud Hippocratem parem in alimonia cum Dracone, Callionimo & Cuculo vim obtinet. Aſſus & ſine ſale manſus, nimia egerendi deſideria ſedat, ſi Kiranidi credendum, illitum, canum rabidorum, ſerpentiumque morſibus prodeſſe Dioſcorides prodidit. Dorycinii vim, crudum, toſtum, elixum infringere, apud Nicandri ſcholiaſten legimus. (Martialis in Xeniis. Athen. l. 7. Galen. l. 2. de Aliment. Hippocr. l. de inter. affect.)

## ARTICULUS XVI.

### *De Sphyræna ſive Sudi.*

SPHYRÆNA, cujus præter Ovidium nullum alium meminiſſe, perperam ſcribit Plinius; nam inter Græcos Ariſtoteles, ex Latinis M. Varro meminere; Atticis κέστρα ut Athenæus affirmat, (ſignificat hoc, ut & σφύρα ſtimulum aut ſtylum; item teli genus bello Perſico inventum) Latinis *Sudis*, ut apud Plinium videmus, Gazæ *Malleolus*, ſed malè, Romanis *Lucius marinus* vocatur, ſunt qui pro Oxyrincho, quia acuminato eſt roſtro, ſumunt. (Tab. XVIII. 1. Athen. Dipnoſ. l. 7. Plin. H. N. l. 9. c. 2.)

Duas ipſarum poſuit *ſpecies* Rondeletius ex Oppiano, ſed tam diſſimiles, ut an ex eodem ſint genere dubitari poſſit. *Prior* enim ſquammoſam à capite ad caudam lineam habet, *altera* ſquamis omninò deſtituitur. Totidem & Bellonius innuit, quarum *una* Trachurum colore refert, atque eodem modo ſub ventre albicat. *Altera* ſeneſcens Mormyri laterales picturas colore aſſequitur. Quaternæ vix libram pendent, ut optime Plinius magnitudine inter ampliſſimos rarum ſcripſerit: viſi tamen aliquando bilibres. Colore Aſellum æmulatur. *Roſtro* eſt foris cœlato, in extremo cuneato, nigro. *Ore* valdè reſciſſo. *Maxilla* ſuperior quæ obtuſa & brevior, cum inferiore, quæ acuta & longior ita coit, ut vix oris roſtrive ſciſſuram ullam diceres. *Dentes* utrinque habet, in ſuperiore majores, in inferiore minores. In ipſo oris hiatu unus eſt, cæterorum longiſſimus & acutiſſimus, qui ore clauſo in foramen anterioris ac membranaceæ partes ita ſuſcipitur, ut extrinſecus etiam paululum emineat. (Plin. H. N. l. 32. c. 11.)

*Lingua* ſcabra eſt, denticuliſque aſpera. *Linea*, quæ à branchiis ad caudam uſque per latus deducitur, & initio flaveſcit cum dorſo, ſquammis parvulis & duriuſculis, mira arte contecta eſt. De numero *pinnarum* Authores non conveniunt.

*Aldrovandi Sphyræna* per dorſum nigricat, cætera ad amethiſtinum vergunt, & ejuſdem coloris maculis interſtinguuntur. *Linea* flaveſcit, ruberrimis infra ſupraque punctis exiguis notata. *Caput* cæruleum. Oculi & pinnæ palleſcunt. *Cor* oblongum eſt, ſub quadam veſicula alba incluſum. *Pylorus* à ſtomacho conſurgit tam multiplici *apophyſium* ſeu cœcorum cæſarie intertextus, ut penitus ſtomachum contegant, nec à quoquam numerari poſſint. *Fel* ab hepatis loco dextro latere in folle oblongo dependet. *Follem* ei natura vento plenum oblongum, anteriore parte bifidum, utrinque in acutum exeuntem donavit, ne ad imum ſideret. Spina dorſi raris vertebris coagmentatur.

Aldrov. de Piſcib. l. 1. c. 21.

De *loco* non eſt quod multa dicamus. Ælianus dum pelagias dicit, Smyrænas potius innuere videtur. Expreſsè enim ex quo ille de piſcibus ferè omnia ἐν πέτρῃσι καὶ ἐν ψαμάθοισιν νέμονται. Gregatim degere & Ariſtoteles teſtatur, & piſcatores comprobant. Captis an ὀλισθηροῖσι μελέεσσι διεξεπίπτειν *lubricis excidere membris*, quod ex Oppiano Ælianus prodidit, an competat, ex ſuperioribus colligi poteſt. Non falletur, qui pro Sphyranas Smyrænas legerit.

Oppian. Hal. l. 1. v. 168. Ariſt. H. A. l. 9. c. 2. Oppian. Halieut. l. 3. v. 120. Ælian. H. A. l. 1. c. 31.

Quantum ad *uſum* Romæ ceu plebejus negligitur, nec peculiarem habet conditturæ modum. Hiceſius apud Athenæum τροφιμωτέρας congris eſſe, ἀπειθεῖς δὲ τὴν γεῦσιν καὶ ἀστόμους, εὐχυλίας δὲ μέσους guſtui ingratos, ori inſuaves, ſuccum mediocriter laudabilem generare dicit: ſed cum congri ex cartilagineorum ſint genere, Philotimoque δυσκατεργαστότεροι dicantur, & Rondeletius carne eſſe candida ſuavi, quodammodo friabili, & Aſelli carnem referente, cui ſimul cum Lupo præcipuam authoritatem fuiſſe Cornelius Nepos, & Laberius Poëta tradiderint, quin Ceſtræ lumbi cum aliis lautiſſimis obſoniis ab Antiphane nominentur, vel librarios, vel Athenæum attactum ſuperius errorem commiſiſſe, veriſimile eſt.

Athen. l. 7.

## ARTICULUS XVII.

## *De Acu.*

### PUNCTUM I.

### *De Acu Ariſtotelis.*

Tab. XIV. 13.

PIſcis quem Latini Acum vocant, Græcis longitudine & tenuitate Βελόνη, Ῥαφὶς, Athenæo Ἀβλεννὴς, quaſi ſine muco, dicitur, ſunt qui βληδὸν ut Varinus citat, & βελλὸν nuncupant.

*Unam* ejus duntaxat *ſpeciem* Salvianus agnoſcit. Bellonius cum Rondeletio *duas*. Nos de Acu Ariſtotelis, Oppiani, & Bellonii agemus. Hinc autem Rondeletius illum piſcem eſſe credit, quem Bellonius *Typhlinen & Cæciliam marinam* ob corporis figuram, Plinii *Spondylem*, Græcorum vulgo *Herophidiam*; Maſſilienſes *Gagnolam*, quod quoties piſcantur, ſi alios piſces præcedere viderint, lucrum portendi credant, vocant. Piſcis eſt longus, cubiti longitudine, digiti craſſitudine, totus ſubflavus. *Corpus* utriuſque ſexus anguloſum, oblongum, à capite ad meatum excrementorum ſemper craſſeſcens, ſexangulum, ſed deinceps, ut tenuius efficitur, pro ſexangula quadrangulam formam induit. *Caput* habet exiguum, *Roſtrum* oblongum, durum, nec acuminatum. Extrema pars latiuſcula exſtat, rictus in altitudinem dehiſcit, figura tubam æmulatur, in extremo tubæ veluti *foramen* conſpicitur, tam puſillum, ut tum propter ipſius parvitatem, tum propter roſtri magnitudinem anguſtiamque, ne minimus quidem piſciculus ingeri poſſit, eo veluti per fiſtulam, ex humore alimentum attrahit. *Oculi* ſunt tam exigui, ut vix milii magnitudinem æquent. *Branchiæ* utrinque quaternæ, podex in medio ferè corpore. De *pinnis* diſputatur. Salvianus cum Aldrovando unam parvam & tenuiſſimam in medio dorſo ponit. Bellonius cum Rondeletio duas in lateribus juxta branchias, eam quæ in tergo tam tenuem & exiguam, iſte addit, ut vix niſi cum vivit, aut in aquis movetur, conſpiciatur. *Interna* ſi ſpectes, habet *gulam*, qua plurimi piſces carent, ventriculum parvum, oblongum. *Hepar* pallidum, ſub quo dextra parte *fel* cæſium hordei magnitudine continetur. *Cor* vix milio majus. *Vulvam* cæterorum piſcium more bicornem, ovis ſeſami magnitudine, rotundis, rubris, tranſparentibus plenam. De *inteſtinis* inter Bellonium & Rondeletium non convenit. Iſte gracilia, recta, in ſpiras non contorta prodit, hic unum tantum album, recta exporrectum, multa pinguedine circumſeſſum ſcribit.

Quantum ad *Generationem*; ova ſe in diſſectarum, rima, ſeu ὑπὸ τὴν γαστέρα διαφύσει, de qua ſuperius, multa inveniſſe, & multos fœtus jam profectos, quorum majores partes omnes perfectas habebant, & movebantur; Alii tam tenues & exigui erant, ut oculi duntaxat & roſtrum cernerentur, teſtatur Rondeletius. Emittit illa eo, & quaſi in altero ſinu fovet donec excluſerit, dilatat natura rimam, Ariſt. H. A. l. 6. c. 13.
donec pepererit: à partu vel ita coit ut coaluiſſe videatur, vel revera coaleſcit, quod & in cæciliis ſerpentibus traditur, huicque omninò tribuendum eſt, quod dehiſcenti propter multitudinem ovorum utero, adſcripſit Plinius; ex Ariſtot. malè de eodem vertit Gaza, Plin. H. N. l.

nec

Ælian.H. A.l.11.c. 13. nec melius Ælianus deprompsit. Αἱ πολλαὶ αὐτῶν περὶ τῦ τίκτειν διαῤῥήγνυνται ὑπὸ τῶν ὠῶν

Scaliger ad l.6.c.16. id est, ut Scaliger vertit. *Multæ earum parturientes disrumpuntur ab ovis.* Quid sibi sequentia verba velint, καὶ ὥσπερ τὰ φαλάγγια περιέχωνται, καὶ περὶ τὴν βελόνην. ἐκλίπτει γὰρ πρὸς αὐτὴν καὶ πις θίγῃ φεύγουσιν. *Fœtus circa*

Athen. Dipnos.l.7. *parentem quasi phalangia circumfusi sunt. Ita enim parit, ut ei adhæreant, sed si tetigeris, fugiunt*, difficile est dicere. *De usu in cibo & Medicina* dixisse sufficiat, Carnis esse duræ ac siccæ eoque difficulter concoqui. Unde Hicesio ἄχολος boni succi, & combusti cinerem in potu ad stillicidium urinæ à Galeno commendari.

## PUNCTUM II.

## *De Acu Oppiani.*

Tab.XIV. 14. 15. 16. 17. ACUM Oppiani ab Acu Aristotelis debere distingui, tum quod hic dentatus

Aldrovand. de Piscib. l. 1. c.24. sit, tum quod rima destituatur, ostendit. Haud in multam magnitudinem excrescit, seni vix libram pendeat. Vidit tamen & trilibrem Salvianus. *Ventre* est plano, candido & argenteo, reliquo corpore quodammodo ob lineam è squamis contextam utrinque protensam, quadrato, reliquis partibus lævibus, & sine squammis. *Dorso* cæruleo ad viride inclinante. *Rostrum* habet acutum, tenue, longum & durum, ut ait Athenæus. *Caput* triangulare viride. Inferiorem *maxillam* superiore longiorem, & in mollem quandam substantiam, degenerantem. *Dentes* utrinque parvos & frequentes. *Oculos* magnos, rotundos, luteos ante quos meatus ad audiendum vel odorandum triangulari figura observavit Rondeletius. *Branchiæ* sunt quaternæ duplices. *Pinnæ* ad branchias duæ parvæ; duæ aliæ sub ventre breves, quas rursus alia sequitur, longè à podice ad caudam se extendens, è cujus regione in dorso alia. *Cauda* brevis est in duas pinnulas terminata. *Podex* non admodum conspicuus. *Rimam* illam quam Aristoteles Acui tribuit circa podicem hujus Acus foris quidem conspicuam esse, sed intus minimè videri, Salvianus author est. Rondeletius deligentissimus omnium circa Acum indagator ejus non meminit. *Partes interiores*, ventriculum, hepar, intestina, quæ appendicibus carent, longa habet. *Hepati* vesicula fellis oblonga

Oppian. Halieut.l. 3. v. 605. adhæret. *Cor* angulosum est. In arenosis, saxosisque locis *degit*. Solemme ipsis ὅτε κόλπον δικτύου ἐκπεφύγωσι, *quando sinum retis effugerint*, iterum reverti, & dum ira velut perciti id dentibus lacerant, in laqueos iterum impingere. Carne est dura & sicca. Frixus & omphacio vel succo mali aurantii irroratus edi solet; nec ingratus palato invenitur.

ACUS MINOR Bellonii *Lacertus* est, sue *Saurus Acubus similis*. Rondeletio Piscis est marinus, pedis magnitudine, Acubus brevior & crassior. *Rostro* acutiore sed breviore & sursum recurvo. *Dentium* loco maxillas serratas habet. *Branchias* quaternas, septem etiam, ut in superiore, quem Bellonius Majorem vocat, supernè ac infernè & in cauda propendentes *pinnulis*; *his*, *oculis*, & ante hos foraminibus, ventrisque squamis ac lineis, quæ ventrem ferè quadratum efficiunt firmantque, Acubus est similis; carnis substantia, & posteriore corporis parte Scombris. *Intra* ventriculus est oblongus. *Intestina* longa gracilia, in gyrum convoluta. *Hepar* longum rubescens : *fel* & *splen* nigricantia. Cujus Aldrovandus Iconem dedit, toto corpore subviret, maculis ex amethistino & cæruleo mixtis, in dorso intensius, in pectore remissius variantibus. Rarus est, & in insula nomine Lissa, olim Phuna affatim capitur. Inde salitus navigiis transfertur, & maximo quæstu divenditur.

## ARTICULUS XVIII.

## *De Fabro.*

FABER piscis, seu exinde quod omnia fabrilia instrumenta in eo reperiantur, Tab.XVII. 1. 2.

teste Salviano, seu propter multiformes Aldrovand. de Piscib. l. 1. c.25.

dorsi ac ventris aculeos atque varia capitis ossa, quibus fabrilia omnia instrumenta repræsentantur; seu ab atræ fuliginis colore, quod tamen, si ex Oppiano desumptum est, Coracino potius tribui debet, ita dictus est. An χαλκεὺς sit, quod Salviano placet, dubitatur. Cum eum Gadibus principatum obtinere scribat Plinius; rotundum Plin.H.N. l.9.c.18.

vel orbicularem, Athenæus faciat. Si est, utique & ζεὺς seu Jupiter dicetur, nam & hoc τῦ χάλκεος nomen est, seu à χαλκεὺς formatum; seu quod fortè, ut nunc fit, olim etiam in templi Jovis tanquam sacer suspenderetur. Quidam χριστόφαρον nuncupant, an propter maculas laterales, digitorum Divi Christophori ut ajunt vestigia, vel quod eum quem jussu Salvatoris Div. Petrus cepit (maculæ prædictæ numismatis illius quodammodo figuram exprimere creduntur) opinentur, nescio. Romæ *Citula*, Liguribus *Rotula*, Hollandis *Gallus marinus* dicitur. Qui Chalciden, Acanthiam vel Citharum, vel Porcum marinum esse judicant, falluntur. *Primus* enim inter viles pisciculos à Columella; ab Aristotele inter fluviatiles reponitur. *Alter* cartilagineus & rotundus. Citharum piscem inferius dabimus. Porcus inter magnos pisces recensetur. Ζαῖος Hesichii idem fortè cum isto. Cum nec inter ψηττοειδεῖς, qui una parte candicant, nigricant altera, nec inter planos, à quibus oculorum situ differt, referri possit, benè inter latos censebitur, quamvis maximè compresso ac plano sit corpore.

Coloris est varii. *Caput* & dorsum obscura

 sunt,

sunt, pinnæ nigricant, latera partim ex cæruleo virent, partim aurea sunt. In medio corpore macula nigra, orbicularis, vel ovata nummi minoris magnitudine, colore cœlesti, cum tribus imagunculis, figura quodammodo Hippocampi, colore aureo, visitur. *Squammis* tam exiguis tegitur, tenuibusque ut nisi digito scalpas vix appareant. *Caput* ipsi compressum, extensum, osseum, ossibus quàm plurimis, variis, angulosis, tenuibus, atque perlucidis constructum, maculis quibusdam exiguis purpureis exornatum. *Linea* obliqua à capite ad caudam ducitur. *Os* latissimum, plurimum hians, edentulum, etsi quodammodo dentatum pinxerit Bellonius. *Oculi* magni, rotundi, aurei. *Branchiæ* utrinque quaternæ, quarum ossea opercula in aculeos desinunt. *Pinnæ* duæ mediocres ad branchias, duæque aliæ in anteriore ventris parte paulo longiores, ac in quinos velut longos pilos aut setas porcinas degenerantes, ab ano rursus duæ aliæ quarum prior pars quinque duntaxat aculeis constat; altera multo longior, & ad caudam ferè usque extensa, aculeis caret, in *dorso* unica tantum & magna, ut quæ paulò ante medium dorsum exorta, ad caudam usque ferè extenditur, figura huic pisci propria, & aliorum piscium dorsi pinnæ dissimilis. Primum namque in longissimos pilos ejus ferè modo, quàm in anteriori ventris parte conspici diximus terminatur; deinde plurimis robustissimis aculeis intertextis armatur; postremò aliis etiam aculeis osseis multò brevioribus, bifidis atque recurvis, secundum ejus exortum in dorso præmunitur. Pars *ventris* utrinque ossibus instar acuti cultri secantibus firmatur. *Cauda* in unam pinnam desinit. *Ventriculum* habet mediocrem, gulam manifestam, intestina parva tenuius in gyros convoluta, inter quæ ova rubra latere Rondeletius ait. *Hepar* candidum sine felle, lienem rubescentem exiguum, mesenterio hærentem. *Cordis* pars infima rubet, suprema & media ex albo rubescit, quod in paucis piscibus spectatur.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 133. In saxis eum degere tradidit Oppianus, in Atlantico & Gaditano generosissimis piscibus adnumerari Columella. Ita carnivorus est, ut nec alia maris purgamenta spernat. An ei stridor competat, quem Chalcidi Aristoteles tribuit, ita ut pro χαλκὸς χαλκεὺς legatur, quod Aldrovando placet, aliis judicandum relinquo: mihi, cum branchiarum opercula tam horrida habeat, ut dimota sonitum edant, & verò plurimi ex piscibus τὴν δοκοῦσαν φωνὴν τῇ τρίψει τῶν βραγχίων (ἀκανθώδεις γὰρ οἱ τόποι) *hoc quod vox videtur, attritu branchiarum quippe loca spinea sunt emittunt*, verisimile videtur. Solivagus est, & erectus, non passerum more in latus conversus natat.

Reputatur inter pisces *carne* satis *tenera* & friabili, concoctu facili, & boni succi. Apud veteres in multa fuisse æstimatione ex Columella dum dicit, *Atlantico pascitur Faber: qui & in nostro Gadium municipio, generosissimis piscibus adnumeratur, eumque prisca consuetudine Zeum appellamus*, didicimus. Columella R.R. l. 8. c. 16. Plin. H.N. l. 9. c. 18. Cum ob corporis tenuitatem, commodè assari nequeat, aut frictum & omphacio aut aurantii mali succo irroratum, aut in aqua & vino partibus æqualibus, oleo, sale, beneque olentibus herbis atque aromatibus elixum comedi, Salvianus tradit.

## CAPUT II.

## *De Piscibus saxatilibus lævibus.*

### ARTICULUS UNICUS.

### *De Alaudis & Pholide.*

Inter Saxatiles læves, Alaudæ duntaxat, cum iis qui ad eas pertinent Gutturoso nempe pisce, & Exocæto Bellonii, & Pholis reperiuntur. Tab. XVII. 3. Aldrovand. de Piscib. l. 1. c. ult.

ALAUDAM duplicem facit Rondeletius, *Cristatam* & *non Cristatam*.

Illa corporis specie Scorpioidi admodum est similis. *Colore* fusco, multis maculis partim rotundis, partim oblongis & tortuosis notato, tenui, lævi & lubrico, *ore* parvo, *dentibus* anterioribus serratis, posterioribus exertis, *oculis* parvis cæruleis, in vertice dum vivit erecta est *crista*, mollis & cærulea. *Pinnæ* ad branchias latæ sed breves; in ventre parvæ & tenues. *Podex* non procul à branchiis distat, à quo pinna ad caudam protenditur, alia in cervice ad caudam continua. *Peritonæum* ex nigro viride est. *Cor* angulatum. *Hepar* ex albo rubet, à quo *fellis* vesica pendet, perspicuitate & coloris jucunditate smaragdum referens. *Intestina* lata sunt, coloris lutei. Ob parvam branchiarum scissuram sat diu extra aquam *vivit*.

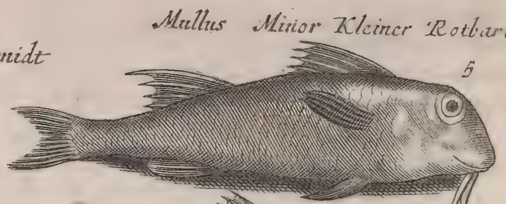
*Carne* est molli, sed ob parvitatem negligitur.

Ad hanc Piscis GUTTUROSUS dictus referri potest. Nigricat quidem ferè undiquaque: sed & punctis cæruleis distinguitur, & color luteus per totam superiorem dorsi pinnæ partem, circa branchias & summo ventre visitur. Tab. XVIII 3.

Littoralis est, & foramina lapidum aut ædificiorum littoralium subire solet, vel carne vasi injecta mox exempta capitur.

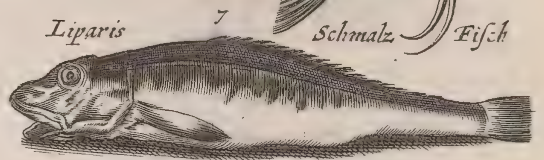
ALAUDA NON CRISTATA *capite* est parvo & rotundo, *ore* & *oculis* parvis, *dentibus* anterioribus serratis, posterioribus longiusculis, acutis, exertis. *Pinnulas* duas habet ad branchias, duas in ventre, Tab. XVIII 2.


Faber
Meer Schmidt
1


Mullus Minor Kleiner Rotbart
5

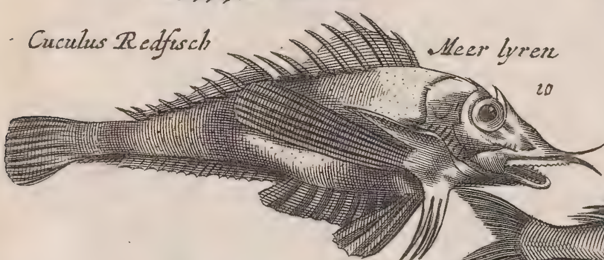

Mullus major Groser Rotbart
6


Faber mari.
2
Meer Schmidt

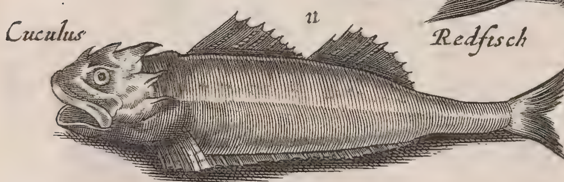

Liparis
7
Schmalz Fisch


Alauda Meer
3 Lerch


Pholis alaudæ
4
Species Schleim Lerch


Cuculus Redfisch
Meer lyren
10

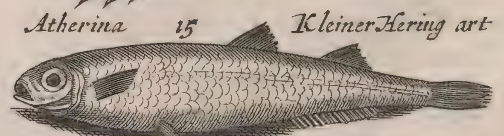

8
Hyrundo
Meer Schwalb


Cuculus
11
Redfisch


12
Miluus Meer Way


Hyrundo alia
9


13
Phagrus Rote meer
Brasmen


Atherina
15
Kleiner Hering art


Chromis
14
Kesten Brasmen

aliam statim à capite ad caudam continuam, item aliam à podice ori satis propinquo ad caudam usque ductam.

*Cauda* in unicam desinit saxatilium more. *Maculæ* multæ mediæ corporis parti aspersæ sunt.

Aqua, muco, parvis Atherinis & Aphyis *vescitur*. Carnis substantia & mollitudine cristatæ par. In petrarum rimis *degit*, hinc nomen Percepiere sortitus est.

Tab. XV. 7. 8. Huc & Exocætus seu ADONIS Bellonii, qui cum Urticis plurimum delectetur, & istæ circa littora inter cautes hæreant, mari profundius mergi recusat, in rupibus Bononiæ, in cavis cautium quiescit.

Species illarum sunt plures, quarum una *Cristata* est Massiliæ frequens, primo aspectu Gobium referens. Cute glabra obducitur. Vulgus *Glinos* vocat, colore est subruffo, ut Scorpæna multis aliis coloribus confuso. *Dentes* habet ut Scarus, firmos, continuam tergoris *pinnam*, ac nescio quid supra *oculos*, quod veluti à pellis laxitate procedit, laterum pinnas inversas, duas sub ventre duabus tantam cirrhis radiatas. *Cristati* caput ad Chamæoleonem accedit, in cujus cacumine pinnam Galli cristam referentem videas. *Dentes* habet anteriores acutissimos.

*Cauda* pinnam, & laterum rotundam, sub sterno duas; alteram in tergore continuam, maximè latam. *Branchias* tectas, & parvo foramine pervias, sed & detectæ quatuor numerantur utrinque. *Cute* integitur laxa, multis coloribus ut Draco variegata. Chamas & conchylia conficit: sed & urticis interdum *pascitur*. Triduum vel quatriduum absque aqua vivit.

*Tertium Exocæti genus*, piscatoribus Byzantinis *Glini*, aliis *Chelidonii* nomine venit.

Raro sex digitorum longitudinem, & duorum pollicum crassitiem excedit. *Squammis* caret, & lituræ melinæ cyaneæ & fulvæ per tergus diffunduntur. *Pinna* tergoris continua est & mollis, caudæ & laterum latæ, varii coloris omnes. *Branchiæ* sunt contectæ Spinea exterior, ut in Dracone marino, duobus aculeis obfirmatur: sed ab eo dissidet, quòd quilibet aculeus duobus serratis denticulis repandis & aduncis fulcitur. *Caput* habet polymitum, *Os* grande, inferiorem *maxillam* latam & planam. *Dentes*

Aristot. H. A l. 9. c. 55. & Scalig. Scalig. in Aristot. l. c. Glino priore aliquantulum minores. Dum scinditur, *branchias* non ostendit integras sed rudimenta coloris paulò magis rubra quàm in Muræna. Non malè ad *Basiliscos* Oppiani referrentur.

Tab. XVII. 4. PHOLIS à muco ita dicitur, quem emittit. περιπλάττεται περὶ αὐτὸν καὶ γίνεται καθάπερ θαλάμη. *In circuitu ejus is concrescit, ac fit quasi cubile.* Antipoli & ab Italis *Bavosa* vocatur. Alauda paulò major est, dorso fusco, cute lævi, maculosa, ventre pallido.

Pinnis aliisque partibus à superioribus non differens.

Nec abludit ab his SCORPIODES Rondeletii sic dictus, quod capitis forma Scorpioni marino similis sit, totidemque supra oculos apophyses licet molles habeat. Galli *Leporem marinum*, quia rostrum terreni leporis τομῇ sive *scissura* admodum simile habet, nuncupant. Differt à Scorpio dentibus, quos serratos quidem habet, sed tenues & densos admodum, & in superiore maxilla duos exertos, ab eodem & Galerita pinnæ dorsi magnitudine, duabusque ejusdem pinnæ nigris maculis distinguitur. Littoralis est, muco vescitur & aqua.

## TITULUS III.

## *De Piscibus Marinis Littoralibus.*

### CAPUT I.

### *De Squammosis non planis.*

#### ARTICULUS I.

#### *De Mullo.*

NOn minus benè primum *Mullo* inter littorales pisces locum dari quam Scaro inter saxatiles datus est, inferius patebit. Tab. XVII. 5. 6. Tab. XVIII. 4. *Nomen* apud Latinos non tam à mulleorum colore, (calcei erant quibus priores Albanorum Reges, postea patricii usi sunt) quod Fenestellæ teste Plinio placet; quam à mollicie invenit. Plin. H. N. l. 9. c. 17. Servitutis est indignatissimus, ut Columella loquitur, & in piscinis nihil vel parum saltem crescit. Græcis τρίγλη non τρίγλα, & τρίγλις quod de fœmina sumendum est, quod ter pariat. Hinc Oppianus τριγόνοισιν ἐπωνύμους γονῇσι dicit; vocatur. Oppian. Halieut. l. 1. v. 590. Cretensium vox Στριγλημπαρπύνυ ex Græca & Veneta composita est. An γρύωται dicantur, quod Hesychius innuere videtur, cum Triglas Græci γρυσάπιδας cognominent, in medio relinquo.

*Duo ipsorum sunt genera.* Alii sunt *Barbati*, quos γρυάπιδας vocant, quique sola succi bonitate, siquidem alii alga, alii carne vescuntur, differunt. Vnde *Lutarii* apud Plinium nomen. *Imberbes* alii, quos quidam ἀπώγωνους, τριγόλας Sophron, & quidem, ὀμφαλότομους, quod umbilicus podexve aut magis quàm aliis congeneribus patet, aut minus rotundus est; εὐδιαίους, quod in summo mari natantes tranquillitatem promittant, nuncupat. Dari tales Salvianus negat, nullum alium ex veteribus ejus meminisse, perperam prætendens. Xenocrates enim saxatilem barba destitui innuere videtur, dum pelagium describit. Mullastros rectè dixeris, quorum alium imberbem, alterum à squammis asperum Rondeletius facit. Figuræ est totus oblongiusculæ, magnitudinis me-

Iuvenalis in Satyris.
Plin. H. N. l. 9. c. 18.

mediocris; binas libras rarò exuperare, apud Plinium habetur, quadrilibris Seneca, sex librarum Iuvenalis meminere. Si verum est, octoginta librarum in mari rubro captum, ut Lucius Mutianus apud Plinium prodidit. Alterius is generis fuerit necesse est, dorso repando, unde κύφας gibbosas Epicharmus in nuptiis Hebes dixit, ventre plano albicante, cætera purpureo; hinc ῥοδόχροα φῦλα Mullorum apud Oppianum. Matronus Parodus μιλτοπάρῃον colore miniaceo fecit. *Squammis* magnis, tenuibus, serratis, obliquo situ dispositis, facilè ut apparet deciduis, robustis tamen. (Tiberius piscatori sibi secreto agenti insignem adferenti Mullum, eo faciem perfricari jussit) Pallentes eædem seu ad viredinem vergentes, virgis quibusdam paralellis insignitæ. Si vivus desquametur, *colorem sanguineum* sortiri, hinc χρυσώπυ apud Plutarchum, & ξανθοχρόυ apud Nausicratem nomina, Massurius author est. *Mortuum* versicolori quadam & numerosa varietate spectari, rubescentiumque squammarum multiplici mutatione pallescere, utique si vitro inclusus spectetur, à Seneca & Plinio proditum est. *Caput* habet repandum, multis velut cancellis aureis exornatum, in quo *spinam* Cani similem, quæ renibus apposita, miro sit remedio, Marcellus Empiricus asserit. *Os* parvum, edentulum, *oculos* mediocriter ruffos, in Aldrovandi ex Hispania misso, nigricant. Duo *cirri* cutacei albi in quibusdam, in nonnullis rubri, molles, rotundi, longi, atque barbæ similitudinem gerentes propendent. *Branchiæ* utrinque sunt quaternæ, ad quas pinnæ sunt duæ aurei coloris, in ventre totidem candidæ; à podice rursus alia; in tergore duæ, prior ex firmioribus, posterior mollioribus aculeis constat.

Oppian. l. c.
Sueton. in Tiberio.
Seneca N. Q. l. 3. c. 17.
Plin. H. N. l. 9. c. 17.

*Cauda* rubet, & in lunatam pinnam degenerat, ac propterea laterum pinnas, velut in acutum tendere Bellonius autumat. *Interiora* si spectes, gula est parva. *Ventriculus* cum innumeris appendicibus itidem, *hepar* ex albo rubescit, *Splen* exiguus est & nigricat. Scaliger, sinistro illud ventriculi lateri adjacere, dextro hunc, scribit. *Intestina* sunt mediocria; *cor* triangulare.

Scalig. Exerc. 226. l. 15.

*Quæ huic adscripsimus Minori quoque Salviani Mullo conveniunt, hoc discrepat, quod purpureo pingatur, aureis lineis careat, & lituris quibusdam flavis ac liventibus notetur, & squammis medico contactu deciduis vestiatur.*

Plin. H. N. l. 9. c. 17.
Ælian. H. A. l. 2. c. 41.

De *Loco* ambigitur inter Authores. Septentrionali Oceano & proxima occidentis parte gigni Plinius dixit; Galeno sunt pelagii. Oppiano modo χθαμαλοῖσι παρ' αἰγιαλοῖσι νέμονται *humilia prope littora degunt*: modo inter saxatiles cum Seneca referuntur; nec abludit Ælianus, λεπρώδεις ei à loco, quem incolunt nonnulli, πέτρας λίπλὰς ἢ ὀρεαῖς *minuta & rara tubercula*, aspera illa habere, scribit.

Per incerta maris spacia vagari, & circa littora, eorundemque saxa, ut plurimum vel quosdam duntaxat degere, verisimile videtur. Sanè imberbem inter saxatiles numerat Xenocrates, & Cantharo ἄσπρα tribuit Ælianus; πέτρῃσιν ἀεὶ λεπρῇσι μέμηλε *petris semper asperis delectatur* apud Oppianum idem: quam tamen littoralibus annumerare Aristoteles non dubitavit.

Ælian. H. A. l. 1. c. 26.
Oppian. Hal. l. 3. v. 340.
Aristot. H. A. l. 8. c. 31.

*Procreantur* & in marinis lacubus, detinuit & in vivariis Hortensius ad Baulos, & majorem sibi habebat curam, ne ipsius esurirent Mulli, quam Varro se habere profitetur, ne sui in rosea esurirent asini. *Gregalis* est & autumno viget. *Pamphagi* sunt, & præter cœnum, unde ipsi Sargus, comes, ostrea, algam, & conchas, quibus apertis inhiant, piscium & hominum cadaveribus vescuntur, & μᾶλλον τοῖς μεμιασμένοις καὶ κακόσμοις φιλήδουσι, *magis for didissimis & male olentibus*, adde betarum folia, delectantur. De cadaveribus apud Oppianum & Ælianum legimus, & videntur id pugnæ navales & naufragia, quæ magna copia subsequi solent, Rittershusio declarare. Antiphanes tamen inter Helenæ cibos, quod homines non insectarentur posuit. Pisces insectari nullum dubium Orphum ἐπίφλωε inquit Oppianus.

Varro R. R. l. 3. c. 17.
Oppian. Halieut. l. 3. 435.
Ælian. H. A. l. 2. c. 41. & l. 12. c. 42.
Rittershus. ad Oppian. l. c.
Oppian. Halieut. l. 3. v. 188.
Aristot. H. A. l. 9. c. 37.

*Vescitur lepore, marino unum tantum animalium ut non intereat mullus piscis, tenerascit duntaxat & ingratior viliorque fit*, verba sunt Plinii. Dum itaque carnivorum Aristoteles negat, ex iis, qui vel præter carnes nihil attingunt, vel viva tantum maris animalia venantur, eximere videtur.

Plin. H. N. l. 9. c. 17. & 15.

Ter *parere* anno constans est Authorum opinio, his certe toties fœtura apparet. Aristote. ἐπὶ τῷ πηλῷ διὸ ὀψὲ τίκτειν πλῶ γὰρ χρόνον ὁ πηλὸς ψυχρός ἐστιν, *in cœno, itaque sero parere, diu enim frigidum est*, addidit, solus Ælianus apud Aldrovandum, sterilem reddi postquam ter pepererit, natis in utero vermiculis, qui semen exedunt, prodit, quod mihi nondum apud eundem invenire contigit. *Antipathiam* cum lepore marino habere ex præcedentibus cognosci potuit; addit Aphrodisæus Torpedinem, cujus viribus stupefactivis ista resistere creditur.

Aristot. H. A. l. 6. c. 17.

Insignis est prodigo veterum luxu seu precium, seu coquos seu lances consideres. Argenti pari pondere sæpius à privatis etiam Quiritibus emptum, cum pedis longitudinem superaret, Iovius prodidit. *Asinius celer Claudio Principe unum octo millibus nummum*, id est, quadringentis plus minus Caroleis, *mercatus est*, licet magis luxuriam æstimare, quod Plinius suis temporibus neget facile Mullum repertum, qui duas libras excederet. Crispinus Ægyptius ex servili conditione ad equestrem dignitatem Domitiani indulgentia evectus,

Plin. H. N. l. 9. c. 17.
Macrob. Saturn. l. 3. c. 16.

*Mul-*

Iuvenal. Satyr. 4. Seneca Epist. 96. Sueton. in Tiberio.

——*Mullum sex millibus emit*
*Æquantem sane paribus sestertia libris.*

Publ. Octavius ingentis formæ (quatuor pondo & ad selibram esse aiebant (à Tiberio Cæsare in macellum missum, quinque millibus sestertiis mercatus est. Idem tres, triginta millibus nummûm vænisse, graviter conqueritur & annonam macelli Senatus arbitratu quotannis temperandam censet, Nec satis soluta luxuria videbatur, nisi & coqui maximo conducerentur pretio. *Reputatio hæc* inquit Plinius, *aufert transversum animum ad contemplationem eorum, qui in conquestione luxus, coquos emi singulos pluris quam equos queritabant. At nunc coqui triumphorum pretiis parantur, & coquorum pisces. Nullusque prope jam mortalis æstimatur pluris, quam qui peritissime censum Domini mergit.* Lances quibus inferebatur, *Chrisendeta* Martialis vocat, vel crustis aureis ornabantur; vel gemmatæ fuere; gemmæ auro confertæ & contestæ tenebantur, ut Turnebus explicat. Non eadem tamen omnibus præstantia. Polluci Ionici maxime placent. Actio Syncero qui ad rupes Herculeas capiuntur. Nauscrati Æxonici: Æxonia Magnesiæ urbs est: sed Cratinus eos improbat. Archestratus laudat Tichuntinos; Tichus castellum prope Tachinam Campiæ oppidum est. Corsicæ & Taurominitanæ rupes à Iuvenale celebrantur.

Plin. H.N. l. 9. c. 17. — Martial. l. 2. — Turneb. Adv. l. 14. c. 3. — Iuvenal. Satyr. 5.

Perothus præstantissimos in mari Tyrrheno juxta Corniculum, & Tarquinios capi prodidit. Iovius Romæ hyeme & suburbano mari captos maximè prædicari; Ligusticis, Venetis, & Neapolitanis non eam saporis gratiam esse, quanquam multo grandiores in convivia veniant, scribit.

Sed & longius à littoribus captis sua quoque gloria. Purior enim aqua in causa, corporis rubicundus, igneus, aureusque fulgor argumento. Magnas parvis gulæ proceres præferebant, seu propter maiora capita, & jecinora; summopere ista expetita ex Galeno habemus: seu quod ita subtilioribus pabulis placeret; seu ut inexplebilem gulam preciosissimo obsonio explerent, quas Philoxenum Poetam apud Dionysium fecisse legimus. Heliogabalus non integros, sed quod præcipue stupendum Lampridius scribit, barbas eorum plenis discis, palatinis suis apposuit.

Galen. de Aliment. facult. l. 3. Achias l. 2. c. 79.

De carnis qualitate inter scriptores non convenit. Xenocrates obsoniorum præstantissimum, stomacho idoneum, ori gratum, boni succi, carne plana, difficilem ad corrumpendum, mediocrem ad excernendum pronunciavit. Celsus medium inter duras & teneras carnes habentes reponit. Diocli, Philotimo & Psello difficulter concoquitur. Durissima est & valde friabilis, boni nutrimenti, si bene concocta fuerit, Galeno. Apparatus ad Oeconomiam pertinet. *Olim parum videbatur recens Mullus, nisi qui in convivæ manu moreretur. Vitreis ollis inclusis offerebantur; & observabatur morientium color, quem in multas mutationes mors luctante spiritu vertit.* Apicius ad omne luxus ingenium mirus, in sociorum garo (nam ea quoque res cognomen invenit) necari eos præcellens putavit.

Seneca Quæst. Natur. l. 3. c. 17.

Venit & inter *Remedia*. Sanguinis & hæmorrhoidum fluxus promovet. Sæpe sumptus oculorum aciem hebetat, Vinum in quo suffocatus est inter virilis impotentiæ causas, numeravit Trepsiates, nec mulieres si biberint concipere; ideo Dianæ in sacris offertur. Assus torminosis peculiariter prodest, à Tralliano dysenteria hepatica laborantibus præscribitur. Carnes ex capitibus decoctæ & cum melle subactæ, ani tollunt vitia. Percussis denique à Pastinaca cum lasere medetur.

Impotentia virilis.

IMBERBEM duplicem nobis descripsit Rondeletius. *Prior*, quem Occitani *Imbriago* à rubore, quo ebriosorum facies inficitur, vocant, rarus est, veteribus parum notus. Hirundini & Cuculo corporis *figura* similis, colore magis rubro, *capite* magno, stellulis cælato, *Oculis* magnis, *Ore* parvo, edentulo, pars inferior Cinnabaris colore inficitur. Os branchias operiens in aculeos ad caudam spectantes terminatur, ad quas pinnæ duæ sunt rubræ cum appendicibus aliquot, in ventre duæ aliæ. *Cute* aspera & rubra in dorso & lateribus contegitur. *Ventre* est candido, ad quem è dorso lineæ multæ ducuntur. A capite ad caudam *dorso* medio acutorum ossiculorum ordines, cavum efficiunt; è medio pinna rubra aculeis serratis constans erigitur, quod non nisi in Sagittario videbis; quam alia veluti è mollioribus pilis constans sequitur. *Cauda* rubra est Scorpionis caudæ similis. *Ventriculus* parvus cum multis appendicibus. *Venter* vere multis ovis distenditur.

*Alter* à squammarum asperitate, *Asper* nominatus, *corpore* est brevi, tereti, digiti magnitudine, *colore* minii vel valde purpureo. *Capite, Branchiis, pinnis* descripto similis, *squammas* habet parvas, serratas, oblique sitas, à capite ad caudam lineam ex squammis contextam, *pinnas* ad branchias extra candidas, intra ex viridi nigrescentes. *Ventriculum* cum appendicibus paucis parvum, *hepar* candidum, & sine *felle*. *Splenem* parvum ex rubro nigricantem.

Diversus ab hoc *Aldrovandi asper Mullus est*, ut pote totus fere ruber, capite aureis cancellis ornatus, in vertice aculeatus, dorso planus & asper, ventre candicans, branchiarum cæruleis striis pictis, cætera flavescens.

Aldrovan. Histor.

## ARTICULUS II.
## *De Hirundine & Cuculo.*

Tab. XVII. 8.9. Plin.H.N. l.9.c.16. QVænam sit Græcorum Hirundo, seu ut illi vocant χελιδὼν ambiguntur. Rondeletius eandem cum *Lucerna* Plinii, quod noctu luceat, facit, & in Plinii loco transpositionem arbitrantur. Aldrovandus eum piscem esse, quem pro corace sive corvo Salvianus, pro Lucerna Gesnerus posuere, judicat, & Hirundinem Plinii ab Hirundine Græcorum distinguit, illamque Rondeletii Mugilem alatum, Bellonii & Salviani veram Hirundinem opinatur. Ut ut sit, videtur *Lucerna* dici, non quod lingua ejus per os exerta tranquillis noctibus luceat, (pisci-
Aristot. l.2. de partib. Animal. c. 16. bus enim explanata ista, si Aristoteli credimus; & fieri id, piscatores negant,) sed quod vel pinnæ versicolores noctu fulgorem quendam emittant, vel quod speciem antiquæ lucernæ gerat, vel denique quod oculi ejus noctu luceant, quod verissimum esse judico. *Caponem* Romani à capitis asperitate & magnitudine dixere.

*Duæ ipsius sunt species*, quæ in omnibus ferè cum cuculo conveniunt. *Ore*, *rostro*, *capite* osseo, anguloso, cælato, aculeorum, pinnarum, cirrorum cartilagineorum numero & loco. Maxima in appendicibus, utrinque ternis, similitudo: in eo distinguuntur, quod binæ *rostri eminentiæ*, quæ in cuculo longiusculæ sunt, in hoc vix conspiciantur, pinna lateribus hærens, primum sit viridis, in extremo cærulea, tergus quoque variegatur. Cuculus denique sæpè tres libras attingat, duas nunquam hirundo. *Squammis* tam exilibus teguntur, ut Gesnerus pro iis asperam habere cuticulam scripserit.

*Altera Hirundo* duas latas & cæruleas ad latera pinnas, Milvinis breviores habet, has per medium fere corpus expandit. *Corpore* quoque est recurvo, & crassiore, grandiore ventre.

Ælian. H.A. l. 2. c. 3. *Solitarios* esse caputura arguit, singuli & pauci capiuntur. Cum aliquid metuunt, ex mari exilire dicuntur, sed humilius volant.

Tab. XVII. 10.11. CUCULUM Græci κόκκυγα, seu à sono, quo avis ejusdem nominis more obstrepit, ut Aristoteles & Athenæus testantur; seu quod cum retibus capitur vocem κοῦ exprimat, dicunt. Psellas κοκκύγιον nominat. Typhon apud Athenæum cum τῇ τρίγλῃ sit similis, cum Trigola eundem à quibusdam haberi prodit.

Totus piscis rotundus est carnosusque, vix tres libras superat. Toto corpore præterquam in medio latere, in quo virga ex tenuibus squammis contexta protenditur, *glaber* est, in dorso à capite ad caudam duo squammarum ordines deferuntur. *Caput* ipsi magnum, osseum, angulosum, totum cælatum, alicubi *aculeis* munitum. *Rostrum* in duas longiusculas eminentias semicirculum constituentes terminatur. Super utrumque oculum supercilii loco brevis, sed acutissimus & durissimus aculeus extat.

Utrumque branchiarum operculum alio & quidem longiori armatur *Maxillæ* extrema sui parte asperiores dentium vice funguntur. Ante pinnas, cartilaginei cirri, utrinque terni dependent. *Ventrem* habet planum. *Caput*, dorsum, latera & pinnas rubra. *Ventriculum* cum multis appendicibus satis carnosum. *Intestina* lata, inter se convoluta, & multa pinguedine obducta, *hepar* subalbidum sine *felle*. *Splenem* rubrum & parvum.

Littoribus ab Oppiano accensetur. Aristoteles & Ælianus inter illos & pelagios ambigere dixerunt. Inter Brasiliam & Portugalliam densis agminibus volant, & aliquando milleni, sæpe centeni capiuntur. Pinnarum magnitudine adjutus in nando celer est. Oppian. Hal. l. 1. v. 97. Aristot. H. A. l. 8. c. 13.

Carnem habet plurimam, albam, duram & siccam. Diphilus Milvo præposuit, quia friabilis, haud temere salubrem censeas. Ab Hippocrate in pituitosis morbis conceditur. Romæ frixus & aurantii mali succo irroratus, editur, quidam nec elixum aspernantur.

## ARTICULUS III.
## *De Milvo, Hirundine Plinii, & Lyra.*

MILVUS seu *Milvago* Plinii idem est Tab. XVII. 11.
cum *Hirundine* Græcorum Rondeletii Aldrovand.
Aldrovando, Græcis ἱέραξ, Oppiano ἥρηξ de Piscibus
id est Accipiter dicitur, quod Accipitris l. 2. c. 5.
species inter aves Milvus sit. *Pinnis* caudaque expansis Milvum avem omninò refert, latis nimirum & maculosis. *Corpore* est rotundo, oblongo, majori ex parte nigro, rubescente, aliquando omninò rubro. Sesquipedalem mensuram, vel maxime auctus non excedit. *Caput* habet osseum, quadratum, durum, asperum cujus pars posterior duobus iisdemque magnis & robustissimis aculeis, ad caudam spectantibus armatur. *Branchiæ* quæ tectæ, opercula ossea in duos aculeos robustos desinentia gerunt. *Pinnæ* stellulis maculisque variis asperguntur: *Squammæ* osseæ, asperæ & triangulares serpentium more inter se committuntur. *Caudæ* unica atque lata pinna terminatur. Quantum ad *interiora*, *Lingua*, & palatum splendore Sandaracum vel Cinnabarim superant, his noctu lux, ac si candentes carbones ore continerentur. *Ventriculus* mediocris multis appendicibus munitus est, *hepati* pallido vesicula fellis committitur. *Lien* est oblongus & subruber. *Uterus* bifidus, ovis rubentibus refertus. *Cor* Angulatum.

Qui

Qui Hirundinis nomine Aldrovando ex Hispania missus erat, sub oculis ex violaceo, albicabat, cancellis quæ ad aureum colorem vergebant, exceptis. *Alas* habebat longissimas & latissimas, ex cæruleo viridescentes, maculis plurimis rotundis cæruleis conspersas maiores aureis punctis oculorum qui in Pavonis cauda conspiciuntur similitudine ambiebantur. *Tergus* asperum partim aureo, partim ferrugineo colore tinctum erat.

Quem hic describimus, solo in mari *degit*. & rarò, si Salviano credendum, capitur. Licet edentulus, Carnivorus tamen est. Iuxta littora ubi minor insequentium piscium metus est, humilem exercet *volatum:* altum, ubi maior. Ad lapidis ictum volalatum protulisse, quatuor extra summam aquam cubitis eminens, in Gallico maris interni littore visus est. Qui ad Herculis columnas navigant, tantum aliquando ibi horum piscium volantium turbam affirmant, ut aves aquatiles esse videantur.

A mensis propter carnis ingratitudinem reiicitur. A nautis templis offerri, ibique ob raram formam suspendi, Gillius author est. Rondeletius fel contra *oculorum suffusiones* efficax esse comperit.

Oculor. suffusiones. Tab. XVIII 5. HIRUNDINEM Plinii eum piscem Aldrovandus esse judicat, qui Romæ Pesce *Rondine*, Agathensibus *Falco marinus*, Massiliensibus *Landola* dicitur. Si alas auferas ad Mugilis Cestrei inprimis accedit figuram, hinc Mugil alatus Rondeletio. Cubiti magnitudinem attingit. *Squammis* contegitur magnis. *Caput* habet rotundiusculum, *rostrum* acutum, *os* parvum, prorsus edentulum. *Pinnæ* quibus volatum exercet, totum corpus longitudine adæquant. *Caudæ* pinna est lata, magna, lunata, & ceu in duas pinnas desinens. *Linea* quæ in cæteris piscibus à branchiis vel à capite per latera ad caudam dicitur, in hoc pisce à pinnis ventris orta per imum ventrem ad caudam fertur. *Venter* albicat, *dorsum* quod latiusculum est, ex cæruleo nigricat.

*Describit & alium* Aldrovandus, sub nomine *Mulli alati* seu Lyræ missum, *alis* rotundis, intus virentibus, extra nigricantibus, pinnis pectoris & cauda fuscis, ventre argenteo. Latera, *branchiarum ossa*, & Synciput auro resplendebant. Non omnibus *locis* capitur, & Romæ rarissimum ajunt. Alga & aliis maris quisquiliis victitat, sed carne abstinet. Mugilibus carne & succo similis esse creditur.

Tab. XXIV. 3. LYRA piscis, qui quibusdam *Cephalus*, *Orphus*, *Erythrinus*, imò κίθαρος falso creditur, vel à cornibus anterioribus, quibus similitudinem lyræ repræsentat, vel quod veluti lyræ sonum edat, ita vocatur.

*Species ejus duas* Rondeletius posuit. *Prior* lyra piscis est teres, ruber, *capite* osseo, magno: *rostro* in duo cornua lata protenso, quibus lyræ antiquæ formam refert: quem veterum Lyram Salvianus esse credit: quique squammis parvis & asperis contegitur, & plus ossium quam carnis habet. *Altera*, quam superioris marem quidam esse arbitrantur, sed falso, quoniam in huius quoque ventre ova rubentia reperiuntur; palmi est magnitudine. *Corpus* habet quoad vivit rubrum, extincto color evanescit. *Caput* osseum, angulosum, aculeis & eminentiis plurimis asperum, cujus anterior pars in duo longa, lata, & retusa cornua degenerat, sub quorum exortu os est satis amplum, rotundum, & edentulum. Ex inferiore maxilla *cirri* quidam breves, molles & carnosi dependent. *Oculi* & branchiarum ossea opercula aculeis muniuntur. Ex duabus in dorso pinnis prior brevior in longas & rubentes setas degenerat, posterior à medio dorso ad caudam, sed inermis decurrit. *Cauda* in unicam pinnam illamque parvam desinit. Tegitur ossearum atque grandium squammarum; quæ Media sui parte acutissimo, recurvo, atque ad caudam spectante aculeo muniuntur, octonis ordinibus; unde sicuti asper totus ita octangulus creditur. Quantum ad *internas partes*, *ventriculum* habet parvum, cum parvis & paucis appendicibus. *Hepar* pro corporis ratione magnum, album, & in eo fellis vesiculam. *Splenem* parvum & subrubrum. Carnis porum, ideo facile exsiccatur & fit levissimus.

*Vescitur* maris excrementis. Plures capi non solent. *Vocem* grunnitui similem omittit, seu attritu branchiarum, seu suis anterioribus, quas circa ventrem habent. Spiritus enim inclusus in his est, quem dum atterunt atque agitant, sonos illos elidunt. Arist. H. A. l. 9, c. 9.

Utraque quia dura est, damnari ferè in *cibis* solet.

## ARTICULUS IV.

## *De Phagro & Erythrino.*

PHAGRUS seu Pagrus, παρὰ τὸ φάγειν, quia vorax est Græcis; à colore fragorum, rubeo enim est, Italis ita dicitur. Cave cum Paguro confundas. Tab. XVII. 13. Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 8.

Tanta est inter ipsum & Erythrinum similitudo, ut, cum ejusdem sunt magnitudinis, etiam peritis imponant. Destinguuntur tamen eo, quod Pagrus *hyeme* à russo ad cæruleum magis vergat, toto corpore sit latiore & rotundiore; Sargi instar recurvus, rostro spissiore, rotundiore, & ad aquilini nasi figuram accendente. Habet insuper *tergoris* pinnam crassiorem: *oculorum* pupillam crystallinum, iridem rubram, peculiaremque lituram, nigricantem, tactu asperam, in lateribus circa cervicem, ubi linea est, que corpora piscium intersecat, latam.

latam. *Squammas* gerit rotundas tenues & latas. Superior *maxilla* in tubi modum cervici veluti infarcta est, neque cranio inhæret. Cum oscitat exeritur, postea contrahitur. *Dentes* quoque habet acutos; quatuor exteriores parum falcantur; molares, qui rotundi & obtusi, duplici ordine disponuntur. *Interiora* si scruteris, sunt ei lapides in cerebro; *linguæ* in ore veluti rudimentum, *hepar* sine *felle*. *Cor* angulatum, vesica aëre plena. Numenius λοφίαν quasi cristatum dixit, quod ea corporis pars, quæ cervici respondet, sublimis sit & alta.

*Quem Aldrovandus exhibet*, is *pinnis* omnibus tergore & cauda rubet. *Oculorum* ambitus ruberrimus, argenteis lituris conspergitur. A *branchiis* ad caudam linea excurrit, aurea, serrata. *Ambigit* inter littorales & pelagios, inter hos Mnesitheus locat. Oppianus in saxis degere scribit. Quod ex Indico mari salitum afferri Oribasius prodidit, de illo potius, quem Syenitæ in Ægypto sacrum habent, eoque, quod una cum increscente Nilo apparens, incrementum ejus denunciet, abstinent, intelligendus est.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 140.

*Victitat* alga & luto, sed & sæpiolas, squillulas, loligunculos appetit. Echinis an vescatur, quod nimis aculeati sint, dubito. Isidorus tam duros ei dentes tribuit, ut & ostreis in mari ali queat. Hyeme prægelida, quod lapidem in capite habeat, latet. Inescatur channis sive hiatulis.

Oppian. Hal. l. 3. v. 185.

Quid sibi Aristoteles velit, dum citante Athenæo Pagrum ἀκμάζειν τῷ ἔαρι id est *vere vigere* scribit, difficulter intelligi potest, nisi τίκτειν ἔαρι parere vere innuatur.

Archestratus Syrio exoriente comedendas esse suadet. Suaves & media carne Hicesius posuit. Gellius inter delicatos habuit. Sanazarius ex Dicarchi, nunc Puteolos vocant, littoribus, celebrat.

Tab. XVIII 6.

ERYTHRINUM, qui peculiare hoc nomen à colore invenit, moderni Græci λέθερινον, Cyrenæi authore Zenodoto apud Athenæum ὕκκην, authore Clitarcho δίκην vocarunt. Theodorus satis ambigue *Rubeculam*, Plinius rectius *Rubellionem* dixit. Idem ne cum Ruburno & Ruscupa, de quibus Murmelius, non disputo.

Palmi mensuram raro excedit. Ruber est ut Mullus, dilutior tamen, unde fortè ξανθὸν Oppianus dixit, latus ut Aurata. *Rostrum* habet acutum, sed non valdè extensum. *Os* parvum, mediocribus dentibus munitum. *Caput* utrinque compressum. Ante oculos, qui magni, foramina patula. *Branchia* quæ in dorso unica est, multis *aculeis* horrescit. Bellonius duodecim, quindecim Rondeletius, viginti duos, Salvianus, novendecim Gesnerus numerat. *Cauda* in lunatam pinnam desinit. Intus candidissimus est.

Peculiaris est mari, hyeme in alto degit, æstate circa littora capitur. Diversus est ab isto ille qui in lacu Suerinum alluente, non procul Oceano Germanico visitur.

Arist. H. A. l. 4. c. 11. l. 6. c. 13. l. 2. de gener. An. c. 4. Plin. H. N. l. 9. c. 16.

Carnivorus est. Cancellis & aliis pisciculis insidiatur, nec locustis & cicadis parcit. Gregalem esse Athenæus Aristotelis authoritate meminit. *Sexu* non distinguuntur. In omnibus enim reperiri ova Aristoteles author est. *Pariunt* ineunte æstate. Cum sesquipalmum excesserint in dentices seu Synodentas abire, falso Iovius credidit. Ad formam duntaxat coloremque accedunt, minusque solito ruffi, canescunt veluti.

Quantum ad *usum* copiosum alimentum præbent Xenocrati: nunc inter mediæ substantiæ pisces numerantur, si sint recentes, frixi & frigidi inter saporis iucundi cibos. Aceto & aromatibus in Gallia conspergere mos est. Plinius in cibo sumptum Venerem concitare & alvum sistere, quod à Xenocrate mutuatus est, scribit, in vino putrefactus, vini tædium adfert, cui illud propinatum fuerit.

Plin. H. N. l. 32. c. 10.

## ARTICULUS V.

## *De Acarnane & Orpho.*

PIscis quem Hicesius apud Athæneum Acarnanem vocat, Diphilo ἀκάρναν, Athenæo alicubi ἄχαρνης ex Gallia, Ethymologo ἀχάρνα, Plinio *Acarne*, dicitur. Scribitur quoque ἀχάρνος, ἀράχνος & ἀράχνης, sine dubio mendose. Mugilibus infestum esse, si is est, quem Aristoteles innuit, & æstate extenuari, veteres prodidere.

Tab. XVIII 7. 8. Athen. l. 7. & 8. Dipnos. Arist. H. A. l. 1. c. 9. Plin. H. N. l. 32. c. 11.

Rondeletius pro eo piscem exhibet, album, *squammis* argenteis, *ore* mediocri, tenuibus *dentibus*, *rostro* aquilino Pagri modo, spacio quod inter oculos est compresso, oculis pro corporis proportione magnis, aureisque pinnis candidis.

Erythrino adeo *similis* est, ut pro eo vendatur. Capitur æstate & hyeme; illa extenuatur, & laborat.

Carne est candidissima, media substantia, facile concoquitur & distribuitur, & bonum succum gignit.

ORPHUS Polluci ὀρφὸς, vel quod magis Atticum est ὄρφος, Gazæ *Cernua*, quis apud veteres piscis fuerit, difficile est conjicere, pauca enim quæ ad cognitionem ejus faciunt, reperias. Benedictus Tincis similem credidit. Alii *Capitonem* ab oculorum aspectu & rubro colore dixere, quidam quia majorem Capitone opinantur, sui generis piscem esse tradunt. Gellius ab eo qui hodie in Græcia ita vocatur, non distinguit. Rondeletius majorem hunc veter. Orpho, qui à *Mullo* devoratur, (viginti enim libras pendet) nec littoralem postquam dixisset, piscem Pagro similem, *colore* ex purpureo rubente, *oculis* magnis, dentibus serratis, *podice* adeo parvo, ut rimula vix animad-

Tab. XVIII

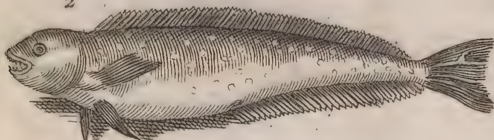
*Sphyræna siue Sudis ein art meer hecht*

1



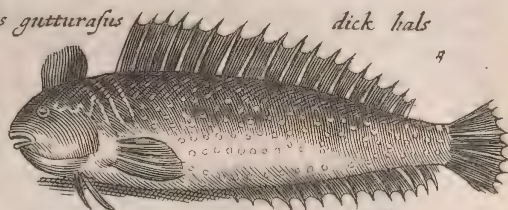
*Alauda non cristata meer Lerch ohne Kam*

2



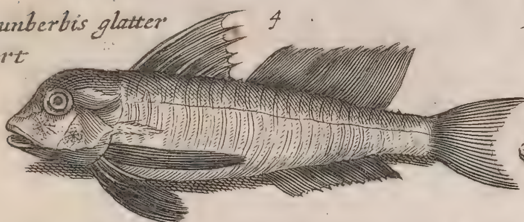
*Piscis gutturasus dick hals*

3



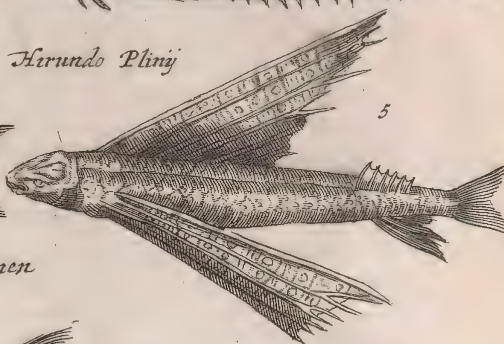
*Mullus unberbis glatter Rotbart*

4



*Hirundo Plinij*

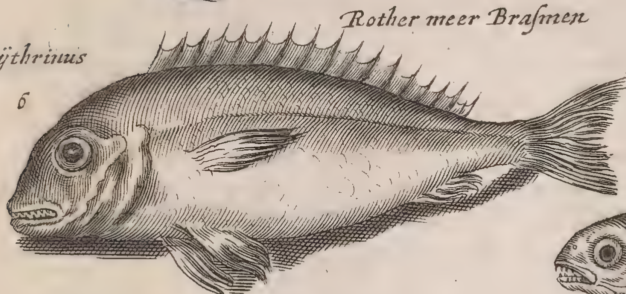
5



*Rother meer Brasmen*

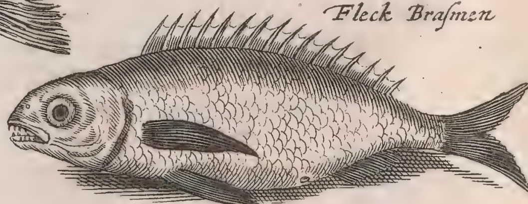
*Erythrinus*

6



7

*Acarnan Fleck Brasmen*



*Orphus* 8

*Munch Brasmen ein ander rother meer Brasm*



*Synodus*

9

*Dentex zan Brasmen*



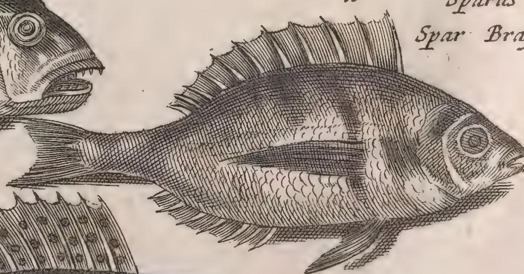
*Synagris zin Brasm. ander art*

10



11

*Sparus Spar Brasmen*



*Scorpis Scorpius minor Scorpæna Kleiner meer Scorp.*

12



madverti poſſit, ſeminis meatibus carentem, pro eodem ponit; eidemque omnia quæ veteres de ſuo dixere, competere ſcribit. Bellonius denique alterum compreſſum magis quam teretem, ſquamis aſperis, & corpori firmiter inhærentibus tectum: *Capite* rubeo; *pinnis* tergoris, laterum *ventris*, & *caudæ* variis coloribus inſignibus; labris ſcabroſis, maculam in radice caudæ gerentem, quem Cretenſes *Cheluda*, *Acheluda*, & *Petro pſaro* nominant, pro eodem obtrudit.

Ariſt. H. A. l. 8. c. 13. l. 5. c. 10. l. 8. c. 2. & l. 8. c. 15. Athen. Dipnoſ. l. 3. & 7. Oppian. Hal. l. 1. Ælian. H. A. l. 5. c 18.

Ut ut ſit, de veterum Orpho ſcimus, Ariſtoteli & Athenæo littoralem, Æliano marinum, Ovidio pelagium eſſe. Numenius thalamis & cavernis delectari; Oppianus in petris cavernoſis, quæ plenæ ſunt Chamis & patellis, degere ſcripſit. Carnivorus idem. In Myrinenſi Lyciæ ſinu ad Apollinis templum, ad ſparſas vitulinas carunculas adnotant, eaſdemque comedunt; brevi tempore adoleſcit, hyeme latet; in biennium *vitam* non prorogat, & tarde moritur, ideo ὀψιμόρων γῆρος Oppiano.

In *ciborum* fuit deliciis. Nam & Dorion Opſophagus inter cæteros veluti ex piſcibus, Deos ponit; & Lynceus Samius Attico Glauciſco, Ellopem & Orphum Rhodios oppoſuit, & Ariſtophanes inter regios piſces retulit. Athenæus εὔχυλον, πολύχυλον, γλίσχρον, δύσφθαρτον, πολύτροφον, & οὐρητικὸν facit, quæ ſequuntur tranſpoſita eſſe, ut Rondeletius obſervavit, videntur, qui enim poteſt aliquid eſſe γλισχρὸν & εὔπεπτον, glutinoſum, & concoctu facile. Philotimus tamen inter duræ carnis *piſces* repoſuit.

Ariſtoph. in Veſpis.

Galen. de Alim. l. 3. c. 30.

## ARTICULUS VI.

### *De Synodonte ſive Dentice.*

Tab. XVIII. 9.

SYnodon piſcis παρὰ τοὺς ὀδόντας nomen invenit, quod ſi prima ſyllaba per jota ſcribatur, παρὰ τὸ σινεῖν καὶ βλάπτειν τοῖς ὀδοῦσιν, quod dentibus noceat, ita vocatur. Gaza *Denticem*, Albertus *Dentatum*, alii *Dentalem* nominavere. Plinius Græcam nomenclaturam retinuit. In Adriatico mari in inſignem magnitudinem excreſcit; in littore Auratam non ſuperat. Vulgarium pondus trium aut quatuor librarum eſſe ſolet: decem librarum pondere obſervavit Salvianus. *Dorſum* habet repandum; latera ſatis compreſſa. *Caput* nonnihil faſtigiatum, in quo lapides, qui *Synodontides* vocantur, gerit; *roſtrum* acutum, *Os* ſatis amplum, valdeque denticulatum, præter minores ac ſerratos, ſuperior *maxilla* quinis aliis, inferior octonis permagnis, caninis ſimillimis armatur. *Oculi* ſunt magni, branchiæ utrinque quaternæ. In *dorſo pinna* unica viginti aculeis munitur. *Cauda* eſt falcata. *Venter* argenteus, unde album Numenius vocavit: latera & dorſum ex albo rubent. Unde ruber Ovidio ἐρυθροποικίλος Epicharmo.

Plin. H. N. l. 37. c. 10.

Aldrovandus *duos* alios fortè *congeneres* huic addit; quorum priori *tergus* viride, *Synciput* aureum, *branchiarum* oſſa violacea. *Alteri* os intus & extra ſubatrum, ſupra id macula cærulea: ſub branchiarum pinnis macula inſignis, purpuraceis, aureis decorata ſquammis. *Venter* flavus, *ſquammæ* argenteæ.

Pelagium quidem Columella facit cum Ovidio, ſed Ariſtoteli & Oppiano, quibus littoralis eſt, ſuffragantur piſcatores. Probantur ex Dalmacia & Illyrico, præſertim Salana atque Tragurio. Columella Punicas & indigenas nominat.

Columella l. 8. c. 16. Ariſt. H. A. l. 8. c. 13. Oppian. Halieut. l. 1. v. 170. Ariſt. H. A. l. 8. c. 2.

Carne tandem veſcitur, & tanta cum aviditate, ut venter in os procidat. Polypi carne inprimis delectatur, quem cubili ſuo extrudere non poſſit, ante oſtium tanquam mortuus fluctuat, branchium extendentem, arripit, ſed & in oſtrea ac piſces innoxios graſſatur: nec Boce, quod ab Oppiano proditum, parcit. Gregales ſunt, & συναγελάζεσθαι καθ᾽ ἡλικίαν ſolent: per adoleſcentes κατ᾽ ἴλας νέχοντας, ſeparatim à reliquis natant. ἐντελέστεροι πάλιν κοινῇ. firmiori ætate inter ſe vitæ communitate junguntur. Cibo à piſcatore demiſſo, in orbem conſiſtente, & ſignum quaſi eo arripiatur, dant.

Oppian. Halieut. l. 3. v. 185.

Ab Antiphone inter lautiſſima obſonia recenſentur. Hiceſius copioſi eſſe alimenti, & difficulter excerni ſcribit. In Italia peculiare condimentum quod amarinare vocant. In Dalmatia conciſus & ſemicoctus multo croco & perſpicuo gelu conditur, deteſtatum Aponenſi obſonium.

Ælian. H. A. l. 1. c. 46.

## ARTICULUS VII.

### *De Synagride & Chromi.*

Tab. XVIII. 10. Tab. XL. 11. Aldrovand. de Piſcib. l. 2. c. 13.

DE SYNAGRIDE piſce diverſæ ſunt apud Authores opiniones. Theodorus Gaza pro eodem cum Synodonte ſumit. Maſſarius & Gellius adeò ſimiles, ut vix diſcerni queant, volunt. Rondeletius ſola ætate diſtingui judicat. Diverſos piſces vel ex Ariſtotele colligas, qui diverſis in locis, duobus his nominibus utitur. De Bellonio tacebo, qui & modernos Græcos diſtinguere ſcribit. Antonius Gigas ſequentem iconem pro Synagride miſit.

Piſcis erat inſigniter dentatus, ſquammis undique latiſſimis, & facile deciduis tectus. *Capite* ſuperius ſanguineo, inferius ex albo & cæruleo variante. *Ventre* ex albo flaveſcente, lateribus candicantibus. Bellonius Synagridem Cyprini in modum, veluti circino ita circumductum, ut pro longitudine ac latitudine magis craſſus appareat, facit. Caput, inquit, utrinque compreſſum habet &c.

Tab. XVII. 14.

CHROMIS & Cremis κρέμυς idem eſſe piſcis, vel propter nominum ſimilitudinem videtur. A grunnitu, quem edit ita dictus

est, quod & apud Isidorum, qui eundem cum corvo marino facit, legimus; sed isne, quem Rondeletius describit, pinnis, spinis & figura Metaurino similis, oculis tamen minoribus absque macula in cauda, toto corpore nigricante; an is, quem Bellonius, Chromis sit, dubitatur. Accedit tamen huic Aldrovandus, sola grunnitus ratione habita. Tenuibus autem is squammis vestitur ex auro nitentibus, ac cæruleum interdum colorem concinnè vibrantibus. Binas (verba sunt Bellonii) *pinnas* gerit in tergore, quarum anterior quæ minor est &c.

In herbosis degere Ovidius author est, quia immundum nominat, & luto gaudere credibile est. Virentibus herbis vescitur. Parit quotannis semel. Exquisito esse auditu
Arist. H. A. l. 5. c. 9. l. 4. c. 7. & 8. apud Aristotelem legimus. Grunnire superius dictum est.

Vilem suam Chromin Rondeletius facit. Bellonii inter laudatissimos censetur.

## ARTICULUS VIII.

## *De Aurata.*

Tab. XIX. 2. AVrata, seu Orata, Græce, χρύσοφρυς quod iis in locis, ubi in cæteris animantibus supercilia esse solent, aureo colore resplendeat, Ephesiis teste Archestrato ἰωνίσκος Hesychio ἐπλὶς dicitur. Ad denas libras cum maximè adolevit, vix unquam pervenit. *Dorsum* habet repandiusculum, ex cæruleo nigrescens. *Latera* compressa, argentea. *Ventrem* lactei coloris. Partes *oculis* superiores auro, in adulto maximè, resplendent. *Dentes* anteriores sunt longi, rotundiusculi, serrati, internæ utriusque maxillæ partes, plurimis osseis tuberculis duris & inæqualibus muniuntur. *Ventriculum* habet
Arist. H. A. l. 3. c. 17. amplum cum paucis, ut Aristoteles notavit, appendicibus. *Intestina* ampla pinguedine involuta. *Iecur* magnum & pallidum, à quo *fellis* vesicula, longa, pinguedine obducta pendet. *Splenem* subatrum.

Arist. H. A. l. 8. c. 13. Sic est marinus piscis, ut & in lacubus etiam marinis nascatur, quod tales convectis marinis seminibus, Romani replessent.
Athen. Dipnos. l. 1. Commachium Bononiensibus eas subministrat, & olim Velimus, Sabatinus, Vulti-
Arist. H. A. l. 8. c. 2. nensis, & Ciminus eas procreabat. Sed & circa Berenicem Libyæ fluvium, qui λήθων dicitur, inveniuntur.

*Cibus* ipsi sola caro. Tellinas & conchylia robustis maxillis frangere; Mænide tanquam ejus esu vehementer oblectetur capi, certum ferè est. Scari modo *ruminare* asserit, sed fortè sine authore, Rondeletius.

Plin. H. N. l. 9. c. 16. Æstate circa fluviorum ostia *parit*. Æstus impatientia, mediis fervoribus, sexagenis diebus *latere* à Plinio proditum est: tem-
Arist. H. A. l. 8. c. 19. pus Aristoteles non expressit. Timidissimos esse captura ostendit. Recedente maximè sub Arcturi tempus mari, arborum ramos frondibus vestitos, in arenam piscatores disigunt: accedente plurimæ attrahun- Ælian. H. A. l. 13. c. 28.
tur; reciprocante ramorum tu, quiescunt, & ab imperitissimis quoque capiuntur.

In precio fuere olim, Ephesiæ inprimis, Macrob. Sat. l. 2. 11.
quas Archestratus celebravit. Sergium Ro- Columella R. R. l. 8.
manum patritium, cognomentum inde sibi c. 16.
adscivisse, quòd carissimæ ipsi essent Oratæ, Athen. l. 5.
apud Varronem Columellam, Valerium Maximum, & Macrobium legimus. De *nutrimenti* qualitate non convenit inter veteres. Mnesithæus difficulter coqui, concoctam multum alere. Celsus duriorem esse. Diphilus cum Melanuro, qui succi bonitate Sargo, Hicesio judice, minus nutrienti, inferior est, proportionem habere, asserit. Ideo Rondeletius carne media esse pronunciavit, saxatilium duriore. Nostra ætate marinæ & quæ hyeme capiuntur, laudantur. Lacustres pinguidiores quidem, sed lutum, quod in eo degant, olent. Apparatum in Aldrovanvando vide.

## ARTICULUS IX.

## *De Sargo.*

ΣΑ'ργὸς an σάργκος dicendus sit piscis, du- Tab. XIX. 1.
bitatur. Is quem Melanuro Hicesius Aldrovand.
accommodat, vocatur σάργκος. Rondele- de Piscib. l.
tius geminum nomen agnoscit, à multa car- 2. c. 16. 17.
ne id habere judicans. Sparo squammis tenuibus, lato corpore, linea à branchiis arcuata, pinna continua affinem Bellonius pronunciavit. *Rostro* acutiore, *dorso* magis repando, *ventre* prominentiore, *dentibus* latis humanisque simillimis, lineis quibusdam, unde πολύγραμμος, & macula juxta caudam nigra, unde μελανόγραμμος, & ὀρροπυγόστικτος Aristoteli dicitur, distinguitur. *Colore* alias est argenteo. *Pinnæ* quæ ad branchias sunt rubescunt. *Branchiarum* exterius tegumentum spineum est. Hepar subrubescit: ab hoc *fellis* vesicula pendet. *Lien* subniger est, & ferè circinatus. Ad multam magnitudinem excrescere assolet.

*Aldrovandus binos exhibet. Prior* ὀρροπυγόστικτος, pinnas omnes, præter eam quæ ab ano est, habet aureas; maculam juxta Uropygium violaceam, totum caput ad eundem colorem vergens.

*Alter* πολύγραμμος aureis & argenteis quæ serræ figuram exprimit lineis, elegantissimè condecoratur, pleræque ad rubiginem vergunt. Gesnerus *in mortuis* lineas evanescere tradit. Ægyptio eum mari vendicat Festus, sed & in Adriatico nascitur. Pelagiusne sit, an saxatilis vel littoralis, inter Ovidium, Ælianum, Oppianum, & Aristotelem Ælian. H.
non convenit. Ita littore gaudere dicerem, A. l. 1. c. 17.
ut & cautes sæpè frequentet, quod radiis Arist. H. A. l. 8. c. 17.
solaribus ibidem commodius fruatur. Sæpe quidem *cœno* à Mullo excitato contentus est, sed & carnivorum esse certum,

quia

quia Lycostomo pisce inescatur. *Gregalem* Ælianus facere videtur: dum confertos capi scribit. Ad motum ut ut benè νωθὴς Oppiano dicatur, in evitandis tamen piscatoriis insidiis λινοπληγίστος est, seu quòd lineam ad scopulos terat, quod apud Plinium legimus: seu quod vel retibus proximus spei piscatorum illudat. λινὸν sanè & pro voti, & pro linea cui hamus affixus est, sumitur. Plures sibi adsciscunt *uxores*, pro his tempore verno pugnant. Vere & autumno *parere*, apud Aristotelem legimus, si quid aliter ab eodem dicitur, de Sargino non Sargo sumendum est. Tam vehementer capras amare Ælianus prodidit, ut ad illarum in aqua umbram, odore fortè illecti, adnatent, & saltu contingere conentur. Ne itaque mirere pellibus earum capi.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 132. l. 4. v. 267.
Plin. H. N. l. 9. c. 59.
Arist. H. A. l. 5. c. 9.
Ælian. H. A. l. 11. c. 11.

Fit eorum ab Epicharmo in nuptiis Hebes mentio. Et sanè grati esse stomacho creduntur, probique succi. Cæterum ægriusculè, quia durioris carnis, concoquuntur. Hydropicis Garyopontus præscribit. Dentes gestatos dentium avertere dolores. Kiranides fabulatus est.

Adjungit Aldrovandus Sargo *piscem, quem pro Melanderino*, Athenæo nominato, si exemplar mendosum non est, (Casaubonus Melanderini nomen ab aliis exemplaribus exulare scribit.) Rondeletius depinxit. Melanuro iste similis est. Toto *corpore* nigrescit, circa *caput* ex ingro purpurascit. *Cauda* saxatilium more in unam latam pinnam desinit. *Hepar* habet ex rubro candidum. Splenem nigrum, fel aqueum, lapides in capite.

## ARTICULUS X.

### *De Sparo.*

Tab. XVIII. 11.

QUem Græci σπάρον ἀπὸ τοῦ σπαίρειν quod est palpitare, ut Eusthatius author est, Latini Sparum, seu à spargendo, seu aliunde vocant: hunc eundem cum *Rhyade* Aristotelis, & Æliani *Asspargo*, sed perperam, Rondeletius facit. Nec enim vel ῥύος speciale alicujus piscis nomen est, quod Salvianus opinatur; nec videtur isto vocabulo in singulari uti. Ῥυάδες verò, quos Aristoteles, fugere quoties vel piscium lotura vel navis sentina ejecta est, quasi fœdo tactos odore scribit, & quos Gaza modo *flutas*, modo *Spargos*, aliquando *fusaneos*, id est, χύτας, quod fusim retibus capiantur, vocat: ii sunt, qui frequentes quidem & simul natant, fusimque & retibus capiuntur; ducem tamen, quod ἀγελαίοις proprium, non habent.

Aristot. H. A. l. 4. c. 8.

De Aspargo nihil apud Ælianum invenies. Gyllius duntaxat Rhyades Aspargos interpretatus est, & multis errandi occasionem præbuit. Haud parvam cum Aurata & Sargo habet similitudinem. Ab illa, corpore minore & magis rotundo, rostro acutiore, & quod circa branchias nullam neque purpuream, neque nigram maculam gerat, distinguitur. Ab hoc verò, quod ex auro refulgeat, lituram in cauda babeat, capite sit magis protenso, tres *aculeos* sub spina quæ est ano vicina ostentet, lienem rubrum, gracilem, oblongum, rectum, in dextro latere habeat, differt.

Ælian. H. A. l. 9. c. 46.

*Littoralem* Oppianus facit, Plinius inter marinos recensuit. Ovidius pelagium voluit, sed & marinis stagnis gaudet, inque iis frequenter capitur. Gregalis est, *carnivorus*, venatur & marinos pulices. Æstate circa saxosa littora *parit*. Haud olim ignobilis in cibo. Coquus apud Antippum inter lautissimos recenset. Epicharmus inter eos ponit, quorum ne stercora quidem fas sit Diis abjicere. Diphilus acrem esse ἁπαλόσαρκον ἄβρωμον, εὐστόμαχον, pronunciat, elixum coctu facilem, πηγνιστὸν. difficilem addit. Raro ob parvitatem elixatur.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 109.
Plin. H. N. l. 32. c. 11.

## ARTICULUS XI.

### *De Mormyro & Cantharo.*

DE Mormyro, qui Oppiano μορμύλος, Ovidio *Mormyr*, Gazæ *Mormur*, pauca prodidere veteres. Quem Bellonius describit, Constantinopoli & alibi, nomine veluti per manus tradito, Mormyrus dicitur, videturque notas ab antiquis traditas. (αἰόλον seu maculosum Oppianus, *pictum* Ovidius nominat) sibi vendicare. Piscis est corpore quam Aurata, Sparus, Sargus, & Melanurus longiore, & minus ad latera compresso. Capite item (utor verbis Aldrovandi) tenuiore & cælato, rostroque acutiore. Os mediocre habet, dentes exiguos, labia crassa, oculosque medios, branchias utrinque quaternas &c.

Tab. XIX. 3.
Oppian. Halieut. l. 1. v. 100.
Aldrovand. de Piscib. l. 2. c. 19.

*Littoralem* esse, præter Archestrati apud Athenæum & Oppiani authoritatem, quotidiana piscatorum experientia testatur. Nullum non *cibum* attingit, parva animalcula, conchulas, & minora crustacea venatur; nec à terrestribus sordibus abstinet. *Parit* æstate, capitur verriculis, & plagulis, ut Plutarchus ait. Retibus inclusus, imis in vadis, sulco, crebro caudæ motu depulsis arenis facto, subterlabitur. Τροφιμώτατον Hicesius facit, quia lutum olet, vilis nostro tempore habetur.

Oppian. Halieut. l. 3. v. 126.
Athen. l. 7.

Cantharus Græcis antiquis κάνθαρος, & genere fœminino κανθαρὶς, modernis σκάθαρα, Gazæ *Scarabæus*, Plinio & Ovidio *Cantharus*, forte à coloris bætici & ferruginei similitudine, dicitur. Squammis integitur parvis, ex indico splendentibus. Caput & circa oculos partes ex nigro rubescunt. Labrum superius veluti in calva infarcitur. A branchiis ad caudam lineæ ducuntur subaureæ. Bellonius lineam armatam utrinque in lateribus, cyaneam esse tradit. Observati sunt lineis albicantibus, cyaneis, ex luteo ni-

Tab. XIX. 5.

nigricantibus, rectis quidem, sed non ita conspicuis variegati. Internis partibus non differt à Sparo, & lapides habet in cerebro. *Versatur* in cænosis littoribus ac portubus, in quæ loca maris sordes fluctibus pelluntur. *Pamphagus* esse creditur. Nam carnes, panis, caseus, aqua & stercus in cibum ipsi cedunt. Turgent amore fœminarum, & quia Zelotypi acerrime pro suis conjugibus pugnant, sed non aliter, quam Menelaus cum Paride, pro una tantum, quod ab Oppiano & Æliano pro ditum est. Inescantur Polypo, aut Carabo in nassam vimineam indito. Ingratum succo Ovidius dixit. Mollis & præhumidæ carnis fecit Rondeletius. Ælian. H. A. l. 1. c. 26.

## ARTICULUS. XII.

### *De Salpa & Stromatheo.*

Tab. XIX. 76. SAlpa Græcis σάλπη & σάλπης, Hesychio & Phavorino quoque βὸς, *bos* vocatur, quod nomen ipsi ab Halisonorum (maritimi populi Cariæ vicini) piscatoribus inditum est, si bene Pancratis versus apud Athenæum, correxit Gesnerus. Posset & *Chrysopleuros* ab aureo, quo per latera Salpa resplendet colore, dici. A cervice in caudam per argentea latera, aureis rubentibusque lineis, certis intervallis distinctis, decentissimè pingitur: Undo Aristoteli apud Athenæum πολύρραβδοι, πολύγραμμοι & ἐρυθρόγραμμοι, Oppiano αἰολόνωτοι hoc est, ut Lippius reddit, variis distincta tergora signis, dicuntur. Caput habet parvum & rotundum, dentes in superiore maxilla sedecim, in inferiore octodecim serratos firmos. Oculos aureos supercilia quodammodo virescentes, pinnam in tergo unicam longam, multis spinis asperam. Caudam bifurcam, linguam mediocrem, Squammis tegitur latis & varii coloris. Ventre & lateribus candicat, dorso ex cinereo nigricat. Interanea nigerrimo peritonæo continentur. *Hepar* est magnum, subrubrum, in tres lobos divisum, cui fellis vesica appendet. Splen nigricat. Vulva bifida est, ovis innumeris plena. Bellonius raro duas libras excedere scribit. In nullo piscium genere exactiorem servat: magnitudinem Salvianus, ideo forte à Pancrate ἰσομήκεες, æquales magnitudine longitudineve, quamvis Dalechampius facta ad pisces, quos nominaverat comparatione, id fieri credat. *Duo ipsorum* videntur *genera*, *commune* unum & omnibus notum quod descripsimus. *Minus alterum* quod in Narbonensi Gallia *Virgadella*, id est virgis seu lineis distinctum nominatur, quodque in stagnis marinis reperiri, & non nisi ætate à communi differre ex Rondeletio habemus. *Locum* si attendamus, herbosa laxantur arena apud Ovidium. Oppianus πέτρας ἀμφιάλους φύκεσι μεδαλέας, *scopulos mari cinctos*, *musco humidos*, illis adscribit. Arist. in mari & stagnis marinis locat. *Cibus* ipsi alga marina, porrum, ut apud Philosophum extat, stercus & alia fœtida. Unde σκατοφάγον, & βδελυχρὰν merdivoram, & fœtidam in nuptiis Hebes Epicharmus, obscœnum piscem Plinius nominat. Semel anno & quidem autumno paulo ante æquinoctium *parit*, quibusdam in locis & æstate, si Aristoteli habenda fides est. Turmatim ab imo gurgite ad littora ferri, moxque alga, aliisque marinis herbis pastos, celerrimè in mare demergi, tradit Bellonius, rarò unam, plerumque plures simul capi Salvianus. Cucurbitâ capitur, quod ea delectetur nimium, idque uni ei ex omnibus evenire Aristoteles docuit. *Auditu* valere apud eundem legimus. Nullum ferè inter *cibos* habet pretium. Archestrato semper mala, Diphilo dura & insuavis est. Platinæ sylvestre quid & ferinum resipit: circa Ebusam tamen capta haud spernitur. Alexandrina pariter maximè si in Autumno nata fuerit, humidum quid & album, idque non virosum emittit, ut Diphilus refert, sed & circa Mytilenem tempore messis capta haud ingrata est. Omnium tamen dura caro est, ut Plinius percoqui posse neget, nisi ferula prius verberetur.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 125. Aristot. H. A. l. 8. c. 2. & l. 4. c. 8. Plin. H. N. l. 9 c. 51. Arist. H. A. l. 8. c. 2. l. 4. c. 8. Plin. H. N. l. 9. c. 19.

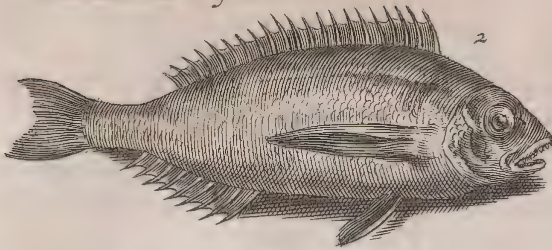
Huc STROMATEUS pertinet, piscis in rubro mari teste Athenæo nascens, Salpæ similis, & universo corpore, aureis lineis productis distinctis, unde nomen invenit. Rondeletius pro eo subsequentem piscem pinxit, sed non descripsit. Tab. XVI. 7 Athen. Dipn. l. 7.

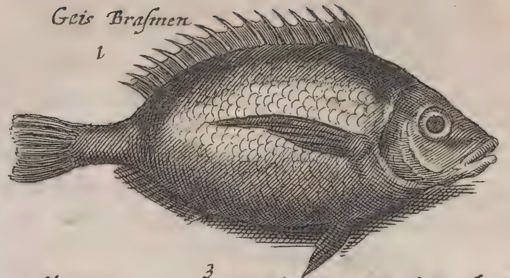
## ARTICULUS XIII.

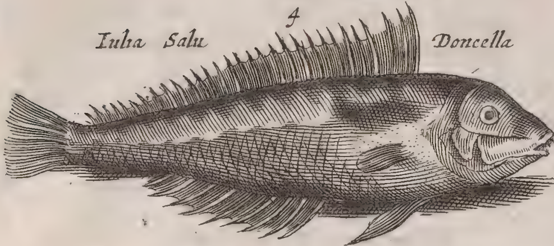
### *De Fiatola Romæ dicta.*

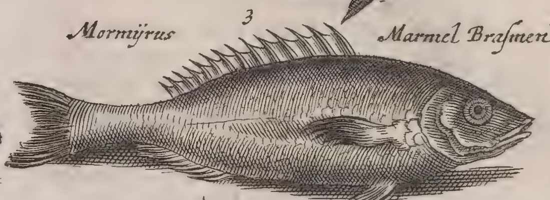
PIscem qui *Fiatola* Romæ dicitur, quidam veterum Callionymum, alii *Ellopon*, nonnulli *Lycon*, Belloinus καλλίχθυν esse opinatur. Aurei est & argentei coloris, multisque lituris variegatur. Latus item est ac planus, ut Bellonius scribit, rotundum ferè & compressum, Seserino non valde absimilem, Rondeletius facit. *Linguam* habet carnosam Delphini modo, ad humanam accedentem, suisque partibus omnimò absolutam, quod inter cæteros branchiis præditos solus habere videtur. Vendicat & hoc sibi peculiare, quod *pinnis* sub ventre careat, sitque omninò inermis. Gerit quoque branchias utrinque quatuor superiorem maxillam immobilem. Caudam lunatam, lineam à capite sub ventre ad umbilicum extensam, atque utrinque in cervice maculam nigram, Squammis in eo duntaxat lineæ ductu, qui piscis latera distinguit. Hepar ipsi unius lobi nullo felle præditum. *Stomachus* in litteram V. efformatus, cujus infima pars, in mocronem terminatur, & ad pylorum tam numerosas *appendices*, ut nulla arte numerari possint, habet. Intestina fulcit glandulosum pancreas. Lien stomacho subest. Benè in hunc picem καλλίχθυν Bellonius vocet, non disputo, hoc tantum addo, Tab. XIX. 8.

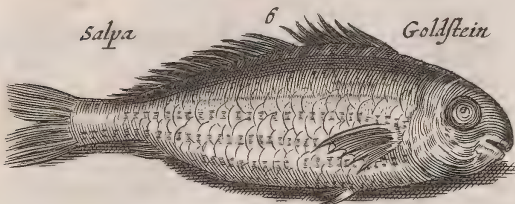
Ceta-


Aurata Gold Brasmen
2


Geis Brasmen
1


Iulia Salu
4
Doncella

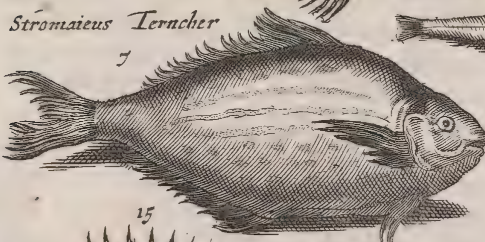

Mormijrus
3
Marmel Brasmen


Salpa
6
Goldstein

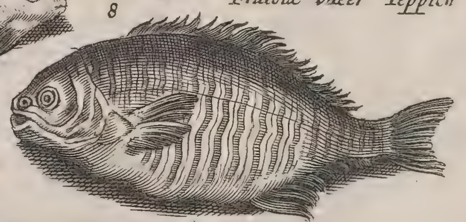

Cantharus Braun
5
Meer Brasmen

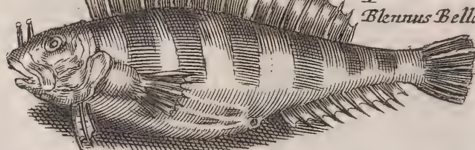

Scorpius Major
9
Meer Schorp


Scorpius
10
Minor

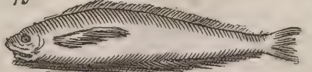

Stromaieus Ternacher
7

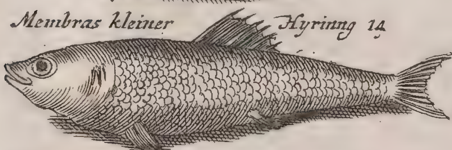

Blennus meer Gropp
11


Fratola Meer Teppich
8

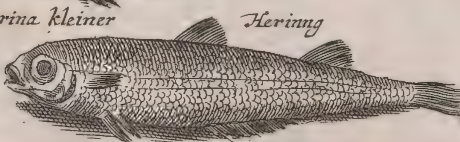

15
Meer Gropp
Aphua Cobites
Cepola
Blennus Bellon

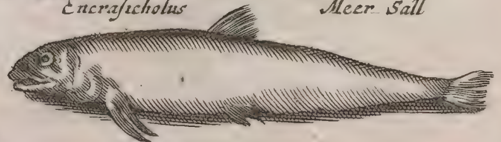

Aphya Phalarica
12
Schmeltzling

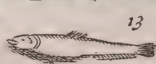

16
Meer Scilen Meer Grundel

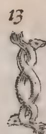

Membras kleiner
Hyrinng 14


Hephetus Meer Bimbele


Atherina kleiner
Herinng


Encrasicholus
Meer Sall


13
Spirling


13


Apua Vera
13

Cetaceis hunc ab Oppiano annumerari, dentes ſerratos habere & gregatim degere, quod fortè Fiatolæ non competit. Adjicio tamen Bellonii in icone Calluchtin, quem Geſnerus pro Hepate primo habebat. Quod reliquum eſt, frequens eſt Romæ Fiatola, alibi rarus & incognitus. Rondeletius ſuis littoribus nunquam viſum aſſerit. Fertur ex pulmone marino *naſci*, & optimi ſaporis eſſe.

## ARTICULUS XIV.

## *De Scorpio & Scorpide.*

Tab. XVIII. 12. Tab. XIX. 9. 10. Tab. IV. 7.

SCorpius piſcis, qui Plinio aliquando *Scorpio*, ab inſecto nomen traxit, non quod vel corporis figura id, vel colore æmuletur; ſed quod, ut aculeo Scorpius terreſtris, quem habet in cauda, ita hic ſpinis quibus in tergore & capite armatus eſt, venenum vulnerando infligat. Putatur à Scorpide ſexu duntaxat differre, ut hic ſit fœmina, ille mas: ſed videntur ſpecie diſtingui, & Scorpis cum Scorpœna pro uno piſce habebuntur. Trilibris quandoque datur; in mari rubro ad duorum & trium cubitorum ma-
Ælian. H. A. l. 17. c. 6. Tzetz. l. 8. v. 144.
gnitudinem excreſcere, Ælianus: ad tantum & apud Inoos Tzetzes ſcribit. Corpus habet rotundum, anteriore parte craſſiſſimum, poſteriore teniæ. Squammas tam exiles & tenues, ut niſi advertas, iis carere videatur. Solo ventre albicat, cætera rubet, unde Plinio ruffus, Numenio ἐρυϑρὸς, Hiceſio πυῤῥὸς, Diphilo κιῤῥὸς nominatur, quia nigras quaſdam Procopius notas habet, benè Epicharmus ποικίλον dixit. Caput ipſi magnum, anguloſum, durum, oſſeum, plurimis acutiſſimis aculeis munitum. Os magnum, dentes confuſos, denſos, in inferiore maxilla triangulares, ſuperciliorum loco aculeus acutiſſimus Cuculi inſtar, cum appendice cutacea molli, branchiæ utrinque quaternæ, oſſeo aculeatoque exprimento contritæ: juxta eas binæ latæ pinnæ, totidemque ex harum regione in ventre ſed minores, in dorſo unica à cervice ad caudam uſque excurrens, anteriore ſui parte undecim vel duodecim firmis aculeis horrida, cætera obtuſa & innoxia. Cauda unica ac lata pinna conſtat. Duo ipſius genera poſuere veteres, πε-
Athen. Dipnoſ. l. 7.
τραιώδης nempe, & *pelagium*, ut apud Athenæum legitur; ſed videtur idem utrinque eſſe. Alii fortè duntaxat ſunt littorales, & nigri; alii ruffi, & in altum quoque ſe efferunt. Inter littorales ergo ne ſit, an pelagios
Athen. H. A. l. 8.
ambigitur, cum & Mneſitheus apud Athenæum ſaxatiles eſſe teſtetur. *Carnivorus* eſt & Aphyis, Spatulis, Gobionibus, Cancris inprimis veſcitur, nec algam ſpernit. *Fœtificat*
Ariſtot. H. A. l. 5. c. 9. Plin. H. N. l. 9. c. 51. Oppian. Halicut. l. 1. v. 590.
in alto mari teſte Ariſtotele; bis, eodem authore, *parit*, vere & autumno, ſecundum Oppianum αὐτὰρ τέτρασι φέρει βέλος, ὠδίνεσσι *quaternis ſuſtinet telum partus doloribus*. Ictum ejus venenatum peſtiferumque apud
Dioſcor. l. 6. c. 61.
Dioſcoridem & Avicennam legimus. Graviſſimos infert dolores, quandoque & inflationem ventris acceſſit. Mullum diſſectum & impoſitum remedio eſſe Ætius & Paulus tradidere. Rondeletius cum ipſius Scorpionis hepate, & lentiſco contuſo, ad vulneris ambitum applicato, expertus eſt. *Uſum* & *in cibis* & in Medicina invenit. Hiceſius apud Athenæum abſtergere, excoctu facilem, multi ſucci, plurimi nutrimenti, quod χονδρώδης, id eſt, carnis ſolidæ, firmæ, calloſæ, ac velut cartilagineæ (malè inter σελάχη & χονδρακανθα referres) ſit, facit. Commendatur, qui hyeme, locis ſaxoſis, & puro mari captus eſt. Duritiem diuturna mortui aſſervatio emendat. Calore naturali evaneſcente, externo colliquante humidior efficitur. Archeſtratus in Thaſo non longiorem pygone (viginti digitorum menſura eſt) emendum cenſet. *Medicinam* ſi ſpectes, jus alvum apud Plinium & Dioſcoridem emollit. *Fel*
Plin. H. N. l. 32. c. 9. Hippocrat. de morb. mulier. 1.
ad menſes vel ſecundas tam exceptum ab Hippocrate uſurpatum. Plinio verrucas tollit, & unguium ſcabritiem emendat. Marcello à nebula & caligine liberat. Lapis, qui in capite è ſtranguarioſis utiliter bibitur.

Tab. XVIII. 12.

SCORPIDEM & SCORPÆNAM pro eodem piſce Aldrovandus ſumit. Specie à Scorpio, ut ſupra dictum, quod colore & ſucco differant, ut Athenæus ait, diſtinguit. *Scorpidium* Pſellus vocare videtur. Cinericia eſt Bellonio, & multo Scorpio minor, de cætero (tam etiam vivax, ut exenterato & corde carens moveri non deſinat) Scorpio in omnibus ferè ſimilis. *Veſcitur* algâ & ſordibus marinis. Caſtitatem immaculatam generi ſuo ſervat, itaque habet pudicitiam ſui generis, ſed venenum ſui generis non habet. Non
Ambroſ. Hexam. l. 5. c. 2.
enim percutit Scorpæna ſed reficit. Apud Athenæum Scorpio in cibo poſthabetur.

## ARTICULUS XV.

## *De Blenno & Pectine Romanorum.*

Tab. XIX. 11. Tab. XXXI. 3.

BLennus Oppiano βλέννος contractè à βέλεννος, Athenæo fortè βαιὼν, quod præ corporis craſſitie brevis (βαιὸς idem quod minutus) Sophroni κωθῶ potius qui idem cum Gobio, quam κωθιῷ ſpecie ſimilis, dicitur. Corcyrenſes & Zacynthii *Cepolam* à Cepæ ſimilitudine propter turgidum ventrem appellant; exinde *Bulbum* Plinii eſſe Bellonius coniicit. Raró Gobium magnitudine ſuperat. Colore eſt vario. Licet totus ferè liveat, plæriſque tamen locis rubet, quibuſdam etiam flaveſcit. Squammis paucis, tenuibus, & tam facilè deciduis tegitur, ut tum ad hoc, tum quod ob plurimum mucum, quo oblinitur, adeò lubricus ſit, ut vix manibus adſtringatur. Caput habet magnum, oculos eminentes, nigros.

*Labrum* ſuperius capiti ceu tubum quendam infixum. Dentes ſerratos, ſed adeò exiguos, ut os aſperum potius, quàm denticulatum appareat. *Linguam* albam conſpicuam. In latiore pinnæ tergoris parte, macula nigra, albicante circumdata circulo, parvi argentei numiſmatis magnitudine, oculorum in cauda pavonis figura conſpicitur. Reliqua
Oppian. Halicut. l. 1. v. 109. in icone viſuntur. In algoſo littore *verſatur*. Romæ rarus, in Græcia frequentior. Non longè à loco, quo degit evagari ſolet. *Veſcitur* apuis, ſquillis, ſimilibuſque piſciculis, horum inopia ipſas depopulatur herbas. Guloſus eſt; ſed & ſtultus Plauto, niſi Blennum ibi melius pro mucoſo & pœdido ſumſeris. Carnis eſt mollis glutinoſæ & excrementitiæ. Cinis cum ruta veſicæ vitia & calculos ſanat.

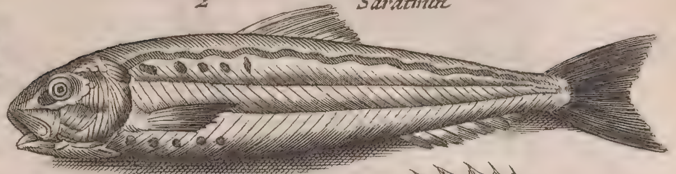
Tab. XXVII. 1. Plin. H. N. l. 32. c. 9. Plin. H. N. l. 32. c. 2. Quem PECTINEM Romæ vocant, hunc *Novaculam* Plinii Rondeletius eſſe ſuſpicatur, quâ tacta ferrum olent, quod dorſo ſit cultellato; Geſnerus *Pavonis* nomine ſibi tranſmiſſum Româ ſcribit. Piſcis eſt latus, & Fabri inſtar compreſſus. Tegitur magnis ſquammis, & variis pingitur coloribus. Caput maxillæ & branchiarum opercula plurimis cæruleis lineis inſigniuntur; Sinciput coloris eſt punicei ſaturati, latera albicant. Imis ventris & caudæ pinnæ ſubflavis & virentibus lineis inter ſe cancellatim commiſſis decenter admodum depicta ſunt. Pinna dorſi rubra nonnullis cæruleis conſpergitur maculis, dorſum ipſum eſt puniceum, cætera ex albo flaveſcit. Palmi menſuram excedere non ſolet. Capite eſt magno, valdè compreſſo, & prorſus omni roſtro carente. Linea namque anteriorem capitis totiuſque corporis partem terminans, longa ſit & recta, atque fere ad perpendiculum, è ſummo capitis vertice ad inferiorem uſque maxillam defertur; in cujus inferioris atque ferè perpendicularis partis loco inferiore, os poſitum eſt parvum, dentibus acutiſſimis, recurvis, exiguis munitum. Branchias utrinque habet quaternas. Ventriculum mediocrem. *Inteſtina* valdè pinguia, multis gyris circumacta: hepar pallidum, cui veſicula fellis annectitur. In ſaxoſis & arenoſis littoribus degit. Rarus in Italia. in Rhodo, Siculo, & Hiſpano mari frequentior. Solus vagatur; & quia parvo eſt ore, loligunculis, ſepiolis, & Apuis duntaxat veſcitur. *Carne* ajunt eſſe tenera, friabili, boni ſucci, & concoctu facili. Nullis ferè aliis ſpinis quam iis, quæ dorſi ſpinam conſtituunt, interciditur, planorum more.

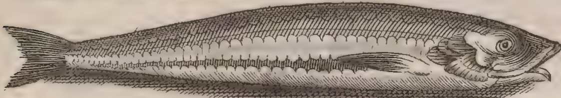
## ARTICULUS XVI.

### *De Aphyis ſeu Apuis in genere.*

Tab. XIX. 12. 13. APua, ſive pro parvo piſcitio, ſive pro peculiari aliqua ſpecie tantum accipiatur, ἀφύη potius quam ἀφύα, ut Suidas & Ariſtophanis ſcholiaſtes pronunciant, dicitur, Atticos in plurali, in ſingulari rariſſimè protuliſſe; quòd cumulatim edi ſoleant, Euſtathius author eſt; nec aliam ob cauſam ἀφύδα vocavit Ariſtophanes. An vel ὡς ἂν ἀφυεῖς ὄσαι quoſi non natæ, quod Rondeletio & Aldrovando placet; vel quaſi δυσφυεῖς, bis natæ, quod malignè & nimis puſillo corpore naſcantur; vel ἀπὸ τοῦ ὕειν, quod ex pluvia generentur, quod Plinius videtur velle, unde Gaza *Apluas* Latinè reddidit; vel quaſi ἀφρύη, id eſt ſpuma, ex qua ab imbre excitato oriuntur, dicantur, non diſputo: nec an ἐψέται, cum Apuis quas *Cobites* veteres nominant, ſpecie iidem ſint, inquiro; hoc certum λιπαρὸν à pinguedine Varino; γόνον θαλάττιον, quod cum ſemper ſint exigui, ſemper fœtus recens eſſe exiſtimari poſſint, ab Athenæo dici: nec fortè à vero aberrant, qui ἐγγαύλεις Oppiano vocari, credidere. *Plura ipſarum* à veteribus recenſentur *genera*: quorum ferè nomina ſunt, *Apua vera*, *Apua Gobitis*, *Engraulis, ſeu Encraſicholus, Apua Phalerica, Apua Mugilum*, *Mænidum*, *Mullonum*, *item Hepſetus*, *Atherine*, & *Membras*. Commune omnibus, candido colore eſſe. Caput majuſculum & oculos elatos & nigros habere. Archippus apud Athenæum στρογγύλας vocat; veteres, quoſdam ex ſemine, alios ſponte naſci prodiderunt. In ſcopulis, quorum ſinus multiplices unda excavavit, ad littora *verſantur*, tamque denſis natant agminibus, ut tam γλαυκὴ λευκαίνειν ἀμφιτρίτη Oppian. Hal. l. 1. v. 290.
cæruleum mare album reddi videatur, ita aliquando ſe implicant, ut earum compactarum occurſo, vel navis retardetur, ut de aliis quæ Oppianus ponit taceam. Oppian. Hal. l. 4. v. 470. Quantum ad *Generationem*, ſpontè ſine coitu ex imbribus ſpumeſcente mari naſci; alias è limo putreſcente ſcilicet & ipſo, vel quicquid in fundo collectitium eſt oriri, prodidit Oppianus. Oppian. Cyneg. l. 2. v 568. Nec aliter Ariſtoteles, illud ſi excipias, quod quandam è piſcibus oriri addit. Ariſtot. H. A. l. 6. c. 15. exercit. Scalig. c. 14. Nam apud eum ἐκ τῆς ἀμμώδους γῆς ſeu ex ſabulone, id quod apuæ ſpumam vocant, prodire legimus. Argumentum ortus, quod frigidis temporibus non capiantur; & traheis ſculpta humo, ſæpenumero & copioſiores & præſtantiores ſint prædæ. Oriuntur autem opacis tepidiſque locis, ὅταν εὐημερίας γενομένης ἀναθερμαίνηται ἡ γῆ, *cum cœli clementia terra conceleſcit*, veluti in Athenienſis agri Salamine, ad Themiſtocleum, & in Marathone. Ejuſmodi omnes ſunt, ut neque gradeſcant, neque generent, neque diu durare queant, priore turbâ abolitâ altera ſuccreſcit. In nullo apud Athenienſes patinarum honore erant, ſi Chryſippo apud Athenæum credimus, fortè ob copiam. Archeſtratus μίνθας ſeu oleti inſtar aſpernabatur. In mediterraneis expetebantur, inde piguium Athenis nomen. Nicomedes eorum deſiderio flagrans, cum haberi

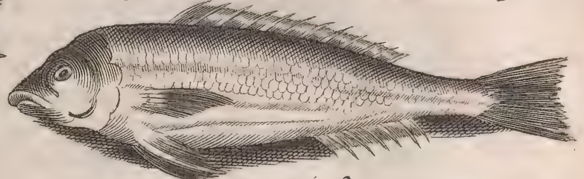

Sarda Sardthun 1


Sarda Flandrica major Seethon
2 Sardthun

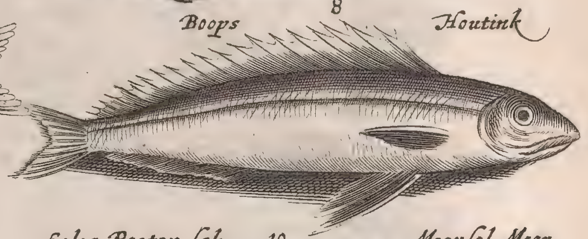

Sarda Flandrica minor 3


Maria Meer Scheisser
4


Smaris Meer 5 Beiser Bizling

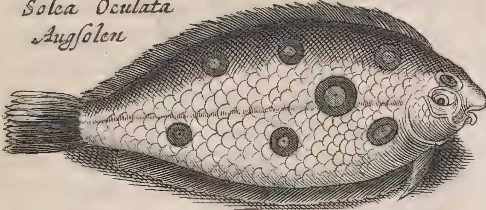

6 Smaris alia ein ander Bizling

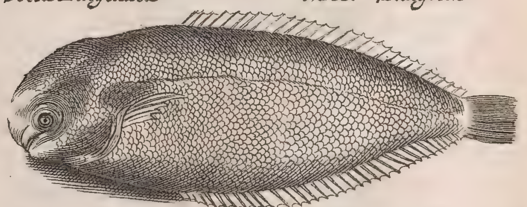

Smaris 7 Peregrina

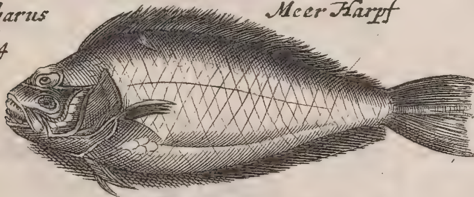

Boops 8 Houtink

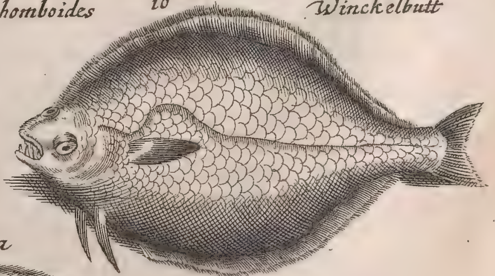

Boops peregrina fremdbder Houteng
9

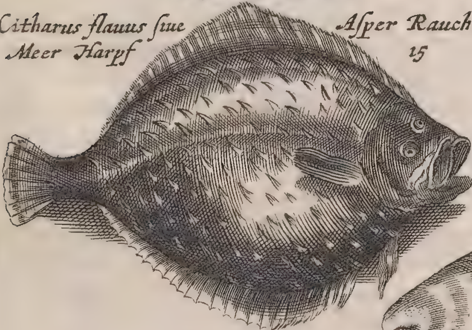

Solea Pecten salu 10 Meer sol Meer Zunglein


Solea Oculata Augsolen 11


Solea Lingulata 12 Meer Zunglein


Citharus Meer Harpf
14


Rhomboides 16 Winckelbutt


Citharus flauus siue Meer Harpf Asper Rauche 15


13
Solea alia

haberi non possent, figuris ex rapis fœminis ad earundem speciem ab Apitio dissectis, ex oleo coctis, & sale atque papavere conditis, ventrem explevit, referente Suida. Apparatum apud Aldrovandum vide. De cætero humidum & flatulentum alimentum præbent. Diphilus gravis & difficilis coctionis esse putabat.

## ARTICULUS XVII.
## *De Apuis in specie, & in primis Vera, Phalerica, Membrade, Cobite, & Hepteto.*

Tab.XIX. 12.13.14.16. Aldrov. de Piscib. l.2. c.29.30.31.32.

GEnera Apuarum præterito recensuimus articulo.

*Prima* est APUA VERA, cui, quæ generatim de Apuis dicta sunt inprimis conveniunt, quam Græci propriè ἀφρὸν, Athenæus ἀφρίτιν, aliqui ἀφρύην à spuma nuncupant. Suidæ ἀφρύη ἡ προηγμένη, quasi nullis orta parentibus dicitur. Pisciculus est vix auricularis digiti longitudinem adæquans, oculis nigricantibus. Duo ejus genera. *Album* in Hollandia frequentius; & rubicundum, Aphya Triglitis Bellonio.

*Altera* est APHYA PHALERICA, vel ab Atticæ portu qui Phalereus appellabatur; vel ἀπὸ τῶ φαληρῶν (alba hæc est & spumea Græcis) ita dicta. Sardinis est similis, minor, tenuior. Squammas in mari habet, sed statim excidunt remanentibus earum vestigiis, & iis quæ ventrem firmant. Adeò est mollis & pinguis, ut si aliquando digitis tractetur, liquefiat; aut si magna copia in navicula vehatur, supernatans oleum piscatores colligant. Vidit Rondeletius unius diei capturam, quinquaginta coronatis aureis venditam. Erat apud vetetes in precio si Polluci credendum.

*Tertia* est MEMBRAS. Has Phrynichus apud Athenæum βεμβράδας, Epicharmus & Sophron βιμβραδόνας, Attici μεμβράδας, Trallianus μεμβράδια appellasse videtur. Aristoteles ex Aphya Phalerica nasci author est; & inter μονίμους pisces, id est haud migrare solidos recenset. Cum verò Phrynichus χρυσοκεφάλους cognominet, ac Aristophanes πολιόχρωτας, id est, cano corpore, Rondeletius eos pisciculos esse conjicit, qui Gallis *Celerias* vocantur. Sunt corpore admodum candido, capite auri colorum æmulante, Sardinis valdè similes. Coquuntur ex præcepto Dorionis, mutilato capite, si corpulentiores fuerint, & lotæ sale minuto & aqua. Contemptos fuisse Antiphanes ostendit.

Arist. H. A. l.6.c.15.

*Quarta* est APHYA COBITES, κωβῖτις Græcis, Theodoro Gobionaria. Putatur ab ignobili quodam & terram subiente Gobio procreari. Rondeletio est ille quem Galli *Logis demer*, ad differentiam fluviatilis vocant. Nunquam ad Gobionum magnitudinem accedit, alioqui marinis Gobionibus simillimus. Corpore est rotundo, pellucido, dorso latiusculo, colore candido, nigris aliquot maculis asper, caudâ variâ, oculis quodammodo supra caput positis. Pinnæ cædem illi, quæ Gobionibus, maximè illa, quæ his peculiaris, barbæ instar ex ea ventris parte, in qua binæ sunt in aliis piscibus, propendens. *Hepar* est lactei coloris, & in eo fellis vesica, splen, rubet, *intestina* & peritonæum ex albo nigricant. *Cor* ex albo ruffescit. Gravis est, & difficilis concoctu.

De *Encrasicholo sequenti capite agemus. De Aphyis Mugulum inter istos agetur.*

*Apuas* MULLORUM *exiguos admodum Mullos arbitratur Rondeletius, qui in stagnis marinis ex putredine nascuntur.*

*Aphyas* MÆNIDUM *verò pisculos Mænidum specie sine mare & fœmina sponte nascentes esse judicat, etsi contra sentiat Aristoteles.*

HEPHETI seu Hepseti nomen, ad multos parvos pisculos extenditur; peculiarem aliquam speciem esse, exinde, quòd apud Athenæum pro parvo pisciculo Aphyarum generis ponatur. Rondeletius à Gallis *Iouil* appellari credit. Est digiti magnitudine, argentei coloris, corpore pellucido, dempta ea virgâ, quæ à branchiis ad caudam extenditur. Oculos habet depressos, pro parvitate corporis magnos. Os ita scissum, ut inferior maxilla superiori sit prætensa, sitque velut oris operculum.

## ARTICULUS XVIII.
## *De Encrasicholo & Atherina.*

Tab.XVII. 15. Tab.XIX. 17.18. Plin. H. N. l.31. c.8.

ENcrasicholos, Græcis ἐγκρασίχολος, quod χολὴν ἐν τῷ κρανίῳ ἤτοι κεφαλῇ seu *bilis folliculum* in capite gerat, hoc est, quod ejus caput impensè amarum sit, unde eo mutilari assolet, dictus; aliis λυκόστομος, quod dum oscitat, amplum os aperiat, ut serpentis potius quam piscis videatur; Plinio, multorum eruditorum judicio *Lupus* nuncupatur. An Chalcedoniis ἐρίτιμος dicatur, quod Callimachus apud Athenæum prodidit, ἐγγραύλεις quoque Ælianus vocat. Magnitudine est plærumque digiti, palmi longitudinem nunquam assequitur. Argenteo colore micat, tergore ad cæruleum accedit, si soli opponatur transparet, dempta argentea linea, quæ spinæ vertebras comitatur, quæ sanguinem continet. *Squammis* carere falsum, vel in sale adservatis argenteæ micant. Rostrum habet acutum; os amplum, utramque maxillam serræ modo asperam, branchias parvas duplices. *Cor* oblongum & acutum, hepar rubrum, maculis rotundis conspersum. Ventriculi appendices multas & nigras. Ventrem molissimum, ideoquæ plærumquæ absumptus in salitis conspicitur.

Ovis scatet rubentibus. Spinis caret, eâ exceptâ, quæ in dorso est, & ipsa tenuis, adeò ut vix dentibus negocium facessat. Arenâ, spurcitiis, atque cœno vescuntur. Capiuntur hyeme à Decembri ad quadragesimam usque, in Provincia numerosissimè, noctu ingne è naviculis accenso. Quam confertis turmis densi, metu insidiarum natent, de Aphyis in genere dictum est. Hanc tam confertam Lycostomorum natationem, βόλον à peritis nominari, Ælianus tradidit. De *Ortu* dissentiunt Authores. Suidas & Athenæus ex Apua Cobite; Aristoteles ex Phalerica oriri tradit. Satius est sui generis piscem statuere, quàm vel species in infinitum multiplicate; vel ex Apua Phalerica duos diversos pisces generari, concedere. Nam & ex hac Membradem oriri Philosophus author est. In magno plærisque in locis habentur precio. Comeduntur & crudi & sale asservati. Minutatim concidunt, cæpam pariter tritam addunt, sic ex oleo & aceto asperso pipere sumuntur, saliuntur truncato capite, & fel aufertur simul. De Garo quod ex iis, vide Rondeletium. Huc referunt nonnulli λυκόστομον, cujus effigiem exhibet Tab.47.19.

Ælian. H. A. l.8.c.18.

ATHERINAM, Græci Ἀθερίνην, & per pleonasmum literæ ν Ἀνθερίνην, seu α transverso, quem alterum Atherinæ genus in ventre habet aculeo, quod Gillio placet; seu ab aristis (ἀνθέριξ idem est quod ἀθὴρ, id est, arista, pars spicæ acuta, seu ut Erotianus explicat, tenuissimum illud, quod in hordeo acuminatum est) per metaphoram pro spina sumpta, quas multas & Sardinis duriores Atherinæ habent, quod Rondeletius voluit, dicunt. Posset & ab ἀθερίζειν, quod pro καταφρονεῖν floccipendere & contemnere deduci, quod nimirum ἀθερίζεται πῶς καὶ αὐτὴ διὰ τὸ εὐτελὲς *ob vilitatem negligatur*. Gaza *Aristam* & *Aristulam* vertit. Callimacho, in nomenclaturis diversarum gentium ἰκτάρα & ἴκταρ, sine dubio à parvitate, (ἴκταρ Adverbium Græcis sonat propè) vocatur, Romanis Laterina. Quid per suum Acerinam Plinius Medicus intelligat, difficile est dicere. Bellonius recentiorum Cernuum esse credit: ego mendum esse, & Atherinam legi debere judico. *Descriptionem* si attendas, ita de eo Rondeletius: Pisciculus est marinus, litoralis: reperitur & in marinis stagnis, Aphyis similis, dodrantali magnitudine, parvi digiti crassitudine, *dorso* spisso, ventre leviter depresso, *ore* parvo sine dentibus, *oculis* magnis. *Colore* est vario: nam venter argenteus est, dorsum fuscum, circa caput, ex flavo rubescit Sardinarum modo. Locus qui inter oculos est, cælatus videtur. *Pinnas* habet quatuor, duas ad branchias, duas in ventre, aliam à podice, præter has, alias duas in dorso. Omnes candidæ sunt. Cauda duabus pinnis constat. (contra ostendit apposita icon) Pro linea medio corpore à branchiis ad caudam protensa, spissum quid habet sub cute, quod non possum aliter quam fasciam per similitudinem vocare, quæ cum cocta Atherina editur, evidendissima est, & cum lumini objicitur; quia reliquo corpore pellucida est, hàc parte opaca. An Aphyæ Meletæ mas sit, quod piscatores credunt, dubito, tum quod illæ sine mare & fœmina nascantur; hæ distinguantur sexu: tum quod mollissimo & depresso corpore sint illæ; istæ solidius & spissius habeant. Bellonius suum, quem vulgus Cræcum, Romani Latharinum, Massilienses Sencle vocant, ita describit. Pisciculus est digiti crassitudinem excedens, neque extenso digito longior: Argentei coloris, translucente corpore, & quod soli objectum, ut vitrum transpareat, lineamque ostendit internè obscuram, rectam, à capite ad caudam, à sanguine, qui in spina profunditur, provenientem. *Oculis* est grandibus, lingua candida. Pinnam utrinque in lateribus & geminam alteram habet sub ventre, quæ piscem in partes æquales secat: ac præterea tenuem aliam, & parvam fert in medio tergore pinulam. Cæterum *Cor* gerit, ut semen oxalidis triquetrum & oblongum, pericardio perbellè inclusum: branchias utrinque quatuor: *Costas*, item utrimque decem omni capillamento teneriores: vertebras adeo exiles, ut vix ab acie oculi perspicacissima discernantur.

*Pascuntur* in algoso littore, ἀνὰ παρφαλέοσαν ὑπὸ χλοερεαῖς βοτάνῃσι ut Oppiani verbis utar. Quam Rondeletius descripsit, non tantum in vicino Monspelio mari, ubi Melet dicitur, sed & Massiliæ, & in stagno quod Martegne vocatur, frequentissimè capitur, & nomen Sanclez obtinuit. Aristoteles gregales facit, eodemque teste inter Rhyades circa æquinoctium vernum πρὸς τῇ γῇ juxta terram, alvum arenæ atterentes pariunt. Vilem in *cibo* Phavorinus fecit, & contemptum; delicatissimum suum Rondeletius, nisi spinæ negocium facesserent. Bellonius quoque quæstuosissimam suarum ob suavitatem piscationem scribit.

Oppian. Hal. l.1.

Arist. H. A. l.6.c.17.

## ARTICULUS XIX.

### *De Lavarono Bellonii.*

PIscis, quem Romanum vulgus Lavaronum vel Lavonum, seu à beata quæ Lavarono, quod non videtur, cum marinus sit, seu aliunde, Massilienses Cabassonum, Genuenses à capitis magnitudine Capassonum, vocant, ita à Bellonio describitur. Grandiore sunt capite, quem Atherinæ, magis recurto ac compressiore ad ventrem corpore, & paulo latiore transparant, ut Atherinæ, maximamque habent cum iis affinitatem. *Squamis* multis integuntur, quæ detectæ argenteum colorem præ se ferre videntur.

dentur. Duas in tergore gerunt pinnulas, utrimque ad latera unam. *Dentibus* carent, ut Harengus: *Cor* exiguum, oblongum, triquetrum, habent: *hepar* pallidum, cui stomachus subest, pisciculis & Cardibus parvis nonnunquam refertus. *Intestina* ad anum tribus revolutionibus reflectuntur. *Fel* ob ejus exiguitatem conspicuum non habent: *spinas* quoque ferunt nullas. Carnem albissimam & levissimam. Calculos duos in capite gerunt, Sesamino minores: squamas paulo quam Atherina latiores & numerosiores. Magnam cum fluviatili Lavareto affinitatem habet.

## ARTICULUS XX.

### *De Sarda seu Sardina.*

Tab. XX. 1. 2. 3. Galen. Facult. Alim. l. 3. c. penult. SArdæ nomen, si benè ex Galeno colligo, omnibus pisciculis, qui ad saliendum apti sunt, competere videtur; idque inde sortitas apud veteres credo, quòd ex Sardinia in alias regiones, eveherentur. A Sardinis & Sardellis magnitudine duntaxat & ætate differunt. Cum nondum adolevere, Plin. H. N. l. 32. c. 11. Sardinæ & Sardellæ dicuntur, adultæ Sardarum nomen capiunt.

Unde Apicius Sardam farciri solere dicit, Sardenam ob parvitatem non posse. Fateor tamen, & Pelamydi longæ apud Plinium Sardæ vocabulum impositum inveniri. Qui *Trichias* & *Trichides*, quas Dorion apud Athenæum non distinguit, Aristoteli dictas, cum nullibi tam vulgaris pisciculi tam diligens naturæ explorator meminerit, creduut easque ἀπὸ τῶν τριχῶν, quasi à capillis, seu parvis illis & capillaribus quibus abundant spinulis, à quibus etiam θρίσσας dicunt, Arist. H. A. l. 6. c. 15. quas recentiores Alosas nominant, deducunt, vix falluntur; nisi fortè hoc obstet, quod idem ex Membradibus Trichides, ex his Arist. H. A. l. 8. c. 13. Trichias nasci dixerit. Nam quod alibi τριχίαις (Sardas Gaza vocat) quædam adscribit, quæ Sardis nulla ratione competunt, ea θρίσσαις seu Alosis, competunt, ut mendum subesse, & malè Gazam vertisse sit evidentissimum. *Chalcidas* quoque marinas Sardinas nuncupari, vel ex Callimacho colligitur, hasque Columella intelligit, dum dicit, *Piscibus in piscinis præbere oportet, tabentes Haleculas & salibus exesam Chalcidem putremque Sardinam.*

Invenio & à Dorione χαλκιδικὴν dici. *Eritimum* vocari, vix ex Epeneti apud Athenæum loco χαλκίδας τὰς (legendum ἃς) καλοῦσι καὶ σαρδίνας ἐρίμους ἱέρακα, inquit colligi potest, Bellonius etiam cum Chalcidibus easdem ponit; sed dum fluviatiles à Celerinis sola magnitudine differre, specie convenire putat, argumento sumpto, quod Galli qui ad Oceanum siti sunt, nullum piscem Sardinæ nomine agnoscant, præter eum, qui aliunde sale asservatus, ad eos perfertur; Celerinus verò in Gallia tam sit popularis; quàm in mari mediterraneo ipsa Sardinia, ex Aldrovandi opinione fallitur. Sunt enim Gallorum Celerini (verba sunt Aldrovandi) ab Allobrogum Celerinis diversi, illi marini sunt, & nostro & Rondeletii etiam judicio marinis Membradibus in Aquarum genere non Chalcidibus sive Sardinis iidem; hi lacustres, & Chalcides Aristotelis, Sardella, & Aquo Fracostorii. Anglorum Sprat, & Hollandorum Sprot, ad quos fumo siccatus adferri solet, haud alium puto quam Sardam aut Sardinam sicuti & illum quoque, quem Rondeletius scribit Agathopoli magna copia capi solere, nominarique; Calliques vel Laschez; & Massiliæ Garengades, licet ipse Membradem esse velit: ut enim Calliques ex Chalcis corruptum esse videtur, ita etiam Lachez ex Laccia; quo nomine in multis Italiæ locis Alosa appellatur, cui simillima est Sardina, & ipse quoque eum Alosæ similem esse profitetur. *Harengades* verò etiam dici videtur, quod & Harengo similis sit, & similiter salita per mediterranea loca venalis efferatur. *Icones* & *Descriptiones* diversas quinque apud Aldrovandum invenies.

*Prima*, pisciculus est Aphyæ Phalericæ omninò similis, nisi paulo major, & spissior esset, à parva Alosa, ore, branchiis & oculis, pinnarum numero, situ, squamis, caudâ minimè discrepans, sed in hoc tantum quod Alosa sit latior. Sardina igitur squamas magnas, tenues habet: colore est vario, nimirum capite aureo, ventre albo, dorso cum viridi cæruleo, utroque splendido, rutilanteque dum viva è mari extrahitur: una enim cum vita viridis evanescit, cæruleoque manente, eoque habescente & splendorem suum amittente. Intestina habet parva & recta, Alosarum intestinis similia.

*Altero loco picta*, in qua pictor pinnas nullas expressit, capite est rubicundo, corpore toto subviridi, præter duas quæ in ea conspicuæ sunt, lineas, quæ sunt cæruleæ. Cauda ad casteneum in extremo vergit. Sardæ Flandricæ nomine missa est.

*Tertia* eodem quoque nomine, sed majoris cognomento communicata, pinnas habet nigras, quarum situs (dum modo pictor rectè expressit) alterius speciei piscem esse indicat. Colore est vario viridi nimirum violaceo, paleari & russo. Maculæ in lateribus sunt nigræ: in pectore croceæ.

*Reliquæ duæ species*, dorso sunt viridi, ventre argenteo. Prior in extremitatibus ossium, quibus branchiæ teguntur, rubent. Oppianus dum scribit: Oppian. Hal. l. 1.

*Chalcides & Thrissæ passim Abramidesque feruntur,*
*Et curvis habitant scopulis & littora visunt,*
*Atque catervatim percurrunt æquoris undas,*

 *Alter-*

*Alternantque imas ponti, curruntque per æquor.*
*Hospitium mutant semper, pontoque vagantur.*

iis qui vagabundam vitam agunt, accenset. Capiuntur Mæsâ ex ervis frictis & myrrha vino odorato excepta, confecta; aliquando foliis betæ, quâ impensè delectantur. Adhibentur quidem *in cibis*, sed revera, ut Hicesius apud Athenæum dicit, ἀχυρώδεις καὶ ἀλυπεῖς καὶ ἄχυλοι id est squalidi, nec multum pingues sunt, nec copiosum succum in alimentum præbent. Apicius farcire eas docuit, Galenus ad saliendum aptissimas dixit. *Medicum* usum quod spectat, in prima mensa sumptæ, alvum subducunt. Capite, in puero quodam, loco balani feliciter usus est Brasavolus. Marcellus exustas sine osse, vel salsamentum, & confrictas, si varicibus supponatur, statim prodesse scribit. Idem Sardæ caput combustum, medicamento ad gingivarum tumorem, fœtoremque admiscet. Privatum contra presteris morsum valet, si Plinio credimus.

Apic. l. 9. c. 10. Galen. de facult. Alim. l. 3.

Marcell c. 11. 19.

## ARTICULUS XXI.

### *De Mæna.*

Tab. XX. 4.

MÆna, Græcis, μαινὶς, Theodoro Gazæ Halec est; metuo ne perperam. Alecis enim nomen, vel omnibus pisciculis qui muriâ condiuntur, quod Rondeletius docuit, competit; vel illis, qui apud Græcos Anthracides, seu Carbonarij vel prunarij pisces, quod in pruna & craticula commodè coqui possint, dicuntur, quod ex Hermolao discimus; vel ipsi piscium fœti, unde Plinius. *Laudatur & Clazomene garum, Pompeiique & Leptis: sicut muriâ Antipolis ac Thuria: jam verò & Dalmatia. Vitium hujus est Alex, imperfecta nec colata fæx:* vel denique pisciculo fluviatili seu dulcium aquarum, quem Plinius, ad ostreas, echinos, urticas, cammaros & mullorum jecinora pervenisse scribit.

Plin. H. N. l. 31. c. 18.

Columella inter parvi incrementi fluviorum animalia reponit, & piscibus maioribus præberi jubet, ut de Martiali taceam. *Descriptionem* & *Differentias*; quod spectat, Mænam inquit Gillius, non modo speciei, sed etiam generis nomen esse conjicio; quod varium & multiplex est earum genus. Aliæ in utroque latere nigram maculam orbiculatam habent, quas ii, qui Adriaticum sinum accolunt, vulgo Mænas sclavas appellant: aliæ leucomænides, hoc est, albæ Mænæ à Græcis sive Smarides nuncupatæ: itemque sunt Mænæ Boopes appellatæ. Bellonius duas observavit differentias in colore: alias enim luteo, alias lituris cyaneis aut azureis conspersas esse ait. Speusippus Mænidi similes facit Boacem & Smaridem: idem tradit Rondeletius, nec non Bellonius, nisi (inquit hic) paulo latiores & breviores cernerentur, & squamis Smaride tenuioribus contegerentur, breviorique essent capite, rarissime siquidem palmum excedere, (Antiphanes quoque Mænas exiguos pisces esse dixit, & Martialis breves) lineam in lateribus rectam habere, quæ in Smaride arcuata est: pinnas tergoris, laterum, & caudæ diaphanas esse, & maculatas. Os si clausum contineat, minimum quidem apparere: sed dum hiat, rictum magnum ostendere, labrumque superbius tubi in modum, ut in Harengo infractum esse: Oculos habere rotundos, iridem subrubram: maxillæ asperitatem quandam dentium vicem præ se ferre: si desquametur albissimam argenteamque spectari; sed tergus livore quodam sub oculis in prepureum gemmante depingi.

Columella R. R. l. 18. c. 15. Martial. Epigram. l. 3. & l. 11.

Addit Rondeletius, utrimque magnam & rotundam maculam habere in medio corpore, quam etiam in icone expressit, Bellonius omisit, & in descriptione non meminit, nisi eam intellexerit, dum inquit, utrimque lituris notari, quod tamen non assero, quandoquidem icon mea cum Belloniana satis convenit, & ejusdem coloris lituras habet, item circum oculos. Pinnæ omnes etiam versicolores. Venter candicat. Cauda fusca est. Idem Rondeletius hyeme candidam esse scribit, vere & æstate variam: maculis cæruleis toto corpore & potissimum in capite & dorso sparsis: item lapides habere in capite maremque in eo fœminæ dissimilem, quod latior sit & porrectior, fœmina rotundior: cum fœtura fœmina impleri incipit, maris colorem in varietatem quandam & nigrorem mutari. Aristoteles verò hanc mutationem tempori adscribit, & de Mæna simpliciter id tradit, nec fœminæ nec maris facta mentione.

*Mæna & Smaris* (inquit) *mutantur; ut ex albedine rursus æstate ad nigredinem redeant, idque maxime suis pinnis & branchiis declarant.* Ita & Plinius: *Mutant colorem candidæ hyeme Mænæ, & fiunt æstate nigriores.* Quem locum Massarius explicans: dixit, inquit, æstate nigriores: quia suscipiunt colores cæruleos, qui quod ad albedinem sunt obscuriores, & nigriores.

Et rursus: Mæna pisculus est digitalis longitudinis, hyeme candida, & æstate varia, picturis cæruleis obliquis. Quomodo autem colores mutent, in Merula ac Phycide (ni fellor) explicatum est. Testatur denique Rondeletius, cum aliquando Româ Venetias venisset, Mænas se tanta colorum varietate conspexisse, ut vix primo aspectu agnosceret, quod suo in littore minus pictæ sint. Quod ad *partes internas* attinet: Mænæ *hepar*, ut Bellonius observavit, fungosum ex lacteo pallescit: sub cujus lobo dex-

dextro fel luteum oblongo vasculo includitur: *Splen* niger, *stomachus* oblongus. Rarò in Oceano *capiuntur*: in mari tam supero quàm infero frequentes esse, nomenclaturæ apud utriusque maris accolas indicant. Mænaria insula ab earum frequentia nomen sortita est. Inter herbas in littore algoso, seu ut Ovidius, in herbosa arena *victitare*, Oppiani fide tradimus. A carne non omnino abstinere, quidam prodidere. Gregales esse apud Aristotelem legimus. *Parit* brumâ, vel ut Bellonius, post brumam, & omnium piscium fœcundissima esse censetur. Cum fœtu fœmina impleri incipit, ob malignum fœtorem, τράγος seu *Hircus*, ut apud Aristotelem extat, dicitur. Singularem cum vespis sympathiam habere ex eo quidam colligunt, quod illæ nassa, in quæ mæna cum Chalcide reperta est, capiantur, prodente Æliano: singulari in Xiphias odio ferri, ex eo nonnulli, quod eam balænæ metu, gladio suo in terra hærentem, conficiant, ut Oppianus testatur. Inter plebeios *cibos* reputantur, adeò, ut acervatim, vitato etiam emptore Venetiis vendantur, tum quod parvi sint, tum quod cum uterum ferunt, exquisiti fœtoris. Unde Martialis:

Ælian. in Histor. Animal.

Martial. l. 12. Epigr. 32.

*Fuisse gerres aut inutiles mænas*
*Odor impudicus urcei fatebatur.*

& in Majali L. Pomponius Atellanarum Poëta, ut dicitur Agellio

*——Cœnam quæritat, si nemo eum*
*Vocat, revortit mæstus ad mænam miser.*

Succi tamen bonitate Gobiis præstare Hicesius, teste Athenæo, author est; quod forte de iis, qui in littore petroso aut arenoso, & suo tempore capiebantur, sumendum est. Nam aliàs, Gobius friabili est carne, & saxatilium non multò inferiore. Liquamen seu gari speciem ex ipsis fieri solitam, Plinius innuit, dum scribit. *Sal etiam è muria salsamentorum recoquitur, iterumqae consumpto liquore, ad naturam suam redit, vulgo è Mænis jucundissimus.* Apud Persium quoque aliquid simile invenies, fit visceribus piscium in vas aliquod iniectis, & sale conditis. *De usu in Medicina* hæc habeto. Jus assumtarum alvum solvere; ut & salsas, si umbilico illinantur. Capitibus inveteratarum ustis ad sedis fissuras, & columellam inveteratam Galenum uti: ad uvam diu jacentem, cum gallæ & floris æris, denariis duobus, Marcellum Empyricum: ad Anginam cum melle illitis eundem. Plinius earundem cinerem, admixto sale & cunila, oleoque, vulvæ mederi, & suffitione secundas extrahere, testatur. Cum allio tritus verrucas tollit, & verendorum pustulas discutit. In dysenteria quem præbeant Mænæ usum, apud Galenum invenies.

Plin. H. N. l. 31. c. 7.

Plin. H. N. l. 31. c. 9.

Galen. simpl. l. 11.

Plin. H. N. l. 32. c. 10.

## ARTICULUS XXII.
## *De Smaride.*

SMarides qui & *Marides* apud Athenæum dicuntur. (Bellonius Græcos Anconæ se convenisse scribit, qui etiam Maridas appellabant) ex Mænarum sunt genere. Vocantur & *Leucomænides*, nempe, quia semper albæ sunt, cum Mænæ colorem immutent. Eum docti pisciculum esse volunt, quem Antipolitani hodiè *Garum*, Veneti hirrulam seu herrulam, Massilienses hiaret, Galli Narbonenses & Hispani Picarel, quod fumo induratus & salitus, linguam acrimoniâ vellicet, Neapolitani Cerrum, quod vocabulum Gaza retinuit, nominant. Rondeletius Garum veterum esse putat, tum earundem nomenclaturarum affinitate, tum quod ex eo garum fiat, idque teste Plinio, optimum. Trium *descriptionem* Aldrovandus tradidit.

Tab. XX. 5. 6. 7.

Plin. H. N. l. 31. c. 7.

*Primus*, Mænæ & Boopi simillimus est; notis tamen quibusdam ab iis distinguitur. Boops enim lituris caret; quibus prædita Smaris est. Boopi rostrum quasi recisum, Smaridi longiusculum. Boops item quam Smaris rotundiori est corpore, quamobrem Rotundetus Romæ nominatur. Differt vero à Mæna etiam, quod & asperiores & paulo latiores squamas habeat. Lineæ laterum utrique rectæ, sed in Smaride quadam serie, in Mæna nullo plane ordine dispositæ: suntque argenteæ & subaureæ, obscuræ, à capite ad caudam ductæ. Estque Mænâ minor, digitum nimirum vix superans, corpore item strictiore. Est denique peculiaris ei nota, quâ & à Mæna & à Boope discernitur. Cum enim os aperit, labia exerit tanquam ex tubo pyxidatim infarcto. Pinnis alioqui, aculeis, cauda, partibusque internis Mænæ similis est: eodemque modo colorem, teste Bellonio, mutat.

*Altero loco* exhibitus piscis, Smaris Bellonii videtur. Capite est ferè violaceo, prono nempe, nam supino albicat. Eodem colore totum corpus, sed multo dilutiore tinctum est. Lineæ quinque insignes flavescentes à capite ad caudam perferuntur. Pinnæ etiam flavescunt. Exiguam habet & vix conspicuam lituram.

*Tertius* Smaridis peregrinæ nomine missus, tergore est caruleo, cætera subviridi nigris & argenteis punctis conspersus. Prono capite ad violaceum vergit, supino vero candicat. Pinnæ omnes fere crocei coloris sunt, punctis conspersæ nigricantibus. *Degunt* inter herbas in algoso littore; eodemque cum Mænis cibo vesci, verisimillimum est. Inter fœcundas recenset Ovidius. Pastâ, ex pane, caprillo caseo, & purissimo polline, inescantur. Optimos pisciculos esse Hesychius scripsit. Optimum & suavissimum

mum ex iis gavium, apud Guilielmum Pelicerium Episcopum Monspeliensem Rondeletius vidit. *De usu in Medicina* proditum, caput tostum ad pilorum defluvia cum adipe ursino conferre; excrescentes ulcerum oras, ab ejusdem pulvere reprimi, thymosque & clavos absumi. Plinius alicubi cum ptisana sumptas, vel cum fœniculo decoctas mulieribus lactis copiam facere scribit, alibi, tritas illitas, verrucas tollere, & verendorum pustulas discutere tradit.

Plin. H. N. l. 32. c. 11.

## ARTICULUS XXIII.

## *De Boope, seu Boce.*

Tab. XX. 8. 9. Tab. XXII. 6. Athen. Dipnos. l. 7.

PIscis, quem nos *Boopem* dicimus, is Aristoteli citante Athenæo βῶξ Numenio βόηξ, qua etiam appellatione Oppianus utitur, Speusippo & aliis Atticis βόαξ, seu παρὰ τὴν βοὴν à voce, ideo Mercurio sacer habetur; seu quod βοὸς ὀφθαλμοὺς ἔχει, id est bubulos oculos seu magnos habeat, dicitur. Tertia est Mænis species, pedis ut Rondeletius scribit magnitudine, qui etiam *tres describit*. *Prior* piscis est marinus, littoribus gaudens, ex Mænarum genere, pedali magnitudine, corpore satis rotundo, non compresso, quale fere est Mugilum. *Capite* brevi, & parvo. *Oculis* maximis, pro corporis magnitudine, utpote qui totam fere capitis regionem occupent. Colore est vario. In dorso à branchiis ad caudam lineas ductas habet, alias aureas alias argenteas, minus quam in Salpa illustres: ob quas ab Aristotele in libro περὶ ἰχθύων, νωτόγραπτος, id est, in dorso pictus cognominatus est. In ventre nullæ apparent lineæ; sed hic squamis tegitur argenteis. Pinnæ sunt Spari, Canthari, Sargi, pinnis similes. Cauda subaurea. *Ventriculus* magnus cum multis appendicibus: intestina tenuia admodum, hepar rubrum, splen ex rubro nigrescens. Nutritur alga, carne, luto. *Altera species* in multis priori similis; suis Bogueravel appellatur, cujus cognominis significationem, non omnino assequi se potuisse ait; peritiores tamen piscatores credere, sic dici quia cum Ravelle vulgo vocatis piscibus, id est, (inquit) minutis, quique simul elixantur, & apponuntur nec propter parvitatem seliguntur, capiatur, & vendatur. Boopi (inquam) vel Mænæ similis est; rostro magis acuto, dorso ex cæruleo rubescente: oculis magnis & variis, nimirum circa pupillam nigram circulo ex aureo nigrescente: corpore toto latiore quam Boops sed breviore. Boopis hæc nostra species peregrina dorso fere est violaceo, aut amethestino, lateribus & ventre candicantibus punctis amethestinis, conspersis: pinnis omnibus flavis præter eam quæ in tergo est, cujus quidem aristæ flavæ sunt, membrana vero viridescit. *Tertiam*, quia squammis caret, huc pertinere non judico. Bellonius quoque *duas species* describit, dum dicit.

*Duæ* hujus piscis cognoscuntur *differentiæ*: siquidem earum *altera* minor est, & perpetuo parva, *altera* paulo maior. Boces à Mænis ita distinguere poteris, quod Mænam videas esse latiori corporis compage, nigriore colore, & utrinque lituram unam habere. Boca perpetuo parva est, & pro sua magnitudine crassiori constat capite, corpore magis tereti. Boces & Mænæ seu *Gerres* eandem corporis constitutionem, hoc est, pinnas, squamas, & capita habent. Boopes nullâ liturâ variantur, sed ambo tereti corpore præditi sunt. *Giruli* autem seu Smarides magis nigricant, & lituris variegantur. Boces teretiores sunt. Giruli magis plani. Bocum color hilari ac quodammodo aureo fulgore nitet, ut tergora colore ad aurum inclinante micare credas. *Gregalis* est, & litoralis piscis, herbosis gaudens. Piscis est parvus, oculos pro corporis ratione grandes habens. Duos habet in capite calculos non prorsus rotundos, ut in Passeribus, sed oblongos, ut in Merlangis. *Alter Boops* Orpho aut alicubi ex rubris cognatus est. Littoralis, (inquit) pisciculus, qui Bogue & Renaeu (cum icone scriptum est Bogue Renaeu sine copula) Massiliensibus dicitur, is Genuensibus Ruello vocari solet. Coloris est ejusdem cum Erythrino pisce, dentibus, pinnis ac capite consimilibus, sed reliquo corpore differunt. Nam Box vulgarem Bocam refert, eodemque circino tornata esset, nisi magis ad Erythrinum accederet. Verum linea quæ corpus Erythrini intersecat, per medium utrimque arcuata est. In hoc autem recta prætenditur, neque Erythrini gibbum habet: Dentes præterea anteriores breves & acutos ostendit, sed tam superiores quam inferiores molares sunt, ut Sargo, quod etiam Pagro & Erythrino accedit. Hanc quoque peculiarem notam insignem habet, quod ejus branchiarum exterior spina ad radices nigra est. Putat Ovidii Bogyrum esse, que Massilienses à Boopa & Gyro, id est Smaride, nomen ipsi indiderint, sed mendum est in Ovidio, & Cercyrus legi debet, qui apud Oppianum, circa petras conchulis plenas degit. Iisdem cum Mœnis *locis* gaudent, eodemque *cibo* vescuntur. De *Carnis* ejus qualitate ita Athenæus: Βῶξ δ᾽ ἑφθὸς, εὔπεπτος, εὐανάδοτος ὑγρὸν ἀνιεὶς εὐκοίλιος. ὁ δ᾽ ἀπ᾽ ἀνθράκων γλυκύτερος, καὶ ἁπαλώτερος. *Bos elixus facilè coquitur, facileque excernitur, jurulentum quid emittens, facilem alvum reddens. Assus succensis carbonibus suavior est & tenerior.*

Oppian. Hal. l. 1. v. 140. Athen. Dipnos.

In Provincia etiam ægris opponitur. Anconæ, Bellonii prior, multis modis condita, carnis privii tempore, potissimum Anconæ, Illyrico more, ex gelu conservata divenditur. Psellus tamen inter excrementitios pisces retulit.

C A-

## CAPUT II.
### *De Squammosis planis.*

### ARTICULUS I.
#### *De Piscibus Psettaceis spinosis in genere.*

PIsces, qui in latera compressi, latera ipsa in tenuem & latam extremitatem degenerantia habent, & quorum dorsi spina, non in dorsum & ventrem, ut in piscibus reliquis, sed in latera, suas pinnas seu apophyses transmittit, Plinio *Plani*, Columellæ, *jacentes*, *prostrati*, & *cubantes*. Dorioni apud Athenæum πλατεῖς, id est, lati; quibusdam, quod supinâ parte candidi, prona verò terrei sunt, ut passeres aves, *Passeres*: aliis *Psettæ*, vel cum Aristotele *Psettacei* pisces, dicuntur. Duo ipsorum *genera*, Spinosum unum, Selache seu Cartilagineum alterum, non eo tamen sensu, quo Ælianus & Artemidorus, inter Cartilaginea, quæ squammis carent, ut Muræna, Conger, Torpedo, & cætera, referunt. Spinosi *ovipari* sunt. Cartilaginei ova quidem intus concipiunt, sed viperæ more fœtus, postmodum vivos excludunt. Sethorum alii levi cute præditi sunt, alii squammis teguntur. Videntur omnes è duabus pellibus compositam habere corporis speciem, & spina per medium dividi. Omnes item quaternas *pinnas* habent, more squamosorum, duas in prona, totidem in supina parte, sed præter aliorum morem *pinnæ* earum in gyrum circumvallantur. *Branchiæ* utrimque quaternæ, *lingua* nulla, *oculi* in supina corporis parte. *Dentium* loco maxillæ in plærisque rugosa quadam scabritie asperæ sunt. *Gula* veluti ingluviei cujuspiam persimilis, ventriculo contigua est. *Os* quamvis pro corporis portione exiguum omnibus, qui tamen in hoc genere majores sunt, nullum non concharum aut crustatorum genus deglutiunt integrum, sicuti minores, qui in utroque genere minora sunt. Nullæ ad pylorum apophyses: *Cor* ab una parte gibbum, huic quædam caruncula atra quadrangula pulvini modo subsidet: ad cujus superiorem partem vesiculam annecti Bellonius testatur, & pulmonis officio fungi arbitratur. *Hepar* latum est & ventriculum amplectitur. *Vesicula fellis* ab ejus extrema parte dependet. *Lien* ater, sub ventriculo situs, qui latus est, & cum intestinis anfractuose circumducitur. *Degunt* in mari, sed & stagna & fluvios, quod lutum appetant, & commodè ibidem pariant, frequentant. Ideò Columella, *Cœnosam regionem planum educare piscem* scripsit. Quia in arena & limo latent, ideò reciprocante mari facillimè *capiuntur*. In Belgii officinis tanta eorum copia, ut universo orbi sufficere posse videatur. Quia ova in omnibus reperiuntur, ideò sexu masculino carere scripsit Aristoteles; quod tamen de certo duntaxat genere sumendum est. Conchyliis & crustatis, piscitiis item vescuntur. *Pariunt* teste Aristotele semel in anno.

Plin. H. N. l. 9. c. 20. 24.
Columel. R. R. l. 8.
Arist. H. A. l 4. c. 11.

Aristot. H. A. l. 4. c. 11.

*De natura* eorem ita Aristoteles: Pisces Psettacei eo modo natant, quo Coclites, alteroque oculo capti incedunt, quia natura eorum transversa, distortaque est: itaque transversi natant, convolvuntque se strabonum more, suaque prorsus latitudine, quam pinnarum adminiculo, cursum dirigunt. Ingenium resipit, quod se arenâ obruant, & postquam se totos occultaverint. *Τοῖς ἐν τῷ σόμαλι οἱ καλῦσιν οἱ ἁλιεῖς ῥαϐδία, oris sui virgulis, ut vocant piscatores; verberant; τὰ δὲ μικρὰ ἰχθύδια προσέρχονται ὡς πρὸς φυκία, ἀφ᾽ ὧν τρέφονται.* id est, ad quas pisciculi adnatant, tanquam ad algas, quibus vescantur. Certissimam securitatem esse Plinius tradit, vidisse planos pisces, quia nusquam sint ubi maleficæ bestiæ, eaque de causa, ab urinantibus *sacros* appellari.

Aristot. H. A. l. 5. c. 9.
Aristot. de Anim. incessu.
Aristot. H. A. l. 9. c. 37.

### ARTICULUS II.
#### *De Planis Squamosis in Specie.*

### PUNCTUM I.
#### *De Solea.*

PLanorum piscium alii sunt *squamosi*, quos fortè Aristoteles στρουθοὺς vocat; alii *leves*, quos ψῆττας dici conjicimus. Illi iterum vel sunt oblongo corpore, vel rotundo. Inter illos est *Solea*, à figura, quæ solo pedis ita subiicitur, dictæ, quæ Varroni Lingulaca, Gallis teste Bellonio, Perdix marina, fortè, quod in lautioribus conviviis magnam obtineat claritatem, nuncupatur. Græci hodie γλῶτταν linguam appellant; veteres βούγλωττον aut βούγλωτταν, non tam ob bubulæ linguæ figuram; quàm ob longitudinem, dixere. Quidam sub nomine σανδαλίου, ab Alciphrone in epistolis piscatoriis nominari opinantur. Matroni Parodo, in descriptione Cœnæ Atticæ, σανδάλον generis vocabulum est, quod omnes planos delicatiores exprimit. *Sex* ipsius *species* Rondeletius exhibuit.

Tab. XX. 10. 11. 12. 13.

*Prima*, quæ Solea simpliciter dicitur, longiore contractioreque corpore est quàm Passer; & si in stagnis capitur, à marina, parvitate, & odore lutum respiciente differt.

*Alteram oculatam* vocat, quod licet corporis habitu, & internis partibus superiori

sit similis: in prona tamen parte, magnas habeat maculas, oculorum effigiem cum iride & pupillâ referentes, squamæ tam tenaciter hærent, ut nisi diu in aqua calida maduerit; desquamari non possit.

*Tertia* à prima, ut Rhombus à Passere, situ corporis differt, si enim juxta eodem situ componas, os ejus in sinistrum, prioris in dextrum latus vergere conspicies. Haut tamen ex Rhombis aut Passeribus esse, forma ipsa, qua plane Soleæ similis est, satis arguit. Galli Polam dicunt: ipse Epicharmo apud Athenæum *Cynoglosson* appellari conjicit. Vel si Cynoglossos huius non sit: (nihil enim certi ex tam paucis verbis, quæ citat Athenæus, colligi potest) optimo tamen jure, ut à cæteris Buglossi generibus distinguatur, Cynoglosson appellari posse, neque aliud esse genus, cui hoc nomen aptius quadret. Nam cum vera Solea suavitate saporis Perdici comparetur, hanc ferino plane esse sapore, viscidamque duram, contumacemque coctioni, insuaveque quid & grave olere. Nec probat Rondeletius eos, qui pabuli tantum ratione differre credunt, quandoquidem pabuli varietas, etsi saporem succumque immutare potest; ad corporis tamen habitum formamque immutandam nullam vim habet. Frequens est in Oceano. Bellonius in Mediterraneó mari etiam *capi* scribit, & à Massiliensibus Servatin appellari, quod tamen falsum esse Rondeletius asserit. Totus, ut ipse etiam ait, fusco colore est.

*Quarta* eidem Rondeletio *Arnoglossos* sive *Arnoglossus lævis* dicitur, quod quemadmodum plantagini herbæ à figura vel foliorum lævitate Arnoglossi, id est, agninæ linguæ nomen impositum est, ita species isthæc Soleæ, Arnoglossus à levitate vel figura rectè (inquit) nominabitur; squamis enim carere videtur, prorsusque lævis esse. Suis Perpeire vocari ait, & ex Solearum genere esse, ex corporis habitu, figuraque cognosci: Differre autem ab aliis, quod multis squamis tenuissimis & statim deciduis, integatur: corpore esse valde gracili, candido.

*Quintam* diminuto nomine *Ligulam* dicit, quod sit in hoc genere omnium minima; negatque majorum Solearum fœturam esse, quandoquidem semper parva sit: nunquam dodrantalem magnitudinem excedens. Lineam quæ corpus dirimit, spinamque firmat vel tuetur, huic ex squamis ait esse compositam longe eminentioribus, quam in toto corpore, dempta ea parte, quæ circa maxillam inferiorem est: duriore carne esse quam Buglossus lævis, *glutinosique* nonnihil habere: satis rarum esse piscem, & ob corporis tenuitatem vilem.

*Sextam* ac postremam Gallis *Flettam* dictam quod fluitando natet, antiquis (ut putat) incognitam, solisque Oceani accolis notam, Græcorum imitatione, qui rei magnitudinem βȣ & ἵππο particulis indicant, Hippoglossum appellat, quod cæteras non solum Soleas magnitudine vincat, verum etiam quatuor digitorum longitudine quandoque inveniatur. Esse autem ex Solearum genere vel ex primo aspectu judicari posse scribit: oblongo enim (inquit) contractoque est corpore, parte altera candida, altera nigricante, in qua oculi sunt. Ore est contorto, dentibus munito cithari modo, quibus Buglossi carent. Carne est dura, sed suavi, ad Rhombi naturam proximè accedente. Ossa habet spongiosa, quibus inest medulla; quæ à cupediarum amatoribus expetitur. Piscis est maris Oceani, Antverpiæ salitus, & in frusta dissectus venditur. Capitur etiam sæpe in Oceano juxta Galliæ Bononiam. Ibi hujus frusta farinæ massæ probe subacta & pasta inclusa, aromatisque condita in furno coquuntur, ut diutius servari possint & exportari. Aldrovandus, non tantum aliud Hippoglossi genus, squamis præditum minoribus, undique sibi concolor, flavescens scilicet; quodque à latere uno lituras nigras, pinnam & caudas in extremo cæruleas, habet, exhibet: sed & alterius Soleæ genus, quod squamis tegitur latissimis, estque unicolor & albicans. Quam Bellonius *Tæniam* vocat, illa tenuis gracilisque piscis est; & quod Athenæus de Tænijs prodidit, Alexandriæ, Canopi, & Seleuciæ in Antiochia, frequentissimè reperitur. Benè ab Aristotelis & Rondeletii Tænia, in qua pinnarum numerus cum Anguillis convenit, distinguitur. Omnium ferè marium piscis est, sed cum Rhombis Pontum ingredi Plinius negat, flumina ingressos multum pinguescere, Londini Bellonius didicit, in stagnis deteriores evadunt. *Littorales* sunt Oppiano, Ovidio in herbosa arena degunt. Terrâ hoc est vado maris excavato per hyemem condi creditur.

Aldrovand Histor. Piscium. lib. 2. c. 43.

Arist. H. A. l. 2. c. 13.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 99.

Nam quia lapides in capite habet, & corpore est tenui, frigus exhorrescit. Quantum ad *usum in cibis*, Matron Parodus apud Athenæum, mediocrem succum præbere, ut saxatilium vicem supplere possint, scribit. Galenus Passere molliorem, perperam asserit.

Athenæ. Dipnos. l.

Galen. de Alim. facult. l. 3. & l. de Cibis boni & mali succi c. 3.

Duram enim esse, vel exinde, quod diutius servetur, longa vectura putrescat, sic melior reddatur, colligitur. Facilè tamen concoqui & minimè excrementitiam esse, apud Rondeletium lego. Patinam ex soleis apud Apicium vide.

Apic. l. 2. c. 4.

## PUNCTUM II.

### *De Citharo.*

Tab. XX. 14. 15. Ælian. H. H. l. 11. c. 23. Oppian. Halieut. l. 8. 98. Arist. H. A. l. 2. c. ult.

CItharus, Aeliano *κιθάροιδος*, Oppiano, cui littoralis est, *κίθαρη* dicitur. Nomen à lineis quibus à summo capitis vertice, ad extremam usque caudam distinguitur, invenit. Gaza, ex Aristotele, qui inter eos, quibus complures appendices circa ventriculum exeunt, numerat, *Fidiculam* vertit. *Quatuor* ejus nominis pisces, ex planorum genere omnes, esse, Rondeletius luculenter ostendit. Galenus planum & Rhombo similem facit, & quod Philotimus eum inter *μαλακοσάρκους* omiserit miratur. Aelianus Buglosso seu soleæ assimilat. (Ælian. l. c.) Galeni Citharum, Rondeletius eundem esse arbitratur cum eo quem Athenæus ex Aristotelis libro de animalibus & piscibus sic delineavit: (Athen. Dipnos. l. 7.) Citharus serratis est dentibus, solitarius, alga vescitur, linguam solutam habet, cor album & latum: esseque illum Psittaceum piscem, qui Romæ satis frequens, *Folio* nominatur. Cum enim lingua piscibus à natura data sit ossea, & non soluta: vel dura, spinea & adhærens: isque unicus sit ex planis, cui lingua soluta sit teste Aristotele, contra omnium aliorum piscium naturam: haud temere sese judicasse existimat, cum ex hoc, tum quod reliquæ memoratæ notæ ex asse respondeant, hunc verum ac genuinum Citharum esse. Quod si verò quis hunc Rondeletii piscem pro Citharo non accipiat, quoniam squamosus cum sit ex Rhombis utpote lævi cute præditis, quibus à Galeno assimilatur, esse nequeat; huic responsum esse volo, assimilationem ad Rhombum, non ad corpus, sed ad carnis qualitatem, referendam esse. Aelianum vero suos Citharædos squamosos facere: quamobrem etiam admiror Rondeletium suum hunc piscem Rhombo quodammodo similem esse dicere, cum neque tegumento, squamosus enim est; neque figura, oblongus enim respondeat: quare prudenter subiunxit, Buglosso similiorem esse, si squamas excipias, quæ Citharo magnæ sunt, Rhombi instrumenti figura. Ab hoc Aristotelis Galenique Citharo differre putat idem Rondeletius, eum qui Archestrato apud Athenæum rufus sive subflavus cognominatur, assandusque & caseo multo, oleoque condiendus esse dicitur, quique; sine sumptu apparari non potest: esseque eum quem alii verum Buglossum esse volunt, non ob figuram solum, sed etiam ob asperitatem: Est enim bovis lingua magna & aspera, quomodo buglossum herba etiam nomen invenit. Superiori similis est figura, lingua magis soluta, oris scissura magna, dentibus serratis, squamis intectus rotundis, aquarum asperitate *Citharum asperum* etiam appellari posse existimat, buglossique nomine comprehendi. Virgam habet à capite ad caudam protensam, latiusculam, majoribus squamis constantem. Partibus internis superioribus similis est. Venetiis optimus reperitur. Carne est inter duram & mollem Galeno media. Stomacho ingratus malique succi Xenocrati. A Diocle assus commendatur. Rondeletius, quod salpæ modo alga pascatur insuaviorem prodidit. Apollini qui Citharam invenit, sacrum, apud Athenæum legimus. (Athen. Dipnos. l. 7.)

## PUNCTUM III.

### *De Rhomboide Rondeletii, & Passeribus squamosis.*

RHOMBOIDES Rondeletii, *Rhombi* nomine Romæ ab ichtyopolis venditur. (Tab. XX. 16. Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 45.) Fortè melius, *rotundus Buglossus*, vel *rotunda solea* aut *lingulaca* vocaretur. Squammis parvis integitur. *Oculi* multum invicem distant. Linea à capite ad caudam per medium corpus ducta initio sinuosa: dein recta, corpus in duas æquas partes dirimit. Corpore est exiguo & brevi: nunquam enim palmi magnitudinem superat, quantum Rondeletio licuit observare. Internis partibus à Rhombo non differt. Carne est media, neque molli nimium, neque dura. Ejus nullam à veteribus mentionem factam fuisse credit. Junius in suo nomenclatore Belgico vocat Scardę. PASSERUM SQUAMOSORUM tres idem Rondeletius species ponit. *Priorem Limandam* Galli dicunt, ob corporis tenuitatem, ut Bellonius conjicit, quam cum diffisis dolabra asseribus communem habet. Angli un Brut. Hic, teste Iunio, Batavorum Grieta est. Ego enim id non satis memini. Flavas in pinnis, quæ corpus ambiunt, & in reliquo corpore maculas habet. Linea corpus intersecans, sinuosa. Magnitudine ad Quadrantulum (de quo mox) accedit. Lucidiori aëri expositus, pellucidus videtur. Dentes teste Bellonio inter cæteros sui generis pisces, longiores habet: squammas conspicuas valdè tenues atque asperas, quæque difficillime cuti adimuntur: quod cum solea quidem magis, cum cæteris vero minus, commune habet. Vento indurati ingenti quæstu ad mediterranea loca Germaniæ superioris venales feruntur. Gallis ex Britannico littore recensentes adducuntur. Italiæ planè ignoti sunt. Carne aiunt esse candida, humida, molli, parum glutinosa; non multum Buglossis sive Soleis inferiore.

*Altera species Gallis Flez*, Anglis Phlonder teste Bellonio, qui *Flesum fluviatilem* vocat, verum improprie; & contra piscis naturam: non enim in fluminibus nascitur, sed in mari, ex quo in flumina migrat, cæterorum planorum more. Corpore est, quam vulgaris passer, paulò longiore,

H 2 & ubi

& ubi adolevit, craſſiore. Squamis integitur parvis: colore eſt nigro. In corpore pinnisque in ambientibus maculas rufas habet. Oſſiculis munitur in capite, medioque corpore in parte ſupina.

*Tertiam* Britanni *Helbut* dicunt, Hollandi Heilbut vel Eelbut, Germani Heiligbut, Galli Fletelet, nomine (ut apparet) diminuto à Flez, cùm alioqui ſit major, cætera ſimilis eſt. Utraque in Anglia & Belgio frequens: nobis, Gallisque & fortaſſis antiquis etiam incognita, quia ad Oceanum uſque non pervenerunt, nec in Oceani piſcibus cognoſcendis multæ operæ ſtudiisque poſuerint. Utriusque caro candida & mollis, ſalubris & delicata: Fletuletus tamen paulo durior eſt.

## CAPUT III.

## *De Piſcibus littoralibus lævibus.*

### ARTICULUS I.

### *De Piſcibus littoralibus non planis.*

#### PUNCTUM I.

#### *De Sandilz Anglorum.*

Tab. XXI. 1. Aldrov. de Piſcib. l. 2. c. 49.

PIſcis, quem jam deſcripturi ſumus, Anglis *Sandilz*, id eſt Anguilla de arena, tum quod longo ſit corpore, tum quod ſeſe occultaturus ſub arenam ſe citiſſimè mergit, dicitur. Geſnerus *Ammodytem* vocabulo Græco vocavit. Capite eſt tenui ac rotundo, roſtro longiuſculo & acuminato: ore parvo: corpore reliquo ablongo, ſi latitudini conferatur. Nam cùm ejus medium (caput enim & cauda arctiores ſunt) pollicis craſſitudinem non ſuperet, longitudo ad palmi menſuram extenditur. Quamobrem ſicuti longis, ſic etiam & parvis annumerari piſcibus debet. Cum neque pollicis latitudinem, neque palmi longitudinem excedat unquam. Dorſo præterea (in quo pinnæ duæ reperiuntur, in eo medio una, ac prope caudam altera) ſubcæruleus. Ventre verò in quo præter binas, quas utrimque habet pinnas, una etiam alia poſt excrementorum orificium ſubſiſtit argenteus conſpicitur. Frequentiſſimè in Britanniæ littoribus capitur. Sepè etiam in Bononienſi, ubi idem nomen obtinet. Quibusdam anni temporibus, ſeu majorum piſcium injurias fugiens, ſeu naturæ impulſu, aqua derelicta, ſub arenam penetrat: inde pedalibus & pectinatim inciſis lignis, ab incolis extrahitur. Pauperum duntaxat neceſſitatibus inſervit.

Huc pertinet alter piſcis *Meerſuuyn* id eſt, *Porci* marini nomine miſſus, quod Porci more roſtro terram fodiat. Lituris & ſpecie corporis Lucium imitatur, ſed aculeum rectum in fronte gerit. Lituræ omnes nigræ ſunt. Pinnæ ventris, caput ſupinum & cauda rubent: cætera flaveſcit. Marinusne verò, an dulcium aquarum piſcis ſit, non ſatis memini, quamobrem hiſtoria ad priorem piſcem pertinet. Marinum tamen eſſe nomenclatura docet.

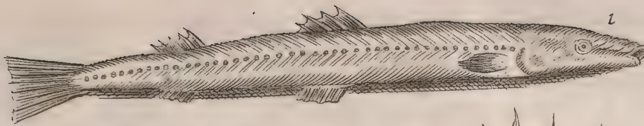
#### PUNCTUM II.

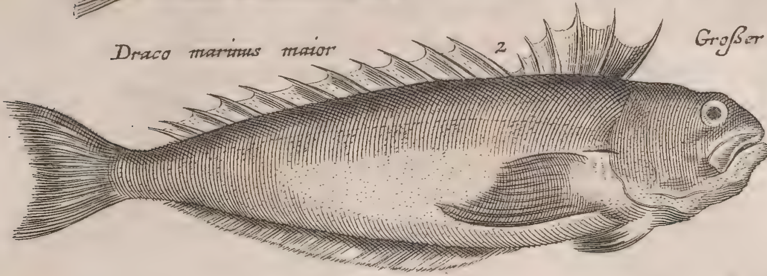
#### *De Dracone.*

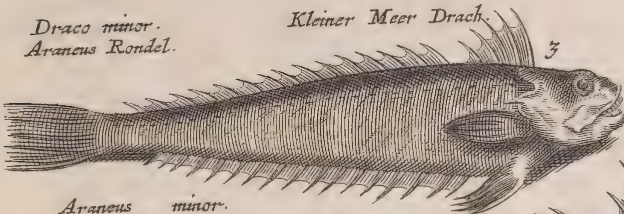
DRaco piſcis, Græcis veteribus *δράκων θαλάσσιος*, modernis *δράκαινα*, unde Siculi, Neapolitani, & Romani ſuum Tragine deflexerunt, dicitur. Iovius Trachurum, qui in cauda, non cervice aculeos habet, perperam vocavit. Plinius qui Draconis marini nomine duos diverſos piſces, ut ex libro nono capite vigeſimo ſeptimo colligi poteſt, intelligit, quorum unus ſerpens marinus eſt, quem Ariſtoteles libro nono capite decimo ſeptimo deſcribit, ab Araneo male ſpecie diſtinxit, quem & Iſidorus, qui Araneum ita deſcribit, ut Draconi huic marino omnia competant, ſecutus eſt. Quod ab Araneo Ariſtotelis diſtingui debeat, mirum non eſt, cum ejus Araneus, à nullis Græcis authoribus venenatus eſſe tradatur: hunc omnes poſt Paſtinacam venenoſiſſimum aſſerant.

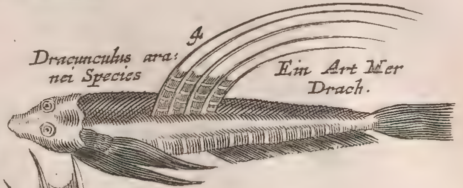
Tab. XXI. 2. 3. 4. 5. 6. Aldrovand. de Piſcib. l. 2. c. 50.

Salvianus *duo* ipſius *genera* ponit. *Primus* piſcis eſt oblongus, & ut Bellonius ait, forma pugionis modò compreſſa, unde à quibuſdam Gallis Poignaſtre vocatur quaſi pugio. Salvianus ſquammis carere dicit, item Bellonius, vel ſaltem exiliores habere, quam ſint ſerpentium. Rondeletius parvas ei tribuit ac tenues, Ælianum (ut apparet) ſecutus, qui aſperas habere ſcribit *φολίδας* quæ fere ſerpentibus tribuuntur, & ipſe etiam Rondeletius ſine ſquamis & planè nudum Draconem pingit. Percam marinam quodammodo refert capite, magno ſcilicet & rotundo. *Os* non in longitudinem, ſed in obliquum, nec recta ſed curva ſciſſura fiſſum habet: Connexa enim latera inferioris maxillæ (quæ paulò longior eſt ſuperiore, nec recta nec oblique ſurſum porrigitur) à concavis ſuperioribus lateribus, dum illud clauditur, ſuſcipiuntur. *Dentibus* ut in Dracone ſerpente id communitum eſt. *Oculi* magni ſunt, quibus magnitudine ſupercilia reſpondent, ſurſum ſpectantes, ac adeò ſplendide vireſcentes, ut ſmaragdum pulcherrima viriditate ſuperent, iidem brevi intervallo à ſe diſtant, in quo triangulum expreſſum & aculeos parvos cernas. *Branchiæ* utrinque quaternæ, quarum exteriora opercula aculeo ad caudam ſpectante armantur, ut dictum eſt: quæ opercula poſt articulationem cum oſſibus capitis, tenui membranæque ſimili ſubſtantia potius


1
Sandit Anglorum.


Draco marinus maior
2
Großer Meer Drach.


Draco minor.
Araneus Rondel.
Kleiner Meer Drach.
3
Araneus minor.

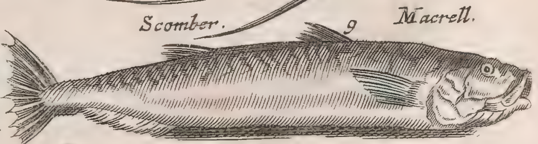

4
Dracunculus ara:
nei Species
Ein Art Mer
Drach.


5
Araneus
Meer Drach.

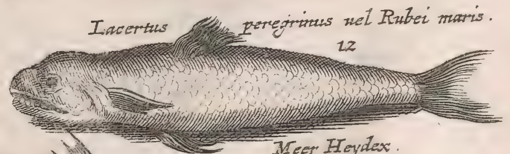

Vronoscopus Sternseher
Meerpfiff.
7

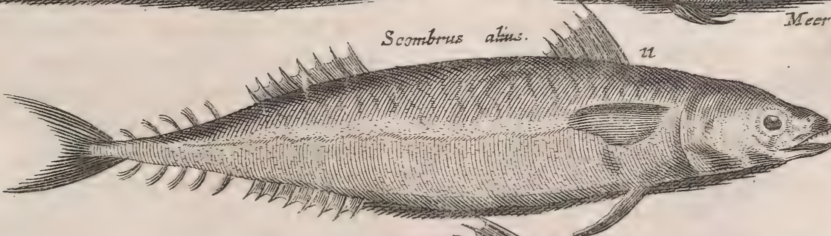

Dracunculus.
Kleiner Drach
6

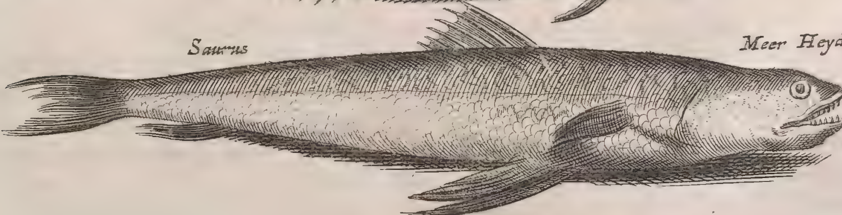

Trachurus. Bastard Macrell.
8


Scomber.
9
Macrell.


10
Macrell.


Lacertus peregrinus uel Rubei maris.
12
Meer Heydex.


Scombrus alius.
11


Saurus
Meer Heydex.

tius quam oſſea conſtant, quamobrem Draco ea cum extra aquam aërem trahit, inflat, non aliter quam nos buccas inflamus. Ad branchias *pinnæ duæ*, eo ſitu, ut in fluviatilibus, hoc eſt, inferiores multo quam in marinis eſſe ſolent: inter has & ſciſſuræ oris finem, in parte ſuperna, duæ aliæ minores, candidæ. In cervice vel dorſi principio quinque habet *aculeos* tenues, nigros, præacutos, tenui membrana anteriori parte nigra, poſteriori vero alba connexos, quibus venatum vulnus infligit, multoque pernitioſius quam branchiarum aculeis. Ab hac, pinna incipit ad caudam uſque continuata, quæ magna eſt, lata, atque adeo bifurca. Alia denique eſt à *podice* ad caudam etiam uſque: qui diverſo in hoc quam in aliis piſcibus loco ſitus eſt: cum enim alii in medio eum habeant ventre, alii vero inferius verſus caudam, in Dracone non procul à branchiis diſtat: unde fit quod brevis admodum ventris ejus ſit capacitas interna, cum tamen carnoſus ſit & ſatis amplus *ventriculus*. Colore eſt vario. Dorſo enim fuſco eſt, ventre candido, lateribus lineis aureis tranſverſis pulchre diſtinctis. *Alter* qui fortè non malè Dracunculus Plinii vocari poterit, quemque Salvianus minorem vocat, in nonnullis à priore differt. Cum enim major crebrò ad libræ unius & duarum etiam aliquando magnitudinem excreſcat, (Rondeletius in Oceano aliquando cubiti magnitudinem attingere tradit) minor ne dimidiam quidem libram implet: præterea capite & corpore reliquo non rotundo, ut major; ſed in latera compreſſo eſt: cujus denique latera non ſubluteo ſolum colore, quo major ille inſignitus eſt, ſed frequentibus etiam & obliquis ad cæruleum colorem vergentibus lineis pulcherrime depicta ſunt.
Aldrov. l.c. Aldrovandus *quatuor* Draconis *ſpecies* exhibet. *Prior* aculeo ad branchias, pinnarumque numero cum præcedenti convenit, colore vero & maculis lineiſque differt. *Oſſa* branchiarum colore ſunt roſeo, ſed in extremitatibus aureo. Aculeus item aureus, ſicuti & pinnæ, quæ ſunt ad branchias: quæ vero in pectore conſpiciuntur, albicant, cæteræ ſubvirent. *Os* pronè quoque viride, ſupinè albicat. Dorſum ex ſubviridi fuſceſcit, maculis rotundis ad caſtaneum vergentibus denſiſſimis conſperſum. *Venter* argenteis lineis craſſiunculis contrario invicem ordine oppoſitis decoratur. Cauda tota ex cæruleo ad ametheſtinum tendit. *Altera* ſpecies in vertice inſignem habet aculeum; colore eſt in dorſo ſubcaſtaneo, ventre albo, valde maculoſa. Pinna cervicis inter quatuor priores aculeos in ſummitate atra eſt, cætera fuſca: quæ verò ad caudam uſque protrahuntur, & cauda etiam ipſa, coloris ferè ſunt violacei. *Tertia*, capite eſt caſtaneo, præter os quod pronè ſupineque; ferè violaceum eſt. Oculi, in vertice ferè ut in Callionymo, inter duos locati aculeos. Pinnæ branchiarum & pectoris, item quæ in ventre eſt, roſeo ſunt colore: Quæ verò in cervice cernitur, ad quartum uſque aculeum violaceo, cætera albicat, & rotundas, fuſci coloris maculas oſtendit, quemadmodum & ſubſequens, quæ ad caudam uſque excurrit. Dorſum ad caſtaneum vergit, & nigricantibus maculis inſignitur. Latera & venter virideſcunt. *Quarta ac poſtrema*, magna ex parte caſtanei eſt coloris, dilutioris in capite, intenſioris in dorſo. Lineæ quæ à branchiis ſunt ad caudam uſque plane ferrugineæ. Tota pars ſupina candicat. Pinnæ ad branchias & ad pectus, rubræ ſunt: cæteræ cæruleæ, ſed ariſtas habent rubras. Cauda præterea in extremo ferruginea eſt. *Locum* ſi ſpectes. Bellonius pelagium æquè ac littoralem ſcribit. Ariſtoteli ſimpliciter talis eſt. Oppiano in petris, & arenis paſcitur. Loligunculis & aliis minutis piſcibus veſcitur, ideoque Nicander Ælian. H.A. l.5. c. 37.
*ἁλιῤῥαίστην*, *maris vaſtatorem*, Epicharmus *ἄλκιμον* nominat. Gregalem non eſſe vel inde conjicies, quod nunquam plures capiantur. Mirum etiam, ſi verum eſt, ſi manu dextro attrahere coneris, violenter reniti; ſi ſiniſtra, cedere & capi, quod Ælianus prodidit: nec minus, eo tempore cum piſcium genus amore tenetur, in vulnere quod iſte inflixiſſet, piſciculos illi ſimiles procreatos fuiſſe, quod multorum piſcatorum teſtimonio narrat Gillius. Ictum ejus venenatum eſſe, piſcatorum periculo certum eſt, ſæpe nomas, ſæpe febres & inflammationes excitat, pluſque à vivo quam mortuo periculi. Remedia varii varia oſtentant. Plinio Mullus illitus aut in cibo ſumptus prodeſt. Dioſcoridi & Galeno Draco proprio ictui applicatus placet. Æginæta cerebrum piſcis in potu præſcribit & ſulfur cum aceto imponit.
Aëtius locum affectum cum plumbo fricari Aëtius l.13. c.36.
jubet. Piſcatorum experientia jecore illito dolor mitigatur, foliorum lentiſci affrictu
punctura curatur. Genuenſes exiguum Thlaſpios genus, quod in ipſis littoribus naſcitur, admovent. Aldrov. de Piſcib. l.2. c.50.
Recentis piſcis è capite cinis, contra omnia venena prodeſt, mirabili diſcordia, ſi Rondeletio credimus. Plinius, oſſibus gingivas ſcarificare jubet, ut dentium dolores ſedentur.

## PUNCTUM III.
## *De Dracunculo.*

DRacunculi Plinius inter veteres meminit. Inter Recentiores à Rondeletio deſcribitur. Tab.XXI.6
Eſt piſcis marinus inquit, dodrantali magnitudine, cotto fluviatili non multum abſimilis, roſtro acutiore, & capite latiore, Ranæ etiam piſcatrici quodammodo ſimilis; ſed Rana piſcatrix ore eſt majore, pinnis concoloribus, quæ in Dracunculo variæ ſunt. *Capite* eſt magno, compreſſo, *roſtro* promi-

prominente, *ore* parvo sine dentibus, sine ulla ad branchias scissura; sed hujus vice supra caput utrimque *foramen* est, ut in Hippocampo, quod, nisi dum piscis vivit, eoque aquam trahit, & emittit, manifestum est. *oculos* magnos supra caput positos habet: capitis os in aculeos desinit ad caudam spectantes. *Pinnas* longissimas pro corporis magnitudine habet, partim aurei, partim argentei coloris æmulas. Quæ ad branchias sitæ, aureæ sunt, in radice argenteæ. Quæ in supina parte, à cæterorum marinorum piscium pinnis, situ magnitudineque dissident: nam & ori propiores sunt, & longiores iis quæ sunt ad branchias. In dorso duæ eriguntur: prior (hac in pictura vix apparet) parva est, aurea & argenteis lineis distincta; posterior magna admodum in medio dorso, papilionum alis non valde dissimilis, radiisque quinque hordei aristis similibus, membranaque constans. Radii priores longiores sunt, posteriores breviores, contra quam in membrana, quæ singula radiorum intervalla, veluti intertexta occupans paulatim crescit. Eadem quoque varia est, lineis etiam argenteis in medio duarum nigrarum sitis distinguitur. Hæc in medio dorsi cavo veluti in vagina conditur. *Alia* est à podice ad caudam, etiam aurea demptis ejus fimbriis, quæ nigricant. Corpus totum sensim gracilius fit, & in pinnam longam terminatur, cujus fimbriæ nigricant. Est & picto corpore: nam ab hujus medio, argenteæ lineæ ad ventrem ducta sunt. In maxillis partibusque anterioribus veluti punctis argenteis notatur. *Ventre* est lato, plano, candido, cuticula tantum tegitur. Capitur in Agetesi littore, inprimis Caniculæ vigentis tempore. Venustas & summum Dei in eo artificium pretium ei fecere. Carnis substantia Gobionibus parvis similis est, iisdem alimentis vescitur. Ictum minus venenatum habet.

*Icon Dracunculi Tabula XIV. 2.*

## PUNCTUM IV.
## *De Uranoscopo.*

Tab. XXI. 7 Arist. H. A. l. 8. c. 13. Ælian. H. A. l. 13. c. 4.

PIscis, quem *Vranoscopum* seu cœli speculatorem dicimus, Aristoteli, Dioscoridi, & Æliano καλλιώνυμος, Theodoro *pulcher* dicitur, non tam ob corporis pulchritudinem, deformis enim est; quam vel quod Uranoscopi nomen sit pulchrum, & homine quam pisce dignius. Massililenses *Tapecon* quod, cum pessi instar conformatus sit, aliquam cum pudendis similitudinem habeat; & *Raspecan*, quod caput ob asperitatem ad scalpenda pudenda muliebria accommodari possit vocant; Oppianus ἡμεροκοίτην, quod interdiu dormiat, noctuque vigilet, Hesychius & Varinus ψαμμοδύτην seu Arenarium dixere, quidam Ἄγνον, id est, castum, Athenæo vocari credunt, sed mendum subesse putat Gesnerus. Piscis est levi cute, eaque dura, & quæ facile excoriari potest, præditus: corpore fere rotundo: *capite* magno osseoque & duobus aculeis ad caudam spectantibus aspero, quo Ranam piscatricem quodammodo refert: vertice admodum lato.

*Rostro* quodammodo caret. *Os alio* quam in aliis piscibus fieri solet, loco situm est, nimirum supra caput, & (ut Oppianus ait) inter medios oculos; estque magnum & valde paculum & inferiore maxilla sursum maxime atracta clauditur. *Dentes* habet exiguos, *linguam* brevem sed latam, quæ internas oris partes ita occupat, ut nisi digito eam comprimas & submoveas, non videantur. Ex ea parte quæ inter linguam est, & maxillam inferiorem oritur, teste Rondeletio, *membrana* in principio latiuscula, sensim in carnosam rotundamque apophysin desinens, extra os propendens qua pisciculos allicit, allectos devorat. Eandem cum vult, retrahit, & exerit, veluti serpens linguam. Pars inter oculos interjacens depressa est concava. *Branchiæ* utrimque quaternæ sunt, quarum ossea opercula, posteriore parte aculeo robustissimo ad caudam spectante horrent. Iuxta branchiarum scissuram *pinnæ* duæ magnæ & robustæ, crassæ, & mucosæ & variæ exoriuntur. Subsunt in parte supina duæ aliæ minores, albæ, maxillæ inferiori propinquæ. Has pinnas sequitur os veluti sternum, quod tribus aculeis horret. Succedit pinna alia à podice ad caudam. In dorso duæ sunt, quarum prior capiti propior parva est & nigra, ut in Araneo: posterior ad caudam eandem usque porrigitur, dorso concolor.

Cauda in pinnam latam desinit, Pavonis caudæ, dum piscis vivit, æmulam, fimbriæ purpurascunt, *Venter* est subalbidus: dorsum vero ac partes reliquæ ex cineraceo fuscæ apparent, qui colores, dum vivit manifesti sunt, alioqui unà cum vita pereunt.

A capite lineæ duæ ex squammulis constantes ad caudam protenduntur. *Ventriculus* amplus est, crassus & carnosus, cum appendicibus plurimis, *intestina* ter revoluta, *hepar*, candicans, à cujus exteriore parte fellis vesica pendet, admodum magna pro corporis ratione, felle valde distenta, quod substantia & colore oleum æmulatur: cujus rei meminit Plinius, nulli piscium hoc copiosius esse scribens: citat autem Menandri authoritatem in comœdits, immemor fortassis ejusdem mentionem fieri ab Aristotele, qui nempe Callionymo in jecore fel inesse tradidit proportione corporis omnium copiosum: addit Ælianus hunc Philosophi locum recitans, jecur ipsum tradere ad dextrum latus collocatum esse Menandrumque huic rei testimonio esse in Mesenia, his verbis: *Facito te fel habere Callionymo copiosius*: item Anaxippum in Epidicazomeno dicentem; *nisi moveas & sicut Callionymi fervere efficias*

Arist. H. A. l. 2. c. 15.

*efficias omne fel. Lien* exiguus, rotundus atque rubens ventriculo hæret. *Vulva* bifida est & longa.

Non multum excrescit, & raro pedalem longitudinem excedit. *Littoralem* esse Aristoteles prodidit, post eum Rondeletius, Carne *vescitur*, & pisciculis apophysi illa quam extra propendere diximus, insidias struit. Adnatant tanquam ad vermem, & capiuntur. Si cibum capto obieceris, eo usque se infarcit, ut cibus ad ipsum os redundet. Adeo vivax est, ut si omnibus internis spolies, moveatur adhuc. Comeditur à plebeis, quia virosi odoris est, unde Βαρὺς gravis Diphilo apud Athenæum vocatur. Nec mirum, cum cœnosis aquis vescatur. Hippocrates tamen non solum non improbat, sed & in victu præscribit. Nunnulli felle oculos Tobiæ curatos fuisse volunt. Cicatrices sanare & carnes oculorum supervacuas consumere Plinius tradit.

Aristot. H. A. l. c.

Aldrov. Histor. Pisc. l. 2. c. 51.

Hippocr. l. de affect. intern.

## PUNCTUM. V.
## *De Trachuro.*

Tab. XVII. 12.

Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 52.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 106.

ΤΡάχουρος seu ut Oppianus & Galenus scribunt τραχοῦρος, quo nomine apud Latinos veniat, ignoratur. Lacertum malè vocari vel exinde patet, quod iste κολιὰς, si pro peculiari specie accipias, vocatur. Malè & σαῦρον dici Oppianus, qui tanquam diversos pisces appellat, testatur. Forma ejus nisi paulò longior esset, *ovata* dici posset. Cum enim ejus medium corpus latiusculum sit, deinde utroque versus arctatur, donec rostrum ore clauso, atque extrema pars caudæ carnea, acuetur. Inferior autem maxima, quæ superiore paulo longior est, cum os clauditur, non recta sed oblique sursum excurrit, unde os etiam non in longitudinem, sed in obliquum scissum est, dentibus adeo paucis & minutis munitum, ut edentulum videatur: revera tamen maxillarum pars denticulata est. Est autem ut Scombri admodum magnum: item oculis, ut in Melanuro. *Branchiæ* utrimque quaternæ. *Pinnis* natat quatuor, quarum duæ majores ad branchias sitæ sunt, duæ aliæ minores in ventre: aliæ item duæ in dorso eriguntur; prior latior & brevior, in eminentiore dorso: altera paulo inferius arctior, sed longior, nam per dorsum reliquum fere usque etiam ad caudam porrigitur. *Podex* in medio ventre est, à quo alia denique pinna ad caudam usque demittitur. *Cauda* autem bifurca est, similis Acus vulgaris. In medio corpore *lineam* habet à capite ad caudam deductam, multis officulis, ita horridam, ut serra esse videatur, non rectam quidem sed media sui parte inflexam & obliquam, in cauda eminentiorem, asperioremque quam in aliis partibus, quæque ob id *caudam quadratum* efficiat. Squammis caret, *lævi* tantum cute præditus. Dorso subcæruleus, ventre verò & lateribus argenteus est, purpureoque aliquantulum ementitur, ut inde αἰολίαν, id est, varium forte dixerit Numenius. Trachurus, cujus hic iconem damus, colore fere est albicante, aureis ubique lituris varius. Cauda ex violaceo fere ad cæruleum vergit. Ad pedalem magnitudinem perraro excrescit. Versantur circa littora. Numerosi omnibus anni temporibus seu nassis, quod veteribus apud Oppianum suetum, seu retibus, quod hodie in usu, capiuntur, ut inde gregales esse coniicias, & Romæ *Frictura* nomine, venundantur. Ælianus, equam in utero habentem, si ei cauda Trachuri appendatur, piscis mox liber in mare dimittatur, non multò post abortum pati, prodidit, vere an falso non dicam. Inter duræ carnis pisces, à Philotimo censentur, ideo Diocles apud Athenæum aridos vocavit, nec dissentit experientia, nisi forte externa pinguedine, aut jusculo tener aut jurulentus fiat.

Oppian. Hal. l. 3.

Ælian. H. A. l. 13. c. 27.

Athen. Dipnos. l. 7. Galen. de Alim. facult. l. 3. c. 31.

## PUNCTUM. VI.
## *D Scombro,*

QUi Græcis σκόμβρος, is Latinis Scomber & Scombrus, Horatio *Piscis Iberus*, plerisque nationibus, *Macarel* & *Maquereau*, non tam à Græco μακαίρος, quod Scaligero placet. hoc enim nomen iis potius conveniret, qui veteribus Opsophagis Dii vocantur; quam, leno, quasi, quod verno tempore parvas Alausas, quas virgines dicunt, subinde subsequi soleant, dicitur. *Corpore* est terete, denso, carnoso, utrimque in acutum desinente, *rostro* scilicet atque corporis extremo, cui cauda annectitur: & si parva magnis comparare licet, Thynno (ut Scholiastes Aristophanis scribit) similis. *Oris* scissura ingens pro corporis portione; *dentes* exigui; *caput* rotundum; inferior maxilla in superiorem recipitur, & clauditur pyxidis modo. *Oculi* magni, aureo colore micantes. *Branchiæ* utrimque quaternæ: juxta quas pinnæ binæ, totidemque in ventre. A podice alia est, eique supra posita in dorso similis: quas ordine certisque intervallis, aliquot aliæ pinnulæ subsequuntur, quod tamen huic soli proprium non est, sed cum Thynnis, Pelamydibusve commune. Alia denique est in dorsi initio aculeis nonnullis horrida.

Tab. XXIV. 9. 18. 11.

Aldrovand. de Piscib. l. 2. c. 53.

*Cauda* in lunatam pinnam degenerat. In ipsis aquis sulphurei coloris est, extra non qui cæteris, (ut Plinius ait) sed ferè cærulei, sulphureum autem colorem quem intelligat, alias explicat, inquiens: Fulmina & fulgura, sulphuris odorem habent, ac lux ipsa eorum sulphurea est. Est vero cæruleus ille eorum color potissimum in dorso: nam venter lateraque argentea sunt. Totus lineis nigricantibus, obliquis, insignis est: squamisque caret, licet apud Athenæum squamma-

tum

tum esse quispiam velit, negandi vocula videlicet librariis omissa. Ad cubiti magnitudinem accedit. Sunt *mari peculiares*, & aliquando juxta arenosa litrora degunt, sæpe in petris, quæ chamis & patellis plenæ sunt. Etsi autem tam in Oceano quam mari mediterraneo, sinu Adriatico, & Hellesponto, capiuntur: juxta Herculis tamen insulas, prope Carthaginem novam tam copiosi & frequentes sunt, ut una earum Scombraria teste Strabone dicatur: In Oceano tanta crassitudine proficiunt, ut pari cum Pelamydibus magnitudine, authore Bellonio evadant, in Adriatico parvi sunt. Existimavit aliquis in minore maris ambitu frequentes prædas e-

Scaliger. in Exercit. xerceri, ideo non crescere. Vix ad Tergeste ac proximum sinum comparent Scombri: atque ilico capiuntur. In Oceani laxitate fuga moram, mora parit incrementum, ideo grandescunt qui non capiuntur. *Grega-*

Arist. H. A. l. 9. c. 2. Arist. H. A. l. 8. c. 12. & 13. Plin. H. N. l. 9. c. 15. Ælian. H. A. l. 14. c. 1.

*les* sunt, & à locis frigidioribus calidioribusque, tanquam Thunni, ut qui imbecilliores, dulcioris pabuli gratia, discedunt. *Beneficii memores* esse, Ælianus exemplo singulari, prodidit. Mane à piscatoribus cibati, feras Scombros gentiles suos cogunt, & corporum suorum abjectu ita concludunt, ut fuga sibi consulere non possint, hinc capiuntur. *Inserviunt & mensis.* Diphilus leves esse, & facilè è stomacho descendere dixit. Hicesius multum nutrire, minus vero facilè excerni judicavit viscosiores & crassiores, concoctu difficiles, & excrementitios esse, experientia eos docuit. Venetiis verno tempore quo pinguiores sunt, in delitiis habentur. Romæ ob siccitatem inter ignobiles reposuit. Quia graves & ventriculo refactarii. ταριχεύεσθαι, id est, sale inveterari scripsit Athenæus, habenturque inter ταριχήρα optimi. Veteres ex iis *garum quoddam* habebant, de quo ita Plinius. Est etiamnum liquoris exquisiti genus, quod garum vocavere, intestinis piscium cæterisque, quæ objicienda essent, sale maceratis, ut sit illa putrescentium sanies. Hoc olim conficiebatur è pisce, quem Græci Garum appellabant (ut supra ostendimus) Nunc è Scombro pisce laudatissimûm in Carthaginis Spartariæ cætariis: sociorum appellatur; singulisque millibus nummum permutantibus congios peno binos: Nec liquor ullus pene præter unguenta majore in pretio esse cœpit, nobilitatis etiam gentibus. Scombros quidem & Mauritania, Bæticaque & Carteja ex Oceano intrantes capiunt, ad nihil aliud utiles: Laudantur & Clazomenæ garo, Pompeiique & Leptis, sicuti muria Antipolis ac Thurii: jam vero & Dalmatia. Vitium hujus (gari nempe, non

Plin. H. N. l. 31. c. 8. muriæ, ut Rondeletius vult) est alex, imperfecta nec colata fæx. Cœpit tamen & privatim ex inutili pisciculo, minimoque confici, Apuam nostri vocant: Forojulienses piscem ex quo faciunt Lupum (super quo nostrum judicium supra diximus) appellant: Transiit deinde in luxuriam, creveruntque genera ad infinitum: sicuti garum ad colorem mulsi veteris, adeoque dilutam suavitatem, ut bibi possit. Aliud vero ad castimoniarum superstitionem, etiam sacris Iudæis dicatum, quod sit è piscibus squama carentibus (*legendum apparet non carentibus, nam Iudæi hodieque nisi squammosos edunt, & non squamosis abstinent, ut duo gari sint genera, unum è squamosis, ut ex Lupo sive Encrasicholo, Mænaque & Smaride consimilibusque alterum ex lævi cute præditis, ut ex Scombris)* hic lex pervenit ad ostrea, urticas, gammaros, Mullorum jecinora, innumerisque generibus ad saporem gulæ cœpit sal tabescere. Hæc obiter indicata sint desideriis vitæ, & ipsa tamen nonnulla usus in medendo. Hujus usus apud nos desiit, apud Turcas Constantinopoli non item: quia pisces plærosque frixos vendunt, iis intestina & branchias eximunt, immittuntque muriæ, ut in garum vertantur. Sociorum vero Garum vocatur, seu quod ganeones & lurcones eo sociatim uterentur, ut quidam Galeni scholiastes putat, seu quod à sociis populi Romani, Hispanis nempe deferretur. Fæcosum ac plane fœtidum fuisse, facilè Martialis indicavit, dum dicit.

*Vnguentum fuerat, quod Onyx modo parva gerebat,*
*Nunc postquam olfecit, Papilus, ecce garum est.*

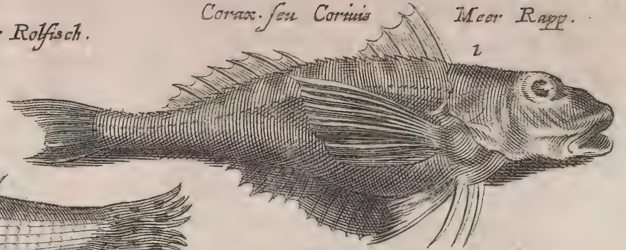
*Usum in Medicina* si spectes, arquato morbo correptis comestos opitulari Ælianus scribit; in aceto putrefactos mulieres strangulatu oppressas excitare Plinius. Ælian. H. A. l. 12. c. 46 Plin. H. N. l. 32. c. 20.

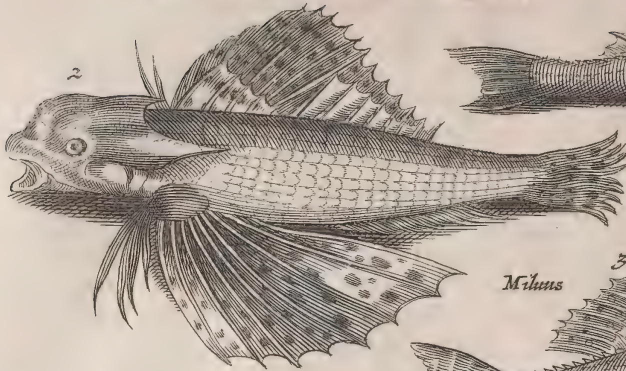
## PUNCTUM. VII.

## *De Colia sive Lacerto.*

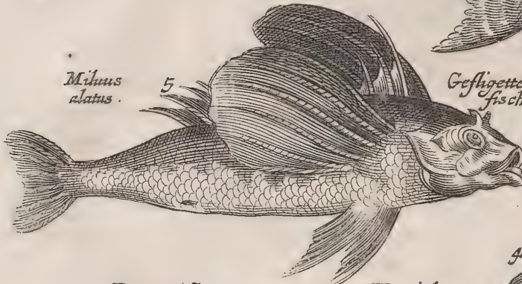
PIscis quem κωλίας, κοιλίας, & κοχλίας in vulgatis Aristotelis exemplaribus, seu a. pica varia, quam κώλιον aut κωλίαν dici, nescio quo authore Bellonius credit, quod variegata latera habeat, unde καλιόγραπτος Athenæo, seu aliam ob causam vocatur. Theodoro κολάος, seu *Monedula*, & *Graculus*, Latinis ut C. Celso, Columellæ, ac Martiali, *Lacertus* audit. Magnam eorum cum Sombris affinitatem esse, non tantum inde colligere licet, quod ab Aristotele & Columella semper simul nominentur: sed etiam quod Lemnicolæ magnitudine duntaxat à Scombris differre asseruerint, & Plinius Coliam Lacertorum minimum faciat, quod & apud Athenæum, qui Sardam Coliæ magnitudine esse scribit, habemus. Pariunt semel anno. In cibis laudantur, qui in Propontide antequam pariant, Amyclani, Hispani; quos Sexetanos (Sexi authore Plinio, Bœticæ Hispaniæ oppidum est) Martialis vocat, ex quibus forte Salsamentum. Gaditanum,

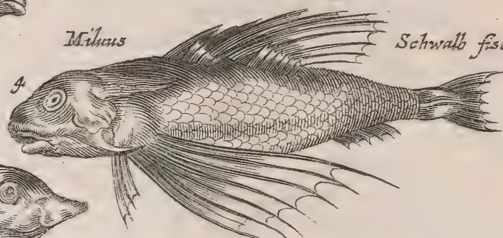
Tab. XXVIII. 12. Aldrovand. de Piscib. l. 2. c. 25. Arist. H. A. l. 9. c. 2. l. 8. c. 13. Columell. R. R. l. 1. c. 13. Arist. H. A. l. 5. c. 9. Arist. H. A. l. 8. c. 13. Galen. de Alim. facult. Mart. Epigr. l. 7. Athen. Dipnos. l. 3.

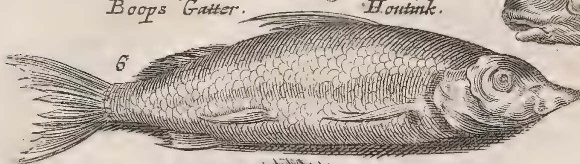

Corax. seu Corius
Meer Rapp.
1

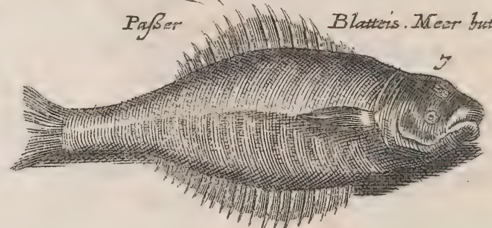

Miluus alius.
Fligeneter Rolfisch.
2

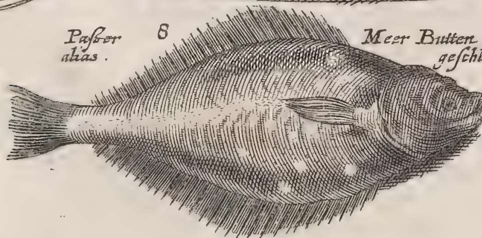

Miluus
3
Fliegender Fisch.

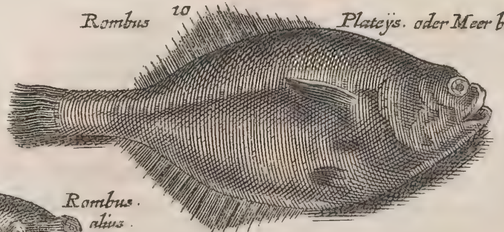

Miluus alatus.
5
Gefligetter fisch.


Miluus
Schwalb fisch.
4

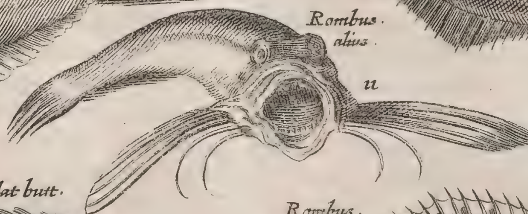

Boops Gatter.
Houtink.
6


Paßer
Blatteis. Meer butt.
7

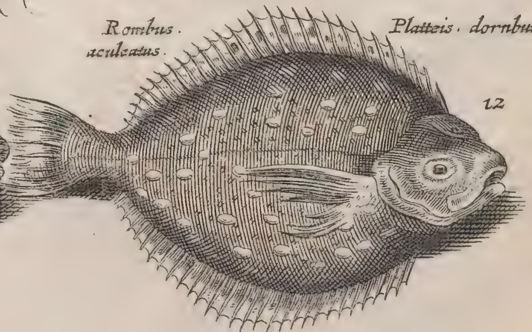

Paßer alias.
8
Meer Butten ander geschlecht.


Rombus
10
Plateys. oder Meer butt.


Paßer. 3
Blatteslein 3 geschlecht.


Rombus. alius.
11


Rhombus Lænis uerus. Glat butt.
13


Rombus. aculeatus.
Platteis. dornbutte.
12

ditanum, cujus apud Hippocratem mentio, & Parii seu Pariani, unde Parium apud Archestratum nutrix Coliarum dicitur. De Carnis qualitate non conveniunt Authores. Xenocrati est stomacho ingrata, arida, mali succi, excretu facilis, & copiose nutriens. Athenæo glutinosa, acris, mordax, & deterioris succi. Cornelio Celso, gravissimi alimenti. Saliri solitas apud Martialem invenies. Muria ad dentium dolores Medici utuntur. Patinam ex Lacertis apud Apicium vide.

## PUNCTUM VIII.
### *De Sauro.*

Tab. XXI. 13. Aldrovand. de Piscib. l. 2. c. 55. Ælian. H. A. l. 2. c. 25.

QUem Saurum Græci vocant, hunc plærique Latini *Lacertum* vocant, A Trachuro distingui vel exinde patet, quod & Oppianus de Trachuro & Sauro tanquam de diversis piscibus agat; & Speusippus apud Athen. Acui & Sphyrænæ similem esse, quod Trachuro non convenit, scribat. *Duo* ejus esse *genera* Ælianus tradit, videlicet *nostras*, & *peregrinum*, in rubro mari nascens: *Nostras* caput habet (inquit Salvianus) tenue & rotundum; rostrum oblongum, & acutum. *Os* magnum plurimis atque exiguis dentibus munitum: *Oculos* mediocres, rotundos & aureos: *Branchias* utrimque quaternas: prope quas binæ & parvæ sunt *pinnæ*, utrimque scilicet una: aliæ duæ & majores in ventre; in medio dorso una haud magna quinis senisve aculeis horrida erigitur, aliaque una multo minor in medio dorso caudæ vicina reperitur: è cujus regione ab ano, qui in hoc pisce caudæ satis proximus est, alio paulò major imo ventri hæret. *Cauda* in unam lunatam pinnam degenerat. Corpus oblongum est & rotundum. Unde non ineptè à Speusippo in secundo similium, Sphyræna, Acus & Saurus similes esse dicantur. Sphyrænæ enim satis similis est hic noster Saurus: similis & Acui, si Acus illam rostri dempseris tenuitatem. *Ventre* est subalbido, lateribus luteis, dorso ex viridi nigricante, maculis quam plurimis virentibus, rubeis, cæruleis, luteis atque nigricantibus, dorsum, caput, & latera, nonnullorum serpentum instar, variè admodum pingentibus: Quamobrem non solum ore, rostro, capite, atque reliqua corporis figura, sed colorum etiam varietate proximè adeò ad terrestris Lacerti accedit similitudinem, ut ei simillimus, si pedes exceperis, videri possit. Ventriculum habet oblongum & satis magnum: appendices non multos: intestina mediocria: hepar bifidum, & subrubeum: Lienem subatrum. Pedali mensura majorem adhuc non vidimus. Ab hoc nostro Sauro aliquantulum diversus est, qui *in rubro mari* reperitur, quem his verbis describit Ælianus: Rubri maris Saurus (interpres reddit Lacertum) est, cujus magnitudo ei qui nascitur apud nos, æqualis est virgatus, spectatur, lineis nimirum aureolis circumdatur à branchiis ad caudam pertinentibus, quas media argentea distnguunt: ore est hiante, maxilla inferior eminet in superiorem, virides oculos habet, quos aureo fulgore palpebræ ambiunt. Ab hac delineatione non omnino abhorret *peregrinus iste piscis*, supinè subviridis, prone castaneus, lineis sive lituris, maculisque orbiculatibus subviridibus decoratus. Rictum oris habet maximum, Lacertorum terrestrium plane æmulum & validissimis dentibus instructum. Branchiarum opercula flavescunt, punctis referta ferrugineis. Pinna tergoris & branchiarum, & cauda ex ferrugineo rubent. Quæ vero in ventre sunt, ejusdem fere cum ventre sunt coloris. In mari *vivit*, & cœnosis locis delectatur. Carne *vescitur*, nec à putridis abstinet. Aristoteles inter gregales reposuit: sed cum in mari mediterraneo singuli capiantur, solivagos melius dixeris. tam raro *capiuntur*, ut vix annis singulis Romæ in foro piscario bis deni capti videantur. Inter pisces molli carne præditos Philotimus reposuit; inter mollis & duræ medium, Galenus. Editur assus & frixus. Alexis apud Athenæum, branchiis exemptis, cæsis spinis, lotum atque incisum, & lasere probè pulsatum, caseo, sale, & origano implendum esse docet.

Athen. Dipnos. l. 7. Ælian. H. A. l. 11. c. 49. Oppian. Hal. l. 2. Galen de Alim. facult. l. 3.

## PUNCTUM. IX.
### *De Corace Rondeletii, Milvo ejusdem, & Boopis rara specie.*

Tab. XXII. 1. 2. Aldrovand. de Piscib. l. 2. c. 56.

CORAX Rondeletii, Romæ nomine cum Lyra communi, *Capone* vulgò à capitis magnitudine dicitur. Piscis est marinus, corporis forma Milvo Rondeletii similis, aculeorum pinnarumque magnitudine discrepans. *Ossa*, branchias integentia, cælata, in aculeos desinunt. *Pinnæ* quæ ad branchias, minores qaem in Hirundine Rondeletii, majores quam in Milvo sunt, ex viridi nigricantes parte interiore, exteriore albescunt, cum maculis rubescentibus. *Dorsum* ex cæruleo nigricat, latera rubescunt. *Venter* lactei est coloris. *Caput* est magnum: locus inter oculos cœlatus. In dorso *virgas* ex ossiculis contextas, instar Cuculi habet: in eodem pinnas duas: prior est brevior, cum aculeis longioribus, acutioribusque, posterior longior, cum longè minoribus aculeis. Linea simplex à capite ad caudam ducta est. Palato minus est flavo quam Milvus. *Ventriculum* parvum habet cum multis appendicibus; *intestina* tenuia, *hepar* ex albo rubescens. Carne est, si Athenæum sequimur, duriore: si Celsum, teneriore, dura tamen.

Aldrovand. de Piscib. l.2.c.57. Milvus Rondeletii, qui Gallis *Lucerna*, quod noctu luceat, piscis est marinus corporis forma Corvo persimilis, corpore magis rubro, *capite* minus lato, utrinque compresso. *Pinnarum* numero caudaque similis, magnitudine & colore dissidens. Quantum ad *colorem* attinet, parti pinnarum quæ ad branchias sunt externæ, nullæ maculæ rubræ insunt: interna ex viridi non nigricat, sed pinnæ istæ partim flavescunt, partim nigricant. Linea à branchiis ad caudam ducta simplex non est, neque lævis ut in corvo: sed ex acutis brevibusque aculeis horret. Non squamis, sed cute aspera contegitur. *Partibus internis* Mullo imberbi similis. Palatum parvum flavum est. Carne est dura & sicca.

Tab. XIX. 6. Aldrovand. de Piscib. l. 2.c.58. Boopis species ita à Rondeletio describitur: Rarus est piscis, cujus nomen neque à piscatoribus nostris neque ab aliis potui unquam extorquere propter raritatem. Palmi majoris est longitudine, totus à squamis nudus, ore parvo, oculis valde magnis pro corporis ratione; in pronis partibus pinnam habet ad caudam usque continuam, cauda lauta spissaque est. Ad branchias & in ventre binas pinnas habet. Sapore, carnis substantia, oculis Boopem refere.

## ARTICULUS II.
## *De Piscibus littoralibus lævibus planis.*

### PUNCTUM I.
### *De Passere lævi.*

Tab. XXII. 7.8.9. Aldrovand. de Piscib. l. 2.c.47. Passer lævis, Ausonio *Platessa*, aliis *Pecten*, quod ejus pinnæ rectæ & parallelæ pectinis speciem præ se ferant, Hollandis Scholle, dicitur. *Bina* eorum apud Gallos *genera*. *Unum*, quod communiter *Plya* vocatur, & magnitudine excellit. *Alterum*, quod alibi Carlet, alibi, à quadrata corporis figura Quarrelet, *Quadratuli* nomen sortitum est. Ætate tantummodo differre, à quibusdam proditum; ex corporis forma, quæ Quadratulo magis quadrata, & pluribus maculis ruffis sive subflavis, ostendit Rondeletius. A Rhombis situ differunt. Si hos ita in latus componas, ut oculi in cœlum suspiciant, & mentum deorsum versus spectet, pars supina erit dextra, si Passerem similiter constituas, supina pars erit læva. Ita *marinus* est, ut & dulcium quoque aquarum sit studiosissimus: In Oceano tamen numerosior quam alibi reperitur. Iuxta Livoniam sunt pinguissimi, & inde vento indurati ad mediterranea exportantur. Saxatilibus Mnesitheus accenset. Ovidius in herbosis. Oppianus ἐν πηλοῖσι κὴ ἐν τεναγέεσι *degere* credit. Vadum, ubi piscatorem sensit petere, terræ adhærescere, aquam, ne videatur, turbare, Alberti M. fide habemus. Carnem ejus mollem Philotimus dixit, sicciorem Diocles, duram & probi succi Xenocrates, mediam Galenus. Optimi marini, qui etiam nigriores, secundum qui in stagnis albidiores & lutum resipiscentes, locum sortiuntur, mollissimi & insipidi, qui in fluviis vixere. Nonnulli in cibum, cum jam putrescere, & malè olere incipiunt sumptos, alvum perturbare asserunt. Gesner. de Aquatilib.

### PUNCTUM. II.
### *De Rhombo.*

Rhombus piscis, à figura quadrata, cujus latera omnia sunt æqualia, anguli verò obliqui, nomen sortitus est. Nonnullis ψῆττα dicitur, ut ex Plinio & Athenæo, qui Romanis Rhombum vocari testatur Græco nomine piscem, qui aliis Græcis ψῆττα nuncupatur, colligimus. Duo sunt ipsius *genera*, *Aculeatum* unum, *læve* alterum. *Illud* prona parte multos habet aculeos, circa caput, quod grandius & elatum est, & ab hoc caudam versus maximè. Magni in Oceano & mari mediterraneo capiuntur, ideo forte Rhombus latior est patella Martiali. Rondeletius vidit, qui quinque cubitos longus erat, latus quatuor, spissus pedem. Optimos Adriaticus sinus maximè circa Ravennam alit, & hos veterum exornasse mensas arbitratur Platina. Celebrantur & Attici circa Eleusyniam, quos Lynceus Samius Psettarum nomine dignatus est. Ei qui *verus esse* putatur, pinnæ & cauda in extrema rubescunt; Cætera est unicolor, subviridis, rotundis punctis stellulisque undique plenus. Omnium *locorum* & temporum piscis est. Ovidius in herba algosa, Jovius circa pinguiorem terram extremosque littorum margines versari scribit, in fluviorum ostiis frequentissime piscibus insidiantur. Voraces sunt, & piscium, cancrorum inprimis avidissimi. Abditi pinnas exertas movent, specie vermiculorum. Terra, seu vado maris per hyemem condi, à Plinio sub nomine psettæ proditum. Tardissimè propter corporis latitudinem moventur. Inter delicatissimos olim fuisse cibos, ex Horatio, & Juvenali potest colligi. Tempore Jovii, *Aquatilem Phasianum* quidam appellare erat solitus. Galenus inter pisces mollicarnes retulit, sed aliter Xenocrati, & Villanovano visum. Ille duræ esse carnis, & difficulter concoqui ait. Hic inter crassos viscidos excrementitios, reposuit: nisi forte superiores de lævi, cujus pulpa candida & presso quodam humore succulenta; hos de aculeato, qui revera durior, locuti sint. Vivus impositus medetur lieni, si remittatur in mare, si Plinio credendum.

Tab. XXII. 10.11.12.13. Aldrov. de Piscib. l.2. c.48.

Plin. H. N. l.9.c.42.

# HISTORIÆ NATURALIS
## DE
# PISCIBUS.
## LIBER II.

## De Piscibus, qui in mari & fluminibus degunt.

### TITULUS I.
### De Squamosis.

### CAPUT I.
### De Salmone.

Tab. XXXI. 12.



PISCIUM, qui in mare æque ac fluminibus degunt, *alii* quam longissimè à mari recurrunt, & ad fluviorum origines usque penetrant, *alii* in marium proximis morantes, mox ad *id regrediuntur*. Utrorumque quidam sunt *squamosi*, alii *Læves*. Ex illis sunt *Salmo, Lupus, Latus, Alosa, Ziga, Albis fluvii, Mugil, Capito Anadromus Gesneri, Caper, Sturio, Galeus Rhodius & Cataphractus.*

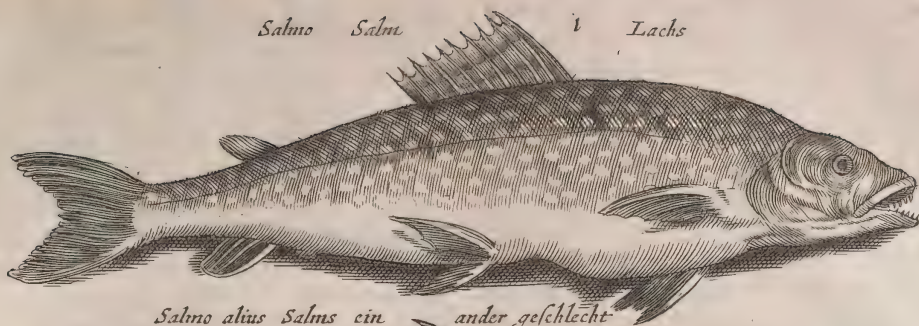
Plin. H. N. l. 9. c. 18. SALMONIS solus inter veteres Plinius mentionem facit. Ausonius hoc nomen adultæ ætatis ut Sarionis seu quod melius Farionis mediæ, & Salaris primæ imposuit, illud tamen Truttæ convenit. Circa Rhenum & apud Helvetios æstatis tempore ad Jacobi usque festum vocatur, Salm / inde ob festum Andreæ Lachsi Lachs / nomine gaudet. Cum *Essoce Plinii* eundem, quod Georgio Agricolæ placet, vix credo, cum alibi eum suo nomine appellet, & per Essocem Lucium intelligere videatur. An *Anchorago Cassiodori*, Cassiodor. l. 12. Ep. 4. difficile dictu, nam à Rheno duntaxat venire scribit. Apud Græcos nullum invenio nomen, qui aut *Salangem*, cujus piscis tanquam delicati mentionem facit Hesychius aut *καλανδρομον* vocari posse putant, suo judicio fruantur. *Descriptionem* si spectes. Piscis est sat magnus. Bicubitalis quidem ut plurimum est: apud Missenos tamen & Dessaviæ à XXIV. libris ad XXXVI. accedit, in Helvetia circa Tigurum graviores capiuntur. Basilea quinque aut sex pedes longos dat, nec temere Cetaceum piscem dici posse Bellonius reliquit. *Squamis* tegitur exiguis, & maculis ita notatus, ut totus ferè piscis subruffis & luteis notis insignis videatur, quia verè in capite iis caret, ideo *frontem lubricum* Poëta dixit. *Os* habet amplum, & valde denticulatum; nam præter id quod maxillæ magnis & validis armatæ sunt dentibus, palatum etiam quadruplici eorundem ordine munitur, linguaque hamatis dentibus horret. Hunc quadruplicem dentium ordinem Bellonius huic pisci præter aliorum fluviatilium morem, peculiarem esse ait, & cum ceraste serpente communem: additque plures esse inferiori maxilla, quam in superiori. *Tergus* colore fere est cæruleo, aut ex cæruleo, nigricat. *Oculi* magni sunt. *Narium* foramina utrinque gemina: *Branchiæ* utrinque quaternæ, quarum opercula lata, & rotundis puniceis maculis plena sunt. *Pinnæ* juxta easdem binæ, totidemque in dorso, quarum prior in medio fere dorso est, altera caudæ proxima, cutacea, carnosaque. In *ventre* tres sunt, binæ fere in medio, tertia à podice qui in imo ventre est. *Caudam* in unam latam, & rotundiusculam pinnam desinere Salvianus ait. Rondeletius verò bifidam esse testatur, indeque Salmonem jure *πλατύουρον* nominari posse putat. Quoad *internas partes*, *Cor* angulatum est, ventriculus oblongus & angustus: hepar in nullos lobos divisum: rubrum Rondeletius tradit, Salvianus & Bellonius pallescere dixerunt: huic vesicula fellis ex viridi nigricantis annexa est. *Splen* ex rubro nigricat. Alvus ipsi prodiga nutat, & opimato abdomine fluit venter. Gesnerus à faucibus patulis *duos* se observasse *meatus* scribit, deorsum protensos, unum ad ventriculum, quem œsophagum vocant; alterum anonymum, (cujus usum ignorat, qandoquidem nihil in eo reperit, nisi forte ruminat (inquit) hic piscis & alimenti sui partem ibi repositam habet) qui cute candida & tenui constat. De *Maris* & *fœminæ* differentia ita Aldrovandus. Fœminam à mare differre Rondeletius & Salvianus volunt, quod illa rostrum habeat magis aduncum, hami modo, indeque vulgo in Gallia Beccard appellari. Bellonius verò dum dubitat, num sit diversa species: fœminam esse interea insinuat, inquiens: Est & alius prægrandis Salmo (fœminam esse autumant) quem vulgus Gallicum ab ejus ore prægrandi Beccard vocare solet: alii à ferendis ovis *Bortiere* (Portiere forte nimirum à portando.) Aldrovand. de Piscibus l. 4. c. 1.

Differtis à mare Salmone, quod labrum inferius in hami modum aduncum habeat. In superiore enim labro foramen est ad palatum tendens, in quod hamus maxillæ inferioris se recipit, pixidatimque in tubi modum insinuatur. Alii aliter de hac rostri curvitate sentiunt. Gesnerus testatur suos piscatores in mare tantum incurvari insigniter, in fœmina perparum. Rondeletius quoque mari recurvum esse ait, sed fœminæ magis. Quidam vero eruditus in epist. ad Gesnerum, in qua de Albis fluvii piscibus ad ipsum scribit utrumque sexum id ceu quid præter naturam pati arbitratus inquit: Salmo in Mulda (hoc flumen ex Albi ingressus) si obstaculum seu præcipitium aquæ juxta Dessaviam, secundo ac tertio frustrà saltu superare conatus fuerit, vadum petit, eoque in loco sub lapidibus & saxis delitescens, emaciatur, & contabescens maculis ruffi seu æneı coloris impletur & rostrum inflectit in magnum hamum, eo quidem majorem quo diutius manserit. Verumtamen credit vir ille doctus idem ei tandem contingere, etiam si obstaculis omnibus superatis ad summas fluviorum partes eluctatus fuerit. Ex rostri itaque curvitate sexus non satis tutò distinguetur, tutissime vero ex ovis. Addit Bellonius fœminam crebrioribus mare, iisque subrubris & rufis orbiculis in cute variegari: atque in Lepradis (de quo suo loco diximus) modum multis coloribus sugillari. *Marinus* magis quàm fluviatilis piscis est. Nam & in iis duntaxat fluminibus quæ in mare se exonerant reperitur: & observatione notum est, si supra annum in eis perseveraverint, insipidos fieri; si diutius, post annum secundum ceu sideratos interire. Observatus in Albi adeò tabidus, ut exanguis & nullis ferè intestinis appareret; nati verò ex eo pisciculi, nec longiores nec crassiores digito evasere, quamdiu ibi vel juxta stagnantibus aquis immorabantur. Uberrima eorum in Bothnico mari versus Lappones captura, circa solstitium in extremis littoribus circa Thornam tanta magnitudo capitur, ut fortissima retia pondere suo rumpant. Apud Vestrogothos quoque, in provincia Vermelandia, in qua dulcium aquarum locus certum millibus passuum in longitudine, & quadraginta latitudine patet, magna Salmonum est copia.

In Albi quoque, Vistula, Duna, Multavia, Sala, Mulda apud Misenos habentur. Rhenus & Mosella gratissimos alunt. Minus commendati quos Scaldis, Thamesis, Garumna, Sequana, & Ligeris excepere. In Rhodano qui capi existimant, falluntur. Hoc præter Rondeletium & Scaliger Pater prodidit. In Occidentalis quoque Indiæ fluminibus numerosissimi capiuntur. *Cibum* ipsi Salvianus pisciculos tribuit. Alii ante XXV. Iulii pediculis aquaticis vesci; à partu obvios pisciculos comedere, eosdemque in ventre repertos, prodidere. Nonnullis in dissecto spissus quidam humor, subflavus, & lapillus candidus, visus. Quidam in majoribus nihil unquam, in parvis nescio quid reperiri tradunt, illos sola aquæ turbidiore victitare opinantur. *Vitæ* est tenacissimæ, sub uno corde pulsante, recenter captorum indicio, plures in frusta dissecti à piscatoribus venduntur. Robertus verò Constantinus, exenterati, aquosa sanie aspersum, ultra diem vivere vidit. De *Partu* proditum, per autumnum & hyemem, ad veris interdum initia, in fluviis, & minoribus rivis lubentius parere. An & in Oceano nemo tradidit. Scrobs excavatur. Ova pisorum magnitudine fœmina ponit: mas rore genitali irrigat. Ova paulatim augescunt, & spiritu vitali inflata, ultro per aquam deferuntur, & Salmulos producunt. Salmulos mares aliquando genitura plenos reperiri, & cum fœminis adultis coire, eorumque ova rigare, cum in Salmulis fœminis nulla ova reperiantur, admiratione dignum est. De eorum *Saltu* ita Gesnerus: Muldam flumen præ cæteris diligit Salmo, & (ut quidam putant) ab aqua Albis fluvii qua cum permixta in mare se exonerat, discernit. Itaque plurimi eo in loco, ubi Mulda in Albim influit (Dessaviam vocant, quod oppidum est Principum Anhaltinorum) capiuntur, hoc modo: Ad Muldæ in Albim ingressum Principes vallum sive obstaculum quoddam excitarunt, ut ita redundans aqua ad molendina reverteretur, octo cubitis aliquando altius: vallo graves & magnas arbores imposuerunt, & perticis magnis intus cancellarunt, ne Salmo transiliat. Inter perticas alicubi nassæ sunt collocatæ. Hunc locum cum attigerit Salmo, qui per Albim ascendit, saltu adversus aquæ præcipitium se proripit in altum, ubi vel in nassam incidit, & capitur, vel arborem perticasve contigit, indeque violenter in Muldam se trajicit. Hoc si prima vice non successerit, secundo etiam tertioque experitur, & si ne tum quidem transilire aut assequi altitudinem valli potuerit, vadum petit, inibique sub laxis delitescens emaciatur ac contabescit. Si tamen flumen Albis augeatur & crescat, adversus illud subinde fontium & originis cupidus ascendit, parit, & consumptus tandem macie ac siccitate moritur. Adeò verò nativus huic pisci saltus est: ut Salmunculi etiam, si in vase aliquo venales cum aliis permixti in aqua fuerint, aqua eis adempta exiliant, unde & ab aliis piscibus dignoscuntur. Alii saltus causam in Robur, quidam in Hirudines, à quibus mense Iunio & Iulio infestantur, nonnulli in loca abrupta conscendendi libidem, conjiciunt, quod apud Hectorem Boethium invenies. Singularem *in cibis* habent gratiam, ita ut omnibus piscibus præferantur, suavitatem si spectes. Habenda tamen ætatis, loci, & temporis anni

Rondelet. de Piscib. l. 22. c. 17.

*Salmo Salm* 1 *Lachs*



*Salmo alius Salms ein ander geschlecht* 2



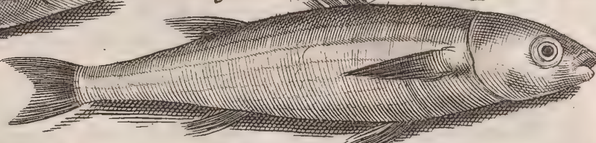
4 *Mugil Meer alet*



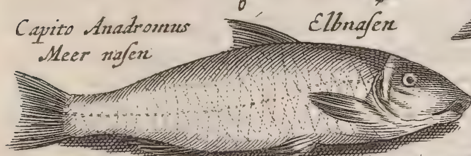
*Lupus Meer Wolff* 3



*Mugilis* 5 *Species alia*



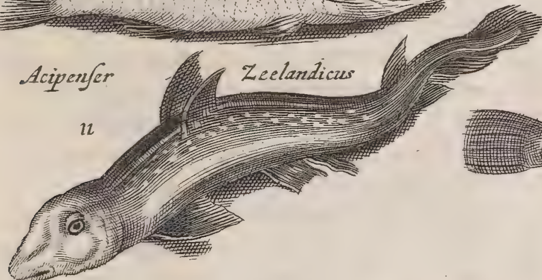
*Capito Anadromus Meer nasen* 6 *Elbnasen*



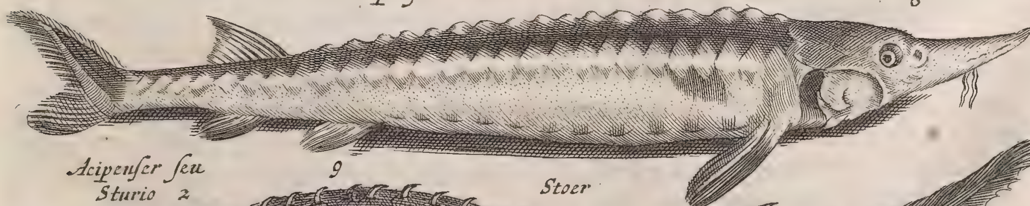
*Caper Caperis* 7 *Saw fisch*



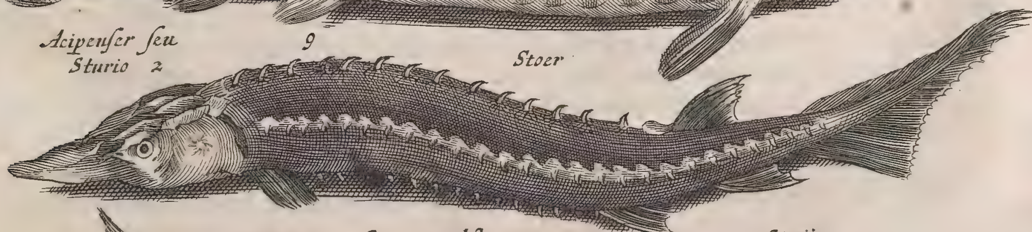
*Acipenser Zeelandicus* 11



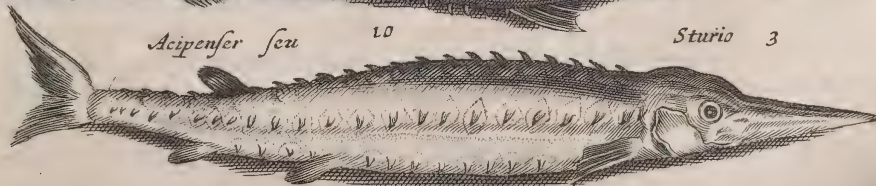
*Acipenser Sturio Stoer* 1 8



*Acipenser seu Sturio* 2 9 *Stoer*



*Acipenser seu* 10 *Sturio* 3



anni ratio est. Salmunculi, qui sex vel septem digitos non excedunt, Aprili & Majo in diliciis habentur: adulti, tenuiores in fluviis evadunt, si ea non longè subiere. Moderati tum exerciti, si longius progressi sunt, Plin. H. N. l. 9. c. 18. nimio labore tabescunt. Plinius Aquitanicis palmam detulit, Rhenanis Albertus, qui mense Majo suavissimè eduntur. Miseni post Pentecosten placent. Partui vicini, cum & rostrum curvatur, & maculas æris coloris gerunt, damnatur. Salitos & infumatos bona Europæ pars distrahit.

*N. Icon. Salmonis Salviani ad Tab. 31.*

## CAPUT II.

## *De Lupo & Lato.*

Tab. XXIII. 3. 4. Aldrov. de Piscib. l. 4. c. 2. QVem Latine à voracitate *Lupum* vocant, Lucill. Catillonem vocavit, is Græcis λάβραξ aut παρὰ τὴν λαβρότητα, ut Athenæus author est, ab ipsa vehementia: aut quasi λίαν βόρος, valde vorax, ut Eustathio placet, vel διά τι κέχηνεν αὐτοῦ τὸ στόμα, καὶ ἀθρόως καὶ ευχερῶς ἁλίσκεται *quod illi os hiet, & repente cumque impetu avide voret*, ut Suidas vult, dicitur. Nec *Lucium* esse, quod Philelphus voluit, quod hic in fluviis & lacubus degat; nec *Sturionem*, quod Volaterranus & Poggius Florentinus tradidere, quod hic squamis careat, nec carnivorus sit; nec *Lacciam* seu *Chiepam*, quod hæc dentibus destituatur, certum est. Aldrovand. de Piscibus l. 4. c. 2. Athen. Dipnos. l. 7. Piscis est squamosus, squammæ argenteæ sunt, mediocres, & serratæ, quæque carni & inter se validissimè cohærent. *Rostrum* habet oblongiusculum, *Os* cum hiat valde patulum. *Linguam* oblongam, si Athenæo ex Aristotali fides, osseam, & adhærentem. De *dentibus* non conveniunt scriptores. Carere Massarius, & Rondeletius, quòd ob oris magnitudinem facile prædam devoret, tradiderunt; tenues confuso ordine undecunque Bellonius posuit, plurimos, tenuissimos, multiplici ac vario ordine dispositos, pectinum instar, quibus lanarii utuntur, Salvianus. *Oculi* sunt magni, *Branchiæ* utrimque quaternæ. Harum operculum duobus ossibus constat, quorum superius postrema sui parte squamatim committitur. A summis branchiis per utrumque latus linea fere recta ad caudam ducitur. *Pinnas* Aristotele teste, binas habet parte prona, totidemque supina. Quæ prona parte capiti proxima est, octo vel novem acutis & inæqualibus aculeis tenui membrana colligatis horret: altera unico tantum. Contra supina parte caudæ vicina aculeos habet ternos. *Cauda* in unicam pinnam degenerat. In parvulo, ut diximus, nigræ apparent *maculæ*, quæ in paullo adultiore prorsus delitescunt, Grandiusculus enim argenteus est, dorso tamen paullo minus quam ventre candido. Locus etiam *colorem* mutat, nam qui in mari capitur, ex cæruleo candicat, in ostiis fluviorum, totus albus est. *Carnem* habet secundum Iovium lacteam, secundum Bellonium rubescentem, seu is diversæ speciei, sive Oceanus aliquid mutat. *Cor* triquetrum, ut Athenæus ait: *ventriculum* amplum, & longum: appendices binas maximè conspicuas, *jecur* subflavum, in duos lobos divisum, quorum dextro fellis vesica committitur; *Lienem* rubrum & longum, *intestina* lata nec multis complicata anfractibus: *folliculum* plurimo aëre tumidum, spinæ dorsi validissimè annexum. Bellonius è pusillo *magnum* ac cetaceum, Salmonis more evadere solere testatur, ut ex Oceano libras quindecim nonnunquam pendere visus sit. Salvianus ad viginti libras, aliquando excrescere observavit. Quomodo Columella quosdam sine macula, varios alios faciat; & quid Plinius per suum Lanatum, intelligat, facilè hinc colligi potest. Columell. R. R. l. 8. c. 17. Plin. H. N. l. 9. c. 17. Ita marinum esse piscem, ut & λιμνοθαλάσσας, & ostia fluviorum non refugiat, Galenus præter Oppianum author est. Galen. A-lim. l. 3. Oppian. Halieut. l. 1. Sed & in dulcibus, Letho nempe Lybiæ circa Berenicem fluvio nasci, Athenæus memorat: Columella R. R. l. 8. c. 16. nihil de Columella, qui Velinum, Sabatinum, Vulsinensem, & Ciminum, eosdem procreare innuere videtur, dicam: secus n. insequenti sentire creditur capite. In dulci portu quem Phaharium vocant, longè majores vulgaribus reperias, apud Miletum quoque prægrandes & plurimos, ut apud Aristophanis Scholiastem & Suidam legimus. Archestratus apud Athenæum θεοπαίδας vocavit. Solet & mediæ cryptum penetrare saburræ. Qui in fluviis capitur, *Lanei* à Martiale nomen accepit, & expressè de iis Plinius. In Lupis in amne capti præferuntur. In Tyberi amne inter duos pontes tanti precii, ut Philippus, apud hospitem Cassino in oppido, authore Columella Lupum sibi Colum. R. R. l. 8. c. 16. in cœna appositum gustabundus expuerit, Varro R. R. l. 3. c. 3. dicens: Peream nisi piscem putavi: quasi innueret, solos Tyberinos lupos piscis nomine dignos esse. Lucillius isti Catillonis quasi Catillorum liguritoris nomen, teste Macrobio, imposuit. Solet enim cloacas subire, & obvia quæque devorare. Inven. Satyra. 5. In India exundantibus in agros fluviis, in planis camporum Ælian. H. A. l. 16. c. 12 vagantur, & ab aqua destituti prædæ sunt. *Vescitur* carnibus præcipuè, nec piscibus, Arist. H. A. l. 5. c. 10. vel corruptissimis escis parcit. In exenterati ventre serpens aliquando inventus est. Aristot. H. A. l. 6. c. 17. Tangit & algam, & stercora: Idem. l. 5. c. 9. Ἀλκίμεν ἴχθυν Oppianus vocat. Iis maximè locis qua flumina Plin. H. N. l. 9. c. 51. in mare exeunt, ova *parit* æstate & hyeme, ideo alicubi bis idque inter fusaneos solus Aristot. H. A. l. 5. c. 2. facere creditur, sed posterior partus infir- Plin. H. N. l. 32. c. 2. miorum. Sublimes *natant*. Athenæo sunt Oppian. Halieut. l. μονήρεις solivagi, Aristoteli χύτοι, fusiles seu fusanei. Plutarch. l. utra animal. Mugilum, Luporumque capturam uno retis jactu centum aureis coronis venisse,

Rondeletius oculatus teſtis eſt. *Solertia & ingenio* non diſtitui, docileſque ſequentia docebunt. Rete circumdati harenas arant cauda, atque ita conditum tranſeunt rete. Et quamvis minus in providendo ſolertiæ quàm mugiles habeant; magnum tamen robur in pœnitendo habent. Nam ut hæſere in hamo, laxant vulnera, donec excidant inſidiæ, quod præter Plinium, Oppianus, Ovidius & Plutarchus tradidere. In Eloro amne tam manſuetos eſſe, ut è manibus porrigentium cibum capiant, Nymphodorus author eſt. Et quia lapidem in capite hyeme ſibi infenſiſſimum ſe habere ſentiunt; ideò in abditos ſe tum gurgites demergunt, qui in ſublimi natant, frigore congelati moriuntur. Cur inter alios piſces cum Mugile, Salpa & Chromide *clariſſime audire*, poſt Ariſtotelem Plinius ſcribat, & in vado vivere addat, neſcio, niſi fortè ſublimem natatum in cauſa ponat. *Capiuntur* ſæpenumero dormientes fuſcina. *Inimicitias* cum Mugile & Squillis gerunt. Caudam illi prærodere Nigidius apud Plinium author eſt. Pugnantes invicem ſæpè Puteolis, præſente Beſſarione, Perottus vidit. Statis tamen menſibus concordes ſunt, & in unum gregem, ſi abundè cibarii, coëunt. Ab his cornu quod fronte exit, punctus interimitur, quem Oppianus & Ælianus deſcripſere: Magni olim apud Romanos Opſophagos æſtimii erant. Plinius poſt Elopen & Acipenſerem præcipuam iis & Aſellis authoritatem tradit. Archeſtratus Mileſium θεόπαιδα & quidem Διὰ τὸ πολύτιμον vocat, & Tripatinum ſummam cœnarum luxuriam ingrediebatur. Sed maximi, lactes, cerebrum & epar fiebant. Illo Eliogabalus ruſticos in mediterraneis pavit. Hujus gratia, Hermæus Ægyptius piſcium inſtitor, non niſi exenteratum vendebat. *Carnis qualitas* non niſi loci, temporis, & Ætatis ratione habita, definiri poteſt. *Locus* ſi ſpectetur, in mari puro qui ſunt, boni ſunt Hiceſio ſucci, ſed pauci nutrimenti, ſanguinem conſiſtentia tenuiorem gignunt, & diutiſſimè citra putredinem, imprimis ſi nive circumdentur, ſervantur. Inter duos pontes Romæ capti, ob vitioſam aquam, graviter olent, & facilè putredinem concipiunt. Illaudati, qui in piſcinis habentur. *Tempus* ſi reſpicias, deteriores ſunt dum in utero habent: ſumma hyeme & Januario captis gratia, niſi fortè nimio exercitio ſoliditatem carnis acquiſiverint. *Lanatas* Plinius dixit, ſi ventrem attenderis quo mollitie & pinguedine blandiuntur. *Ætatis* ratione, tenelli ſuaves & ſtomacho grati ſunt, copioſè nutriunt, & facilè per corpus deſcendunt: mediocres optimo ſe commendant callo. Apparatum alibi vide. Ægris in albo jure aut ex aceto optimè elixantur. An quod σπερμολόγοι, à Pythagora rejecti fuerint, dubito. Plutarchus certè poſtquam ſic ſentientium ſententiam expoſuiſſet, patrocinari ipſis videtur. De *uſu in Medicina* pauca occurrunt. Tantæ eſt, ſi Marcello credimus, adverſus ſtrumas efficaciæ, ut ad quamlibet corporis partem admotus, earum vitium perſanet. Lapilli capitis dolorem levare, Euporiſtῶν author tradidit.

Ariſtot. H. A. l.3. Plin.H.N. l.9.c.70. Plin.H.N. l.9.c.62. Galen. de Alim. facult. l.3.

LATUS, inter Nili piſces à Strabone numeratur. Eſſe & marinum Archeſtratus apud Athenæum prodidit. Candidiſſimus eſt, ducentarum ſæpe librarum magnitudine, & quovis modo paratus ſuaviſſimus. Rondeletius pro eo, Coracino ac Umbræ ſimillimum ſubſtituit. Tarentinus *Latili* piſcis meminit. Strabo Geogr. l.17.

## CAPUT III.

## *De Aloſa, & Ziga Albis fluvii.*

ALoſæ nomen, huic de quo jam acturi ſumus piſci, poſt Strabonem Auſonius ex vulgari impoſuit, Gregorius Tiphernas in Strabone, & Theodorus Gaza in Ariſtotele, θρίσσαι quam moderni Græci φρίσσαν, fortè quod ſpinis ſeu aculeis aliquando ſoleat inhorreſcere, ejus nomine donarunt. Rondeletius Archippo & Mneſimacho θράτταν appellari tradit; quam tamen à Thriſſa diverſam, ut Triſſam cum Trichide eandem, Geſnerus, *varium* ut Panthera & Pavo Ariſtoteles facit. Nec *Lupus* eſt, quod Platina voluit; quod hic Mugili caudam prærodat, illam edentulam ſciamus; nec *Clupea*, piſcis magnus, qui creſcente luna albus eſt, decreſcente nigreſcit, corpore minimum aucto à propriis ſpinis interimitur, in Areni Galliæ fluvio naſcitur, in capite lapidem grano ſimilem, qui ad quartanas ſiniſtro lateri decreſcente luna alligatus facit, & Attilum Padi, venam quandam in faucibus ejus mira cupiditate appetens, morſu exanimat, ob rationem eandem. Univerſi corporis figura, ſi cum latitudine conferatur, oblongiuſcula apparet, & in latera ita compreſſa, ut imus venter, rectâ lineâ præacutis aculeis & constructâ, & propterea non aſperâ ſolum, ſed ſerræ etiam modo ſecante (ſi adverſa deducatur manus) terminetur, *Spinis* ſive *ariſtis* etiam ſcatet innumeris, & inter veſcendum admodum moleſtis; quod cum Trichidibus quoque commune habet, unde Albertus, & Murmellius latinum ejus nomen Ariſtoſium ſive Ariſtoſum confinxerunt. *Caput* habet in latera valde compreſſum, *roſtrum* acutum. *Os* cum maximè hiat, admodum patulum, edentulum, atque omnis aſperitatis expers. *Branchiæ* utrinque quaternæ. *Squamis* tegitur magnis, tenuibus & facilè deciduis. In capite ſupra oculos, utrinque veluti gemmæ ſmaragdinæ relucent. *Lingua* nigricat, ſuperiores mandibulæ deorſum prominent. *Ventre* & lateribus argentum æmulatur. *Dorſo* verò & capitis vertice ex albo flaveſcit.

Tab. XXVII. 3.4. Strabo Geogr. l. 15. Ariſtot. H. A. Plin. H. N. l.4.c.4.

Romæ

Romæ cum maximè aucta bipedalem mensuram non superat. *Marinus* est piscis, sed ex mari ineunte vere cum in utero habet, subintrat, inchoante æstate revertitur. In Tyberim delapsæ strigosæ sunt, & quadam marinæ salsuginis ariditate parum amabiles, paucorum dierum mora, Tyberinis undis pinguescunt. Laudatas Arnus & Umbro in Hetruria, Lyris & Vulturnus in Campania præbent. Galliæ & Hispaniæ flumina maximas, Mosa in Hollandia suavissimas. In Aquitania ob frequentiam *plebis obsonium* Ausonius vocat. In Arverniæ fluvio juxta Marignensium oppidum, supra mille ducentas uno retis jactu capi, Rondeletius author est. In Euripo reperiri negat Aristoteles. Burdigalæ & Lugduni succulentiores quàm Massiliæ venduntur. *Pariunt* in fine æstatis in mari. Athenæus μονίμους Thrissas dixit, Oppiano, alternant vias Ponti curruntque per æquora, Hospitium mutant semper, Pontoque vagantur. Figulus veris adventum Mosellanis nunciare, & mense Majo tonitrubus, adeò terreri, ut plurimæ in ripa exanimatæ reperiantur, scribit.

Strabo Geogr. l. 15.

Oppian. Hal. l. 2.

In Arverniæ Oppido Maringnesio ad testudinis sonos adnatasse, & saltasse Rondeletius vidit, quod & de Thrissis Æliano & Porphyrio proditum, nec de mendo in Athenæo, qui Trichidi hoc quicquid est adscribit, dubitandum est. In nullo apud Veteres fuisse *precio*, Ausonius testatur. Postquàm pingues evasere, succum mediocriter bonum, & qui facilè distribuitur gignunt: sed quia glutinosioris alimenti excrementa non facilè atteruntur, ideò ab ipsis exhalationibus, intempestiva somnolentia inducitur, & sitis excitatur. In piscularis Bavarorum legibus, teste Gesnero, interdicitur, ne duobus palmis vel septem digitis, propter aristarum & parvitatem & multitudinem capiantur. Vida prudentissimum, quod non nisi obesus, maximeque idoneo tempore, cum esu carnium interdicitur, appareat, dixit.

Ælian. H. A. l. 6. c. 32. Porphyr. περὶ ἀποχῆς l. 3. Auson.

ZIGA Albis fluvii, qui & *Goldtfisch* ab aureo circa caput colore dicitur, sic à Kentmanno describitur: Zige piscis est tenuis & siccus, paucæ carnis: colore pulchro, argenteo, dorso tamen subfusco, oblongus est, non ita latus, ut solent esse pisces Goldfisch dicti, qui in Marchia capiuntur: longitudo enim ejus ad latitudinem quintupla est. *Caput* ejus si foris aspicias, Harengi capiti non dissimile est, nisi quod in parte superiore oris scissuram habet. *Lingua* ejus parva, quæ colore nigricat. *Dentes* utrinque ad latera in faucibus, mandibulis duabus duri adnati: sicut in ejusdem fluminis piscibus (de Capitonum fluviatilium genere) Jeseno & Dibelo, ut vulgo nominant. *Caput* & oculi ad aureum colorem, pauco viridi permixtum, accedunt. In summis lateribus utrinque maculæ quaternæ nigræ digeruntur, quarum prima ad summas branchias, ultima paulò sub initio pinnæ dorsi. Ex Oceano in Albim *subit* hic piscis & paulatim consumitur ac deficit. *Capitur* ut plurimum in hoc flumine, à festo Pentecostes usque ad Divi Johannis diem quo tempore Sturio migrat.

Aldrovand. de Piscibus l. 4. c. 5.

A Sturione enim è mari in Albim pellitur. Quanquam autem ad velocitatem & fugam præ omnibus in Albi piscibus, comparatus sit; mollis est tamen & quam primum ex aqua in aërem subductus perit. Maximi hujus generis in Albi apud nos (Misenos) duabus cum dimidia libris (sedecim unciarum) ad tres cum dimidia (quod tamen rarum est) perveniunt. Sive *assus sive elixus*, non boni saporis est. Si tamen præparatum; sale intus aspergas, tum in fumo aut sole leviter sicces, & ita butyro inunctum super craticula asses, melius (ut in hoc genere) sapit. Et quoniam aridi hi pisces sunt, sunt qui in aqua elixant, deinde exemptos condunt jure è butyro, zinzibere, aqua & modico aceti, sicuti etiam alios quosdam pisces siccatos condire solent, ut Truttas, Thymallos, Lucios, & Cyprinos latos. Quomodocunque paretur, nullus tamen in Albi piscis æque ferini aut virosi saporis est; & à quo etiam nomen ei impositum conjicio, ut Zige, id est, Hircus dicatur, hircum enim præsertim insolatus, olet. Capitur & in lacu Sverinensi. Alosam Gesnerus credidit, metuo ne perperam.

## CAPUT IV.

## *De Mugilibus.*

HIstoriam Mugilum, nomenclaturarum diversitas obscuram facit κεστρεὺς, λευκίσκος, κέφαλος, νῆστις, περαίας, μυξῖνος, σάργος, χελὼν, βάκχος, σφηνεὺς, δακτυλεὺς, κεφαλῖνος, βλεψίας, πλεῦτες, quæ apud Aristotel. & Athenæum, ex Hicesio, Dorione, Eutydemo, Polemone invenies, præcipuæ sunt κεστρεὺς, Aristoteli & generis & speciei nomen est. Hicesius speciei, Dorion generis duntaxat mentionem fecit, & in *marinum & fluviatilem*, illum iterum in *Cephalum* & *Nestin*, divisit. Appellationem ἀπὸ τοῦ κέστρου, seu telo, belli Persici tempore invento, sortitus est, quod eo teli modo in anum immisso apud Athenienses publicè adulteri pœnas luerent. *Leuciscis* seu Alburnis & Albulis ab albo colore nomen impositum est, perperam γλαυκίσκοι dicuntur; Galeno sunt fluviatiles, κέφαλος generis quidem nomen est: sed quia παρὰ τὸ βαρύτερον τὴν κεφαλὴν ἔχειν nomen obtinuit, nec id omnibus magnum, non omnibus etiam competet, nisi fortè ideò dictum esse putes, quod in metu capite abscondito totum se occultari credat. Aristoteli, sanè aliquando peculiaris & *unica Mugilum species est*; aliquando *duas* sub se *species* complectitur: nec fortè malè Mugiles mari-

Tab. XXIII 4. 5. Aldrov. de Piscib. l. 4. c. 6.

Aristot. H. A. l. 5. c. 11. Aristot. H. A. l. 8. c. 2.

Galen de Alim. facult. l. 3.

Aristot. H. A. l. 9. c. 17. Arist. H. A. l. 8. c. 2.

marinos in Cephalos & νήστεις distinxeris. Νῆστις epithetum est omnibus Mugilibus commune, quod omnibus carnibus abstineant. Περαίας speciei nomen est, sed speciem Cephali alteram, quæ muco suo vivit Epithetum, & idem cum μυξίνῳ videtur. *Sargus* seu ut apud Aristotelem σαργῖνος, quid sit, dubitatur, Rondeletius eundem cum νηστεῖ seu jejuno facit, Aldrovandus discer-
Plin. H. N. l. 32. c. 7. nit. *Chelones* cum Bacchis Hicesio iidem, & Plinius Banchos inter Mugiles recenset, sed cum Myxone eosdem facit. Rondeletius Bacchum quintam quandam speciem Hicesio esse, insinuat. Σφηνεὺς, Salviano cuneatus, Gesnero Cunealius, quod λαγαρὸς καὶ τετράγωνος *gracilis & quadratus sit*, ita dictus, à solo Eutydemo inter Mugiles reponitur. Alii σφηκεὰς legunt, ut à σφὴξ vespa, non σφὴν cuneo, isti pisces dicti fuerint. Δακτυλεὺς, nomine Salvianus minorem aliquem in eodem genere ab Eutydemo poni putat, alii διδακτυλεῦς, sed perperam legunt, cum duos in latitudine digitos non excedat: nec alii fortè fuerint, quàm quos Padi accolæ Canistrellos, quod in Canistris vænales ferri soleant, vocant.

*Cephalinus* quibusdam cum Blæpsia, teste Dorione idem, nisi mendum sit, & pro Blæpsia βλέννα, quod idem quod μύξα, ut
Galen. de usu part. l. 8. c. 6. Galenus scribit significat, legi debeat, & sic Cephalinus inter species Nestium numeretur.

*Plætarum* nomen Cestreis à quibusdam imponitur, si Polemoni libro de fluminibus Siciliæ credimus. Actum de illis in capite de Murænis. *Species* Mugilum seu Cestriorum sunt quinque, apud Aristotelem, *Cestreas* nempe propriè dictus, *Cephalus* cognomento Chelon seu Labeo, *Cephalus pereas*, sive translitoranus, *Sargus* sive *Sargo*, & *Myxo* seu *Muco*. *Caput* nonnullis est magnum & depressum, *rostrum* breve ac retusum, ut Capitonibus, aliis minus & rotundius, rostrum magis extentum & acutius, ut Cheloni. *Os* omnibus parvum, rotundiusculum & edentulum. *Squammis* omnes teguntur. Cestreus magnas & crassas habet, quæ numismatis speciem mentiuntur. *Pinnas* utrinque binas gerunt, illos si excipias, quos la-
Arist. H. A. l. 6. c. 13. Arist. de part. l. 4. c. 13. cus Sipharum gignit, quibus teste Aristotele, una tantum utrinque est, & supinis carent. Præter binas illas pinnas, quæ utrimque consistunt, unam habent ab ano; in dorso duas, quarum altera aculeata est, altera aculeis caret; ad caudam spectans. Omnes à branchiis *lineas* aliquot subobscuras ad caudam deductas habere videntur, etsi haud æquè in omnibus sint conspicuæ. *Dorso* sunt subnigro: *ventre* vero candido. *Ventriculus* teste Aristotele carnosus est: cui parte altera plures appendices exeunt: altera una tantum, ut idem ait. Rondeletius longè alium esse scribit quam in carnivoris piscibus, densum nempe & carnosum instar ventriculi avium, foris planum, intus rugosum, figura verticilli vitrei, quod mulieres fusis appendunt. *Intestina* quoque crassa sunt, pinguiaque & in gyros acta; in quibus splen latet, ut idem observavit, & sub pinna locum aëre plenum reperit. Hepar pallet; parvum, & tanquam manu ventriculum amplectens. *Fel* rufum sive flavum, aqueæ consistentiæ. *Cestreo* ejusdem Rondel. hepar ex albo rubescit: caro mollior, laxior, minus candida, minusque pinguis quam Cephalo, additque gulam habere; ventriculum in longam appendicem desinere, semper inanem esse, uti & intestina. Lapis quem Cestreus in capite gerit, *Echinus* & *Sphondylus*, ab echinata specie dicitur. Lineæ quæ à branchiis ad caudam ducuntur, Cephalo breviores sunt. *Chelon* sive Labeo nigricantes à capite ad caudam æqualibus spaciis distantes protensas habet. Habet & labra crassa, spissa, prominentia, unde χελὼνος *Labeonis* nomen. Capite est paulo minore quàm Cephalus, oculis prominentioribus, sine pellicula illa concreta, quam veluti palpebram habet in capite. Marinos pisces esse nullum dubium, sed an omnes fluvios & stagna subeant, incertum. Capitonum alius translittoranus A- Aristot. H. A. l. 8. c. 2.
ristoteli, quasi in alto mari degat. Galenus in stagnis quoque nasci scribit. Ut ut sit, Cestreum propriè dictum esse judico, qui longius à mari, ut in Nisum ita in alios flu- Strabo Geogr. l. 15
vios recedit. Cephali in ejusdem vicinia, propter dulcem aquam & limum morantur. Etsi autem aquas ament, ab imbribus tamen adeò vehementer læduntur, ut *visum* amittant, ut Aristoteles prodidit. Cephaloni in- Aristot. H. A. l. 8. c. 19.
primis oculi per hyemem albescunt: ipsetum & macer & cœcus, quod in Nauplio terræ Argivæ agro accidit, capitur: inprimis, si hyems asperrima fuerit.

Marinos à fluviatilibus, spinarum numero & quantitate distinxit Galenus, plures his & minores innuens: certius indicium sapor ipse suppeditat. Acriorem & pinguedinis expertem Cephalum dicunt qui præstantior.

De *Cibo* non convenit inter authores. Carne abstinere Aristoteles tradit, vivente duntaxat Oppianus & Ælianus. Idem Ce- Ælian. H. A. l. 1. c. 3. Oppian. Halieut. l.
streum alga & limo vesci scripsit. Gulosus autem maximè est & insatiabilis, ideò in proverbium abiit, aviditas sæpè tanta, ut cauda verberando excutiat cibos.

Tanta iisdem salacitas, ut in Phœnice & Plin. H. N. l. 9. c. 17.
Narbonensi provincia, coitus tempore è vivariis marem linea longinqua per os ad branchias religata emissum in mare eundemque linea retractum, fœminæ sequantur ad littus, rursusque fœminam mares partus tempore.

De ipsorum *Generatione* ita *Aldrovandus*. Quod ad ortum generationemque eorum per-

pertinet: scribit Aristoteles esse qui omnes sponte oriri opinentur, quorum opinionem refellit, quoniam unicum tantum eorum genus sit, quod non coitu, sed ex limo arenave enascatur: cæterorum veræ fœminæ ova, mares semen genitale habeant. Pariunt autem eodem teste semel anno: sed an eodem omnes tempore, difficulter ex ipso colligas; alias enim Capitonem vere parere tradit ultimum, quoniam novissimè ejus fœtus appareat: alias omnes Decembri mense gravescere ait, tricenisque diebus gerere, & in iis Capitonem quoque enumerat, alias Cestreos ait inter primos partum accelerare, parere hyeme, locis iis maxime quà flumina exeunt, dum uterum ferunt, præcipue graviter laborare; ideoque fieri, ut tunc potissimum ruant in terram ac excidant: feriri porro gravi stimulo agitatos in terram, atque omnino in temporis motu perpetuo incitari, donec pariant, sed requiescere à partu continuò.

De *Ingenio* & aliis hoc habe. Tam veloces esse, ut jejuni transversa navigia superjaciant, & ubi dispositas piscatorum sensere insidias, retia supervolent, ut veluti sagittæ arcu emissæ videantur. Curvos hamos habere suspectos, ideò postquam diu circumnatavere, cauda prius escam percellere, & quod avulserunt deglutire, mox ore in angustum collecto, summis tantùm labris ac vellicatim escas stringere. Irritati, in sublime feruntur, & effugia quærunt; si aberravere, quiescunt, & necem prostrati expectant. *Usum in Cibis* quòd attinet, Hicesius omnes Leuciscos & Mugiles boni succi esse, facilè excerni, nec multum alere, scribit, nempe si mari puro capti sunt. Nam qui in cœnosis locis, quales tum illi, qui in Etruria in Prillino lacu apud Orbatellum ad mediterranea deferuntur, tum hi, quos Padusæ atque ipsi luculenti Fossæ Clodiæ canales viscere prætenero, Ferrariensibus & Venetis copiosissimè præbent, pinguedinem humanæ naturæ infestissimam habent. Aristoteles in fluentis & lacubus, quod pinguiores fiant, præstare dixit. Lynceus Samius hyeme post partum laudat.

Plutarch. l. utra animal. Oppian. Hal. l. 2.

Æstate lutum quod stagna exsiccentur, olent. Septembri, quod luto putrescente pinguiores evadant, insalubres sunt. Optimi qui circa Abderam, deinde qui circa Sinopem capiuntur. Romæ maxima ovorum gratia, quæ teste Iovio, geminis folliculis circumcisa parte feminis, recentibus Cephalis eximuntur, & nomen ᾠῶν ταρίχων, *ovorum salitorum* apud Græcos obtinuere. Quantum ad *Medicinam*, Ventriculus Mugilum, seu in cinerem redactus, seu in fumo siccatus, & vel vino albo, vel aqua absynthii ablutus, & in cibo sumptus, ventriculi exsoluti vires non minus quam ventriculi gallinarum potus interna reficit. Elixus in vino & ex aceto sumptus vomitum compescit, prodente omnia Rondeletio. Lapilli in cerebro contra Nephritim valent.

## CAPUT V.

## *De Capitone Anadromo Gesneri.*

Capitonem Anadromum, *Gesnerus & Kentmannus descripsere.* Nasutus, *inquit*, ille, videtur, prominente & carnosa superiore oris parte, ut in nostris fluminibus, is quem Nasi nomine descripsimus: cui etiam reliqua corporis specie per omnia adeò similis est, ut discrimen nullum animadvertam, ne colorum quidem ferè, nisi quod Albinus hic Nasus magis albicat, noster fluviatilis, vero magis fuscus est. Sed noster plane fluviatilis est, Albinus è mari ascendit: præterea noster vilis & plebeius est, Albinus vero inter laudatos, præsertim assus. Hoc etiam notandum, cum Albinus alio nomine *Blicca* dicatur, longe alium piscem eodem nomine à nostris vocari, de quo egimus inter albos pisces. Miseni etiam Zertam dicunt, quod nomen etiam Polonis usitatum audio. *Zerta* inquit Kentmanus, piscis longiusculus, argentei nitoris, *squamis* parvis tegitur, dorso subfusco: *pinnis* quæ ad branchias sunt & parte supina rutilis, pauco cæruleo admixto. Linea utrinque à branchiis ad caudam tendit, in qua puncta fusci coloris digeruntur. *Caput* crassiusculum, oculi pulchri, magni, albicantes, nares magnæ non procul ab ore. *Os* molle prorsus, in quo nec dentes sunt, nec alia asperitas, sed ab initio gulæ seu faucium, maxilla utrimque valida, dentibus senis oblongis vallata. Maximi hujus generis pisces qui apud Misenos capiuntur, bilibres sunt. Libram XVI. unciarum dico. Anno toto ex Oceano in Albim ascendit hic piscis, maxime vero circa Pentecostem, qui tempore parit, migrare solet, tunc etiam ad cibum præfertur, quod fœminæ ovis plenæ sunt. Manent & pariunt in Albi, proficiuntque ipsi & soboles: augentur enim & pinguescunt. Vescitur omne genus pisciculis, qui nullis præsertim spinis & aculeis rigent: item muscis aliisque insectis, quibus intra aut proxime supra aquam potitur. Habetur inter optimos qui in Albi sunt, assari solitos pisces. Caro enim ejus optimi saporis est. Ritè etiam elixus non male sapit. Desquamatus nempe, exenteratus & elutus, in aquam fervere incipientem immittitur, conditusque ac salitus ad juris ferè consumptionem coquitur, quo modo permulti etiam alii fluviatiles pisces elixari solent. Sunt qui juri haud fere consumpto copiosum butyrum addunt, eoque liquato piscem inferunt. Potest & aceti aliquid affundi, & Zinziber aspergi, pro cujusque palato. Assus vel simpliciter, vel cum embammate è cœpis minutatim concisis, vino, croco, saccharo & Zinzibere, sapidissime estur.

Tab. XXIII. 6. Aldrovand. de Piscib. l. 4. c. 7.

Nec displicuerit desquammatus, in frusta concisus, quæ in polenta aut secalis polline volvuntur; atque ita in butyro sive crudo sive liquato frixus. *Hæc omnia Kentmanus.* Addit Gesnerus non in Albi tantum, sed Sala etiam apud Misenos flumine Zertam capi.

## CAPUT VI.

### *De Capro sive Caprisco.*

Tab. XXIII 7. Aldrovand. de Piscib. l. 4. c. 8.

CAprum & Capriscum eosdem Salvianus, diversos Rondeletius facit. Maxima hic nominum affinatis, & uterque duram pellem habere traditur. An vere καπρίσκος, χοῖρος Strabonis, ὗς aliorum, & μῦς Oppiani & Æliani sint iidem, dubitari potest. Equidem Athenæus Aristotelis κάπρον χοῖρον vocat; alii tamen σκάφρον, quidam σκάρον legi debere opinantur, nonnulli *Chalcidem* piscem vocalem & in dulcibus aquis habitantem credidere. *Porcus* etiam Niloticus Strabonis potius porca fluviatilis minor est, piscis rotundus, spinis in capite noxiis, ὃν vero ψαμμάθιδα, quasi in arena fodientem facit, quod terrestris suis more rostro arenam fodiat, Numenius facit, eandemque cum συκκίον, cui Simeon Sethi eas in nutriendo facultatis rationes attribuit, quas alii fere Rhombo tribuunt, Aldrovandus posuit. Salvianus cum καπρίσκῳ & χοίρῳ eundem judicat, μυῶ denique inter σελάχη seu cartilaginea Athenæus ex Aristotele recenset, inter quos, quis Caprum nostrum retulerit? Athenæus eundem cum Capris, cum ait καπρίσκος καλεῖται μὲν καὶ μῦς esse censet. *Descriptionem ejus* ex Salviano, eamque accuratissimam damus. Caper, inquit, Molæ piscis instar, *caput* utrinque admodum compressum habet: *Oculos* rotundos, atque in superioris capitis parte locatos: *Os* parvum, & valde denticulatum: utraque enim maxilla octonis dentibus validissimis, magnis, latis, non serratis, sed continuis, atque humanis simillimis minuta est. *Branchiis* utrinque quaternas non osseo & dearticulato (reliquorum squamatorum instar) operculo sed cute contectas, nec lata, sed modica scissura (Molæ piscis more) pervias habet. Nec si Aristot. dicat: *Habent quibus paucissimæ sunt, singulas branchias utrinque easque duplices, ut* κάπρος (sive Aper, ut Theodorus vertit) *aliis binæ utrinque sunt, alteræ simplices, alteræ duplices, ut Congro.* Suspicari debemus hunc nostrum piscem Congrum non esse, cum neque etiam verum sit, quod binæ utrinque branchiæ Congro sint. Et propterea mirari potius convenit, cur hæc ita tradiderit Aristoteles. Utrinque una tantum *pinna* & rotunda ad branchias conspicitur: nam illis, quæ in piscibus aliis utrinque in ventre sunt conspicuæ, caret prorsus. In dorso fere medio tres, membrana inter se juncti reperiuntur *aculei* robustissimi & magni, quorum prior reliquorum duorum triplus est, quosque omnes non solum ubi vult, deprimit, sed in sulcum etiam osseum, in dorso ob id sculptum, recondit. Depressi autem & reconditi uti quam facillimè simul eriguntur, ita eorum unus duntaxat erigi nequit. Et pari ratione erecti omnes deprimi possunt, cum eorum unus nequeat; suntque ea arte fabrefacti, ut cum prior & major quantumvis impulsus deprimi nullo prorsus pacto possit; postremi tamen depressione, quæ facillima est, statim deprimitur, non secus quam in arcubalistis vocatis, in quibus parvo ac inferiori ferreo vecte compressus, tensus ilico remittitur arcus: ob cujus similitudinem hic piscis noster Romæ *Pesce balestra* vocatur. Et quod majore dignum est admiratione, si postremus aculeus non prorsus deprimatur, sicuti prior quoque proportione duntaxat deprimitur, sic ibidem etiam ita rursus consistit atque obfirmatur, ut nullo impulsu ulterius deprimi possit, nisi reiterata postremi depressione. Hos ternos aculeos pinna sequitur, ad caudam usque deducta. *Osse* autem valido, lato & recurvo, ex cordis loco ad eam ventris partem, quæ è branchiarum regione est primum reflexo, deinde per ventrem sub cute usque ferè ad podicem extenso, ibidemque postremo in acutissimum & conspicuum aculeum desinente, tota anterior ventris regio roboratur atque munitur. Quæ verò inter prædictum aculeum & podicem, ventris portiuncula relinquatur, plerisque aliis longè minoribus, sed satis robustis atque serratis aculeis armatur. A podice per ventrem reliquum ad caudam usque alia singularis pinna deducitur. *Cauda* quæ non sensim, ut reliquorum piscium, sed repente extenuatur, in unicam & latam pinnam degenerat: *Ventriculum* habet amplum, & crassum: intestina lata & valde reflexa: hepar subalbidum, cui fellis vesica hæret.

Corio tegitur squamoso, cujus tamen squamæ serpentis potius quam piscis videntur; nam præterquam quod eo ordine sunt commissæ, ut lineas, cancellatim sese intersecantes constituant, firme etiam & valide adeo hærent, ut desquamari nequeant; unde ita durum & asperum efficitur ejus corium, ut vix dissecari queat. Rondeletius sese expertum esse scribit, ne acutissimo quidem gladio penetrari posse, utque ligna & ebora eo poliri possint. Quamobrem jure Ælianus atque Oppianus marino Muri pellem præduram tribuere; & Athenæus Aristotelis testimonio, etsi apud Aristotelem id nunc non legatur, inter pisces qui aspera cute teguntur, κάπρον recensuit. Quod ad *colorem* attinet, ex livido viret, nonnullis parvulis notis cæruleis & rubentibus maculis quam plurimis insigniuntur. Estque totius piscis figura valde compressa, & lata, atque fere orbicularis. Ad multam magnitudinem non

non excrescit; duas enim libras raro excedit, unde merito Oppianus & Ælianus eum haud magno corpore esse dixerunt. Hactenus ille. Non maris duntaxat, sed & fluviorum accola est, ut Plinius & Aristoteles scripsere. In amne Acheloo grunnitum habet. Vescitur carne, cancris, squillis atque testatis. *Solivagus* est, & raro capitur. Pugnacissimum esse, tum quod pelle prædura tegatur, tum quod dentium robori confidat, Ælianus & Oppianus sub nomine Muris marini prodidere. Carnem habet duram & suavem. Virus namque olet. Athenæus inter σκληρόσαρκα retulit.

Arist. H. A. l. 4. c. 9. Plin. H. N. l. 11. c. 51.

Ælian. H. A. l. 9. 41.

## CAPUT VII.

### *De Sturione.*

Tab. XXIII 8 9. 10. 11. Aldrov. de Piscib. l. 4. c. 9.

PIscis quem nos Gothico vocabulo Sturionem, quasi στερίωνα quod rostro suo proræ rostratæ speciem gerat dicimus, is Græcis nostri temporis ξυρίχ quasi Oxyrinchus, Cyprijs teste Bellonio *Morona* vocatur. Nec est veterum *Lupus* quod Poggio Florentino placuit, ut capite quarto huius tituli innuimus: Nec *Attilus*, ut Franciscus Philelphus voluit, cum Attilus is sit, qui hodie ab accolis Padi, veteri servato vocabulo Attina, Adilo & Ladino vocatur, piscis ipso Sturione amplior, effigie, sapore, pretio & tota fere natura ab eo dissimilis: Nec, *Tursio* Plinii, quod credidisse Theodorus Gaza creditur, cum hic Carchiæ, id est, Caniculæ, ut Archestratus apud Athenæum comprobat, species sit, & cum Turso sive Phocænæ in Ponto catulos pariat, hic oviparus sit, & ubique nascatur. Nec *Hycca* seu *Hysca* ut Hermolaus Barbarus in epistola ad Cortusium prodidit, cum vel ipse Athenæus, qui solus Hyccæ meminit, qui piscis Hycca sit ignoret, & duntaxat, à Callimacho sacrum piscem, à Cyræneis *Erythrinum*, ab Hermippo Smyrnæo Hyccam Iulidem vocari scribat.

Plin. H. N. l. 9. c. 9.

Nec *Delphinus*, ut Carolus Figulus voluit, quamvis in multis quoad formam conveniant, quod iste omnium veterum authoritate, inter cetos referatur. Niloum tamen Delphinum, de quo apud Solinum leges; quemque Delphino potius similem, quam Delphinum Marcellinus vocat, Sturionem existimare, nihil forte oberit.

Nec *Oxyrinchus*, veterum, cum hic Carnivorus sit, & hamo, ut apud Athenæum legimus, capiatur. An pro Oxyrincho Caspio Æliani, haberi debeat, comparatio ostendere poterit. Circassi sane cæterique Mœotidis accolæ, Sturionem Oxyrinchum vocant, si Gesnero & Scaligero credimus. *Silurum veterum* esse Salvianus contra Manardum apud Aldrovandum ostendere conatus est, quem prolixissime agentem vide. Ausonii esse nullum dubium, & ita Sturio à Venantio Fortunato Pictaviensi Episcopo, qui duobus post Ausonium seculis vixit, vocatur: Veterum non esse, tum ex eo colligas quod non tantum teste Iuvenale & veteri ejus interprete, sed etiam Antiphane & Theodoro Sinopensi apud Athenæum, vilis apud eos piscis fuerit; tum quod eum in Garumna non invenias, quod & Scaliger monuit. Γαλαξίαν seu γαλεξίαν vocari Galeno crederem, nisi eandem in Græciæ mari, in quo Sturionis dantur, nasci, negaret. Acipenserem esse, qui ab Elope & Anthia distinguitur, Rondeletius erudite ostendere conatur, quem sequitur Iunius: obstare ejus sententiæ videtur, quod rarus inventu, & unus omnium squamis ad os versis contra aquam nando meare, apud Plinium dicatur, & id Nigidius Figulus, referente apud Macrobium Sammonico Sereno, confirmet. Aldrovandus Sturionem Acipenserem Romanis cum recens & in Italia captus esset vocatum fuisse; Silurum Græco nomine cum ex peregrinis Græciæ inprimis oris allatus, opinatur. *Descriptionem* ejus Paulus Iovius hanc dedit. *Corpore* est tereti oblongoque, inter rotundos & planos ambigente, ut qui subtus quodammodo planus sit, dorso verò semirotundo. *Caput* quadratum est, & ad effigiem parvæ pyramidis protensum. *Os* illi est sine maxillis, sine dentibus, diversum penitus ab reliquorum piscium forma, idque sub mento in ipsa prope jugulum parte, ad similitudinem fistulæ arundinaceæ rotundum, semperque patens, & cartilagineum & summè candidum; cuius hiatum in procerioribus hasta brachii haud facile impleret: cæterum totum caput dura potius & callosa cartilagine quam certis ossibus constat, quod ex lento quodam & præpingui mucore concretum esse videtur. *Naribus* omnino quæ illi prætenues sunt supra rostrum, refrigeratur. Sunt autem branchiæ utrimque quaternæ osseo operimento, non secus quam squamosis piscibus contactæ. *Oculos* habet parvos. Ex rostro gemina barba, ut in Mullo dependet. Toto dorso crassiores quædam squamæ, ossea duritie certo numero ordineque distinctæ, intercurrente spinæ acie, ad elegantiam eminent, ut in magnificentioribus valvis hodie videmus, quas ferrei atque inaurati clavi certa serie confixi decentissimè figurant. Cæteræ corporis partes cuticulari & scabro admodum operimento potius quam perpetuis squamis integuntur, idque ad subviridis atrique coloris speciem. *Venter* cute levi & argentea tegitur. *Linguam* habet crassam & duram, *gulam* undequaque rugosam. *Pinnæ* sunt ad branchias duæ & totidem in ventre ad podicem: præter quas in dorso prope caudam alia unica erigitur, è cujus fere regione imo ventri alia etiam una subnectitur.

Ælian. H. A. l. 17. c. 32.

Iuvenal. Scalig. 14. & 14.

Scalig. in Lect. Auson. l. 2. c. 1.

Galen. de Alim. facult. l. 3.

Plin. H. N. l. 9. c. 17. Macrob. Satur. l. 2. c. 12.

*Cauda* vero in duas pinnas degenerat, quarum superior crassior atque duplo longior extat. *Ventriculus* est carnosus solidusque atque pertinaciter inhærescens tergori, ut nisi discissus divelli inde possit. *Oesophagus* in rugas contractus. *Hepar*, in duos lobos oblongos pallidi coloris dividitur, quorum dextro vesica fellis validissime connectitur. *Lien* subruber: *intestina* crassa, & ternis gyris convoluta. Magnis piscibus annumerari debet, cum crebo & plerisque in locis centum librarum, & alibi longe major capiatur. Ego aliquando Ferrariæ Sturionem mercatus sum centum & quadraginta librarum, donavique Illustrissimo pariter ac Reverendissimo Ioan. Baptistæ Campegio Episcopo Majoricensi Domino meo nunquam satis celebrando, qui paucis ante diebus ut labores meos promoveret, mille aureos donaverat. Hactenus Iovius. Quantum ad *Differentias* refert Bellonius, Ponticorum, Adriaticorum, Gallicorum, & Germanicorum inter se esse differentiam, quæ magnitudine, crassitie, cutisque asperitate, & subnigro, subflavo, aut argenteo colore distingui possit: Sequanicum & Ligerinum adultum interdum tres orgyias excedere, Galeum piscem pinnis & forma referentem, exili corpore, hirra sursum pelle, deorsum plana ac levi: apud Ferrarienses, & Bononienses argenteo colore fulgentem, dorsum, & latera tribus veluti carinis distincta ostendere. Scaliger quoque tria Sturionum genera, in Occa Sarmatiæ fluvio tradi scribit, & pretiosissimum illum, qui Bialarybitza vocatur, ponit: sed Herbersteinius Bialarybitzam à Sturionibus distinguit. *Locum* si attendas, In Ponte, & circa Mœotidem palaudem frequentissimus est, inde ova in molem coacta, salita, & cadis conclusa, per Turciam & Italiam distrahuntur. Tyrrheno & Adriatico mari si Bellonio fidis, rarò visitur.

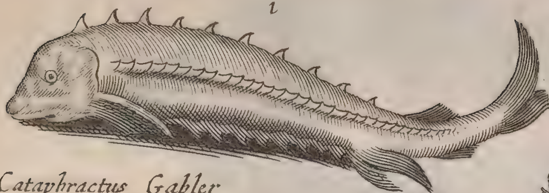
Major tamen in fluminibus, quæ nonnisi quinque aut sex dierum itinere subintrat, quam Oceano, Tyberim si excipias, in quo parvi capiuntur. In Albi (hunc circa Pentecosten gregatim, authore Kentmanno ingrediuntur) capti, ducentas interdum libras singulas sedecim unciarum appendunt. Captus tempore Iohannis Friderici Electoris sexaginta supra ducentas librarum pondere, quem totidem florenis Princeps redemit. In Ligeri quoque & Rheno delicatior. In Tanai, Danubio, Rheno, Tibisco, Vistula, Garumna frequenter capitur. *Cibus* Sturioni non pisces & conchylia, edentulus enim, sed sordes & mucus, quidam sed perperam aëris tranquillitatem ei ad cibum sufficere crediderunt.

Dum escam quærit, suis more terram sub aquis fodere Isidorus prodidit. Cum branchiis omnino latis careat, naribus refrigeratur, & si quam hauriendo recipit aquam, eandem prono ore statim regerit. De ejusdem *Robore*, ex relatione Kentmanni ita Gesnerus: Sturio in aqua validissimus piscis est: & in terra quoque cum ventri innititur. Cauda concussa hominem utcunque robustum prosternit, ubicunque contigerit, perticas etiam magnas & ligna per medium frangit. In terram extractus, lapides aliquando tanta vi cauda ferit, ut ignis exiliat, attritu nimirum ossiculorum, quibus toto corpore mucronatus horret. Quamobrem cautè tractandus est à piscatoribus, ne vel crura eis confringat, vel retia disrumpat. Peritiores in aqua captum reti ad ripam impellunt, ita ut rete, non adversum, sed ad latus ei fit: secus enim rete vel sextuplex laniaret. Cum ripam attigere, caput ejus omni contentione in altum levant, & piscem totum in latus declinant: sic enim robore suo nocere non potest. Videtur cum Salmone Amicitiam colere. Ducem enim istorum piscatores vocant. Zigam è mari pulsam, per flumina persequitur, sed frustra. Agilis enim hic & velox prævenit. Tanti olim *in cibis* apud Romanos, Trajani tempore, si excipias, æstimii, ut cum tibiis & coronis in cœnis circumferretur, & Gallonii mensa teste Horatio, eo famosa fuerit. Mares tamen fœminis præstant, hæ ovis plenæ probantur. Poggius Doctoris Poggii filius caput commendavit. Macrob. Salmon. Archestrat. apud Athen. *Caro* duriuscula est, præpinguis, viscosa, & ægrè concoquitur. *Hepar* adeo dulce, prodente Alberto, ut nauseam nisi felle tingatur, pariat. Græci sale inveteratos tribus nominibus insigniunt. *Rachis* ipsis dorsi portio pleura, costæ & latera; *hypocelium* alvus cum pube. Caviario, quod ex ovis paratur, Græci & Turcæ vescuntur. Iulio II. Pontifici mirifice idem placuit. Paratur & ex Cyprinorum ovis in Iudæorum gratiam. *De usu in Medicina* nil occurrit. Quæ enim de Siluro Plinius, huic vix competunt.

## CAPUT VIII.

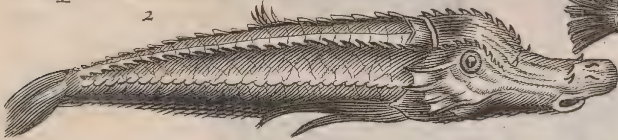
## *De Galeo Rhodio.*

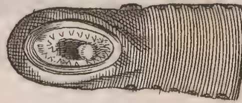
DE Galeo Rhodio ita scribit *Aldrovandus*. Tab. XXIV. r. Rondeletius hunc piscem, cujus modo icon exprimetur, Galeum Rhodium Aldrov. de Piscib. l. 4. c. 10. esse eruditissime ostendit, propter maximam nimirum cum Acipensere sive Sturione similitudinem, non solum quoad corporis speciem & partes, verum etiam quoad gustum, & saporem, dempta, inquit, unica differentia, quæ non nisi ab iis potest percipi, qui citra ingurgitationem hujus cibum sumpserint, quique exquisito gustatu fuerint: ferinum enim quid resipit, quod tamen etiam non nisi paucissimum esse potest: nam Archestratus, qui in nullis non terrarum Orbis angulis gulæ cupedias diligentissime perquisivit, id observasse in eo non videtur, quan-

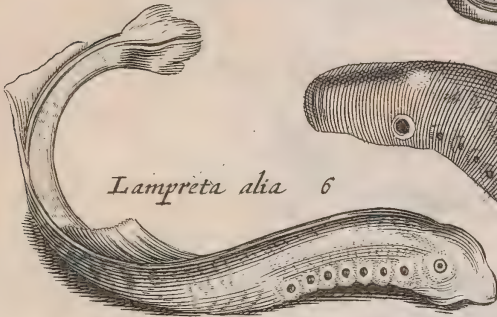

Galeus Rhodius
ein art der Stor
1


Eperlanus Schmelt Rolelein
3

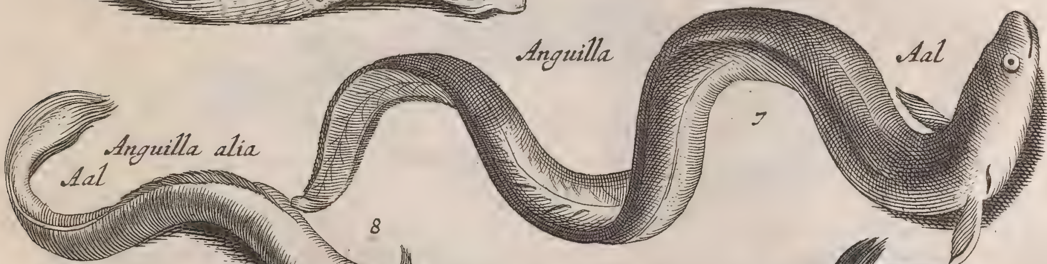

Lyra Red
4
Fiſel


Cataphractus Gabler
2


5

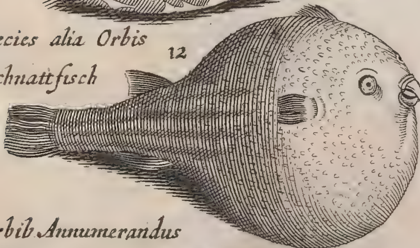

Lampreta alia 6

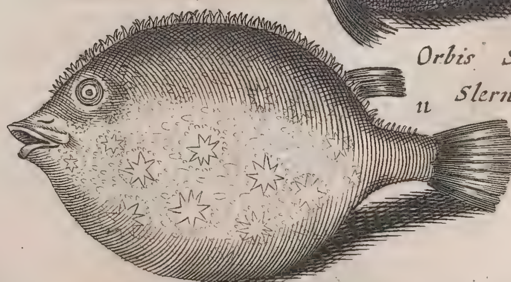

Lampreta ſeu
Lampetra
Lampret
nein aug

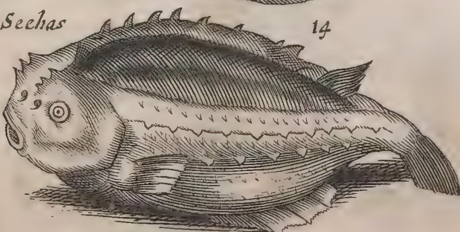

Anguilla
Aal
7
Anguilla alia
Aal
8


Meer Taube meer:
flasch Kugel fisch
9


Geſtachelt Meer Taube
Orbis 10 eckhinats

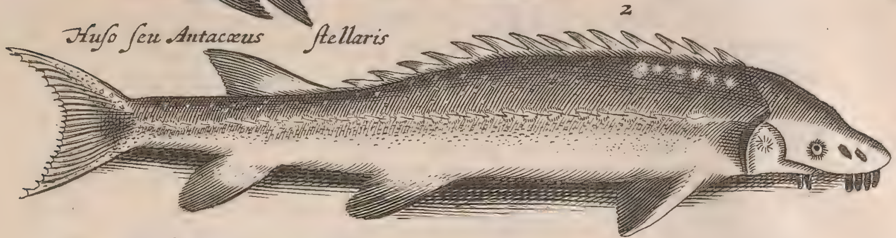

Species alia Orbis
Schnattfisch
12

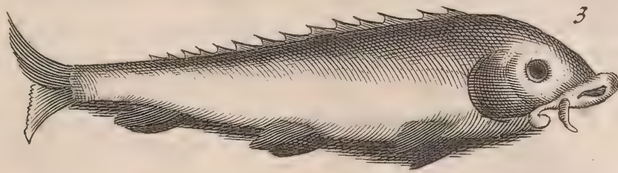

Orbis Stellatus
Slern flasch
11

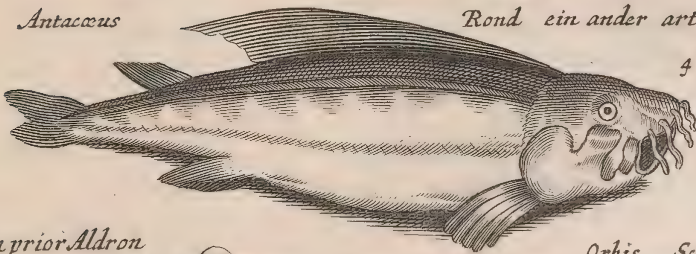

Orbib Annumerandus
Piſcis Seehas
14

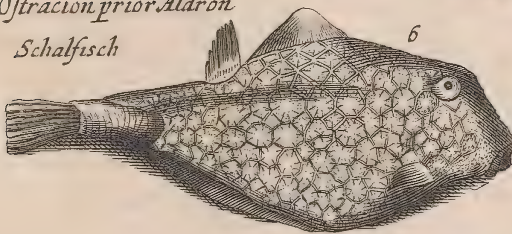

Orbib Annumerandus Piſcis Schnottolff
13
Orbis Britannicus


1
Huſo Hauſen

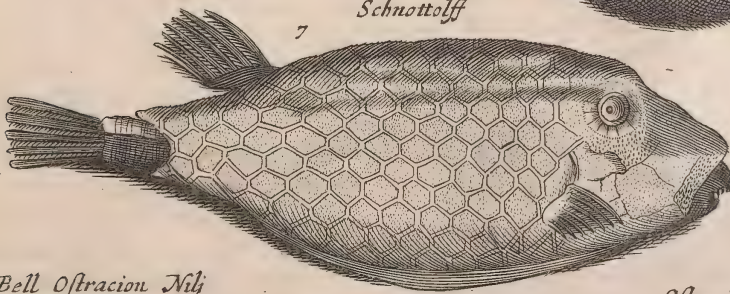

Huſo ſeu Antacæus ſtellaris
2

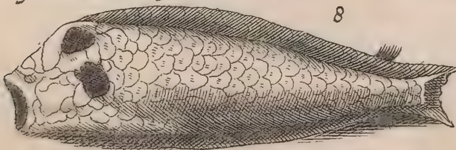

Alius Huſo Hauſen ein ander art
3

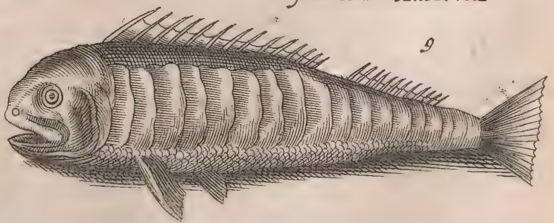

Antacæus Rond ein ander art Hauſen Rond
4


Oſtracion prior Aldron
Schalfisch
6


Orbis Scutatus Rondel Schnottolff
5


Schnottolff
7


Holoſteun Bell Oſtracion Nilj
8


Oſtracion Americæ
9

quandoquidem Acipenseri plane eundem esse credebat, ut Athenæus tradit, qui illius sententiam refellit. Athenæi verba non solum Acipenseris à Galeo Rhodio discrimen indicant, sed verum Galeum Rhodium hic depingi comprobant: Archestratus, inquit, qui Sardanapali vitam vixit, de Galeo Rhodio scribens, eundem esse opinatur cum eo, qui apud Romanos cum tibiis & coronis in cœnis circumferebatur, vocantque Acipenserem. At hic quidem Acipenser parvus est, & porrectiore rostro, & figura triangulari magis quam ille. Et paulo post, Achestratus de Rhodiensi Galeo loquens, amicis patrio more consulens, ait: Galeum in Rhodio quem Vulpem vocant, si tibi vendere noluerint, vel mortis periculo rape. Nominant illum Syracusani *κυνα πίωνα*, id est, canem pinguem. Hæc ille. Quod si Galeum Rhodium cum Sturione seu Acipensere contuleris, nullum planè comperies; (inquit Rondeletius) qui ei similior sit eo quem proponimus; his exceptis quod Sturio est longiore rostro & corporis figura magis triangulari. Nam alioqui Sturionem totius corporis figura, tergi ossibus acutis, & clypeorum modo efformatis, aliis item in lateribus dispositis, pinnis, cauda, ore in supina parte sito, omnino refert. Is quemadmodum Sturiones, relicto mari, amnes subit. Reperitur enim in Pado, & Rhodano, & pro Sturione venditur; nec ab eo distinguitur, nisi ab exercitatissimis & exquisiti gustatus hominibus. Hanc differentiam docuit ipsum Guilielmus Pelicerius Monspeliensis Episcopus, vir singulari doctrina præditus: tum ex capite crassiore, & rostro breviore, obtusioreque; tum ex gustu Galeum Rhodium sive Vulpem deprehendi. Ferinum quid recipit, quod de Sturione dici non potest, carneque est duriore: à quo sapore Galei & Vulpis nomen habet, Galei enim & Vulpes ex Galeorum genere ferini sunt saporis & ingrati. Si tamen in dulci aqua diu nataverit, in cibis haud aspernandus est. A nonnullis eodem Rondeletio teste *Cops* vocatur, eoque nomine designatum atque optimè figura expressum ad ipsum Ferraria misit doctissimus medicus Antonius Musa Brasavolus. Alii nominis affinitate decepti Copso appellant. Est enim id nomen alterius piscis.

## CAPUT IX.
## *De Cataphracto.*

Tab.XXIV. 2. Schonveld. Ichtyol. p.31.

PIsci huic Schonveldius nomen imposuit, sicque eum descripsit: Est palmorum duorum longitudinis ad summum, Capitis fere triangularis, depressi, angulosi, ac lati pollices vel digitos duos, cujus duo latera tuberculis plærisque horrent in ambitu, anteriora quæ os spectant cirrhos multos tenuissimos alunt, posteriora aculei, retrorsum spectantibus minacia sunt. *Rostrum* habet resimum, quatuor apiculis munitum, quorum duo anteriores instar Lunæ cornutæ vel semicirculi se rotundant, reliqui post hos suis aculeis retro conversis conspicui sunt. *Os* in supina parte semicirculare habet, parvum, ad incisuram ejus utrinque binis, sub mento pluribus tenuibus cirrhis barbatum.

*Truncus* proxime caput depressior, octagonus est, prope caudam sexagonus, prona parte fuscus, nigris lituris interspersis, circa ventrem plenum, in cujusque medio *podex* est, albicat. Totus *squamis* osseis contectus est, in quarum medio tumor durus, reduncus, erigitur, qui in omnibus continuatus corpus angulatum efficit, quod versus caudam valde gracilescit. *Pinnas* circa branchias habet latiusculas duas, sub ventre totidem, sed longe minores, binis fibris constantes. In *dorso* inter squamarum extantias concavo, duas contiguas, parvas, omnes nigris lituris pictas. *Cauda* in pinnam subnigram exiguam & rotundam desinit.

*Dentes* nullos habet, sed horum loco labia aspera, & in faucibus ossicula aliorum in morem hirta. Frequenter circa Nortslandiam insulam Oceani Slesvicensi Ducatui subjectam frequenter & per totum annum, in ostio Albis & Ederæ sæpe capitur. Incolæ Steinbicker, Muller, & Bursbol vocant.

*Victitat* squillis & aliis pisciculis. Habetur ob carnis dulcedinem in deliciis.

## TITULUS II.
## *De Lævibus.*

## CAPUT I.
## *De Husone.*

HActenus de *ποταμοθαλασσίοις* piscibus squammosis egimus, sequuntur non squamati seu *Læves*, *Huso* nempe, *Eperlanus*, *Lampetra*, *Anguilla*, *Orbis & Holosteus Bellonii*. *Husonem*, quem à domo quasi Hauso, Germanis dici Bellonius opinatur, Plinius fortè *Marionem*, quem Danubio Porculo marino similem extrahi dicit, vocat; quidam *Esocem*, appellarunt. Æliano ni fallor est Antaceus, Germanicus. Magnitudinis est viginti quatuor pedum, & tantæ, ut vix biga à tribus vel quatuor equis trahi possit. Vadianus magnitudinis pondo quadringentorum minimos quinquaginta, frequenter centum, ducenta, trecenta, vidit. Tab. XXV. 1. Aldrovand. de Piscibus l. 4. c. 11.

Dorsum habet asperum. Nullum os in capite, si Alberto fides, si aliis multa, in corpore parva & pauca, cartilaginea potius, quam solida. Loco *spinæ dorsi* cartilago est, quæ foramen habet magnum & vacuum, à capite ad caudam tanquam terebello perforatum. Adipem pinguedini immixtum sicut porcus

Ælian. H. A. l. 14. c. 26. porcus. Similia de suo Antacæo Ælianus. Cum ætate processerunt, ad maximi Thunni magnitudinem, in Istro accedere scribit, & tam pingui abdomine esse, ut eorum ventrem lactentis suos fœtus scrophæ ubera dicas, sicque aspero corio tegi, ut eo perpoliantur hastæ. Addit item capitis medio à medulla ad caudam mollem & strictam membranam pertinere, ex qua ad assum solem exsiccata, flagella ad concitanda jumenta efficere possis. E Ponto Danubium subit, & per centum quinquaginta milliaria Germanica, adversis suavibusque undis progreditur.

*De ejus captura, ita quidam ad Gesnerum mercator:* Mitto tibi, inquit, Husonis piscis effigiem vivam. Is in Danubio, nec ubique nec tempore quovis capitur, sed quando migrat. Terra argillosa & pingui gaudet. *Capitur* fere ab autumno usque ad Januarium, spacium decem milliarium inter Viennam & Posonium, Presburgum vulgo vocant: ubi ad insulam Schutam nomine, cum arce minutissima, ultimus hujus piscis capturæ locus est.

Viennæ die Veneris plerumque quinquaginta vel septuaginta, & aliquando centum Husones, væniunt, qui integri fere distrahuntur. Copiosissima eorum captura fit in Vualachia juxta Chiliam non procul ab ostiis Danubii, quibus in mare Ponticum se exonerat. Inde salsi exportantur in remotas regiones.

Vadianus mensibus Octobri & Decembri captos Viennæ invehi scribit. Timidius est, & à minimo etiam pisciculo in fugam vertitur. Sturio se ei per lusum affricare solet, in latebras profugum eiicit, & ventrem lancinat, dumque unus fugit, alter persequitur, aquarum agitatione se produnt, & capiuntur. Captus lacte vel vino *potatur*, non ut diutius vivat, nec citius inebriatur, quam sextarios quatuor ebiberit.

*Gregatim* natant, & tubarum cantum sequuntur, ad eum postquam accessere, irretiuntur. In aqua tanto robore pollent, ut piscatorem cauda ictum è navi dejiciant; elato ex aqua capite, mortuis similes apparent. De Antacæorum captura, vide Ælianum.

Quantum ad *usum in cibis*, vitulinæ in dorso, porcinæ in ventre saporem habet. magna pars salsamentis cedit, lactibus nihil dicunt delicatius, sed & ova in cibum expetuntur.

## CAPUT II.

### *De Eperlano.*

Tab. XXIV. 3. Aldrovand. de Piscibus l. 4. c. 12. IN fluviorum in Oceanum, (verba sunt Aldrovandi) influentium ostiis, ut Rhotomagi & Antwerpiæ frequens est piscis, teste Rondeletio qui *Eperlan* (quam vocem vulgarem secutus Eperlanum ceu latinum nomen fecit) dicitur, à nitido & splendido (inquit) colore, quo unionem (perlam) refert.

Cæterum si à perla ipsi nomen est, verendum est appellari een peerl; nam Eperlan Belgi, cum vocabulum non est; & Bellonius Epelanum nuncupat. Ait tamen etiam, Atherinæ modo transparere. Hic Anglis *Schmelt* vocari scribit ab odore (violam enim gratissime redolet, quamobrem quidam *violam* vocari posse censent, argumento quod Ælianus ab odore thymi Thymallum piscem nominavit,) vel à pinguedine. Gesnerus priorem etymologiam probat, quoniam Smelle Anglis sit odorari.

Smel tamen apud Belgas est liquescit, & proprie de pinguedine dicitur, à quibus Angli fortè nomen mutuaverint. Uterque *duo ejus genera* esse scribit, *marinum* unum, *fluviatile* alterum. Sed Rondeletius marinum litorale esse, Bellonius saxatile dicit.

Rursus Rondeletius Eperlanum in marinum & fluviatilem distinguens, figura corporis nihil vel parum differre innuit, ideoque unicam iconem exhibuit: Bellonius contra duas, admodum diversas; quare suspicari licet fluviatilem Rondeletii à marino non differre. Bellonius marinum item, partim marina, partim fluviatili aqua gaudere tradit, & Rondeletius quoque ex mari ad fluvios ascendere insinuat, dum in Sequanæ ostiis optimum esse scribit, & in Angliæ fluviis.

Apud Neustricos Caudebeccanos Angliæ populos uberrimus est, major tamen proventus circa vindemias, quo tempore est delicatissimus. Tereti ac tenui est corporis compage, nonnunquam dimidium pedem æquante. Rondeletius ad pedis magnitudinem aliquando accedere innuit.

Asinos parvos refert, unde ex eorum genere esse judicarunt, quos refellit Bellonius, propterea quod glabro sit corpore. *Oris* hiatu satis magno est.

*Dentes* habet in maxillis, & in lingua. Truttam præter cætera dentibus refert. *Lingua*, ut ait Bellonius quasi gemina, hoc est, (inquit) in cujus radice posterior quædam appareat, in qua multo plures dentes sunt, quam in anteriore. *Pinnas* habet easdem quas Salmonum genus, maxime posteriorem illam dorsi pinnam subrorundam & pinguem. Prior totum piscem in æquales fere partes dividit. *Cauda* bifurca est. *Branchiæ* sunt utrimque quaternæ, decolores, & *violam olentes*.

Transparenti est *corpore*, dempta linea nigra, quæ spinæ internæ parti inhæret. *Calculos* habet in capite rotundos, albos, quosque facilè forinsecus propter piscis transparentiam per cranium videre posse Bellonius tradit (qui diligentissime de internis

Eper-

Eperlani partibus egit) sub posteriori cerebri parte sitos, ubi medulla in cerebro desinit. *Cor* branchiis semicircularibus & fimbriatis est admodum vicinum ac scutiforme: desinit quoque in angulos, rubrumque est, cui molles ac sanguineæ sunt carunculæ, quæ huic tanquam aures in terrestribus famulantur. Illæ enim moventur cum corde, quod septo ab hepate dirimitur: unius tantum lobi, in longum demissi ad secundum latus. *Stomachum* desinentem in mucronem habet in V. literam efformatum: *Lienem* admodum rubrum, seminis Atriplicis in modum latum.

Cumque stomachi dextrum latus sursum usque ad hepar reflectit, illic geniculo intercipitur: ubi *apophyses* duas latas emittit, quæ veluti secundum ventrem constituuntur. Aliud post hunc subsequitur, quod nec pylorum nec jejunum, neque ileon commode nominare possis; siquidem sine anfractibus recta ad anum procedit. Sed rectum geniculo intercipitur, estque ruberrimum. *Mesenterio* nullam admixtam pinguedinem habet, quo stomachus & intestina obsidentur, ut nihil aliud in ventre, quam adipem esse dixeris.

Caridibus, culicibus, Aphyis, œstro, lendibus, millepedibus, pediculis & ejusmodi dejectamentis *vescitur*. Carne est molli & friabili. Æstatis fine vel autumni initio *capitur*.

## CAPUT III.
## *De Lampetra.*

Tab. XXIV. 5.6. Aldrovand. de Piscib. c.13. Plin. H.N. l.9.c.17.

Lampetra, non tam à lambendis petris, quam ab *Alabeta* Plinii. Nilidis lacus piscis, qui ἀλαβῆς, quod manu propter lubricitatem capi non possit, dicitur, vocatur. Doctiores Plinii & Ausonii Mustelam esse opinantur, nec tamen vel ex *marinis Æliani* quas jecorino simillimas esse pupillis oculorum ad cyaneum colorem accedentibus, mento quam jecorini majori, quam Chremetis minore, algas depascere, saxatiles esse, & omnium cadaverum in quæ incurrit oculos conficere, idem author scribit; vel ex *Mustelis*, qui Aristoteli cæterisque γαλεοὶ, qui flumina nunquam subeunt, & vivipari sunt, esse judico. Sed nec ex *Murænarum* genere esse credo, quamvis Dorioni apud Athenæum Muræna fluviatilis haud ineptè dicatur, quod illæ Branchiis integris careant, quas Lampetræ velut cartilaginem obtinent.

Plin. H.N. l.9. c.20. Plin. H. N. l.9. c. 15.

*Lumbricum marinum* Plinii non esse, exinde quod pinnis omninò careant, colliges. At ex *Vermibus aquaticis* ejusdem esse, quos in Gange Indiæ Statius Sebosus, haud immodico miraculo attulit, branchiis binis, sexaginta cubitorum, cæruleos, qui nomen à facie traxerunt, eisque tantas vires, ut elephantos ad potum venientes, mordicus comprehensa manu eorum distrahant, Rondeletius credidit.

Idem ex βδέλλαις seu Hirudinibus Strabonis, quas in quodam Lybiæ fluvio septenum cubitorum perforatis branchiis, ita ut respirare possent nasci scribit, quod sanguisugarum instar saxis & navium clavis hæreant, opinatur. *Tineas fontanas*, de quibus apud Plinium, quod Hermolao placet, non esse, certum, quia illæ ex insectis. *Flutam seu Plotam* quod quoque Rondeletio visum, dici posse, quod nisi in summa aqua natet, ut aërem attrahat, facilè suffocetur, concedimus. An *Anguilla copæa* sit, cujus Archestratus apud Athenæum meminit, dubito.

Strabo Geogr. l. 17

Quamvis enim sit ex ossis seu ἀπύρηνος, quod Anguillæ vulgari non competit: in eo tamen, quod Anguillas Copaidas Agatharchides prodigiosæ magnitudinis esse scribit, diversa à Lampetra esse videtur. Echeneida Oppiani esse, Rondeletius censuit, nec abhorret ab ea Echeneidis descriptio, quam apud Oppianum vide. Bellonius quoque nautis præcipuè infestam esse ait, temonibus triduum fere inhærendo, caudamque in contrarium vertendo, recensque picatæ navis lateribus picem lambendo sic infigi, ut nautas ab itinere remoretur.

Athen. Dipnos. l. 7.

De *Generibus* ut dicam, non unum Lampetræ genus est. Sunt quæ è mari flumina subeunt, sunt quæ à salsis aquis omninò abstinent.

*Marinarum* triplex genus est, majus, medium Germanis & Belgis Prick dictum, & minus à Salviano depictum, qui, licet ætatis ratione tantum differre quispiam suspicari possit, quoniam colore tantum & magnitudine à majori differt, differre tamen, & specie ostendit, cum majores semper & maculosæ & bicubitales; minores contra sine maculis & pedalis tantum reperiantur: Prick vero cubitalem magnitudinem haud superet, transversalibusque & nigricantibus lineis solum insigniatur.

Rursus ipsi majores haud ubique æquè magni. Testatur enim Jovius in Arno & Tyberi ad generosum habitum adolescere: in omnibus autem Galliæ Cisalpinæ rivulis, ipsisque præsertim Ticini atque Adduæ emissariis multas reperiri pretiosas admodum, quanquam minimi digiti crassitudinem minimè superent.

Et Platina in Cisalpina (Gallia) parvas, in Hetruria mediocres, Romæ ex Tyberi permagnas capi tradit: nisi dicamus, haud rectè ab his scriptoribus isthæc observata esse. Omnibus sive marinæ sint sive fluviatiles, commune est, Ceteorum more *fistulam in cervice habere*, per quam cum navibus aut saxis hærent, aquam ad branchias attrahunt. *Spina* item omnibus cartilaginea à capite ad caudam usque deducta, chordam Galli vocant, quæ vere tenerior, æstate durior est, & insuavior.

*Branchiarum* numero, figura & ordine con-

convenìunt, *ore* item & *pinnis* & totius corporis figura. Murænis valde similes sunt, si caput excipias. *Os* enim neque in longum neque in latum scissum est, sed excavatum velut in hirudinibus quas sanguisugas vocant. Gesnerus ab eo loculorum instar, qui ad servandos nummos loro contracti clauduntur, constricto lignum aut lapidem ita apprehendere ait, ut sugere videatur, idque tanta vi, ut ægrè avellatur, cucurbitularum medicinalium similitudine. Marginem item oris rotundum fibris quibusdam laciniosum esse, quæ nimirum ut firmius hæreat, sugatque efficiunt. In cavo illo sparsi sunt *dentes*, plurimi flavi, acuti, hamati, quorum interiores majores esse idem Gesnerus observavit, eosque circiter viginti ordinibus distingui; & tanquam à centro ad circumferentiam digeri, ordinibusque singulis quaternos, quinos, senosve inesse. Esse & in ipso oris recessu duplicem *dentium* minorum ordinem, quorum major, inquit, omnino serram denticulis utrimque denis refert, eos denticulos continuos esse, cæteros cutim habere interjectam. In ejusdem cavi imo teste Rondeletio particula est contraria occursu foramen interius occludens. *Cor* habent sub branchiis & foraminibus reconditum, cartilaginea membrana, spongiosa ac prætumida inclusum, subrotundum, ciceris crassitie: *hepar* oblongum, cæruleum, unius tantum lobi. *Felle* carent. *Intestinum* omnibus unicum, rectum, minimè complicatum; reliquum corporis in fœminis matrix ovis referta occupat. Pinnis lateribus carent; nullasque ad natandum habent, sed flexuoso corporis impulsu aguntur, & *pinnulis* membranaceis iter dirigunt, quarum una ferè supra caudæ extremum erigitur, altera paulo superior est. Lævi cute teguntur, quæ in majori nigricat pronè, supinè candicat, ad latera, & in dorso subluteis ac nigricantibus maculis conspergitur, quibus minor caret. Gesnerus majori maculam ait esse albicantem in vertice, in medio oculorum interstitio; & contiguum ei anterius foramen parvum membrana parum prominente circumdatum. *Pricka* cum majori colore convenit, sed pro maculis quales diximus, transversales habet lineas. Omnes utroque gutturis latere *septem foramina* habent, quibus aquam acceptam reddunt. Platina *linguam* Lampetris tribuit, Rondeletius habere negat. Salvianus & Bellonius non meminerunt. *Oculos* rotundos & profundos habent. In majori cæruleam pupillam aureus circumambit circulus.

De *Lampetrarum migratione* & hoc habe, Veris initio migrare, & circa Donati diem, qui est decimus septimus Februarii, nullas amplius apparere, sed aut recedere, aut corpore reliquo tabescente, licet capitis moles relinquatur, interire.

Initio Maji optimas, ab eo tempore irrequieto motu emaciari, & plærasque ante partum mori, parientium sobolem evanescere, nec unquam circa Argentinam apparere; adultas, quæ non pereunt, cum fluvio aqua secunda, Majo mense auferri, Argentinensium piscatorum relatio est. In mari & fluminibus parvas *parere*, eoque tempore quo in fluminibus capiuntur, in mari etiam capi; reliquisque anni temporibus vel in abditis locis latere, vel à littoribus in altum pelagus longè secedere; majores in fluminibus rariores esse, Salvianus author est. *Vescuntur* aqua & musco. Quidam esca quadam composita in fontibus & aquis dulcibus eas nutriunt, & servant. Spumarum indiciis comperiri solent: captæque perpetuò in aqua immergi, cum qua ex longinquis partibus in urbes deferuntur.

*Usum in Cibis* quod spectat, Albertus dulcem & insalubrem vinoque condiendum, Alexan. Benedictus optimi succi, facit. Salernitani crassum & viscosum, minus tamen Anguilla, & quia veneni aliquid habent in vino submergendas donec moriantur, posuere. Romæ olim proximam à Scaris quibus principatus debebatur habuere mensam. *Scribit Platina Romæ aulæ fortassis offensus*, bene à natura factum esse, quod Romæ ex Tyberi permagnæ capiantur, & delicatissimæ, quoniam vallatæ ibi gulæ inter se auctis pretiis certant. Emi (inquit) frequenter Lampetras quinque, sex, septem aureis, & olim à laticlavio viginti, cum alter secum auctionaretur, emptam scimus: nec passa est ingenua gula tantam audaciam gratuitam esse. Dispensato enim, quod suiipsius arrogantiam & fastum (nolo dicere stultitiam) imitatus esset, centum aureos dono dedit, ne secundo ad certamen singulare provocatus, timidus ac infractus animo succumberet.

Cæterum non quovis anni tempore, nec quovis loco tanti fiunt. Scribit enim Jovius Romanis, id est, Tyberinis præcipuam nobilitatem à magnitudine & sapore esse adeò ut denis sæpè aureis veniant, ipso præsertim vere: & recte quidem, quoniam incipiente æstate, spinalis medulla iis nervi instar durior efficitur; & marinæ, hoc est, quæ in mari capiuntur, aridæ semper ac velut agrestes judicantur. Jovius delicatiore condimento, multo majorem quam ab ipsis pulpis nobilitatem accipere scribit. Necari enim solere in vino Cretico, eique myristrica nuce os claudi, & foramina illa (branchiarum utrimque septem) totidem caryophyllis adimpleri in reganoque convolutam in spiras, additis avellanis tritis, medulla panis, oleo, vino Cretico, aromatibusque ad temperatiores prunas certis momentis sedulo excoqui, quo condimento, inquit Leo x. in minori fortuna, joci causa, ut convivium exhila-

exhilararet, Marianum cucullatum, falsum, & ridiculum hominem decepit.

Namque funem instar Lampetræ incoctum; multoque illo jurulento immersum, grandi in patina apposuit, ut notam omnibus ejus edacitatem, gulamque eluderet: qui jam magna pultarii parte absumpta pseudolam petram aggressus, diu multumque cum ea maxillis ac dentibus inhærente colluctatus, cachinnum cunctis tollentibus, facetissime respondit: utinam sic mihi sæpius illudatis. Nam in hoc condimento non modo funes, sed & ipsas catenas (quibus insani vobis similes vinciuntur) & cum voluptate quidem absumerem.

## CAPUT IV.

### *De Anguilla.*

Tab.XXIV. 7.8. Aldrovand. de Piscibus l. 4. c. 14. QUem piscem Latini Anguillam ab anguis similitudine dicunt, illa Græcis veteribus ἐγχέλυς, ἀπὸ τοῦ ἔλυος, quod commoto cœno felicius capiatur, modernis ἀχέλυ, vocatur. Lacedæmoniis ληκυλάτους dictas, apud Hesychium legimus. Est ex piscibus καταδρόμοις, qui in aquis dulcibus geniti, ad mare descendunt.

*Duo* ipsarum sunt *genera*, Majus & Minus. *Illi* caput brevius, crassius & latius, color fuscus: in profundo degit, & aqua deficiente sæpe in limo, ut inde effodiatur, occultat. Ad mare nunquam descendere, sed semper in vallibus degere, quidam affirmant. Mares Rondeletius vocat. *Huic*, quod Anguilla simpliciter dicitur, caput longius & acutius, & in mare descendit. Læves sunt in universum & lubricæ, ut manu teneri non possint, si inclusæ tenentur, quacunque caudam exerere possunt, eadem totæ evadunt. Aristoteles eis quaternas utrinque *branchias*, sed simplices tribuit.

Alias quoque branchias pauciores minusque continentes habere scripsit. Athenæus verò ex Theophrasto exiguas. Cuticulæ qua hæ teguntur, parvula in est *rima*, quæ causa est, quod in turbidis aquis facilè strangulentur, & in aëre diutius vivant. Teste eodem Aristotele *gulam* quæ paucis piscibus contigit, habent, licet exiguam, ventreque sunt exiguo. *Fel* jecori hæret. Hoc magnum est, illud aqueum. *Pingue* inest paucis, plurimæ eo carent. Hippocrates tamen pinguedinem habere scribit, eandemque naturæ hominis inimicam: cæterum hæc pinguedo à carne separata non est: quare alias dicebat Philosophus: seorsum enim à carne non pinguescunt: unde parvum eis in omento sevum esse solet. *Tergus* earum quam Murænis crassius teste Plinio: cujus locum de pinnis hujus piscis, ubi lum-
Arist. H. A. l. 1. c. 5. bricis pro lubricis legebatur, restitui in Lampetra ex Aristotele, qui longorum vel lævium alios ut Anguillam & Congrum binas pinnas, alios ut Murænam nullas habere scribit. Has juxta branchias hærere idem asserit, supinisque pinnis carere. A medio dorso & ab excrementi meatu veluti limbus cutis potius, quam pinnarum substantia superiores corporis partes ambit.

*Ventriculus* & *intestina* in longum protenduntur. Color omnibus haud idem. Variat enim aquarum, in quibus degunt, ratione. Quæ *puram & defluentem* incolunt, ventre (inquit Salvianus) sunt candido, dorsoque cineraceo sive subcæruleo: quæ vero in impura & stagnante commorantur, ventre subalbo, dorso vero subviridi vel subnigro apparent: *Os* habent satis apertum; dentibus, parvis, acutis minutim, multiplici ordine. Plin. H. N. l. 9. c. 3.
*Magnitudo* quoque non ubique eadem. Plinio atque Solino testibus in Gange ad tricenos pedes augentur: & Athenæi Pausaniæque testimonio Copaidæ, item Strymoniæ eximiæ magnitudinis esse dicuntur. Archestratus Copaidas apyrenos vocat: Gesnerus & Dalechampius Lampetras intelligi volunt, quoniam hæ pro spinis cartilaginem habent. *Magnas* vel ad brachii crassitudinem capi audio in aqua mortua (ut appellant) Galliæ Narbonensis. In Italia ad viginti libras aliquando accrescunt; sed quæ superant, nunquam inventæ sunt. Athen. Dipnos. l. 7.

*Locum*, si spectes Marinarum quoque Diphilus & Epicharmus apud Athenæum meminere, non quòd ibi nascantur, cum paucæ & nondum adultæ nunquam, magnæ & adultæ raro ibi reperiantur; sed quod, ut Plinius, Aristoteles & Oppianus confirmant, maria ex fluminibus subeant. In nullo amnium qui Danubium influunt, reperiri; in omnibus, qui Rhenum, licet ex uno aliquando cum illis fonte scaturiant, Nauclerus & Albertus prodidere. Frigiditas Danubii fortè in causa, cujus aquæ ante fauces Alpium ab Occidente in Orientem fluunt; major pars ex Alpibus descendit, & à parte Aquilonari, ante Alpes delabitur. Copaidum, quæ ἀπύρηνοι, σπυρίδας, Pollux & Aristophanes commendant. Prodigiosæ eædem interdum magnitudinis à Bæotiis hostiarum more coronabantur; aspersaque mola, cum precibus Diis immolabantur. Rhegiæ, quas Lethus circa Berenicem fluvius sibi vendicat, sesquialteræ ad illas, quæ ex Macedonia & Copaide lacu habentur. Suus iis & qui in freto Rhegii, & in Mæandro fluvio capiuntur honos. Strymoniæ quoque, Elori amnis, & qui ad Euclea fluvium, in precio fuere. Pars Britanniæ Anguillarum terra à copia, quamvis ibi non degant, dicitur. Ad Aquas mortuas brachii crassitudinem æquant. In stagno Monspeliensi Latera dicto, trium vel quatuor cubitorum sunt longitudine. Ex Tarni fluvio, qui

Athen. Dipn. l. 7. Arist. H. A. l. 6 c. 14. Aldrovand. de Piscibus l. 4. c. 14.

Athen. Dipnos. l. 7.

non solum auget, sed efficit Garumnam, qua parte in eum erumpit, tanta copia defertur, ut una die XVI M. in nassis inventa sint. In Mintio amne quandoque mille glomeratæ capiuntur, ut apud Cardanum extat. Malè ergo ἐν ταῖς διαμβλυζούσαις λίμναις, *in stagnis promanantibus*, ut Scaliger vertit, reperiri negat Aristoteles.

Scalig. ad Arist. H.A. l.6. c.15.

De *ortu* dissentiunt Authores. Plinius, Anguillas atterere se scopulis, ea strigmenta vivişcere, nec aliam earum esse procreationem scribit. Secundum Aristotelem, in dissectis neutrum sexum, nec vel ova vel semen deprehendas; in temporibus siccis, sed post imbres, idque ex iis, quæ vocantur γῆς ἔντερα *terra intestina*: quæ fiunt in cœno & putredine; maritimis quidem locis, quæ algam producunt; in stagnis verò & fluviis propè ripas, quia tepor sive calor istic putredinem gignit. Plinio Athenæus & Oppianus ex veteribus, ex recentioribus Rondeletius adstipulantur. Illi complexas coire, & strigmentitium, quid emittere, ex quo cum in limo fuerit, ἐν τῷ βορβόρῳ καὶ τῇ ἴλυϊ γινομένης σήψεως, animal generetur, prodiderunt. Hic inferiore ventris parte vulvam in fœminis, semen in maribus esse, multa pinguedine perfusas non apparere, corporum complexu coëuntes à se visas scribit. Utroque id fieri posse modo credo. Nam & Berniciæ in Scotico Oceano ex verme nascuntur, post ova excludunt. Eadem & Rondeletii sententia. Addit enim, cum equus mortuus in stagnum Megaloniæ injectus fuisset, innumerabiles paulò post ibidem visas Anguillas. *Nutrimentum* ipsarum sunt, radices herbæ & cuncta quæ in limo offendunt, visæ, ranis, vermibus & piscium partibus vesci. Paxamus hirudines, Homerus cadavera, quidam se ipsas invicem, Plinius edulia si quæ apponuntur, devorare, testantur. Purissimam tamen aquam impensius amant, ideò in quadam Britanniæ parte, ut Albertus ex Beda refert, in ortu Cosmico Plejadum hoc est XVII. Calend. Junii, quod tunc propter ventos, qui initio veris è terra erumpant oppositos aqua nunquam luto turbetur, ingens ipsorum copia; & à turbida abhorrent adeò, ut Athenæo teste, cum ventis turbatur suffocari, & quidem propter exiguas branchias, soleant. In exiguis aquis mori dixit Aristoteles, hyemem malè ferre, Plinius.

Plin. H. N. l.9. c.61.
Arist. H. A. l.6. c.15. edit. Scalig.
Athen. Dipnos. l.7.
Oppian. Hal. l.1. v. 156.
Arist. H. A. l.3. c.2.
Arist. H. A. l.8. c.2.
Plin. H. N. l.9. c.21.

De reliqua ipsarum natura hæc habe. Noctu pasci, interdiu limo quiescere, ideo separatim ab aliis degere piscibus; exanimes piscium more non superfluitare, ut apud Plinium legimus, quod ventre sint exiguo, pingue paucis insit, plurimæ eo careant, ut Aristoteles tradidit, aqua tranquilla efflare, id bullarum indicio colligi eodem genere motus, quo serpentes in terra, id est celerrimè, moveri, ita ut dum Phalacrocorax integras devoravit, mox per intestina delabantur, idque vel novies aliquando fiat, in sinu detentas, hominem aliquando ita circumplecti, ut nonnunquam suffocent. Annis septem vel octo, quod branchias pauciores minusque continentes habeant, & paucum humorem admittant, vivere; extra aquam ad quintum, sextumve diem si loco umbroso, & frigido; (si à sole tangantur in terra brevi moriuntur) reponantur, à motu non impediantur, & ventus septentrionalis aspiret; excoriatas & in partes sectas sat diu. Tonitrua denique adeò timere, ut de fundo ad superficiem enatent, frigoris adeò impatientes esse, ut cum Anno MCXXV. omnia gelu & glacie rigerent, in terram proreperent, & intra fœni cumulos se abderent.

Arist. H. A. l.c.
Athen Dipnos. l.7.
Arist. H. A. l.8. c.2.
Plin. H. N. l.9. c.21.

*Disciplinæ* non omninò expertes esse videntur. In Jovis Lebradii namque fonte Anguillas è manu vesci & inaures additas, à veteribus proditum Plinius refert; & in Arethusa Chalcidensi, Anguillæ & Mugiles mansueti inauribus tum argenteis ornati accipiunt à largientibus cibos, à sacerdotibus viscera & caseos, ut Athenæus scribit, & Ælianus, item Plutarchus, qui sacras hasce Anguillas vocari ait. Nymphodorus denique in Eloro amne tradit Lupos esse, & Anguillas magnas adeò mansuetas, ut è manibus etiam porrigentium panem capiant: quod & Apollodorus scribit in Chronicis. *Hostiliter* eas tractant, Ardea, Corvus aquaticus Phalacrocorax ex avibus: ex quadrupedibus Lutra, quæ tamen amputato plærumque capite discedit, ut piscatores prodidere.

Plin. H. N. l.32. c.2.
Ælian. H.A. l.14. c.8.

Quantum *ad usum in cibis*, delicatissimas olim fuisse certum est. Mænander inter paucas sumptuosissimi convivii, quæ talento ferè constarent cupedias enumerat. Phitetarus miseros divites, qui parcè viverent, & Anguillas non ederent, dicebat. Alii cœnarum Helenam, voluptatis reginam, præ Diis honorandam, &c. dicebant. Sybaritæ, iis, qui eas piscarentur aut venderent, immunitatem, teste Athenæo, decreverant. Hicesius denique succi bonitate cæteris præcellere, stomachoque gratas esse reliquit. At medicis quamvis carnem mollem habeant, succo tamen lento & pituitoso abundant, inflammationem pulmonis, quod pinguedine hominis naturæ maximè infensa oblinantur, inferunt; superflua humiditate, quam partibus alluunt, turbidam & sonoram vocem reddunt; & secundum quosdam, nescio quid, quod nisi eximatur in periculum vitæ conjiciat, habent, ideo fortè caput, cauda, & à quibusdam oblonga, quæ nigricans per dorsum fertur vena, abscinduntur. Platina ubi præparationem Anguillarum eximiam dedit, subjungit acutissimè,

Athen. Dipn. l.12.
Hippocrat. l.2. de Diæta. Gal. de Alim. l.3.

ſimè, *ſic paratas hoſtibus apponendas, quod nihil boni in ſe habeant.*

His noxis infringendis, veteres betæ involutam, ut vitioſitate ſua humidum detergeret, comedebant: Salernitani vinum fortè hoc eſt generoſum & craſſum, quale eſt rubeum præſcribunt, nam ſi tenuè biberetur, Chylus in venas ante perfectam coctionem abiret & in corpus raptus Cachexiam excitaret; idem accidit, niſi pedetentim, & parum velut pitiſſando hauſeris.

*De Uſu in Medicina* tantum obſervavi apud Authores, *Pinguedinem* in elixatione ſupernatantem unguentum ad plagas ingredi, de toſta deſtillatam, aurium & nervorum doloribus mederi; glabro capiti illitam capillos reſtituere; cum pinguedine anſeris, ſucco rutæ, abſynthii, hederæ terreſtris, & Cynogloſſi ſubactam, ad vulnera præſtantiſſimam eſſe: Fumum ex ſalitarum cute exceptum; tormina ventris ex dyſenteria ſopire; in vino putrefactam vini tædium parere. Eviſceratam, tuſam, & in olla vitrea coctam, cum pinguedine ac liquore, qui in fundo vaſis remanet, hæmorrhoidum cruciatus egregiè lenire. Cingari Anguillas Equis per anum inſerunt, ut obeſiores, & agiliores videantur. Hippiatri quidam equo aſthmatico Anguillam vivam ori inſerunt, ut per inteſtina elabatur. Alii & parvam imponi jubent purgationis cauſa. Nec propterea mortis periculum eſſe ajunt: quin Geſnerus aſſerit nautam ſibi notiſſimum vivam integram deglutiiſſe, integram per alvum, vivam reddidiſſe. Idem author eſt, aliquos aureum & cholobaphicum colorem ex felle Anguillarum, aliorumve piſcium vel boum parare: miſcere autem aceti modicum & cum creta ſubigere in maſſam. Prætextatos earundem tergore verberari ſolitos
Plin. H. N. l. 9. c. 23. Verrius teſte Plinio tradit, & ob id multam his negat inſtitutam. Prætextatos appellans impubes, eos nempe qui frugem aratro quæſitam nocte furtim ſecuiſſent, aut depopulati eſſent.

## CAPUT V.

## *De Orbe.*

Tab. XXIV. 9. 10. 11. 12. Hujus piſcis ſolus *meminit Plinius.* Duriſſimum eſſe piſcem, *inquit*, conſtat,
Plin. H. N. l. 32. c. 11. qui Orbis vocetur: rotundus eſt, & ſine ſquamis, totuſque capite conſtat. Geſnerus A-
Aldrovand. de Piſcibus c. 15. puleji, *Cranium* eſſe opinatur, quod ad cranii formam magnitudine, rotunditate, & dentibus humanorum ſimilibus accedat.

*Tria ipſius genera* deſcripſit Rondeletius, *quartum* addit Aldrovandus. *Primus* qui Orbis ſimpliciter figura, ſi caudam demas, ſphæricus eſt. Squamis prorſus caret, cuteque tegitur admodum dura; quam aſperam efficiunt aculei duri, quibus tota conſperſa eſt. *Roſtro* caret: *Capitiſque* nullum apparet veſtigium, quin (ut Plinius ait) totus capite (malim ventre) conſtare apparet. *Os* habet parvum, dentes vero magnos & latos, utrinque binos. Supra os duo exigua ſunt foramina, olfactus, auditusve inſtrumenta: *Oculi* mediocres. Circa corpus medium unica eſt & ſemicircularis utrinque *branchiarum* ſciſſura; prope quam etiam utrinque unam haud magnam, ſed rotundam pinnam habere Salvianus ait, & in icone exprimit. Rondeletius unicam eſſe ait, ut in Capriſco. Hic & in ſummo dorſo pinnulam pingit qua Bellonii icon & Salviani quoque caret, & ipſe in deſcriptione non meminit. Eam tamen etiam videre eſt in icone ad ſceleton effiсta à Geſnero, quæ hic exhibetur. Poſterior corporis pars in *caudam* brevem & rotundam, inque latam & fere lunatam pinnam deſinentem degenerat; in cujus parte media atque ſuperiore, pinna una erigitur, altera quoque inferiori parti hæret. Color ei cineraceus, lineis quibuſdam latis & obſcurioribus ex piſce medio exortis poſteriorem ejus partem ad caudam uſque pingentibus. Eſt maris Ægyptii accola, ex quo Nilum quoque ſubit, & in ejus oſtio, quod Saiticum vocatur, capitur. Ob inſolentem corporis detractum corium tomento impletur, & in domibus ornatus cauſa ſuſpenditur; ſuſpenſus, roſtro cæti partem à qua flat ventus indicat. *Alter Scutatus ſeu Scutifer* dicitur, & in Septentrionali Oceano capitur. Aldrovand. de Piſcibus l. 4. c. 16.

Eſt corpore terete, mucoſo, capite magis exerto quam ſuperior: oris ſciſſurâ majore, dentes in eo ſunt plures & minores; oculi parvi, & exquiſite rotundi. Branchiarum rimam multo majorem habet: intra has pinnas duas. Subeſt proſterno os illud, quod ſcuti ſpecie eſſe diximus. Neque prona neque ſupina parte pinnas habet, cauda in unam latam deſinit. A capite ad caudam uſque oſſa ovi figura diſpoſita ſunt inter quorum intervalla aculei interjacent. Piſcis eſt rarus & non edulis. *Tertius* eſt *Echinatus* Aldrovand. de Piſcibus l. 4. c. 17.
*ſeu Muricatus.* Aculeis totus hic Orbis riget, ut manu tollere non poſſis, niſi cauda extrema apprehenſa. Capite eſt multo minus exerto quam proximè deſcriptus, corpore magis rotundato & majore, in quo nullæ ſunt pinnæ præterquam in cauda, quæ in unam deſinit. Sunt qui Hyſtricem ab aculeis, non inepte appellent. Poſſit etiam nonnullis videri Æliani *Sagittarius*, quem rubri maris piſcem eſſe ſcribit. Sagittarius in Ælian. H. A. l. 12. c. 25.
eo mari procreatur, & quoniam erinacei ſpeciem & ſimilitudinem habet; firmis & bene longis armatur aculeis. Sed de hac re judicent ii, qui maris rubri piſces viderunt. Nihil temere de rebus parum compertis affirmare volo. *Quartus*, quem Aldrovandus edit, quod ad oris figuram potiſſimum cum Scutato convenit, *Stellatus* ſive

*Asterias* cognominatur, quod totus conspersus sit stellis seu asteriscis: differtque à cæteris, quod neque ad branchias, neque in caudæ exortu pinnas habeat, sed ultra tergoris medium, nisi pictoris id incuria factum sit. Pinnæ etiam caudæ in extremo viridi sint colore.

## CAPUT VI.

### *De duobus piscibus Orbibus annumerandis.*

Tab.XXIV. 13. 14. OBlongi quidem hi Pisces sunt, Orbibus tamen, annumerari posse censet Gesnerus, tum quod mucrones ut illi in corpore eminentes habent, tum quod à muco, quem similiter ore emittunt, vulgo *Snottolf* quasi *Myxini* aut Mucones appellantur. In *prioris* effigie color erat circa dorsum, qualis in terrestribus ranis videtur: circa latera & inferius ex subcæruleo & viridi permixtus. Antverpiæ cinereo colore capi audio. Sic ille. *Alterum* & hic quoque depictum, Snottolfi nomine missum, ex icone, sive ea, inquit, naturalis, sive aliquid etiam in ea artificiosum est, sic delineavit. Longa est dodrantem & palmos duos, lata palmum unum, circa medium præcipue ad caput attenuatur, sed magis ad caudam: *dorsum* medium fastigiatur, punctis notatur variis, subrotundis, & eminentiis exasperatur triangulis, per tres aut quatuor ordines digestis per intervalla. Oris hiatus, figuram fere ovalem refert. Pinnæ ad branchias binæ, una in fine dorsi, altera in fine ventris, inter quas corporis pars extrema veluti discreta, & articulo distincta videtur. *Cauda* tripartita, sive natura, sive potius arte. Mucosus admodum est, inquit ille qui misit; non ossium, non carnium quicquam habet: mucoso tantum lentore expletur. Captu difficilimus. Nam ubi hamum vel retia senserit, suum illum mucum evomendo, lubrica reddit omnia, contractoque orbem exuvio prosilit. Mollem quidem & mucosam carnem, & eminentias trigonas, cum aliis Snotolfis communes habere videtur.

## CAPUT VII.

### *De Holosteo Bellonii seu Ostracione Gesneri, & Catan.*

Tab.XXV. 7.8.9. DE hoc Pisce sic ex *Gesnero & Bellonio Aldrovandus*. Hunc quoque à mari Nilum subire, etsi ignoremus, marinum tamen esse ex corii duricie conjicimus, qua testam fere ostreaceorum imitatur, unde cum ob hoc, tum quod ὀστρακίων à Strabone inter Niloos pisces numeratur (in vulgaribus Strabonis codicibus impressis legitur στρακίων, sed interpres Latinus ὀστρακίων legisse videtur, vertit enim ex testaceis, imperite: & in epitome scribitur ὀστρακίων.) Gesnerus *Ostracionem* hunc piscem nominandum conjicit. Bellonius vero non aspernando nomine *Holosteon* appellavit, quasi totum osseum. Forma (inquit hic) ad pentagonum accederet, pedalis interdum longitudinis. Incolæ ab interaneis protinus emundari curant, deinde vero testam eam duram (testaceum corium) qua contegitur, multos annos incorruptam servant, ut inde lucrum consequantur, quod à negotiatoribus externis novitatis gratia hujusmodi piscis emi sit solitus.

Cæterum dum vivus est penicillum in *cauda* habet, & *pinnas* supra & infra caudam: ac rursus pinnam aliam utrinque; oculos albos, os parvum. Color ejus lactescit, & velut in pallidum languens. Is quem ego in musæo jam multos annos inter rariora reservo, & hic depictum ostendo, ab eo quod supra rostrum conspicitur tuberculo (nasum appellare liceat, piscem ipsum ab eo *Nasum Niloticum*) ad extremam usque caudam vix implet duos dodrantes. Totus est *pentagonus*, totusque item ex articulis fermè pentagonis (ut icon ostendit) constat, qui coctione, imo per se temporis diuturnitate dissolvuntur. Branchiarum scissura semicircularis: juxta quas utrinque pinna est, parva quidem si corporis magnitudini comparetur, sed perquam robusta: post podicem alia similis planæ sed brevior. Uropygium totum cutaceo corio tegitur, ut quod mireris, in ostreaceum totius corporis tegumentum ita inseritur, ut à lateribus ei annecti non videatur; quin haud aliter corpori affixum est, quam navi clavus; oportuitque cutaceum esse, ut mortui promtus, idoneusque foret. *Oris* rictus pro corporis portione exiguus; in quo dentes utrimque fere octo, non absimiles dentibus murium. Utraque maxilla cutaceo etiam, non ostreaceo corio quod ad modum ineptum fuisset, constat.

Habes hic *hujus generis piscem alium* æque duro tegumento præditum, sed qui dimidio minor est, non pentagono corpore, sed ventre triplo quam tergore, latiore, lateribus quodammodo concavis: cujus item articuli non pentagoni, sed fere rotundi, & orbiculati, & in singulis asteriscus venustissimè spectabilis. Eminentia quæ in medio *dorso* est, non pinna, sed plane ossea substantia gibbi specie. *Pinna* vero in ejus conspicitur extremo. Cætera superiora similia habet, præterquam quod naso (ut vacabam) caret, & oculi sub majoribus tuberculis latent.

# HISTORIÆ NATURALIS
# DE
# PISCIBUS.
## LIBER III.
## De Piscibus fluviatilibus.

### TITULUS I.
### *De Piscibus fluviatilibus squamosis.*

### CAPUT I.
### *De Trutta fluviatili.*

Tab.XXVII. Aldrov. de Piscib.l.5. c.12.



Tantum de Piscibus ἀναδρόμοις & καταδρόμοις. Fluviatiles sequuntur, & hi *vel merè tales*, *vel qui etiam in aliis dulcibus aquis vivunt*, *vel lacustres*. Inter *Fluviatiles* eosque squamosos primus est *Trutta*, Ambrosio *Trocta*, à trudendo Platinæ, quoniam semper in adversum & impetuosum flumen nitatur, adversas undas superare. Itali *Torrentinam*, quod in torrentibus & rivis montanis abundet, vocavere. An veteribus fuerit cognitus incertum. *Theodonem* Ausonii Figulus putaris, Rondeletius, Gillius, & Bellonius *Salarem* ejusdem. Jovius *Lupum varium* Columellæ, Gesnerus Athenæi *Pyruntem*. Figulo obest, quod Thedonem, Salarem, & Farionem unum piscem faciat. *Salarem* parvum esse Salmonem superius dictum, & Poëta clarissimè indicat. Nec *Trutta Lacustris* seu *Salmonata* erit, cum hæc in lacubus nascatur. Lupos inter duos pontes in Tyberi capi diximus: Truttas suburbani amnes ex Reatinis Sublaqueanisque quotidie suggerunt. Illi frigus vehementer pertimescunt, frigidioribus duntaxat locis gaudent. Quod verò Ælianus in Astræo Macedoniæ fluvio pisces τὴν χρόαν καταστίκτες gigni, & peculiares quasdam muscas circa summam aquam volitantes appetere; piscatores, pro his muscis purpurascente lanâ hamum vestire, & gallinaceas pennas duas cerei coloris addere, ut pisces decipiant, prodidit, egregie Truttis conveniret, si nomen additum fuisset.

Ælian. H. A.l.15.c.1.

De *Pyrantibus* credit Gesnerus Mnesitheum apud Athenæum loqui, cum ait: Ex fluviatilibus optimi sunt, qui in rapidissimis fluviis versantur, οἵ τε πυρῆνες. Hi enim non gignuntur nisi in rapidis & gelidis fluviis & facilius quàm cæteri fluviatiles concoquuntur. Conveniretque ista Truttæ nisi Casaubonus pro οἵ τε πυρῆνες scribendum esse οἵ τε ὁπηρῶν ἰόντες, ita, ut sensus Athenæi sit, optimos ex piscibus fluviatilibus illos esse, qui in fluminum locis, qua maximè aquarum impetus vergit, quæque rapidissima sunt, quod plus exercitii habeant, vivunt, putaret. *De ipsarum Forma sic scribit Aldrovandus:*

Sunt Truttæ & Salmoni multa communia; forma nempe tota, & corporis partes externæ & internæ: *caro* rubicunda, *squamæ* exiles, *maculæ* seu puncta, magnitudo, formæ mutatio, circa rostrum præsertim, ac simul nominis: (in Truttis Salmonatis peculiariter) ascensus ad summas aquas saltuum vis & agilitas, suavitas in cibo: quamobrem non est mirum si ex Truttis illis, quas Germani Lachsforen appellant, aliqui ætatis progressu Salmones fieri puta verunt: *Pinnis* etiam quatuor natant, quemadmodum Salmo. *Cauda* vero maxime invicem distinguuntur. In Salmonibus enim ea gracilescit, in Truttis semper lata est: in illis pinna caudæ longa & bifida, ut in Alosis; in Truttis brevis & non divisa. Hic accedit rostrum acutius in Salmonibus, quam in Truttis. Rursus *partibus* internis à Salmone & Umbra fluviatili non differunt, nisi quod ventriculi appendices plures & evidentiores habent. Cardanus formam Truttis omnibus communem esse tradit, quod quidem de fluviatilibus verum fuerit: nam quæ Salmonata cognominatur, non parum ab iis differt, ut cuilibet icones conferenti notum esse potest. Quæ flavescunt item & nigricant, ab *albis* differre Rondeletius testatur, quoniam illis rostrum sit acutius, & veluti in fronte macula nigra. Præterea albas minores esse & carne minus flavescente.

*Fluviatilis*, corporis forma Lupo (inquit Salvianus) persimilis est, rostro tamen minus extento, magis retuso & paululum recurvo. Ore etiam paulo minore. *Albæ* testante Rondeletio, capite Mugilem quodammodo referunt: brevi nimirum, subrotundo, carnoso, vel potius pingui, coloris lactei. Maxillæ & lingua acutissimis dentibus armantur. *Sylvius sex* eorum ordinis esse scribit,

bit, primum labris connatum, alios quinque à labro in pharyngem abscedentes; in quo tamen dentes sint in contrarium hamati, & qui cibum ex ventriculo regredi prohibeant. Idem ait, branchias utrimque quatuor dentibus hamatis & asperis & duris contumaces habere: quæ verba non satis percipio. Cardanus & Bellonius sex inquiunt in lingua dentes habere: addit Cardanus & certo ordine dispositos: scilicet duos ante, totidem in medio, ad latera positos reliquos juxta radicem. Qui vero in oris rictu sunt, eorum Bellonius, quinque ordines in superiori parte palati facilè posse scribit denumerari. *Pinnas* duas sub ventre superiori tergoris oppositas, & duas ad radices branchiarum habet, unam rursus versum caudam proxime ad anum, quod idem è regione est superioris in dorso, quæ longo minor est & cutacea. *Oculos* habet rubentes. *Corpus* squamis parvis tegitur, & cute quæ facile rugatur, & carne divellitur, absceditque. *Dorsum*, imo totus fere piscis ex albo flavescit guttis, quales diximus. *Cauda* in brevem & latam pinnam degenerat. *Pinna* tergoris, iisdem quibus corpus maculis conspersa est. Cubitalem magnitudinem non excedit.

*Differentias* à coloribus duntaxat sortiuntur. Bellonius ex Rilla Neustriæ flumine variis notis pictas videri, aliis atque aliis multum diversas, tametsi in eodem tractu cæperis, scribit. In Santonum & Bojorum fluviis, reperiuntur, ut Rondeletius prodidit. Captam alicubi flavi coloris & admirationi fuisse, apud Gesnerum legimus. Subnigræ, maculis rubentibus notatæ, quem colorem ex senio contractum, quod eæ maximæ sint, Rondeletius putat, in Misnia sunt vulgares. Sunt ibidem *Lachsforen* dictæ, nomine ex Salmone & Trutta composito, quæ aureis maculis pinguntur. Subnigras rivi ad Crottendorsum, & fluvius quem Nigram aquam vocant, Suarceburgum oppidum alluens, alit. Multis in locis optimæ reperiuntur; & quamvis in majoribus fluviis reperiantur, in minoribus tamen frigidioribus, saxosis & inter montes delabentibus potius quam contra se habentibus, nasci & degere constat. In altis item montium rivis, etiam tenuibus & exiguis aquis, Truttæ satis magnæ & pulcherrimæ habentur. Ascendunt enim altissimæ, cum & contra aquam luctari magna vi, & saltu se promovere, ad tres vel quatuor ferè cubitos interdum, in ascensu queant. Ex quibus efficitur, ut haud falsa esse credamus, quæ de iisdem Paulus Jovius scribit, eas adversos amnes vel è præruptissimis etiam cautibus decidentes, incredibili impetu subire. Ab Nare enim fluvio in Velinum lacum, qui hodie Pedelucus est, stupendâ velocitate volucrum modo ascendere credi: qui lacus ab altissimo montis vertice certis primo coarctatus angustiis, & mox tota aquarum mole præcipitatus, nec subjectis quidem cautibus madefactis, veluti è cœlo in ipsum profluentem Narem effunditur. Idem in Gardonis fluviis fieri experientia docuit.

*Vescuntur* aquarum dejectamentis, phryganiis vermibus, locustis aquaticis, & piscibus. Percarum sobolem, Fundulos, & Phoxinos læves, tanta sæpè aviditate appetunt, ut supra aquam elatæ in scaphas aliquando incidant. *Auro vesci* vulgus credidit. *Pariunt* mense Octobri, in modicis quas excavavere scrobibus. Laudantur vehementer in *Cibis*, maximè si in frigidioribus & purioribus amnibus procreatæ sunt.

Quæ adverso eorundem impetu fatigantur, atque occurrentibus in æqualium vadorum petris illiduntur castigatiora sumina, & aridiusculas carnes ostendunt, sed recenter captæ comedi debent: mortuæ enim paucissimis horis, quia ob pinguem teneritudinem ocyssimè putrescunt, saporis gratiam amittunt. In Malacca regione Indiæ, salitæ ad commeatus servantur; Cajuba vocant.

## CAPUT II.

## *De Trutta fluviatili altera.*

HUCH apud Bavaros (inquit Gesnerus) nuncupatur piscis boni saporis, Truttis nonnihil cognatus, cum alias ut pictura ostendit, quam ad vivum expressam Achilles Pyrminius Cassarus, præstantissimus Augustæ Vindelicorum medicus ad me misit; tum quod pinnulam illam adiposam similiter in fine dorsi habet, & punctis variatur: sicut & icon nostra, & quæ in libro Bavaricarum constitutionum publicato habetur, præ se ferunt: in quo etiam mensura hujus piscis proponitur, duodecim aut tredecim digiti, quibus brevior vendi non debeat. Augustæ, ut audio hic piscis vocatur, ein Rot / Rottle / à colore rubicundo, quæ nomina nostri Umblis (ut Sabaudi nominant) lacustribus tribuunt. Voracem esse ajunt, in cibo Truttis inferiorem.

Tab.XXVI 2. Aldrov. de Piscib.l.5. c. 13.

In Carinthia Huchæ rubræ (Rot Huechen) quædam cognominantur in fluviis, eas Salmoni comparant: carne etiam rubrâ & boni saporis esse ajunt, & saliri, ut inveterentur, solere: quod quomodo fiat Balthasar Stendelius ad finem lib. 4. Opsopœjæ suæ Germanicæ docet. Colores hujus piscis in pictura nostra hujusmodi fere apparent. Aureolus color passim aspersus est, copiosius tamen circa branchias & oculos. *Pinnæ* circa branchias rubicundæ sunt: cæteræ omnes, sicut & *cauda*, fuscæ & maculosæ punctis partim nigricantibus, partim aureis. *Dorsum* fuscum est, utrimque ad Indicum vel cæruleum colorem vergens, ubi & punctis nigris creberrimis distinguitur. *Linea* nigra & recta fere à bran-

branchiis ad caudam fertur. Latera media maculis quibusdam subcæruleis per intervalla distinguuntur. *Venter* candicat. Circa *rostrum* & branchiarum opercula roseus fere color, &c. In capite etiam viridis aliqua ex parte. Huchas istas quidam icone nostra inspecta in quibusdam Germaniæ locis ali, in piscinis nobis referebant: & in Traga flumine Carinthiæ reperiri, ætatis progressu in Salmones converti (specie rostri nimirum) sicut & lacustres Truttæ, quanquam & aliæ Truttæ Salmonum speciem præ se ferunt.

## CAPUT III.

## *De Thymallo.*

Tab.XXVI. 3.4. Aldrov. de Pisc.l.5. c.14. Ælian.H. A.l.14.c. 22.

THymalli solus Ælianus inter Græcos, Ambrosius inter Latinos mentionem faciunt. A Thymo quem olet ita dici, Salvianus contendit. Bellonius Thymum vocavit. Itali Temarum, quasi temerarium, quod stolidus piscis, dicunt. Truttarum generis esse, cum pinnarum situs, tum totius corporis figura indicant. Eratque Ælianus Truttis, si eas notas sibi habuisset, potius quam vel Lupis vel Cephalis, quorum communem & mediam speciem similitudinemque gerere scribit, assimilaturus: quanquam & his non absimilis multum: similior interim Mugili, quam Lupo. Caput pro corporis ratione parvum, in acutum tendit. *Os* aperitur non longo, sed quadrato ferè hiatu. *Ventre* est prominentiore. Rondeletius latiorem, magisque ventrosum pinxit, quam par est. *Pinnas* duas habet ad branchias, duas alias in ventre inferiore, à podice unam. In dorso prior magna est, maculis multis pulchrè varia: infra partim nigris, partim subrubentibus, supra rubicundis tantum. *Cauda* in duas latas pinnas desinit. Rondel. corpore ait esse cæruleo: Bellonius verò tergus ex livido in opacum tendere, & Gesnerus fuscum id, vel subcinereum facit: Atqui hic exprimitur, Rondeletius scribit: fierique potest, quod vel loci, vel ætatis ratione variet. Lineas per latera rectas habet, quarum quæ ea dividit à superiori branchiæ angulo spineo oritur, & rectà ad caudam defertur: sunt & aliæ per totum corpus non paucæ, singulæque per singulos squamarum versus, non rectæ, sed innumeris veluti arcubus, minimis triangulis undulatæ; quod veluti operosum pictores nostri, inquit Gesnerus, non indicarunt. Obscurè sanè & in meo pisce quem ad vivum depictum in musæo reservo, pictor eas expressit. Latera præterea modo pluribus modò paucis punctis & lituris nigris temerè asperguntur.

Vidisse se idem Gesnerus in fine Decembris aliquando singulis tantum utrimque ad branchias *lituris* insignem scribit; aliumque initio Junii, uno altero puncto vix apparente. *Squamæ* ex ejusdem observatione, singulæ fere ῥομβοειδεῖς sunt; hoc est, rhombi figuram imitantur. Latera enim, inquit, earumque utrimque circuli segmentum referunt, supra vero infraque in cunei acumen tendunt, quod tamen in iconibus suis expressum negat. *Branchias* habet utrimque quaternas, & ut Bellonius addit, Harengi & Sardinæ modo, solidioribus horrent, uncinatisque ossiculis constant. Idem Bellonius *linguam* ostendere albam scribit, dentibus carere, immo ne ullis quidem rudimentis eorum præditum esse: è contrario Gesnerus pro dentibus, inferius superiusque labrum exasperari, limæ instar, introrsum profitetur: & Bellonium haud bene istæc examinasse apparet: nam alias *Lavaretum* Gallice dictum piscem, ossicula ad fauces atque Oesophagi ingressum utrimque habere senis hinc inde denticulis ait, ut in Themolo comminuta; cum alioqui in Thymallis, & in Lavaretis suis nihil quicquam tale reperias. *Ventriculum* habet mediocrem, intestina crassiuscula, pinguedine multa obvoluta; & ut Bellonius ait, apophyses plures ex pyloro dependent, à quo statim sequitur intestinum unum gracile, rotundum, quod ad rectum tendit, in quo excrementa recipiuntur, & ad anum deferuntur. Idem Bellonius, *cor* tam exiguum habere scribit, ut ne inesse quidem ei credatur. *Splenem* Salvianus subrubrum facit, Gesnerus in suo quem manibus tractavit, ferè nigricare asserit. Bellonio teste hic tam magnus est fere in hoc pisce, quam hepar, quod in nullo alio pisce (inquit) unquam videram, oblongus rubra pinguedine mixtus. Unicus hepati lobus est, ut idem Bellonius observavit, statim ubi gula finit, stomachum amplectens. Salvianus *felle* carere putat: Bellonius vero tam exiguum id esse tradit, ut vix rudimentum aliquod ejus appareat: & Gesnerus quoque suum Thymallum felle caruisse negat, sed flavi vel subaurei coloris id habuisse. Bellonius folliculum piscium natationi accommodatum plenum semper vidit, ac per spinam delatum. Cum maxime augetur, ad cubitalem *magnitudinem*, teste Æliano, excrescit: etsi qui crebrius capiuntur, minores sint, & ut Salvianus ait, libram non excedunt. Longitudo ad latitudinem ferè quintupla est, cauda etiam computata, ut Gesnerus advertit in eo quem manibus tractans descripsit, latus enim erat digitos tres, longus quatuordecim. *Gaudent* puris frigidis & saxosis aquis, in quibus circa saxa reperiuntur: nec ulli magis in montanis & præcipitibus fluviis, Truttas si excipias, capiuntur. Ambros. Hexam.l. 5.c.11.

*Gignunt* eas in Germania Rhenus, Limagus apud Helvetios, & Floha apud Misenos; in Italia Ticinus, Abdua & Ambra. In Pado rarius capiuntur. *Victitant* insectis aquatilibus, dejectamentis mille pedibus, pediculis, caridibus, pulicibus aquaticis ac ter-

Ælian. H. A. l.c.

terrestribus. Ælianus alia quàm culice escâ capi posse negat. Volaterranus Thymallo vesci, & solus quidem inter scriptores, voluit. χρυσοφάγοι, id est aurivori dicuntur, seu quod minutula auri fragmenta propter splendorem appetant; seu quod cum majori pretio væniant, obsophagorum aurum absumant, & loculos exhauriant. *De odore ejus ita Ælianus.* Ejus capti odor non indignam admirationem habet: non n. ut cæteri pisces pisculentum quendam mittit odorem: imo vero existimes te ejus gentilem herbam, recentem ex terra lectam manibus tenere. Tanta sanè odoris suavitate fragrat, ut qui eum ipsum non videt, gratissimam apibus herbam, unde nomen duxit, in manu latere putet. Ambrosius de eo, qui gratam redolet suavitatem, dici facile scribit. Aut piscem olet aut florem: Omnibus sui partibus commendatur *in Cibis*: quibusdam tamen interiore tunicâ maxime blandiuntur. Circa Albim præferuntur Truttis. In Athesi & Addua captos tenerrimos Salvianus fecit. *Majo* mense maxime appetuntur, & loco marinorum saxatilium præscribuntur à Medicis.

*In Medicina*, Adeps hujus piscis laudatur, tum contra auditum gravem, si mense Majo in vasculum conjectus soli exponatur, & quod distillat, auri immittatur; tum contra oculorum pterygia, ungues, ruborem, fervorem, &c. si quotidie binæ guttæ cum pinna instillentur. Vidisse se puellam chemosi affectam Gesnerus inquit, quod malum aliquando exanthemata puerorum sequitur, hoc remedio per septuaginta ferè dies continuato, (ut quotidie gutta instillaretur) curatam, rubore mox primis diebus sublato. Addit insuper, habere & pharmacopolas apud suos hunc adipem; & ab iis maxime ad oculorum remedia, ut maculæ in eis deleantur, peti solere, deinde etiam ad curandas igne vel aqua adustas partes.

## CAPUT IV.

## *De Umbra fluviatili.*

Tab.XXVI 5. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 15.

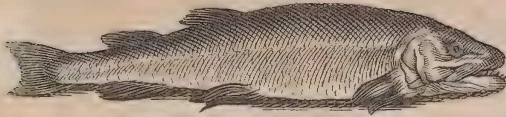
UMbræ fluviatilis Ausonius ex veteribus in Mosella sua meminit, Gesnerus pro eadem cum Trutta fluviatili, quod ista in Mosella inprimis ubi se in Rhenum exonerat abundet, accepit. *Rondeletius ita discripsit:* Piscis est non solum nomine, sed & colore marinis (Umbris) similis, à quo utrique nomen. Corpus enim est opaci loci modo subfuscum & subobscurum, cubitalem magnitudinem non excedens. Galli Narbonensis, demptis Monspeliensibus, Umbram vocant. Piscis est ex Truttarum genere, Carpioni Italico corporis aspectu affinis. Pinnis & earum situ à Trutta non differt. Duas itaque ad branchias habet, duas in ventre, ab ano unicam, in medio dorso priorem majorem, posteriorem minorem, subrotundam, & pinguem, squamas parvas, & maculosas similiter habet. Carnis substantiam, partesque internas omnes easdem. *Capite verò à Truttis differt*, quo Carpioni (Italico, Gesnerus) similis est: capite enim longiore est, quam Trutta, ore minore nec tam hiante, rostro non acuto, sed obtuso, maxime in maxilla inferiore, sine dentibus, & sine magna maxillarum asperitate. *Oculis* est patulis, cornea tunica aurea, pupillâ nigrâ. Corpus à medio sensim gracilescit, in caudam latiusculam, & pinnam bifidam, latissimam deficit. A branchiis ad caudam linea recta (hanc in pictura non expressit) per medium corpus producta est. *Branchiæ* intus sunt quaternæ; *Ventriculus* longus & spissus pinguitudine quæ lacte candidior est, obductus, à quo multæ apophyses pendent. *Hepar* rubet, cui alligata est fellis vesica, *fel* nigerrimum est, *splen* longus & niger. *Intestina* sine gyris ullis ad anum demissa sunt. *Vescitur* terrâ, aquâ limo, unaque, cum his, & cum arena auri laminulas haurit: ob id vulgus auro nutrici Umbram credit: & revera in ventriculo & intestinis aurum reperiri certissimum est. Carne est sicca & alba, qualis est Truttarum parvarum caro. Hyeme latet: æstate cum Truttis capitur: cui cum in succo & substantia, permultisque aliis similis est, Truttarum generi & tractationi subjecimus. Pura aqua maxime delectatur. *Hæc Rondeletius*, nulla coloris facta mentione, quem Bellonius non tacuit: totum hunc piscem sub ventre argenteum, esse scribens: dorsum verò tersissimum habere ex livido opacum.

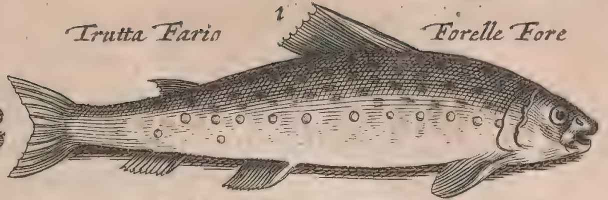
## CAPUT V.

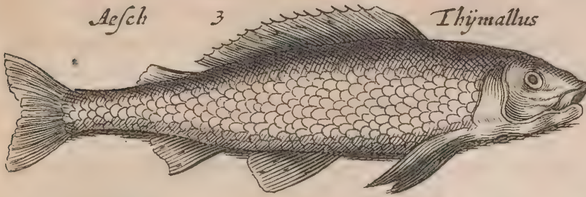
## *De Barbo.*

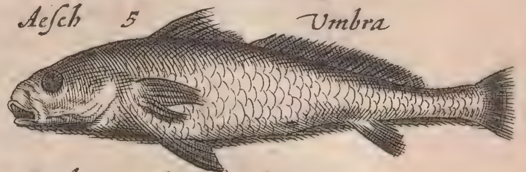
BArbi quoque solus inter veteres Ausonius meminit. Nomen ei Cutacei illi Cirri quæ barbæ quodammodo similitudine ex utroque hujus piscis labro dependent, fecere. Bellonius haud incongruo vocabulo *Mystum* vocat, & Græcorum vulgo *Mystacatum* vocari scribit. Sunt qui cum Mullis marinis piscibus, qui & ipsi barbati confundunt. Corporis figurâ Mugiles fere refert, aut Squalos, nam si latitudinem spectemus, oblongiusculus est rotundus, in laterâ modice compressus. *Differt à Mugilibus*, quòd pinna quæ in medio dorsi, firmiori aculeo innixa est: pinnæ ventris magis sunt flavæ; caudæ pinna rubescit: Rostro item est longiore & acutiore, cartilagineo & pingui. *A Squalo* etiam perspicuis quibusdam notis differt. Nam cum in extremo rostro Squalo sit os, infra rostrum in inferiore parte illud Barbus habet; unde & superior ejus maxilla paululum prominet: Labra item longe crassiora sunt quam Squalo, caputque compressius. Postremò è superiores rostri extremo duæ ap-

Tab.XXVI. 6. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 16.

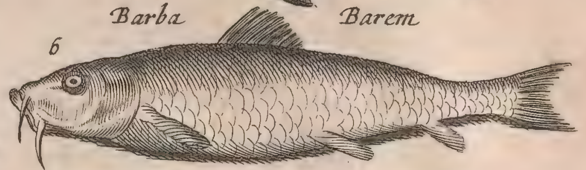

Trutta Rot Forel 2.

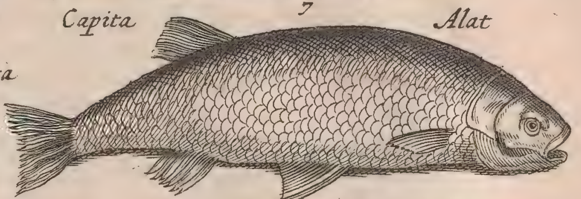

1
Trutta Fario
Forelle Fore

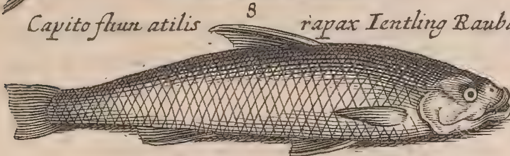

Aesch 3 Thijmallus


Aesch 5 Umbra


Thijmallus Aech 4

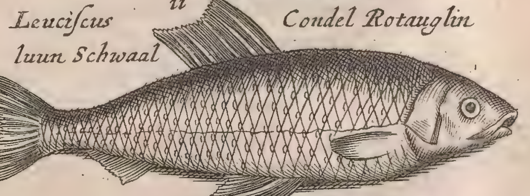

Barba Barem
6

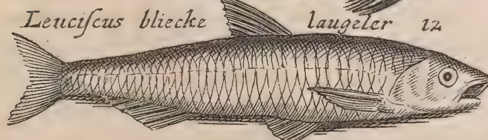

Capita 7 Alat

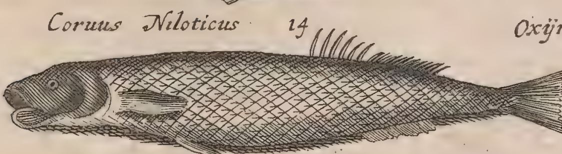

Capito fluu atilis 8 rapax Ientling Raubata


Leuciſcus 10 Rotauglen

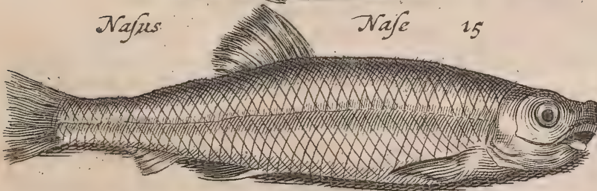

Orfus Rutilus Rubellus Viſſ
9


Leuciſcus 11 Coudel Rotauglin
luun Schwaal

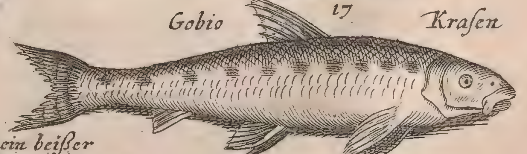

Leuciſcus bliecke laugeler 12


Coruus Niloticus 14

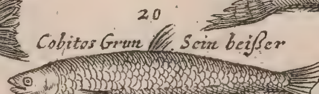

Oxijrincbus Sphyræna 13 Hautin Spitznaſs

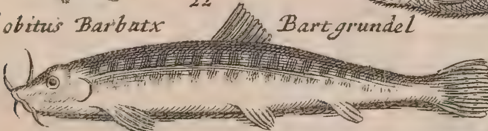

Naſus Naſe 15


16
Gobio fluuatilis Kreſling Bach Kreſs


Gobio 17 Kraſen

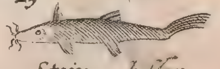

Aſper 18 Piſciculus


20
Cobitos Grun Scin beiſser


22
Cobitus Barbatx Bart grundel


Asper Danubtanus Zindel
10


Cobitos aculeatus
Schmerlein dorn:
grundeleu 21


23 Gobitus
Stein biſser

appendices, ex lateribus duæ aliæ propendent: quibus & Squalus & Mugiles carent. Est autem appendiculum earum substantia cutacea quidem, sed mollis, lubrica, teres, subrubra. *Venter* est colore lacteo, latera argenteo. *Dorsum* ex albo flavescit, nigrisque quibusdam ac parvis maculis conspergitur. *Branchias* habet quaternas: quarum rima admodum parva est: quamobrem extra aquam satis diu vivit. Ab iisdem linea ad caudam porrecta, minus evidens est, quam in aliis. *Dentibus* caret. *Oculi* parvi sunt, pupilla nigra, quam ambit aureus circulus. *Fel* adhæret jecori. *Intestina* in spiras contorta, plurima pinguedine oblita. *Uterus* oblongus est & bifidus, ovis innumeris refertissimus, cum prægnans est piscis. Pondere plerumque libræ unius, quandoque duarum, raro trium. Salvianus ad octo libras excrevisse observavit. Bellonius frequenter in Nilo capi testatur, sed quo modo Lucius Italicus, inquit, à Gallico differt, sic Nili Mystus à nostro dissidet. Noster enim Mystus oblongus est, & quasi teres: Niloticus vero crasso & recurvo est corpore: Ejusdem tamen coloris sunt: & eodem modo barbis quatuor, seu mystacibus exornantur. Niloticus nostrum Cyprinum ipsâ formâ ferè æmulatur: ventrem enim habet expansum. Tantâ crassitudine in Nilo proficit, ut eum Memphis libras viginti pendentem viderim; quo in loco Mythus vel Mystus dicitur.

Bellon. de Piscib. l. 1.

De *Loco ejus & Natura* hæc Aldrovandus habet: In lacubus quidem nascitur; sed cum multo frequentius nascatur in fluviis, fluviatilis potius, quam lacustris erit dicendus. Scribit Salvianus paucos esse lacus, qui Barbis abundent: plurimos vero esse qui eis carent: contra in omnibus fluviis gigni atque ali: ideoque jure inter suos Mosellæ pisces Barbum recenseri ab Ausonio. Albertus author est, à piscatoribus sibi relatum, ova ab eo custodiri, ne ab aliis devorentur: additque se observasse in cavernis domus suæ ad Danubium sitæ, quotannis post æquinoctium autumnale congregari hosce pisces, tantaque copia convenire ut manibus etiam capiantur, ita ut meo tempore, inquit, incolæ loci aliquando decem plaustra fere manibus ejecerint. Nam hoc genus piscis frigus non sustinet: quare semper languidus hyeme inveniter; æstate verò mundus & sanus est. Hæc ille. *Vescitur* algis, cochleis & piscibus, & ne suo quidem generi parcere dicitur. Albertus cadaveribus capi quoque scripsit. *Degunt* gregatim, *pariunt* ineunte æstate prope litora. Gesnerus ex piscatorum observatione sub collibus & ripis prominentibus libenter versari asserit, & porcorum instar fodere, ita ut aliquando in cavernis inhæreant, & pereant: pinnasque eorum ab hirudinibus nonnunquam infestari, quas saxis affricantes in fundo aquæ depellant, aut rapidiora fluminis loca petant, ut aquæ impetu elidantur. Apparet verò cum Squalis quandam occultam exercere *amicitiam*. Nam quemadmodum in quovis lacuum, fluminumque Barbus, ibidem fere semper, & Squalus reperitur; ita è contrario ubi Squalus, ibi semper etiam Barbus, ut Salvianus refert. Claustra fert, & in piscinis æquè Squalus parit & pinguescit.

Quoad *usum in cibo* Cardanus eum omnino rejicit. Aliis, si in saxosis & puris fluminibus capitur benè sapit, concoctu est facilis, laudati succi, carnis candidæ & mollis, sed plurimis spinis firmatæ. Majo circa Rhenum ad Julium laudari, Augusto in Helvetia, Gesnerus prodidit. Salvianus ineunte vere sapidiores dixit. Ausonio grandiores natu, majore in pretio. Nonnulli propter mollem carnem vino prius imponunt: *Ova* venenata, Majo imprimis mense Platina author est. Gazius scribit, cum experiundi gratiâ, duos duntaxat de ovis hisce bolos comedisset, nihil inde aliquot horis postea noxæ percepisse: demum sub horam cœnæ, plurimam in ore ventriculi sensisse inflationem, quam ut dissolverem, inquit, anisum sumpsi, sed frustra. Post horam faciem apparuisse tanquam in syncope, ita ut astantes & admirari, & de mea salute timere inciperent. Se interim magnam non solum in stomacho & ventre, sed omnibus membris externis alterationem, & inæqualem quandam intemperiem in unaquaque carnis parte sensisse. Tum supervenisse passionem cholericam, donec infra supraque simul pluries ova purgarentur, magna cum anxietate & virium prostratione, & maximo vitæ periculo. Idem apud Gesnerum invenies. Sunt qui credant tum esse malefica, cum salicum, quæ fluviorum ripas obsident, floribus in aquam decidentibus vescuntur; sed quia nec salicibus nec aliis Barbi partibus ista vis, præstat culpam in idiosyncrasiam conjicere.

## CAPUT VI.

## *De Capitone.*

### ARTICULUS I.

### *De Capitone Ausonii, seu Squalo veterum.*

Piscis, quem hic descripturi sumus; à magnitudine capitis, *Capito* Latinis dicitur. Apud alias nationes varia invenit nomina, quæ apud Aldrovandum, Gesnerum & Bellonium vide.

Tab. XXVI. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 17.

Quis sit apud veteres, difficile est dictu, Bellonius *Thedonem* Ausonii, quem nullo spinæ nociturum acumine dicit, Rondeletius Capitonem ejusdem, Salvianus Alburnum Ausonii, & Galeni Lencesium, Aldrovandus Squalum, ut Romæ vocatur, esse putat.

Marino Capitoni Mugilibusque aliis corporis figurâ similes est: dorso tamen minus lato & corpore compressiore. In dorso item unicam duntaxat *pinnam* habet, Mugilum verò genus duas, unam videlicet in ejus medio, alteram inferius caudam. Mugiles denique lineas quasdam habent subobscuras à branchiis ad caudam productas, quibus carere omnino Squalum Salvianus scribit: unam tamen ei lineam esse Gesnerus profitetur, sed quæ leviter appareat. Idem Salvianus ait habere parvum, Rondeletius contra crassum & magnum: id quod pleræque etiam vulgares nomenclaturæ indicant. Rursus uterque dentes habere negat. Rondeletius os tantum asperum esse ait: Gesnerus verò dentes ejus latere in faucibus asserit, maxilla ferè semicirculari, supernè leviter aduncos, ordine duplici, exterius quinos, interius binos. *Dentes* enim ei tribuit Albertus his verbis: Piscium omnium dentes valdè acuti sunt, exceptis perpaucis, qui in lateribus gutturis, mandibulas habent, ut pisces fluviatiles magnis vestiti squamis, Barbellus (at huic squamæ sunt exiguæ) Monachus, & alii quidam. Hi enim habent dentes latos aliquantulum, magis ad conterendum cibum, quam ad dividendum idoneos: quamobrem etiam omnes æquales sunt: & ideo naturâ abscondit eos in gutture, ut clauso ore aqua non suffocet mandentes hos pisces. Tales autem dentes maximè habet Carpo (ut Cyprianus) piscis. *Labra* sunt satis crassa. *Oculi* nigri, in circuitu aureoli; tempora subflava, *Os* rubicundum, *branchiæ* utrimque quaternæ, geminæ colore totus est argenteo: dorsum tamen minus quam venter & latera pollucent. *Squama* splendidæ sunt, albicantes, angulosæ, latæ, cute ultra medium obductæ, minimis variante punctis. *Aristis* in carne multis abundat, quarum etiam in Capitone meminit Ausonius, qui item à squamarum magnitudine squameum cognominavit, dum canit:

*Squameus herbosas Capito interlucet arenas,*
*Viscere prætenero fartim congestus aristis.*

Gesnerus cum circa Octobris calendas unum ovis gravidum magnum item & præpinguem inspiceret, nullas in eo apparuisse aristas testatur. Quare vel non omni tempore, vel non omni ætate in iis reperiri credendum est. *Ventriculum* parvum habet, intestina parva, *hepar* ex albo rubescens, fel in medio viride, *vesicam* geminam aëre plenam, *peritonæum* nigricans. Circiter libram plerumque implet, aliquando tres & quatuor, aliquando sed rarissimè, octo aut novem. Non tantum in fluminibus sed & in lacubus, sed & iis paucis *degit*. In Lario invenitur, in Constantiensi non item. Ab Ausonio inter Mosellæ, à Bellonio inter Strymonis pisces refertur; sed nec claustra refugit. Dulci piscina inclusus, crescit, pinguescit, & prolem propagat. Expressè Varro. In tertia parte quis habebat piscinam nisi dulcem? & in ea duntaxat Squalos & Mugiles pisces? Servari diu & in aqua pura potest, si eandem sæpius mutaveris, vas ad summum repleveris, nec quicquam aliud injeceris, alias suffocantur. *Vescitur* cœno & sordibus, ideo un Vilain in quibusdam Galliæ locis dicitur: scarabæis & animalculis, qui in aquæ superficie natant; gryllis quoque campestribus, & uvæ acinis, & muscæ genere, quod propterea Aletmuggen Helvetii dicunt; cerebro denique bubulo, ideò à piscatoribus hamo subtiliter alligatur. In locis littoribus proximis, in fine veris & sub æstatis initium *parit*. Mense Majo parere ab uno latere, ab altero Cerasa quæ Helvetii Amarella vacant, matura sunt postea, aliqui Gesnero teste prodidere. Inter *gregales* esse censentur. *Usum in Cibis* si spectes, inter viles censetur. Carne quidem est candida, sed insipida ac molli, & quæ mox extra aquam flaccescit, plurimis abundans aristis; utrumque tetigit Ausonius dum canit:

Bellon. de Aquatilib. l. 1.

Varro R.R. l. 3. c.

*Viscera prætenero fartim congestus aristis,*
*Nec duraturus post bina trihoria mensis.*

Improbantur præ cæteris, qui in lacubus, & in magnis cœnosisque fluminibus capiuntur; quamobrem Romæ, quod vel ex proximis lacubus, vel ex Tyberi afferatur, parvi fit, cum aliqui Tyberinus in ligneis vastis diu vivus conservetur. Contra, in limpidis, parvisque ac saxosis fluviis torrentibusque captus, haud omninò aspernari debet, maxime ubi adolevit.

Major enim factus, minus mollis est, ut hic etiam, sicut de Barbo diximus ex Ausonio in senecta præferendus videatur. Commendantur apud nos verno potissimum tempore, cum prægnantes sunt: Alii tradunt per totam hyemen admitti mensis posse, & vere etiam usque ad initium Maji: æstate non probari.

Gesnerus apud suos commendari scribit mense Decembri, placereque circa Calendas Octobris, quo tempore unum ovis gravidum, inquit, reperi: magnus is & præpinguis erat: ova quoque sapiebant palato: nec ullæ apparebant *spinæ*. Idem caput in eo præferri asserit.

## ARTICULUS II.

## *De Capitone fluviatili seu Squalo minore.*

FRequens in fluviis est, *Inquit Gesnerus*, vulgo nominatus ein Hasle/ in lacu juxta Tugium Ganghasle/ vel communiori nomine weißfisch/ quasi albus piscis, item alio nomine Maifisch/ à Mense Majo, quo præferuntur, quod nomen Alausis, quoque attribui putat. Italicum hujus piscis nomen nisi *Stretta* sit, (à corpore longiusculo fortè, & stri-

Tab. XXVI. 7.

Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 18.

ſtricto id eſt, minime lato) in Lario lacu, & in Verbano *Gravetta*, aliud ſe neſcire profitetur. Hæc verò cum ſcripſiſſet, piſcator Lucarnenſis in Verbano vocari ei aſſeruit, *Letta* vel *Aletta*.

Conjicitque eundem fortè eſſe qui Papiæ *Gabacello* dicitur. Germanicum Häſzle/ videtur lepuſculum ſignificare, fortè quod agilitate ac celeritate natandi lepores repræſentet. Ipſe Cephalos aut Mugiles fluviatiles minores vocat, quod fluviatilem Cephalum ſive Squalum magis quam Leuciſcos referat, adeo ut icone opus eſſe neget. Piſciculi, inquit, ſunt molles, duos aut tres palmos longi, albicantes, per dorſum in viridi nigricantes, cauda & pinna dorſi glaucis; cæteris rubicundis minimè lati.

*Squamulis* tenuibus, argenteis branchiis ternis. Caro eorum ariſtis referta eſt, ut & Mugilum fluviatilium majorum. Ex his qui in fluvio apud nos capiuntur, oculis rubere audio, qui in lacu non item. Obſervavi poſtea lacuſtres ſuperna oculorum parte flavere.

*Dentes* in faucibus utrinque conditos habet, ut Capito fluviatilis, in mandibula curva, exteriore ordine quinque majuſculos, interius binos minores, omnes fere in ſummo leviter aduncos. *Parere* incipiunt medio Aprili, vel paulo ante. Suo tempore (Majo & Aprili præcipuè, deinde Junio & Julio: à Majo quidem menſe etiam Meiſiſch alicubi nominantur) ſatis grati in cibo, & ſalubres habentur. Aliquando verò vermes eis innaſcuntur, (*Ligulas* noſtri vocant, & Neſtel/) & omninò inſalubres ſunt. Hyeme macri ſunt ac minime placent. Fluviatiles etiam lacuſtribus præferuntur. Elixari debent in vino fervido. Circa initium Novembris ova in hoc piſce reperi, quæ magis quam piſcis placebant. Idem *Capitonem fluviatilem* CÆRULEUM cognominant differentiæ cauſa, quem Germani, Saxones potiſſimum, *Ieſen* appellant. Quidam Alauſam interpretantur, ſed male, quoniam è mari fluvios non aſcendit: Capitur in Albi, & in Danubio quoque, ubi *Ientling* vocatur. Cum Capitone fluviatili ſimilitudinem habet, ſed colore eſt in dorſo & in aliquibus capitis partibus cæruleo. Præfertur aſſus. Germani ad Viadrum Jeſitz appellant, Marchici ad Viadrum Jeſe ſcribunt: alicubi Bradfiſch dicunt, hoc eſt piſcem aſſari ſolitum, per excellentiam. Poloni Jaſzez, Hungari Zompo. Non eſt in magno pretio, neutiquam ſalubris, quod pinguiuſculus ſit, & non, ſaxatilium modo friabilis: ſuavis tamen ſatis, quantum ad guſtum. Eſtur frigidus, aſſus potiſſimum, quamvis & elixus, & aliis modis. Longitudo ejus cubitum non excedit, nec latitudo tres aut quatuor digitos. Poſt Paſcha potiſſimum capitur.

Aldrov. dè Piſcib. l. 5. c. 19.

## ARTICULUS III.

## *De Capitone fluviatili rapace Geſneri.*

HOc genus Capitonis, Miſeni Rappe vocant, id eſt corvum, ut Kentmannus Geſnero communicata icone ſignificavit, quòd is volucris inſtar vorax & rapax ſit, quamobrem Geſnerus rapacem cognominavit.

Tab. XXVI 8. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 20.

Piſcis (inquit Kentmannus) eſt candidus, argentei ſplendoris, dorſo tamen fuſco, & ſubcæruleo; *Squamis* tegitur latiuſculis, tenuibus & perſpicuis, quibus pellicula tenuis argentei nitoris ſubſternitur, quæ per ſquamas tranſlucens, piſcem velut argento illitum oſtendit, quales etiam cæteri piſces, quos communi nomine albos cognominamus (weiſzfiſch) apparent. Piſcis eſt longus, craſſus, & carnoſus: caro *ariſtis* plena. *Longitudo* ad latitudinem quintupla. *Dentes* ei non in ore, ſed in faucibus ſunt (ut aliis quoque hujus generis) longiuſculi, utrinque ſeptem, è mandibulis prognati. *Ventriculus* & *inteſtina* ſimul, piſcis longitudinem non æquant. Revolutio eorum triplex eſt, ita ut in ſummo ventriculus ſit, inde tenuius inteſtinum incipiens revolvi, duas ſub eo helicas efficiat.

Tegit hæc dextro latere *jecur* (in quo veſica fellis longa conſpicitur) altero *lien*. Veſica in eo aëre plena, oblonga eſt, ut in Lucio, Cyprino, &c. Maximi qui apud Miſenos capiuntur, ad ſex aut ſeptem libras, (XVI. unciarum) accedunt.

Addit Geſnerus ſeſe audiviſſe *branchias* molles eſſe, ut in Salmone: *pinnas* coloris è fuſco punicei. Nomen à rapacitate tulit.

Eſt enim velut prædo vehemens in aquis: nec minus ferè quam Silurus (Glanis) & Lucius, aut etiam amplius, damnoſus eſt vorandis piſcibus: quos dum perſequitur, in ripam aliquando expellit, & ſimul etiam ipſe interdum impetu in ſiccum delatus, relinquitur. Hic piſcis in Albi naſcitur; non aliunde ſubit, & toto fere anno (ſed rarius & per intervalla quædam) capitur. A *partu* valde augetur, & pingueſcit. *Parit* autem circa annuntiationem Divæ virginis: quo tempore à ſtatutionibus ſuis catervatim procedunt, magni & parvi: duobus aut tribus diebus ante aut poſt illum diem: idque ita fore certum eſt. Quod ſi nihil impediat, ſexaginta, plus, minus, uno retis tractu, interdum capiuntur. Piſcis eſt *callidus* & extra hoc tempus, quo propter partum gregatim natat, difficilis captu: niſi vel nimii ventorum flatus, quo minus piſcatores & retia trahenda audiat, efficiat: vel aqua pertubata, viſum ejus impediat: aliàs enim inter ſcamna, quæ arenâ accumulant, manet, nec facilè retibus in-

includitur. Cæterum extra pariendi tempus hamo ferè *capitur*, hoc modo: Quoniam vorax eſt piſcis, Phoxinus aliusve piſciculus hamo infigitur, & ſic linea per aquam, ultro citroque agitur, eo in loco, ubi hujus generis piſces degere conjectura eſt: Hi cum piſciculo pariter hamum devorant, & capiuntur. Piſcis eſt admodum laudatus & boni ſaporis, tum aſſus, tum elixus. A pleriſque tamem parvi æſtimatur, quod idoneum coquendi modum neſciant: nam niſi ritè coquatur, ſive aſſes ſive elixes, in partes aliquot dilabitur: quod ſi integrum ſervare velis, non in fervidam, ut alios pleroſque piſces ſolemus, aquam, ſed ab initio ſtatim in frigidam præparatum immittes, ut pariter cum aqua concalfiat: tum condies, ſaliesque, & ad juris ferè conſumptionem coques. Aſſandum verò, deſquamabis, exenterabiſque ſimiliter: deinde ſale deligenter conſperges & perfricabis, & per duas horas in ſale relictum, tandem aſſabis: ita bonus & grati ſaporis piſcis erit.

Sunt qui piſces aſſari ſolitos, ſimpliciter aſſent, ovis (aut lactibus) ſolum non exemptis & ſalviâ infarcta. Alii ova ſeu lactes, cum hepate & liene exempta, minutatim concidunt; adduntque multum piperis ac caryphyllorum, ſalem, uvas paſſas minores, vitellum ovi, hanc impenſam in piſcem infarciunt; & aſſant, putantque ita ſalubriores fieri.

## ARTICULUS IV.

## *De Orſo Germanorum ſeu Capitone ſubrubro Geſneri.*

Tab.XXVI 9. Tab.II.7. Aldrov. de Piſcib.l.5. c. 12.

ORſum Germani vulgo ein Orff / genus hoc Capitonis vocant, (inquit idem Geſnerus) quod mihi videre nondum contigit, præterquam Auguſtæ Vindelicorum olim in piſcina quadam, ubi mihi intuenti Cyprini colorem præ ſe ferre videbatur, aqua forte viſum meum mutante. Ibidem depictam iconem clariſſimus medicus Achilles Pyrminius Gaſſarus mihi communicavit.

*Dorſo* eſt rubicundo, ventre albicante, *ſquamis* (ut apparet) magnis & latis. Aſſi laudantur, præcipue Aprili, & Majo menſibus. Linea à branchiis ad caudam, an probè adeo recta (præter plerorumque piſcium morem) expreſſa ſit inquirendum. Germanicus liber qui Bavaricas Conſtitutiones continet, eadem forma piſcem hunc delineatum proponit, digitos 12. vel 13. longum, quâ longitudine inferiorem capi non liceat: cum vulgarem Auſonii Capitonem, vel novem digitos longum capere conceſſum ſit: unde hunc (Orſum dico, qui tamen ab Orpho marino piſce toto genere differt) ad molem multò majorem excreſcere conjecerim.

In diverſis Germaniæ partibus aliter atque aliter (proximis tamen ſe vocabulis) nominatur, Orff / Erfle / Norfling / Wurfling: alicubi etiam Elfr / idem ni fallor. (Apud Hollandos Elfr eſt Aloſa:) Intempeſtive captum, ſpinulis ſeu ariſtis redundare ajunt. Duorum *generum* hunc piſcem eſſe audio: aſſatos alios carne alba eſſe, qui Auguſtæ vulgo weiſzfiſch appellentur: alios rubicundâ vel flaveſcente, Truttæ Salmonatæ inſtar. Piſcem Norinbergæ quoque in Begniza fluvio frequentem eſſe ajunt; præferri genus illud, cujus caro rubeat: in ſuperficie diſcrimen non apparere: *ſquamas* paulo latiores eſſe, quam in Thymallo: carnem ſiccam, & friabilem, ſalubrem, ut vel purpureis concedatur, minus ſuavem quam Truttarum. Bellonius quoque viſa apud me hujus piſcis effigie, forma ad Squalum (id eſt Capitonem fluviatilem) eum accedere ferebatur. Piſcem audio lautum, & in pretio eſſe; muſcis veſci. Cyprino minus lautum eſſe, ſed craſſiorem: non in aquis fluentibus, nec in lacubus, ſed in piſcinis fermè reperiri, apud Vindelicos, Norimbergæ, & alibi. Sunt qui *Pigo Picone* piſci Larii & Verbani lacus eum comparent: & ſimiliter certo anni tempore è ſquamis ceu clavos quoſdam emittere mihi retulerint. Ad Cyprinos ne igitur magis an Capitones pertinet, judicandum illis relinquo, quibus in promptu hi piſces ſunt.

## CAPUT VII.

## *De Leuciſco.*

LEuciſci nomine omne Mugilum genus Hiceſio apud Athenæum venire ſuperius, ni fallor, diximus. Galenus ſuæ ſpeciei piſcem *fluviatilem* & *lacuſtrem* facit. Salvianus Squalum eſſe, ideò quòd eum Galenus τὴν γεῦσιν ὀξυτέραν habere ſcribat (ſed perperam, Legendum enim eſt, κεφαλὴν ἔχον μικρότερον ϗ ὀξυχοτέραν) credit; Modernis Græcis *Leucorinus* dicitur. Bellonius, *Albicellam* commodè vocari poſſe ſcribit. Apud alias nationes, Germanos inprimis, varia ſortitur nomina. In Germania, circa Argentinam ein Lauck / Helvetiis diminutiva voce *Laugele*, quo nomine Gelenus dici conjiciebat (inquit Geſnerus) quaſi λεύκιλλον, id eſt Albiculam, tanquam olim ſic appellaſſent Græci, & ab iis mutuati eſſent Germani. In quibuſdam Helvetiorum lacubus, ut juxta Tugium & Bielam *Uvinger* vocitatur, ut à Sabaudis circa Neocomum *Vengeron*.

Tab.XXVI 10.11.12. Aldrovand. de Piſcibus l.5. c. 22. Galen. de Alim. facult. l.3. Bellon. de Aquatil.l.1

Diverſus tamen ab his piſcis eſt Vangeton in Lemano dictus, cui Helvetii à rubore pinnarum nomen poſuerunt. Brelenpes etiam *Onhopt*, id eſt, acephalos nominant hos piſces: amputatis enim capitibus, ſiccatos, alio venales mittunt: cum minimi denſis agminibus natant. Helvetiis Seelen / id eſt animæ dicuntur.

Acronii lacus accolæ nominibus variant; *Gra-*

*Grasig* Lindaniæ vocant: Uberlingæ *Laugele*; Constantiæ dum parvi sunt, Zienfische vel Grasing: adultiores, *Agonen*, *Agunen*, *Lagenen*. Ajunt enim pisciculos esse vix longiores palmo, *squamosos*, quibus multi abstineant, quod circa latrinas pascantur: suo tempore tamen commendari.

Æstate, inquiunt, innascuntur eis vermes, quos vulgus, *Nestel*, nominant, quo tempore insalubres habentur.

*Ova* gerunt usque ad Junium, deinde pariunt. Non solum autem inter se, sed cum illis etiam piscibus latis lacustribus, quos Helvetii Rotten vocant, & cum Scardulis sive Cyprinis latis *coeunt*, unde piscis genus enascitur, inter utrumque parentem medium, ein Drittfisch.

Sed alius est Agonus in lacubus Italiæ, & Germanicum nomen Grasing cavendum, ne quis cum diverso fluviatili pisciculo confundat, quem Greszling, vel Kreszling nominant. In Dunensi Bernensium Helvetiorum lacu, *Blauvinling*, id est, cæruleus, hoc genus Leucisci dicitur: nostri longè aliud lacustre tantum genus sic vocant. *Glyssen* à splendore factum, commune est piscibus illis qui vulgo dicuntur Laugelen aut Svvalen.

*Squamis* mediis tegitur, quæ lineolis distinctæ sunt. Nonnulli cum priore Rondeletii Leucisco confundunt, sed corporis, inquit hic, latitudine differt, rostroque est acutiore, alioqui pinnis, earum numero, & situ similis est, Romani piscatores à Squalo, teste Bellonio, non distinguunt: neque enim adeò exactè pisces fluviatiles, ut Galli, internoscunt. Etenim Leuciscus aspectu multo hilarior, quam Squalus, minoribusque squamis contegitur. Albo colore nitet, & veluti inter squamas striis rectis interstinguitur. Caudam bifurcam & pinnas albas profert, neque ita latas, ut Squalus. Hic præterea Leucisco major evadit. Alburnus eidem similis est Leucisco; tamen est paulo latiore corpore, & squamis elatioribus, ac labro inferiore melius infarcto. Est etiam nonnihil discriminis in linea, quæ utrinque corpus intersecat: siquidem Leucisco non tam arcuata est, quam Alburno, & Alburnus rotundiori corporis compage constat, ad Cephalum magis accedente. Bellonius nulla ait habere *dentium* rudimenta, verum fortassis haud diligenter inspexit, Gesnerus namque in faucibus utrinque mandibulam curvam quinis armatam denticulis reperit, ut in Bellero. Albertus utrinque mobilem in faucibus mandibulam habere ait. In Pado (ut Gesnerus observavit) dodrantem nunquam excedit; crassitie fere æquali per totum corpus, à capite ad usque caudam. *Os* aperitur in oblongum, nec prominet mandibula superior. Addit item Gesnerus apud suos paulo majores capi in fluvio quam in lacu; longiusculos esse, non latos, Haselis non dissimiles specie, paulò breviores, si bene meminit: Dorsi colore esse fusco, flavo, & viridi ferè permixtum esse. *Pinnas* albicare, vel nimium ruffi admixtum habere, lineam qua terminatur laterum color, instar iridis resplendere ex flavo & viridi colore. Rondeletius quoque ex fusco partim viridem esse, partim flavum dicit, *ventriculumque* habere parvum, hepar magnum, & in hoc fellis vesicam: denique multum *pinguescere*. Quo loco in cibis haberi debeat, apud Galenum legimus, qui conditam seipso meliorem effici, quod quicquid in sapore est mucosi abjiciatur; meliorem recentem, diutius in muria servato, scribit. Testatur Bellonius, nondum provecti magnum numerum veris initio capi, modicoque sale conspersum atque exiccatum, Byzantium deferri, vendique Majo, Junio & Julio mensibus. Eorum capturam majorem fieri ex Epiri lacubus, Venetosque his maximè uti, ad seque navibus adferri curare, & eodem vocabulo cum Epirotica lingua, quæ Scouranicos dicit, Scourancas nominare: quæ cum Leucorinis, inquit, majores sunt: ambo tamen pisces sale conspersi & fumo infecti atque exiccati, ad exteros mitti, ut nostri Harengi soreti, consueverunt. Sic Bellonius. Gesnerus commendari scribit Aprili & Majo mensibus, Februarioque non insuaves invenisse, quo tempore lactes in mare pleni erant, eodemque mense à suis laudari. In Italia quidem, hyeme inprimis capi. Veru tostos, sale, aceto, olivo, pipere, & cinnamomo conditos Grapaldus laudat: & Rondeletius denique molli suavique carne esse tradit, & pinguedinem ejus aurium doloribus succurre, & cum felle ejusdem permistam oculorum caliginem abstergere.

Bellon. de Aquatil. l. 2.

## CAPUT VIII.

## *De Leucisco primo Rondeletii.*

Tab. XXVI. II. Aldrovand. de Piscibus l. 5. c. 23. Bellon. de Aquatil. l. 2.

HÆc Leucisci species, in Italia *Lascha*, in Gallia *Hardon*, quod facilè per longum tempus in vasculis aquatilibus servari possit, alibi apud Italos *Dorada*, quod in eo tractu caput ejus aureo colore fulgeat; Helvetiis Roterigle, quasi *trytrophtalmos* dicitur. Bellonius *Sargum Sargonemve*, qui inter marinos Mugiles fluvios subeuntes, ab Aristotele recensetur, perperam vocavit. Capitoni seu Cephalo fluviatili corporis aspectu, pinnarum numero, situ, figura, squamis similis: sed capite est minore, corpore latiore. Dorso cæruleo cervice virescente, ventre candido, oculis flavescentibus. *Dentibus* caret. Imò palato ossa habet. Bellonius ad Cyprini magnitudinem unquam accedere negat: aitque corpore quam Squalus, compressiore esse, pinnasque habere subrubras, parvos item Gardonos pinnam caudæ longiorem exerere quam Leuciscum:

scum: (sic vocat piscem proximè præcedentem) & antequam in extremum pinnæ, quæ bifurcata est, desinat, rotundari: Latiusculis *squamis* contegi, ipsoque capite magis ad Leuciscum quam ad Squalum accedere. Oblongius & paulò crassius habere corpus, quam Abramis, ac denique tergore esse magis quam Squali nigricante, & auri colorem referente. In Ambra Melegnarum alluente numerosè *capitur*. Sed & Peni sinus lacus delicatissimos profert. Alacres sunt & vividi omnes *ova* habere, & fœminæ esse creduntur. Solidiuscula illa & ruffa. *Partus* Aprili inchoatur, & ad Maji pergit medium. Laudantur antequam pariunt, Januario, Februario, Martio & tota hyeme mediocriter: sunt qui Aprili, & Majo commendant. In vinum fervidum immissi elixantur. Rondeletius carne esse fluxili & parum nutriente dixit.

## CAPUT IX.

## *De Oxyrincho Rondeletii, Corvo Nilotico & Naso Alberti Magni.*

Tab.XXVI. 13. Aldrov. de Piscib.l.5. c. 24. OXYRINCHI nomen inter polysema censetur. Diphylo apud Athenæum Mugil est, fluviatilis; idem, ut Rondeletius insinuare videtur, cum superiori Gallorum Gardono: Straboni, Æliano, aliisque inter Nili pisces recensetur: eidemque Æliano rubri maris quoque piscis est, ac denique maris Caspii, ut in Sturione dictum est. A quibus omnibus differt, (ni fallor) Oxyrinchus iste Rondeletii, Antverpiensibus *Hautin* vocatus, rostro longo, tenui & maximè acuto, unde Oxyrinchium rectè à se appellatum fuisse putat, nisi mavis, inquit, Sphyrænam fluviatilem vocare, quia marina Sphyrænæ rostrum simile habet, molle & nigrum. *Squamis* melioribus tegitur. *Pinnas* in dorso tres habet, in æquali spatio à sese distantes: totidem in ventre habet, quot Barbus. Quærendum nunquid idem sit, qui Frisiis *Snepel* appellatur, à Scolopace ave, puto, quam Snepam dicunt; Galli verò à rostri proceritate *beccassam*. Gesnerus in Albi fluvio quendam quoque piscem *Sneppelfingen* vocari tradit, sed à superiori diversum, parvum nempe, & candidum, Capitoni fluviatili similem.

Tab.XXII. 14. Aldrovand. de Piscibus l.5.c.25. & 26. CORVUS Niloticus, corporis figura Mugilibus similis est, sed caput pro corporis portione (longum enim dodrantes duos) parvum *Maxilla* inferior superiore brevior. *Pinnæ* ad branchias, utrimque una breves: in tergore ultra medium alia oblonga: in supina parte à podice alia: in ventre una, de pisce hoc, quod præterea dicam, non habeo.

NASUS ab oris figura seu naso valdè crasso, nomen sortitus est. Tab.XXVI. 15. Nasonem vel Nasutum benè dixeris: & quia labrum seu rostrum superius crassum, simum obtusumque habet, non malè Græce Pachyrinchus & σιμὸν, Latine Simus vocabitur. Genere Squalo ac Leuciscis fluviatilibus adscribendum esse; & corporis totius figura indicat, & Albertus quoque attestatur Monacho, hoc est, Capitoni fluviatili similem esse, inquiens, sed tenuiorem, naso valde crasso. Et Gesnerus esse tradit, qui fluviatilibus Barbis hunc piscem comparant, quoad ad corporis speciem: aliquos piscibus Erffen vulgo dictis apud Germanos. Ipsi vero specie, squamis & colore Capitonem fluviatilem referre videtur: sed ad eam magnitudinem, inquit, non perveniunt. Lonicerus duorum triumve palmorum magnitudine esse ait, & oris formam peculiarem habere. *Venter* eorum intrinsecus nigerrima membrana ambitur: unde joculari nomine Germani hunc piscem, scribam cognominant. *Os* modice deorsum vergit. *Lapidem* habet in capite, teste Alberto, Capiuntur in fluviis & rivis. Libenter enim in rivos ascendunt, inquit idem Gesnerus, in lacum non veniunt, nisi ad initium ejus tantum, præsertim vere. Albertus Danubii piscem esse ait, & aquarum in Danubium influentium. Cœno & spurcitiis *vescitur*. Caro alba & laxa est, spinulis referta, ut & Capitonis & aliorum multorum fluviatilium, præsertim circa caudam. Verno tempore præferuntur & pinguescunt. Apud Helvetios tamen Novembri mense *laudantur*: si modo unquam laudandi sunt. Nam *caro* eorum semper laxa & insipida est: quamobrem assare eos potius quàm elixare coqui solent. In Rheno præstantiores habentur. In libello quodam Germanicè vulgato de piscibus, Februario & Martio & cum salices stillant, eos præferri legimus. Hæc ferè Gesnerus.

## CAPUT X.

## *De Gobio fluviatili.*

### ARTICULUS I.

### *De Gobio non capitato.*

GObio fluviatilis est duplex. Unus non capitatus; alter capitatus. Tab.XXVI. 16. Aldrovand. de Piscibus l.5.c.27. NON CAPITATI Dorion apud Athenæum inter fluviatiles meminit, fortassis & Aristoteles, dum eos in fluviis pinguescere scribit. Mediolanensibus Varira, fortè quasi varius. Ubique enim rotundis nigris maculis distinguitur, vocatur Germanis *Kreßling*, aliis Leutesser, quod cadaveribus submersis vescatur. A *Gesnero* ita describitur: Gobio noster, ein Greßling / quem nuper captum in lacu, inspexi, mense Januario ovis gravidus erat: barbatulus, *cirris* singulis

ſingulis in angulis labiorum perbrevibus. Pupilla oculorum nigra, ambitu candicante. *Maculæ* à capite caudam verſus per media utrinque latera nigricantes, rotundæ, magnæ proportione, circiter decem, ſingulæ deinceps digeruntur: & ſimiliter per medium dorſum. Cauda etiam maculoſa eſt, & dorſi pinna. Veſica bifida, magna proportione. Longus eſt plerumque quinque aut ſex digitos. *Fel* habet ſubviride, caudam bifurcam. *Os* cum aperitur rotundum & veluti è præputio ſe exerens, deorſum nutat. *Lapilli* in cerebro perexigui ſunt. Hæc ille.

*Squamis* tegitur parvis. Quamvis ab Auſonio, qui eum *Barbi jubas* æmulari cecinit, fluviatilibus accenſeatur, in lacubus tamen quoque capitur. Degit in fundo & cœno, unde Fundulos quibuſdam vocari etiam diximus. Veſcitur muſco vel alga, item arenulis, & hirudinibus minimis lacuum. Creditur cadavera hominum ſubmerſa depaſci, unde nonnulli anthropophagum dicunt: quæ res aliis fortaſſis anſam præbuit, ut ex cerebro equorum procreari dixerint, quo quidem in aquas abjecto veſci, à ratione non eſt alienum, nam & Bellonius teſtatur calvariis bubulis in aqua projectis oblectari, ejusque gnaros Ligeris accolas, calvarias eas ſtudioſè adſervare iis denique in Ligerim immerſis, Gobios allicere, ut facilius eos poſtea capiant. Idem teſtatur Rondeletius. *Capiuntur* autem facilè & magna in copia, inquit Geſnerus, circa ripas lacus noſtri retis genere, quod Stoſzbaren appellant.

Aliquando bis aut ter anno *pariunt*. Æſtate vermiculis quibuſdam in ventre vitiari dicuntur, teſte Alberto. Rondeletius *carne* ait eſſe molli inſipida, virus nonnunquam reſipiente: fallique medicos, qui Gobiones fluviatiles ægris apponi volunt, his eam ineſſe ſucci bonitatem exiſtimantes quam Galenus in marinis commendat, ab hiſce enim illos hac dote multum ſuperari. Cœnum aliquando reſipiunt. Author de natura rerum, ſalubriores eſſe ait, ubi aquas arenoſas in nutrimentum habent. Et Geſnerus elixum ſatis ſolidum eſſe teſtatur, nec contemnendum in cibo.

*N. Ad Gobiones referimus piſcem Rheac Mœni alumnum rariorem, quem* Obriß/ *ſeu* Obreß/ *q.* Obkreß/ *Piſcatores vocant. Ambire enim videtur inter Gobionem & Percam. Hujus iconem, exhibet Tab.31. ea figura ac magnitudine, qua cum duobus ſociis captus eſt non procul Francofurto, 16. April. 1649.*

## ARTICULUS II.
### *De Gobio capitato.*

Tab.XXIV. 9. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c.28.

GObio Capitatus nomen iſtud à Capite pro corporis ratione maximo accepit. Non tantum apud Italos, ſed & inter Germanos varias ſortitus eſt appellationes. *Gropp* dicitur inter Helvetios, *Cop* vel *Kop* in Carinthia, *Kaolrapp* in Franconia: alicubi *Mul*, circa Tridentum (qua parte Germanice loquuntur) *Tholiman*. Saxones & Miſeni à capite, quod ferè globi inſtar rotundum habet, ſed compreſſum, varia ei nomina fecerunt: *Keuling*, *Kulingk*, *Kulheit*, *Kaulheupt*. Anglice à *Bulhed*, à capite taurino, quaſi Bucephalum dicas, nempe ob magnitudinem, non ſimilitudinem formæ. Rondeletius & Bellonius βοῖπν vel potius βοῖτον aut βοῖτον Ariſtotelis eſſe volunt; ſed cum is duntaxat in fluviis ſub ſaxis ſtabulari, quod & aliis competit, ſcribat, nihil definiri poteſt. (Bellon. de Aquatil. l. 2.) Cremonenſibus *Bot* vel inde vocatur quod Bufonem, qui Botto vulgo, deformi oris rictu referat. Piſciculus eſt ranæ piſcatrici ſimilis, ſi parva magnis (inquit Rondeletius) conferre licet, corporis figura & colore. Capite enim magno eſt, lato & depreſſo. *Oris* magno hiatu, ſine dentibus: ſed pro iis labra inſtar limæ aſpera habet; *pinnas* binas ad branchias, rotundas, & ambitu pulchrè criſtatas: duas alias inferius parvas, longiuſculas, albicantes in medio ſummi ventris: aliam ab ano ad caudam: in dorſo quoque geminas, non ſingularem, ut Rondeletius ſcribit, qui aliam fortè ſpeciem, inquit Geſnerus nobis ignotam vidit: nam & cauda quam ſuo attribuit Cotto, proportione multo longior eſt, quam in noſtro. Ex his dorſi pinnis brevior, quæ capiti propior, altera longior caudam verſus, quam tamen non attingit: idque in fluviatili & lacuſtri genere ſimiliter. *Oculi* ſurſum ſpectant. Branchias quaternas habet, *hepar* magnum ſine felle. Si corpuſculum ſpectes, ventriculum magnum. Fœmina *ovis* immodicè turget, quæ in pectore in globos collecta, geminas veluti mamillas præ ſe ferunt, & membrana veſtiuntur nigricante. *Lapillos* in capite habet. Qui in *lacubus* degunt, (ut Tigurini lacus exemplo oſtendit Geſnerus) non ſolum magnitudine inferiores ſunt *fluviatilibus*: raro enim ultra digiti medii longitudinem excreſcunt; ſed ſpecie etiam differunt; etſi vulgus forte non diſcernat. Nempe, colore magis albicant, cum illi nigriores ſint. (Corpus varium eſt, partimque albicantibus partim fuſcis punctis, & maculis etiam nigricantibus tranſverſis diſtinguitur) *Spinulis* circa branchias pluribus & acutioribus, breviſſimis tamen illis, & viſum pene latentibus horrent; quibus digiti etiam, ſi retro ducas, configuntur. *Pupilla* oculorum aliqua ex parte pulchrè vireſcit, & gemmæ inſtar reſplendet, præſertim ad ſolem. E lacu in fluvium non migrant: neque fluviatiles in lacum Guſtus etiam ſuavitate fluviatilibus longe ſunt deteriores. Icon quam dedit Aldrovandus Geſneri eſt, diverſa nonnihil ab ea quam Rondeletius exhi-

exhibuit, pinna dorsi singulari, & cauda penicilli instar, longiuscula: unde suspicari licet, aliud genus Cotti circa Monspelium haberi. *Degunt* in rivis frigidis ac montanis, & fluviis præcipitibus, sub lapidibus & inter Saxa. *Carnivori* creduntur, & à se mutuo devorari certum est. Mense Martio circa festum Paschatos *pariunt*. In aquæ fundo non tam natant, quam subito impeditu teli instar se vibrant, & quo volunt trajiciunt. Gesnerus testatur, legibus piscatoriis licere, eos capi in flumine à Calendis Novembris usque ad Pascha: extra verò illud tempus, nec retibus, nec fuscina, neque alio modo licere: hamo autem nunquam. Nassis uti permissum esse, à die D. Marci usque ad exitum Maji, non arctius tamen contextis, quam ut Gobii capitati evadere queant. Coctos esse suavissimos & ori gratissimos cum ovis, quæ pinguia, copiosa, & delicatissima, Matthiolus prodidit. Carne molli, Rondeletius, dura Albertus fecit. Apud Helvetios fluviatiles duntaxat, & quidem circa brumam & Januario mense in deliciis sunt, quidam à Calendis Decembris ad Calendas Aprilis commendant; omnes, capita, quod spinis tantum cuteque constant, rejiciunt. Placent & frixi.

## CAPUT XI.

### *De Aspero Pisciculo.*

Tab.XXVI. 18. 19. Aldrov. de Piscib. l. 5. c.29.

HUjus Rondeletius meminit, eidemque à maxillarum asperitate cognominatum inditum, aitque Lugdunensibus *Apron* appellari propter squamarum asperitatem, Rhodanoque peculiarem, cæterum non quovis ejus loco, verum in ea fere parte reperiri, quæ inter Viennam & Lugdunum interjecta est. Pisciculus, inquit, est *capite* latiore, quam Gobio, in acutum desinente: ore medio, *dentibus* caret: sed maxillas asperas habet, foramina ante oculos. Colore est rufo, maculis nigris latis, à dorso ad ventrem oblique descendentibus varia: Pinnas ad branchias, & in ventre similes cum Cottis habet, sed in dorso dissimiles: duæ enim sunt à sese sejunctæ. Vulgus ait pisciculum hunc auro *vesci*, quia arenam cum qua nonnunquam auri laminæ sunt, haurit. *Carne* est sicciore quam Gobio.

Tab. XXII. 19.

Ad hunc referri potest, *& is piscis Danubianus, quem Iulius Alexandrinus ad Gesnerum dedit.* De eo ita Gesnerus: Forma quidam tota; & singulæ ferme corporis partes, inquit, in utriusque pictura convenire videntur, nisi quod pinna ab ano in nostra icone nulla est, pictoris forte incuria. Nulli enim piscium, opinor, hæc pinna deest. Rondeletius *Lacertum* peregrinum suum sine ea pinxit, quam Salvianus eidem addidit. Bellonius in sola Tænia hanc pinnam se non reperisse mihi retulit. Piscis quem exhibemus, Germanicum nomen est *Zindel*: velut alii scribunt, *Zinde, Zindel, Zinne, Zingel*. Ungari *Kolcz* appellant. Icon ad me missa, digitos XII. longa est; quam longitudinem in hoc pisce mediocrem esse audio. Colore est, partim è fusco ruffescente, partim nigris *maculis* satis magnis per intervalla distinctus: quarum aliquæ à dorso ad ventrem, qui cinereus est, oblique tendunt. *Oculis* color Indicus: & aliquid sub eis rubri. Audio eum ad libræ pondus, id est, unciarum XVI. accedere: (alii etiam trilibrem fieri retulerunt) *caudam* adeo duram habere, ut vix amputari possit: pinnas in dorso aculeatas in capite Percæ instar, (icon nostra pinnas molles, non aculeatas, præ se ferre videtur) nostrum acuminatum; carnem candidissimam. Sunt qui forma & colore Cani marino comparent: alii Lucio, præcipue quidem capite: absque *squamis* esse ajunt, instar Anguillæ. (Rondeletius Asperum suum à squamarum asperitate vulgo Gallicè Apron dictum ait) Lautissimum esse addunt simul & *saluberrimum*, omnium Danubii piscium, ita ut vel puerperis apponatur, & divitum duntaxat mensas oneret: quod equidem miror, si squamas non habet: fere enim omnes qui *squamis* carent, minus salubres existimantur. *Ferunt* eum Danubius & Tibiscus. In Danubio prope Bosoniam magna ejus copia capitur. Viennæ etiam non deest; & in Bavariæ fluviis, ut Isara & Leisaca: hic quidem è lacu Ammelsee fluit in Rachelsee lacum, & inde rursus in Iseram fluvium. In piscinis servari non potest. Ejusdem piscis effigiem illi, quam dedimus, similem, coloribus tantum diversam (ventre & pinnis albicantibus) Raphaël Seilerus Jurisconsultus doctissimus, comes Palatinus, clarissimi Augustanæ reip. archiatri Geryoni filius, ad me misit: in qua similiter nulla ab ano pinna, nullæ squamæ apparent.

## CAPUT II.

### *De Cobitide fluviatili.*

## ARTICULUS I.

### *De Cobitide Rondeletii.*

TRiplex invenitur *Cobites*, fluviatilis Rondeletii nempe, Aculeata, & Barbatula. De illa ita ex Gesnero, & Rondeletio Aldrovandus: Idem Rondeletius fluviatilem hunc pisciculum antiquis, qui de fluviatilibus parum fuere soliciti, indictum, *Cobiten, Cobitidem*, fluviatilem nuncupavit, quod marinæ, inquit, persimilis sit; cum alioqui neque situ neque numero pinnarum cum marina conveniat; quare similitudo isthæc ad Cobitidem barbatulam potius pertinet: ad hæc Cobitis marina lævis est, uti & Barbatula; contra squamosus, quo de loquimur, piscicu-

Tab.XXVI. 20. Aldrovand. l. 5. de Pisc. c. 9.

pisciculus est, nisi figura exhibita nos fallat, quod quidem suspicari licet. Ipse enim Gallis *Loche franche* vocari asserit, vel quod totus lævis sit, & aculeis careat; vel quod mollior sit, & salubrior: quamobrem Cobiten forte hunc pisciculum, inquit Gesnerus vocat, quod ad Gobionem fluviatilem Ausonii accedat, non ad marinam Cobitin. *Degit* in rivulorum & fluviorum ripis, digitali magnitudine, rostro satis prominente. Corpus flavescit, & maculis nigricantibus notatur, subrotundum est & carnosum. *Pinnæ* duæ sunt ad branchias, duæ in ventre, unica ab excrementi meatu, unica in dorso. Gesnerus cum hoc piscitio idem putat, vel saltem simillimum, suis Ryserle nuncupatum; Digiti, inquit, longitudinem parvi excedit, colore per dorsum è cæruleo virescente, per latera & ventrem candido. In Silo torrente capitur ad Tigurum circa lapides: & ex eo Limagum amnem ingreditur, inter lautos pisciculos habitus Rondeletio suus Cobites carne est humida, & viscida: si in aqua sordida & cœnosa nutriantur, pinguescit, sed multo insalubrior redditur. Pro Cobite Rondeletii nos aliam iconem dedimus, ejusdem ni fallor, piscis.

## ARTICULUS II.
## *De Cobitide aculeata.*

Tab. XXVI 21. 3. Aldrov. l. 5. de Piscib. c. 30.

COBITES *aculeata*, quæ Mustela parva imberbis dici posset, Gallis est Perce, quod Petras quasi videantur perforare (duos habent in branchiis aculeos, utrinque unum, ad caudam spectantes, dentium cerastis longitudine, quibus sese impellunt, ut minima inter lapides foraminula subeant) Germanis Steinbeis, seu Dacobythus, Oxyrinchus non incommode, aliis. Pisciculus est inquit Albertus, eodem colore quo Fundula. Non est autem rotundus, sed quasi columnalis compressus, & habet spinam acutam juxta os, qua cum recurvato capite vulnerat manum se tangentis. Bellonius quoque & Rondeletius aculeum in operculis branchiarum utrinque unum habere tradunt. Albertus branchiis ipsum carere omninò ait; cujus errorem detegit nuper Georgius Fabritius, qui parva foramina circa oculos eis, sicut in Lampredis, inesse observavit, teste Gesnero, qui pisciculum esse ait exilem seu tenuem, & oblongum. Fundulo, de quo mox, similem, paulo longiorem: nam quatuor aut quinque digitos æquare solere: maculosum, capite acuto & deorsum vergente. Rondeletius spinam internam duram quam in præcedente rigidiorem esse monet, ideoque inter edendum molestiorem esse: sæpius vero etiam ichtyopolas parum cautis imponere, & pro levibus vendere, cæterum imposturam inter edendum facile deprehendi. *Degit* in aquis fontanis & rivis præcipue. Ex his vero migrans cum alios fluvios, tum Albim maximè subit, ut Gesnerus refert, qui & apud suos nullum aut certe rarissimum esse scribit, circa Argentinam vero frequentiorem, & ex Georgii Fabritii testimonio in Misena optimos capi in Mulda prope Doblam oppidum: in herbis, algis & cœno *degere*, atque inde *victitare*. Majo mense cum Fundulis parere, aliquando vel bis vel ter. Rostro lapidibus mordicus se affigere, & aliquando vasis etiam, licet æneis, quibus in foro piscatorio à mulieribus, inquit, injiciuntur, ita ut fugere videantur. Esse quando complures gregatim hærentes inveniuntur. Rebus angustis, id est, quorum perangustæ sunt maculæ, capi, cum aliis pisciculis circa ripas fluminum. Bellonius pisciculum esse scribit admodum *vivacem*. Eidem delicatissimus est: contra insinuare nobis videtur Rondeletius in cautis pro lævi Cotitide obtrudi inquiens, fraudemque edendo detegi: & Gesnerus vilissimos vocat, carne tenaci, Fundulis multo ignobiliores. Aprili mense & Majo minus improbari; præferri gravidos: frigi debere butyro: Misenos circa bacchanalia, & Martio mense eos commendare, antequam migrent, quod tum ovis gravidi sint: præstantiores apud eosdem non in Albi, sed in Mulda capi.

## ARTICULUS III.
## *De Cobitide Barbatula.*

COBITIS ista *Barbatula* nomen à Cirris tenuibus è rostro barbæ modo dependentibus obtinuit. Albertus M. Fondelam, Germani Grindelam vocant. Gesnerus Mustelam fluviatilem dici posse putat. Indicis digiti crassitudine est, *inquit Bellonius*, quinque digitos longa (pinguis Lochia) tota puncturis seu punctis distincta: notasque in tergore & lateribus habet, nunc grandes, nunc parvas ac nigricantes, quibus ipsa etiam quoddammodo pulla apparet; sed ventre candido. Pinnam utrinque unam in lateribus gerit: item in ventre duas, in tergore vero summo unam admodum parvam: item sub cauda ad anum alteram. Pinna caudæ rotunda est: reliquæ omnes, obtusæ & latæ. Cirris quaternis, utrinque, duobus (Barbi modo) tanquam mystacibus insignis est. Os habet parvum sub longo *naso*: ejusque *intestinum* statim à stomacho (quem hepar fovet) recta per ventrem ad anum ducitur. *Fel* dextro hepatis labo adsutum: *Lienem* insignem, & rubrum habet. *Cor* sub branchiis, suo pericardio obvolutum, *ova* singulari vesicula, ut aliis piscibus bicorni folliculo conclusa. Hæc ille. Duo *genera* esse hujus pisciculi Georgius Fabricius Gesnerum in epistola monuit. *Unum* commune, quod in deliciis habetur, & insigni magnitudine apud suos (Misenos) capitur in Flohi amne: alterum

Tab. XXVI. 22. 23. Aldrovand. l. c. 31.

alterum & tenuitate corporis, & colore & sapore diversum, quod à Saxis nomen est consecutum, Steinsmirlin. Limpidis & saxatilibus *locis* gaudent, quamvis & circa ripas & in cœno, unde Mossgrundel dicuntur, reperiantur. Plurimi in rivis quibus majora flumina ingrediuntur, capiuntur; idque præcipue Februario, Martio & Aprili. Gesnerus medio mensis Maji *captos*, ovis gravidos vidit; aitque post Pascha *parere* incipere: quamvis non desint, qui vel singulis mensibus eos parere asserant. De *Usu* ipsorum in cibis ita Aldrovandus: Tam delicatus pisciculus est, ut Lonicerus inter omnes ferè primatum tenere scripserit. Teneros tamen præsertim & nuper natos in deliciis haberi, Gesnerus ait, eosque cum jure coctos ex eodem, quod mireris, cum pane cochlearibus edi: quas delicias, inquit, aliquando circa summum Acronium lacum gustavi. Salubres vulgo existimantur, ita ut medici etiam ægrotis alicubi eos permittant. Esse sane solidiuscula carne, & odore non piscoso, ut alii plerique sed magis grato, idem Gesnerus asserit, & cum exigui sint, nec pingues, non multum replere: præferri à Misenis majores, & qui à saxis denominantur: colore saporeque differre, corpore tenuiore, carne duriore, & quæ in elixis tenacius spinis hæreat: Commendari maxime à natali Domini usque ad Pascha, quoniam tum parere incipiant: alios Februario, Martio, Aprili mensibus eos præferre, usque ad initium Maji. Teneros verò nunquam non laudari, maxime si cum apio, petroselino, edantur. Vino calido injecto elixari debere, idque brevi tempore & sub finem modico aceto affuso, ad ejus fere consumptionem coquendos, quomodo Gobii capitati etiam parantur.

## CAPUT XIII.

## De Phoxino squamoso.

Tab. XXVII. 5. 6 Arist. H. A. l. 6. c. 13. 14.

QUid de *Phoxino Aristotolis* statuendum sit, ex ipsius verbis colligere difficile est. Statim enim ac natus est ova habere, & semel in anno in stagnis fluviorum & arundinetis lacuum, quæ πλιμνάδας vocant, ova ponere dixit. Rondeletius eo nomine *duos* squamosos *pisces* describit. *Unus*, quem in Picardia sub nomine Rosiere vidit, dimidiati pedis longitudinem nunquam superat. Corpore est lato & compresso, oculis magnis, colore luteo, bramis minimis, corporis specie simillimus. Semper uterum *Ovis* refertum habet, ideo cum illis nasci piscatores tradunt. *Alter* vocatur à rubore caudæ, Rose. Reliquo inquit corpore cæruleo est, paulo major, minus læso corpore, *ovis* semper plenus, etiam maximus. Cum priore eundem esse conjicit, qui apud Helvetios Bambela vocatur. Gesnerus. Pisciculus, inquit, est tres aut quatuor digitos longus, sex quidem digi-

Gesner. in Phoxin.

tis longiorem non vidi. Caput ei crassiusculum pro sua magnitudine, nigricans, iris oculorum crocea: qui color etiam ad pinnarum initia omnia spectatur, in pinnæ dorsi quoque initio, in majoribus & adultis. *Pinnarum* ad branchias articulus veluti carunculam quandam habet, in aliis parum, in aliis valde croceam (in aliis si bene memini, rubentem) pro ætatis nimirum & sexus differentia, fortassis & aquarum & regionum, in quibus degunt. *Squamas* habet albicantes. Linea fusca obliquè à capite ad caudam fertur. Pinna in dorso medio unica est, binæ ad branchias, totidem in medio ventre, alia post anum. In principio caudæ macula atra notatur, & aliis minoribus, singulis, ad initia pinnarum utrinque. Dorsum & latera nonnihil flavescunt. Sapor in *cibo* subamarus: Reperiuntur influentibus solum aquis, ut audio: non etiam in lacubus & cœno, ut læves, quos è rivis, lacus & flumina majora ingredi diximus: unde eos, læves, nostri à rivis Bachbammele nominant. Iidem in Glatto flumine apud Helvetios, parvo ac cœnoso, ab iis qui cancros captant, subinde inveniuntur, & abjiciuntur. A bacchanalium vel quadragesimæ initio usque ad Calendas Maji nassas non angustius contextas, quam ut Gobii capitati & Bambelæ ex iis evadere possint, in flumen immittere piscatoribus nostris licet. Bambelam nostram Itali quidam, ut audio, eodem quo Gobium fluviatilem nomine appellant, Varon. Verbani vero accolæ circa Lucarnum Stornazzo, vel sterniculo.

## CAPUT XIV.

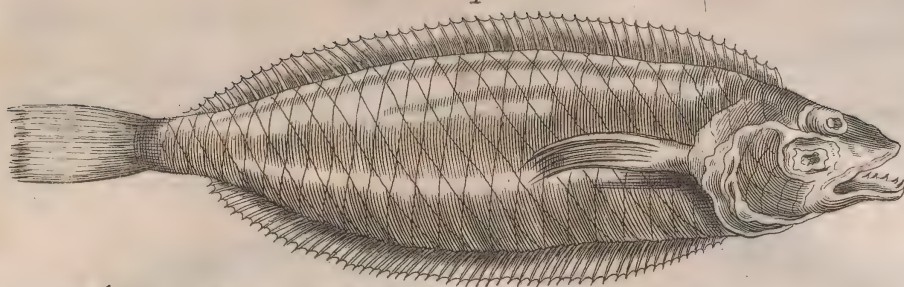
## De Bubulca Bellonii, & Putilo fluviatili Gesneri.

PHoxino *Bubulcam* Bellonii subjicimus, quia eum priori illi, quem Rosiere Piccardi vocant, cognatam Gesnerus facit. Ita verò de eo Bellonius: Sordidus admodum & vilis pisciculus Gallico vulgo è reipsa Bouviera nuncupatur: aliis Peteuse, etymologia à bombis obscœnis tracta. Piscis est Sequanæ alumnus, non tamen usquequaque frequens, ut qui non semper appareat. Nam quomodo Verones pisciculi nusquam Augusto, Septembri, & Octobri tibi, aut saltem raro apparebunt: sic Bubulca sero in conspectum venit. Plurima vere *capitur*. Bremmam aut Castagnolam marinam toto habitu æmularetur, nisi corpore esset minimo. Planus enim & latus est: sed & argenteo nitore refulget, atque orbicularem magis habet formam, quam in longitudinem protensam. Trium digitorum longitudinem excedit, neque sesqui digitalem latitudinem. Soli objecta, *nigri* nihil habere comperitur, quam in linea, quæ spinam comitatur ad caudam. Parvam in tergore gerit pinnulam, oculorum pupillam,

Aldrov. l. 5. de Piscib. c. 32.

omnem

1 Pecten.



Araneus minor. Pieterman.

2



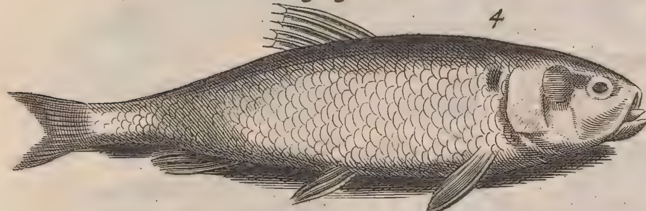
Alosa. Elst.

3



Alosa seu Clupea.

4



Phoxinus Squamosus Maior.

5



Blicca Ballerus. Blieck.

7



Phoxin, Sqam. minor

6



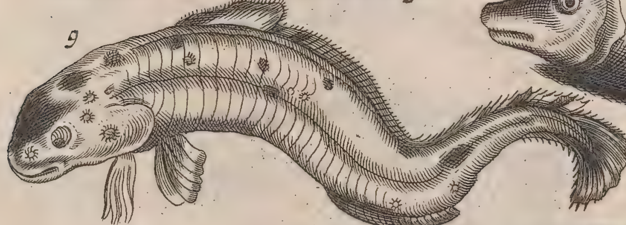
Glanis. ein art Welsen.

8



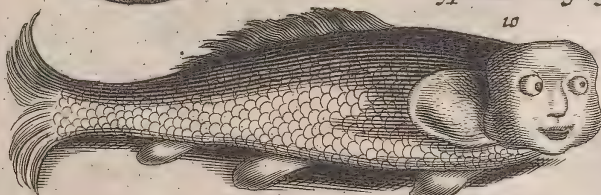
Barbota Ein ander art Trusch.

9



Cyprinus monstrosus.

10



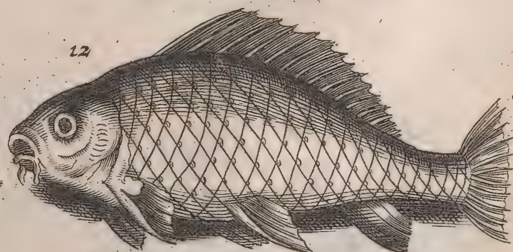
Cyprinus karpf.

11

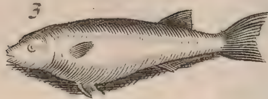


Cyprinus Alius. ein and. art karpfr.

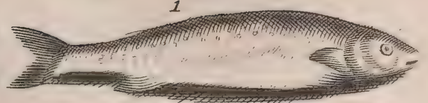
12

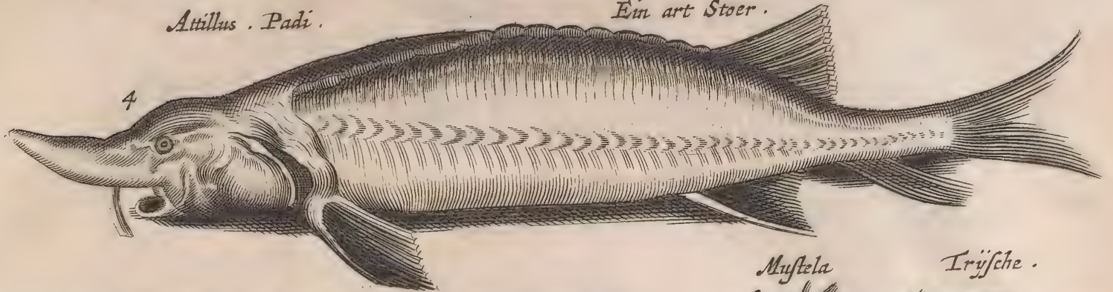




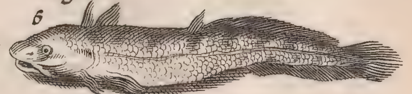

Phoxing Lœuis
Mylling Erling.
3

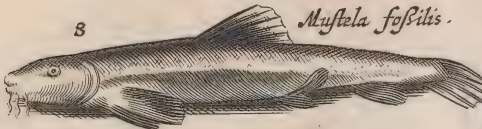

Phoxinus.
Elriz.
2

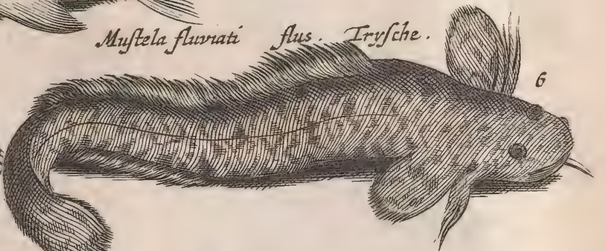

Phoxinus.
Weÿſlein Bambelin.
1

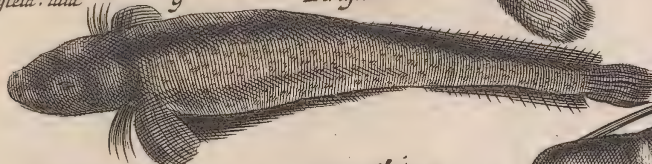

Attillus. Padi.
Ein art Stoer.
4

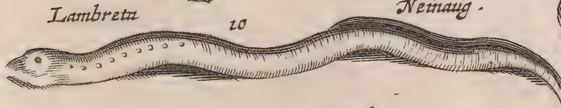

Antacœus Stellatus
5
Geſtirnter Stœr oder hauſen.

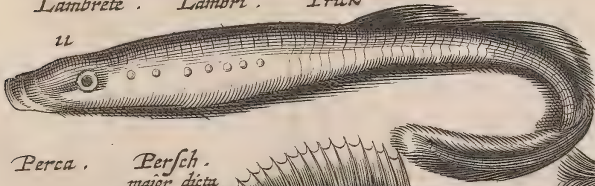

Muſtela
Trÿſche.
6


8
Muſtela foßilis.

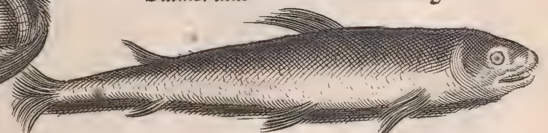

Muſtela fluviati flus. Tryſche.
6

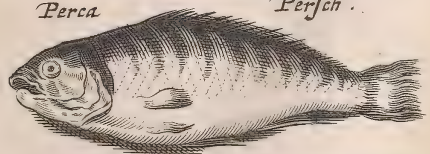

Muſtela. alia
9
Tiruſche.


Lambreta
10
Neinaug.

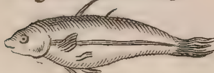

Lambrete. Lambri. Prick
11


Perca. Perſch.
major dicta

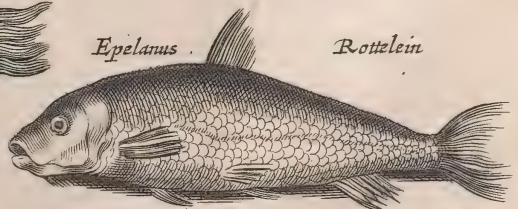

Salmerinus.
Salmling.


Perca
Perſch.


Schrollus.
Schrollen.

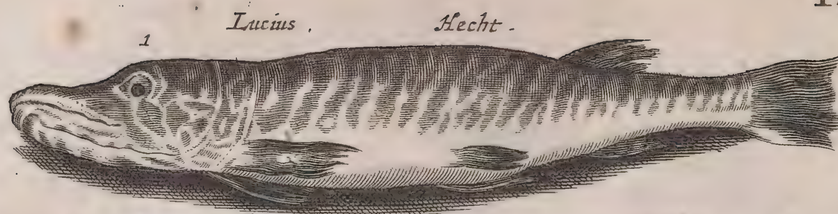

Pungitius Stichling.


Stichling.

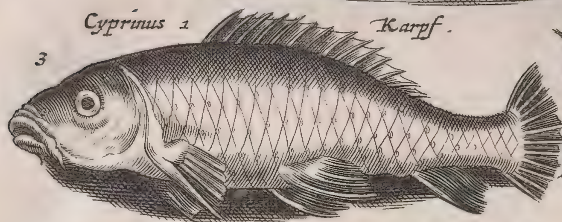

Epelanus.
Rottelein



*Lucius. Hecht.*



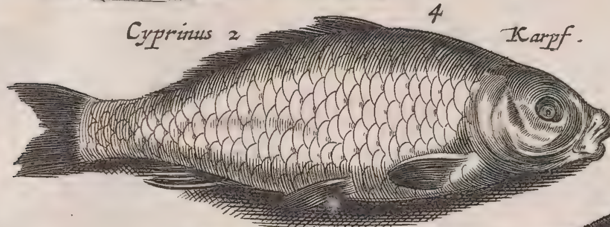

*Cyprinus 1 Karpf.*




*Carpio. Spiegel Karpf.*




*Cyprinus 2 Karpf.*




*Cyprinus 3. Karpf*




*Cyprinus latus.*




*Tinca. Schleye*



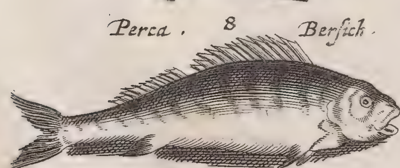

*Lota. Gallorum.*



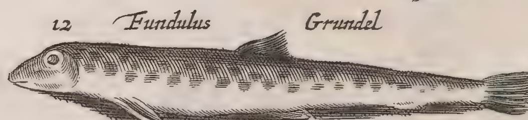

*Cottus Gesn. Gobio Capitatus Grobbe. ad tab. 22.*



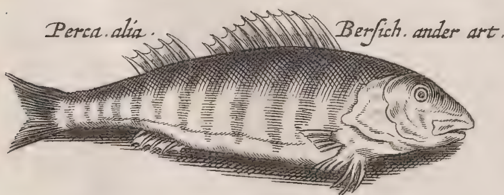

*Perca. 8 Bersich.*



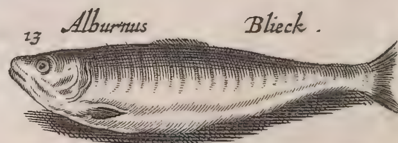
*12 Fundulus Grundel*



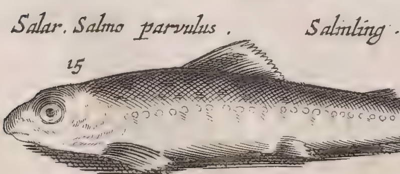
*Perca. alia. Bersich. ander art.*



*Alburnus Blieck.*

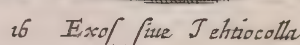



*Salar. Salmo parvulus. Salmling.*




*Einart. Hausen.*



*16 Exos sive Ichtiocolla*

omnem nigredinem superantem. Squamis tegitur magnis, & latis. Carneum quiddam, ut Cyprinus (quatenus parvum magno licet conferre) in fornice *palati* ostendit, *branchias* utrimque quaternas simplices, ac sub ventre totidem, caudam bifurcam. *Ore* est parvo, dentibus vacuo. Pisciculos istos respui credo propter fellis magnitudinem, quod vix possint exenterari, quin eorum *fellis* vesica disrumpatur: quo per totum corpus diffuso, plurimum amari in vescendo sentiuntur: id autem sub hepatis lobo dextro coloris Smaragdini, magnitudine pisi continetur. *Folliculum* vento plenum in *utero* gestat geniculo interceptum: *lienem* stomacho inhærentem, rubrum atque orbicularem. Hujus etiam intestina multis in gyrum revolitionibus & infractibus circumvoluta sunt. Hactenus Bellonius.

Tab. II. 7. Tab. XXVI. 9. RUTILO *fluviatili* à rubro pinnarum colore nomen Gesnerus, ad differentiam Erythrini veterum imposuit. Circa Comum in Lario lacu, inquit, Piota, ut circa Verbanum quoque dicitur: à Germanis Oceani accolis Roddovu vel Roddau: Sabaudis circa lacum ad Bielam & Neocomum, Vingeron, vel Vengeron, unde Germanorum Vvingeron, vel contra, (quo tamen nomine Lucernæ accolæ Leucisci speciem intelligunt eam quam Vendosiam & Dardum Gallis dici indicavimus) Anglis, Roche, Polonis, Pstrega. Piscis è foro ad Gesnerum delatus, latus erat ad digitos quatuor, longus duodecim. Pupilla nigerrima, iride aurea, labiis subrubris: colore in cauda, pinnisque in ventre & ab ano sitis, cinnabarino: nam cæteræ minus rubri habent. Linea à summis branchiis caudam versus obliqua, cauda bifurca: Supercilia & circa branchias locus, aureo colore nitent. Squamæ latæ, striatæ, validæ. Dorsum fuscum, venter pallidus: pinnæ quaternæ: *fel* viride, *vesica* gemina: *caro* aristis plena. In faucibus maxillas utrimque habet; recurvas dentibus minutas quinis, qui ab interiore parte singuli serræ instar asperantur: quod in aliorum piscium dentibus nondum memini animadvertisse. Piscis hic apud nos Helvetios, *lacustris* tantum est, satis *vivax*. In nostro & Acronio lacubus, abunde capitur. Piscatores Constantiæ, & circa Acronum ajunt eum aliquando cum Cyprino lato *coire*: inde Hybridam, (ein Halbfisch) gigni, qui inter utrunque ambigat. Rutilo major aliquando, minor autem Cyprino lato. *Parit* Junio mense. Muscarum fluviatilium (sive lacustrium) genus est quoddam magnum, oblongo, terete, varioque corporis alveo, has infigunt hamis ad inescandos Rutilos. Februario Martioque mensibus apud alios Germanos, Novembri apud nostros *in cibo* præfertur. Majo rursus deterior fieri, & imminui incipit. Parari jubent peritiores instar Cyprini; & vino frigido immissum elixari. Hactenus ex Gesnero. Putatur cum Vangerone Rondeletii esse idem. Hic autem corpore Ballero, (de quo suo loco) rostro Mugilibus similem esse ait, rostro tamen esse longiore. Dentibus carere: pinnas ad branchias duas habere subaureas, in medio ventre duas alias croceas; ab excrementi meatu unicam, in dorso aliam. Caudam in duas desinere hasque à squamis initio integi, etiamsi non adhæreant. Cyprino & corporis specie & carnis substantia succoque affinem esse, & vilem haberi.

## TITULUS II.

## *De Piscibus fluviatilibus lævibus.*

### CAPUT I.

### *De Attilo Padi.*

TAntum de Piscibus fluviatilibus squamosis, sequuntur Læves, inter quos præcedat *Attilus*, in Pado inertia pinguescens, ad mille aliquando libras catenato captus hamo, nec nisi boum jugis extractus, ut Plinii verbis utar. Piscis est Cartilagineus, Sturioni magna ex parte respondens. Hujus enim more *ossa* gerit clypeata, sed ea tempore dicitur abjicere, idque in causa esse cur alii sine ossibus, alii cum ossibus depingant: post quæ, *pinna* dorsi est unica, cui parte supina subjacent duæ, quales omnino sunt Sturioni. Cauda etiam in duas deficit. *Os* clausum ad obliquam lineam incisum est, sed apertum & hians rotundum. Ante illud pendente rostro *appendices* carnosæ & molles. Branchias opertas habet, ad quas pinnæ sitæ sunt. Quomodo vero à Sturione, quem Franc. Philelphus Attilum esse credebat, differat. Cœlius Calcagninus perquam eruditè docet his fere verbis: Quod à me percontatis, an Attilus, quem Ladanum vulgaris nomenclatura solet appellare, is sit quem Italia Moronem, Usonem Pannonia vocat: paucis respondebo, me eundem non existimare, vel ex Plinii testimonio, qui eum Pado vult peculiarem esse; quo loco de propriis quorundam amnium piscibus ait. Sed ego, & tecum agam liberalius, non modo te ad Plinii, sed ad oculorum etiam tuorum testimonium provoco. Totamque itaque Attili effigiem ac membraturam quanta potui brevitate perstrinxi. Et quia non satis perspicue id fieri posset, nisi noti alicujus piscis exemplo uteremur. Hyccam sive Sturionem, qui nullo ferme loco non nascitur, mihi proposuisti. Qui licet in mari natales habeat; solet tamen adversus amnes mira subire voluptate, donec jam præpinguis redeat. Moronis sive Usonis exemplo nondum dixi, quod neque ii pisces non cognoscantur, neque mihi eorum imago satis memoriæ inhæreat. Sic ergo accipe: Attilus hoc differt ab Hicca sive Sturione, quod Sturio pelagius

Tab. XXVIII. 2. Aldrovand. de Piscibus l. 5. c. 1.

Plin. H. N. l. 9. c. 15.

Ælian. H. A. l. 14. c. 26.

est: Attilus amnicus est, & Pado peculiaris. Sturio non temere visus æquare quatuor talenta Attica, id est, trecentas libras: Plinius scribit Attilum ad mille libras, id est, supra XIII. talenta excrevisse. Quæ magnitudo sane insignis & raro perspicua. Attilus cum ad certam magnitudinem excrevit, *squamas* hispidas abjicit, quas per quinque versus dispositas gerit, in summa scilicet dorsi spina ex utroque latere geminatas, & sibi quasi parallelas, extremus versus pinnas attingit. His abjectis tactu lævis evadit, nec habet quod unguem offendit. Contra Sturio semper hispidas squamas suas tota æstate retinet: Caro Sturionis callum habet, & mirifice palatum oblectat. Attili contra, fluxa est, & mollis, & palato parum jucunda. Existimant piscatores προτομὴν, id est, partem priorem Attili, ad posteriorem vix eam habere proportionem, quam quatuor ad unum. Tota n. vis hujus piscis sita est in *capite*, & parte capiti attigua. Quæ observatio etsi ad Sturionem etiam, aliosque pisces pertineat, authore Aristotele & Plinio: cujus verba sunt, videlicet capita piscibus portione corporum maxima, fortassis ut mergantur, tamen in Attilo nescio quomodo præter cæteros luculenta est atque admirabilis. Parvi sunt *oculi* Attilo, in tanta mole capitis. Sturio & Attilus habent os in parte prona, (supina dicere voluit) eo prope in loco, cui in cæteris perfectioribus animantibus, respondent, omoplatæ. *Os* utrique sine dentibus, sed Sturioni ferme orbiculatum. Attilo multo majus, & ad lineam obliquam incisum, quo aperto, vasto illo hiatu pisces devorat, quos respirando κατὰ διαστολὴν (ita piscatores putant) contraxit. *Loca* pisculenta maximè frequentat, hyberno præcipue tempore vorticosas voragines, ad quas pisces frigoris impatientes, teporis gratia se recipiunt. Rostrum Sturioni resimum ac latiusculum, ad imaginem fere Delphini & Oxyrinchi; Attili planum, & paulominus quam in mucronem desinens, Attilo tergicolor albicans & lanosus. Sturioni vergit in glaucum. Hæc itaque Cœlius. De ejus cum clupæa inimicitia ita Plinius: Minimus hunc piscis, appellatus Clupea, venam quandam ejus in faucibus mira cupidine appetens, morsu exanimat.

## CAPUT II.

### De Antacæo Borysthenis Rondeletii, & Stellari.

Tab. XXVIII. 5. Tab. XXV. 5. Aldrovand. de Piscibus l.5.c.2.

ANtacæi pisces dicuntur prægrandes, inquit Rondeletius, & vastæ magnitudinis in Mæotide & Borysthene; quos aliquando in ostiis in glacie concretos effodi author est Strabo. (Nec alios, ut conjicio, Solinus intelligit, inquiens: Apud Nuros nascitur Borysthenes flumen, in quo pisces egregii saporis, & quibus ossa nulla sunt, nec aliud quam Cartilaginis tenerrimæ. Nec dubito, quin Plinius de his loquatur his verbis: Et in Danubio Mario extrahitur porculo marino similis. Et in Borysthene memoratur præcipua magnitudo nullis ossibus spinisque interstitis.) Ex his salsamenta fiebant, præsertim ex maxillis & iis quæ circa palatum sunt partibus, quod eæ partes aliis suavitate præstarent. Ex his igitur unus est, quem hic proponimus rostro oblongo, acuto, *oris* vasto & rotundo hiatu in supina parte Bellonius similem figuram exhibet Attili nomine, nisi quod unicam ei tantum in dorso pinnam appinxerit. Ingentis, (inquit) est magnitudinis: Cætera Sturionem tam internis quam externis partibus refert, hoc dempto, quod pro eminentioribus ac callosis illis elatis tuberculis, quibus Sturio quinis carinis præditus est; hic stigmatis tantum lividis sessilibusque maculis in cute minus aspera, ad latera sit distinctus: Præterea unicam tantum *pinnam* ab ano ad caudam gerit. Sturio autem duas habet. Cæterum *Os* Attilo prominet olbongum, fistulosum, sublongo etiam naso. Hactenus Bellonius, qui deinceps nonnulla de hoc pisce scribit, quæ vero Attilo conveniunt.

ANTACÆUS STELLARIS in Danubio prope Straubingam captus, & depictus, ad Gesnerum missus est. Colorem ubique ferè cæruleum ostendebat, venter erat candidior ad roseum inclinans. Spinæ in dorso & stellæ pallidi coloris puncta etiam passim ex pallido albicantia, vel fusci Indici coloris. Cognatus huic est, qui Sick vel Tick vocatur, & in Danubio circa Pestam vel Budam capitur, mole corporis quæ ad XXV. libras accedat, cute varia undiquaque stellata, sed rostro longiore & graciliore quam vel in Husone, anserino fere simili. Aldrovand. l. d. c. 3.

## CAPUT III.

### De Ichtyocolla.

ICthyocollæ meminit Plinius ex veteribus dum inquit: Ichtyocolla appellatur piscis, cui glutinosum est corium, idemque nomen glutini ejus. Quidam piscem Judaicum vocari scribunt, quod nomen Zygænæ apud Parisienses competit, alii Antacæum ab Herodoto, à Pomponio Magnum vocari dicunt, nonnulli Plinii Marionem appellant. Bellon. Tanais accolis *Barbotam* dici, quod quaternis veluti barbis ad labia sit communitus, prodidit. Nec alium Dioscorides intellexit, cum gluten ventrem esse piscis cetacei, laudarique candicans, ratione Ponticum scripsit. Tale enim & hodie ex eique intestino ex Ponto mittitur. Est autem Piscis cetaceus figura oblonga ac prope tereti. Ossibus ac spinis caret, capite est crasso & lato, ore magno & in promptu posito: è superiore maxilla 4. apophyses carnosæ, velut barbæ dependent, unde Barbotta dicitur. Oculos parvos habet

Tab. XXIX. 16. Plin. H. N. l. 32. c. 7. Dioſc. M. M. l. 3. c. 102.

Bellon. de Piſcib.l.2. habet pro corporis magnitudine. Bellonius ait hoc à Sturione atque Attilo præcipuè differre, quod roſtro careat, magnum oris rictum præ ſe ferat, ſitque ſublutea, dura, lævi ac glabra cute conveſtita carne. Bina ante oculorum canthum, parva atque aperta foramina habet: pinnas in tergore duas (quas aliter Rondeletius, aliter Bellonius pingit) ad caudam erectas. Branchiæ veluti ſpineo tegmine communiuntur. Sturionis modo: Cauda quam huic magis bifurca: præcipua à cæteris piſcibus nota diſcernitur, quod paulo ſupra ſpineum operimentum branchiarum, quodam ad ejus latera impreſſo foramine pervius ſit. *Folliculus*, ſive veſica, ex qua glutinum fit à capite ad caudam, per ſpinæ longitudinem extenditur. *Carne* eſt ſecundum Rondeletium prædulci, & glutinoſa admodum, ob id ſalituræ idonea, qua melior redditur & rubeſcens Salmonis modo, atque etiam durior, quam ob cauſam aliquandiu maceranda, priuſquam coquatur. Eam Tanais & Ponti accolæ Romam & Venetias tranſmittunt, illucque in foro piſcatorio venditur. Ichtyocolla authore Plinio epinyctides tollit, erugat cutem, extenditque in aqua decocta horis quatuor, denuo contuſa, colluta & ſubacta ad liquorem uſque mollis. Ita præparata in vaſe novo conditur, & in uſu quatuor drachmis ejus, binæ ſulphuris, & anchuſæ totidem, octo ſpumæ argenteæ adduntur, aſperſaque aqua teruntur una. Sic illita facies, poſt quatuor horas abluitur. Idem alibi. Lethargicos (inquit) coagulum vituli adjuvat in vino polum oboli pondere: idem Ichtyocollæ. Valet ad conglutinandas omnis generis chartas, atque inſtrumenta muſica, reliquaque lignaria incruſtamenta, quæ teſſellato, imbricato, & vermiculato opere fiunt.

## CAPUT IV.

### *De Glanide.*

Tab. XXVII.8. PIſcis, qui Ariſtoteli & Pauſaniæ Glanis, Plinio ſæpe Silurus, aliquando Glanis, Glanus, & Glanius vocatur. Ab Æliano Siluro explicatur. Veteres ſequuntur recentium plurimi, interque hoc Geſnerus & Schonfeldius, nos quid ſentiremus, ſuperius diximus. Nomen à Glanide Italiæ & Cunæ fluvio accepit, ſi Stephanum ſequimur, ejuſdemque veſtigia apud Byzantinorum vulgus, qui hodieque Glangnum, teſte Manardo, vocant, quaſi Glanum, retinet. Deſcriptionem quod attinet, ſunt ipſi ſpinæ pro Schonfelt. Ichtyol. p. 69. oſſibus non Cartilagines. *Corpus* fuſcum, nigris maculis plenum, ſquamæ nullæ, corium ſatis craſſum, & lubricum. Caput grande, depreſſum. *Os* obtuſum. Oculi parvi. Rictus amplus & ad capitis latitudinem patulus. Labia ſuperiora gemino, inferiora unico ordine denticulorum confuſaneorum, introrſum reclinatorum aſpera, quibus prædam retinet. *Fauces* binis utrinque oſſiculis, limæ inſtar aſperæ ſunt. A labro inferiore dependent barbulæ quatuor, tenues, oblongæ, pallidæ, à ſuperiore duæ, ejuſdem coloris, duræ, longiſſimæ, prætenturarum inſtar, quas ante ſe modo exerit, modo componit. *Pinna* illi in dorſo poſt cervicem unica eſt, parva, quatuor aut quinque fibris elata, poſt branchias duæ: quarum prima, fauceſque proximè ſpectans, aculeo conſtat oſſeo, duro, quo infeſtos ſibi piſces arcet, &c.

*Venter* magnus eſt, deformis, & ſubalbidus, obſcurè fuſcis lituris conſperſus. *Cor* inter branchias utrinque quaternas ſitum eſt, à reliquo diaphragmate ſeparatum, quod gula ampla perforat, à qua ventriculus dependet, & inteſtina, quæ unica revolutione in anum deſinunt. Ventriculo incumbit *Epar*, ex rubro pallens, duobus lobis diſtinctum, cui veſicula fellis diluti aquei, adhæret. Dorſo adjacet veſica ſimplex, peritonæum candidum eſt.

Ad multam magnitudinem excreſcit: non ſolum enim ducentarum librarum, ſed major etiam capi ſolet. Geſnerus teſtimonio eruditi cujuſdam Ungari in Tibiſco, qui Daciæ fluvius Danubio miſcetur, aliquando captum fuiſſe ſcribit ſeptem vel octo cubitorum, plauſtrum occupantem: eum in fluvio annis ſedecim ſub culina Viri cujuſdam nobilis latuiſſe: hamo tandem ineſcatum eſſe, dum fæturam ſuam cuſtodiret: ubi ſe captum ſenſit exſiliiſſe; ſecutos impetum ejus piſcatores ad milliaria duo, denique defatigatum cœpiſſe: barbas eum ſupra infraque os habere, rictum latum, caudam verſus attenuari. *Dentes* habere inſtar pectinis illius quo laneæ veſtes depectuntur, à carduis denominati vulgo: ſquamis carere: in aquis cœnoſis *verſari*. Ipſe vero Geſnerus dentes habere negat, ſed labia limæ inſtar exaſperari, atque ita prædam facilè retinere: retentam mandere & comminuere: ei opus non eſſe, ſed faucibus & gula maximè patentibus integram vorare. Idem & in Viadro apud Sileſios tantum eſſe ſcribit, ut captus, impoſitus currui, plerumque ultra currum emineat. Variat ab iſto ille cujus Geſnerus Iconem ſub Siluri tertii nomine ponit. Piſcis, inquit, Similitudinem aliquam cum Muſtelis fluviorum & lacuum habet. Oculi ſunt parvi: barbulæ fuſcæ, non longæ, è craſſiuſculis paulatim attenuantur; binæ ſuperiore labro, ternæ inferiore. Pinnæ ad branchias binæ, in dorſo nullam oſtendit pictura, ſed tantum carunculam quandam mucronatam eminentem; qualis & in Muſtela paluſtri majore, eodem fere loco viſitur. In ventre vero una & continua longiſſima pinna ad caudam uſque albicat, maculis diſtincta fuſcis. Corpus à capite retrorſum ſubinde attenuatur, finis latiuſculus & obliquus eſt, &

quid mireris nullam caudæ pinnam habent. Os magnum & latum. Capitis colore cæruleo subviridis; reliquum corpus viridi & flavo colore mixto pingitur, sed maculas etiam diversi coloris habet. Hujus generis duos in suo stagno civis quidam aluit, qui cum ante annos triginta sex, (verba sunt Stuibii ad Gesnerum) ad Hundsfelden in Rheno cum aliis piscibus illis quos Argentinæ vocant Rufelken, simul nassa capti essent, vix digiti longitudine, & Argentinam in forum advecti, à cive quodam raritatis gratia empti, in piscinam conjecti sunt, in qua alter ab eo tempore usque adeo excrevit, ut jam sex cum dimidio pedes meos (hominis mediocris proceritatem aut amplius) longitudine contineat. Caput qua crassissimum est, filo complexus, duorum pedum & dimidii fere circumferentiam deprehendi. Alter huic per omnia similis, sed longitudine longe est inferior. Major ille piscibus quibusvis, excepto carpione, sive vivis sive mortuis, *vescitur*. Hyeme nihil quicquam gustare unquam visus est. *Cornua* quæ supra & infra os habet, quotannis decidunt, & rursus nova succrescunt, sicuti cervis.

Ælian. H. A. l. 12. c. 29. Reperiebatur in pluribus fluminibus tempore Æliani; temporibus Plinii præcipuè in Mœno, nisi Rhenum velis legere. In Æno grassatum quem quidam Mœno & Rheno substituunt prope Visbium, quod ad ejus amnis ostia conditum Aventinus prodit, tanquam loco magis cœnoso, verisimile est. In Cydno Ciciliæ fluvio procreatos, sed minutos, quod ejus confluens nitidus & frigidus apud Ælianum habetur. Pyramus, Sarus, Orontes plurimos producunt, quia limosi; nec pauciores in Ptolomæorum fluvio, Apamiensi stagno. In Bubasto Ægyptia cicures aluntur plurimi. Strabo, & Athenæus, dum Siluros in Nilo esse scribunt, Glanides intelligunt, non Sturiones. Nam qui è mari fluvios subeunt, præter Delphinum Mugilem & Alosam, nullus alius Nilum intrat propter Crocodilos. Plinius dum maris peculiarem facit Gladinem, fallitur. (Plin. H. N. l. 32. c. 11.) Expressè Schonfeldius: Fluviatile hoc animal est, nec unquam aquam salsam ingreditur: ubi circa Hamburgum capitur, statim Albis ex aquis pluviis aut nivalibus exæstuantis metus est, quas ut passim ex locis montosis, stagnis seu lacubus collectas, fugiens, Silurus cedit, & partes Albis spaciosiores sequitur: Reperitur & in Istro, Tibisco, Vistula. In Helveti. stagnis paucissimæ capiuntur in Bernensibus Neocomensi & Moretano aliquando. *Vescitur* carnibus; nec minoribus duntaxat pisciculis ventrem implet, sed & in majores, imo homines & equos grassatur. Captum in Pannonia fama receptum, in cujus visceribus humana manus ornata annulis reperta sit. Puerum in Danubio ad Posoniam natantem ab hoc pisce devoratum, & in capti visceribus fragmenta ejusdem reperta, à fide dignis Pannonibus proditum est. In ejus, quem sub culina viri cujusdam Nobilis latuisse supra diximus ventre, caput humanum cum dextera manu & tribus annulis aureis inventum est. Aristoteles dentibus duntaxat valere, & ἀγκιστροφάγον esse scripsit. (Arist. H. A. l. 9. c. 37.) Cauda concussa, pisces præsertim minores ori admovet. (Aristot. H. A. l. 8. c. 20.) Caniculæ exortu sideratur, & alias fulgure sopitur. (Aristot. H. A. l. 6. c. 14.) De *Coitu* & partu apud Aristotelem legimus. Cohærentes fœtus edere, sicut & ranas. Majores profundis aquis parere, quippe nonnullos etiam ubi senum pedum altitudo sit: minores, locis brevioribus ferè ad radices salicis, aut alterius arboris cujuspiam, juxtaque arundines, atque etiam muscum. Tardissimum eis ex ovis incrementum: atque idcircò assidet mas, quadragenos, quinquagenosque dies, ne devoretur fœtus ab occurrentibus piscibus. Eodem quoque die, aut etiam post, capiunt ova incrementum, quæ contigerit semen. Glanii ad ervi magnitudinem. Quantum ad *Usum* in cibis, Salvianus duram carnem habere scribit. In Germania & Polonia pinguis est, & boni saporis: laudaturque; in cibo tum recens, tum sale conditus. Circa festum Johannis optimus est, trium librarum inprimis. Obsonatores venam candidam, quam per spinam dorsi tenuissimo tectam involucro, transire, Benedictus Martinus scribit, tanquam venenatam eximunt.

## CAPUT V.
## *De Barbota Gallorum.*

A Glani, licet maximo pisce, non malè de hoc parvo dicetur, ob corporis barbæque similitudinem. (Tab. XXVII. 9. Bellon. de Aquatil. l. 1.) Galli vulgo Barbotam vocant, non à barbis (inquit Bellonius) aut arunco, sed ex hoc, quod Galli barborare, cœnum & lutum rostro, anserum modo commovere dicunt. Ipse Clariam fluviatilem vocat, sed cum Lota Lugdunensium de quo suo loco; implicat. Anguillæ, aut Congri modo glabram *cutem* habet, atque idem caput. Cirro recto brevique & simplici in maxilla inferiori barbatur. Continuam in tergo pinnam gerit mollem, ad caudam (quæ illi rotunda est) desinentem. In nonnullis duas pinnas, ut in Icone, quam à Bellonio missam ex Rondeletio exhibemus; in tergo videas: quarum exigua est, quæ capiti magis est vicina, sed & inter anum & caudam rursus aliam pinnam gerit: unam præterea utrimque in lateribus circa Branchias, quas utrimque quaternas habet: duas vero sub ventre capiti multum propinquas. Cæterum duos in inferiori maxilla habet denticulorum ordines admodum parvos: atque in superiori maxilla totidem, ut nihil quam asperitas in eis sentiatur: nam alios etiam in fornice palati gerit. Tergus & latera fulvum vel sublividum colorem ha-

habent: venter autem albicat. Semipedalem non excedit longitudinem. *Hepar* lobum oblongum ad sinistrum latus demittit, sub quo est *Stomachus*. In pyloro apophyses, seu cæcos viginti quinque connumerare potes: *lienem* quoque videas, neque dextro neque sinistro, sed in medio spina stomacho inhærentem. *Anus* ejus propinquior est capiti, quam caudæ. *Intestina* pluribus quam tribus inflexionibus non circumducuntur. *Ova* in bicorni vulva fert utrinque permulta. Huc ferè Bellonius. Vita & moribus cum Lota Lugdunensium convenit. *Hepar* magnum habet ac delicatum; Carnem quam Lota glutinosiorem: mucore & cœno vescitur, in eoque delitescit.

## CAPUT VI.

## *De Mustella fluviatili & lacustri.*

Tab. XXVIII. 6.7.8.9. Aldrov. de Piscib. l.5. c.7. Cardan. Variet. Rer l.17.37.

QUam nos Mustellam vocamus, illam Iovius inter Larii pisces Trisium Latine dixit. Mediolanenses Bottam vocant, seu quod utri similis sit, ut Cardanus scribit; seu quod capite ranas referat. Insubr. alii Botetrissias dixere. Specie fluviatiles è Lacustribus apud suos differre Gesnerus asserit; Esse enim minores, colore nigricare, carne albiore, solidioreque in cibo lautiores; duabus per dorsum pinnis, quamobrem separatim etiam describit. Cæterum corpus ait esse utrisque lubricum sine squamis (licet quibusdam, inquit, squamulæ minimæ radendo appareant) flexuosum, quod caudam versus attenuatur veluti in tæniam. Coloris varietas maculosa, pinna ab ano ad caudam ferè, oblonga. Binæ omnibus ad branchias, & binæ aliæ eodem circulo inter caput & ventrem: pupilla *oculorum* alba, pars ambiens nigra. Branchiæ quaternæ simplices. *Caput* magnum, latum, & veluti compressum. In cerebro lapilli. Os grande rescissum. Barbulæ circa os infra supraque; numero & magnitudine differentes in diversis generibus. *Dentes* nulli, sed veluti in lima exasperatum os. Voracitas, piscium quos devorare possunt. *Caro* mollis & dulcis. *Iecur* magnum in delitiis *Vesica* (aut folliculus) nulla, *intestinum* parum anfractuosum, fere simplex. Stomachus: ab eo ventriculus, & in circuitu multæ appendices. Iam vero *Botarissiam fluviatilem fœminam* (eam intelligit quam nigricantem modo dixi.) Januario mense diligenter contemplatus his verbis (ex quibus tamen etiam nonnulla aliis hujus generis speciebus conveniunt,) descripsit. Piscis est forma & flexibus serpentem ferme referens: Capite lato, caudam versus valde attenuatur. *Brachiæ* ei quaternæ. *Pinna* ad latera brachiarum utrimque una nigricat: & aliæ duæ paulo inferius in pectore parvæ albicant à podice exorta una oblonga, paulo citra caudam desinit: item in dorso oblongior alia; ultra medium dorsum continua tradit: & alia ante ea minor caput versus, quam pictor in Icone per incuriam non expressit. Pinnæ omnes molles sunt & sine spinis. Caruncula sub mento pili instar prominet. *Cauda* non bifurca, sed circularis, nusquam omnino divisa, sed ubique sibi instar membranæ continua: Colore vario, è fusco & nigro dorsum tenerum albicat: latera juxta dorsum minimis punctis nigris in colore subalbido distincta sunt. *Os* aperitur hiatu rotundo, totus piscis sine *squamis* & viscosus est. Maxillæ minimis *denticulis* serratæ. Color subalbidus (linea subalba nimirum) à capite incipiens oblique per latera caudam versus procedit. Nam cauda in colore nigricante variat. Membranea vero caudæ extremitas partim nigricat partim subflava est. *Lapillos* duos in capite gerit, albissimos & bene duros, figura & magnitudine granorum oryzæ. *Lacustris* modò in Trissia in Griffio lacu capta ab eodem considerata hujusmodi erat. Longa dodrantes duos cum palmo: filum ambiens Ventrem trium palmorum. *Denticuli* minimi, frequentes, ut serpentium. Superior pars oris duos ordines dentium habet, unum scil. interius in medio, cui nullus respondet infra. Sunt & in intimo oris recessu, duo denticulorum ordines seu in maculis duabus. Branchiæ quaternæ. *Squamulæ*, rotundæ minimæ, quæ dum pellis cultro raditur, apparent, in parvis generibus v. tum fluviatili, tum Lacustri luteo minore nullo prorsus, per *cutim* passim ceu foramina, ceu puncta cava rotunda, conspiciuntur; quæ si quis caput versus validè radat, albissima videntur: sin iterum caudam versus, rursus obscurentur. In *ventre* meatos duo; unus excrementi, alter genituræ: qui compressus lacteo succo manabat. Et rursus alias *alia ex lacu* hujusmodi: subflava, punctis nigris, barbula à mento demissa, albicans. Ante initium pinnarum in *dorso* carnosa particula, mollis, teres, intusque cava, prominet. Inde mox sequitur pinna brevis, longitudine pollicis: deinde una continua, octo vel novem digitos longa, ab ea nudum pinnis dorsum est, per tres fere digitos: cum sequuntur aliæ duæ parvæ, triangulares fere, inter quas digiti propemodum spatium intercedit: ex quibus infima & ultima, minor & caudæ conjuncta est. *Fel* subviride: vesicula ejus tum jecori tum intestinis affixa. In ventriculo pisces duo integri erant, uterque digitos septem longus, tres latus: nec aliud quicquam. Pondus totius, unciæ quinquaginta. Coctæ pellis subviridi & deformi colore erat, caro albissima, bona, satis solida. *Iecur* album, non ut in minoribus subruffum, grande, suavissimum. In *alia Trissia parva*, *fluviatili*, forte digitos decem longa, pinnæ dorsi inquit, sic sunt: Primum, caruncula illi brevis non est, sed pin-

pinnula digito brevior: & minimo spacio intercedente, alia duos digitos longa: deinde post spatium duorum digitorum, alia paulo brevior, media, & mox cauda. Rursus ab hac differt alia, paulò longior, (ut semel animadverti: non enim simpliciter hæc accipi debent, quod ad magnitudines & colores) cui minus erat flavi in corpore, plus nigri, & ejus splendidioris. Primum enim pinna illi brevis est, deinde una longa continua usque ad initium caudæ: Ergo magna Trissia lacustris; præter carunculam illam, pinnas in dorso quaternas habet, ex minoribus, nigricans binas; luteola verò major ternas, minor binas: si modo species duæ sint luteolæ: quod accuratius considerandum est: Minoribus lacuum Trissiis pinnæ in dorso binæ, adeo propinquæ invicem sunt, ut unica putentur: Colore fusco, non pulchro. Differentia à pinnis certior: nam colores multas ob causas variare possunt. In Rheno supra Acronium lacum aliquando ad tres libras sedecim unciarum accedunt. Constantiæ tanta capta, ut drachmis duabus cum dimidia venderetur. Captæ & Pragæ aliquando, pulcherrimæ, coloribus distinctæ, flavo, croceo, candido, roseo, atro, oculorum pupilla nigra, parte ambiente cærulea. Nigriores circa ripas fieri, magis in profundo flavas, quibusdam placuit. *Carnivoræ* sunt, nec ullus piscis pro sua magnitudine majores pisces devorat. Profunda petunt, adeò, ut Albertus scribat, in lacu circa Constantiam ad trecentos passus sub aqua hamis extrahi: sæpe cum ranis extrahuntur; quæ quia illis ore adhærent, tanquam exsugendi cibi gratia, ideo ore cum ranis aquaticis coire, quidam prodiderunt. *Parere* incipiunt Decembri, alicubi & Januario. Solæ piscium senectute *obcæcantur*. Maximè commendantur *in cibis*, illæ inprimis, quæ in puris rapidisque fluviis degunt, quod candidiorem ac solidiorem carnem habeant. In jecinoribus tanta saporis gratia est, ut apud Thuringos olim comitis cujusdam Bichlingorum matronam, omnes, dicant, principatus sui reditus in eorum delicias consumsisse. Laudantur hæc præcipuè ante Natalem Dominicum: circa partum improbantur, quod hoc tempore nonnullis in aquis grandinosa fiant. *Ova* ajunt semper valde noxia esse, quibusdam in locis, ut circa Neocomensem lacum Sabaudiæ. Caupones aliqui excisis jecinoribus, pisces vivos aquæ reddunt, consuto prius vulnere. *Ventriculum* hujus piscis cum suis appendicibus miras habere vires tradit Encelius. Inveteratum enim, ut fit (inquit) in Saxonia à matronis, trahere mirifice secundas hærentes aut relictas in partu, in potu datum: & magni momenti esse ad omnia vitia matricis. In Suevia passim in Cauponis & diversoriis parietibus hærentes hi ventriculi circa Zetarum fornaces visuntur, ab edentibus illuc rejecti, ut exsiccati serventur, & cum potione aliqua hausti à colios cruciatibus liberent. Colligi ajunt & oleum ex hepate ad solem vel ad fornacis calorem suspenso, intra vas vitreum: clarum id & flavum esse, adversus oculorum suffusiones utile, item nubeculas & maculas, quæ ab angulis oculorum nasci incipiunt.

*N. Mustelæ marinæ Iconem vide Tab.* 46.

## CAPUT VII.

## *De Piscibus Fossilibus.*

PIscium Fossilium & Veteres & moderni meminere. Ex illis ita de eorum natura & ortu Theophrastus: Pisces alicubi fossiles sunt, ut circa Heracleam & alibi in Ponto. Nascuntur autem circa fluvios, & aquosa loca, quæ cum siccantur (certis temporibus) paulatim, pisces subinde humorem sectando terram subeunt: qua demum siccata, remanent in ea, veluti vivi sepulti, vel ut animantia quædam in suis latibulis hyeme condita durant, sine sensu ferè & motu torpida. Quod si loca illa priusquam denuò aqua accedat, fodiantur, pisces illi moventur. Sic & in Ponto contingit pisces glacie & gelu occupari, neque sentire, aut moveri prius, quàm in ollas coquendi injiciantur. Præ cæteris autem Gobio hoc accidere videtur. Ferè autem fossiles pisces fiunt, eo quod ab inundatione fluviorum, in locis quæ resiccantur, vel ova, vel alia principia gignendis idonea piscibus relinquuntur. Nonnulla enim non ex ovis oriuntur, ut Anguilla & Centriscus. Et hoc in Heraclea, circa Lycum fluvium contingit. Principia autem hæc in terra relicta, perficiuntur, durantque. Neque absurdum est hos pisces durare.

Tab. XXVIII. 8. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 9.

Multa enim hujusmodi animantium exiguo egent nutrimento, sicuti serpentes quoque & quæ latibulis se abdunt. Primum scilicet ipsa ova humore è terra manante, deinde eodem nati ex ovis pisces nutriuntur. Ad magnitudinem tamen aliquam eos excrescere neque verisimile est, neque fertur, cum & loci angustia & alimenti penuria impediant. Cæterum durare in aëre hi pisces non æquè valent, ac illi qui ab aquis ad pastum egrediuntur; qui scilicet exigua refrigeratione, & quæ ab aëre eis præstari possit, indigent; nam vel ipsa branchiarum angustia indicat, non multa refrigeratione eis opus esse; quamobrem & Anguilla tum in aëre multum temporis vivit, tum in aquis turbidis illico suffocatur. Et similiter fossiles pisces à terra eos ambiente, quantum satis est, refrigerantur. Sed quod circa fossiles in Pophlagonia pisces contingit, peculiarem & abditam rationem habet. Illic enim profunde admodum multos & bonos pisces effodi ajunt: cum neque inundare

aquam

aquam animum iis in locis neque aliter colligi animadvertatur, unde semina & principia generationis relinqui dicimus. Reliquum est ut sua sponte nascantur, idque continuò. Neque enim coire inter se possunt. Aut igitur hoc fieri existimandum est ratione loci, qui humidus sit, & omnino ferax hujusmodi piscium propter certam humidi calidique commoderationem. Oriuntur autem & alii quandoque quidam pisces spontè; aut humores quosdam alicunde manare cogitandum est, qui generationis principia secum adferant: quæ mox locus idoneus & recipiat & alat. Præterea hoc inquirendum de utrisque, tum illis qui in aere vivunt, tum fossilibus, utrum in aquam immissi vivere valeant, aut in proprio duntaxat loco, qui eis naturalis sit, sicuti sua & marinis & fluviatilibus aqua. Nam ex his quoque non nisi pauci mutationem sustinent. Nam qui in aquis resiccatis terram subeunt, & qui glacie gelati detinentur, iis familiarum esse humorem magis quam aliis (è fossilium genere) constat. Ergo piscium alii simplicis naturæ videri debent, alii amphibii secundum Democritum, ut & aliæ quædam animantes. Utuntur enim aere quædam (ex aquaticis) ut prædictum est. Theophrastum sequitur Plinius, dum inquit: Circa Heracleam & Cromnam (aliàs additur, & Lycum amnem: probè nimirum, mox enim sequitur) eodemque Lyco amne, & multifariam in Ponto unum genus esse Theophrastus prodit, quod extremas fluminum aquas sectetur, cavernasque faciat sibi in terra, atque in his vivat, etiam reciprocis amnibus siccato littore, effodi ergo: motu demum corporum vivere eos approbant. Circa Heracleam eandem eodemque Lyco amne decedente, ovis relictis in limo generari pisces, qui ad pabula petenda palpitent, exiguis branchiis, quod fieri non indigo humoris, propter quod & Anguillas diutius vivere exemptas aquis. Ova autem in succo maturari, ut testudinim. Eadem in Ponti regione apprehendi glacie piscium maximi Gobiones, non nisi patinarum calore vitalem motum fatentes. In his quidem, tametsi mirabilis, est tamen aliqua ratio. Idem tradit in Paphlagonia effodi pisces gratissimos cibis terrenos, altis scrobibus, in his locis, ubi nullæ restagnant aquæ, miraturque & ipse gigni sine coitu. Humoris quidem vim aliquam inesse, quam (qualem &) puteis arbitratur, cum in nonnullis reperiantur pisces. Quicquid est, hoc certe minus admirabile talparum facit vita subterranei animalis, nisi fortè vermium terrenorum & piscibus natura est. *Neotericis* est piscis fosilis ille, quem Germani *Beisker*, alii Peif ker, quidam Meerputten vocant. *Duorum* sunt Agricolæ *generum*. *Majores* nempe, & *minores*. Sonum omnes eduntacutum. E fluminibus, quæ currunt in locis paludosis egressi, per riparum venas longius, & interdum in proximi oppidi cellas, neque subterraneas penetrant. Quidam Eruditi *Mustellam fossilem* vocant, eamque ita descripsit Fabricius: Longitudine est palmi crassitudine digiti, quanquam multò majores etiam reperiuntur. (Agricola palmos quatuor longos majores esse scripsit.) Dorsum coloris cinerei: cum punctis multis, maculisque transversis, partim nigris, partim cæruleis. In lateribus linea utrinque nigra & alba. Venter flavus cum maculis albis, & punctis rubris ac nigris, ita parvis ac si acu factæ essent. Ab ore carneæ particulæ eminent, quos nando extendunt; extra aquam contrahunt. In Misena trans Albim duobus locis, quod scio fodiuntur. Ad Polnitium amnem; prope Orlrantem: & ad Dobram rivum prope Hanam oppidum. Item in pratis ad Rederam fluvium copiosè effodiuntur, si flumen inundet. Ex terræ cavernis etiam ingrediuntur lacus & paludes: Cum aquæ extra ripas excrescunt, è terra prodeunt: aquis autem residentibus, in pratis campisq; relinquuntur, & ubi greges sunt, relicti vorantur à suibus. Sordes amant, & in cloacas, quæ alia purgari ratione nequeunt, injecti, omnia consumunt. Cum in rivis paludibusque capiuntur recentes, solent à tenuioribus etiam mensis adhiberi. Serviunt imprimis fraudi agyrtarum, qui eos alunt, & vitris inclusos multitudini ostentant pro serpentibus, quia forma à parvo serpente non multum figura differunt. Sunt qui eos spirare putent. Ubi enim plures hujus generis pisces simul sunt, spuma supra eos effertur. Vitro inclusi ore angusto, *crescunt*, & suo quodam succo vivunt usq; ad semestre.

## CAPUT VIII.

### *De Lampetra Fluviatili, & Vario, seu Phoxino levi.*

Quam nos *Lampetram fluviatilem* dicimus, in Tholossanis Chatillou, à titillatione, quod cum manu tenetur, quasi titillationis sensu variis fluxibus videatur contorquere se & elabi; Germanus Neunaug seu ἐννεόφθαλμος dicitur. Marinis, inquit Rondeletius, partibus internis & externis & colore similes, sola magnitudine differunt: quædam enim magnitudine: aliæ vermibus terrestribus crassioribus assimilantur. Caro est tenax, *spina* nulla; pro spina dorsi, unus conti- TAB. XXVIII. 10. 11. *Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 9.*

continuus nervus cavus, quo *humor* albus continetur, ſimplex, abſque ullis nervorum coſtarumve ramulis. Inteſtina tenuiſſima. *Ventriculus* vix apparet: nec mirum cum ſolo ſuctu vivat. Foramen in capite ſupra, ſicut Lampetræ majores, habet. In fluviis & rivulis in quibus capiuntur, naſci vel inde liquet, quod nullis marinis Lampetris ibi aditus patere poſſit, cum neque illi in mare confluant, neque mare cum iis ulla parte ſit conjunctum. Capiuntur ſæpius reti cum Variis ſive Phoxinis piſciculis. Veſcuntur luto & aqua, iiſdem Locis degunt quibus vermes: Autumno in brumam uſque in Albi capiuntur, torrentur recentes in craticula, aceto condiuntur, & vaſis ligneis exceptæ, in varia loca diſtrahuntur. Vernis quadrageſimo jejuniis gratum delicatulis obſonium. Salitæ item leviter, fumo indurantur. Carne ſunt ſatis molli & glutinoſa, quod quantulumcumque eſt vitii, conditum & coctum facilè beneficio corrigitur, niſi aquæ in qua vixerunt vitio, plus ſolito viroſæ fuerint.

TAB. XXVIII. 1. *Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 10.*

VARIUM ſeu PHOXINUM lævem, Romani *Morellam* quod nigris punctis & tenuiſſimis lituris ſugilletur, Inſubres Sanguinerol à rubore, dicunt: Rondeletius à Græcis quibuſdam ἐρυθρόφθαλμον vocari ſcribit. Germ. Elritz. Diverſis toto corpore coloribus depingi hunc piſciculum ex diverſis inprimis nomenclaturis oſtendi poteſt. Dorſum (inquit Rondeletius) aurei ſplendoris eſt, venter argentei, *latera* purpuraſcunt, Cauda in pinnam auream & latiuſculam deficit. *Cute* lævi integitur, punctis notata, nigris nempe. Pinnæ laterum multum ad ventrem tradunt: quarum radices, quæ corpus pertingunt, rubro ſunt colore perfuſæ, inde ſanguinaria dictus. Nigricat quoque in tergoribus per intervalla. Linea quæ latera utrimque ſecat arcuata eſt. Digiti longitudinem ſeu palmum, nunquam excedunt. Circa lacuum & fluviorum oras aquis ſtagnantibus capiuntur reticulis. Bellonius *ovis* ſemper prægnantes eſſe aſſerit, ideoque Ariſtoteles Phoxinum eſſe autumat. Geſnerus vero ſexu diſtingui dum ait; coire invicem etiam inſinuat; quin, quod ſi (inquit) Phoxini, minimi iſti piſciculi ſint; nil mirum ſi propter parvitatem mediocres etiam ex eis nuper nati videantur. Verum nec ipſe Ariſtoteles ſimpliciter nuper natos, ſed verbis ὡς εἰπεῖν, id eſt, prope dixerim, additis, gravidos capi tradit. Veriſimile eſt autem tantillos piſciculos, ſicut & mures inter quadrupedes, brevi tempore perfici & generare poſſe. Carne eſt molli & ſatis ſuavi: ſed non niſi eviſceratus coquendus eſt.

*†*
*

## CAPUT IV.

## *De Salmerone, ſeu Salmerino.*

TAB. XXVIII. *Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 11.*

TRidentini, piſcem ſibi peculiarem, *Salmerinum* vel nomine ab Salmone detorto, quo cum carnis rubedine convenit, vel quaſi Salmonem lacuſtrem, nuncupant. Aldrovandus à Cardinale Madrucio acceptum ita deſcripſit: Corporis forma pinnarum, numero ac ſitu cum Truttis ac Salmonibus fere convenit: Cæterum ſquamis caret; etſi ſquamoſum eſſe profiteatur Salvianus: Capite eſt rotundiuſculo, retuſo roſtro. *Oculorum* pupillam nigram aureus, qui in mortuo poſtea fuit ruberrimus, circulus ambit: ac quam maxime ſplendens. Ante eos foramina duo, auditus vel olfactus inſtrumenta, rotunda, manifeſta. Oris maxilla inferior nonnihil recurva, Unco ſurſum vergente: eſtque tota ea mandibula alba. Lingua ejuſdem coloris, item palatum. Totum os inſigniter dentatum. Piſcis ipſe rotundus potius, quam latus eſt. Pinnæ ſunt numero ſeptem, omnes ſine aculeis: quinque ſupino binæ prono corpore, juxta branchias duæ, totidem in medio ventre, quinta ac poſtrema à Podice, longæ omnes ac latæ. Quæ ad branchias ſunt, triplici colore præditæ. Ubi enim longiores ſunt, hoc eſt, in ipſo exortu, albicant, mox totæ rubent, exceptis nervis, qui nigricant, reliquæ tres ſicuti in exortu magis quam illæ albent, ita quoque rubedo in his intenſior eſt, nigredine vero plane carent. Priores quatuordecim nervis conſtant, ſubſequentes novem, noviſſimæ decem: quæ vero in medio fere dorſo conſpicitur, duodecim nervos habet, altera non longe à cauda, iis caret, mollis & cutacea, ut in Truttaceo genere: malèque ceu nervoſa à Salviano expreſſa eſt: utraque dorſo concolor, id eſt nigricans. *Cauda* Lunata eſt, ejuſdem coloris, non rubra, ut ille ait. Podex in imo ventre juxta exortum poſterioris pinnæ. A branchiis ad caudam linea exilis, recta ad caudam uſque fertur aſperiuſcula. Latera nonnihil albicant, & nunc rotundis, nunc oblongis, iiſdemque nunc majuſculis, nunc exiguis maculis ſubfulvi coloris conſperguntur. Totus venter coloris ferme crocei, aut vulgaris minii. *Uterum* habet admodum procerum atque latiſſimum, utpote qui totam corporis capacitatem occupat, ovis refertus ejuſdem fere magnitudinis, vulvis auroque reſplendentibus, margaritas aureas diceres. Inteſtina alba, pluribus circumvolutionibus intorta. *Jecur* breve, latum, unico duntaxat lobo conſtans, flaveſcens. Veſicam fellis invenire

venire non licuit. *Lien* majusculus ex atro rubens. *Vertriculus* longus & carnosus. Caro, ut in Salmone, rubra. Longitudo totius piscis à capitis initio ad caudæ extremum, Spithamas binas explet. *Locum* si attendas, in lacubus Tridentinorum montium capi innuit. Salvianus in frigidissimis & saxosis fluminibus nasci prodidit. *Vescitur* pisciculis, & in horum defectu, recrementis. Quin singuli capiuntur, ideo solitarios esse concludimus. *Coit* in fine Novembris & Decembris. Piscis est, si quis alius delicatissimus. Caro ei tenera quidem, & quæ brevi tempore putrescit, sed minimè viscida, satisque friabilis.

## TITULUS III.

### *De Piscibus, qui præter fluvios alias quoque dulces aquas incolunt.*

## CAPUT I.

### *De Perca Majore.*

Tab. XXIII. 13. 14. Tab. XXIV. 9.



Tantum de Piscibus Fluviatilibus, tam squamosis quam lævibus sufficiat, sequuntur illi qui præter fluvios alias quoque aquas dulces incolunt: *Perca* nempe *Major*, *Perca fluviatilis minor*, *Scrollus*, *Pungitius Alberti*, *Alburnus Ausonii*, *Epelanus fluviatilis*. *Lucius*, *Cyprinus latus*, *Ballerus*, *Tinca*, *& Lota Gallorum*.

Aldrov. l. 5. c. 33. — Percæ Majori, quæ Germanis Baers & Bersich, corporis figura lata & compressa est: *rostro* prominenti non aliter quam marina, verum non adeo acuto: Ore etiam ut illa mediocri, imò pro corporis ratione parvo. Dentibus caret, sed labia habet denticulis horridula, ut Bellonius testatur. (Bellon. Aq. l. 1.) Squamis tegitur parvis ac aridis, quæ difficillime à corpore avelluntur, maximèque ancillis fastidio esse solent. Color ei varius, venter nempe; Corpus reliquum fere cineraceum; nigricantib. quibusdam ac latis maculis à dorso descendentibus (non aliter ac in marina) latera depingentibus. Pinnæ ac cauda rubescunt. In *fœmina* verò nihil, vel parum saltem. *Pinnæ* in tergore duæ, quarum quæ capiti proxima, major est & aculeata, posterior minor sine aculeis: totidem ad Branchias quos Rondeletius altiores esse putat, quam in reliquis fluviatilibus: totidem item in ventre: quæ vero ab excrementorum est orificio, aculeo crenato vallatur. Branchias habet utrimque quaternas easque duplices; id quod Aristoteles quoque vidit. *Cauda* bifurcatim dividitur. Ad majorem *magnitudinem* excrescit; quam marina: nam & trilibris aliquando capi solet, inquit Salvianus: in Lario lacu ad pedalem etiam, teste Jovio, magnitudinem. In Suerinensi vero lacu ulnam id est cubitum æquare Gesnerus intellexit. Ventriculum habet mediocrem; intestina pauca & tenuia, *hepar* subpallidum: à cujus mojori lobo vesica pendet, in qua fel est tenue & aqueum: *Lien* subrubet. *Lapillos* habet in cerebro. Plinius eam mari & fluviis communem facit, sed perperam. In dulci enim aqua vivere & usu, & Aristotelis Ausoniique testimonio, qui eum cum Cyprino, Glanide & aliis nominat, constat. (Arist. H. A. l. 6. c. 14.) Ælianus in Danubio capi scribit. Rhenus eo caret, forte quod altiores aquas amet. Præcipua in Verbano lacu & Pado flumine producitur, prodente Platina. Fama est Larii lacus Percas fuisse advectitias & inquilinas, tralatis scilicet è lacu Eupyli, qui Lambrum emittit amnem, seminibus. In omnibus *jecur* grandine affectum est, nec quoquam alio vitio laborant. *Devorant* alios pisces tum proprii generis sobolem. *Pariunt* circa littora & frutices ut Aristoteles prodidit, in Helvetiis lacubus verno tempore in profundo, Aprili & Majo mensibus, ut Gesnerus. Partus tempore facile capiuntur in Sleia, & frequenter, hinc à littoribus ad pastum excurrunt, vaganturque locis spaciosioribus. Circa Johannis festum rursus capitur, dum littora ex profundo repetit. Lucio læso opitulari, fabulosum puto; nec ille huic parceret, nisi propter pinnas cogeretur. Gesnerus narrat, piscatores in Lemanno lacu observasse, Percas hyeme emittere per os *Vesiculam* quandam rubram ex ore pendentem quæ vel invitas, inquit, supernatare cogit: conjectant autem id ab eis fieri præ iracundia, quod in retia inciderint: hoc enim tum maxime pati, cum retia trahunt piscatores: sed mirum esse quod hyeme tantum id ipsis accidat. De ipsarum *Salubritate* diversæ sunt Authorum opiniones. Rondeletius dotibus illis quibus marina instructa est carere, scribit. Gesnerus Rhenanas, & quæ in fluviis & lacubus majoribus purioribus versantur probat: quæ in minoribus minusque puris aquis degunt, non item. In Gallia summam alendis febricitantibus dignitatem obtinent, si Iovio credimus; In Italia quæ in Lario lacu laudatissimi, eadem ad pedalem magnitudinem crescunt, & maturescentibus præsertim uvis, ab ipso pingui & præteneris interaneis commendantur. In Germania quovis anni tempore, April. & Mart. mensem si excipias, laudantur. Ausonius in pretio habitam fuisse testatur alibi inerti gustu prodidit. Minimas quas *Hornas* cognominant,

nant, coqui peritiores vino calido immersas elixant. Majusculæ propter spinas & aculeos pinnarum dorsi, vescentibus molestæ sunt: in minimis propter teneritudinem non curantur. Parvulæ etiam, butyro frigi solent, frequentius quam ulli alii pisces. Circa Verbanum lacum Percas modice apertas, verubus ligneis transversas inserunt & assant: semissas butyro illinunt. Ibidem omne genus pisciculorum ad solem inveterant, maxime vero Perculas. Vulnus aculeis pinnarum dorsi inflictum, non facile sanatur.

## CAPUT II.

### *De Perca Fluviatili minore.*

Tab. XXIV. 8. Aldrov. l. 5. c. 34. PErca fluviatilis minor, quibusdam *Cernua*, & *Acerina* medici Plinii, Straboni *Porcus Niloticus*, quia porcum continente spinarum serie admodum setarum mentitur, Trago *Aurata fluviatilis*, quod extra aquam educta ac suo humore detersa, aureo fulgore in Cæruleum abeunte insignis sit; Cajo Anglo *Aspredo*; Pictorio *Aspretilis* dicitur. Piscis est toto corpore asper, pinnis spinosus.

Percæ forma & magnitudine, colore per summa fuscus, per ima cum pallore flavus; duplici per maxillas semicirculorum ordine notatus: oculo ex dimidio superiori fuscus, ex inferiori subaureus, pupilla niger. Linea per dorsi longitudinem porrecta, & veluti filo transverso corpori affixa singularis: notis per caudam atque pinnas nigris maculosus: quæ, *pinnæ*, cum ira subest, inhorrescunt: cum animo conquiescunt, resident. Bellonius scribit nullum alium *Channam* exanimem melius exprimere: mortuum enim hiare & oris rictum apertum tenere. Idem ait, recens *captum* hilari quadam ac subvirenti opacitate ceu pavonis torqueus, refulgere: imo vero extra aquam eductum, ac suo humore detersum, aureo fulgore in cæruleum abeunte insignem esset. Percam plurimum æmulari, nisi transversis lineamentis (quæ Percæ insunt) careret: oreque magis esset recurto. Hoc potissimum signo dignosci, qui spineum branchiarum tegumentum, crenatum ut in Lupo & sua rima luxatum habet. Ubi autem linea quæ piscium latera secat, ad branchias incipit, ibi aculeum caudam spectantem ut in Dracone marino videri. Sed & hoc à Perca dissidere, quod perca duas in tergore pinnas habeat. Cernua (sic vocat) unicam tantum, nullisque dentibus, sed neque lingua manifesta præditam esse, *squamasque* habere quadrangulas, robustas, crenulis tenuibus in gyrum incisis, quæ piscem Scabrum admodum efficiant. Radiis denique solaribus objectam, *maculis nigris* per dorsum distingui percipi: at totam sub ventre candicare. Cæterum non advertit Bellonius extremis branchiis, id est, branchiarum margini alterum paulo inferius aculeum adjunctum esse; quod observavit Gesnerus, qui tamen neutrum in duabus, quas dedit, iconibus expressit. Sunt enim inquit, perexiles: ut in mediis etiam branchiis denticulatæ aliquot spinulæ crenatim (ut ita dicam) apparentes, si de proximo intuearis: superius minores & frequentiores: inferius majores, paucæ & majoribus intervallis. Sunt autem illæ, inquit, digestæ in margine portionis cujusdam branchiarum, quæ à parte subjecta deduci & elevari potest. Est & supra branchias spinea pars obliqua, utrinque versus occipitium se colligens tantillis serrata denticulis, ut tactui magis quam visui pateant. Item alia pars supina triangularis superinnata, à branchiarum scissura, statim supra pinnas ibidem, retrorsum spectatur & in brevissimum sed acutum spiculum desinit. Idem Gesnerus squamas rotundas esse negat, sed rotundas esse fere ut in aliis piscibus ait. Pinnam etiam dorsi unam esse oblongam & continuam, ut Bellonius dixit, & Cajus in communicata icono probe repræsentavit: differre tamen partibus: nam anteriorem aculeis constare quatuordecim, quorum primi duo breviores propius juncti sint, medii longiores, longitudine paulatim ad ultimum usque decrescente: partem posteriorem, molliorem esse, fibris non aculeis distinctam, breviorem, & ab anteriore intervallo quodam inchoato discerni. Jam vero tres esse pinnas in supina parte, unam post anum, & binas summo ventre quæ nigris lituris, ut cæteræ omnes non distinguuntur. Ferunt amare *torrentia*. In Hollandia copiose in stagnantibus aquis capiuntur. Rarus est in Tamesi, plurimum in Ranello, quod Oxonium præterfluit. Cum *natat* Gobii & Cottæ more universas pinnas movet, si Cardano credendum. In vivaria conjectus, pisces alios exurere, quod ipsis aculeis molestus sit dicitur. Hyeme latet, in quadragesima commendatur. *Lapilli* quos in cerebro gerit, adversus renum lapillos & pleuritin commendantur.

(Margin: Bellon. Aquat. l. 1.)

## CAPUT III.

### *De Scrollo, & Pungitio Alberti.*

SCROLLUS Danubianus piscis est. Color in Icone, quam Raphaeli Seilero acceptam Tab. XXVIII. 15, 16.

*Aldrov. l. 5. c. 35. & 36.* ceptam Gesnerus refert, dorso fuscus est, lateribus subviridis, plurimis punctis fuscis intervenientibus: quales etiam in pinna dorsi (cujus aculei albicant) conspiciuntur: venter candidus est. Initium pinnarum ad Branchias rubet, &c. Raro longior fit, quam figura ostendit. Quoquo modo paratus, in cibo optimus est.

Pungitium Alberti, Rondeletius *aculeatum* vocat. Author de rerum natura *Spinochiam*. Pisciculus est, inquit Albertus, minimus, qui lanceolas (aculeos) binas habet in radicibus pinnarum ventris. *Mas* sub gutture rubet, *fœmina* rubore caret. *Squamas* non habent. Piscatores hoc genus piscium sponte *generari* ajunt, & ex ipsis alios omnes, hac observatione inducti, quod in lacunis novis primo statim anno inveniantur, & postea sequentibus annis pisces alii diversi, quanquam nulli fuerint immissi.

---

## CAPUT. IV.

### *De Alburno Ausonii & Epelano fluviatili.*

*Tab. XXIX. 13. Bellon. Aq. l. 1. Aldrov. l. 5. c. 37. & 38.* Alburni meminit in sua Mosella privatim Ausonius. Bellonius circa Vercellas in amne Lagogna Ticinum influenti, *Scavardinum* à piscatoribus appellari scribit, Germani Weißfischlin / & Rotaugen / id est, ἐρυθρόφθαλμον dicunt. Piscis est & fluviatilis & lacustris, Alphyis albis similis, oculis magnis, rubescentibus, dorso virescente, ventre candido. Bellonius lineam utrinque esse ait arcuatam, quæ ejus latera dividat. Sed Rondeletius duabus distingui profitetur, altera à branchiis ad caudam ducta, medium corpus dirimi: alteram minus evidentem à radice pinnæ branchiarum orta deficere, priusquam ad caudam perducta sit. *Nare* est parum resima. Pinnas easdem habet quas Gobio. Capite est parvo: corpore latiusculo, sed depresso, vixque ad duorum digitorum latitudinem extenditur. *Felle* caret. Argenteis tegitur *squamis* ac tenuibus. Carne est molli & parum pingui. *Vorax* est piscis, quam ob causam facile hamo capitur; unde Ausonius prædam puerilibus hamis, recte dixit. Observavi Alburni duas alias species, quarum prior tergore fere ad castaneæ colorem vergit: altera ad cœruleum. Utriusque pinnæ & cauda etiam ad castaneum vergunt. Cætera argenteo colore resplendent.

*Tab. XXVIII. 17.* Epelanum fluviatilem Bellonius Sequanicum cognominat, à Galliæ fluvio, ubi abundat, additque sic vocari quasi excellanum à præstantia, qua cæteros sui generis pisciculos excedit. Ferratienses *Borbolum* vocant, Alburno simillimum atque hoc tantum ab eo dissidentem, quod ruffas radices pinnarum Gardonis & Veronis modo habet, ac lineam, quæ latera ejus secat, versus caudam admodum inflexam & velut arcuatam. Quinque digitorum longitudinem, pollicis latitudinem interdum exuperat. Pisciculus est *odoratus*, de bonitate & principatu cum aliis omnibus contendens. Rothomagenses *Ovellam* eo argumento nominant, quod semper ovis prægnas sit. Epelanum si suas *Squamas* habentem conspicias, præ nimia albedinis tersitudine tibi refulgere videbitur. Squamis autem exutus *tergus* ostendit variis coloribus emicans, in iridis aut arcus cœlestis morem. Marino crassior est & brevior.

---

## CAPUT V.

### *De Lucio.*

Lucius vel ἀπὸ τοῦ λύκου à lupo, vel à lucendo dictus est. Nulla ejus apud veteres Græcos mentio, & ostendit egregie contra Philelphum Salvianus Oxyrinchus Niloticus quod Bellonius vult dici posset, nisi Plutarchus eundem marinum, tanquam è mari Nilum intraret, faceret. Esocem Plinii, quem in Rheno magnitudine excellere putat, haud difficulter concedi potest, & videtur abinde Belgicum Snock originem suam traxisse. Apud Anglos & Gallos diversa, pro diversitate ætatum sortitur nomina. Corporis figurâ oblonga est, eademque ideo oblongior videtur, quoniam piscis latera modice dilatantur. *Tab. XXIX 1. Aldrov. l. 5. de Piscib. c. 39.*

Dorsum latum est, & fere quadratum, perpetuoque æquale donec ad postremas pinnas ventum sit: & cum reliquis fere *Squamosis* piscibus dorsum ipsum magis aut saltem æque atque venter extuberare solent: huic uni venter, quam dorsum magis extuberat potissimũ ubi pinguior fit factus, quod tamen aliquando ichthyopolarum impostura etiam fieri Romæ observavit Rondeletius, piscium quorundam ventres infarcire tradens vilibus herbis, atque ita ceu pinguiores carius vendere. Caput habet macrum osseumque ac quadratum. Ossium seu *spinarum* in capite formas diversas reperiri ajunt: unam vulgo cruci comparant, aliam lanceæ, tres alias clavis seu paxilis, passionis Dominicę instrumentis. Author obscurus de natura rerum scribit, Lucium in cerebro lapidem crystallo similem gerere, sed hunc cum ævum in longum duxerit. Gesnerus vero testatur sese in capite Lucii etiam parvi, lapillos geminos candidos reperisse. Rostrum habet longum & rictum maximum, Anserino rostro comparet Rondeletius.

*Maxilla* inferior ſuperiore longior eſt, & cochlearis modo excavata. *Dentes* in eo plurimi, haudque uno modo diſpoſiti, ut & Albertus ait, diverſarum acierum; nam in maxillæ inferioris anteriore parte dentes parvi ſunt, in os recurvi, in ſuperiore maxilla nulli ſunt, qui cum ea latior ſit, dentes extra os prominentes & inferioribus non occurrentes inutiles forent. Horum igitur loco natura (inquit Rondeletius) duos dentium ordines palato infixit. *Oculi* coloris auri ſunt æmuli, ante quos duo foramina in unicam cavitatem coeuntia: *Corpus* ſquamis tegitur parvis tenuibuſve adeo, ut iis carere videatur, & cum iis coquatur, & inter edendum, ſi parvus ſit piſcis, negligantur: ſin major, duriores & evidentiores abjiciantur. Venter albicat, dorſum vero ex ſubflavo nigreſcit, à quo lineæ plurimæ latæ, non recte, ſed multipliciter inflexæ, obliquæ potius quam tranſverſæ, in aliquibus verò minus & flavæ & conſpicuæ deducuntur, totumque piſcem pulcherrime pingunt. Pinnis natat quatuor, duo ſunt ad branchiarum ima: qui pinnarum ſitus eſt fluviatilibus piſcibus communis, ut facilius in aqua ſuſpendantur & efferantur: contra altius ſitæ ſunt eædem pinnæ in marinis, quia dulcis aqua tenuior eſt, & liquidior, marina craſſior & ſpiſſior: ob id hæc pondus magis ſuſtinet, illa minus: Inferiore ventris loco duæ aliæ ſunt magnæ & validæ. In dorſo nulla eſt, ſed non procul à cauda duæ ſunt, una ſuperior eſt nigris maculis notata. Cauda brevis, in duas pinnas deſinit ſimiliter pictas. *Linea* medium corpus dirimens vix cernitur, quia ex minutis punctis conſtant. *Ventriculum* ita gutturi continuatum habere Albertus ſcribit, ut aliquando eum rejiciat aviditate glutiendi piſcem. Rondeletius permultas ejus ait eſſe appendices, in quibus chylus confectus ſervetur, ne ob gulæ laxitatem facilè rejiciatur: Vidi ego magnitudine inſigni Lucium, qui alium, & ipſum inſigniter grandem ventre contineret, & hic rurſus murem aquaticum, ut latiſſimum habere ventrem neceſſe ſit hoc genus piſcium. *Inteſtina* tribus longis convolutionibus conſtant. *Hepar* ventriculum complectitur, in quo veſica eſt felle viridi diſtenta. Nullæ pulpis earum *ſpinulæ* intercurſant, ut aliis fluviatilium pleriſque. In lacubus & ſtagnis ubique ferè *reperitur*, obſcuras verò ulva cænoque lacunas obſidet. In mari nunquam viſitur, in oſtiis Rhodani & ſtagnis marinis aliquando, ſed tabidos capi Rondeletius author eſt, ſed & in fluminibus nonnullis haberi Auſonius in Moſella ſua prodidit, in Tiberi vix quotannis denos, Salvianus. Nec difficulter dignoſcuntur. Arctiori enim ſunt corpore toti argentei, flaviſque illis lineis carent. Tam eſt *vorax*, ut non tantum in piſciculos alios, & ranas, ſed & animalia quædam graſſetur. Narravit mihi, inquit Rondeletius, quidam vir fide digniſſimus, vidiſſe ſe mulæ, quam iter faciens in Rhodanum potatum duxerat, labrum inferius, à Lucio dentibus apprehenſum, cujus de morſu cruciatam & territam inde fugiſſe, & crebra capitis quaſſatione Lucium in terram dejeciſſe, quem ille palpitantem & in aquam redire conantem cepit, domumque tulit. Anſeris pullos duos in ejuſdem repertos ventre ſe vidiſſe, quidam Polonus teſtatur, idem & fulicam inventam, & pedem ancillæ in piſcina ab eodem admorſum prodit. Tam avide piſces perſequitur, ut præ nimio celeritatis impetu, ſupra aquas elatus, in ſcaphas incidat, quod me vidiſſe, cum Anno M. DC. XXXI. in meo ex Anglia reditu, Landsberga noctuſcapha veherer, memini. A proculo ſeu minore perca abſtinere quidam credunt, alii apprehenſo capite devorare, ne ſi cauda arriperet, à ſquamis & ſpinis læderetur, opinantur. Albertus captum dentibus conterere, mortuum in ventrem propellere, vivum non devorari, prodidit. Summam ranæ cum Lucio antipathiam, eleganti Hiſtoria expreſſit Dubravius, quam vide. *Vitam* ei longiſſimam ex Lucio Friderici II. Imperatoris cognoſci poteſt, quem in ſtagno quodam vixiſſe CCLXII. annis ex annuli ærei, quem cum ſtagno eum Imperator inderet, in branchiis ſub cute abdiderat, inſcriptione Græca colligitur, quæ talis eſt: Ἐμί ἐκεῖνος ἰχθὺς ταύτῃ λίμνῃ παντόπρωτος ἐπιτεθεὶς διὰ τοῦ κοσμητοῦ Φεδερίκου β. τὰς χεῖρας ἐν τῆς ἡμέρα τοῦ ὀκτωβρίου, id eſt, *Ego ſum ille piſcis huic ſtagno omnium primus impoſitus per mundi rectoris Friderici II. manus, die quinto Octobr.* Fuit enim inventus iſte annulus in capto eo Lucio anno ſalutis M. CCCC. XCVII. ut teſtatur Conradus Celtis referente Geſnero in ſua Epiſtola nuncupatoria. De ejuſdem *vivacitate* ita Cardanus: Mirum eſt illud, quod à tot audivi viris, ut impudentius fuerit tot teſtibus mendacium non credere, quam veritatem adverſus eorum authoritatem tueri: Lucium ſciſſo ventre oſtendendi lactis cauſa, inde conſuto atque inter Tincas in vivariis repoſito, ſanare humore earum dum ſe illis Lucius ventre affricat. Martio Aprilique menſibus *ovis* turgent & pariunt, perguntque ad Junium uſque. Alii è Tincarum ſemine generari credunt. Quidam & ſponte & ex alieno ſemine provenire, quod neque ſoli neque fati procreentur in eis, opinantur. Ex ovo editos, à quibuſdam piſcibus intra Branchias foveri, Encelii nugæ

*Dubrav. de piſcinis p. 33.*

nugæ ſunt. Quantum ad *Uſum in cibis* Jovius inter obſonia plebeja recenſet. Poggius etiam ex Cymino lacu, & quidem præpingui, nullam unquam ineſſe gratiam ſcripſit, niſi cum ſolus in maxima convivarum inedia prandiis apponitur. Thraſymenus lacus laudatiores profert. Braccianus, qui olim Sabatinus, inferiores. In Gallia tamen, Germania & alibi tanta putatur ſalubritatis, ut Adamus Lonicerus etiam puerperis concedat. Pinguiores tamen ſunt Julio menſe & Octobri laudatiores, quibus Cyprini ſoboles: in piſcinis eſſe deteriores cum ſemina ſpargunt. Ab Arnoldo inter duræ carnis piſces recenſetur, ſunt qui caudam & partem poſteriorem præferunt. Mediæ ætatis meo judicio optimi ſunt. Ova piſcatores circa Argentinam tanquam medicata abjiciunt. Geſnero ſunt æque ut Barbi noxia. Apud nos abſque periculo in uſu. *Uſum in Medicina* quod ſpectat, Mandibula in pulverem redacta in Calculo, urinæ difficultate, & pleuritide uſurpatur Saliti oſſa pulverizata ſpodii vicem præſtant, & ulcera exſiccant.

---

## CAPUT VI.

### *De Cyprino.*

Tab. XXVII. 11. 12. Tab. XXIX. 2. 3. 4. 6. *Aldrov. l. 5. c. 40. Craſſio. l. 12. Epiſt. 4.*

CYprinus Oppiano *κυπελανὸς* dicitur. Nomen forte à Cypride, ut Geſnero placet, quod fœcundiſſimus ſit, ſortitus eſt, ut *λεπιδώτις* apud Athenæum, vel à ſquamis ſeu latiſſimis & maximis, ut Rondeletio viſum, ſeu ita firmiter vallatis, ut lapidis ictus facile repellatur, ut Bellonius credidit. *Carpam* Caſſiodorus vocat, Braſavolus ob magnitudinem *Reginam*, *Carpionem* alii. Craſſior eſt magis quam longior, nec ulli piſcium magis quam Tincæ ſimilis. Superius enim *labrum* rotundum eſt ac croceum; ex quo utrimque (Tincæ inſtar) gemina barba pendet, longior una, mollis flaveſcens, in acutum deficiens; *Μύστακας* (inquit Rondeletius) poſſis appellare: brevior altera, & ideo minus evidens, nigricans. Capite eſt brevi pro corporis ratione, Tincis hac etiam parte ſimilis. Ore medio, labris adipoſis, carnoſiſque; *lingua* caret: ſed ejus loco palatum carnoſum dedit natura ſaporum percipiendorum cauſa: quod evulſum, linguæ formam adeo referre Salvianus & Rondeletius ajunt, ut non ſolum vulgus, ſed etiam viri docti (Albertus linguam ſapidiſſimam eſu dixit, improprie itaque) linguam vocent, & linguam veram eſſe perfectè defendant. Imperfectam tamen piſcibus eſſe linguam, & carnoſum Cypriano palatum non modo vetuſtati & Ariſt. viſum, ſed & experientia, quæ ſubſtantiam illam palato affixam inferiori parti nullo modo hærentem, nec ullo pacto ſolutam aut liberam teſtatur. Geſnerus tamen teſtatur ſeſe linguam (ut vocant) ſeparatam à palato, in parva etiam Carpa duos digitos latam vidiſſe, linguæ in quadrupedibus proprie dictæ figura: ſubſtantia quoque & guſtu ſaporeve ſimili. Uſum quoque ejus & facultatem guſtandi, ſimilem eſſe, inquit, dixerim. Quare linguam appellare, nihil prohibere putat, quoniam ut lingua ſit, vel dicatur, neque locus aut ſitus facit, cum aliæ etiam partes ſitu diverſo nomen idem retineant. *Dentibus* carere hoc genus piſcis Rondeletius aſſerit, horumque vice os palati medio infixum planum habere, læve, triangulare: ex adverſo, in parte inferiore oſſa duo inciſa, in gulam recurva. Bellonius vero Cyprinum dentes quidem in ore non habere ait, ſed tantum in ingreſſu faucium; & Geſnerus intra fauces ejus dentes latere aſſerit, ſed neque vel oculis diducto ore, neque tactui immiſſo digito apparere. Eſſe autem in maxillæ recurvæ medio dentes qui nos fere accumulatos chæradum inſtar, ſitu & magnitudine inæquales tres majuſculos, duos exiguos præduros, cavos, ſuperficie ſumma lata ſive plena, obtuſa, ſed lineis quibuſdam exaſperata, unum tantum & candidiorem cæteris & ſuperficie lævi in mucronem breviſſimum faſtigiata. Idem Geſnerus lapillum in capite habere tradit juxta linguam, candidum, durum, ad minimi numiſmatis magnitudinem, interdum paulo majorem. Habere & in medio capitis ſubſtantiam quandam majuſculam, craſſam, cordis fere figura, duram ſed tenacem & flexilem, dum recens eſt, ſub dentibus mordentis, tanquam in acetabulo quodam repoſitam, ſimiliter ut Leuciſcus fluviatilis, quem Gardonum vocant Galli. De hac forte ſenſit, (inquit) Encelius, & improprie lapidis nomine appellavit, his verbis: In Carpæ faucibus reperitur gemma ſeu *lapis*, forma triangulari, magnitudine proportione piſcis, coloris candidi extra, intus flavi, *Oculis* eſt mediis, ante quos ſunt foramina. *Pinnis* natat latis. Duæ ſitæ ſunt ad branchias magnæ, in medio Ventre duæ: inter quas & caudam alia eſt unica: quæ ſerrato aculeo & valido innititur: inter hanc & præcedentes eſt excrementi meatus. Ex medio dorſo unica erigitur, ad caudam ferè continua, robuſto etiam inciſoque aculeo fulta. Cauda lata eſt ex nigro rubeſcens; ut & poſtrema pinna. Ipſe vero colore eſt flaveſcente, maxime cum ſenuit. Junior enim colore magis eſt ad fuſcum inclinante. *Branchias* utrinque quaternas, duplici ordine noviſſima excepta habere Cyprinum teſtatur Ariſtoteles: Geſnerus vero

*Bellon. Aquil. l. 1.*

*Ariſtot. H. A. l. 4. c. 8.*

vero quaternas in ea se reperisse tradit, sed omnes duplices. *Squamis* magnis, validisque tegi, ideoque Lepidotum Dorioni vocari. Eas etsi ἀργυρεῖς id est, argenteas vocaverit Orpheus, docti haud necesse propterea esse putant, alias esse statuendum, cum de coloribus Poetæ sæpe loquatur improprie, & epithetis aliquando abutantur; creditque Gesnerus commune hoc squamarum epitheton esse, quod ut facile credo, ita hic ἀργυρεῖς si quis splendentes vertat, eum peccaturum non puto. Ipsæ autem ad aureum inclinant. Sunt qui hunc piscem pro sua magnitudine, plus sanguinis habere dicunt, quam cæteri pisces, ideoque minus frigidi temperamenti esse probabile videri. *Ventriculum* mediocrem habet; *Hepar* subrubrum, cui sub nigra *fellis vesica* hæret, & *intestina* admodum pinguia, *splenem* magnum. Crebro quinque & sex librarum pondere reperitur, aliquando etiam viginti: Jovio vero teste in Lario lacu ducentarum quoque Maximum enim ajunt, qui in eo nascuntur piscium. De *loco* non convenit inter authores. Plinius marinum facit, Oppianus littoralem. Aristoteles inter fluviatiles reposuit, Ælianus in Danubio quoque capi scripsit. Dorion inter fluviatiles & Lacustres collocat. In Lario lacu admirandæ magnitudinis capi, Jovius author est. Larius, inquit, lacus, ob longitudinem à Virgilio maximus nuncupatus, pisces longe omnium maximos Troctas (Trutas) centum aliquando librarum pondere, & Bulbaros ducentarum; Sed Bulbari illi ingentes videri potius liquidis ac perspicuis in undis quam capi retibus possunt, cum ea impotenti impetu plerumque dilacerent. Subeunt solstitii diebus umbrosos specus in rupibus Licinianis, quæ sunt in adversa Larii ripa contra Insulam, Euripumque illum gemmeum à Cœcilio Plinio celebratum. Eos industrius quidam sacerdos sagittis arcubalista emissis, cum in profundo quiescentes fuscinis atque tridentibus attingi non possent, vulnerare conabatur, neque tamen sagittæ longo alligato funiculo, nisi aversi officiebant, cum illa squamarum serie thoracati earum ictus facile repellerent. In lacubus Allobrogum maximi quoque proveniunt. Alicubi in piscinis & vivariis includuntur, alicubi in paludes & stagna conjiciuntur, in quibus plurimum proficiunt. Ut vero scribit Albertus: Hic piscis in aliquibus aquis generat, & in aliquibus grassatur & crescit, sed optime valet in fundo argilloso, tritico primo seminato, & postea argilla desuper sparsa, & postea aqua superfusa. De *partu* & quæ circa ipsum eveniunt, isthæc fere Aristoteles prodidit. Cyprini &c. vide Scaliger. Sponte etiam *nasci* & Rondeletius ex experientia comprobant. Vidi inquit ille, in aquis, in cava loca & montibus septa receptis, & collectis sponte generatos Cyprinos, in quæ loca nec rivus, nec stagnum, nec palus, nec lacus, nec fluvius ullus, nulla denique aqua præter cœlestem influxisset. Fœminam *lac* ore suscipere, inde futura ova concipere falsum est. Herbis, luto, muro, & aliis *vescitur*. Athenæus carnivorum dixit. Astu plurimum valere, & ut reti capiendus evadat, varia machinari Albertus atque autor de natura rerum tradunt: primum enim circumeuntem, foramen quærere: hoc non reperto transilire conati, vibrato in aerem corpore: aliquando sub reti, suffodiendo scilicet in fundo, effugium quærere: alias herbam aliquam ore tenere, atque ita retinere sese, ne trahatur à reti: alias caput fundo ingerere, haud ignarum, rete, dum nisi caudam tangit, elidi. Refert Gesnerus se cognovisse ex homine fide digno in Palatini regione Germaniæ, in loco cui nomen à Michaele & campo vel agro, in fossa circa arcem Carpam esse, quæ centesimum vitæ annum attigerit, unde longævum piscem esse conjicere possumus. *Carne* sunt in universum molliore, nec tamen ita insalubres, quod humiditas non sit viscosa, præsertim eorum, quod in rapidis & puris aquis nascuntur. Martio inprimis commendantur. Majo & Junio, quod genituram vel emittat vel recens emiserit, non item. Mas fœminæ præstat, majusculus minori. Caput à ganeonibus expetitur, propter linguam forte, quæ si assetur, prædulcis est, & bene cum succo citri aparatur. Ex ovis Caviarium rubrum apparatur, quod Judæis dicatum est. *Medicinam* si spectes, lingua vim augendæ Veneris habet. Lapillus de capite, crudo pisce extractus, febricitantium æstum sedat, & sanguinis è naribus fluxum cohibet.

---

## CAPUT VII.

### *De Cyprinis Monstrosis.*

MIram hanc piscis speciem Lugduni in foro piscatorio vivam aliquando venditam, nullus fuit (inquit Rondeletius) qui non demptis capite & Rostro Cyprinum esse judicarit. Nam squamarum figura & Colore, pinnis earundem situ, cauda idem plane est cum Cyprino. Pinna dorsi initio aculeum incisum habet, ut in Cyprino. Eundem aculeum habet alia pinna quæ excrementorum meatum sequitur, quæ rubescit, item caudæ pars ei respondens. Tota cauda lata est, ut in Cyprino. Duas alias pinnas habet ad branchias, similiter duas in ventre. Caput habet non protensum ut Cyprinus, sed Delphini capiti

TAB. XXVII. 10. *Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 41.*

piti simile, rostrum satis longum, sed obtusum, quale revera pictura rapræsentat. Ex superiore rostri parte juxta oris scissuram appendix carnosa utrimque una dependet, ut in Cyprino, hac superior est alia brevis & vix apparens, nisi propius inspicias utrimque etiam unica. Hæc Rondeletius *Similem huic monstroso Cyprino*, sed barbulis insignem, quas in suo Rondeletius non expressit, Gilbertum Cognatum Nozerenem ad se misisse testatur Gesnerus, in Nozerethano stagno repertum, anno salutis 1554. In Cognati vivario novem tantum diebus vixisse. Verum longe pulcherrimum fuisse nec specie coloribus ratum & admirandum Cyprinum illum, qui anno Domini 1546. Omburgi in Ditione Comitis Palatini, Marchionis Ioachimi Brandeburgensis captus & Augustam missus est ad Carolum V. Cæsarem in comitiis illic agentem, qui eum Sorori Mariæ donavit, coctum etiam colores retinuisse. Picturam ejus sibi communicasse Io. Thannmyllerum juniorem chirurgum Augustanum peritissimum, in qua longitudo, inquit, apparet trium dodrantum: latitudo digitorum novem, quæ est in medio dorso ad ventrem medium. Pinnæ dorsi initium partim aureo, partim rubro colore est, deinceps v. pulcherrimè cærulea: reliquis pinnis omnibus color aureolus, ut capiti etiam magna ex parte ac ventri, sed passim etiam rubedo intervenit, quæ barbulas quoque quaternas tingit. Dorsum ex viridi cæruleum, latera superius viridia, inferius aurea, &c. In summa suavissimis floridissimisque coloribus undequaque adeo eleganter pictus atque distinans est, ut vel cum rubri maris elegantissimis quibusdam, maximique variis piscibus certare posset. Narrat item captum esse aliquando apud suos Cyprinum hermaphroditum, in quo utriusque sexus notæ (hoc est & genituræ & ovorum vasa) comparuerunt. In piscinis vero contrarium quandoque reperiri, nempe neutrius sexus Cyprinos, nec mares nec fœminas, & hos forte esse, quos sponte nasci Rondeletius author est. Idem Gesnerus hac quoque forma Cyprinum alium captum esse testatur in Acronio sive Constantiense lacu, prope Retz, duos fere dodrantes longum in præsentia illustris & Generosi viri Comitis Wolff de Schamburg. anno salutis 1545. idibus Novembris Picturam ad se misisse Archillem Pyrminium Gassarum medicum eo tempore præstantissimum. Pronam partem nigro colore pictam fuisse, latera fusco, supinam luteo. Spectabilem in eo præcipue faciem, æmulam humanæ latitudine sua, nec non oculis, ore, naso, buccis ac mento. Hæc scripserat, cum eundem piscem Rephaël Seilerus juvenis Augustanus clarissimi medici Geryonis filius, cum omnimoda eruditione, tum juris scientia & comitis Palatini dignitate nobilis, pictum ad eum dedit, cum descriptione hujusmodi: Piscem hunc omnino qualem depictum mitto, fuisse captum in flumine Austriæ (quod vocant die Eris) in ditione comitis Julij de Hardegg prope urbem Retz anno 1545. mense Octobri, viri quidam eruditi & graves, mihi veluti testes oculati confirmaverunt. Faciem non aversam, prout reliqui, vel obtusam sed repressam, ab aliquo in planum aspectu tendente, cum temporibus utrimque latis, oculis binis, naribus, ore, mandibula, omnia effigie humana habuit. Pinnis, squammis, cauda, totoque corpore posteriore, ipsaque adeo magnitudine atque colore Carpam præ se tulit. Rete captus est solus, & ob raritatem ac maxime quod sensibus etiam ignotus esset, diu conservatus, & veluti miraculum quoddam passim asportatus.

## CAPUT VIII.

## *De Cyprino Lato Rondeletii.*

Cyprinus latus Germanis *Bresem*, Italis *Scarda* seu Scardula dicitur. Bellonius *Abramidem* veterum nullo fundamento adjecto arbitratus est. Cyprino adjungitur, quia est squamis, corporis specie & vita similis. Piscis est maximus & latissimus, *capite* parvo pro corporis magnitudine, dorso repando & cultellato, corpore compresso, *squamis* magnis tecto. Linea à branchiis ad caudam ducta curva est. Ad branchias pinnæ duæ sunt, in medio ventre duæ aliæ, ab excrementi meatu alia ad caudam continua. Hujusmodi pisces in lacubus maximis *nascuntur*. Vidit Rondeletius in Arverniæ lacu quodam istiusmodi pisces, qui binum cubitorum, pedum totidem latitudinem æquarent. Nostro in foro copiosissimè prostant: minores Scardas, majores propter dorsum insigniter repandum Gobbos quasi gibbosos nuncupant, suntque pedales plerumque bipedales rarissimi. Scribit Gesnerus *vadum* amare argillosum, vel albicanti argillæ simile: ideoque in lacu Tigurino non passim, sed superiore ejus parte capi. Stagnantibus a. aquis præcipuè delectantur, illicque muco, luto, herbisque *vescuntur*. Quare in iis tantum capiuntur fluviis, qui tardius fluunt, turbidaque sunt, & crassiore aqua, qualis est Araris: multi item in Gallia Belgica: nec in his ad eandem unquam magnitudinem accrescunt, ad quam in lacubus & stagnis. Mirum quod narrat idem Gesnerus, nimirum quendam in Polonia permultos horum piscium conjecisse in piscinam quæ mox superveniente hyeme tota congelata esset: & cum parendi convivii causa, remoto gelu pisces capere vellet, ne unum quidem invenire potuisse: sequenti a. vere rursus omnes apparuisse. Ad hosce latos Cyprinos referri debet piscis hujusmodi è Polonia missus, ubi Kloszcz dicitur, totus ex subcæruleo ad violaceum vergens, exceptis pinnis & cau-

Tab. XXIX. 5. Aldrovand. de Piscibus l. 5. c. 42.

cauda, quæ albicant. Pinna quæ ab ano est, longior & in exortu latior quam pars est, à pictore puto, expressa est. Habentur à quibusdam in pretio in Arvernia imprimis; ubi in lacu quodam magni & pingues capiuntur. Nonnulli partem in eis mediam expetunt; alii plus molestiæ ob minutissimas spinas inter edendum quam voluptatis afferre arbitrantur.

## CAPUT IX.

### *De Cyprino lato alio, & Ballero.*

Tab.XXIX. 5. Aldrov. de Piscib.l.5. c.43.

GEsnerus ex relatione Kentmani, *tria* hujusmodi piscis *genera* in Albi reperiri tradit. *Primi generis* pisces esse parvos, tenues, latos, colore subaureo, cui circa dorsum fuscus admiscetur. Dupla eis ad latitudinem longitudo, caput parvum. Pinna dorsi & cauda fusci coloris sunt: reliquæ verò quinque pinnæ, è fusco punicei. *Squama* ut in Cyprino. Genus hoc Miseni parvum cognominant, *kleinkarass*, vel à colore *Giblichen*. Vivaces sunt admodum. E piscinis & stagnantibus aquis in Albim veniunt. Raro octo digitos longitudine excedunt. Vescuntur gramine & argilla, ut & reliqui hujus generis pisces: quamobrem magis amant piscinas, quàm fluentes & lapidosas aquas, propter vadum herbosum & argillosum. Itaque rarius in Albi reperiuntur. In piscinis quidam multiplicari eos non patiuntur domini, impediunt enim incrementa & saginationes Cyprinorum, quos à pabulo depellunt. *Alterius verò generis karas*, aliquanto crassiores & longiores sunt. *Squamas* similiter ut prædicti vel ut Cyprini, è gilvo seu flavo nigricantes habent: vocantur autem Halbkarass, id est dimidii Carasi, quoniam è Caraso & carpa veluti compositi videntur. Hi quoque ut primi generis Carasi, & piscinis aut stagnantibus aquis Albim ingressi, pariunt in eo & crescunt. Utrisque caro est subflava, & in cibo viscosa, quomodocunque parata. Quo diutius verò in Albi immorantur, eo sapidioris solidiorisque carnis evadunt. *Tertii demum generis* Carasi tenuiores & latiores sunt, quam dimidii nunc dicti, similes primis, sed majores & pulchri, candoris argentei, habentque pinnas parte supina rubentes: superior vero pinna cum cauda obscurius è fusco punicea est. Hi pisces in Albi nascuntur, non aliunde (ut prædicti) ingrediuntur. *Pariunt* primum Iunio mense, secundò Ianuario, sicut & superiores, quibus temporibus etiam præcipuè capiuntur. Mediocriter augentur, ut sesquilibres aliquando aut bilibres capiantur. Assari solent & in pretio habentur. Fœminæ ovis gravidæ, elixæ etiam in aqua ad juris ferè consumptionem, vel copioso butyro ad jus sub finem adjecto, non displicuerint. Est in Frisia orientali piscis, quem *karutz* appellant, Carpa multis partibus minor, tergo magis arcuato & gibboso. Sexies in anno parere unanimiter affirmant, qui ipsum in vivariis servant.

DE BALLERO ita Aldrovandus: Aristotels Bellerum inter fluviatiles & lacustres bis meminit. Ballerus, inquit, & Cyprinus & cæteri fere omnes, cum parturiunt, undis se intrudunt. Et alibi: Ballero & Tilloni lumbricus canis exortu innascitur, qui debilitat, cogitque ad summa stagni efferri, qua æstu intereunt. Hunc Rondeletius eum esse conjicit, qui à Lugdunensibus, & lacuum qui in Allobrogibus sunt, accolis Bordeliere nominatur, quod littora semper sectetur & quærat. *Bord* enim littus significat. Cæterum cur Ballerum faciat, nullum adducit argumentum, nisi quod vita & moribus à Cyprino, quo cum nominatur ab Aristotele, non differat. Vilis est piscis. Strymonis amnis accolæ vulgo *Plestyam* teste Bellonio vocant, in Macedonia ad Pischiacum lacum, ubi plurimus est, modo *Platanes*, modo *Plestyam*, modo *Platogniam*. Hollandi, apud quos cum ob copiam, tum quod per se insipidus sit, vilissimus habetur, *een Bleye*. Bramæ, inquit Rondeletius, tam similis est, ut parum cautis pro Bramis sæpè vendatur, seb ab iis magnitudine corporis & squamarum differt & pinnarum & caudæ colore. Est igitur Ballerus capite brevi, ore parvo, sine *dentibus*, sed horum loco ossa habet aspera: sine lingua, sed *palato* carnoso: Pinnas duas habet ad Branchias, duas alias in medio ventre, ab excrementi meatu unicam ad caudam usque in dorso aliam. Posteriores pinnæ cum cauda rubro colore perfusæ sunt, ut in Percis fluviatilibus videre est; quæ in dorso est, nigricat. Linea à branchiis ad caudam curva producta est. Branchias quaternas habet, os in medio palato, ex adverso sita sunt ossa duo loco inferiore, altera parte serrata, quibus contrario occursu cum palati osse herbæ atteruntur. Ventriculum parvum habet, intestina pinguedine oblita, hepar ex albo rubescens, in quo fel viride splenem rubrum. Multis spinis abundat, frequentes *squamas* habet, rotundas & tenues. Tergus ejus nigricat, venter candicat. Oculorum pupillam Bellonius non ut in aliis nigram, sed veluti crystallinam esse asserit, iridem vero albissimam, ac tredecim squamarum ordines utrinque in lateribus habere.

Tab. XXVII. 7. Aldrov. de Piscib. l.5. c.44.

Bell. de Aq. l.2.

## CAPUT X.

### *De Tinca.*

Tab.XXIX. 7. Aldrov. de Piscib.l.5. c.45.

TIncam vulgatissimum ubique terrarum piscem, à solo inter veteres Ausonio memoratum, ab aliis quod nullo in pretio fuerit, neglectum, Iovius existimat. Bellonius Aristotelis ψύλωνα, quem Gaza *Fullonem* vocat Dorionis apud Athenæum γναφεᾶ, id est Fullonem dici, credit: metuo ne perperam.

Non

Non tantum n. Tincæ decocto, sed & aliorum glutinosorum piscium, Ichtyocellæ, Anguillæ, &c. maculæ eluuntur. Fullo quoque Aristoteli marinis piscis est, Tincam inter fluviatiles & Lacustres reponimus. *Mænam* non esse, quod Platinæ placet, vel ob ultimam hanc rationem, quia marinus est, certum est: Quid si verò, inquit Aldrovandus, Romanam vocem esse dicamus, à quâ sententia idem Iovius non videtur declinasse. Celebratur enim apud Ciceronem, quidam facetus Orator Placentinus cognomine Tinca, fortassis, inquit, ab hoc pisce cognominatus, quemadmodum Florentiæ Laurentius Medices senior, uti erat perurbanus, cuidam celebris familiæ civi, se domi Tincam ingentem exquisita arte coctam falso jactanti, Tincæ cognomen, quod illi postea fuit æternum, indidit. Quemadmodum Merula ob similitudinem cum Tinca, item Callarias noster, Tinca marina vocari meruerunt, quid vetabit, si Tincam etiam Merulam palustrem dixerimus? Hoc sanè nomine usus est doctissimus Scaliger his verbis: Ausonius sui temporis secutus plebem, usitatis nominibus, pulcherrimum poëma non est veritus inficere potius, quam aut ipse in ambiguo versari, aut jactare Authorem in obscuro: sic Alosam pro Clupea sive Thrissa, Tincam pro Merula fluviatili posuit. Habet quibus cum Cyprino similis est, habet item quibus cum plurimum ab eo discrepat. Corporis enim specie, pinnis earumque situ, & palato carnoso, cum eo convenit: squamis verò non item. Hæ Cyprino majusculæ, Tincæ vero perquam exiguæ tenuesque & muco semper obductæ: adhæc Tinca juxta oculos circulum habet rubrum, qui in Cyprino flavescit. Color omnibus haud idem, aliquæ enim subalbidæ sunt; plurimæ ex albo flavescentes, nonnullæ virides, quæ verò in maris degunt paludibus, ut in multis Hollandiæ locis, subnigræ sunt. Ausonius viridem dixit, cum plerumque flavescat potius. *Rostrum* habet breve ac retusum: os fere rotundum, ad ventrem inclinans, planè edentulum, at pro dentibus serrata ossa. Ex utroque oris latere, ubi inferius labrum superiori committitur, appendix pendet, ut in Cyprino, cutacea, rotunda, brevis, mollis, ac lubrica adeò, ut nunquam explicetur, conspicuave fiat, in digitis comprehensa extendatur. *Oculi* sunt magni & aurei. pinnæ binæ sunt ad Branchias, totidem aliæ in ventre, à podice una, in dorso alia brevis sine aculeo. Cauda in latam pinnam desinit. Branchias habet quaternas duplices, lapillos in capite Auratæ & reliquorum marinorum more, binos exiguos. Stagnantes potius quàm currentes aquas amat, ideoque in stagnis, lacubus ac paludibus quàm in fluminibus frequentior; & inter arundines ulvasque plerumque victitat, omnique anni tempore hisce in locis capitur. E rivis a. flumina majora quandoque intrat, sed degunt maximè, ubi vadosa sunt, vadumque ipsum limosum. Gregalis est, putrescentis limi sordibus vescitur, carne nequaquam. De *amicitia* ejus cum Lucio supra dictum est, quibus si lubet, adde, quod cum Lucius in cæteros tyrannidem exerceat, à Tinca quasi beneficii memor, prorsus abstinet. Cum occiditur, diu supervivere fertur. *Usum* in cibis quod spectat, insuavem habent carnem, quia impurum & damnatum alimentum: ideo commune est apud Italos mulierculas diverbium. *Nassuno mangia Tenca, che febre non sente*, & Ausonius vulgi solatia dixit. Diebus tamen canicularibus inprimis noxiæ putantur, quanquam Marsicana è Tucino lacu, qui nunc Celanus, quæ labio inferiore trito, quod saxoso ejus loco volutentur, à vulgaribus distinguuntur, laudantur: nec non illæ, quas parvus lacus quarto decimo ab urbe lapide, apud Bacanam sylvam, profert. Hac teste Iovio, nobilis quidam propinalis lautitiæ studiosissimus, autumno captas, allio lardoque contritis, additisque odoratis oleribus & multo aromate, in teganis ad vaporem tepidioris furni felicissime percoxit. Laudatur denique Thrasymena Tinca, de qua idem Iovius: Cum in cœna Leonis X. Pontif. discumbentes, pelagios pisces vario judicio certatim atque impensius laudarent, nobilis quidam Florentinus Tincis fortasse solum assuetus, extollatis, inquit, convivæ, ut lubet marinos pisces: ego certè Trasymenam Tincam conditam leucophago, his vestris Triglis, Spigolis & Rhombis prætulero: quo suo insulso dicto lachrymas omnibus præ risu excussit.

Veteres medici (inquit Medicus quidam apud Gesnerum) ad sopiendos capitis & artuum dolores, torpedines admovebant, quarum loco à mediterraneis Tincæ forsan usurpari potuerunt. Sunt qui non febrientium modo æstus Tincis pedibus subditis, seu alligatis vivis temperari, sed idem remedium adversus arquatum etiam morbum proficere putent. Iovius quoque scissas per dorsi longitudinem, pedum & manuum plantis applicatas, ardentis febris ardoribus plurimum adversari, quosdam tradit putare ex secta Iudæorum, qui quanquam sordidæ admodum, inquit, & ridentibus aliis talia experirentur, aliquando tamen ipsis æstuantibus exoptata blandimenta feliciter attulisse comperti sunt. Monet vero Rondeletius, ut id opportunè fiat, quod alioqui non modo nihil profuerit, sed contra maximè obfuerit. Frigiditate siquidem intro repellente ac magis constringente augeri incendium. Alii ictericorum jecori aut umbilico vivam imponunt. Ictericis aliqui Tincam viventem alligant umbilico, donec immoriatur, postridie rursus aliam alligant, idque etiam

certo die repetunt. Tinca immortua intus ac foris veluti croco tincta redditur, & plerique hoc remedio restituuntur. De *felle* hoc ex libro Germanico manuscripto habet Gesnerus: Fel de Anguilla, Thymallo, Tinca & porcello lactante, misce ad aurium remedia. Hoc enim infuso, pelliculas rumpes, fluxiones curabis, vermes aurium occides.

## CAPUT XI.
### *De Lota Gallorum.*

Tab. XXIX. Aldrovand. de Piscibus l. 5. c. 46.

LUgdunenses, inquit Rondeletius piscem qui in Arari invenitur, *Lotam* vocant, qui à Gebennensibus *Motella* quasi Mustella nominatur. Si quis Mustellam lacustrem vel fluviatilem appellaverit, non ineptè mea quidem sententia fecerit, modo non eam accipiat, quæ ex mari fluvios petit, qualis est Mustella Ausonii, qui Mustellæ nomine Lampretam nostram describere videtur. Lota Piscis est fluviatilis & lacustris. Mustellæ marinæ vulgari, de qua alibi diximus, similis admodum, nisi esset corpore rotundiore & spissiore. Ex maxillæ inferioris extremo pilus unicus veluti ex mento barba propendet, nullus in superiore eminet, ut in marina. (Gesnerus tamen in suis putat etiam supra duos pilos esse, sed in mortuis ferè latere, ut in maxima observavit.) *Pinnis* quatuor natat, duæ sunt ad Branchias sitæ, duæ in ventre, ab ano unicam continuam habet ad caudam, huic æqualem & similem in dorso, quam præcedit alia pinnula. *Cauda* mucroni gladii figura similis est. Parvulis *squamis* corpus tegitur, quod è ruffo fuscum est, & maculis nigris undulatim dispositis conspersum. *Dentes* parvulos & tenues habet. Muco oblita & lubrica Lota est, ut Anguilla. *Ventriculum* parvum habet cum multis appendicibus, intestina convoluta; *hepar* albicans, in quo fellis vesica, quæ ex viridi flavescit, splenem rubrum, *vesicam* oblongam aëre plenam, branchias quaternas & duplices. *Nascitur* in lacubus & fluviis leniter fluentibus, ut in Arari. *Hepar* pro corporis ratione magnum est, & delicatum habetur. *Ova* noxia, quemadmodum ova Barbi, quæ ventriculum lædunt & alvum turbant. Caro tota à Lugdunensibus habetur in pretio.

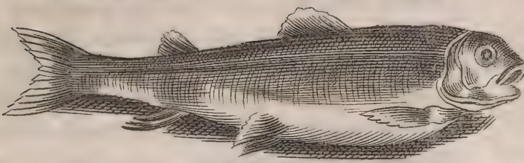
## TITULUS IV.
### *De Piscibus lacustribus.*

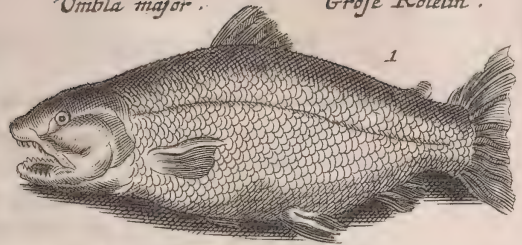
## CAPUT I.
### *De Umbla vulgari, & Rondeletii.*

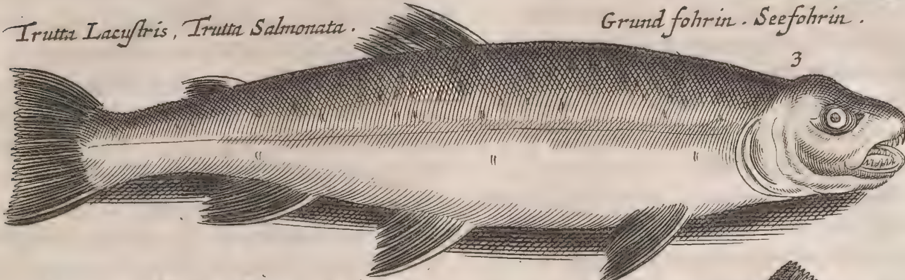
Tab. XXX. 1. 2.

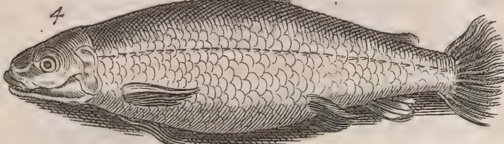
INter *Lacustres* pisces censentur, *Umbla, Trutta, Lacustris, Carpio, Lavarelus Allobrogum, Bezola, Albula, Albus Salviani, Farra, Pigus, Sarachus, & Schilus*. Umbla, quasi umbra, quod haud exiguam cum umbra fluviatili similitudinem habeat, dicitur. Rondeletius *Salmonem lacus Lemani*, quod corporis specie, pinnarum numero, situque & partibus internis. Salmonem referat, vocat. Helvetii à Colore circa ventrem rubicundo, *Rotele* nomen indidere. Duo ejus esse *genera* magnitudine maxime differentia in Lucernensi lacu Gesnerus tradit. Majorem circa Bielam Rott, alicubi Roote appellari: à Sabaudis *Routte*; circa Lemanum vero Umble minorem diminutivo nomine Rotele privatim dici. (Est & alius in Suevia & circa Augustam Rotele dictus, sed fluviatilis, non lacustris piscis; Truttis quoque affinis, Germanis cæteris ferè Huch nuncupatus, de quo suo loco diximus) Sabaudiæ circa Bielam *Ronson* vel *Bondelle*, illo nomine colorem indicari, hoc forte bonitatem. Denique piscem qui in lacu Bavariæ Ammersee vocatur, Germanice ein Pißling/ non alium quam Umblam minorem videri: conferri enim Salmoni parvo; & à dorso usque ad media latera coloris lutei esse dici, adeoque tenerum, ut statim *extra aquam* exspiret, nec in alio ullo ejus regionis lacu inveniri. *Umbla major* corporis forma partibusque omnibus Salmonibus & Truttis similis est. Os habet magnum, *dentes* vero non solum in maxillis, sed etiam sex magnos in lingua. Caput livescit, branchiarum opercula argentei sunt coloris in extremo aurei. Magis albicat quam minor. Nullis suggillatur lituris, unicam esse parvam tergoris pinnam Bellon. scribit: Rondeletius tamen non longe à caudæ exortu aliam sed admodum exiguam depingere videtur, & ipse Bellonius eandem in icone exprimit, & mox puto apophysim carnosam vocat. Idem Bellonius juxta ventrem, pinnam (in impressis codicibus branchia legitur sine sensu) utrinque unam esse ait, sed quam nec ipse, nec Rondeletius quoque pingit: duas sub ventre huic appositas, omnes sine aculeis: postremas piscem in duas æquales partes intersecare, sed partem quæ ad caput est, paulo longiorem esse. *Cutim* adeo glabram esse, ut squamis carere videatur. Tergus præ multo livore opacum apparere: ventrem præ albedine uti argentum micare: apophysim carnosam habere supra *caudam*, Umbræ, Truttarum, &c. more. Quaternis præditam esse *dentium* ordinibus in palato serpentium more, *linguam* ostendere aduncis in gyrum dentibus, crenatis, exertis & hamatis senis, vel eo pluribus communitam, præter hoc maxillam etiam inferiorem parvulis aliis exertis & parum falcatas in ambitum vallari, branchias habere utrimque quatuor: latera ejus virgula recta secari utrimque per medium corpus, parum repandum versus ventrem. Tres aut quatuor dodrantes plerumque longa est. In Lucernensi lacu brachii fere lon-

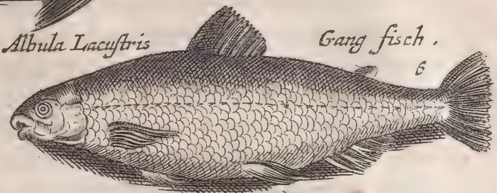
Bellon. de Aquatil. l. 2.

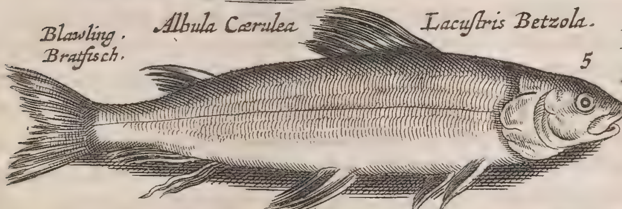

2. Vmbla min.
Rotelin pitzling

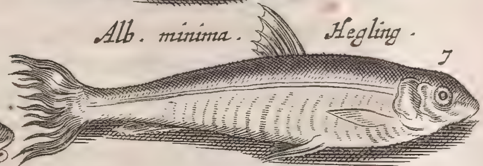

Vmbla major.
Groſe Rötelin.
1


Trutta Lacuſtris, Trutta Salmonata.
Grund fohrin. Seefohrin.
3

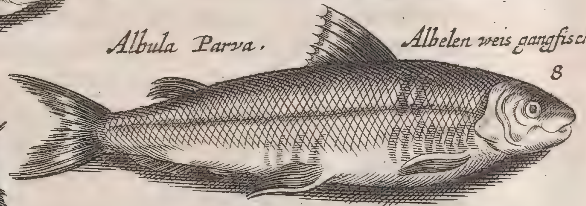

Lavaretus Albula
Adel fisch.
4

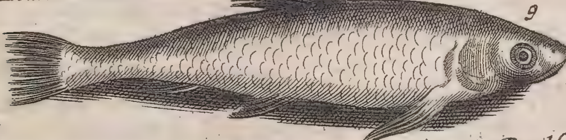

Albula Lacuſtris
Gang fisch.
6

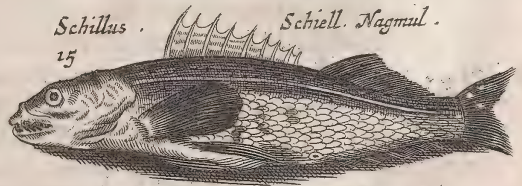

Blawling.
Bratfisch.
Albula Cærulea
Lacuſtris Betzola.
5

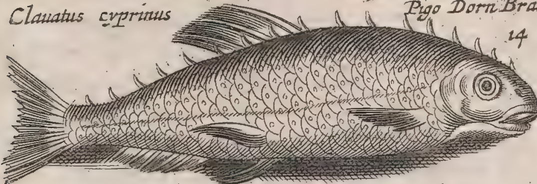

Alb. minima.
Hegling.
7


Carpio Benaci.
See fohrin.
13


Albula Parva.
Albelen weis gangfisch
8

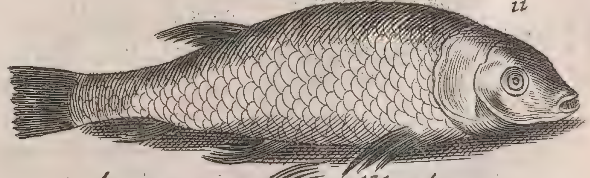

Alburnus Albus Salviani.
Weis fisch.
9


Schillus.
Schiell. Nagmul.
15

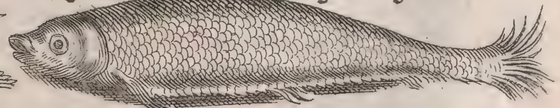

Clavatus cyprinus
Pigo Dorn Brachſmen
14


S. Qualus
Ein Art hering.
10


Farra. Alius. generis.
12


Farra albulæ lacuſtris ſpecies
11


Chalcis altera Rondeletij
ein Heringart. in Sieſſen Seen.


Agonus.
welſche Agunen.

longitudine excrescere Gesnerus testatur, & Rondeletius duos aliquando cubitos longas à Lemano lacu Lugdunum advehi. *Minor Umbla* (ut idem Gesnerus refert) dodrantalis plerumque aut brevior, pedem raro excedit, aut si amplius, increscit. Vidi n. inquit, aliquando palmos quinque longam. Octobri mense in Lacu nostro captam corpore latiusculo, nunquam tamen Umblæ majoris magnitudinem attingit *Ventre* turgidulo aliquando spectatur, propter *vesicam* nimium inflatam. Est a. vesica ei oblonga, ut Albulis, non distincta per medium. *Dorsum* totum cum dimidia laterum parte subroseum: Inferiora latera albicant. *Venter* albissimus est: caudæ color idem, qui dorsi pinnulam mollem & parvam, ut Truttæ, dorso extremo gerit. *Maxillis* est dentatis. Spinas etiam ceu dentes in *lingua* habet. Pinnæ omnes partim subalbent, partim crocei coloris sunt. Branchiæ quaternæ. *Lapillos* in cerebro habet. *Mares* ventre, pinnis & caudâ magis rubent, fœminæ candicant: eædem capite superius & dorso magis virent. Non tantum in Lemani lacu, sed & in aliis capitur. *Vescitur* pisciculis, quisquiliis & aliis. Si vel parum *saucietur*, velut moribunda supernatat. Capta quam primum aquas reliquerit, exspirare traditur. *Carne* est suavi, sicca, & cum senuerit dura, & quæ multorum judicio Asellis, imo saxatilibus succedere queat. Pinguis potissimum apud Allobroges capitur tantique fit, (inquit Bellonius,) quanti ditiorum bursa æstimare potest. Commendatur ab Helvetiis Novembri mense, & alias circa initium Decembris: quo tempore Gesnerus *ova* habere ait bona & solida, tardius vero caro ejus insulsa, pinguiuscula & flaccida apparet & ova dilutiora sunt. Tempore partus mensis inepta est. Cum elixatur, vino prius fervido injicitur, ne nimis mollis reddatur. Apud Allobroges pastitiis includi Bellonius refert.

Facit Rondeletius alterius mentionem, quam Lemani lacus accolæ *Umble chevaliere* forte ob magnitudinem, præstantiam & robur nominant. Neque verò à superiore solum differt, vel sexu, vel ætate; ut ex sequenti descriptione perspicuum fiet. Est igitur hic piscis Salmonibus & Truttis, quæ vulgo Salmonatæ dicuntur, similis, *rostro* recurvo, quo à superiore differt, id n. longius habet & acutius. Maxillæ inferioris extremum incurvum in maxillam superiorem, ejus rei gratia excavatum recipitur ut in Salmonibus videre est. Maxillæ lineis multis distinctæ sunt. *Dorsum* ex cæruleo nigricat. *Venter* aureo colore est. *Hepar* flavescit, in eo fel: *splen* nigricat. *Ventriculus* gulæ subjectus est, longus, spissus, cujus innumerabiles sunt appendices, quemadmodum in superiore. In insignem magnitudinem excrescit. Carne est sicca & dura: in assulas dividitur, que Caryophyllis confixæ in craticula assantur, & oleo sive butyro irrigantur. Paratur etiam hic piscis Truttæ modo. Caput maxime commendatur, ut Salmonis.

## CAPUT II.
## *De Trutta Lacustri.*

QUam nos Truttam Lacustrem vocamus, eam Galli *Truttam Salmonatam*, Rondeletius *Salmonem lacustrem* vocat, cumque Truttis vulgaribus grandior sit, Salmone minor, *Sarionem* ab Ausonio dici Bellonius & Rondeletius opinantur. An sit *Anchorago* Cassiodori, quod Gesnerus opinari videtur, superius diximus. Ex Truttorum genere esse. Salmonique similem cum ex corporis forma, partiumque externarum & internarum similitudine, tum ex nomenclatura Gallica notum est. *Differt à Salmone* magnitudine & maculis. Minor n. & maculas in lateribus purpureas, multo quam Salmo copiosiores habet Truttæ, itemque in fluviis rapidis & limpidis inveniuntur, non sunt adeo maculosæ, magnitudineque, succo, carnis colore & substantia multo inferiores. Umbla vero nullis ut dictum est litturis suggillatur. *Gesnerus hunc piscem diligenter intuitus, his verbis describebat: Squamulis* tegitur minimis, bene dentatus est, & *lingua* etiam utrimque dentibus munitur. Caput colore nigro, cæruleoque mixto, dorsum partim glauco, partim subnigro, partim cæruleo, partim subviridi. In lateribus puncta nigra. Pinna in medio dorso multis nigris maculis variatur, reliquæ albent. Habet & ultimam illam dorsi mollem *pinnulam*, ut reliquæ Truttæ: Branchias quaternas. *Appendices* non toto circuitu intestini, sed ab una tantum parte magnas, oblongas, bipartitas, utrimque circiter 18. habet, & alias sex separatim ex opposito, ventriculum seu majus intestinum versus. Hæc ille. Ad duum triumve cubitorum *magnitudinem* accrescit, in Lario lacu ad 50. quinimo, Jovio authore, ad 100. etiam libras. Initio æstatis *caro* ejus rubere incipit, duratque is color usque ad Augustum, vel saltem ad Divi Jacobi diem, quo tempore partu jam absoluto, colorem rubicundum ammitit. Gesnerus loco differre invicem istiusmodi lacustres testatur; alias n. in vado ipsius aquæ degere, præsertim argilloso, hasque magis pinguescere, & palato sapidiores esse, alias circa summas aquas, ubi muscas appetunt, minus pingues & vilioris pretii: illas apud suos Grundforinen/ has Schwabforinen appellari. Duo item *genera* capi in montanis lacubus quos Athesis facit, quorum unum ab aureo colore Goldforinen/ alterum à nigredine Schwartzforinen appelletur.

*De loco & natura hujus piscis ita Aldrovandus*: Lacustris piscis est, sed qui ex lacubus fluvios quandoque subit certo tempore, instante nempe partu. E Lemano in Rhodanum *ascendere* ajunt vere, inquit Gesnerus, ut & circa

Tab. XXX. 3. Aldrovand. de Piscibus l. 5. c. 59.

circa Sedunum capi: at in Tigurino & Acronio lacubus neque eodem tempore migrare putat. Acronii lacus incola *paritura* ad Rheni influentis ostium ascendit, ubi cum pepererit, rursus descendit. Conferri ajunt hunc piscem junipero, nam sicut hæc tertio demum anno fructum perficit, ita etiam ejus fœtus ad tertium usque annum crescens, perficitur: *parere* plerumque Julio & Augusto, alias citius tardiusve, prout cœlum magis minusve calidum fuerit. Jam vero magno licet sit corpore, suâ tamen naturâ agilis quoque est, aliarum Truttarum more. Tradit Jovius sese audivisse majores istas Truttas lacus ripis lascivo excurso extremos arenæ margines aliquando justi passus longitudine prosulcasse. Laudantur vehementer *in cibis*, *Carnem* habent solidam, rubicundam, & saporis optimi: aliquando tamen præ nimia pinguedine nauseam movent, & mortuæ paucissimis horis, quod pinguis illa teneritudo quam sæpissimè conputrescant, gratiam saporis amittunt. Larianæ multo succo corpora replent, & genitalem humorem copiosè suggerunt. Præferuntur, si Jovio credimus, Soranæ aliis, in Acronii lacus parte inferiore captæ, illis quæ in superiore parte capiuntur: item quæ circa fundum pascantur, iis quæ circa summam aquam. Ab Helvetiis Februario commendantur, ab aliis simpliciter æstate, dum pulpæ earum rubent. Spinæ dorsi & Caudæ assæ, vel principum mensis inferuntur.

## CAPUT III.

### *De Carpione.*

Tab. XXIX. 3. Aldrovand. de Piscibus l. 5. c. 50.

QUis sit apud Veteres Carpio, ignoratur, Moderni quidam in solo Benaco lacu reperiri, & à carpendo auro dici ajunt. Alii ablatâ priori syllabâ, *Pione* vocatum fuisse, ac tandem *Carpione* quod cum quidam piscem edisset, careque supputanti solvisset, carè se Pione edisse diceret, perhibent Fracastorius à carpo nauta, à Saturo Benacum trajecturo, quod aurum ipsi extorqui vellet, in carpionem mutato derivat. Lacustri potissimum Truttæ congener statui potest. Nam & corporis figurâ, partium numero & carnis substantiâ ei similis est: punctisque similiter nigris notatur, ac denique pinnulam dorsi posteriorem mollem, ut illa habet. Evidentibus tamen ab eâ interstinguitur notis. Prominentiori enim rostro, majoribus oculis, candidiore & turgidiore ventre, ac nigricantiore dorso est: *magnitudo* Truttæ lacustri duorum triumve plerumque cubitorum, cum Carpio pedem excedere nunquam visus sit. *Dentes* habet non in maxillis solum, sed etiam in palato & lingua, *squamis* tegitur tenuibus. Ventrem habet candidum atque argenteum, dorsum subnigrum. Qui ab Aldrovando exprimitur, lateribus est fere rubicundis, intensius verò rubet lineâ corpus dividens. Ventre pinnisque candicat, *Tergus* ad cæruleum inclinat. Solius Benati lacus alumnum esse omnes ajunt: negatque Petrus Bembus alibi capi, huncque piscum capere atque cognoscere Friderico Imperatori voluptati fuisse. Atqui Salvianus revera reperiri nascique asserit in parvo & limpido lacu, haud procul ab Alvito Campaniæ oppido ex-oriente, (vulgo illago della posta appellato) ex quo Fibrenus fluvius exoritur: esse tamen Benacinis minores, & vix libram unam implere. Profundiora aquæ *loca* amat. Pisciculis *vescitur* & quibusdam lacus recrementis. Bellonius Phryganii edacem esse tradit. Auro *vesci* paulo ante negavimus. Carne est duriuscula, siccaque, minime glutinosa, rubescente, Truttis & Salmonibus simili. Plus æquo servatos contabescent & deteriores fieri ajunt, id quod & multis aliis piscibus accedit, maximè iis qui delicatiore & friabili sunt carne quamobrem Benaci accolæ, in sartagine frixum, foliis involutum, aceto in quo aromata prius ebullierint, irrigatum, per proximas urbes circumferre, quem condiendi modum vulgus ab hoc pisce acarpionare, alii amarinare nuncupant. Platina spinam in capite gerere scribit pernitiosam, eamque inter edendum cavendam: cujus tamen apud alios nulla mentio est.

## CAPUT IV.

### *De Lavareto Allobrogum, & Bezola.*

LAvaretus à munditie & candore, quod nunquam sordidus sit, nomen sortitus est. Bellonius ex Truttarum genere esse ait, Rondeletius, Salmonum, Truttarumque generi adjungendum suaderet, inquit, pinnula illa dorsi posterior adiposa Salmonum & Truttarum generi propria nisi multa alia reclamarent, ut oris constitutio Thrissis quam Salmonibus similior. *Os* sine dentibus, caput compressum, corpus *maculis* carens caro mollis & candida. Quamobrem Lavaretum inter Salmones (Truttasque) & Alosas, ambigere judicat. Bellonius exactissimè delineavit his verbis: Piscis Lugduni satis cognitus, Umbræ similimus, nisi *simus* esset, *dentibusque* omnino careret: *Bisulam* (Bezolam) tamen vulgarem magis refert: sed Lavaretus nunquam pedem excedit, neque crassior est eo quod pollex & index capere possunt. Capite est oblongo, *squamis* tenuibus, albis, atque ut in Trutta parvis exiguam in tergore gerit pinnam, duas ad ventris latera utrimque circa branchias, ac totidem sub ventre ei oppositas, quæ tergoris fastigium occupat: aliam quo-

Tab. XXX. 4. Aldrovand. de Piscibus l. 5. c. 51.

Bellon. de Aquat. l. 2.

quoque parvam in eo interstitio, quod est inter caudam & anum, quæ omnes nigricantes apparent. *Linea* à supercilio subrubra per latera ad caudam protensa insignis est: *cauda* bifurca, pinnisque ad extrema nigris, fimbriatis ac laciniatis. Ventre laxo & prægrandi, ut in Trutta. Hoc item à Cæteris piscibus differt, quod *nare* est recurta, atque (ut in Harengiis ac Logiis) ossiculis quibusdam prominentibus insigni, labiis nullum *dentium* rudimentum ostendentibus, appendice glabra ac carnosa *caudæ* insidenti, in Umbræ modum. Neque tamen *dentibus* caret: ossicula enim ad ejus fauces atque œsophagi ingressum utrimque conspiciuntur, senis hinc inde denticulis, ut in Themolo, comminuta. *Branchiæ* illi sunt utrinque quaternæ ac simplicissimæ, quarum extrema, quæ capiti inhæret, reliquis sane minor est, nullis lateribus maculis est insignitus, totumque hujus piscis corpus, dempto tergore argentum est. Verumtamen si ad ejus internas partes advertas, *costas* quinque & triginta utrinque connumerabis, cernesque *cor* illi esse pallidum ac trigonum, pericardio inclusum: *hepar* album, unius tantum lobi, ut in Exocæto & Delphino, in cujus latere dextro fellis vesicula adsuta est. *Lien* à sinistris apophysibus & stomacho incumbit. *Intestina* nullas habent revolutiones. Nam gula usque ad ventriculi fundum deducitur, qui per piscis longitudinem delatus, ac sursum quidem reflexus, duodenum parit à dentibus suffultum, in cujus gibbo innumeræ apophyses spectantur: ex quibus vena oritur, per quam sanguis defertur ad hepar Apyloro sequitur aliud intestinum, quod nullis anfractibus circumductum, rectà ad anum tendit. *Vulvam* utrinque bicornem habet, tenuibus *ovis* conspicuam. Cætera in congeneribus piscibus describentur. Lacum Allobrogum, ut Burgetii & Æquibeletii proprium Rondeletius facit. Bellonius ex Lemano quoque adferri scribit. Caro ei candida, mollis, suavis, minimè glutinosa, boni succi, mediocriter nutriens. Bellonius in tantis in Gallia delitiis haberi scribit, ut regiorum œconomorum chartæ frequenter inscriptum habent.

Tab. XXV. 5. Aldrovand. de Piscibus l.5. c.52. BEZOLÆ nomen huic pisci lacus Lemani accolæ dedere, Bisulam Bellonius dixit. Latine *Cephalum* vel *Mugilem Lacustrem*, vel potius *Leuciscum Albalamve* lacustrem appellare licebit. Bellonius semel tantum hujus piscis meminit, Lavaretum Bisilam magis quam Umbram referre inquiens. Sed Rondeletius exactius, ut Lavaretum, inquit, Lacus Burgetius, & Æquibeletius ferunt, ita Lemanus Bezolam vulgo dictam, non admodum dissimilem, nisi quod colore minus est candido ad cæruleum inclinante: rostro acutiore, capite minore, ventre latiore & prominentiore. Nullum piscem reperias, cum quo melius comparari possit, quam cum Harengo, quam in marinis depinximus. Carne est molliore quam Lavaretus, & ab eo saporis suavitate & succi bonitate multum superatur, nec in pretio habetur. Proprius est Lemani lacus.

## CAPUT V.

## *De Albula parva, & minimâ Gesneri.*

ALbulam parvam non sui generis piscem esse, sed Albulam sive Bezolam cæruleam secundo tertiove suæ ætatis anno ita vocari, quidam opinantur, quibus piscatores nostri, inquit Gesnerus, contradicunt, quod cæruleos observarint, secundo etiam ac tertio anno forma coloreque à genere Albularum (de quibus hic loquimur) differe. Cognatus est hic piscis cæteris lacustribus albis. Nam & species & sapor fere omnium non dissimilis est. Albula magis quam Bezola albicat: cauda tamen & reliquæ pinnæ, præter eas quæ juxta branchias sunt, nigricant in extremitatibus. *Dorso* color glaucus: alicubi tamen purpurei quiddam & cærulei mixtum videtur. Caput ex glauco cæruleum. Inter caput & dorsum color viridis, ceu gemma relucet. Branchiæ ei quaternæ. Hyeme aliquando memini me videre hunc piscem *squamis* per latera exasperatum, eminentibus per singulas squamas veluti tuberculis. Ajebant hoc indicium esse recentium & vivarum. *Capiuntur* Albulæ in summa parte Tigurini lacus, juxta locum quem Buchberg vocant, diebus ferè quatuordecim post diem divi Martini, & ad oppidum Rapersullam circa ipsum divi Martini diem. A *partu* in lacum nostrum descendunt (sed non tam procul ut cæteræ Albulæ) usque ad Ver: deinde rursus ascendunt tota æstate, usque ad divi Martini diem. Capiuntur etiam in Gryphio agri Tigurini, multo majores quam in nostro, & in Halvillensi Bernensis agri. Augusti & Septembri mensibus præcipue laudantur, quod suaviores eo tempore solidioresque sint. Postea enim pariunt, & mollior earum caro fit, & succus in fœturam consumitur. (Tab. XXX 7.8. Aldrovand. de Piscib. l.5. c.53.)

De ALBULA MINIMA sic Gesnerus: Albulam minimam hunc piscem voco, inquit idem Gesnerus, quem nostri Hagele vel Haling, quasi Haleculam appellant. Friburgi Helvetiorum (ut audio) Pfaren / Lucrenæ Nachtfisch / quod noctu fere irretiatur, ut quidam putant. Sed mihi piscator Lucernensis affirmavit, Nachtfisch vocari Albulam cæruleam anno primo, cum circa diem divi Johannis æstate jam ad digiti longitudinem excrevit. Tota specie accedit ad illam quam proxime albulam parvam nominavi; sed plerumque minor est, & in capite minus viridis. (Aldrovand. de Piscibus l.5. c.54.)

viridis. Si piscem erectum inspicias per dorsum aliquid coloris purpurascentis in lateribus apparebit. Branchiæ ei quaternæ sunt, pinnulæ albent. Ore aperto superioris mandibulæ extremitas deorsum tendit. Os habet longiusculum, *dentes* nullos. Julio *coëunt*. Noctu tantum *capiuntur* retibus ad passus quadraginta aut quinquaginta demissis. Cum cœlum serenum est, altius descendunt cum nubilum, ascendunt. Densissimis gregibus præ cæteris Albulis capiuntur, non passim in lacu nostro, sed maxime à pago Vædesuilla, usque ad Insulam & versus alteram ripam à loco Surenbach usque ad arborem longam. Diebus quatuordecim fere à natali Domini capi incipiunt & immixtæ eis Albulæ cæruleæ aliquot, & mox exprirant. Cum captæ mox expirent, in recentes habeantur matutino tempore potius ad prandium coëmuntur, & assi in craticula quam calidissimi à gulonibus devorantur, qui eam ob causam non universos, sed paulatim alios assari jubent, ut statim assumtis prioribus, fervidi posteriores mensis afferantur. Embamma additur ex aceto, sapa, pipere, sale & potri aut cepæ foliis concisis. Placet item recens in jure albo frigido, apio copiose inspersо, maxime per mensem Decembrem. Sale idem conditus infumatusque comendatur.

## CAPUT VI.
## *De Albo Salviani & Farra.*

Tab. XXX. 9. 10. Aldrovand. de Piscibus l. 5. c. 55.

ALbus Salviani, *Capto lacustris* Gesneri est. Quamvis Squalo Alburnove appellato pisci persimilis sit, ab eo tamen evidentibus quibusdam notis facilè internosci potest. Primum enim etsi uterque latitudinis ratione oblongus appareat, eadem nihilominus utriusque existente latitudine, Albus paulo longior Alburno conspicitur. Deinde rostro acutiore, oculis majoribus ac dorso magis repando Albus est. Nam cum Alburni sensim atque modice, Albi repente ac plurimum à capite extuberat *dorsum*. Pinnarum autem tum in lateribus, tum in dorso ac in imo ventre existentium, situ ac numero ei cum Alburno conveniente, earundem colore ab invicem discrepant: subnigras enim Albus: subrufas verò Alburnus eas habet. Postremò amplioribus *squamis* albus tegitur. Ventreque atque lateribus, æquè atque Alburnus candidus atque argenteus est: capite vero ac dorso magis quam ille subviridis. Magnitudine non differunt. Uti enim Alburnus, sic & Albus pedalis, frequens: bipedalis verò aliquando tantum reperitur. Lacustris piscis est, non tamen in lacubus omnibus aut eorum quam plurimis, ut Tinca, Lucius, Squalus ac Barbus, sed eorum nonnullis solum reperitur. In Trasymeno enim lacu, ubi etiam Albo vulgo vocato, frequens satis in fine veris *capitur*. In fluminibus eum reperiri huc usque non observavimus: estque advertendum, ne quispiam eum in fluminibus etiam reperiri contendens, Squalum pro Albo nobis ostendat, in mari nec nascitur, neque ex lacubus fluminibusve ad id descendit. Duram *carnem* habet Albus, & propterea ægre coquitur. Insipidus adeo est, ut piscium omnium jure vilissimus censeatur. Nec enim ulla condiendi ratione sapidus effici potest. Torrefactus tamen paulò minus ingratus est palato, solumque in aliorum piscium penuriâ eo vesci solemus.

FARRA, Fora & Pala quoque dicitur. Lavaretos vel Thrissas refert, ut scribit Rondeletius, magnitudine cubitali, ore parvo, sine dentibus ut in Thrissis, colore cinereo, corpore depresso & lato, *squamis*, pinnarum situ & numero Lavaretis similis, linea à branchiis ad caudam recta & candida ducta est. Pinnulam dorsi mollem pinguemque habet; caudam latissimam. *Carne* est candida & suavi, quæ Laveretorum Truttarumque carni non cedit. Tab. XXV. 11. 12. Aldrovand. l. c. cap. 56.

Æstate & autumno *capitur*, hyeme in altis gurgitibus latet. Sale conditur & servatur in hyemem. Sic ille. Cæterum monendus est Lector in Rondeletii codicibus diversum piscem, quem in Lemano Vangeronem vocant, huic capti haud recte per librariorum incuriam præfigi.

## CAPUT VII.
## *De Pigo, & Schilo.*

PIsci, quem descripturi sumus, Verbani Lariique lacus accolæ *Pici*, *Pigi* & *Picqui*, quod clavis suis seu aculeis pungat, nomen imposuere. Rondeletius *Cyprianum clavatum*, Albertus *Vergiliadem*, quod Vergiliarum ortu appareant, dixit. Cypriano, describente Rondeletio ita est, similis ut demptis aculeis Cyprianum esse affirmes. Est enim eodem corporis habitu, pinnas totidem eodem in loco sitas, os, oculos, eodem modo carnosum, interna omnia similia habet. Vita item, moribus, sapore, succo Cypriano similis, nisi quod paulo melior est. *Salvianus diligenter sic descripsit*. Pigus piscis est capite rotundo: rostro obtuso, nec admodum extento, ore mediocri & edentulo. Tab. XXX. 13. 14. Aldrovand. l. c. cap. 57.

Branchias habet utrinque quaternas, & juxta eas, pinnas binas, utrinque unam: aliasque in imo ventre, caudæ magis quam capiti vicinas. In dorso ferè medio una haud magna, nullis aculeis armata reperitur: Imo ventri propè caudam alia una etiam minor hæret. *Cauda* ipsa in falcatam pinnam desinit. Totius *figura* ni paulo longior esset, ovata censeri posset. *Squamis* magnis tegitur, ex quarum medio albi & pyramidati *aculei*, in fine veris & ineunte æstate, enascuntur. Quibus cum primis 40. æstivis diebus horreat,

reat, æstate procedente imminuuntur primum, demumque prorsus delitescunt. Quapropter primis illis æstivis diebus demptis, reliquo anni tempore prædictis pyramidatis aculeis omninò caret: unde cum Plinius scribat: Duo lacus Italiæ in radicibus Alpium Larius & Verbanus appellantur, in quibus pisces omnibus annis vergiliarum ortu existunt squamis conspicui crebris atque præacutis clavorum caligarium effigie, nec amplius quam circa eum mensem visuntur. Dubio procul Pigum piscem, etsi innominatum eum relinquat, describit, cum is (ut infra monstrabimus) Larii & Verbani lacus alumus sit, & (uti diximus) in prima æstate (quo quidem tempore vergiliæ exoriuntur) ejus squamæ parte media, clavorum caligarium instar, præacutæ fiant. Habent enim caligares clavi, qui à caligis militaribus, quibus suffigebantur, dicti sunt, pyramidata capita. Ejusmodi aculeos, sicuti Majo & Junio tantum mensibus, in dorsoque solum & lateribus; & non in ventre, Pigo enasci asseverant omnes, sic non fœminas, sed mares tantum inhorrescere testantur nonnulli: Venter ex albo languide rubet: tergus ex cæruleo nigricat. Quod ad interanea attinet, nil habet præ cæteris piscibus peculiare atque animadversione dignum. Cum maximè excreverit, quinas aut senas libras non excedit. Solius Larii atque Verbani lacus accola est. Nemo enim in alio lacu flumineve eum reperiri hucusque (quod sciam) animadvertit. Et licet frequentiores in prima æstate, cum clavis illis caligaribus insigniti apparent, in iis lacubus capi soleant, reliquis etiam omnibus ferè anni temporibus, in eisdem, etsi non æque crebro, capiuntur. Majo Mense circa lacus littora *parit*. Sapore & succo Cypriano est similis, paulo tamen melior. Salvianus ei sapidissimam, ideoque cum optimis quibuscumque dulcis aquæ piscibus conferri posse & maxime in æstatis principio captum: hoc enim tempore nulli piscium esse secundum, & quovis denique modo conditum, probe semper sapere.

Aldrov. l.c. cap. 59. SCHILUM, qui & *Nagemulus*, ita describit Gasserus: Nagmaul piscis est in Ambronis lacu Bavariæ, qui raro capitur, quoniam raro altius natando evehitur. Longissimus ulnam æquat. Formâ non dissimilis est Lucio, nisi quod in aqua subviridis, extra aquam verò dilutior apparet: oculis albicantibus, ore retro juxta maxillas minus lato. Squamarum magnitudine, ordine & asperitate Percam refert. Pinnæ dorsi erectæ, *aculeis* tres fere digitis rigent. Præter dorsi spinam paucas alias & parvas habet. Parit Martio. In cibo quidem optimus est Majo & Junio. Elixatus, assatus & frustatim concisus etiam frigi solet. Pinguis est admodum, & carnem etiam coctus albissimam servat.

## CAPUT VIII.

### *De Saracho.*

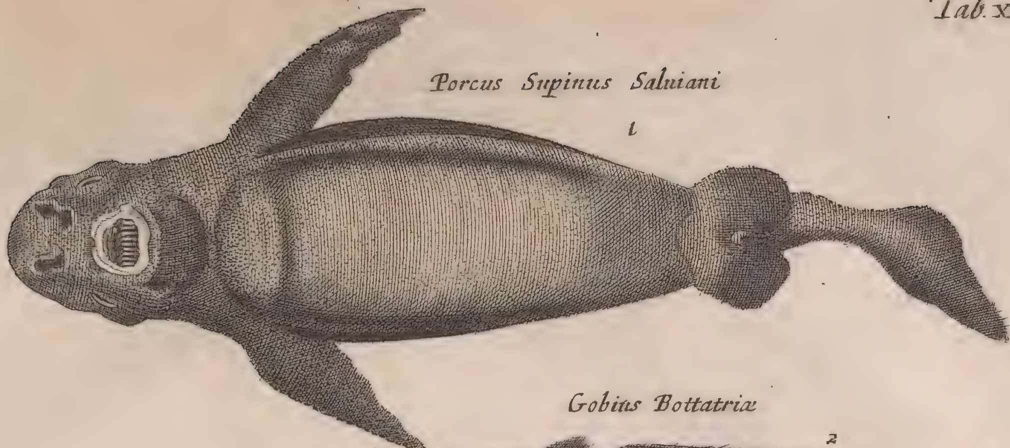
PIscem quem Albanenses *Sarachum*, Ichtyopolæ *Sarachinum* vocant. Bellonius *Agonum*, Jovius & Salvianus *Aconem*, Fracastorius & Jovius *Aquonem* vocant, ab ossiculis sine dubio illis acutis, quæ asperam spinosamque in ejus ventre lineam constituunt, & veluti acus quidam sunt. Rondeletius *Chalcidem*, quem Gaza *Aëricam* vocat, dici opinatur, alicubi fortè *Sardanella* dicitur. De ipsorum Generibus ita Bellonius: Tres sunt apud Insubres lacus in quibus piscem vulgari Mediolanesium idiomate, Agonum nominatum capiunt, varium quidem eum. Tab. XXX. Aldrovand. de Piscibus l. 5. c. 58. Bellon. de Aquatilib. l. 2.

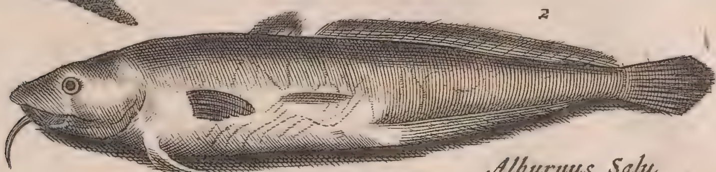
Larius enim lacus, qui hodie Comensis cognominatur, Agonos educat exiguos ac magis populares, Sardis similes, dempto quod ventre sunt latiore: neque alio quam Mediolanum transferuntur, aut saltem raro Mantuam prætergrediuntur. Eos doliis muriâ conditos adservant, quanquam etiam mediocriter sicci sine muria comperiantur. Verbanus lacus, quem lacum majorem cognominant, multo majores Agonos quam Larius educat. Indigenæ urbium, quæ ad ejus litus sitæ sunt, Aronan, Palencza, Cornobio, Locaria & Eugudræ vocatos pisciculos magno proventu capiunt, mediâ magnitudine inter Larios & eos ex lacu Lugaræ, quos Indiginæ urbium nominant *Campignon* & *Buisson*. Benacus autem Lacus magnitudine insignes Agonos profert. Sed nec Urbani aut Benaci Agoni muriâ condiri solent, ut minores. Hæc ille; & mox rursus de Saracho. Duo, inquit, tresve lacus sunt in Epiro, in quibus Sarachi capiuntur, quos ubi sale condierint, exiccârint, & fumo infecerint, Venetias, Anconam & aliò navigiis transvehunt. Quorum eos maximè in pretio habere solent, quos de la Bojane hujus nominis flumine ac lacu cognominant. Horum verò duo comperiuntur *genera*, alterum minus, alterum autem Clupeæ ferè magnitudinis. Minores Sarachi quadrante longiores non sunt, majores pedalem implent longitudinem. Ambo eâdem linea sub ventre præditi sunt, quâ Clupea insignita est. Cæterum Agoni omnes (inquit idem Bellonius) *squamas* habent levi contactu decidentes, tenues, latas & transparentes: corpora argenteo colore nitentia, sed parum nigricant in tergo. *Desquamati* super argentum tersissimum refulgent. Oris rictum habent grandiusculum sine *dentibus*: pinnam in tergo simplicem, parvam, duas in lateribus sub branchiis, quarum omnium exterius tegumentum spineum in medio crenatum est. Oculos valde grandes proferunt, caudam

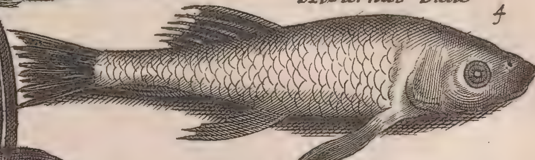
in penicilli modum discissam. Utrinque nonnunquam lituris duabus, rotundis, ac nigris, interdum pluribus sigillatur in tergo. *Lineam* sub ventre habent serratam, ad anum desinentem. quam si digito in adversum confrices, cultri modo acutam percipias. *Branchias* habent utrinque quatuor, internâ parte veluti fimbriatas, quod etiam Harengis, Celerinis & id genus piscibus accidit. *Cor* ut semen Cicerculæ trigonum inter anteriores pinnas sub branchiis occultatum. *Hepar* subrubrum sinistro stomachi lateri & œsophago incubans, ipsumque pylorum amplectens. *Stomachi* figura in conum turbinatur, à cujus superiore parte pylorus exit, ac multis apophysibus cœcis circumdatur. *Lien* dextræ Stomachi parti, inhæret ruber, à pyloro intestinum non reflectitur, sed recta ad anum tendit. Triginta sub ventre *ossicula* acuta, asperam in hoc pisce lineam constituentia, connumerare potes. Hæc omnia itaque Bellonius, quibus addi potest, Hosce pisces ita pinguescere referente Rondeletio, ut cum in craticula assantur, pinguitudo veluti oleum distillet, adeò ut ab hac pinguedine, sint qui *Liparim* appellent. *Carnivori* sunt, & pulices aquaticos venantur. De *generatione* prodit Salvianus, Acones fœminas ovis gravidas, maribus semine refertis consequentibus, ad saxosa litora Majo mense adnatare, ibique illas parere sua ova, hos suo semine fœcundare, moxque pusillos inde procreari pisciculos, qui intra paucos dies ad digiti augeantur magnitudinem, tuncque vulgo *Antesitos* vocari. Aqua exempti mox *emoriuntur*. Gregatim *vivunt*, & temerè in retia incidunt. Adeo sunt *timidi*, ut vel à tremula umbra terreantur. A Luciis, Cyprinis & Truttis adeo sibi metuunt, ut aliquot aliquando millia, insequentem inimicum longo per lacum tractu pavidi fugiant, jucundo intuentibus spectaculo. Alosis sapore persimilis, vere graciles, autumno optimos Jovius facit. Salviano Julio, Augusto, Septembri & Octobri mensibus probantur. Crassiusculum tamen succum gignunt, difficulter concoquuntur, & mediocriter nutriunt. Cum saliendi causa exenterantur, *oleum* ex interaneis ad lucernarum usum colligitur.



HISTO-

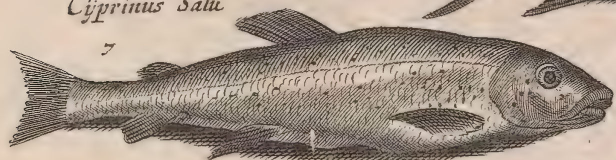

Porcus Supinus Saluiani
1

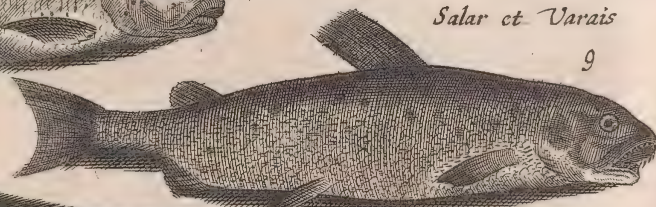

Gobius Bottatrix
2


Alburnus Salu
4

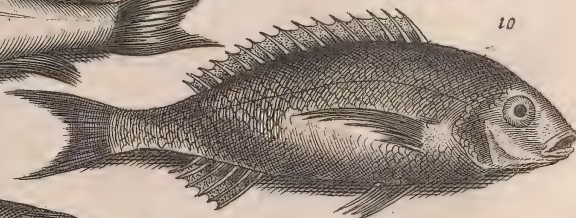

Mesora uel Blennus Salu
5

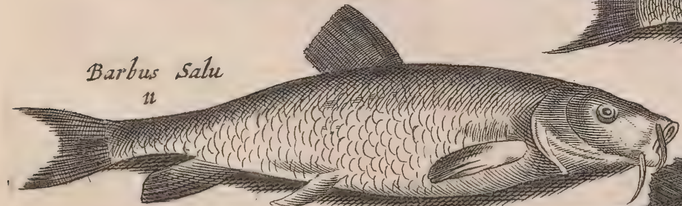

Thymus Salu
6

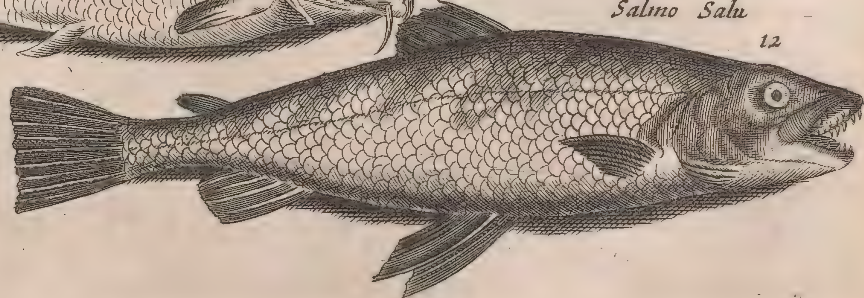

Cyprinus Salu
7

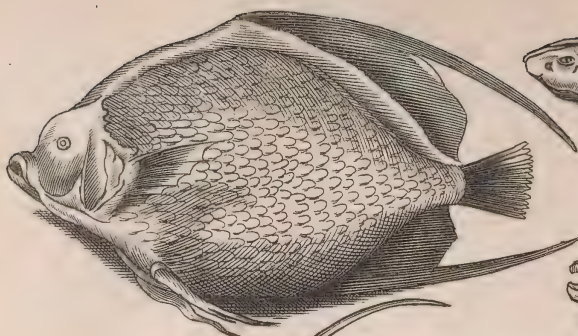

Salar et Varais
9


Obis 8


Rubellius Salu
10

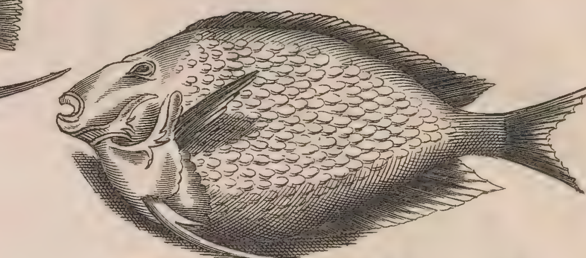

Barbus Salu
11

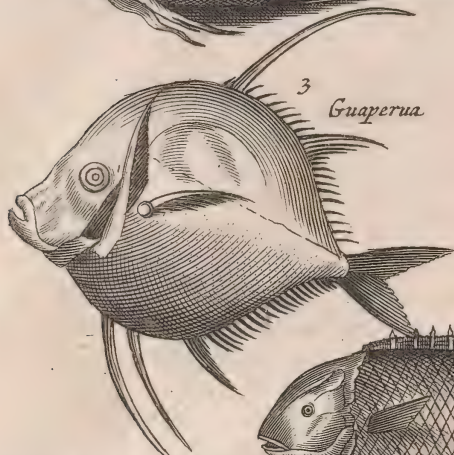

Salmo Salu
12



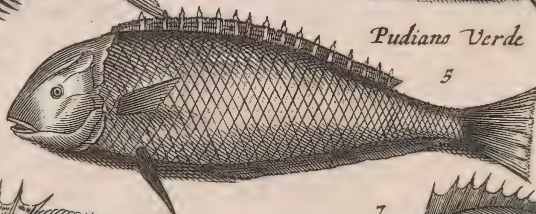


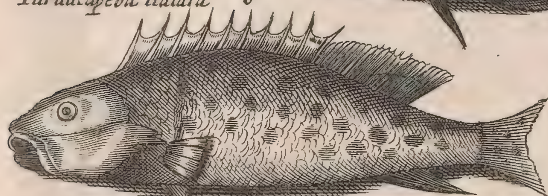


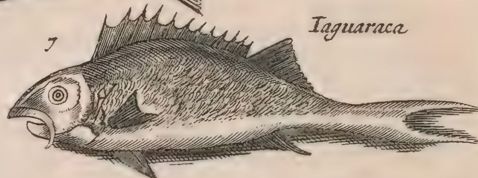


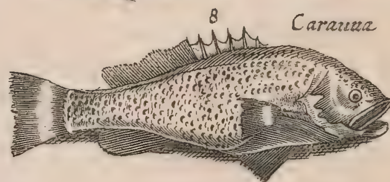


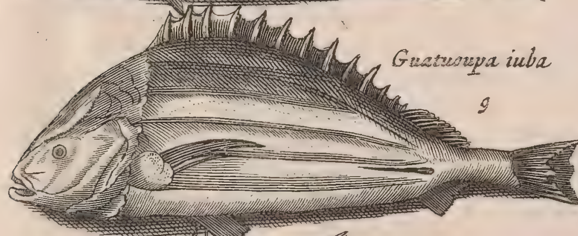

4 Pudiano Vermelli

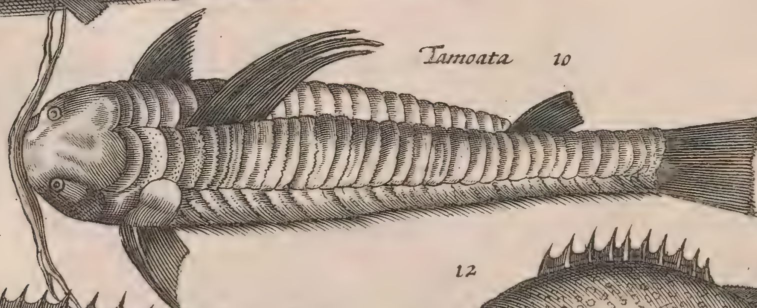


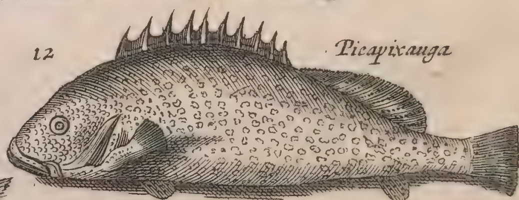






# HISTORIÆ NATURALIS DE PISCIBUS.

## LIBER IV.

## De Piscibus Exoticis.

### TITULUS I. *De Piscibus squamosis.*

### CAPUT I. *De Tajasica, Paru, Pira-Acangata, & Acarauna.*



POterant quidem & isti, quos hoc libro trademus pisces, ad sua genera in præteritis referri: verum cum tardè nimis ipsorum descriptiones & icones in manus nostras pervenerint, coacti sumus eos peculiari libello includere.

Tab. XXXII.1.2. Marcgrav. Hist.Brasil. lib.4. c.2. *Tajasica* itaque prout Brasiliensibus vocatur: piscis est octo aut novem digitos longus, corpore obterete & pyramidali, extenuatur enim versus caudam. *Caput* est illi grossiusculum & compressum: *Oculi* eminentes & nigri, circello aureo: os edentulum. Sex habent pinnas; nimirum sub qualibet branchia unam oblongam, sub his in medio inferius unam breviorem: unam in medio dorso, aliam longiorem versus postremam dorsi partem, & è regione hujus unam in infimo corpore: septima est cauda, oblonga & in exitu rotundata. Tegitur squamulis parvis, coloris hyalini pallidi, maculis variis fuscis vermiculatis variegatus per totum exceptis pinnis postbranchialibus & infimo ventre quæ ex pallido subflavescunt. Cauda est undata fusco. Latet in arena absconditus; ideoque capitur pedibus, eos ponendo super arenam ubi latet.

Coctus atque assatus bene sapit & convenit cum Hollandorum Poſt / est enim carne albissima & friabili.

PARU, Piscis est latus & subrotundus, verum haud crassus, novem aut decem digitos longus ab ore ad pinnam caudæ quæ duos & semis digitos longa & totidem lata: latitudo piscis septem digitorum. *Pinnas* obtinet sex: duas magnas ac latas duos circiter ditos; unam in dorso, alteram in ventre quæ utrobique ad caudam extenduntur; habetque quævis pinna in fine prominentiam instar funiculi; ea videlicet, quæ in dorso quinque digitos, quæ in ventre tres digitos longam. Post branchias in quolibet latere etiam pinna est duos digitos longa, unum lata; & duas in inferiori ventre sub his, duos digitos longas, angustissimas. *Capite* est parvo, ore elato, angusto, minutissimis dentibus albi coloris; oculis conspicuis, flavo circulo circumdatis. Totum corpus vestitur squamis mediocribus, quarum dimidius numerus niger est, dimidius autem flavescit, ita ut lunulas flavas in nigricante corpore gestare videtur. Circa branchias flavedo est, & in initio pinnarum, post aures macula flava in qualibet.

Piscis est edulis.

PIRA ACANGATA, id est, piscis duro capite: Percæ mediæ magnitudine, septem aut octo pedes longus, ore haud amplo, oculis nigris, circello nigricante aureo & ruffo colore mixto. *Pinnas* habet sex & septimam pro cauda: duas postbranchiales, duas infimo ventre junctas, unam versus posteriora in ventre, & unam per totius dorsi longitudinem usque ad caudam extensam & erectam, firmis spinis suffultam quam in vaginam recondere potest. Pinna caudæ furcata. Tegitur squamulis argenteis, aureo & igneo colore transplendente, præsertim in dorso: in ventre in argenteo thalassinus color translucet.

Pinna dorsi argentea transplendens & maculis fuscis insignita. Pinnæ laterales albæ, quæ in ventre cærulescentes. Caudæ quoque pinna in extremitate cærulescit. Est edulis.

ACARAUNA, Piscis magnitudine exæquat Paru, sed non est ita latus, & squamulas habet nigricantis coloris. Cauda est bifida, pinna tres digitos longa, duos lata. Pene utramque branchiam etiam pinnam habet, inferius in antica parte duas angustas. Per totum dorsum & per ventrem etiam pennam utrobique extensam, acutam, continuam, in postica parte corporis circiter unum digitum latam. *Os* parvum, angustum, denticulis minutissimis. *Oculi* haud magni. In utroque latere prope caudam acutissimum habet aculeum; quos in latera potest recondere & evaginare & alios pisces lædere: quilibet aculeus ferè digitum longus osse piscino constans.

Piscis est edulis.

## CAPUT II.

## *De Guaperua, Piranema, & Acarapucu.*

Tab. XXXII. 3. Marcgrav. Hist. Brasil. lib. 4. c. 2.

GUAPERVA Brasiliensibus. Piscis est corpore lato & compresso, quatuor digitos longo, tres lato, ubi latissimus. *Ore* parvulo, denticulis minimis. *Pinnas* habet sex: post quamlibet branchiam unam, parallelogrammi figura: in infimo ventre duas oblongas: in dorso & inferiore ventre extremo longam ac latam, quæ in acumen desinunt, subulæ figura. *Cauda* quadrata seu potius parallelogramma, unum digitum longa, duas tertias digiti lata. Tegitur squamulis coloris nigri, splendentis instar bombycini, quarum oræ (non omnium sed quarundam) fimbrias flavas habent instar semilunularum. *Pinnæ* sunt nigræ, Circa os linea crassa purpurei est coloris, & illi perpendiculariter altera supposita Corpus tres lineæ latæ ambiunt; quarum duæ per latus & posticas pinnas extenduntur. Caudam etiam talis secat linea & ejusdem coloris; una pro fimbria ipsi est oculorum pupillâ nigra, circulo aureo.

PRANEMA, Piscis mediocris Capionis seu Percæ magnitudine; novem, decem aut undecim digitos longus; latus ubi maxime, tres digitos aut paulo amplius. *Os* habet amplum, subrotundum, edentulum quidem, sed acutissimis prominentiis asperum; *oculos* magnos instar solidi Hollandici, pupilla crystallina, circulo aureo splendente, qui superius ad dimidiam partem coloris est miniati. Branchias habet admodum amplas. Pone has in quolibet latere pinnæ digitum quidem longæ sed haud latæ, & subter has in ventre duæ sibi propinquæ duos digitos longæ & sesquidigitum latæ, triangulares, spinis suffultæ. A ventris medietate ad caudæ exortum usque pinna protenditur tres & semis digitum longa, unum lata, itidem spinis intertexta; quam abscondere fere potest in rima ad hoc comparata: per universum dorsum ab occipitis fine ad exortum caudæ pinna extenditur quinque digitos longa, paulum plus digitum lata, tenui membrana constans, duabus & viginti spinis intertexta, quam erigere atque deprimere & fere abscondere potest in rima. *Cauda* quæ à corpore protenditur sesquidigitum est longa, unum lata, pinnam habet tres & semis digitos latam, & plus quam sesquidigitum longam. Calor totius piscis est argenteus laccatus lacca florentina. Squamulas habet minutulas quasi triangulares: in ventre plus albicat, seu argenteo minus laccæ intermixtum cernitur.

Capitur in mari & boni est saporis, edulis.

ACARAPUCU, fluviatilis piscis, in sesquipedalem longitudinem excrescit, ubi latissimus quatuor aut quinque digitorum. *Os* acuminatum circiter duos digitos longum, haud amplum, labia abscondere & contrahere potest, ut solum hiatus appareat, nullos habet dentes. *Oculi* magni, pupilla nigra splendente, circulo ex albo & fusco mixto. *Pinnas* habet septem: unam per dorsi longitudinem ad caudam fere extensam, non latam, quam erigere & spinis sustentare, atque recondere potest: post branchiales duas, totidem in infimo ventre, unam post anum: Septimam pro cauda, furcatam quatuor aut quinque digitos longam. Totus splendet squamis argenteis minoribus: in dorso tamen aliquid aurei admixtum: & in quolibet latere sex oblongæ maculæ cæruleæ rufescentes, non ita conspicuæ. Pinna dorsi & cauda dilutè cinerei sunt coloris, ut & laterales: duæ in infimo ventre flavescunt paulum, ut & ea quæ prope anum. Edulis est.

## CAPUT III.

## *De Pudiano vermelho, Pudiano verde, & Iuruucapeba.*

PUDIANO *Vermelho* vulgo, sed rectius *Bodiano*: Brasiliensibus *Aipimixira*, & *Tetimixira*, Piscis mediocris Percæ magnitudine. Latitudo corporis ubi maxima, duorum digitorum prope caudam unius aut paulo plus. Corporis fere æqualis latitudo est. *Caput* parvum, *os* acutum, superius in anteriori parte tres denticuli acuti, minimi, inferius item, & versus interiora in utraque mandibula alii minimi denticuli. *Oculos* habet paululum eminentes, pupilla nigra, exteriori albo, hinc flavo circulo. *Pinnas* habet septem: nimirum duas plus digito longas, haud latas, post branchias in utroque latere unam: sub his duas junctas in ventre: aliam in ventre versus caudam duos digitos longam, secundum longitudinem adnatam: unam item talem in dorso, tres & semis digitos longam: & septimam pro cauda, quæ est quadrata, digitum longa & lata. Tegitur piscis squamis subtilibus, ita arctè complicatis, ut ad tactum glaber esse videatur. *Color* totius corporis flavus cum aureo mixtus. Summitas autem capitis & totum dorsum ad media utrimque latera, & fere usque ad finem dorsalis pinnæ purpurei est coloris egregii cum lacca mixti: extrema ora pinnæ majoris in ventre versus caudam etiam purpurascit ut & pinnæ flavæ cum aureo colore mixtæ, ut & totum reliquum corpus. Pars ultima pinnæ majoris in dorso etiam flava ut & cauda. Piscis est edulis.

Tab. XXXII. 4. 5. 6. Marcgrav. Hist. Brasil. lib. 4. c. 3.

*Pudiano Verde* Lusitanis. Piscis oblongus, nimirum decem digitos ab oris extremo ad caudæ-

caudæ initium; corpus tres digitos latum, circa caudam autem ſeſqui. *Os* acuminatum, haud amplum, anterius in ſuperiori mandibula habens duos dentes acutos, longos; & ſeriem denticulorum minimorum: inferius in anteriore parte quatuor, longos, acutos, & ſeriem minutorum candidorum. *Oculos* habet parvos, pupilla nigricante, circello primum aureo, dein exterius albeſcente. *Pinnas* obtinet ſeptem, nimirum unam per dorſi longitudinem extenſam, ſex & ſemis digitos longam, dimidium latam, quam ſpinis erigere & ſuſtinere poteſt: poſt utramque branchiarum unam, duos digitos longam, paulo plus uno latam: ſub ventre duas parvas junctas: à medio autem ventre inferiori una tendit pene ad caudæ exortum, quatuor digitos longa, unum fere lata: Septima pinna eſt cauda, quæ eſt quadrata aut parallegrammi figura, ſeſquidigitum longa, duos lata.

Totus piſcis veſtitur ſquamis latis quæ ita compoſitæ ſunt, ut meri cubi ſibi appoſiti videantur; lutei ſeu aurei coloris ac per totum ambitum linea ſeu fimbria elegantiſſima azuri ſeu cærulei coloris. *Caput* ſuperius aureum eſt cum magna macula coloris ex viridi thalaſſini, circumdata azureo & azureis flavis ſubviridibus & albicantibus ſtriis variegatum. *Pinnæ* duæ laterales ſeu poſtbranchiales & duæ in ventre albicant, in laterali ambitu cærulea lineola præditæ. *Pinna* dorſalis aurei eſt coloris & ſtriis undulatis cæruleis ſecundum longitudinem notata, quæ in ventre major ex ruffo ad brunum vergit colorem, ſtriis itidem cæruleis ſecundum longitudinem. *Cauda* ruſeſcit ſtriata thalaſſino ac cæruleo ſecundum longitudinem, in extremitate autem paululum vireſcit.

Piſcis inſignis coloris & edulis. Capitur in mari.

*Iuruucupeba*, aut etiam *Itaiara*. Piſcis longus ſeptem aut octo digitos, duos aut tres latus, ubi latiſſimus: *ore* ſatis patulo, & ex triangulari rotundo, lingua anguſta, brevi, denticulis minutiſſimis: *oculis* rotundis, pupilla cryſtallina & circulo rubro. Poſt branchias in utroque latere habet pinnam ſeſquidigitum longam, quadratam & exterius circinatam: ſubter has, duas in inferiori ventre junctas; paulo poſt occipitium incipit pinna anteriori medietate ſpinis ſuffulta, poſteriori mollis, quæ tendit ſecundum longitudinem dorſi ad caudam uſque, & ſemper fit latior, prope caudam digitum lata. In inferiore corpore verſus caudam etiam pinnam habet haud amplam. *Cauda* conſtat pinna ſeſquidigitum longa, plus uno lata & quadrata.

Squamatus piſcis, ſed ſquamis ita complicatis ut lævis eſſe videatur. Piſcis univerſi color egregiè ruber, in ventre autem ex rubro & albo maculatus; in lateribus autem conſtanter maculas habet puniceas, nigras, varias, majores & minores. *Pinnæ* omnes ſunt rubræ & nigro maculatæ.

Pinguis eſt piſcis & boni ſaporis, optimus tamen aſſatus. Capitur in mari inter ſcopulos. Parieti recens appenſus noctu toto corpore clare lucet.

## CAPUT IV.

## *De Iaguaraca, Carauna, Cururuca, & Guatucupa Iuba.*

IAGUARACA, Piſcis eſt mediocris Percæ magnitudine, *ore* acuto, edentulus. Oculos habet magnos, pupilla cryſtallina nigra, magna & ampla, circulo coloris argentei, & ſuperius maculam ſanguineam habente. *Pinnas* habet in lateribus & infimo ventre ſimiles præcedenti piſci: per dorſum verò ſecundum longitudinem extenditur pinna digitum lata, uſque ad unum digitum ab initio caudæ, conſtans tenui membranula undecim ſpinis acutiſſimis ſuffulta, quam poteſt elevare & ſubſternere pro libitu: atque non ſolum componere, ſed & abſcondere in rima cui pinna inſidet. Tab. XXXII. 7.8.9. Marcgrav. Hiſt. Braſil. lib. 4. c. 3.

Hanc ſequitur alia contigua unum digitum lata, pertingens ad caudæ exortum, duos digitos longa, triangularis & ſuperius deſinens in acumen. *Caudæ* autem pars reliquo corpori ſubtenſa rotunda eſt, ſeſquidigitum longa, continens pinnam furcatam, cujus pars inferior duos digitos longa, ſuperior paulo longior. Ad branchias in utroque latere, in quolibet duos habet aculeos; in quorum medio alii ſunt minimi: his branchiis & aculeis ferit & vulnerat: ferit etiam cum ſpina dorſali & cum iis quæ ſunt in infimo ventre, ad quarum ſingularum latus aculeus eſt ſatis longus, & quidem in pinna prope caudam in infimo ventre ſpina eſt unum digitum longa.

Totus piſcis tectus eſt ſquamulis eleganter diſpoſitis; & quælibet ſquamula in ambitu minutiſſime eſt ſerrata. Color totius corporis eſt argenteus, in ventre plane albicat. *Caput* ſuperius incarnati eſt coloris, & hiſpida teſta munitum. *Pinnæ* omnes coloris ſunt dilute incarnati: ea autem quæ in dorſo ſpinis ſuffulta, prope ſpinas auro eſt umbrata.

*Caro* pinguis & boni ſaporis, præſertim ſi piſcis aſſetur. Capitur in mari inter ſcopulos.

*Carauna.* Magnitudinem & figuram habet ut *Iuruuca peba*, differt tamen capite & colore corporis. *Pinnas* quoque eodem modo poſitas habet ut ille. *Os* autem obtinet lunatum; denteſque habet acutiſſimos, ſed minutos: *Branchias* amplas, quæ aculeis in poſtica parte ſunt munitæ. *Oculi* verſus ſummitatem capitis in lateribus poſiti non longe

ab invicem haud magni, pupilla ovali nigra, quam ambit circulus ruber. Squamulis in universum vestitur lunatis, coloris miniati per totum, & ubique punctula nigra, magnitudine seminis papaveris inspersa habet, præterquam in ventre.

Capitur in mari inter scopulos: estque edulis, molli admodum carne atque boni saporis.

*Cururuca*, species *Corvinæ*; Piscis fluviatilis, sesquipedem longus, corpore oblongo; ore satis amplo, oculis mediocribus, nigris. *Pinnas* habet septem: unam per dorsi longitudinem ad caudam ferè protensam, quæ divisa est & prior pars latior, tres digitos ferme, & totidem longa, triangularis, spinis suffulta, posterior longior, sed exilior. Cauda fere quadrata. Squamas habet mediocris magnitudinis argenteas cum auro & subfusco pauco mixtas, præsertim in dorso & lateribus. Pinnæ in dorso & lateribus ac cauda, cinereæ; in medio ventre flavescunt, & fuscescunt. Edulis est.

Idem. lib. 4. cap. 4. *Guatacuba Iuba*, in duorum pedum longitudinem excrescit, dorso paulum incurvato. *Os* habet triangulare, acuminatum, dentes parvos acutissimos. *Oculos* magnitudine stuferi Hollandici, pupilla magna, nigra, splendente circulo rubro. *Pinnas* habet molles sine spinis in lateribus, nimirum unam in quolibet latere, post branchias, angustam, duos & semis digitos longam: duas tales junctas & ventre subter illas unica spina munitas: & unam prope anum digitum longam ac latam, unica quoque spina armatam. Ante medium dorsum versus occiput, incipit pinna desinens ad caudæ initium, quinque digitos longa, unum fere lata; quæ duabus & viginti spinis erigitur: cauda duos pene digitos longa, unum lata, pinnam habet plus uno digito longam & quatuor latam paululumque exterius versus interiora arcuatam. Vestitur squamis paulo majoribus, coloris argentei & striis flavis & ex argenteo rufescentibus secundum longitudinem extensis à capite ad caudam usque. In utroque latere etiam à capite ad caudam eminens linea tendit. *Caput* ex argenteo, rufo, flavo mixtum. Pinnæ albæ sive argenteæ, caudæ pinna ruffa: venter albus.

Capitur in mari inter scopulos. Boni est saporis, & lingua & caro circa mandibulas longè optimi ut in Carpione.

## CAPUT V.

### *De Pira Iurumenbeca, Tamoata, Acara, & Pira Pixanga.*

Tab. XXXII. 11. 12. Idem. lib. 4. c. 4. PIRA JURUMENBECA vulgo *Bocamolle*, quia molliore & aquis extractis statim moritur: vivit in mari in cœno: oblongus piscis haud latus: novem aut decem interdum pedes longus, duos & semis latus, ubi latissimus. *Os* habet elevatum; quod ampliare & rotundare potest: oculos magnos, pupilla crystallina, circulo ex argenteo & brunno mixto. *Septem* habet pinnas, duas angustas postbranchiales, duos digitos longas: duas in infimo ventre junctas, duos fere digitos longas, unum latas: unam post anum firma spina suffultam: sextam per dorsum extensam & bisectam; anterior ejus pars sesquidigito longa, unum lata, triangularis, quam erigere & in rimam recondere potest, mollis & translucens, altera pars usque ad caudam fere porrecta, tres digitos longa, semidigitum lata, itidem mollis. Septima est cauda, duos fere digitos longa, sesquidigitum lata. figura pentagoni cujus basis inserta in corpus.

*Squamas* habet toto corpore argenteas, splendentes, mediocris magnitudinis: in dorso viridis & aureus color transplendet. Pinnæ argenteæ & in medietate exteriore aureæ. In quolibet latere linea tendit paulum elata, etiam argentei coloris ut reliquum corpus.

Edulis est & boni saporis.

TAMOATA, Lusitanis soldido (quia armatus) piscis fluviatilis seu aquæ dulcis, edulis. Longitudo corporis ab occipitio ad initium caudæ trium & semis digitorum; longitudo capitis unius digiti; latitudo paulo major. Crassities corporis; ubi maxima, nimirum post occipitium, trium, circa caudam duorum. *Caput* latum ranæ ferme modo; *Os* haud amplum; ad cujus quodlibet latus filum habet unum digitum longum instar barbæ, os edentulum. *Oculi* minimi crystallini, magnitudine seminis papaveris, circello aurato cincti. Pinnas obtinet octo; ad quamlibet branchiam unam, digitum longam, firmam instar cornu in uno latere, directe à latere protensam: duas in infimo ventre, non ita firmas at ejusdem magnitudinis: unam in medio dorso, alteram in eodem dorso prope caudam, minimam: unam parvam in infimo ventre prope caudam & octavam pro cauda, digitum longam & latam. Totum caput superius tegitur testa dura instar clypei: & universum corpus vestitum est lorica ex oblongis squamosis corporibus composita: suntque hæc corpora per ambitum minutissime serrata & quadruplici ordine tota lorica disposita: id est, coeunt partes seu squamæ loricæ in utriusque lateris medio, in dorso & in infimo ventre. Color totius piscis obscure ferreus, præsertim in capite. Carne bona est. Idem lib. 4. c. 5.

Piscis hic aqua carens in fluvio ubi est, tempore sicco, per terram abit ut aquam quærat.

*Acara Pinima.* Piscis est latus, dorso incurvato, sex aut septem digitos longus, quatuor latus, ubi latissimus, parvi Carpionis figura aut verius Percæ misnicæ. *Os* habet haud amplum, denticulos minutissimos: oculos satis Idem lib. 4. c. 6.

ſatis magnos pupilla nigricante tranſplendente, circulo rubro fuſco, & albo: *Pinnas* ſeptem; unam per totum dorſum extenſam & continuam verſus anteriora minus uno digito latam, verſus poſteriora latiorem: hujus pinnæ medietas anterior ſpinis ſuffulta eſt & illam in rimam poteſt recondere: poſt branchias in utroque latere unam duos digitos longam, haud latam, in medio ventre duas junctas ſemidigitum ferme longas firma ſpina ſuſtentatas: inter anum & caudam inferius itidem unam firma ſpina munitam: Septima pro cauda eſt furcata, pluſquam ſeſqui digitum longa, totidem lata.

Totus veſtitur ſquamulis argenteis ex auro ſplendentibus: in quolibet latere ſeptem magnas habet ſtrias ſecundum longitudinem ad caudam uſque extenſas, coloris fuſci ſpelndentis (in quibuſdam aurei ſeu lutei) à ſummo item capite per utrumque oculum ad extremitates oris, in quolibet latere capitis lata ſtria nigra deſcendit, ad cujus oram aliquid cærulei admixtum eſt. Ultra harum ſtriarum exortum in dorſo, nimirum ubi pinna dorſi initium ſumit, itidem per quodlibet latus deſcendit nigra ſtria uſque ad exortum pinnæ lateris ſeu oram branchiarum. Omnes pinnæ & cauda coloris ſunt lutei ſeu aurei ſplendentis. Capitur in mari inter ſcopolos: & eſt edulis atque boni ſaporis.

*Pira Pixanga*, Belgis Gatviſch/ quia in initio antri inter ſcopulos degit in mari. Longus eſt novem digitos, ab initio oris ad exortum caudæ. *Cauda* duos digitos longa. *Os* ſeſquidigitum amplum, minutis ſed acutiſſimis denticulis præditum. *Caput* haud magnum: oculi magni, prominentes, pupilla coloris inſtar Turcoidis optimi, circulo nigro, cum aureo & ſanguineo mixto. Branchiæ in triangularem figuram deſinunt, ampla & acuta ſpinula præditæ. *Pinnas* habet ſeptem: unam per totius dorſi longitudinem extenſam, unum ferme digitum latam, & in poſtica parte latiorem, cujus prior medietas undecim firmis ſpinis ſuſtinetur, poſterior eſt mollis.

Poſt branchias in utroque latere unam, duos digitos longam & totidem latam, ſubrotundam & carnoſam: duas junctas in medio pene infimo ventre, unica ſpina ſingulas firmatas: unam mediocrem poſt anum ſpina munitam. Septima eſt pro cauda, duos fere digitos longa & totidem lata, non ſecta ſed extremo ambitu ſubrotunda. Tegitur ſquamulis parvulis per totum corpus, ad tactum glaber niſi à cauda verſus caput digitis fricetur. Totum corpus, caput, pinnæ, cauda ex albo flaveſcunt: & per totum variegantur maculis ſanguinei coloris diluti; rotundis, magnitudine ſeminis canabis: quædam etiam in ventre majores. Pinnæ eodem modo maculatæ in ambitu ſuo obſcurius rufeſcunt. Figuram ferè Auratæ habet. Edulis eſt ac boni ſaporis.

Captus per trihorium extra aquam poteſt vivere: bihorium poſtquam mortuus eſſet, aperiebam illum & cor adhuc movebatur exemptum: cor ſitum erat ſtatim poſt fauces, & aſpera arteria in id inſerebatur, eratque digitum remotum à reliquis viſceribus per mediaſtinum; minimum utique & vix granum tritici æquans etiam quando ſpiritu inflatur.

## CAPUT VI.

## *De Vubarana, Capeuna, & Acarapitamba.*

VUBARANA. Piſcis figura corporis Truttæ noſtrati ſimilis, ubique ferme æqualis craſſitiei, paulum tamen in dorſo exaltatus, verſus caudam autem anguſtior. Corpore oblongo, quadrante cylindraceo: pedalis longitudinis, ſemipedem craſſus. *Caput* acuminatum ſeu coactum, haud magnum: oculi ſtuferi magnitudine, pupilla nigra, circulo primum aureo, exterius argenteo: *Os* edentulum & lapis illi pro lingua. In medio dorſo unicam habet pinnam duos pene digitos longam, unum anterius latam, trapezii figura, non tamen duris ſpinis firmatam. Poſt branchias in quolibet latere verſus inferiora parvam pinnam oblongam & anguſtam obtinet & duas tales laterales ad infimum ventrem è regione dorſalis: prope anum unam parvam. *Cauda* conſtat pinna furcata inſtar harengi plus duobus digitis longa. Squamulas habet ordine lineari ſecundum longitudinem corporis poſitas, ita affabre ut ad tactum quaqua verſus glaber videatur. Supernè ſi aſpiciatur olivacei eſt coloris, at eminus aut laterialiter ſi intuearis plane argenteus ac ſplendens videtur, & dorſum cæruleſcit ex argenteo: venter plane albus: branchiæ ita glabræ ſunt ut laminæ argenteæ videantur.

Tab. XXXIII. f. 2. 3. Idem H. B. lib. 4. c. 7.

Aſſatus boni eſt ſaporis, nec opus eſt deſquamare; coctus non ita commodus ob multitudinem ſpinarum per carnem diſperſarum.

CAPEUNA. Piſcis corpore oblongo non lato qui in ſeptem digitorum longitudinem excreſcit. *Os* illi obtuſè acuminatum; habetque in ſuperiore atque inferiore mandibula unam ſeriem minimorum denticulorum: tota cavitas oris cum lingua ſanguinei coloris inſignis: *Oculi* illi parvi, ſtuferi magnitudine, cryſtallini, circulo partim argenteo colore variegato. *Pinnas* obtinet ſeptem; in quolibet latere poſt branchiam unam oblongam, tenuem quaſi triangularem: duas triangulares in infimo ventre; unam poſt anum firma ſpina munitam: unam per dorſi longitudinem excurrentem, cujus anterior

rior medietas spinis munita, quem recondere potest, posterior mollis & sine spinis: cauda bicornis, molli pinna. Tegitur squamulis parvis argenteis, in quibus aliquid aurei transplendet. In quolibet latere habet duas lineas crassas aurei coloris, unam à summitate oris per oculos & medium latus tendentem ad caudam, alteram magis superius per dorsi latum pergentem. In summitate capitis livescit. Pinnæ omnes sunt cinereæ: *Venter* albus ut & ejus pinnæ.

Coctus boni est saporis. Capitur in mari inter scopulos.

Idem. lib. 4. cap. 8. ACARA PITAMBA, Piscis oblongo corpore ut mullus seu barbus, in duorum pedum aut etiam majorem longitudinem excrescit: *Os* habet minutum & dentes: *Oculos* amplos, pupilla crystallina, circulo miniato: *Pinnas* septem; unam à summitate dorsi tendentem ad exortum caudæ fere, spinis suffultam, digitum latam aut paulo amplius: post quamlibet branchias unam tenuem & longam; subtus in ventre duas junctas, & prope anum unum: *cauda* constat pinna quinque digitos longa, quæ in duo obliqua cornua desinit. *Squamis* totus vestitur modo Carpionis, eleganter ex purpureo cæruleis. In utroque latere in medio ab oculis ad caudam tendit linea sesquidigitum lata: aurei coloris, per totum autem dorsum & latera usque ad hanc lineam puncta aurea majuscula habet: sub linea in lateribus subtiles lineas aureas seu flavas, secundum longitudinem. Venter albicat. Pinnæ laterales & ventris ex albo flavescunt. Dorsalis pinna & tota cauda aurei sunt coloris.

Optimè sapit assatus, & melius quam coctus. Pinnæ ejus lucent noctu. Capitur in mari.

Hic piscis à crustaceo quodam animalculo vexatur, sesquidigitum longo, digitum crasso, figuræ oblongæ, ut cauda Gammari & eodem modo formato & crustato: constat autem septem juncturis, & habet quatuordecim brevia crura, unguiculis acutis prædita, in quolibet latera septem: anterius corpusculum paululum ampliatur. *Corpus* molle est sub crusta instar cochleæ lenta cute obductum: nec oculi nec os apparent. Hoc animalculum ori piscis se ingerit & unguiculis suis arcte faucibus inhæret, nec unquam piscis se ab illo liberare potest. Postero die adhuc vivebat capto pisce & pridie mortuo. in totum albi est coloris.

## CAPUT VIII.

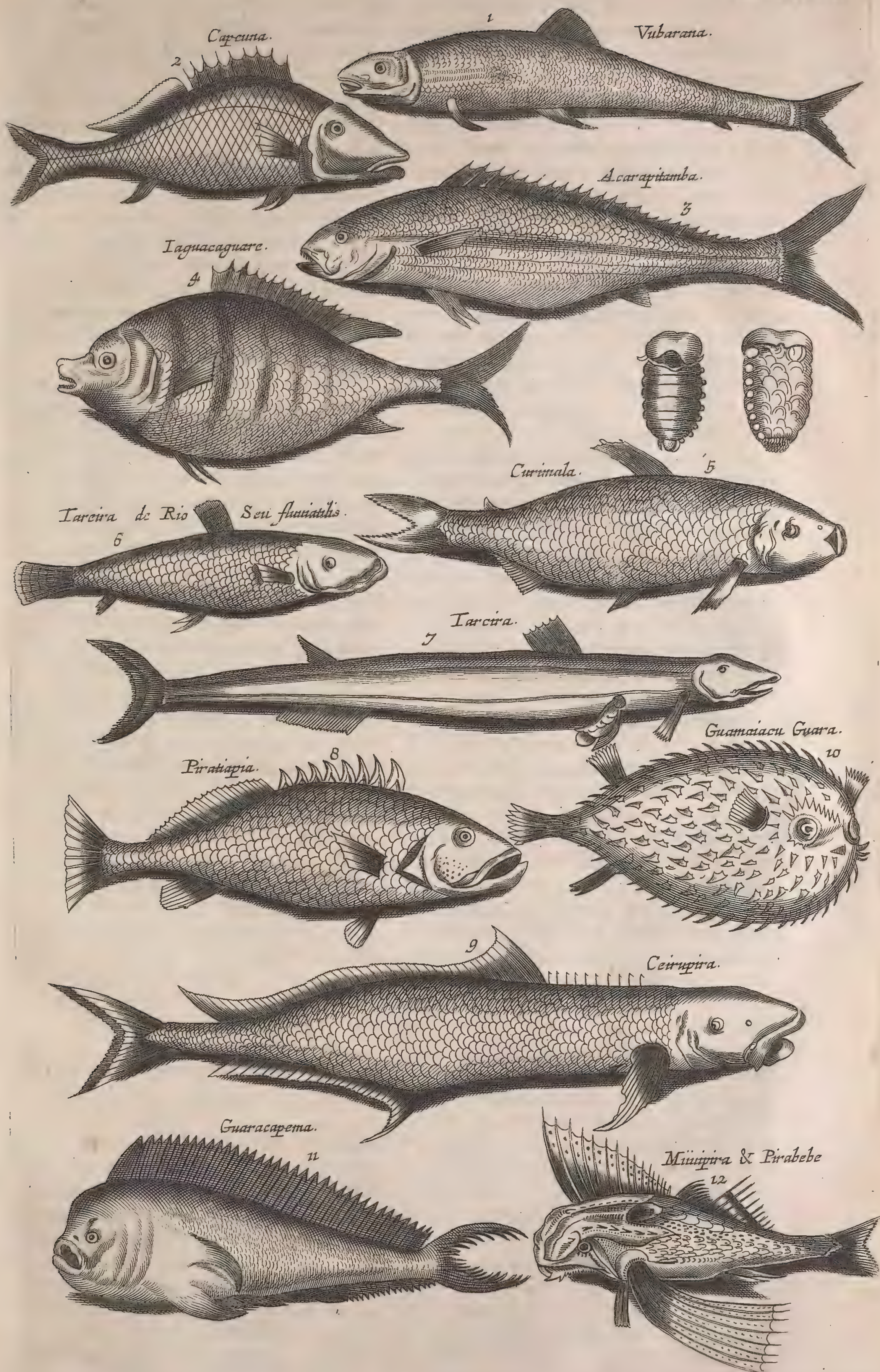
### *De Iaguacaguare, Curimata, Tareira, d'Alto, & Tareira de Rio.*

Tab. XXXIII. 4.5.6.7. Idem lib. 4. c. 8. IAGUACAGUARE, Lusitanis *Iaqueta*, id est, interula, à colore, quia nigritæ ejusdem coloris amiciuntur. Piscis instar Percæ nostræ latus & obrotundus, ad summum octo digitos, quinque aut sex latus. *Os* habet parvum, cum minutulis dentibus ordine digestis: *Oculos* mediocres crystallinos, circulo fusco: *Pinnas* porro septem, unam à medio dorso ad exortum caudæ protensam, spinis suffultam, anteriore quidem parte semidigitum latam, posteriori latiorem & trianguli figuram desinentem. Duas postbranchiales, duas in inferiori ventre; unam post anum latiusculam: caudam denique duos digitos longam, parallelogrammi figura, quæ in duo cornua desinit. Squamis vestitur, instar percæ, majusculis; quæ è cinereo cærulescunt. A dorso autem per latera latæ lineæ descendunt ad ventrem nigræ, in quolibet latere quinque. Superius caput quoque nigrescit; venter verò albescit atque erubescit. Pinnæ omnes è cinereo cærulescunt & quodammodo nigricant versus extremitates. Tota denique cauda nigra est. Edulis est piscis.

Haud malè convenit cum Mormyro Gesneri, nisi quod Icon in eo differat, quod in Mormyro Gesneri plures lineæ nigræ vel pullæ à dorso ad ventrem per latera descendant.

CURIMATA. Piscis Carpioni, figura, colore, carne valde similis: sesquipedem longus, quatuor & semis digitos latus: *capite* Carpionis; *ore* rotundo & edentulo: *corpore* oblongiori, & squamis majusculis. *Pinnas* habet septem præter caudam; nimirum duas postbranchiales, duas in medio ventre inferiori, unam post anum, & unam plane parvulam parallelogrammam huic oppositam in dorso; unam denique in medio dorso, magis longam quam latam. Totus piscis coloris est argentei ut Carpio, & ejusdem saporis. Non capitur nisi in dulcibus aquis.

TAREIRA D'ALTO, id est marinus, piscis tereti corpore, decem digitos longus (reperiuntur & majores) quinque crassus, ubi crassissimus, nam versus posteriora sensum minuitur. *Caput* habet colubrinum, supra oculos in duo tubera elatum: oculos pupilla nigra, circulo flavescente; os acuminatum satis amplum, interius flavum denticulis acutissimis munitum, quales & lingua habet. *Pinnas* obtinet octo, nimirum in quolibet latere post branchias unam, uno plus digito longam, trientem latam, directè à latere protensam: post has interstitio pene sesquidigiti in infimo ventre duas junctas figura trapezii, duos digitos longas & totidem fere latas in extremitate: versus caudam in infimo ventre unam duos digitos longam in corpore extensam, sed plane angustam, supra hanc in dorso parvula est instar cuspidis cultelli: in medio dorso una pene quadrata, duos digitos lata, plus uno longa: Octava est cauda vix sesquidigitum longa & furcata. *Pinnæ* a. instar foliorum papaveris sunt tenues


1
Vubarana.
Capcuna.
2
Acarapitamba.
3
Iaguacaguare.
4
Curimala.
5
Tareira de Rio Seu fluuiatilis.
6
Tareira.
7
Piratiapia.
8
Guamaiacu Guara.
10
9
Ceirupira.
Guaracapema.
11
Miüupira & Pirabebe
12

tenues & mollib. spinis sustentantur. *Squamulis* vestitur peltatis, ita affabre compositis ut ad tactum glaber videatur. Venter totus albicat: latera & dorsum secundum longitudinem lineas habent alternatim flavas & virides: *Oræ* squamularum circumcirca brunnæ sunt, & videntur quasi rhombi ordine positi essent brunnis lineis circumscripti, & ac si per unum ordinem tenderet linea, flava, per latera viridis. Pinna in dorso secundum longitudinem strias habet brunnas reliquæ flavas. *Cauda* itidem striata brunno. Caput superius maximam partem brunnum. Piscis assandus, nam coctus non ita bonus est. Sapore autem multo antecellit Tareira do Rio, qui multas habet spinas.

TAREIRA do Rio, id est fluviatilis, oblongo corpore, dorso recto, ventre paululum protuberante: inferior illius mandibula longior superiori: dentes habet acutissimos & inter eos duos longiores in medio inferioris mandibulæ & quatuor tales in superiore: mordet vehementer: *Oculi* satis magni, prominuli, pulchri, pupilla atra, cætera nigri. *Caput* Lucii capiti parum simile. Longus est piscis quindecim aut sedecim digitos. *Pinnas* habet sex: nimirum duas oblongas post quamlibet branchiam unam, duas junctas oblongas in infimo ventre, unam post anum parallelogrammi figura; unam in medio dorso magnam, rectam, parallelogrammam, plus tribus digitis longam, duobus latam. *Cauda* parallelogramma pinna constat, duos & semis digitis longa, sesquidigitum lata, in extremitate circinata. Totus tegitur squamis satis magnis, fuscis in dorso & lateribus; verum in lateribus fuscum argenteo est variegatum, ut ita per fuscum argenteum videatur. *Caput* tegitur dura testa fusca. Venter totus albicat. Pinnæ omnes fuscæ, sed nigro undulatæ transversum ut Nisi cauda: itidem & cauda. Capitur in fluviis. Edulis est, sed multas habet spinas.

## CAPUT VIII.

## *De Paratiapia, Ceixupira, & Piquitinga.*

Tab. XXXIII. Idem. Hist. l.4. c.9.

PIRATIAPIA piscis est oblongo corpore & satis crasso, interdum tantam magnitudinem acquirit ut quinquaginta libras æquet: *Oris* pars inferior longior superiori. *Denticulos* habet acutos, inordinate positos & tota oris cavitas cum lingua est rubra. *Oculi* prominentes, pupilla crystallina ovali & circulo rubro. Ante utrumque oculum habet foramen. *Branchiæ* desinunt in triangularem figuram, & sunt amplæ. A summitate dorsi ad caudam usque extenditur pinna, quæ ad medietatem anteriorem spinis surrigitur, reliqua medietas est mollis. In inferiori corpore prope anum etiam pinnam mollem habet obrotundam: in quolibet latere post branchias unam, & duas in infimo ventre junctas, oblongas. *Cauda* fere quadrata est, at in extremitate paulo latior quam in exortu. *Squamis* vestitur parvis. *Dorsum* & infimus venter cinnabrii sunt coloris, latera ex gryseo fuscescunt.

In totum præterea est maculatus, & in dorso quidem maculas habet majores nummo misnico, ex gryseo fuscas, in lateribus vero & infimo ventre minores ejusdem coloris. *Pinnæ* omnes cinnabrii coloris, in extremis oris lineam albissimam habentes, adque eam fimbriam latam nigerrimam. Postbranchiales pinnæ totaliter cinnabriæ sunt sine fimbria nigra aut alba. Dorsalis pinnæ medietas anterior tota rubra, reliqua fimbriata albo & nigro ut reliquæ. Optimi saporis carnem habet si coquatur.

CEIXUPIRA, acquirit interdum longitudinem novem ac decem pedum, atque crassitiem corporis humani corpore oblongo & capite atque figura corporis Tuberoni haud absimilis. Quem describo tantum duos pedes erat longus cum semisse. Erat illi *caput* compressum & latum, septem digitos longum & fere quinque latum: *Os* haud inamplum pro mole corporis, parabolicæ figuræ, edentulum, prominentiis tamen acutissimis confertim repletum: lingua lata: oculi albi haud magni, paulò majores duplo stufero Hollandico, pupilla crystallina. *Branchias* habet satis amplas: *Pinnas* septem, nimirum post quamlibet branchiam unam, directè à latere protensam triangularem, semipedem longam: duos & semis digitos latam, ubi latissima. Interstitio ferè sex & semis digitorum ab occipitio in medio dorso incipit pinna quatuordecim digitos longa, in initio triangularis, & quatuor digitos alta, hinc sensim minuitur & ad caudam ferme pertingit, ibique triangulo definit. Huic opposita est ejusdem figuræ una in infimo ventre, undecim digitos longa, desinens cum superiore, sed non cum illa incipiens. Infra duas postbranchiales in infimo ventre duas habet junctas, quamlibet tres & semis digitos longam & sesquidigitum latam. Septima pinna est cauda, incipiens duorum digitorum interstitio à fine dorsalis & ventris, bicornis, superius cornu fere octo digitos longum, inferius paulò brevius, nimirum septem digitorum. Pinnæ omnes anterius spinas habent, sed molles. In interstitio inter occiput & dorsalem pinnam, octo osseos triangulares aculeos prominentes obtinet, quos recondere in carne & erigere potest, ac pro armis usurpare. Ante quemlibet oculum, intervallo unius digiti foraminulum habet duplex. *Caput* osseum & glabrum. Totum corpus exiguis squamulis vestitur, ita ut totus piscis glaber videatur. Colore totus est niger, excepto tamen ventre, qui albissimus instar cretæ; in lateribus (in-

(inter album & nigrum) paululum canescit nigredo, cætera, ut dictum, nigerrima. *Pinnæ* omnes nigræ, exceptis duobus infra post branchiales in infimo ventre quæ albæ sunt, oris nigricantibus. In utroque latere piscis linea quædam profundior reliquis squamulis tendit ad caudam usque ejusdem cum corpore coloris.

Piscis gravis ac pinguis est, ac pro optimo habetur inter omnes in Brasilia, præsertim quando adhuc mediocris est magnitudinis. Capitur in Mari.

PIQUITINGA est duos, aut paulò plus digitos longus, figuræ pene ut Parabucu à quo non multum differt ut dicam. *Os* habet parvulum, sed quod ample aperire & rotundare potest: *Oculos* satis magnos, nigros, circulo argenteo: branchias amplas: pinnas sex & septimam pro cauda: nimirum duas post-branchiales, triangulares, inferius positas: duas junctas in medio infimo ventre: unam triangularem in medio dorso, unam post anum: cauda constat pinna furcata. Color capitis argenteus splendens superius olivaceo imbutus. Tegitur squamulis albis, in dorso tamen olivaceus color translucet. Pinnæ omnes albæ. Differt à *Piabucu*, quod ille paulò major evadat, & linea illius lata non splendeat, cum reliquum corpus splendeat, quod in hoc contrario se habet. *Piabucu* etiam pinnam habet in dorso prope caudam, qua hic caret. Cæterum caro similis, edulis.

## CAPUT IX.

### *De Camuri, Guaracapema & Miivipera.*

Tab. XXXIII. Idem lib. 4. c. 10. & 11. CAMURI Lusitanis *Robalo*, piscis est duos pedes longus. Lupo nostro figura corporis similis atque etiam ore, crassus plus uno pede, ubi crassissimus: *caput* sesquipedem pene longum: *os* semilunare, in medio paulum acuminatum, sex digitos longum, sed quod magis dilatare atque rotundare potest, ita ut circumferentia ejus fiat tredecim digitorum: *oculos* habet dupli stuferi magnitudine, pupilla crystallina, circulo aureo: *Pinnas* octo; nimirum duas in dorso, priorem tres digitos longam & paulo plus latam, firmis spinis sustentatam, quam in rimam recondere potest: alteram huic magnitudine parem, sed spinis distitutam, nec habentem quo condatur: duas postbranchiales, paulo plus tribus digitis longas, duas in infimo ventre quatuor digitos longas, duos & semis latas, unam talem post anum; octavam pro cauda, quæ est furcata, quinque digitos longa, sex lata. *Squamas* habet ut Carpio, coloris argentei, splendentes, in dorso autem & lateribus aureus admiscetur. Venter plane albicat: Pinnæ sunt aurei coloris, quibus aliquid fusci admixtum est, in quolibet latere superius à fine branchiarum usque ad medium exortus caudæ, ductam habet lineam crassam, nigram.

GUARACAPEMA mas est Doradæ. Piscis compresso corpore & latus, licet non ita crassus. *Caput* desinit in figuram quadratam, estque in fronte ita in aciem eductum, ut facilius fluctus maris natando secare posset. In sex aut septem pedum longitudinem excrescit: latitudo sive altitudo, ubi maxima, nimirum versus anteriora & pone caput, sesquipedalis. *Os* habet haud ita amplum, pro magnitudine corporis, mandibulas compressissimas, denticulos acutos. Paulo supra os & quidem versus ejus interiora oculi positi inferiori loco, ne nimirum in aquis imperiose ageret, qui alius linceus. *Oculi* autem sunt magni, rotundi, pupilla crystallina, cæterum argentei coloris. Branchias habet amplas: *Pinnas* septem, nimirum unam insignem à summitate capitis per totum dorsum extensam usque ad caudæ exortum, latam in medio septem aut octo digitos, quæ sensim minuitur, constans membrana ad tactum coriacea, & spinis mollibus interius sustentata: hanc natans in æquore erectam tenet. A medietate infimi ventris ad caudæ initium itidem pinna producitur, sed vix unum digitum lata, in exitu triangulata: post utramque branchiam pinnam habet oblongam octo vel novem digitos: sub his in infimo ventre duas propinquas paulo longiores. *Cauda* circiter sesquipedem longa in duo cornua ampla distenditur. Squamulis minimis vestitur totus, quæque ad tactum vix sentiuntur; ita ut glaber videatur. Color in capite, dorso, lateribus ex viridi & argenteo mixtus, uti & in pinnis, in ventre vero albicat. Per totum autem corpus (nimirum latera, dorsum, caput) maculis variegatus cæruleis, variæ magnitudinis, milii, grani hordeacei, ervi. Carnem habet siccam, boni saporis.

Velocitate natandi superat porcos marinos, & eodem modo saliendo progreditur. Vescitur pisce longo vulgo *Petumbo* appellato.

MIIVIPIRA & PIRABEBE Brasiliensibus, *Peixe volador* Lusitanis. Piscis est volans, vel hirundo piscis: variæ est magnitudinis: major erat *Halece*, quem hic describo, & formæ rarioris. Figuram corporis habet (instar Zandat Pomeranorum) teretem & posteriora versus acutiorem. Totius longitudo ab ore ad finem caudæ tredecim digitorum; crassities, ubi maxima, nimirum circa exortum alarum, septem fere digitorum, ad exortum a. caudæ duorum. *Caput* crassum habet, superius compressum & latum, nimirum superius fere duos digitos & quasi in tubera supra oculos elatum, os non ita magnum, edentulum, at ossa ejus paulum serrata instar limæ. *Oculi* magni, rotundi, stufero Hollandico æquales, pupilla nigra, circulo flavo, & exterius altero fusco. *Pinnas* ha-

habet ſex cum cauda; duas in dorſo, unam parvulam in medio, paulum tamen verſus anteriora, alteram poſt hanc duos digitos longam, ſeſquidigitum latam, tenuem, at octo ſpinis ſuffultam; duas robuſtas in infimo ventre, ſubter illa, duos & ſemis digitos longas, firma ſpina conſtantes ſed anguſtas, & unam parvam in inferiore corpore ex oppoſito majoris in dorſo; ſeptima eſt cauda, duos digitos longa, totidemque lata & furcata. Præterea habet duas alas magnas, in quolibet latere unam, habentes exortum ſuum ſeſquidigitum fere poſt oculos, poſt branchias paulum; eſtque alarum longitudo ſeptem digitorum, latitudo in exortu plus uno, in extremitate ſex digitorum: conſtant alæ tenui membrana inſtar chartæ puræ (Poſtpapier) ex albo ſeu cinereo ſubfuſci coloris: habent a. aliquot plicas & ſuſtentantur ſpinis tenuibus per longitudinem extenſis. Ad utramque alam in initio ejuſdem parva quaſi ala exit, duos & ſemis digitos longa, ſed planè anguſta & ſua ſpina munita. Totum caput cum initio dorſi (ab ore nimirum ad quinque digitos numerando) veſtitur teſta oſſea, dura, quæ verſus ſuum finem dupliciter diviſa in duos aculeos deſinit quaſi ſpinas. *Branchiæ* a. ad duos digitos extenduntur in aculeos uſque ſub alis. Totum autem corpus veſtitur ſquamulis elegantibus, ordine diſpoſitis, quæ in ventre triangulares, in lateribus & dorſo verius ellypticæ figuræ. In ventre a. ita diſpoſitæ ſunt ut piſcis ad tactum glaber videatur: at in lateribus & dorſo quælibet in ſui medio habet tuberculum, ita ut ordine naturæ diſpoſitæ in recta linea, repræſentent lineas rectas, elatas, tuberculatas. In toto ventre albicat, in lateribus & dorſo ſubfuſcus, & ſplendens ut Harengus. Spinæ quæ alas ſuſtinent, & per eas extenduntur etiam albicant. Alæ ipſæ ex cinereo fuſceſcentis ſunt coloris, maculis nigricantibus variegatæ. Volat hic piſcis ſuper aquas inſtar Hirundinis per ſpatium quantum ſclopeto pertingi poteſt: nimirum uſque dum ſiccefcant alæ, tunc n. iterum aquæ ſe immittit alas hamectandi gratia & denuo volat. Natura a. huic piſci alas dedit, ut ſe ſalvare poſſet, dum hoſtis ejus Dorada magna caterva ipſum perſequitur. Sæpiſſime mille eorum ſimul volantes vidi in Oceano Tropicis interiecto: interdum etiam volando incidunt in naves, ut nobis etiam factum memini. Caro boni eſt ſaporis cocta. Actum & de Hirundinibus ſuperius, ſed quia hujus Icon ab illis diverſa, addere & hanc placuit.

## CAPUT X.

### *De Guaibi Coara, Guaperua & Pyraya.*

Tab. XXXIV. Marcgr. H. Braſil. l. 4. c. 12.

GUAIBI COARA Braſilienſibus, *Buraco de Velha* Luſitanis; Piſcis eſt corpore latiuſculo; dorſo elevato & à capite arcuato duodecim aut quatuordecim digitos longus, quatuor latus, ubi latiſſimus. *Caput* & *os* acuminatum, ſatis amplum, habens in utraque maxilla ſeriem minimorum denticulorum, linguam conſpicuam; quæ una cum cavitate inferiori oris, ſanguinei eſt coloris: *Oculos* ſtuferi magnitudine cryſtallinos, circulo coloris ex aureo & fuſco mixti. *Pinnas* obtinet ſeptem, nimirum poſt branchias in quolibet latere unam, quaſi triangularem, mollem: in infimo ventre duas junctas: unam poſt anum duplici ſpina munitam: per dorſum a. una extenditur, cujus medietatem anteriorem undecim ſpinæ erigunt, quam recondere poteſt in cute, poſterior medietas mollis & ſine ſpinis. *Cauda* conſtat pinna bicorni, & parallelogrammi figura à corpore extenditur. *Squamas* habet mediocres, inſtar Percæ, argenteas, quæ per oras ſunt melini coloris, & aſpectu referunt meros cubos: in occipitio & dorſo ſummo ſquamæ ex argenteo cæruleſcunt, & per oras itidem ſunt melini coloris. Totum a. caput ſuperius & ad latera eſt aurei coloris, ſtriis cæruleis ſecundum longitudinem variegatum. Pinnæ omnes melini ſunt coloris, exceptis duabus in infimo ventre, quæ magis albeſcunt: perlatus a. utrumque verſus dorſum ſecundum longitudinem tendit linea melini coloris ad caudam uſque. Piſcis boni ſaporis coctus: capitur in mari inter ſcopulos.

GUAPERVA Braſilienſibus, *Peixe Porco* Luſitanis, Græcis *κάπρος*. Ab ore ad initium caudæ quindecim digitos longus, in medio ubi latiſſimus, octo latus: corpore paulum compreſſo ac lato: dorſo arcuato, ventre adhuc magis curvo: capite porcino: dentibus caninis, albis, longis; octo in qualibet mandibula, duo medii tam inferius quam ſuperius longiores ſunt reliquis: dentes inferioris mandibulæ aliis quaſi brevioribus ſuſtentantur. *Os* ſubrotundum, anguſtum: quatuor fere digitorum interſtitio ab ore ſuperius ſunt oculi, ſeſquidigitum à ſe invicem diſtantes, majores groſſo miſnico (& ante eos quaſi veſtigium foraminis) pupilla cryſtallina, circulo aureo maculato ceruleo. Branchiarum loco rimam habet duos digitos longam, plus uno latam. In dorſo tres penè digitos poſt oculos, duo habet cornua, unum pennam olorinam craſſum, tres digitos longum, quod verſus poſteriora paulum inclinatur, alterum parvum per membranam alteri adnexum, utrumque in rimam recondere poteſt demiſſum. Trium & ſemis digitorum intervallo poſt hæc pinna eſt, in initio fermè triangularis, hinc magis magiſque anguſtatur ad caudam fere, quinque digitos longa, initio paulo plus duobus lata: & è regione in infimo ventre talem, initio duos & ſemis digitos latam, magis magiſque arctatam verſus caudam.

*Cauda* quadrata figura à corpore extenditur, & pinnam habet quatuor digitos latam, duos longam, quæ in duo cornua dilatatur, ut totius longitudo sit quatuor digitorum. In medio inferioris corporis parvam habet pinnam & ante eam cornu sesquidigitum longum. *Pinnæ* omnes sustentantur spinis & sunt cærulei coloris; venter albicat. Squamis vestitur elegantibus, in superficie sua punctulis thalassinis cum cæruleo indico umbratis, in dorso magis cæruleis. Ab oris summitate in utrumque latus ad pinnas postbranchiales, semilunari figura, duæ lineæ crassæ cæruleæ, unius digiti intervallo, ducuntur. Comeditur assatus, coctus non valet.

Dedimus hujus & in superioribus descriptionem, sed quæ cum isto non convenit.

Piraya & Piranha Brasiliensibus: Piscis pedalis longitudinis, lato corpore circiter sex digitos, ubi latissimus: dorso incurvato, capite obtuso ut Dorada. *Oris* hiatus parabolicus, quod exactè claudere potest, habet labia parva quibus dentes tegit; obtinet enim tam superius quam inferius ordinem dentium triangulatorum, alborum, acutissimorum, quatuordecim in qualibet mandibula (minores habent duodecim) quibus uno morsu partem carnis ex quacunque parte hominis potest abripere quasi novacula esset abscissa. Si quis ingrediatur aquam vel saltem immittat pedem vel manum, statim ab illo lædi potest, ita sitiens est sanguinis & cupiens carnis humanæ, quare caute ab illo cavendum. *Oculos* habet rotundos, parvos, crystallinos, pupilla nigra, & inter illos duo foraminula seu spiracula: branchias amplas, exterius duras & osseas: sex pinnas & septimam pro cauda; duas nimirum postbranchiales paulum elatas à ventre infimo, duos digitos longas, unum latas: in medio infimo ventre duas junctas parvulas, vix unum digitum longas & angustas: è regione harum in medio dorso incipit pinna, & ad duorum & semis digitorum longitudinem extenditur versus posteriora, paulo plus uno digito lata: duorum autem digitorum interstitio à parvulis in infimo ventre incipit pinna firma, spina anterius munita, cætera mollis & maximam partem squamulis tecta, & paulo plus duobus & semis digitis longa, extenditurque ad exortum caudæ, unum digitum lata: exortus caudæ sesquidigitum longus, ipsa bicornis, & quodlibet cornu in exitu arcuatur. *Squamulis* tegitur: tota summitas capitis dorsum & latera usque eo si linea ducatur à postbranchiali pinna ad medium pinnæ squamosæ, coloris est cinerei diluti cum pauco cæruleo mixti, ac squamula quælibet fimbriam habet ignei & cærulei coloris transplendentis, reliquum laterum seu inferior pars & venter coloris sunt flavi obscuri, ut & capitis inferior pars, ac pinnæ postbranchiales & omnes infimi ventris.

*Pinna* dorsalis & cauda coloris est è cinereo cærulescentis.

Edulis est, & carnem habet albissimam, paululum siccam & boni saporis. Sæpissimè comedi. Hæc species maximè gaudet cænoso fluvii fundo.

*Pyrayæ* alia species hic reperitur magnitudine & figura plane similis priori, excepto quod parvulam adhuc pinnam habeat squamatam inter dorsalem & caudam, & quod colore differat: nimirum summitas capitis, totum dorsum & laterum superior pars eò usque si linea ducatur à pinna postbranchiali ad medium pinnæ squamosæ, coloris sunt aurei cum cinereo mixti, & cæruleo transplendente.

Capitis inferior pars, reliquum laterum & infimus venter insigni colore croceo fulgent, cui aureus persplendet. Ejusdem coloris croceo aurei sunt pinnæ postbranchiales & infimi ventris. Dorsales duæ & cauda cinerei diluti cum pauco cæruleo mixti, ut & dorsum.

Hæc species magis gaudet arenoso fluvii fundo. Edulis est ut prior.

Reperitur & alia *Pyrayæ* species alba, figuræ ut antecedentes, solum caput non ita obtusum, sed os paulum prominet figura conica: color ventris & laterum argenteus: dorsum & caput argentei coloris cum pauco cæruleo transplendente: pinnæ omnes argentei coloris cum gryseo mixti.

Dentes habet parvulos triangulares ordine dispositos, nec ita mordet ut cæteri. Paulò minor quoque est reliquis speciebus, cæterum non minus edulis, quam illæ.

## CAPUT XI.

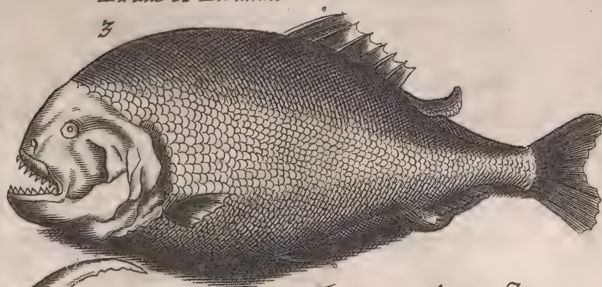
## *De Amore Guacu & Guacari.*

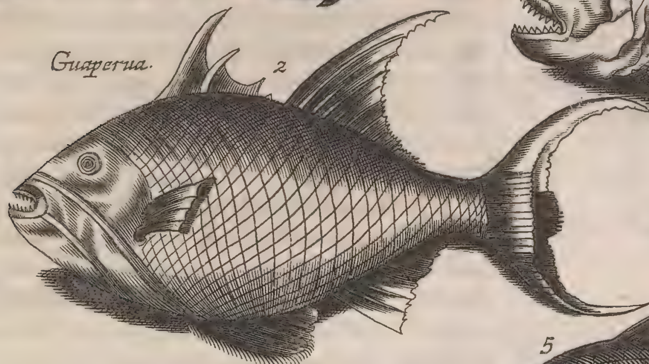
Amore Guacu Brasiliensibus; in semipedis longitudinem excrescit; corpore oblongo, capite crassiusculo, branchiis amplis, minutissimis in ore denticulis: *Oculi* illi parvi nigri circello aureo. *Pinnas* habet septem: nimirum duas postbranchiales oblongas, quasi triangularis; duas sub his junctas; duas in dorso, anteriorem minorem posteriore; & è regione posterioris unam in infimo ventre. *Cauda* oblongiuscula, parallelogramma, in extremitate circinata. Tegitur squamis pro sua magnitudine majusculis. Piscis in totum ferrei coloris, in ventre tamen paululum è ferreo albicat. Est edulis.

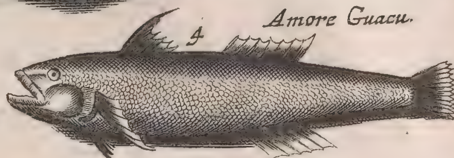
Tab. XXXIV. 4. 5. Idem l. 4. c. 13.

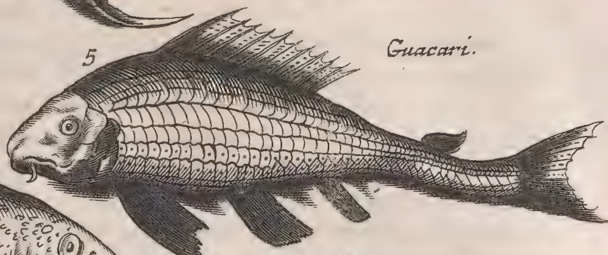
Guacari, piscis subrotundo seu pyramidali corpore, pedalis vel paulo majoris longitudinis; octo digitorum crassities, ubi maxima est. *Caput* inferius planum, lateribus ellypsin describit, superius subrotundum.

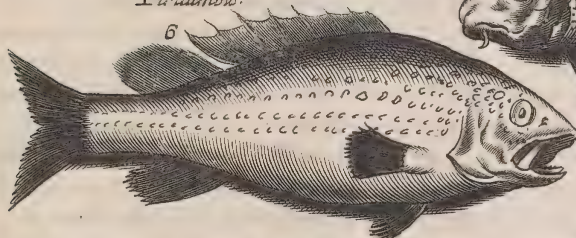

Guaibi Coara. 1


Piraia et Piranha.
3

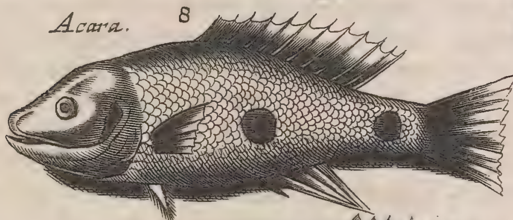

Guaperua. 2


4 Amore Guacu.

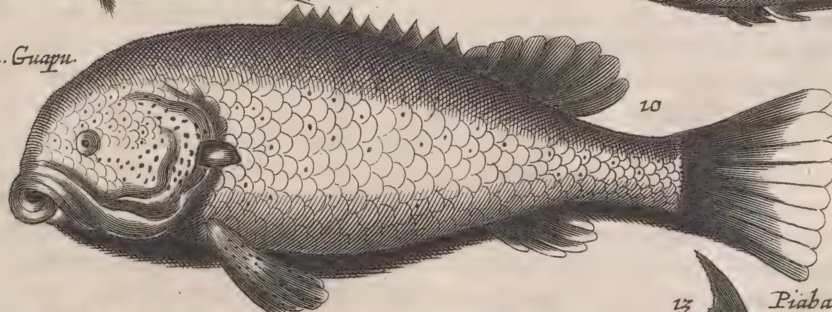

5 Guacari.

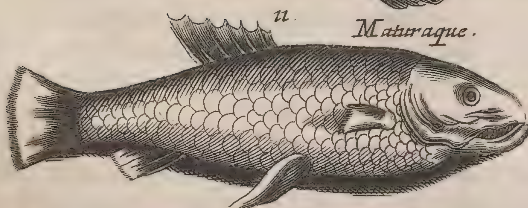

Piraumbu.
6

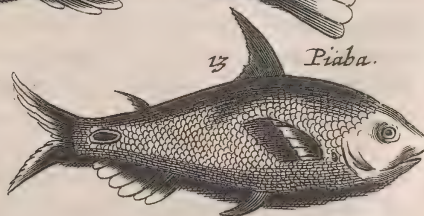

Acaraaia.
7

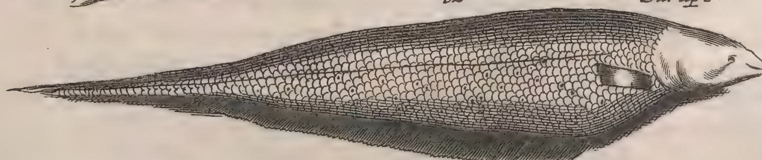

Acara. 8


Guaruguaru.
9


Cugupu. Guapu.
10


11 Maturaque.


13 Piaba.


12 Carapo.

*Os* parvum rotundum habet fubter in plano capitis: loco dentium in utroque latere proceffus habet quafi fetis equinis factos: inferius labium explicatum, lunatum, membrana conftans, quæ in lateribus oris in fuis extremitatibus in cirrhum definit, triennem digiti longum, qui cirrhi pro barba ferviunt. *Oculi* parvi, rotundi, nummi mifnici magnitudine, cinerei fufco maculati, fuperne pofiti & inter quemlibet foramen, diftans dimidium digitum ab oculo verfus interiora. *Branchiæ* anguftæ inferius verfus & ante quamlibet proxime corpufculum parallelogrammum, femi fermè digitum longum, quod extendere & recondere poteft, ita ut reconditum vix videatur. Continet illud corpufculum in extremitate denticulos acutos fetaneos, quibus alios pifces pungit. Et poft branchias in quolibet latere inferius ad planum, triangularem quafi pinnam, quatuor digitos longam pene, plus uno latam, oblongam, fpina offea in extremitate laterali fuftentatam & aliis minoribus fecundum longitudinem difcurrentibus: fpatio autem fefquidigiti verfus pofteriora directè poft has jam defcriptas, iterum duas inferius pinnas habet quadratas, in quolibet latere unam, duos & femis digitos longas, duos latas, eodem modo fpinis hifpidis offeis fuftentatas. Poft anum in infimo ventre angufta eft pinna, parallelogramma, duos digitos longa. In medio dorfo pinna eft, quatuor digitos longa, duos longa, fpinis hifpidis ordine difpofitis fuftentata, ac anterius fpina dura craffiore fuffulta, poft hanc prope ortum caudæ fuperius parva quædam eft pinna, membranofa, quæ anterius corniculata fpina fulcitur. *Cauda* conftat pinna tres digitos longa inferius, duos fuperius, bicornis, fpinis firmis fuffulta. Totum caput tefta veftitur dura ad tactum hifpida: totum corpus fquamis triangularibus, verfus anteriora majoribus, ordine pofitis.

Sunt autem fquamæ omnes ad tactum afperæ, quafi exfculptæ, quælibet in fui medio extuberantiam habens: fcilicet totum corpus loricatum eft, & quælibet pars loricæ habet quatuor angulos, & in quolibet exiftit tuberculum, ita ut in quolibet latere fit quadruplex ordo tuberculorum. *Color* totius pifcis croceus dilutus, in ventre faturatior; ac per totum maculatur maculis rotundis, magnitudine feminis finapi, fufcis. Maculæ hæ in lateribus & pinnis paulo funt majores, in capite minores, ac in fummitate capitis maculæ ruunt quafi rivuli. Pofterior medietas ventris nullas habet maculas. *Pinnæ* omnes ut corpus coloratæ & maculatæ, excepta pinnula prope caudam, quæ conftat membranula nigra; corniculata autem illius fpina crocea eft & maculata ut reliquæ.

Diu vivit extra aquam, ad quinque horas. Editur defracta lorica, fed paucam habet carnem: inteftina longiffima, æqualis omnia craffitiei, inftar craffioris fili quo vela confuunt. Habebat unus pifcis quindecim digitos longus, inteftina viginti octo pedes longa, quæ dimenfus fum.

Reperitur & hic *Guacari*, magnitudine & figura plane fimilis priori, qui in flumine S. Francifci capitur, folo colore differens & bonitate carnis: eft enim totus umbræ coloris obfcuri, & per totum maculis adfperfus obrotundis, nigris, feminis finapi magnitudine. Caro hujus boni eft faporis.

## CAPUT XII.

## *De Piraumbu, Acaraja & Acara.*

PIRAUMBU Brafilienfibus; *Chayque varona* Lufitan. Pifcis Carpionis magnitudine & figura, decem digitos longus ab ore ad initium caudæ, paulo plus quatuor digitos latus, ubi latiffimus: verfus caudam anguftior & æqualis latitudinis, duorum nimirum digitorum. *Os* habet inftar Carpionis, oculos magnos prominentes, pupilla cryftallina, circulo aureo cum albo mixto. *Pinnas* obtinet octo, nimirum unam in medio dorfo, paulo plus tribus digitis longam & unam latam, quam in rimam recondere poteft; & erectum novem firmis fpinis fuftentare: huic contigua eft alia tres fere digitos longa, minus uno lata nullis innixa fpinis: poft utramque branchiam unam habet tres digitos longam, unam latam in exortu: in infimo ventre duas junctas, duos digitos longas, vix unum latas, firma fpina munitas; poft anum unam, digitum latam, dimidium longam, itidem firma fpina fuftentatam: octava eft pro cauda, tres digitos longa, totidem lata & furcata. Squamas habet majores, inftar Carpionis, argentei fplendentis coloris, pauxillo aureo mixti: quælibet autem fquama mediam partem ufque ab infertione fua coloris eft *feuliemort*: fub capite & ventris priore parte magis argenteus eft: Omnes pinnæ dilutè cinerei funt coloris. In ore fuperius & inferius lapidem habet, denticulis minimis præditum, vix fenfibilibus.

Tab. XXXIV. 6. 7. 8. Marcgrav. Hift. Brafil. lib. 4. c. 14.

Edulis eft ac boni faporis.

ACARAIA vulgo corrupte *Garanha*: Pifcis qui trium pedum longitudinem adipifcitur, figura Carpionis. *Dentes* in inferiori mandibula habet acutos, inftar acicularum: in fuperiori duos longos paulo craffiores, quibus interjacent minutiffimi vix fenfibiles. *Oculi* ipfi magni funt, pupilla cryftallina, circulo fanguineo primum, hinc argenteo. *Pinnam* longam habet per dorfi longitudinem expanfam, cujus mediam partem verfus anteriora fpinis furrigere, & in rimam recondere poteft: reliquas quinque pinnas communes habet cum aliis pifcibus: feptimam

mam pro cauda, quæ lata & penè bicornis est. *Squamis* vestitur argenteis, mediocris magnitudinis, quæ sanguineo colore umbratæ sunt, ita ut maximam partem sanguineus videatur, argenteo colore transplendente; in ventre totus est albus, ut & sub faucibus. Pinnæ omnes sanguinei coloris, exceptis iis quæ sunt in infimo ventre, quæ albæ sunt, in extremitatibus tamen sanguineæ.

Edulis est piscis. Sale etiam conditur & servatur.

Acara piscis palmum longus, dorso curvo, & alto corpore ut Perca. *Os* habet angustum, & dentium loco limam. *Oculos* habet magnos, nigros, circulo aureo. *Pinnas* obtinet sex, nimirum sub qualibet branchia unam longam, triangulum acutum referentem: à summitate autem dorsi pinna extenditur, firmis spinis sustentata & in triangulum acutum prope caudæ exortum desinens. *Cauda* oblonga est, parallelogramma, in extremitate recta. Vestitur squamis satis magnis, argentei coloris, sed in capite, dorso, & lateribus ita umbra mixtis, ut fuscus videatur. Venter albicat. Pinnæ omnes & cauda fusci sunt coloris ex umbra. In medio quolibet latere magnam habet maculam nigram, ut & prope exortum caudæ.

Edulis est piscis, & capitur in dulcibus aquis.

## CAPUT XIII.

## *De Guaru-Guaru, Cucupu-Guacu, & Maturaque.*

Tab. XXXIV. 9. 10. 11. Idem l. 4. c. 14.

Guaru-Guaru pisciculus est minutus, nunquam major sesquidigito, exili corpore, oblongo, instar minimi Elbritz. Capitulum habet compressum: ocellos nigerrimos, circulo aureo: pinnulas qinque, nimirum duas postbranchiales, & duas subtus ferè in infimo ventre, & unam in posteriore medietate dorsi. *Cauda* constat pinna parallelogramma, in extremitate circinata. Vestitur squamulis, & totum caput superius, & dorsi anterior medietas sunt fusci coloris, posterior & latera aurei, squamulis umbratis umbra: caput inferius & venter albi splendentis ut mater perlarum, pinnulæ flavæ. Prope caudam utrimque maculam habet nigram.

Edulis est & capitur in lacubus & stagnis.

Cucupu-Guacu Brasiliensibus, Lusitanis *Meros*, Belgis Jacob Everssen: ingens sit piscis: habui, inquit Marcgravius, quorum corpus cum capite quinque pedes erat longum & cum cauda sex. Corporis ambitus quatuor pedum, octo digitorum, altitudo unius & semis. *Caput* & *Os* magnum habet, quod apertum in rotundum dilatat, edentulum: oculos mediocres, pupilla crystallina nigricante, circulo flavo: *Branchias* in ambitu rotundas, medio autem in triangulum desinentes: Pinnas quinque; nimirum unam à summitate dorsi incipientem & non ita longe à cauda desinentem, ad anteriorem partem seu medietatem plane angustam & acutis spinis munitam; posterior autem medietas lata est, & semilunata in ambitu, spinisque haud firmis erigitur: prope anum unam ejusdem figuræ, cum medietate posteriore dorsalis, sed dimidio minorem: Post branchias prope infimum ventrem duas longas & latas, tenuioribus spinis intertextas. *Cauda* magnam pinnam habet quadratam, in extremitate latiorem, quam in exortu. *Squamas* habet parvas. Totum caput, dorsum ac latera cinerei sunt coloris cum umbra mixti, & versus dorsum paulo saturatioris. *Venter* albicat. Pinnæ omnes cum cauda dilutè brunnæ. Per totum caput, dorsum, latera & pinnas postbranchiales maculæ parvæ nigræ, seu puncta frequentissima dispersa. Venter verò & reliquæ pinnæ cum cauda his punctis carent. Bonam habet carnem. Capitur in mari.

Maturaque piscis est corpore oblongo, & fermè parallelogrammo, figura scilicet *Tamoatæ*. Quinque aut sex digitos longus, sesquidigitum latus ubi latissimus. *Caput* habet latiusculum, dura testa tectum. Oris pars inferior paulò longior superiori: & in inferiori sex denticulos acutissimos habet, in superiori aliquot minimos: Branchias satis amplas: oculos rotundos, nigros, circello aureolo, exterius fusco: Pinnas sex, nimirum duas postbranchiales oblongas, haud latas: duas tales in medio infimi ventris, & unam post anum trapezii figura, & similem in medio dorso. Cauda constat pinna quadrata, unum ferè digitum longa, in extremitate circinata. Tegitur magnis squamis ordine positis. Totum caput superius, dorsum & latera nigra sunt, venter ex albo obscurè canescit. Pinnæ omnes nigræ.

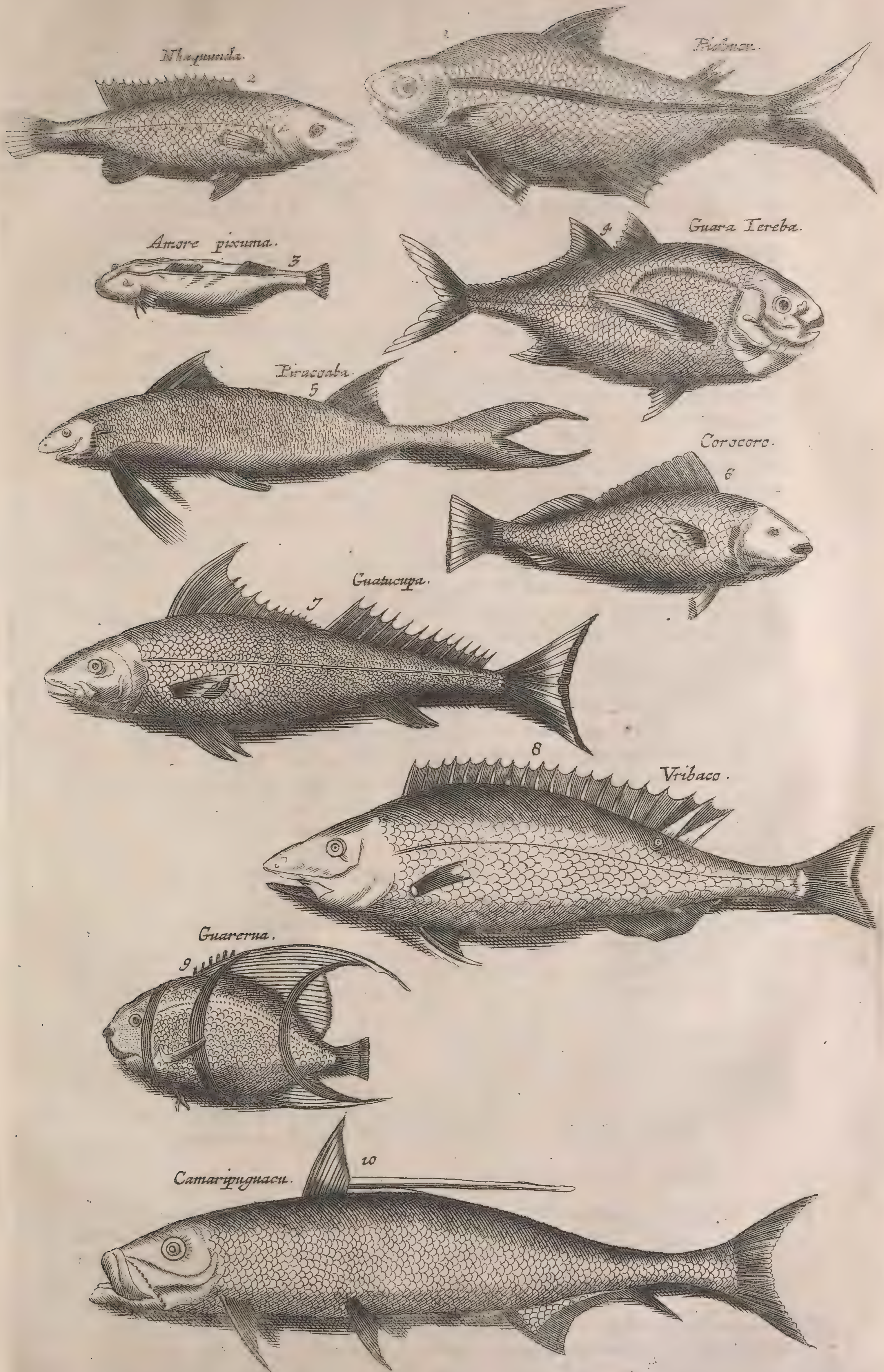
Capitur solum in lacubus & paludibus, non in fluviis. Boni saporis est.

## CAPUT XIV.

## *De Carapo, Piaba, Piabucu, & Nhaquunda.*

Carapo prima species, corpore oblongo figura cultri, dorsum nimirum crassum & obtusum, venter acutus ut culter: posterius autum corpus desinit in acumen: unum pedem circiter longus, duos digitos latus, ubi latissimus. *Caput* acuminatum, sed compressum, inferius labium paulo longius superiori, os angustum, inferius ordinem denticulorum minutorum, superius nullos habet.

Tab. XXXIV. 12. 13. Marcgrav. l. 4. c. 15.


Nhaquunda.
2
Amore pixuma.
3
4
Guara Tereba.
Piracoaba.
5
Corocoro.
6
Guatucupa.
7
8
Vribaco.
Guarerua.
9
10
Camaripuguacu.

habet. *Oculi* minimi, nigri, vix grani papaveris magnitudine. Branchiæ angustæ, & post quamlibet parvula pinna oblonga. Unius ferè digiti intervallo à capite in infimo corpore incipit pinna tenuis, angusta, & per totum ventrem æqualiter porrigitur ad finem corporis: nam caudam nullam habet, nec ullam aliam pinnam in toto corpore. Squamas habet mediocres. Totus piscis est coloris ex fusco & pauco rubro mixti, ac in dorso & capite magis nigrescit. A branchiis in quolibet latere linea tendit ad finem corporis usque, quasi cultri acie tracta, & sub hac linea maculæ nigræ per corpus dispersæ, seminis sinapi magnitudine.

Capitur in lacubus, & est edulis.

In flumine S. Francisci capiuntur Carapo huic priori speciei similes, excepto quod longiores sint, & in extremitate acuminati instar subulæ, ad trium digitorum longitudinem, squamulas parvas habent.

Carapo secunda species, priori figura, colore & lineis lateralibus similis, excepto quod dimidiæ tantum sit latitudinis, nec ullas maculas habeat. Capitur in lacubus. Caro spinosa, sed boni saporis.

Piaba magnitudine *Phoxini*, pisciculus duos aut tres digitos longus (interdum quatuor aut quinque quando maximus) ocellos habet nigros, circello aureo. Squamulis vestitus. In medio dorso pinnula erecta triangularis: post quamlibet branchiam unam habet oblongam, duas in medio infimo ventre & post has unam, quæ ad caudæ exortum protenditur: cauda est furcata. *Caput* ad latera auro & argento splendet: totum dorsum argenteo viridi & multo Indico: medium laterum secundum longitudinem argenteo & Indico mixtum: *Venter* aureo & argenteo & pauco Indico. Post quamlibet branchiam maculam habet rotundam, satis magnam Indici coloris, & statim post hanc ejusdem coloris maculam lunæ corniculatæ figura, ejusdem coloris oblongam in quolibet latere ad caudæ exortum. *Pinnæ* omnes & cauda aurei coloris, quæ in infimo ventre rubræ. Capitur in omnibus fluviis currentibus Brasiliæ, ac summa vi contra aquæ cursum nititur.

Brasiliani involvunt foliis arborum, & cineribus condunt, desuper ignem imponentes; sic præparatos comedunt. Saporis sunt haud contemnendi.

Piabucu pisciculus sex digitos longus, sesquidigitum latus, ubi latissimus, ventre paululum extuberante, oculis elegantibus, pupilla crystallina, circulo argenteo, cui superius parum rubri admixtum. *Septem* habet pinnas, octavam pro cauda furcatam: nimirum post branchiales duas in infimo ventre, unam in medio dorso, circa anum unam longam extensam versus caudam; & è regione hujus in dorso parvulam. Tegitur squamulis argenteis splendentibus. Per medium laterum secundum longitudinem tendit linea alba lata, non splendens. Dorsum autem ad hanc lineam olivacei est coloris, cui viridis hyacinthinus persplendet. Pinnæ albæ.

Capiuntur facillimè aciculis, vel corbe, aut olla immissa in aquam, cui parum farinæ de mandioca, aut mica panis intrita. Cocti comeduntur & frixi. Si quis vel leviter vulnerato uno aut altero membro, vel musculum tenens aquam ingrediatur, statim hic piscis vulnus petit mordendo, ita sitiens est sanguinis humani.

Nhaquunda: Mas & fœmina reperitur. Mas corpore est oblongo, ferè ubique æquali, septem, octo, aut decem digitos longus, duos altus, ubi altissimus: *Caput* & os ferè *Lucii* habet, superius labium extendere, & oris hiatum rotundare potest: Dentium loco habet limas, linguam tenuem, branchias amplas, oculos conspicuos, pupilla nigra, circulo fusco: septem pinnas, post quamlibet branchiam unam, duos ferè digitos longam; sub his in infimo ventre duas junctas, & post anum unam penè quadratam. Ab initio ferè dorsi una propenditur penè ad caudæ exortum, tres digitos longa, unum ferme lata, æqualis, mollibus spinis suffulta, quæ in fine paulo latior, & in triangulum desinit. *Cauda* testa dura tegitur nigra. Totum corpus squamis mediocris magnitudinis vestitur, ac totum dorsum & latera obscuri grysei sunt coloris cum argenteo transplendente. Venter albus. In utroque latere unum ordinem habet macularum, rotundarum, nigrarum, pisi magnitudine, & inter has dispersa punctula multa cærulea. Pinnæ omnes aureæ, ut & cauda: & pinna dorsi insuper variegatur per totum punctulis cæruleis. In utroque latere per ordinem macularum nigra tendit linea, incipiens à fine superiore branchiarum, & ad regionem finis pinnæ dorsalis desinens, & semidigiti ferè interstitio sub hujus fine, alia linea incipit, ac in medio exortus caudæ desinit. Lineæ hæ elatæ sunt ac aureæ.

Capitur in fluviis, ac boni est saporis.

Fœmina mari per omnia similis, excepto quod punctulis cæruleis in lateribus & pinna dorsali destituatur, & quod venter circa anum rubescit. Comeditur ut mas.

## CAPUT XV.

## *De Amore Pixuma, Amore Tinga, Guara Tereba, Piracoaba & Corocoro.*

Amore Pixuma Brasiliensibus, vulgo corrupte *Amorea* piscis magnitudine *Tamoatæ*, capite lato, ore amplo, & edentulo, corpore oblongo, ita ut fere *Tamoatam* referat. Coloris est obscure ferrei; in ventre, qui

Tab. XXXV. 3. 4. 5. 6. Marcgrav. Hist. Brasil. l. 4. c. 17.

qui extuberat, albi. Tegitur cute molli: pinnas habet septem & octavam pro cauda in ambitu circinatam. Carne est sicca & bona, ut *Tamoata*.

Amore Tinga Brasiliensibus, piscis est ejusdem plane figuræ cum *Amore Guacu*, sed tantum minor: habetque squamas in *totum* albicantis, seu pallidi coloris, & in totum maculatur maculis fuscis, ut *Tajasica*. Cauda tamen illius est fusco undata. Edulis est ut præcedentes.

*Guara Tebera*. Piscis magnitudine septem aut octo digitorum: capite obtuso, oculis crystallinis, circulo aureo: os denticulos habet minimos: Branchias amplas: dorsum incurvatum, unde & *Corcovado* minor potest appellari. *Pinnas* obtinet septem: post quamlibet branchiam, unam longam: sub his duas junctas in infimo ventre: in medio autem ventre duas spinulas acutas, quæ membranula conjunguntur; & post has triangularem, quæ deinceps angustata ad exortum caudæ extenditur: in summitate dorsi triangularem mediocrem, & post illam aliam similem majorem, quæ angustata ad exordium caudæ porrigitur. *Cauda* in duo cornua extenditur. A branchiis linea tendit ad medium piscis, quæ dein obliquè deorsum vergit, & directe usque ad caudam porrigitur: hæc posterior lineæ medietas hamulis posterius versis armatur, & utroque latere triangularibus vestitur squamulis, quæ minimæ sunt, ut ad tactum glaber videatur. Coloris est in dorso & lateribus usque ad medietatem longitudinis ex hyalino cærulescentis: reliquum laterum & venter albicat, sed aureus color transsplendet. *Pinnæ* ventris albæ, reliquæ cum cauda aurei sunt coloris.

Edulis est piscis.

*Piracoaba* piscis pedalem longitudinem adipiscitur, corpore oblongo, ut *Zandat* Pomeranorum. *Os* habet acuminatum, amplum, edentulum; mandibulam superiorem longiorem inferiore, & superior pars oris prominet in rotundum conum è cartilagine constantem: *Oculi* illi satis ampli, pupilla crystallina, circulo aureo. *Pinnas* habet octo: nimirum duas in dorso triangulares erectas, interstitio sesquidigiti: post quamlibet branchiam unam longam, angustam; duas his breviores in infimo ventre junctas, & prope anum unam triangulatam; octava est cauda furcata. Sub qualibet pinna postbranchiali barbam habet sex pilis crassiusculis constantem, tres digitos ferè longis, estque ejus exortus propè exortum pinnarum, vergens retrorsum. Totus vestitur squamis mediocris magnitudinis argentei coloris, & in dorso ac summitate capitis paulum canescit. Pinnæ quoque omnes cani, seu cinerei sunt coloris: postbranchiales tamen nigredine dilutæ sunt. Barba alba. Capitur arenosis locis in mari. Boni est saporis.

Corocoro piscis dorso incurvato, capite & ore obtuso: pedalis longitudinis. Denticulos habet parvos, haud acutos: branchias satis amplas, quarum anterior pars in spinam desinit acutam: sex pinnas: nimirum in quolibet latere post branchias unam tres digitos longam, subtus in infimo corpore duas triangulares fere, sed in extremitate circinatas & anterius firma & acuta spina suffultas, post anum una crassa, dura & acuta spina nixam, cui parvula spina antistat. A summitate dorsi pinna incipit, quæ arcuatim ad medium dorsum tendit, firmis ac acutis spinis sustentata, hinc desinit & contigua illi est mollis, quæ & arcuata fere est, & pene ad exortum caudæ protenditur. *Cauda* duos digitos longa, quatuor lata. *Squamis* majusculis vestitur totus argentei coloris, sed in toto dorso, & ejus summitate diluta umbra mixtis & per latera transversim (non tamen ad ventrem usque) in quolibet octo striæ, digitum latum crassæ, ex diluta umbra descendunt: venter totus albus, ut & illius pinnæ. Pinna dorsalis, postbranchiales & cauda ex argenteo & diluta umbra mixtæ. Pinnam autem anteriorem dorsalem in rimam potest recondere. Capitur in mari, & est edulis.

## CAPUT XVI.

## *De Guatucupa, Vribaco & Guarerva.*

Guatucupa Brasiliensibus, *Balabolla* Congensibus, *Corvina* Lusitanis. Piscis corpore oblongo, dorso paulum, ventre minimum curvo: longitudinem duorum pedum non raro adipiscitur. *Os* habet acuminatum, cujus inferior pars paulo longior superiore, quodque ample potest diducere; *dentes* minimos, linguam conspicuam, branchias amplas; *oculos* stuferi magnitudine, pupilla nigra, circulo argenteo. Pinnas obtinet septem; post quamlibet branchiam unam oblongam; duas sub his in infimo ventre paululum versus posticam partem, unam post anum triangularem, unam triangularem ac latam in summitate dorsi, duriusculis spinis suffultam, & huic fere contiguam alteram in posteriore parte dorsi oblongam, quæ æqualis fere latitudinis, atque ad exortum penè caudæ protenditur. *Cauda* constat pinna fere quadrata & lata. Parvulis rotundis squamis totus vestitur, coloris per totum argentei splendentis, cui tamen in dorso aureus transplendet, & ad tactum videtur lævis. Pinnæ & Cauda, ut & venter albicant. A summitate autem branchiarum per medium latus ad caudæ exortum tendit linea argentei coloris. Capitur in mari, ac optimi est saporis.

Tab. XXXV. 7. 8. 9. Idem ibid.

Uribaco piscis dorso incurvato, ventre protuberante, quindecim aut sedecim digitos

gitos longus, quinque, aut sex altus, ubi altissimus. *Caput* & *os* obtusum, conum referens triangularem: dentes parvuli, acuti, lingua lata: branchiæ amplæ in triangulum desinentes: Oculi dupli stuferi magnitudine: pupilla crystallina, circulo argenteo, cui aliquid cinnabrii mixtum est. *Pinnas* habet sex, nimirum post quamlibet branchiam, unam longam triangulum acutum referentem, sed exterius paulum circinatam: sub his in infimo ventre duas triangulares, anterius firma spina munitas: post anum unam oblongam, in exteriori ambitu circinatam, molliusculis spinis per medium suffultam, anterius autem dura & acuta spina: à summitate autem dorsi ad exortum fere caudæ pinna latiuscula, latitudinis fere ubique æqualis, & acutis spinis sustentata. *Cauda* itidem lata in duo veluti cornua distenditur. *Vestitur* squamis magnis, in totum argentei coloris, sed cui parum cinnabrii translucet. Pinnæ laterales, & infimi ventris albæ seu argenteæ, dorsalis & cauda plus cinnabrii, quam argentei habent. A summitate denique branchiarum ad caudam usque (paulum arcuatim) tendit linea rubra, & supra eam in posteriore parte corporis, in utroque latere, maculam habet nigram magnitudine grossi misnici. Capitur in mari. Edulem habet carnem & bonam.

*Guarerva*, piscis corpore lato, compressoque quatuor digitos longo, tres lato, ubi latissimus, *ore* patulo, denticulis minutis. *Pinnas* habet sex, nimirum postbranchiales duas, parallelogrammi figura; duas oblongas & latas in superiori dorso, & infimo ventre posteriori, quæ in acumen desinunt, figura subulæ. *Cauda* quadrata, seu potius parallelogramma, unum digitum longa, & duas tertias partes digiti lata. Squamulis tegitur nigri coloris splendentis instar bombycini, quarum oræ (quarundam tantum, non omnium) fimbrias habent flavas instar semilunularum. Pinnæ omnes nigræ. Circa os linea crassa est ferrei coloris, & alia illi perpendiculariter superposita. Corpus tres lineæ latæ ambiunt, quarum duæ per latas & posticas pinnas extenduntur; (caudam etiam talis linea secat, & ejusdem coloris) una pro fimbria ipsi est. Oculorum pupilla nigra, circulus aureus.

## CAPUT XVII.

### *De Camaripuguacu, Piratiapua, Curema, Parati, & Aramaca.*

Tab. XXXV. 10. Marcgrav. Hist. Brasil. l.4. c.18.

CAmaripuguacu piscis dorso recto, ventre paululum extuberante; pinguis ad tactum & revera. *Caput* habet anterius acuminatum, *os* amplum, edentulum, quod in rotundum diducere potest, nimirum superiore mandibula, inferiori immota permanente, ita ut duos pugnos humanos juxta se, vel etiam humanum caput possit admittere. *Linguam* habet conicam, crassam, superior autem mandibula brevior est inferiori, ita ut clausum os superius habeat: *Oculos* latiores Imperiali, rotundos, crystallinos, & argenteos, branchias amplissimas. Longitudinem adipiscitur undecim aut duodecim pedum, crassitiem viri. *Pinnas* obtinet septem; duas haud procul dissitas à branchiis, in lateribus proximè ventrem anteriorem, longas, triangulares; cuilibet autem harum parvula subest, quæ tamen natando vix videri potest: in medio inferiore ventre itidem duas conjunctas, triangulares, latiores prioribus, sed breviores: has versus posticam partem corporis inferioris sequitur alia solitaria pinna, triangularis, lata, squamata, quæ appendice continua, angusta, protenditur ad caudæ ferè exortum: in dorsi altera medietate versus posteriora, pinna est elata triangularis, lata, quæ appendicem habet versus posticam partem vergentem, elevatam, triplo longiorem, instar funis crassioris. Septima pinna est pro cauda, quæ secta est, & in amplam extenditur furcam. Squamis vestitur magnis, obrotundis seu peltatis, majoribus Imperiali, in dorso tamen minoribus. materia squamarum alba, pellucida instar matris perlarum; sunt autem arctè sibi impositæ squamæ, ita ut quadruplices aut quintuplices jaceant, ac de qualibet ante aliam prominet pars figura lunæ bisectæ, quæ argenteo obducta est (revera repræsentat argentum) & rivulos hinc inde discurrentes monstrat argenteos in argenteo campo; ita totus piscis argento obductus videtur, præterquam in dorso ubi cæruleus est, argento tamen translucente. Pinnæ omnes argenteæ, præter dorsalem, quæ eundem colorum habet cum dorso. Carnem habet lentam, quæ diu coqui debet, multæ in carne spinæ, sed satis crassæ, ut facilè inter edendum extrahi possint. Magis aspectu quàm esu piscis delector.

Comedi sæpius ejus carnem, sed lenta est; & tantum famelico conveniens. Os superius ossa habet duritie æqualia ossibus alicujus animalis.

*Piratia Pua* ingentem adipiscitur magnitudinem, ut *Capu ripima*. Inferior mandibula paulo longior superiori: dentes acuti in tota mandibula inferiori; in superiori solum in medio, qui longiores, quemadmodum & medium in inferiori: *Os* ampliare amplissimè potest in rotundum foramen. *Oculos* obtinet non ita longos pro corporis mole, pupilla crystallina. Branchias amplas, duras seu armatas. Corpore a. est oblongo, dorso paululum incurvato versus caput, & ventre mediocriter amplo. Pinnas habet septem: Unam à summitate dorsi (incipientem versus

capitis ferè exortum) ad caudæ usque initium protensam, quoad medietatem anteriorem spinis suffultam, quoad posteriorem mollem sine spinis, in medio a. sui angustiorem, anterius latiorem, posterius adhuc magis latam & quasi circinatam in extremitate. In quolibet latere post branchias, unam latam, & in extremitate circinatam, cætera quasi quadratam: sub his in infimo ventre duæ propinquæ sunt oblongæ, haud latæ, firmis spinis nixæ: prope anum unam habet satis amplam, itidem circinata fimbria posterius, uti ea quæ in dorso. Corpus posterius quadratè extenditur, & continet septimam pinnam pro cauda, quæ ampla est, & figuræ penè quadratæ. Squamulis vestitur parvulis, ita ut ad tactum glaber videatur, etiam si antrorsum mulceatur. Coloris est per totum corpus ex obscuro aureo epatici, qui tamen obscurior in dorso & summo capite huic a. coloris lituræ obtenduntur. Pinnæ omnes ejusdem cum corpore coloris, laterales a. præterea fimbrias habent aureas, reliquæ epaticas. Carne satis probata est, si junior sit, nimirum sex, septem aut octo pondo, & assatus magis quam coctus, nam pinguis est: adultior verò ducentorum aut plurium pondo carnem habet pro bajulis; nec delicatiorem carne *Camarupim* *asu*, nimirum lentam, tenacem, ac difficilis coctionis. Capitur in mari.

*Curema* species *Tainhæ* grandis & crassa. Piscis marinus, in duorum pedum longitudinem excrescens, corpore oblongo, ferè cylindraceo, more Trutæ fluviatilis, crasso & præpingui. *Caput* in conum obtusum desinit, superius compressum & latum, durum, squamis duris tectum. *Os* pro mole corporis parvum, parabolicum, labio superiori conspicuo, mobili, inferius a. os triangulare, obtusum discumbit, & paulo brevius est superiori, edentulum. *Oculi* magni, rotundi, anterius positi, nigri, circulo argenteo. Duo narium foramina supra os. Branchiæ semilunares, haud amplæ. Pinnas habet septem (octavam pro cauda, quæ in duo cornua desinit) nimirum duas postbranchiales, triangulatas duas, magis versus posteriora in infimo ventre, junctas: in summo dorso parvam, tribus suffultam duriusculis spinis: post anum unam bicornem, & illi oppositum in dorso ejusdem fere magnitudinis. Tegitur squamis magnis clypeatis, planis: color totius piscis in summitate capitis, dorso & medietate laterum obscurè cinereus, cui hyalius transsplendet: reliquum laterum, venter & caput inferius argentei splendentis coloris, uti & pinnæ ventris, reliquæ pinnæ cum cauda ejusdem cum dorso coloris. Præpinguis est & coctus vel assatus sine oleo vel butyro comedi potest. Salitus & in sole siccatus asservatur magna copia. Salitus quoque & in muria servatur. Optima illius pars venter.

*Parati* Lusitanis *Tainha*, piscis est in longitudinem pedis excrescens, figura corporis ut *Curema*, cui per omnia similis est excepta magnitudine, & quod circulum aureum habeat circea oculos. Carne est ficciori, & quæ inter coquendum pinguedinem flavam de se fundit. Magna copia saliti in sole exsiccantur & reconduntur. Capiuntur retibus, ut & *Curema*, transiliunt a. retia eleganti spectaculo, quando illud trahitur: quando malacia est magno numero ex aquis exsiliunt. Tab. XXXVI. 1. 2.

*Aramaca* Lusitanis *Lingoada* & vulgo *Cubricuncha*, soleæ est species compresso corpore, & figuram habens soleæ quam Belgæ vocant Tonge. Os denticulis acutis proditum: caret lingua: *Oculos* habet duos in uno latere (ubi lapidei est coloris) in altero nullum, pisi magnitudine, unum prope latus posterius oris, alterum superius & magis versus posteriora vergentem, pupilla lunata, crystallina, hyalino colore transplendente. Branchiæ satis amplæ, in quolibet a. latere post branchias est pinna una, duos digitos longa, angusta, superius in pilum tenuem desinens; ad branchiarum finem in infimo corpore sunt duæ parvæ pinnæ junctæ. Per totum a. corpus tam superius, quam inferius secundum longitudinem habet pinnam usque ad caudam extensam, tenuem, vix semidigitum latam, cauda ferè quadrata constat pinna tenui. Vestitur squamulis parvulis, & in toto sinistro latere, ubi oculos habet, lapidei est coloris, in latere dextro albi, vivit in mari inter arenas. Edulis est & boni saporis.

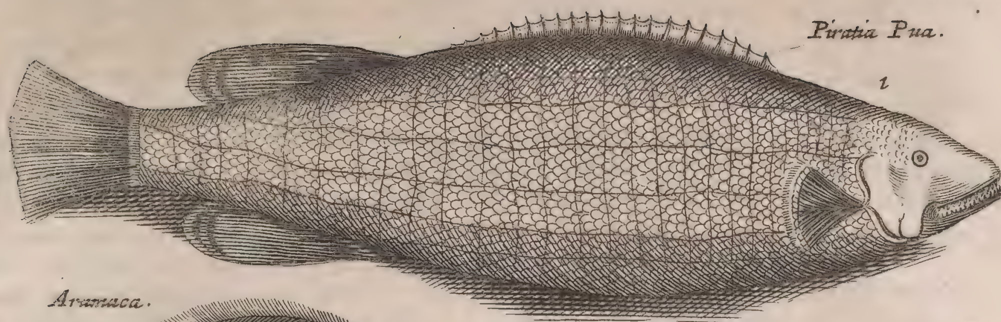
## TITULUS II.
## *De Piscibus Exoticis Lævibus.*

### CAPUT I.
### *De Piscibus in totum lævibus.*

#### ARTICULUS I.
#### *De Guamajacu, Ape & Petimbuaba.*

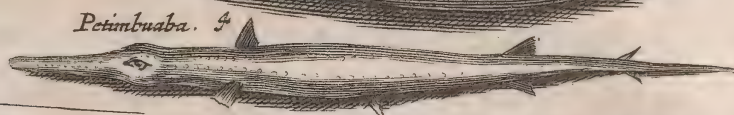
PIsces Exotici læves sunt in duplici differentia: Vel enim sunt in totum læves, vel cum aliqua lævitate spinosi. Ex istis sunt quos hic describemus. Tab. XXXVI. 3.4. Marcgrav. l.4. c. 1.

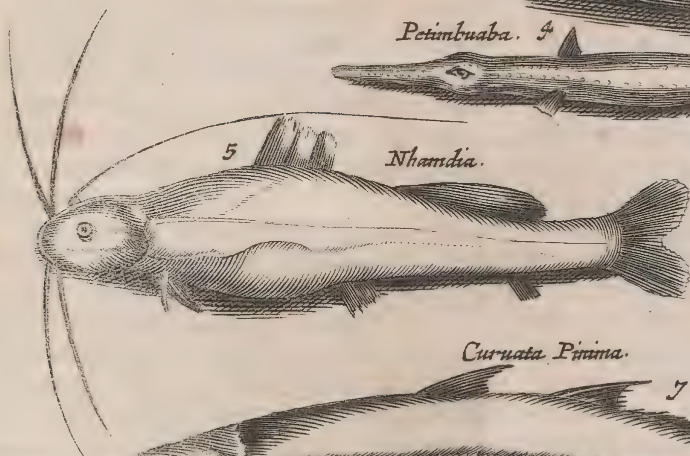
Guamaia cu Ape Piscis triangularis; duplex est, unus cornutus, alter sine cornibus. Cornutus ab ore ad initium caudæ septem digitos est longus, (interdum & longior) à ventre ad dorsi summitatem tres digitos latus seu altus: venter vix duos digitos latitudine complet: cauda unum digitum lata, desinens in pinnam duos digitos longam & totidem latam. *Os* ipsi parvulum, & pisi tantum capax: habens in superiori mandibula duodecim denticulos angustos, acutos, in inferiori quinque. *Caput* ab ore ad cornua usque in gibbum

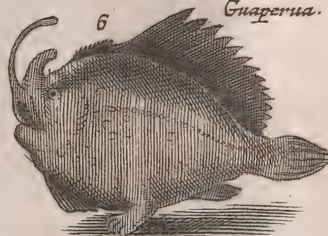

Piratia Pua.
1

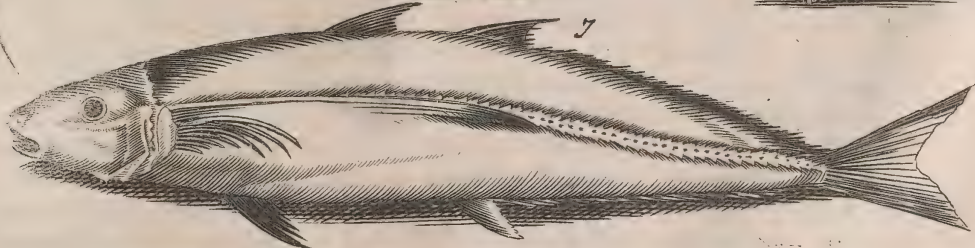

Aramaca.
2

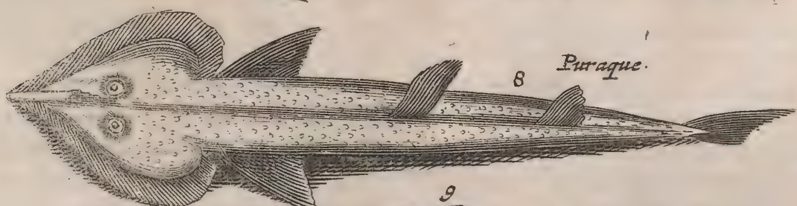

Guamaiacu apu.
3

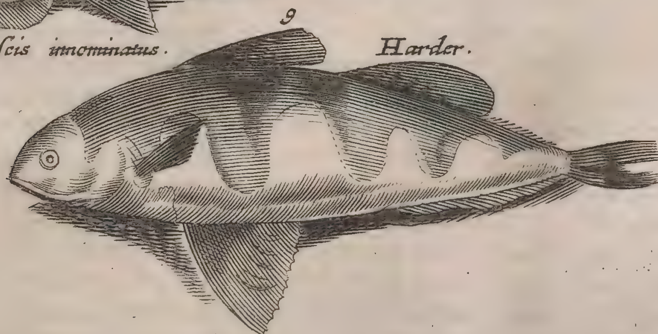

Petimbuaba. 4


5
Nhamdia.


6
Guaperua.


Curuata Pinima.
7


Puraque.
8


9
Piscis innominatus.
Harder.



gibbum assurgit, convexitate sesquidigiti; dorsum autem ad eundem modum in gibbum arcuatur: & unicam tantum habet pinnam in postica parte versus caudam, & quidem exilem. *Oculos* habet satis amplos, diametro trientis, supernè in capite in fronte positos prope cornua, ab ore circiter sesquidigiti intervallo: & ante singulos oculos foraminulum unum. *Pinnas* in universum obtinet quinque unam in extremo dorso, ut jam dixi, & in quolibet latere unam, longè infra oculos versus posticam corporis partem paulum vergentes, unum digitum longas: & prope utramque rimam, unam plus semidigito longam, branchiarum loco unam denique pinnam inferius in ventris extremitate prope exortum caudæ, unum pene digitum longam, dimidium latam: quinta facit caudam. *Cornua* duo directè ante se protensa in fronte gerit prope oculos, magnitudine calcario galli gallinacei, duo itidem æqualis magnitudinis in infimo ventre versus quartam pinnam. Caret squamis, sed tegitur densa cute, in ventre quidem alba, reliquo a. corpore fusca, atque in ventre & lateribus usque ad altitudinem oculorum figuris trigonis, tetragonis, pentagonis, sexagonisque mirè distincta & notata. Ubique a. (excepto infimo ventre) eadem cutis variis maculis nigricantibus est insignita. De altera specie superius egimus.

Idem. H.B. l.4.c.4. *Petimbuaba* piscis tres aut quatuor pedes longus: corpore instar Anguillæ. *Os* edentulum acuminatum, superiori mandibula breviori quam sit inferior: estque longitudo oris sesquidigiti, amplitudo, ubi maxima, vix unius. *Caput* novem digitos longum est ab oculis ad oris extremum, crassities ejus post oculos quinque digitorum, hinc paulatim minuitur, ita ut prope os sit trium tantum digitorum. In summa a. longitudo capitis à fine branchiarum ad oris extremum est unius pedis & unius digiti. *Oculos* habet satis magnos, magnitudine nucis avellanæ & pene figura, pupilla splendida cærulescente, quam tunica ambit argentea, in parte anteriori & posteriori macula miniata notata. Post branchias in utroque latere, pinna directè protenditur à latere sesquidigitum lata & longa rufescentis coloris: hinc sex & semis digitorum intervallo versus posticam corporis partem, duæ pinnæ parvæ rufescunt in quolibet latere una, sed magis versus ventrem.

Post has pedis intervallo sequitur pinna rufescens duos digitos longa, sesquidigitum lata: sub hac autem ejusdem magnitudinis & coloris una in infimo ventre: demum à fine harum intervallo ferè quinque digitorum, sunt adhuc duæ pinnæ rufescentes paulo minores superioribus, una sursum, altera deorsum elata, & inter has ortum sumit cauda instar murenæ tenuis, teres, sex digitos longa. Corporis a. longitudo à fine branchiarum ad caudæ initum est duorum pedum & trium digitorum. Cute est instar Anguillæ glabra, coloris in toto corpore & lateribus ab ore ad caudam, hepatici, in dorso triplici, in lateribus unica serie macularum cærulearum magnitudine nummi Misnici ferè: hæc maculæ à medio corporis in lateribus ad caudam usque in lineas coeunt: inter omnes a. maculas cæruleas ordine intercedunt maculæ virescentes. In inferiori corpore tam sub capite quam ventre albescit, & videtur aliqua rubedo inspersa. Corpus a. universum non exactè teres est, sed compressum & latiusculum, ventris non latitudo prope secundum par pinnarum, ubi latissimus, duorum digitorum, crassities ibidem totius corporis sex digitorum. Hinc paulatim attenuatur, donec prope exortum caudæ sit sesquidigitum paulo plus aut minus crassum. Edulis est piscis. Potest Acus piscis vocari. Iconum quas supra dedimus, nulla cum hac convenit, nisi fortè Acus minor Bellonii.

## ARTICULUS II.
## *De Nhambdia & Guaperua.*

NHAMBDIA Brasiliensibus, *Bagre do Rio* Lusitanis, piscis corpore oblongo, obeso, ventre molli, versus posteriora angustiori. *Capite* compresso, & *ore* parabolicæ figuræ, & denticulis minimis prædito. Est autem corpus duodecim aut quatuordecim digitos longum, duos & semis altum, ubi altissimum. *Oculi* parvuli, paululum protuberantes, rotundi, pupilla nigra, circulo ex auro & umbra mixto. Branchiæ satis, amplæ, & barba sex filis constans, duobus supra & quatuor infra os: Eorum quæ supra os versus latus stant quodlibet crassitiem habet fili, quo literæ obsignantur, quinque digitos longum, & post cujusque exortum fovea est oblonga, in quam barbæ initium incumbit, vertendo illam postica parte, ut semper facit: quatuor inferiorum quodlibet exterius duos & semis digitos longum, interius sesquidigitum; suntque inferiora fila barbæ non ita crassæ ut superiora. *Pinnas* habet septem, & octava est pro cauda: nimirum post quamlibet branchiam unam oblongam, firmissima & acuta spina munitam (quemadmodum & in exortu ipsius post branchiam os durum est, triangulare) ad medietatem corporis ante anum duas junctas oblongas, in extremitate circinatas: versus caudam in inferiore ventre unam ferè quadratam & in extremitate circinatam: in summitate dorsi magnam quadratam multis spinis suffultam & post illam unam longam angustam; cute carnosa constantem, qua & corpus est tectum. *Cauda* bisecta est, & quælibet pars in exitu circinata. *Cute* tegitur non squamis.

Tab. XXXVI. f. 6. Marcgrav. lib.4. c.5.

*Caput* dura testa tectum, osque superius to-

tum umbræ coloris: dorſum & latera cinerei cum pauxillo cæruleo mixti: Venter albus: pinna dorſalis prior prope exortum ejusdem coloris, cætera in totum nigri, ſpinis cinereis: poſterior ejuſdem coloris cum dorſo & lateribus: pinnæ poſtbranchiales totæ nigræ: barba nigra, uti & pinnæ ventris & cauda, licet in exortu paululum ruffæ. A ſummitate branchiarum per quodlibet latus tendit in medio linea rubra uſque ad caudæ initium. Capitur in fluviis, & eſt optimi ſaporis, vulgoque comeditur.

*Guaperua* piſcis cujus longitudo ab initio oris ad exortum caudæ paulo plus duorum digitorum (reperiuntur tamen & duplo majores) corporis medii craſſities, ubi maxima, trium: laterum quodlibet unum digitum altum. Caret omnino branchiis: *Os* habet ſatis amplum & elatum, projectum inſtar canis, minutiſſimis denticulis; loco linguæ lapidem habet inſtar Carpionis: ocellos vix grani milii magnitudine, colore egregii turcoidis. Inter ocellos in medio ſuperioris labii, ſeu in fronte corniculum gerit ſurſum erectum, & paulum retrorſum verſum, & ante illud corniculum etiam filum tenue, & dimidium fermè digitum longum verſus anteriora directè propenſum paululum, tamen elevatum, cui appendiculum adhæret ut in Liliis: filum hoc retrò recondere poteſt: nam poſt corniculum fovea eſt in vertice, hinc parva eminentia & iterum vallis, tunc ad unius digiti longitudinem pinna in dorſo porrigitur quadrantem lata. *Cauda* pinnulam habet plus ſemidigitum longam: à cauda interſtitio aliquo verſus anteriora circa ani regionem iterum pinnula eſt ſemidigitum longa & duæ parvulæ in inferiori corpore ſub pectore. In medio a. ferè corpore, magis tamen verſus anteriora, in quolibet latere brachium obtinet, deſinens in pinnam duas trientes digiti longam, & penè ita latam, pinna a. branchiorum octo conſtat ſpinis, quæ per pinnæ longitudinem diſparguntur, & anterius prominent inſtar octo unguiculorum acutorum. Brachium quodlibet unica conſtat junctura ac verſus anteriora deflectit, ut ita naturæ piſcis commodius ſerviat. Caret in totum ſquamis, ſed tegitur cute in ventre molli, reliquo corpore ad tactum aſpera & ſcabra, ut in Tiburonibus. *Color* cutis eſt obſcurè rubricans, cui fuſcus admixtus, & per totum corpus maculas habet nigras, figura undarum. Pinnæ & brachia etiam ejuſdem ſunt coloris cum fuſco mixti. Sed pinna in dorſo in quolibet latere quatuor habet maculas nigras majores: cauda verò & omnes pinnæ minores eleganter variegatæ ſunt. Ventriculum habet duos digitos longum, cum orificio tres digitos longo, & duos circiter amplo, quod in ipſas fauces inſeritur: Unde ventriculum inflare inſtar utriculi poteſt. Caro ejus non comeditur. Ad orbium claſſem pertinet. Veſcitur ſquillis: natans egregie explicat pinnas & inflat ſe, ut inſtar orbis, ſeu pilei appareat rotundus. Habui alium totum colore differentem, duos & ſemis digitos longum qui totus erat coracini coloris ſplendentis, & ſe inflabat. *Cutis* horum piſcium facilè detrahi poteſt, & tomento impleta ſervari.

## ARTICULUS III.

## *De Curvata Pinima, Puraque & Piſce innominato.*

CURVATA PINIMA, *Luſitanis Bointo.* Piſcis eſt *Cordcovadi* magnitudine, vel etiam major, corpore oblongo, ſatis tamen lato & craſſo, amplis branchiis, oculis grandibus argenteis. Caret *ſquamis*, & tegitur ſolummodo cute præterquam in medio laterum: nam cujuſlibet lateris medium à branchiis uſque ad caudam permeat lata linea aurei coloris; hinc à branchiis incipiens alia parallelos ſuperius ducitur ad duas partes totius longitudinis; hinc hæc parallela ſecat oblique auream, & pergit parallelos uſque ad caudam: linea hæc parallela aureæ anterius, & uſque dum auream ſecat, duplici ſquamularum ſerie minimarum inſignitur, & tota eſt glabra, poſtica parte, ubi ſecat auream, & infra itidem duplici ſerie ſquamarum notata, ſed majorum, & linea ipſa non eſt glabra, ut anterius, ſed aculeata quaſi denticulus piſcium. Color piſcis in dorſo & lateribus ſubvireſcens, in ventre albus & ſplendens. *Pinnas* habet ſeptem, nimirum poſt quamlibet branchiam unam oblongam: duas ſub his verſus poſteriora junctas in infimo corpore: unam in medio ventre, & huic oppoſitam unam in ſummo dorſo, & adhuc in dorſo unam magis verſus anteriora. Ab ultima dorſali & ventris pinna continua, haud lata, acuta utrobique abit ad exordium caudæ: quæ furcata eſt. Capitur frequentius in mari, & boni eſt ſaporis.

Tab. XXXVI. 7. 8. 9. Marcgrav. Hiſt. Braſil. l. 4. c. 5. & 6.

PURAQUE, Luſitanis *Piexe viola*, ob figuram quam cum Cithara communem habent qua ludunt Luſitani. Piſcis eſt latus, non craſſus, cartilagineus. Longitudo ejus ab initio capitis ad finem caudæ unius pedis, & novem digitorum. Ab initio ſeu acumine capitis ad octo digitorum intervallum verſus poſteriora, cordis lati figuram habet, uti pingi ſolet, latitudo ejus, ubi maxima ſeptem digitorum, excurritque ibi in latere in pinnas inſtar Raijæ, eſtque pene tranſparens cum luci obvertitur. Caret branchiis. *Caput* in coni figuram deſinit. Ab acumine capitis tres digitos & ſemis retrò numerando, occurrunt oculi unum digitum ab invicem diſtantes, rotundi, prominentes, mediocris avellanæ magnitudine, pupilla nigra, circulo aureo. Ad utrimque oculum verſus poſteriora habet fiſtulam, minimi digiti

digiti apicem capientem, per quam aquam evomere poteſt. Sub oculis, in inferiori tamen corporis parte, os habet, diſtans tantum ab initio capitis quantum oculi, ſesquidigitum amplum, edentulum, & duo ſpiracula ſesquidigitum poſt os verſus poſteriora: In quolibet latere quinque inciſuras habet, ut Raijæ & Tiburones.

Poſt anteriorem illam cordiformem corporis partem reliquum corpus teres, aliquantulum tamen compreſſum, & ibi latum tres digitos, & in quolibet latere habet pinnam mollem, tres digitos longam, & ſesquidigitum latam: hinc anguſtius fit corpus uſque ad caudæ pinnam, ubi digitum eſt craſſum. *Cauda* pinna fermè duos digitos longa, paulo plus uno lata, ſuperius longior, quem inferius, ut in Tiburonibus. Inter duas a. illas pinnas ſecundas laterales verſus caudam in dorſo, diſtantia duorum digitorum ab invicem adhuc duas pinnas erectas habet, ad tactum inſtar membranæ craſſioris, triangulares, duos digitos longas, ſesquidigitum latas. Tegitur cute molli, nullis ſquamis, ac in toto inferiori corpore in medietate anteriori eſt albus, in poſteriori incarnati coloris cum albo mixti. In dorſo, aut ſuperiori corpore glutinis eſt colore, fuſcis maculis variegato, inſperſaque egregia varietate puncta ex albo cæruleſcentia. Pinnæ quoque glutinis habent colorem, ac in lateribus aliquid rufeſcentis mixtum. Acumen capitis cartilaginis colorem obtinet, qua etiam conſtat. Per totius dorſi longitudinem ad tactum ſpina dorſi, quaſi tuberculis minimis eminet. *Caput* illius recens lucet noctu. Caro ejus non comeditur. Sed ſi comedatur, aſſerunt piſcatores, per tres horas ſemifatuos reddi homines, dein ſponte ad ſe redire. Unius attactus, crepitum articulorum manus, & brachii cauſat, qui tamen ſtatim deſinit: & ſi in medio tangatur, artuum tremorem efficit.

Capitur menſibus pluvioſis, quando tempeſtuoſum eſt in Bibribi fluvio, longè ex terra adveniens, cum Rajis & Paſtinacis.

Piscis Innominatus in ſeptem digitorum longitudinem excreſcit; figura ſimilis illi, quem vulgo Harder appellamus; pinnis tamen aliter firmatis: duæ enim quæ in infimo ventre anteriore ſub branchiis ſunt, magnæ & latæ, duæ poſt branchias in lateribus parvæ, in dorſo duæ mediocres, & in inferiori ventre poſteriori parva. *Cauda* conſtat pinna furcata. *Os* parvum, oculi magni. *Cutem* habet glabram, ſine ſquamis: in dorſo nigricantem, ac in utroque latere quatuor nigricantes maculæ magnæ à dorſo protenduntur, in ambitu ſuo violacei coloris: Inter maculas autem verſus dorſum prominet thalaſſinus color: reliquum corpus argenteum. *Pinnæ* nigricantes cum violaceo mixtæ, & duæ illæ magnæ ſub ventre quinque argenteis maculis ſingulæ inſignitæ. Inſignis coloris piſcis, quando natans videtur. Victitat venenis illis Beſaenen.

## ARTICULUS IV.
## *De Mucu; Abacatuaia, & Acaramucu.*

Mucu Braſilienſibus, piſcis tereti corpore, ut *Enneopthalmus*, vulgo *Lampreta*, Germanis Neunauge/ nec craſſiori: circiter duos pedes fit longus, magis aut minus: Capitulum habet acuminatum, conicum; ocellos parvos nigros: os item parvulum: guttur inflare aliquo modo poteſt. Caret pinnis: per latera lineas obliquas nigras habet, angulos obliquos per medium laterum invicem facientes. Tab. XXXVII. 1.2.3. Marcgrav. H. Braſ. l. 4. c. 11.

Edulis eſt & capitur in lacubus & paludibus. Iconem ejus Nobiliſſimus de Laët in Americæ deſcriptione, ſub nomine *Ubirre* dedit, verum deſcriptio *Mucu* cum icone non ſatis convenit, ideo non eſt mirum, quod diverſum à *Mucu* eſſe ſentiat.

*Abacatuaia*, Luſitanis *Peixe gallo*. Faber & Gallus marinus. Paſſeris magnitudinem habet, altus & latus inſtar illius, ſubrotundus, neque illo craſſior: *Os* illi eſt haud amplum, edentulum; *Oculi* nigri, circulo argenteo. *Pinnas* habet quinque, unam in dorſo, unam in ventre, utramque deſcendentem, & continuam ad caudam uſque: itidem poſt branchias utrimque unam: *Cauda* conſtat pinna furcata. Præterea habet duo quaſi fila in longum extenſa ab inferiore corpore, & unicum tale in dorſo ante pinnam dorſalem. Caret ſquamis, ſed tegitur cute leviſſima, ſplendente, coloris argentei; totuſque eſt illius coloris, exceptis filis illis, quæ nigra ſunt. Carnem habet boni ſaporis. In deſcriptione Americæ ſub nomine *Awah kattoe*, ſive *Iawke* datur. Icon ſuperius data, non in totum convenit, ideo repetimus.

*Acaramucu* Piſcis *corpore* eſt compreſſo, nec craſſo, verum oblongo, decem enim digitos longus eſt, quatuor latus, ubi latiſſimus. *Os* illi parvulum, anguſtum, rotundum, apicem minimi digiti admittens, ut piſcis triangularis. Superius & inferius in anteriori parte oris utrimque dentes triangulatim acuti. *Oculi* ſtuferi magnitudine, cryſtallini, pupilla nigra. Diſtant oculi ab ore, duos digitos & ſemis, plane in alto poſiti, tres quartas partes digiti à dorſo ſub utroque oculo, in quolibet latere, branchiarum loco fiſſuram habet oblique factam, unum digitum longam, trapezii figura. In dorſi ſummitate directè ſupra oculos, inſtar fili majoris, ſeu craſſioris cordæ violæ, corniculum habet oblique erectum verſus poſteriora, quatuor digitos longum & teres. In poſtica corporis parte inferius & ſuperius utrimque pinnam habet tenuem, tres digitos & ſemis longam, tres quadrantes digiti latam, quæ deſinunt Idem Hiſt. l. 4. c. 12.

circa caudam, quæ parallelogrammi figura exoritur à corpore, habetque pinnam sesquidigitum longam, paulo plus duobus latam. Caret squamis, sed tegitur cute glabra, parum tantum hispida, ut Xiphiæ, coloris albicantis, cui gryseus est admixtus, & in dorso paulum fuscus; pinnæ quoque gryseі coloris. Non est edulis: in ventriculo algæ seu musci marini multum inveniebam. Parieti appensus noctu clarissimè lucebat in tenebris.

## ARTICULUS V.
## *De Punaru, Timucu, & Guebucu.*

Tab. XXXVII. 4.5.&c. Marcgrav. H. Brasl.4. c. 13. PUNARU pisciculus est quatuor digitos longus, corpore oblongo, capite crassiusculo, & anterius obtuso. *Os* habet parvum, in maxilla inferiore duos solummodo denticulos, longos, acutos instar acicularum: oculos superius & in fronte positos, pupilla nigra, circello aureo: & supra hos duo rubra fila brevia, prominula; branchias amplas: utpote quæ una ei estè duabus conflata. Pinnas postbranchiales duas oblongas, & sub his duas plane angustas. Paulo post occiput incipit pinna, quæ ad caudam usque producitur, spinulis prominulis suffulta. In medio infimo ventre incipit similis, ferme ad caudam usque pertingens. *Cauda* a. longiuscula, & parallelogramma. Tegitur cute fusca, & pinnæ sunt ejusdem coloris.

Reperitur hic & alia PUNARU species, figura corporis priori similis, sed mandibulas habens rostratas, quasi è minimis denticulis compositas. A summitate capitis pinna latiuscula extenditur usque ad exortum caudæ, quæ mollibus texitur spinis non prominulis. Postbranchiales habet ferè ut prior, ut & in ventre & cauda. Color ut prioris, sed variegatus est in lateribus lineis curvis obscurè purpureis. Utraque species inter scopulos vivit, & intrat etiam testaceorum domicilia.

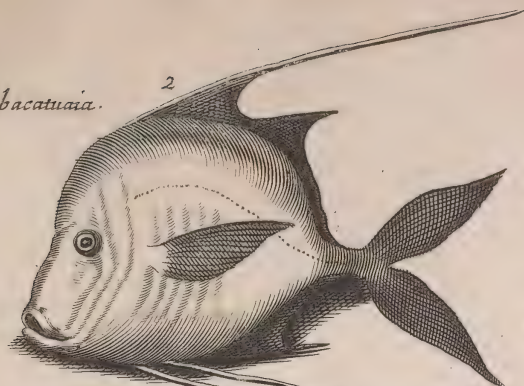
Idem. H.B. lib. 3. c. 14. TIMUCU Lusitanis *Peixe agulha*, Piscis duos est pedes longus, corpore tereti instar Anguillæ. *Rostrum* habet osseum, tres vel quatuor digitos longum, acuminatum, utrobique dentibus minimis refertum: inferior rostri pars paulò longior superiori, & id quod prominet molle, non osseum; caret lingua. *Oculos* habet rotundos, crystallinos, circulo argenteo: sex pinnas, nimirum duas oblongas postbranchiales, duas junctas in infimo ventre ante anum parvas, post anum unam, quæ ferè ad exortum caudæ porrigitur, & similem huic oppositam in dorso. *Cauda* pinna quasi bisecta constat. Caret squamis, sed tegitur cute. Summitas capitis & rostri ac dorsi cum medietate laterum olivacei est coloris: inferior medietas cum ventre argentei. Per utrumque autem latus secundum longitudinem linea tendit virescens, distinguens olivaceum ab argenteo. Pinnarum color respondet parti cui appositæ sunt.

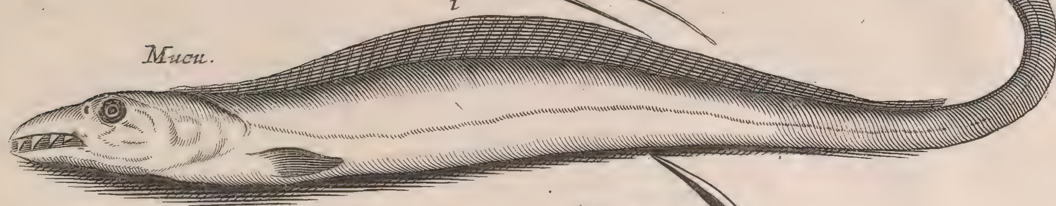
Edulis est. Capitur in mari, & fluviis salsis. Boni est saporis, præsertim frixus butyro: Caro ejus non est spinosa.

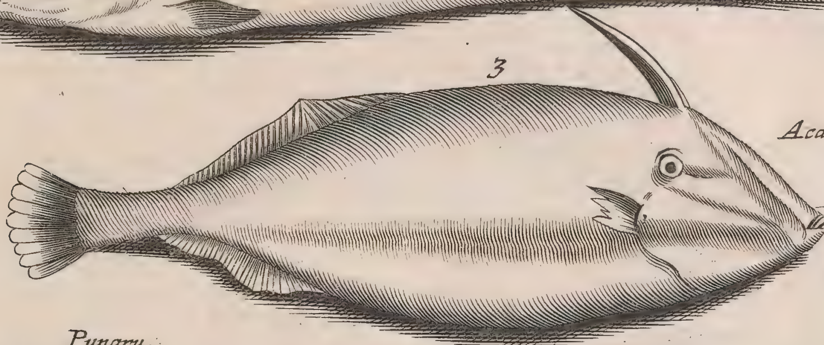
GUEBUCU Lusitanis *Bicuda*, piscis rostratus; oblongo & fermè tereti est corpore, ut *Dorada*: capite porcino, rostrato, cauda in duo cornua diducta ut *Albacara*, *rostrum* acutum, osseum, durum: partis superioris longitudo sedecim digitorum, inferioris decem. Crassities totius prope insertionem septem digitorum: utramque autem rostri partem movere potest. Branchias habet amplas: *Os* interius orbicularis figuræ, in medio sui hyperbolico foramine: lingua oblonga, alba, dentibus omnino caret. Oculos habet solidi magnitudine, pupilla crystallina, circulo argenteo. A rostri insertione caput in altum assurgit, ut in *Dorada* mare: Est autem caput ab oculis ad occiput longum septem digitos, novem altum. Corporis longitudo ab occipitio ad caudæ exortum quatuor pedum, & altitudo lateris post occiput unius pedis; in medio autem corporis decem digitorum, & prope caudam duorum. *Cauda* in duo cornua extenditur & ampliatur, quodlibet octodecim digitos longum, ad cujus exortum in quolibet latere duæ auriculæ membranaceæ. *Pinnas* habet sex: proxime post quamlibet branchiam unam, directè à latere protensam, dura membrana constantem in *Tiberone*, figura trianguli acuti, undecim digitos longam, & in exortu, ubi latissima, duos tantum latam: è regione harum in infimo ventre duo bacilliformia corpora juncta habet, ex osse nigro constantia, dura, plane ut os *Sepiæ*, quodlibet novendecim digitos longum, utrumque junctum, in rima longa, profunda recondere potest, quæ à natura secundum longitudinem ventris facta est ad caudam usque. Interstitio duorum pedum à fine hujus fissuræ seu ano, in infimo corpore pinnam habet triangularem sex digitos longam, latere anteriori firma spina munitam; etiam hanc in rimam quandam recondere & rursus surrigere potest: Octo digitorum interstitio ab hac pinna, parvam habet versus caudam, in acutum triangulum versus posticam partem desinentem, & è regione hujus similem & æqualem in superiore corpore, has duorum digitorum intervallo sequitur cauda, quam supra descripsi. Maxima a. omnium est pinna dorsalis, incipiens à summitate occipitis, quæ prætenditur per dorsum in trium pedum longitudinem; constans membrana pergamini æmula, costis intertexta, hanc quoque totam demittere potest ac in profunda rima condere: lata est sesquipedem, ubi latissima, & versus posteriora paulum angustatur.

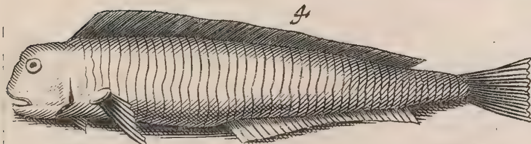
Idem. lib. 3. c. 15.

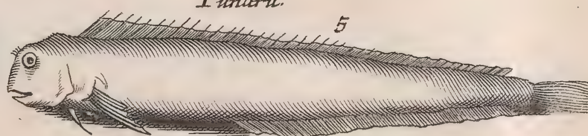
Cute

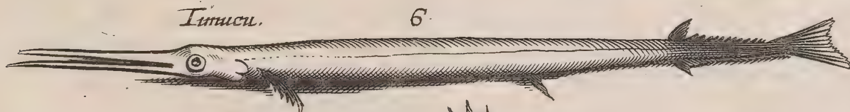

Abacatuaia.
2

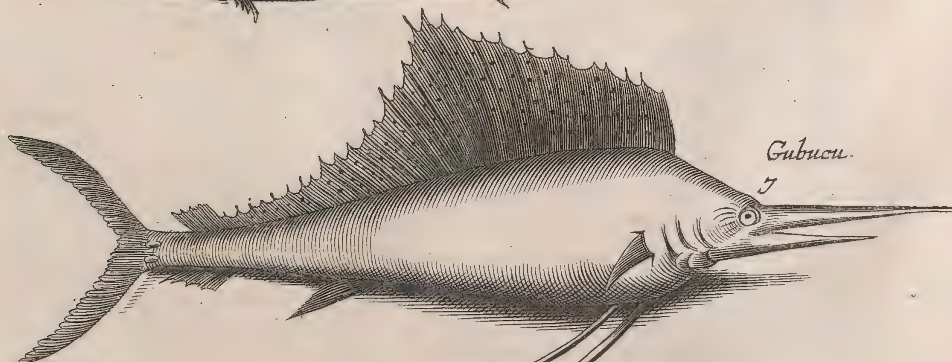

1
Mucu.

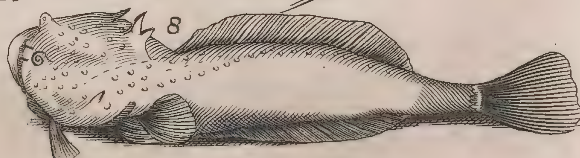

3
Acaramucu.

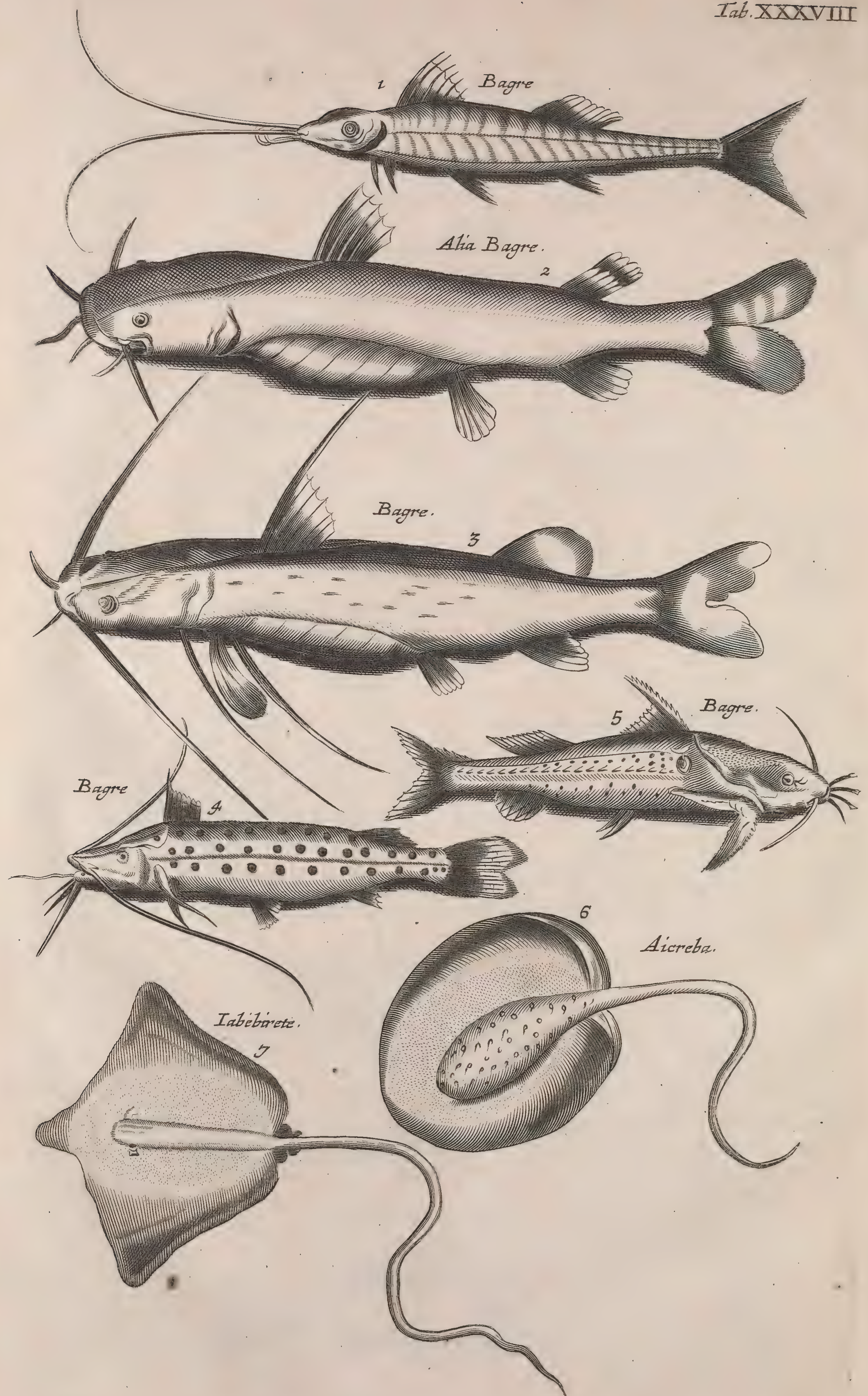

Punaru.
4


Punaru.
5


Timucu.
6


Gubucu.
7


Niquy Pieterman.
8


1 Bagre
Alia Bagre.
2
Bagre.
3
5 Bagre.
Bagre
4
6
Aicreba.
Iabebirete.
7

*Cute* crassa, sub aspera vestitur, tota subfusca: spinulis oblongis, trientem digitis longis, ut ita solida sit & aspera, cum squamis careat. Venter & caput inferius albicant, latera cinerei & argentei coloris: dorsum ex cinereo argenteo obscurè fuscum, ut & caput superius & rostrum; reliquum rostrum cinerescit flavo. *Pinnæ* omnes cum cauda ex cinereo argenteo fuscescunt, ut & dorsalis, quæ præterea maculis orbicularibus, nummi misnici magnitudine est variegata, illa post anum paulum undulata maculis fuscis: Carnem copiosam habet, non spinosam, pinguem, non glutinosam, ideo ad comedendum aptiorem, quam caro Marsorum. In ventriculo interiore multos integros pisces pedales inveniebat author.

## ARTICULUS VI.

### *De Bagre aliquot Speciebus.*

Tab. XXXVIII. f.2.3.4.5. Marcgr. H. Brasil.l.4. c.16.

BAGRE piscis sex ponit author Species. *Prima* est oblongo corpore, initio dorsi paulum elevato, capite acuminato seu conico, quod dura testa est tectum ad initium elevationis dorsi, pedalis longitudinis: Barbam habet sex cirrhis constantem, quorum quatuor inferiores sesquidigitum longi, duo superiores longitudinem totius piscis æquant. *Pinnas* obtinet septem, octavam pro cauda: nimirum duas postbranchiales loco inferiori positas, & ante quamlibet fortem aculeum, dentatum osseum, unam in summitate dorsi elevatam, & ante illam item aculeum fortem, æqualis cum pinna longitudinis: duas junctas in medio ferè infimi ventris, magis tamen versus posteriora, unam membranaceam sine spinis versus caudam, & huic oppositam mediocrem mollibus spinis suffultam. *Cauda* constat pinna furcata, caret squamis, sed tegitur cute per totum argentei coloris splendentis. Pinnæ omnes argentei sunt coloris, ut & barba & caput. Per medium utriusque lateris tendit linea argentea ad caudam usque constituta ex 77. protuberantiis. *Oculi* nigri satis ampli; os parvulum, edentulum, labiis elavatis. Piscis est edulis, si quis ab eo læsus fuerit, difficulter sanatur, & magnos patitur dolores.

*Secunda* corpore oblongo, capite compresso & plano, ore inferius parabolicæ figuræ, obtuso, edentulo. *Caput* octo digitos longum, testa dura punctulata tectum. *Oculi* parvi, rotundi, crystallini, quatuor ferè digitos abinvicem distantes. Barbam habet sex cirrhis constantem, quorum exteriores longiores, quatuor digitorum, reliqui breviores: septem illi pinnæ, octava pro cauda: una nimirum in summitate dorsi, firma spina anterius munita, erecta, tres digitos longa, totidem lata: duæ postbranchiales, itidem firma spina munitæ, quatuor digitos longæ, duos latæ, interstitio sex & semis digitorum post branchiales in infimo ventre (qui paulum extuberat) duæ junctæ, tres digitos longæ, duos latæ, in ambitu circinatæ: septem digitorum intervallo à dorsali, alia in extremo dorso, carnosa, sesquidigitum longa, unum lata, in extremitate mollibus spinis munita, & sub hac in infimo ventre alia paulo major cauda sequitur trium digitorum intervallo, in duo cornua diducta, crassa seu molli membrana constans duos & semis digitos longa, in quolibet cornu duos lata. Totum caput superius, & ad latera, dorsum totum & latera ad protuberantiam ventris usque, candidi cum diluto flavo & aureo mixti est coloris, in testa capitis etiam aliquid viridis transplendet: *Pinnæ* omnes & cauda gryseæ sunt: Venter & laterum inferior pars & caput inferius (quod planum est) albi coloris. Caret squamis, sed vestitur cute. Bona satis est carne, melior quam Camarupi, cujus magnitudinem ferè æquat.

*Tertia* figura & magnitudine ut præcedens, sed barbam habet quatuor tantum cirrhis constantem, duobus nimirum longis octo digitos, & latiusculis instar ligulæ, duobus brevibus: ad pinnam dorsalem similis ligula novem digitos longa, & postbranchiales pinnas eodem modo: cætera similis præcedenti.

*Quarta* Belgis vulgo *Clipbagre* decem digitorum longitudinem habet; corpore oblongo: Capite lato & compresso: ore parabolico, edentulo. Barba constat sex cirrhis, quorum quatuor inferiores unum digitum, superiores duos longi. Oculos habet parvulos, cærulescentes, quatuor digitorum interstitio ab ore in summitate dorsi tegitur testa dura ossea, & post branchias in quolibet latere pyramidalis testa angusta tegit latera. Pinnas habet septem, & octavam pro cauda: nimirum unam in summitate dorsi, elevatam, mollem, sesquidigitum altam, plus uno latam, anterius spina ossea crassa dupliciter serrata, duos & semis digitos lata sustentatam. In medio ventre infimo duas parvas: in fine penè dorsi, carnosam, parvulam, angustam, & è regione hujus inferius aliam parvulis spinis suffultam; cauda diffisa in duo cornua sesquidigitum longa. Tegitur cute: ac in capite, initio dorsi & lateribus, ubi testaceus est, umbræ est coloris, per reliquum totum dorsum & latera umbræ dilutioris, & fuscis maculis mediocris magnitudinis variegatur: in ventre albicat. A testæ latiore fine ad caudam usque in quolibet latere, per lineam tectam tendit ordo denticulorum acutorum, posterius versorum, qui clypeo duro serrato in medio insunt, nam anguli obtusi figura positi sunt usque ad caudam hoc modo 7.

Edulis est, sed pauca carne, quæ non magni fit.

Quin-

*Quinta* præcedenti ſimilis, & maculis nummi miſnici magnitudine variegatus: Verum caret denticulis illis in lateribus: lineam ſolummodo habet: & duos cirrhos, & ſex longiores quam alter. Hæc ſpecies habet carnem bonam & pinguiſſimam.

*Sexta* magnitudine & figura ſimilis illi, quem ſecundo loco deſcripſimus: ſed barbam habet tantum quatuor cirrhis conſtantem, duobus nimirum longis octo digitos & latiuſculis inſtar ligulæ, duobus admodum brevibus. Ad pinnam dorſalem ſimilis ligula eſt novem digitos longa; & ad poſtbranchiales eodem modo; cætera per omnia ſimilis illi, quem diximus; nam & ventrem ita protuberantem habet.

## ARTICULUS VII.

## *De Ajereba, Jabebirete, Niqui, & Guatacupu.*

Tab. XXXVIII. 6. 7. Marcgrav. H. Braſ. l. 4. c. 16.

AJEREBA Braſilienſibus *Rajæ* ſpecies, piſcis planus, circinatus, unum pedem & novem digitos longus, & totidem latus (reperiuntur & duplo majores.) Quatuor digitorum interſtitio ab anteriori circumferentia in ſuperiori ſuperficie duo foramina habet ſatis ampla, tres digitos ab invicem diſtantia, prope caudæ exortum orbicularis inciſura eſt in quolibet latere: *cauda* teres, quatuor pedes longa, & circiter in medio ſui, duas oſſeas ſpinas craſſas retro dentatas habet, quibus pungit, quando ad ſpiracula apprehenditur, caudam incurvatam ſupra corpus levando. *Os* inferius habet, haud amplum, edentulum, inciſuræ quaſi parabolicæ. *Cute* tegitur in ſuperiori corpore ferrei coloris, & in medio dorſo inſignitur tuberculis nigris, parvis: inferius corpus totum album. Caro nihili æſtimatur in cibis.

*Jabebirete Rajæ* ſpecies, ejuſdem magnitudinis cum *Ajereba*, figura autem obtuſi vomeris ad latera extuberantis: ſectiones prope caudam ut in illa, & præterea duo corpora cylindracea digiti craſſitie protuberantia. Cauda longa. Color piſcis ſuperius è cinereo fuſcus, inferius albus, carne probata eſt & bona.

Reperitur hic & alia *Rajæ* ſpecies præcedenti ſimilis; excepto quod proceſſibus illis cylindraceis prope caudam deſtituitur. Color totius corporis ſuperius umbræ punctulatus per totum maculis nigris, ſeminis ſinapi magnitudine: *Cauda* aculeis caret. Carnem habet bonam.

Reperiuntur hic & *Rajæ*, quarum caudæ tres & ſemis pedes longæ, craſſæ in initio tres digitos, & in fine plane acuminatæ, plenæ tuberculis nigricantis in totum coloris, flexiles ut ſcutica.

NIQUI Belgis Pieterman: Piſcis eſt capite craſſo, ore ranæ amplo, edentulo, craſſa lingua, inferiore mandibula paulo longiori quam ſuperior. Anterior corporis medietas eſt paulo latior, poſterior anguſta & teres: eſtque ut plurimum ſex aut ſeptem digitos longus, latus anterius quidem ſeſquidigitum aut paulo latior: Ocelli ipſi parvi quidem, ſed exſerti, cylindracei more cancrorum terreſtrium, pupilla nigra, circulo è cinereo fuſco. Branchias habet amplas, & poſt quamlibet pinnam unam, digitum longam & latam, in ambitu circinatam: in ventre ſub his paulo inferius duas junctas: à medio dorſo pinna ad caudam pene continuatur, ſemidigitum lata, at in fine paulo anguſtior, cui reſpondet ſimilis in infimo ventre: *Cauda* plus digitum longa, minus lata, parallelogrammi figura, in extremitate circinata. Ante exortum pinnæ dorſalis duos habet aculeos fortes, & ſupra poſtbranchialem utramque unum acutum. Tegitur cute, cujus color ex nigro & umbra, gryſeoque mixtus, nimirum in toto dorſo, capite & lateribus, pinniſque omnibus; Venter albicat, & in lateribus etiam plus albi, quam nigri aut gryſei eſt. Per totum dorſum, caput & latera, puncta nigra, magnitudine ſeminis papaveris, diſperſa.

In arena abſconditus jacet prope littus Maris, ac incedentes vulnerat.

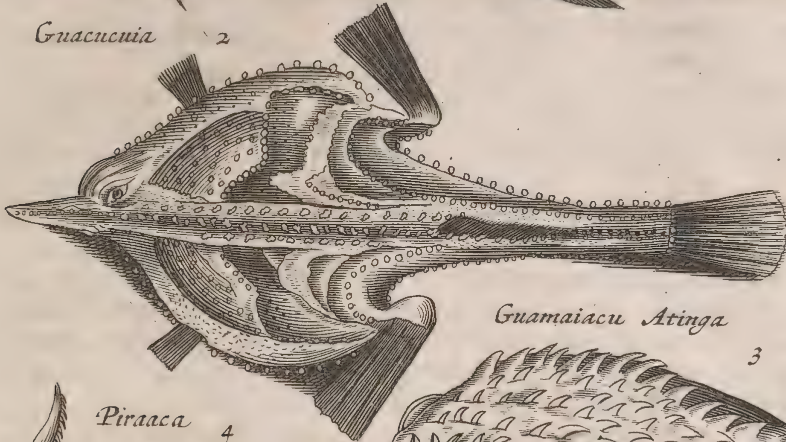
Edulis eſt, ſi jecur & fel bene ſeparetur, aliàs lethalis.

*Guarapuca* Luſitanis *Cavala*, Belgis Koningſiſch/ eſt corpore oblongo, fere æqualis ubique craſſitiei, excepto verſus poſteriora, ubi magis magiſque attenuatur. Ut plurimum in ſeptem pedum longitudinem excreſcit, & craſſitiem corporis humani. *Caput* & *os* habet acuminatum, dentes acutos, rotundos, ordine poſitos, oculos magnos cryſtallinos, circulo argenteo: *Pinnas* octo, videlicet poſt quamlibet branchiam unam triangularem, directè à latere protenſam: unam tenuem anguſtam ferè in initio dorſi, poſt hanc unam in eodem dorſo triangularem erectam; ſub hac in infimo ventre triangularem; duas mediocres triangulares in infimo ventre ſubter poſtbranchiales. *Cauda* conſtat magna pinna in duo cornua amplè extenſa. A pinnis autem triangularibus, tam in dorſo, quam infimo ventre, parvulæ ordine pinnulæ oblongæ ſunt diſpoſitæ uſque ad caudam. Veſtitur cute argentei coloris, cui in ventre paulum cærulei, in dorſo multum miſcetur, ut color reſplendeat. In quolibet latere linea ſubtiliſſimis ſquamulis contorta deſcribitur ad caudam uſque. Boni eſt ſaporis. Eſt quidem *Scomber*, ſed quia Icon quàm ſupra dedimus, non convenit, ideo & hanc adjicere placuit.

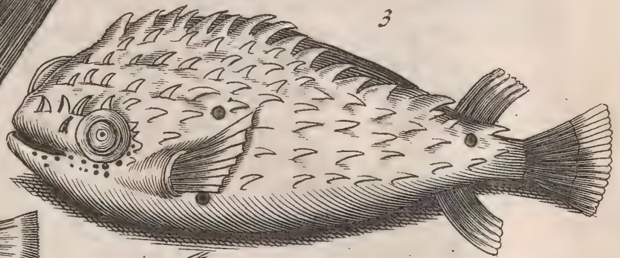
Guarapucv
1



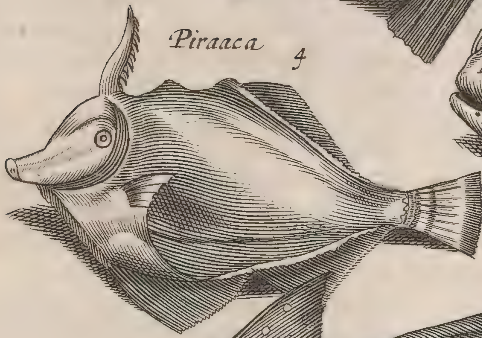
Guacucuia 2



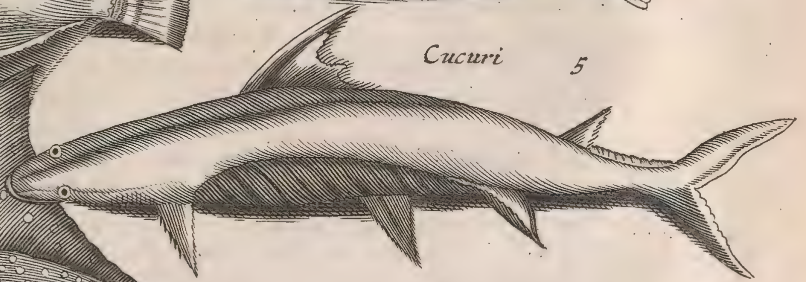
Guamaiacu Atinga
3



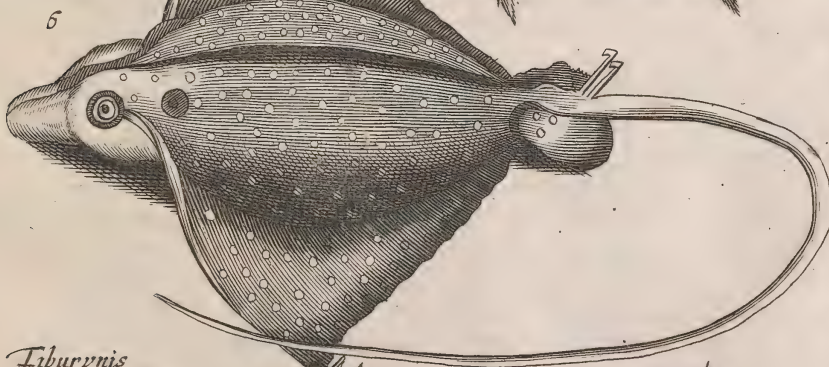
Piraaca 4



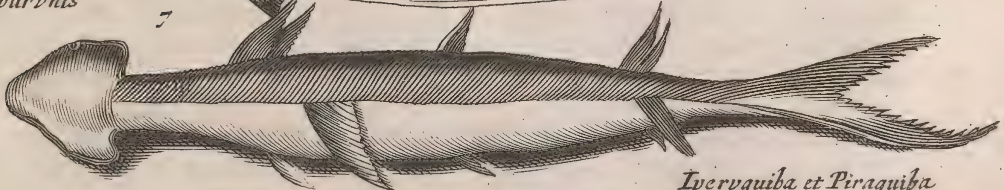
Cucuri 5



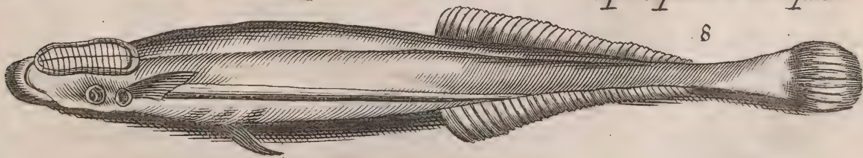
Narinari
6



Tiburvnis
7



Ipervquiba et Piraquiba
8





## CAPUT. II.
## *De Piscibus non omnino lævibus.*

### ARTICULUS UNICUS.
### *De Guacucuja, Guamajacu guara, & Guamajacu Attinga.*

Tab. XXXIX. 2.3. Marcgrav. H. Braſ.l.4. c. 1.

GUACUCUIA, *Monoceros* piſcis: *Veſpertilio* Aquaticus poſſet appellari. Corporis figura anterius eſt inſtar vomeris: *Corpus* octo digitos longum, quinque latum in medio, ubi latiſſimum: medietas autem corporis poſterior rotunda eſt, & verſus caudæ pinnam faſtigiatur in conum: medietas autem anterior vomeris ſeu lati cordis figuram obtinet. Piſcis autem non craſſus, ſed latus; caput vix prominet ſeorſim à corpore, eſtque illi inter oculos ſupra os cornu impoſitum, durum, duos pene digitos longum, conicum. *Oculos* habet nummi miſnici magnitudine, pupilla cryſtallina lenticulari, reliqua pars variegata maculis, & lineis flavis albiſque. *Oris* hiatus caſtaneam poteſt capere, ipſum edentulum eſt. Supra os carnea prominentia eſt inſtar tonſillæ humanæ ferè. In utroque latere in medio piſcis, brachium eminet, quatuor digitos longum, una junctura conſtans, inferior medietas brachii duos digitos longa eſt, unum lata in infimo ventre inter brachia duas habet pinnas ſeſquidigitum longas, quæ quaſi pedes ſunt. *Cauda* conſtat pinna duos digitos longa, ſeſquidigitum lata, ac fere quadrata. In inferiore corpore, ſeſquidigiti interſtitio à cauda etiam pinnulam habet parvam, & talem etiam in dorſo, trium digitorum intervallo à cauda. *Cute* tegitur, non ſquamis, quæ ſuperius fuſca eſt, multis tuberculis duris, per dorſum inſignita verſus anticam partem, & utrumque latus. In utroque autem latere undecim nigras habet maculas lentis magnitudine & figura, binas ac binas juxta ſe poſitas. Prope inſertionem utriuſque brachii etiam multas ejuſmodi maculas nigras habet, & ibidem in quolibet latere foramen parvum in corpus.

In ſumma, in lateribus, circa oculos, in extremis branchiis, mirè variegatur punctulis albis, nigris, lineiſque itidem albis & nigris, ut vix exprimi poſſit à pictore. In toto autem inferiori corpore egregii miniati eſt coloris, atque ibi cutis æqualis, verum ad tactum paulum hiſpida.

Tab. XXXIII. 9. Idem.l.4. c.10.

*Guamaiacu Guara*, Luſitanis *Peixe porco* & *Diabe*: Orbis eſt ſpecies. Longitudo ejus ab initio oris ad pinnæ exortum in cauda quatuordecim digitorum: pinnæ caudæ longitudo plus duorum digitorum: Rotundo eſt corpore, & craſſities ejus duorum & viginti digitorum. Caret ſquamis, tegitur cute, per totum corpus ex fuſco ochræ coloris pallidi, in ventre albi. Totum corpus aculeis munitum eſt, qui in lateribus longiores, in reliquis partibus breviores (longiores autem ſunt duorum digitorum) teretes, in extremitate valdè acuti, & ſinguli tribus inſertionibus, quaſi triquetris cuti infixi. Inter aculeos cutis ubique maculis nigris ſcatet, excepto ventre. Oculos habet magnos eminentes: Os parvum obrotundum, edentulum: pinnas tantum quatuor, duas in lateribus duos & ſemis digitos longas: unam in dorſo verſus caudam ejuſdem magnitudinis, & minorem ſub ano.

Poteſt orbis muricatus Geſneri dici.

Habui inquit author, alium minorem vivum Menſe Febr. anni 1639. item alios duos menſe Septembri vivos. Cutis eorum erat è fuſco vireſcens, in ventre nigricans: aculei ut prioris, & planè ſimilis figura corporis: prope quamlibet pinnam, maculam habebant nigram, ut & utrimque ad latera prope os. Pinnarum color erat flavus: oculorum pupilla nigricans, circulo luteo. Supra utrumque oculorum cornu exile, ſatis longum, molle, cutacea ſubſtantia conſtans, quod præ ſe fert natans, quando autem extra aquam eſt, flaveſcit. Inflare ſe poteſt & iterum conſidere. Sonum edit Vſch / Vſch. Si velis ut ſe inflet, trahe pinnam quæ in dorſo eſt.

*Guamajacu Attinga* Braſilienſibus, Marcgravio *Orbis muricatus* Ranæ rictu, ſeptem digitorum longitudinem habebat, & corpus oblongum: *os* Ranæ ſimile, & loco dentium tam ſuperius, quam inferius, os durum; oculos magnos, rotundos, protuberantes, pupilla cryſtallina circulo flavo: Branchiarum loco foramen in utroque latere digitum admittens, & pone hoc pinnam trapezii figura, unum digitum longam, duos latam: In extremitate dorſi verſus caudam etiam pinnam oblongam, haud amplam, & è regione hujus ſimilem in infimi ventris extremitate. Cauda conſtat pinna ſeſquidigitum longa, unum lata. Totum corpus tegitur cute ſpinoſa, quæ in capite in duram teſtam abit. Spinæ illæ conſtant duris oſſibus & acutis: in infimo tamen ventre caret ſpinis, ſed mollis eſt inſtar Ranæ. Totum corpus & caput ſuperius ex gryſeo & fuſco eſt maculatum: magis tamen ruffeſcit, inferius totum ex albo flaveſcit, ut & ſpinæ totius corporis; Pinnæ omnes flaveſcunt. Poſt utramque pinnam poſtbranchialem maculam habet nigerrimam ſtuferi magnitudine, & ſupra hanc utrobique, paulum tamen magis verſus anteriora aliam minorem nigerrimam. Ad utrumque latus exortus pinnæ dorſalis etiam ſimilem habet, parvulas item ſub oculis & ore. Utris modo ſe inflare poteſt. Edulis eſt, & capitur in fluviis dulcibus.

Idem.l.d. c. 14.

## CAPUT III.

### *De Narinari, Tiburone, & Iperuquiba.*

Tab. XXXIX.

NARINARI. Sunt aliquot illius species, hæc quam hic describimus, appellatur *Narinari pinima*: Lusitanis *Raja*, Belgis Pijlsteert vel *Deicle*. Pastinaca marina. Corpus habet magnum, latum, fermè triangulare: constans ad utraque latera latissima pinna triangulari, carnosa: & prope caudam habet duas pinnas, palmi magnitudine, subrotundas æqualis longitudinis: caput magnitudinem habet mediocris porci, crassum, compressum, in medio quasi fossam habens. *Os* triangulo subrotundum, compressum paulò & in promuscidem desinens: nam oris hiatus quinque distat digitos ab extremitate promuscidis versus ventrem: amplitudo oris duorum & semis digitorum: edentulum, sed loco dentium os habet linguæ figura inferius in ore, quatuor digitos longum, sesquidigitum latum, ad fauces usque pertingens, & simile os superius, transversim positum, duos digitos longum & totidem latum. Inferius os constat è septendecim ossibus, albis, duris literæ U figuram habentibus, quæ arctè per membranas conjunguntur, hisce alia septendecim subjacent, singula singulis, spongiosa ad aspectum, nec ita dura, superius os constat quatuordecim ossibus literæ J figura, quæ eodem modo per membranas sibi invicem agglutinantur, iisque etiam alia quatuordecim ossa superjacent: duo autem illa ossa per membranas annectuntur aliis ossibus capitis. *Cranij* cavitas sex circiter digitos longa est, vix duos lata, in qua cerebrum latet. Promuscis tantum constat cartilagine. *Oculos* habet parvos, nummi misnici magnitudine: post oculos in quolibet latere spiraculum amplum, pomi vulgaris capax; intra hæc branchiarum folia recondita jacent: ad latera inferius à fine capitis in quolibet quinque oblongas inscissuras. *Color* totius superius ferreus, maculis albis per totum inspersis, magnitudine nummi misnici, inferius totum album. *Cutis* tota glabra lævisque. *Corporis* longitudo ab occipite ad exortum caudæ sesquipedalis, latitudo inter extremitates pinnarum triangularium, trium pedum, & decem digitorum.

Pinnarum prope caudam longitudo septem digitorum, latitudo quatuor. *Capitis* longitudo decem, latitudo septem digitorum, crassities sesquipedis. *Caudæ* longitudo quatuor pedum & trium digitorum: crassities sesquipedis. *Caudæ* longitudo quatuor pedum & trium digitorum: crassities in exortu quinque digitorum, quæ sensim gracilescit. Paulo post exortum caudæ superius parvam pinnam curtam habet, paulo plus digito longam, & mox post eam duos hamulos sibi invicem super erectos, piscatoriis hamulis similes & incurvatos, longitudine trium digitorum. Caro boni est saporis, sufficiens quadraginta hominibus saturandis.

*Tiburonis* species minor. Belgis een Crupshape, à figura. Convenit eum majore, excepto capite, quod triangulare habet seu prout cor vulgo pingitur. *Oculi* parvi ad latera ipsius capitis. *Os* parvum, triangulare longe infra positum, triplici ordine dentium minorum, unde ita nocere non potest, os quippe habens angustum. Caro melius sapit, quàm majoris. Tab. XXXIX.

*Iperuquiba*, & *Piraquiba*. Lusitanis *Piexe pogador* & *Peixe piolho*, nostratibus *Dupger*, quia Tiburoni adhæret sugens. Octodecim digitos longus, ferè teres, quatuor digitos crassus, ubi crassissimus, in postica parte attenuatur. *Os* habet triangulare, cujus pars superior brevior inferiori, etiam linguam. *Caput* superius ad dorsum usque duos digitos longum, circiter planum & figuratum, ut palatum alicujus piscis striis transversis, hac parte Tiburoni firmiter adhæret in ventre, & capto illo simul capitur. *Oculi* parvi, flavi, pupilla nigra, semicirculo flavo. *Dentes* nulli, sed eorum loco multæ minutissimæ prominentiæ. Post branchias utrobique pinnam obtinet triangulatam, duos & semis digitos longam, subter in ventre duas junctas: à medietate corporis tam superius, quam inferius, etiam pinna extenditur angusta usque ad caudam, quæ pinna constat sesquidigitum longa. *Cute* tegitur per totum corpus cinerei coloris. Tab. XXXIX.

## TITULUS III.

### *De aliquot aliis, & inter hos monstrosis piscibus.*

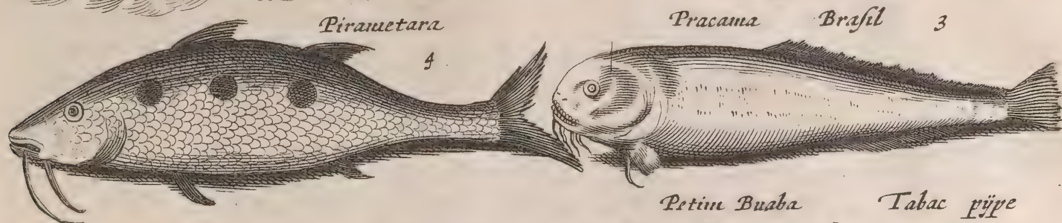
## CAPUT. I.

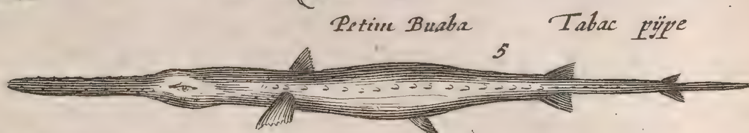
### *De pisce ἀνθρωπομόρφῳ & Remoranti.*

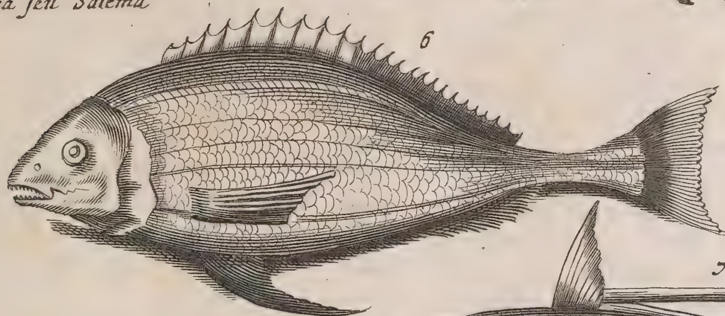
PIscem ἀνθρωπόμορφον, ita describit Kircherus: Capitur certis anni temporibus in mari Orientali Indiæ ad insulas Vissajas, quas insulas Pictorum vocant, sub Hispanorum dominio, piscis quidam ἀνθρωπόμορφος, id est, humana prorsus figura, quam ideò Peche muger vocant, ab indigenis Duyon. Caput habet rotundum, nulla colli intercapedine trunco conpactum. Extremæ aurium fibræ, quæ & auriculæ nominantur, ex cartilaginea carne eleganter vestita, quarum interior pars amplissimis formata anfractibus, veram hominis refert aurem; Oculos suis

Tab. XL. I. Kircher. Artis Mognet. l.3. par.l.6. p.675.

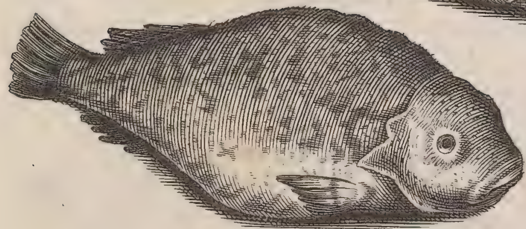

Anthro pomorphos
2
1


Piranetara
4
Pracama Brasil
3

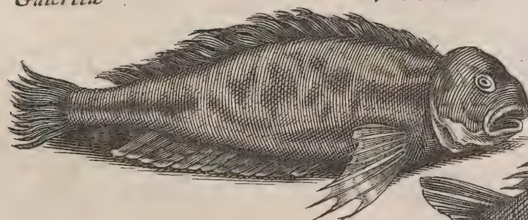

Petim Buaba
Tabac pype
5

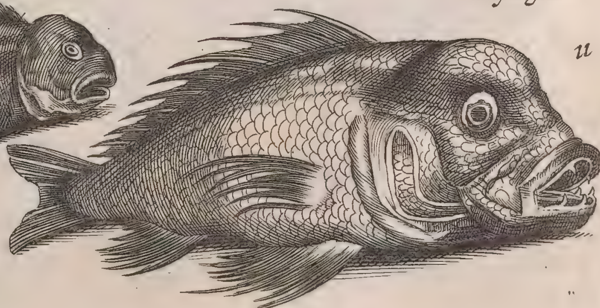

Sallema seu Salema
6


Camari Puguacu
7


Leo Marinus 8


Frater Hugo
9


Galerita
10
Zee Monch

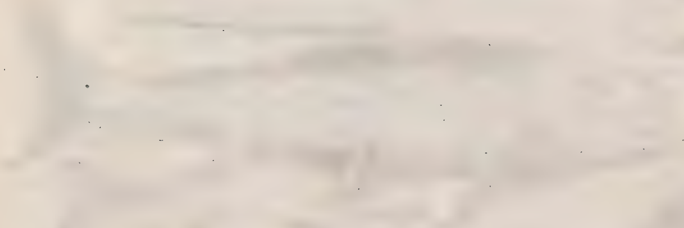

Synagris
11



















ſuis ornatos palpebris, ſituque & colore non piſcis ſed hominis iudicares; naſo nonnihil aberrat: malam inter utramque non uſquequaque eminet, ſed levi tramite bipartitur; ſub eo verò labra magnitudine ſpecieque noſtris ſimillima. Dentium non quales inſunt piſcium generi ſerratilium, ſed plenorum & candidiſſimorum continua ſeries. Pectus alba cute contectum, hinc atque hinc paulò latius quàm pro corpore in mammas extuberans; neque eas ut fœminis pendiculas, ſed qualis virginibus globoſas, plenas lactis candidiſſimi. Brachia non longa ſed lata ad natandum apta, nullis tamen ipſa Cubitis, ulnis, manibus, articuliſve diſtincta. In adminiſtris ſoboli propagandæ membris, in utroque ſexu nulla ab humanis diſtinctio: poſthæc in piſcem cauda deſinit. Hactenus ingenioſiſſimus Kircherus. Oſſa hujus piſcis inſignem vim ſanguinem ſiſtendi & attrahendi habent: viſa, ita ſanguinem currentem ſtringere, quaſi vena ligaretur. Efficaciora tamen fœminarum, & ex his quæ maculis ad nigrorem accedentibus diſtinguuntur. Alius quidam dicit, carnem carni hominis applicatam, ita omnes ſpiritus ad ſe attrahere, ut hominem veluti ſtupidum
Nieremb. H.N.l.11. c.4. reddat. De *Remorantipiſce* apud Hugonem Linſchotanum habemus. Hiſtoria talis eſt: Navis quædam Luſitanica per Morambiquem in Indiam decurrebat. Vento hæc adeò ſecundo & optato utebatur, ut vela omnia pleniſſima navem proferre feliciſſimè viderentur. Diebus ergò quatuordecim integris curſum verſus Lineam æquinoctialem nautæ tenentes, & quotidie altitudinem matientes, tandem obſervarunt, gradus ad metam propoſitam, non minui aut pauciores fieri, verum quotidie multiplicari, ſeque ab æquinoctiali Linea quam longiſſime diſpelli & arceri. Quæ res non ſaltem præter omnes naturæ cauſas eſſe videbatur, ad admirationem univerſorum, verum etiam qui in navibus erant, certis ſe præſtigiis & incantamentis agitari, liquidiſſimè rebantur, cum ſcirent, illius loci mare hujus appulſus neutiquam cauſam eſſe, & vela ſecundis ventis interim nihilominus ex voto turgida procedere. Seſe ergò anxiè invicem contuentes, partim terrore, partim anxia vi & admiratione diu exercebantur; dum tandem, neſcio quo caſu, nautarum quidam, attentis & ſollicitis in undam oculis deſpectans, latam & ingentem quandam caudam proræ intortam innexamque contuitus eſt, qua piſcis quidam navem firmiter prehenderat, reliquumque corpus per navis longitudinem exporrexerat, adeò ut caput ipſius poſt puppim promineret. Hoc ille ſitu navis omnem molem ita violenter torquebat, ut illam contra violentiſſimum quoque reflantis venti impetum vi & robore ſuo immenſe retroageret, ſe cumque tot diebus rapide proferret. Iam itaque hoc pacto cauſa repulſus præcognita, adactis ſudibus furciſque & organis, conferentibus cæteris, ad arcendum eum tamdiu ſtudioſiſſimè laboratum eſt, donec tandem, cauda plicatili àvulſa, navem ille deſtitueret, cum jam diebus quatuordecim integris illi agglutinatus adhæſiſſet, & violento reniſu eamdem, omni impetu ventoque contrario ſpreto, natando ſecum abripuiſſet. In æternum itaque memoriæ ſignum hiſtoriam hanc Pro-Rex in atrio ſuo depingi accuravit: quam effigiem his meis oculis perſæpe egomet cum magna admiratione uſurpavi, & circumſtantiis ſupradictis ſubnotatis diligentiſſime perlegi.

## CAPUT II.

### *De piſce Goenſi.*

IDem Hugo narrat, ex flumine quodam Nieremb. H.N.l.11. c.5.
Guæ, cujus oſtium hyberno tempore pro loci more obſtructum erat, piſcatores quoſdam monſtroſum piſcem extraxiſſe, cujus ſimilem nec in India nec in aliis locis uſpiam videre contingit: qui ob novitatem Archiepiſcopo, ejus juſſu à pictore ad vivum exprimebatur cujus Icon ſeu effigies Regi Hiſpaniarum poſtmodum tranſmiſſa eſt. Animal illud mediocris magnitudinis erat, canem domeſticum vulgarem altitudine haud excedens, cujus roſtrum porcino ſimile protuberabat. Oculi ei parvi erant; nullæ aures, quarum loco duo ſaltem foramina hiabant. Pedes elephantinis (reſpectivè tamen) per omnia ſimiles erant. Cauda ad dorſi fines lata, ſenſim in acumen deſinebat. Per atrij pavimentem curſitans, ſuum porcorumve grunniebat ritu. A capite ad caudam univerſum corpus ſquamis, pollicis articulum prioris æquantibus, conſtitutum erat tam ſolidis ac firmis, ut nec ferrum, nec æs plus reſiſterent. Grandibus & frequentibus, non ſecus ac incus quædam à nobis plagis contuſus, nihil aliud quam convolvebatur, & echini more caput caudamque intro condebat, ut globi exquiſitam rotunditatem præſtaret: nemine interim juncturarum proportionem ſatis obſervante. Conglobatus, nulla, vel vi, vel machina divelli aut expediri poterat; relictus tamen, ſponte ſe iterum pandebat aut explicabat, & qua via patebat errabat.

## CAPUT III.

### *De piſce ludicro, Puſta, & Michipillin.*

ILluvies menſtrua, & ludicrus geſtus, Nieremb. H.N.l.11. c.13.
unde nomen meruit, commendant *Axo-*

T 2 *totl;*

*tolt*, h. est, lusum aquarum. Genus quoddam est piscium lacustrium molli cute intectum, ac lacertarum more quadrupes, dodrantis longitudine pollicemque crassum, etsi interdum cubitum excedat. Vulvam habet muliebri simillimam, ac venter ejus maculis fuscis distinguitur, corpore medio ad caudam usque, nempe prolixam & quæ juxta finem tenuissima sit, paulatim ac sensim gracilescit. Pro lingua est cartilago brevis ac lata. Quaternis natat pedibus, in totidem digitos, persimiles ranarum, fissis. Caput depressum est, & reliqui corporis proportione magnum. Hiscens rictus, aterque color. Huic menstrua singulis quibusque mensibus fluere observatum sæpe sæpius est, haud aliter ac mulieribus; tum venerem abunde excitare, haud secus ac scinci facere solent, quos terrestres crocodilos quidam vocant, ad quorum genus fortasse pertinet. Salubre ac gratum præbent alimentum, nec dissimile anguillarum carni. Multis modis parari solent, frixi nempe, assi, elixique. Verum ab Hispanis magna ex parte ex aceto mulso, addito pipere, caryophillis, atque siliquastro Indico: à Mexicanis vero siliquastro solo, seu intacto, seu integro, familiarissimo illis ac prægrato condimento.

Nieremb. H.N.l.11. c.14. *Pustæ* capiuntur in fluminibus Panucinorum, minimi digiti vix æquantes longitudinem atque crassitudinem, sed ventre ranunculorum instar paulo protuberantiore, quibus simul eum miltomame permixtis & admotis, subvenitur passis erisypelata, brevitate & facilitate mirabili. *Michipillin* seu ova piscium, dicitur genus quoddam lacustre, album, quod ex omni piscium in lacu degentium Mexicano conflatur multitudine, unde factum est illi nomen. Statis anni temporibus eadem capitur palude, haud aliter quam thynni, trichiæ, scombri, similesque pisces, alij gregatim vagantes in Oceano. Agmen pisciculorum esse creditur, haud lendibus majorum. Medio id procedit alveo, in neutrum littus inclinans, tam numerosum à multitudine, ut quinque cubitorum intervallum aut amplius occupet. Non prætermittunt occasionem piscatores, sed diligenti observatione & cura vagantes pisciculos captant excipiuntve retibus, atque ita non mediocris solet sæpenumero fieri captura. Coquuntur ijdem alienis fictilibusve vasis, ferculisque ubi opus est, adiiciunt, addito siliquastro chillive: quo apparatu neque modico neque ingrato cibo constant, sed quo non modo Indi, verum advenæ quoque Hispani sæpenumero vesci gaudeant.

(Margin beside *Michipillin*: Nieremb. H.N.l.11. c.41.)

## CAPUT IV.

### *De Ambiza & pisce mulari.*

Adnectam quod Philippus Pigafeta scribit de quodam pisce Zairi, qui membra duo habet manus humanas referentia, & caudam clypei & forma & magnitudine. Vocatur hic ab incolis *Ambize angulo*, id est, *porcus aquatilis*, propter pinguedinem qua porcum refert. Caro, quæ ab incolis fumo induratur, & ad lautitias reservatur, & gustu & odore est grato. Aquam dulcem non relinquit. Pabulum ejus est gramen, & omnis generis herbæ in littore enatæ. Ore bovem refert. Tantæ interdum & magnitudinis, ut quingentas libras pondere elevet. Capitur à piscatoribus non ut piscis, sed fere ut bos. Observato enim loco diligenter, ubi pasci solet, scaphis suis exspectant, & advenientem contis aut remis occidunt: occisum ad aulam regiam deferunt; aliter enim capitali proposita pœna (ut & alios pisces, qui hinc Regij dicuntur, nempe trutas, & cacongo piscem singularem, salmonem figura referentem, sed colore diversum, caro enim ea est alba; & tam pinguem, ut prunis superimpositus eas extinguat) vendi non potest. Unde diligenter ne impunitas audaciores reddat, observantur piscatores ab Aulicis, & deprehensi absque ulla remissione plectuntur. De *pisce mulari* sic scribit Nierembergius. Nieremb. H.N.l.11. c.55.

Sub Philippo II. visa in Oceano bellua duabus velificans alis, navis specie. Fregit unam bombardæ ictus. Irrupit per fretum Herculeum bellua furens, & horribilibus frendens mugitibus atque illapsa per mediterraneas Hispaniæ oras, Valentiam appulit, ubi demum exanimata, centum & quinquaginta dodrantes prolixa, molis circuitus centum, vacuitas cerebri septem homines capiebat. Nieremb. H. N. l.11. c.62.

Eques in os consistere posset. Maxillæ servantur in Escuriali usque ad decem & septem pedes porrectæ, viginti armatæ dentibus duorum dodrantum, minimi unius. Genitalia immodica. Appellatum idcirco monstrum piscis mularis. Aliqui eruditi lamiam fuisse putarunt ob fauces & ingluviem. Duo cadavera in stomacho reperta. Creditum quoque aliquibus hujus generis belluam devorasse Ionam Prophetam. Quis certo sciet?

## CAPUT. V.

### *De Pisce tauriformi & Amilotl.*

Piscis tauriformis est Francisco Hermando pisciculus vix duos palmos longus, sed pin- Nieremb. H.N.l.11. c.24.

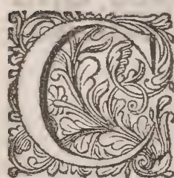
pinna munitus caudæ instar, sed pæne prolixa digitos: corio intectus duro, fusco, sed circa ventrem candenti, & ubique pentagonis sex angulisve distinctos figuris. Os est minimum, sed longiusculis munitum dentibus: Oculi magni, pinnæ circa aures binæ satis parvæ, quemadmodum & aliæ duæ, quarum altera circa extrema ventris est, altera verò juxta postremum dorsum; mirum est, in hoc pisciculo duas prominere juxta frontem spinas acuminatas, infractæ duritiei, instar corniculorum, ac totidem alias eadem magnitudine & forma circa ventris postrema. Vide an ad Boopa vel Acanthiam referri possit. *Amilotl* vero est piscis teres, lacustris, squamosus, candescens, maculis aspersus pullis, sesquidodrantem longitudine, & pollicem crassitudine excedit. Binas pinnas habet in dorso, totidem in ventre, utrimque unam, ac infra ventrem alteram. Caput est oblongum, rostrum acuminatum: sed inferna maxilla prominentior. Oculi sunt nigri, iris aurea. Aureum caput, venter luteus, adeoque reliquum pænè corpus. Victum ejus sic commendat Franciscus Hermandus. Optimum & concoctu facile præbet alimentum; nam & ovis capitur magna ex parte onustus, adeoque gratum, ut cum gravem quamdam evasissem ægritudinem, mihique nutrimenta omnia, à sanis hominibus & & sagacioris palati vehementer expetita, sorderent displicerentque vehementius, hoc uno cibi genere suavissime usus sim; & ad vires instaurandas non mediocriter adjutus. Sed magnitudo ipsa adeo gratiam commendat, ut quo in majorem amplitudinem adoleverit, eo majori habeatur in precio, expetatur avidius, rarius inveniatur venalis, inventusque ematur carius.

Nieremb. N. H. l. 11. c. 26.



# HISTORIÆ NATVRALIS
# DE
# PISCIBUS.
## LIBER V.
## De Cetis.

### CAPUT I.
### *De Cetis in genere.*



Galen. 3. de Alim. facult. c. 21. & 37.

Etorum nomine sæpè tam apud Græcos quàm Latinos ingentis molis pisces intelliguntur; hic pro illis duntaxat sumimus, qui pulmones, arteriam, collum & alia membra cum terrenis quadrupedibus communia habent, quibus omne propriè dictorum piscium genus destituitur. Specialius aliquando, seu pro Pistrice, seu pro Balæna sumi, apud Ciceronis Aratum, & Oppianum videbis. Integuntur *corio*, qui Macedonibus, dum è Mesambria Tocam navigarent, visus, corio squammoso, tam crasso ut cubitum æquaret, ostreisque patellis, & algis oppletus, pro monstroso habendus est. Lora ex eo fiunt, quibus maxima pondera per cochleas sublevantur, simili duritie & nervos esse, & chordas ex iis ad bellica instrumenta confici, prodidit Ælianus. *Pulmones* habent, quod plus caloris, quia ingentis molis animalia, ut possint moveri, requirunt. Branchiis ideò carent, sed *fistulas* (ora vocat Plinius, nares Ovidius, Cardanus oscula) accepere. Ductus hæc ab ima palati ad extimam parte duplex, septo distinctus, & nostrarum narium foraminibus ad palatum deductis, proportione quodammodo respondens. Unicum in extima parte literæ C. figura foramen apparet, quod carne pingui, tanquam operculo, tegitur. Respirationis gratia datas, vel exinde colligas, quod obturatis, citius moriantur, quod in Delphino Rondeletius observavit. *Os* ipsos subter habere, Aristoteles & Plinius reliquere, ut dum resupinantur, pisces quos captant, evadendi tempus habeant, in promptu habere, observavit Rondeletius. Resupinatos tamen cibum capere, tum ob dictam causam, tum propter longam & multum infra descendentem oris scissuram. Carent quidam *Dentibus*, instructi quidam, serratis, planis, exertis, aliquando hominis similibus. Eboris instar candidos, ad opera firmos, anteriores latos, ne

Ælian. H. A. l. 17. c. 6.

Plin. H. N. l. 9. c. 7.

A.ist. H. A. l. 9. c. 2. & 4. de partib. c. 13.

hæreret cibus, posteriores acutos, ut promptius divideretur, apud Cardanum legimus. *Mammas* fœminæ habent; detractos aliquando ex una in Aquitanico littore duo lactis cados, Rondeletius prodidit. Audire certum, & nulla manifesti instrumenti vestigia, ut putat Aristoteles, Rondeletius tamen in Delphini cranio, meatum qui ad cerebrum usque excurrit invenit. Vehementer *pinguescunt*, quod piscium carne alantur, & moveantur tardissimè, quod tardo motu digeri posset, densitate corii præpeditur. *Internas partes* verbis Rondeletii describam. Sub peritoneo, inquit, partes quæ ad nutritionem & generationem conformatæ sunt, ad quadrupedum terrestrium magis quam ad piscium partes accedunt. Nam *Epiploon* habent, sed minus pingue, quo ventriculus & intestina incalescunt; & foventur. *Ventriculum*, magnum, cum ad justam magnitudinem accreverint: in recens natis exiguus est, & geminus videtur. Ejus fundo *pancreas* hæret, desinit in *intestina*, quæ in multos gyros convolvuntur, eadem ferè ubique crassitudine, præterquam in extremis, quæ mediis paulò sunt latiora. *Mesenterium*, vertebris annectitur, glandulas nigras, venas, arteriasque intertextas habens. *Renes* venæ magnæ trunco, arteriæque magnæ per emulgentes annectuntur, sunt inter epar & testes siti. *Urina* per *ureteras* in vesicam percolatur: quæ terrestrium animalium vesicis similis, sita est inferiore ventris parte. In iis qui utero adhuc gestantur, in urachum desinit, per quem urinam deponit in allantoidem tunicam ad diem usque partus. Editi in lucem, per pudendum urinam veluti terrestria emittunt, & per musculum sphincterem retinent. *Vracho* arteriæ umbilicales adhærent, arteriæ magnæ inferioribus ramis insertæ. Utrinque sunt *testes* oblongi, quibus præparantia vasa præposita sunt, infiniti scilicet venarum arteriarumque è magna vena ortarum ramuli, qui post varios & multiplices anfractus, in epidymin inseruntur. Cum enim magna sanguinis copia, multo semini generando necessaria sit, quæ longo vasorum ductu, ob spatii brevitatem transmutari & elaborari non potest, solerter

Cardan. variet. c. 37.

Arist. H. A. l. 4. c. 8.

ſolerter admodum natura gyros illos vaſorum conſtituit, ut illis, id quod longitudini deeſt, penſaretur, & quibus ſinguli meatus capreoli intorti dependent, & glanduloſa corpora radici pudendi adnata deſinunt; ex quibus meatu urinario, nervo cavo *genitale* conſtat humano ſimile, cujus extremum foris propendet, in glandem tenuem linguis avium ſimilem deſinens, quæ præputio non omninò integitur: intus replicatum latet, ad veneris uſum exoritur. Venas ſuas, nervos, arterias, idem pudendum habet. Oſſi innititur, quod oſſi pubis proportione reſpondet. *Thorax* coſtis veris ac mendoſis, ſterno, vertebris, muſculis conſtat: cujus capacitatem *pulmones* magni complent, denſiore ſubſtantia quam in terreſtribus: craſſitudine & colore hepar quadrupedum referunt, tum, ne aqua in rariorem ſubſtantiam penetrans, ejici non poſſet; tum ne in magnis exſpirationibus, quibus in aquis ferè ſemper coguntur, tenuior ſubſtantia ferè diſrumperetur. At in duas partes divulſi ſunt, parte inferiore adeò gracileſcunt, ut membranam eſſe affirmes. Undique *Cor* complectuntur pericardio concluſum, in medio thorace locatum, nulla in re porcorum cordi abſimile: duos ſinus, totidem auriculas, denique omnia ſimilia habet. Adhæc, aſperam arteriam, Oeſophagum, muſculos & quæcunque in terreſtribus corporibus ſunt, clavicula exempta, reperire eſt. *Caput*, cum vertebris articulatur. *Cerebri* diſpoſitio diverſa. Nam in anterius & poſterius diviſum eſt, non in dextrum & ſiniſtrum, ut in homine. *Nervorum* conjugationes ex eo naſcuntur, plexus χυροειδὴς, in eo rete mirabile, meninges duæ pro integumento. *Vulva* in fœminis cervicem palmum unum longam habet: ea deinde in ramos duos diſtribuitur, veluti in quadrupedibus terrenis videre eſt, teſtes ad uteri cornua poſiti, pudendum inter umbilicum & podicem. De *Magnitudine* in ſingulis ſpeciebus dicetur. *Locum* ſi ſpectes, in ſolo nec tamen omni mari (Pontus Euxinus nullos habet) reperiuntur. Semperque ferè in alto verſantur. Circa ſolſtitia maximè viſuntur, quod tunc illic ruant turbines, tunc imbres, tunc delectæ montium jugis procellæ ab imo vertant maria, pulſataque ex profundo, belluas cum fluctibus volvant. Aliàs in fundo maris ferè degunt, molis ſuæ pondere. *Cibus* ipſis piſces, harengi inprimis, quos quandoque tam avidè perſequuntur, ut in littora vadoſa impingant. *Generant* intra ſe, & catulos enituntur. Hi teneri ſequuntur matrem, quod à nautis viſum. *Motu*, ob corporis molem, & ventris ingluviem tardo feruntur. *Viſus* & *ruditus* ipſis hebetior. Hinc curioſæ omnium naturæ beneficio, piſciculo, ſi credere fas eſt, tanquam duce utuntur. Odore piſcis adeò delectantur, ut ſeſe navi affricent. Strepitu terreri Arrianus in rebus Alexandri M. prodidit. *Uſum* in cibis, apud Ichtyophagos, prodente antiquitate invenere. Præparationem vide apud Aldrovandum.

## CAPUT II.
## *De Cetis in ſpecie.*

### ARTICULUS I.
### *De Balæna.*

ET hæc de Cetis in genere ſufficiant, in ſpecie jam de iiſdem agentur. Numerantur autem inter eos, *Balæna, Balæna vulgi, Phyſeter, Priſtis, Orca, Delphinus, Phocæna, Scolopendra, vitulus marinus, & Manati Indorum.* Tab. XLI. Tab. XLII.

BALÆNA, Græcis φαλαίνα, vel παρὰ τὸ βάλλειν, id eſt emittere, quod maris aquas per fiſtulas emittat, vel à φάλον quo vocabulo Græci meatum in galeis militaribus, cui plumas inſerebant, indigitant, vel à Chaldæo בלע quod & devorare dicitur. Ingentis eſt magnitudo. Viſa in Indico mari, quaternum jugerum, ſeu nongentorum ſexaginta pedum longitudine. Centum & quinquaginta cubitos, obtinebat, quem Nearchus ejectum vidit. *Deſcribitur* à Bellonio, Rondeletio, & Aldrovando. De *ſuo* ſcribit Bellonius, adipem ejus velut oleum non concreſcere: pinnas habere utrinque unam & tertiam in dorſo, quæ totum corpus dirigit. Caudam lunatam, Corium nigrum, cui pinguedo pedis altitudine ſubſit, lardum quadrageſimale appellant. Lingua eidem aliquot librar. pondo. Ante oculos prætenturæ, ſeu tenues quædam aſſulæ, quatuor ulnas longæ, ac ſeſquipedem latæ, longiſſimis villis præditæ, quibus iter prætentat. Oſſa tam magna, ut poſtes ex iis fieri ſoleant. *Rondeletius* ſuæ parvam linguam, & quæ quatuor duntaxat vel quinque vaſa ſalſamentaria adſcribit. Alibi, penem ſe unius vidiſſe, qui à procero homine humeris deportatus terram contingeret, ſcribit. In ejus, quam *Geſnerus* deſcribit, ventriculo tria dolia crudorum piſciculorum, inter quos ſalmo unius ulnæ longitudine, inventa ſunt. Pelle nigro undique tegebatur, niſi quod maculæ duæ candidæ, utrinque ſupra medium oculi inciperent, & retro tenderent. Tota maxilla inferior erat candida, & pars quædam ſub ventre. Plura apud Geſnerum vide. *Aldrovandi* prior colore erat ſubcæruleo, tota maculis nigricantibus conſperſa, ventre candido. Altera, quam Bufalinam vocat tota nigricabat. Capta erat An. M.D. LXXVII. in Scaldi decem ab Antwerpia milliaribus monſtroſa, quam Pareus deſcripſit. Longitudo ejus erat pedum octo & quinquaginta, altitudo ſexdecim. Cauda quatuordecim pedes lata, ab oculo ad extremum roſtum intervallum ſexdecim pedum,

Voſſius de Idol. l. 4. c. 32.
Plin. H. N. l. 9. c. 3.

Ma-

Maxilla inferior senum in singulis lateribus pedum erat, viginti quinque dentibus armata, qui totidem foraminibus in superiore dentibus omninò carente excavatis, recondi poterant. Tot dentium longissimus sex pollices non excedebat. *Locus* ipse procul à terra ubicunque degit. Plurimas autem circa Islandiam, Gronlandiam, & vicina Septentrioni loca, à Biscainis, Anglis, Hollandis, circa æstivum inprimis solstitium, quo tempore sinus recessusque maris pacatiores quærunt, capiuntur. Jn Taprobanæ mari Thunnis insidiari, apud Ælianum legimus: in Gaditano Oceano non ante brumam conspici: statis temporibus in quodam sinu placido & capaci, mirè gaudentes ibi parere, condi, Plinius prodidit. *Victus* ipsis pisces, visus qui quadraginta asellos devoraverat, eosque adhuc recentes, quos oculatus testis dissectos & sale conditos ad solem siccavit. Sunt qui comedere masticando negent: pisces deglutire integros, eosque minutos, quod interna gutturis membrana nil magnum ingredi sinat, dicunt. Quidam carne vesci negant, quod in captæ visceribus præter mucum & spumam nihil reperiatur. Pisciculum Lodel venatoribus dictum, si copiose voravit inobviatur quasi, & in furorem acta, nec hominibus nec æqualibus suis parcit. De *Coitu partuque* (verba sunt Schonfeldii) venatores referunt, Balænas contracta societate & consuetudine in amorem mutuum, quem conjunctione, saltatione, aliisque affectuum conjugalium significationibus inter se testantur coire; hinc unà natare semper, amicitiamque cæptam conservare, donec accensa ad libidinem fœmina, erecto ad perpendiculum & in caudam corpore, marem eodem positu obvium, pinnis suis, tanquam brachiis duobus, amplectatur, mutuoque complexu per horæ dimidiam, vel integram utræque hæreant: Inde conjugium & conversationem ad mortem usque colere. Fæmellæ fætum autumno inter Octobrem & Januarium pariunt, unicum, tauro non minorum, imò majorem pro matris quantitate, qui sub maternarum pinnarum præsidiis & tutela tutas, non deserit parentes, nisi ablactatus. Philostratus faucibus ab eis filios abscondi, si quando majorem belluam fugere contigerit, prodidit, quod & apud obscurum de natura rerum authorem invenies. Terræ defectu aquæ affinis, aquâ ore recepta & ejaculata succurrere, fide ejusdem dicitur. *Dormire* edita per summa fistula, Aristoteles author est: stertentes audiri, Plinius: in siccum exire ut à Solis radiis calescant, Oppianus & Ælianus. *Inimicitiam*, cum Delphino, Thunnis & Orca gerit. A gladio pisce ut supra diximus vehementer timetur. Ziglerus castoreo aqua diluto & in mare effuso adeò terreri, ut totus grex dissipetur prodidit. De *venatione* & *captura* vide Schonfeldium. *Usus* adipis in lucernis, ad inungenda coria, curruum rotas, & alia. Cardanus viscera quia pinguia, & sapore & violæ quasi odore commendari scribit. Galenus eis mucosum saporem tribuit. Viginti balænarum *genera* apud Hartenium inveniuntur, ex quibus *Primum* quot Ninting vocatur hominem fugit, & comestibile est. *Decimum*, quod Fiscraake, haleces versus terram fugat. *Undecimum*, quod triginta ulnarum, ultra septuaginta dentes habet, & eos tam magnos, ut inde tabulæ ac manubria cultellorum fiant. *Duodecimum*, non habet pinnas in dorso. *Decimum quintum*, quod Rodkemling vocatur, subvertit naves, & XL. est ulnarum. *Decimum sextum*, quod Nahwal, anterius in superiore mandibula, dentem longitudinis septem ulnarum, adeò exactè tortum in circuitu, ut humano ingenio melius fieri non posset, habet. *Decimum septtimum*, quod Skeling, octuaginta ulnarum, diversos superciliorum supra oculos habet ordines. *Decimum octavum*, quod Nordhwal, nonaginta ulnarum, vivit nisi de pluvia & rore cœlesti, quod Haffnegruffiæ, magis insula esse videtur quàm piscis. Fides sit penes authorem.

Schonfeld. in Ichtyol. — Ælian. H. A. l. 16. c. 18 — Plin. H. N. l. 9. c. 6. — Schonfeld. in Ichtyol. — Philostrat. l. 2. de vita Apollonii. — Arist. H. A. l. 4. c. 10. — Oppian. Halieut. l. 1. v. 404. — Ælian. H. A. l. 9. c. 50. — Galen. l. 3. Alim. — Schonfeld. in Ichtyol.

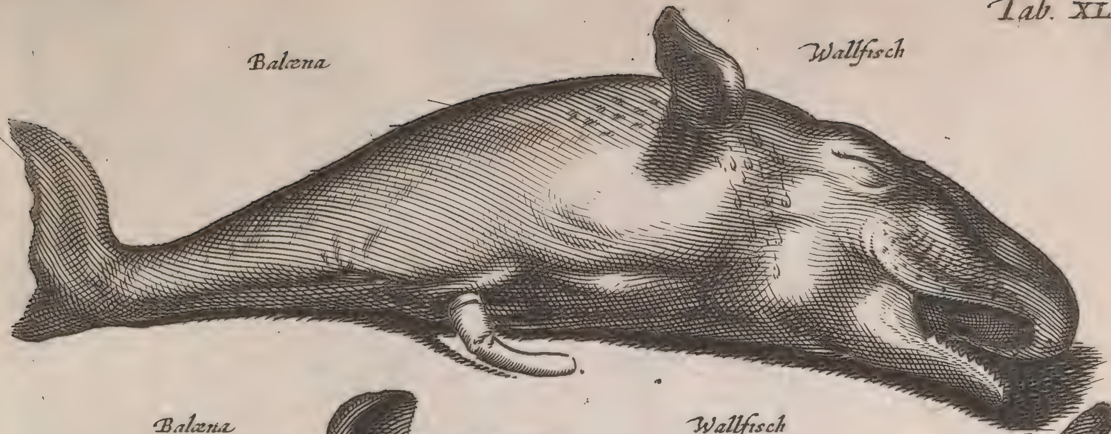
## ARTICULUS II.

### *De Balæna vulgi, & Physetere.*

Bellua hæc ut plurimum triginta sex cubitos longa est, octo alta, ut Rondeletius describit. *Oris* scissura ad duodeviginti pedes porrigitur. *Dentes* in eo nulli, sed horum loco in utraque maxilla, corneæ sunt laminæ nigræ, sensim in pilos suillis similes desinentes, quæ in anteriore & posteriore sive interiore oris parte breviores sunt, in media longiores. Ab interioribus *Lingua* intus continetur & coërcetur: inde abducta vel abscissa ita diffunditur, ut in eundem locum iterum recipi non possit. *Oculi*, quatuor ulnarum spacio à se distant, foris parvi apparent, intus capitis humani magnitudinem superat. *Pinnas* duas maximas in lateribus habet, quibus natat, & catulos in metu occultat, in dorso nullam habet. *Cauda*, situ caudis Delphinorum similis est, figura non multum absimilis, quam cum movet; ita mare agitat, ut naviculas submergat. *Rostro* est brevi. *Fistula* caret. *Corio*, duro, nigro, integitur, sine pilis, cui lepades, & ostrea hærentia aliquando reperiuntur. *Internæ partes*, veluti in Delphino. In ventriculo mucus, spuma. aqua, alga fœtida, ambra inveniuntur, ut exinde Carnivoram non esse colligas. Vitulos vivos parit. Carnis nullus *in Cibis* usus, sola lingua commendatur, sale condita. Viginti tria sæpe

Aldrov. de Cetis c. 7.

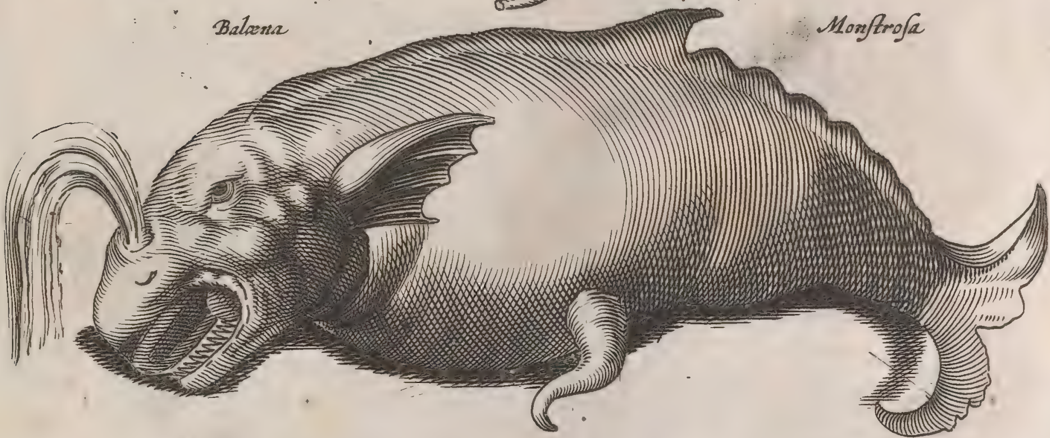
*Balæna* *Wallfisch*



*Balæna* *Wallfisch*



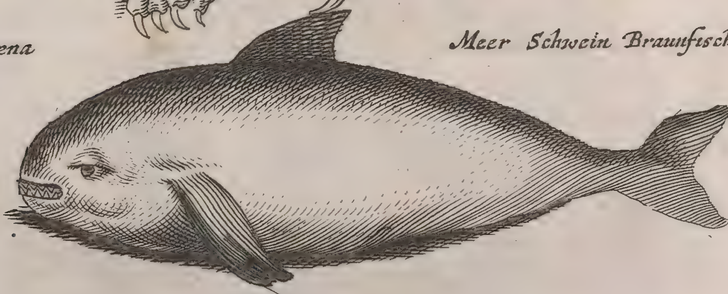
*Balæna* *Monstrosa*



*Balæna* *ein ander aet Wallfisch*



*Phocæna* *Meer Schwein Braunfisch*



Tab. XLII

Balæna Ein Grosser Wallfisch von .60. Schuch lang vnd .42. schuch hoch



Arist. H. A. l.3.c.12. sæpe vasa eâ implentur Μοςίκητον Aristotelis esse, vel exinde colligitur, quod pro dentibus setas, quibus intus os hirsutum est, habeat. Plin. H. N. l.11. c.37. Plinius musculum manuum benè dixit, sed pro duæ Balænæ malè posuit.

Physeter, qui & Physalus, παρὰ τὸ φυςλῶ, id est à flando dicitur, quod copiosiorem aquarium eluviem præ cæteris efflare scribatur. Gesnerus eundem vel saltem affinem cum Pusti, qui πριστὴς, πρῆστις, & πρίστις dicitur, facit, quem vide. Diversum esse à Physalo maris rubri, ex descriptione videre Ælian. H. A.l.3.c.18. est. Magnitudine hic adulti Gobionis, sine ore, cum branchias tamen habeat, perniciem ei qui gustaverit creat. Intumescit enim, tandemque ventris profluvio vita finitur. De *Descriptione* inter authores non con- Pin. H. N. l.9. c.4. venit. Plinius ingentisque columnæ modo se attollere scribit. Solinus super antennas navium velis quondam diluvium eructare Strabo Georg.l.15. addit, quod Strabo commune cetis in mari extero circa Turdetaniam facit. Turnerus portentosæ magnitudinis cetum facit, & singulos se eorum tantum aquæ è fistulis, quas in capitibus habent ejaculantes vidisse, ut singuli singulas naves aquarum copiâ in profundum submergerent, adjicit. Bellonius hoc solo à Balænis differre, quòd nullas prætenturas habeat, neque tam vastâ corporis mole, figuraque sit magis tereti. Rondeletio est ore maximo, dentibus acutis, serratis, linguâ carnosâ & magnâ, fistula longè quam reliquis crassiore, pinguedine multa.

## ARTICULUS III.

## *De Puste & Orca,*

Tab.XLIII Aldrov. de Cetis c. 5. Pustes à secando, quod pernicissimè natet, dictus est. Perperam à Bellonio capite vasto, rotundo, & cacabi figuram exprimente describitur, quo modo namque Bellon. de Aquatilib. l. 1. aquam velociter secaret? Rondeletio est rostro, valdè longo, osseo, utrinque aculeato. Aculei validi sunt, & Delphinorum Aloysius l.6.Navigat dentibus similes. Aloysius Cadamustus serram aquaticam vocat, eaque in assamenta secari ligna scribit. Clusius ipsius formæ ratione inter Galeos seu caniculas reponi de- Clusius Exot. l.6. c.19. bere affirmat: eumque ita ex pictura describit. Erat hic piscis, inquit, corporis formâ & colore Galeorum generibus, aut Caniculæ Aristotelis valdè similis: nullis tamen maculis ut illa, conspersam cutim habens, perinde tamen rudem, & instar Zygænæ cutis asperam, fusci in dorso coloris, in ventre candicantis, & sex pinnas habet; in lateribus, medio videlicet pænè corpore binas, &c. Caput in longum & angustum, planum & firmum rostrum porrigebatur, utrinque cum iis dentibus, sive osseis firmisque & rectis spinis, ex adverso sitis serræ instar munitum, viginti vel etiam pluribus, &c. Binos oculos in prona capitis parte habebat, binas nares in supina, & infra illa oris scissuram, *ut Zygænæ* fere transversam. Reperitur plerumque in Oceano occiduo.

Orca Latinis à vasis olearii aut vinarii similitudine dicitur. Quodnam apud Græ- Aldrov.c.6. cos habeat nomen, vix compertum, nisi vocabulo Orygis apud Strabonem, quem in mari extero circa Turdetaniam ponit, veniat. Bellonius ocrynum Oppiani esse cre- Strabo Georg.l.3. dit, sed perperam. Thunni enim hic genus maximum. Delphino est corpore toto vigesies crassior, potissimum circa ventrem: Toto tergore atra, ventre ex albo roseo, ad latera ferè cærulea. *Rostrum* habet simum, sursus repandum; cujus labri inferioris tanta est crassitudo, ut à superiore sejungatur dum piscis pronus est, quadraginta truculenti in eo dentes, quorum anteriores obtusi & graciles, posteriores acuti & crassi sunt. *Oculi* eidem sunt parvi, pinnæ pro corporis magnitudine pusillæ. *Cutis* glabra & politissima. *Cauda* lunata, & ulnam distenta excedens. *Pudendum* mari in medio ventre abstrusum, duor. pedum longitudinem excedens; in fœmina ano vicinum est, ad quod utrinque duorum digitorum intervallo, quædam foramina visuntur, in quibus mammarum papillæ delitescunt. Sæpe octingentas, aliquando & mille libras excedunt. *Lienem* unico orbiculari globo in placentæ formam effectum habet. Plurimum aquæ per fistulas ejaculari, Plinius author est. *Orca*, inquit, *in portu Ostiensi visa est oppugnata à Claudio Principe. Venerat tunc exædificante eo portum, invitata naufragiis tergorum è Gallia advectorum, satiansque se per complures dies, alveum in vado sulcaverat, accumulata fluctibus in tantum, ut circumagi nullo modo posset, & dum saginam persequitur, in littus fluctibus propulsa, eminente dorso, multum super aquas, carinæ vice inversæ. Prætendi jussit Cæsar plagas multiplices inter ora portus, profectusque ipse cum prætorianis cohortibus, populo Romano spectaculum præbuit, lanceas congerente milite, è navigiis assultantibus quorum unum mergi vidimus reflatu belluæ oppositum unda.* De earum & Balæna pugna ita quoque Plinius: Balænæ & in nostra maria penetrant. In Gaditano Oceano non ante brumam eas conspici tradunt. Condi autem æstatis temporibus in quodam sinu placido & capaci mirè gaudentes ibi parere. Hoc scire orcas, infestam his belluam, & cujus imago nulla repræsentatione exprimi possit alia, quam carnis immensæ dentibus truculentæ. Irrumpunt ergò in secreta, & vitulos earum & fœtas vel etiamnum gravidas lancinant morsu, incussæque ceu Liburnicarum rostris fodiunt. Illæ ad flexum immobiles ad repugnandum inertes, & pondere suo oneratæ, tunc quidem & utero graves, pariendive pœnis invalidæ, solum auxilium novere in al-

V tum

tum profugere, seseque opponere, & cautium angustiis trucidare, in vada urgere, saxis allidere. Spectantur illa prælia ceu mari ipso sibi irato, nullis in sinu ventis, fluctibus verò ad anhelitus ictusque, quantos nulli turbines volunt.

Hucusque Plinius.

## ARTICULUS IV.

### *De Delphino.*

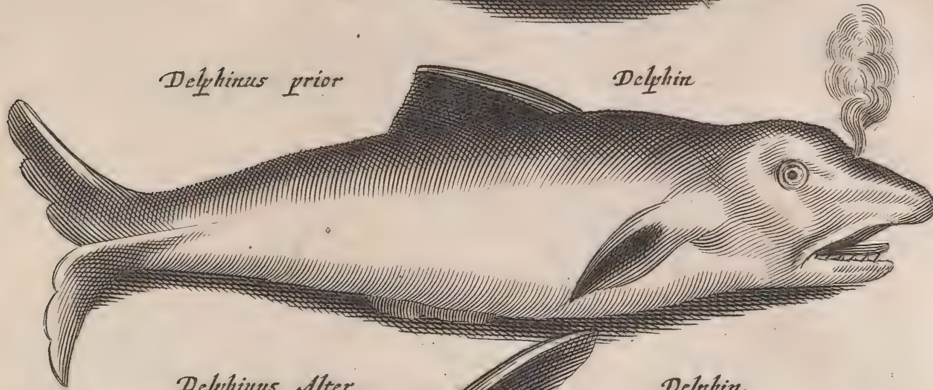
Tab. XLIV Aldrov. de Cetis c. 7.

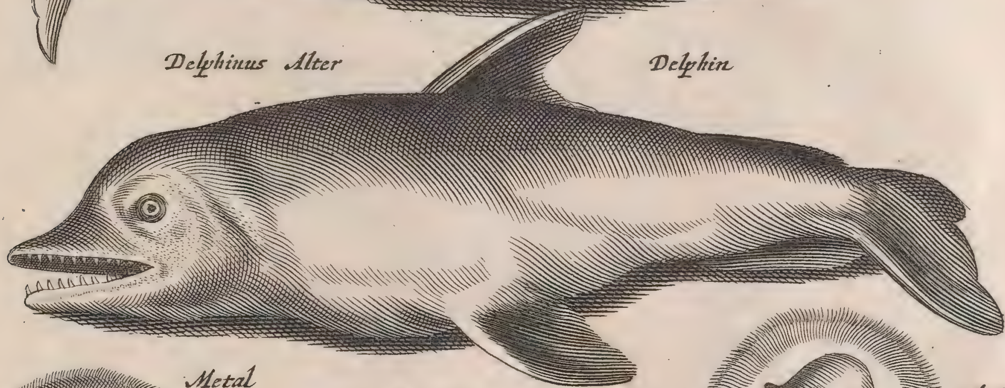
PIscis quem Latini Delphinum vocant, is Græcis δελφὶς & δελφὶν & si minutus δελφινισκός, plærisque Europæ nationibus, Porcus marinus dicitur. Ex Cetis esse, quod branchiis careat, pulmonemque & arteriam habeat, Aristoteles reliquit. Repando dorso incurvum esse plærisque proditum, unde incurvè cervicum pecus Pacuvius vocavit, seu quod talis oculis nostris, dum ab undis exsiliens in mare præceps fertur, propter celeritatem motus appareat; seu quod, quia branchiis destituitur, revera corpus, cum se vibrat, incurvet, ut promptior in gurgitem pronus feratur.

Plin. H. N. l.

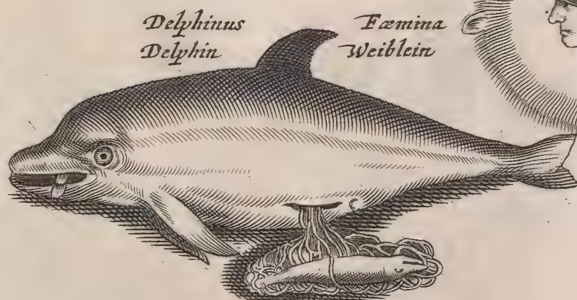
*Rostrum* ei est simum, unde Simonis nomine gaudere Plinius scribit. *Linguam* mobilem, brevem, latam, carnosam, exertam in ambitu serratam, suillæ non absimilem. *Dentes* parvos, acutos, pectinatim coëuntes. *Oculos* magnos, sed cute adeo tectos, ut pupilla solum appareat, non longe ab oris scissura, quin in eadem propemodum linea sitos. De *Fistulæ* situ non convenit inter authores. (Aristot.) In dorso esse scribunt Aristoteles & Plinius, ante cerebrum Rondeletius, cujus verior sententia, inter oculos Bellonius. In dorso esse creditum veteribus, quod magis ad posteriorem partem quam in balæna spectet. *Pinnis* duabus validis natat, quæ veluti hominis brachia cum omoplatis articulis junguntur. Earum musculi quatuor robusti dorsi pectorique annectuntur. Hæ in ventre sunt, ita sitæ, ut non solum natatum, sed & motum, quo sursum se effert respirandi causa, adinvenit. In dorso quæ est, aculeatam Plinius, & Pausanias faciunt, propter duritiem sine dubio. Nam rigidam satis esse Rondeletius testatur, duæ quæ in cauda, ex ejusdem lateribus, altera dextram, altera sinistram partem versus, ita ut cauda, quæ lunata, aquam latitudine sua verberet. *Sextum* si attendas, pudendi in *fœmina* orificium, ano vicinum est ad terrestria animalia accedens, binas eædem, si Plinium sequimur, in ima alvo papillas tantum gerunt, nec evidentes, & paulò in obliquum porrectas. Aristoteles mammas propè genitale continere ait, papillas quadrupedum more conspicuas habère negat, sed velut alveolos quosdam humoris duos esse scribit, utroque de latere singularem, è quibus lac fluit, quod ore catulorum parentem sectantium excipitur. *Vulva* cervicem palmum unum longam habet, quæ deinde in ramos duos veluti in quadrupedibus terrenis videre est, distribuitur. Testes ad uteri cornua, pudendum inter umbilicum & podicem gerit. *Mari* foramen quoddam in medio ventre apparet, è quo pudendum quadrupedibus simile exit, quod in congressu erigitur, & extra eminens profertur. Ideò fortè Aristoteles genitale foris esse dixit, testes intus, qui secundum Plinium (Plin. H. N.) prolongi, ad alvum necti. *Felle* omninò caret. *Locum* si spectes, nullum ferè sine Delphinis mare; adeo ut & in Ponto, quem nulla piscibus inimica belluâ ingreditur, reperiantur, & in Adriatico quamvis raro capiantur, sed & aquas dulces subit, & Nilum ipsum, ibique piscibus aliquandiu pascitur. Illos tamen non esse, quos Solinus serratas cristas habere. (Solinus Polyhist.) Crocodicolcs studii ad natandum elicere, demersosque astu fraudulento tenera ventrium subternatantes secare & interimere, scribit, facilè mihi persuaderi patior, quod Marcellinus non Delphinos, sed Delphinis similes vocat. Accepit à Græcis qui circa Propontidem salitant Bellonius, eosdem instar aliorum piscium migrare, è mari mediterraneo videlicet Septentrionem versus, Hellespontum & Propontidem emetiri, Euxinum ingressos certo tempore immorari, tum denuo loca prius relicta repetere. *Cibus* Delphino pisces, in quos crudeliter grassatur, habetque Cephos aves comites, quæ ab eo accisorum sanguine pascuntur, ut Oppianus scribit. *Vita* longa, ad tricenos sæpe annos producitur, fortè quod felle careat. *Coitus* humano similis, illeque paulò quam piscium qui attritu ventrium coëunt, diuturnior. Aristoteles tamen cæteror. more congredi scribit. (Arist. H. A. l. 5. c. 5. Arist. H. A. l. 6. c. 13.) Gestat utero decem mensibus, & singulos uno partu, interdum & binos edit. Parere æstate, nec ullo alio in vulgatis Plinii codicibus legimus. Rondeletius fœtum verè aliquando extraxit, alteram fœminam Octobri dissecuit, inque ejus utero tum demum formari cœptum fœtum invenit. Chorio amnio & allantoido tunicis, is in utero involvitur, sanguine per venas umbilicales nutritur, spiritum per easdem arterias recipit. Proles celeriter adolescit, quippe annis decem ad summam magnitudinem perveniat, ut tradit Aristoteles. Pro *voce* ipsis gemitus est humano similis, ut Plinius prodidit. Rondeletius stridorem edere scripsit, vocisque nonnihil. *Visum* habent acutissimum, ita ut piscem etiam sub lapide vel in caverna aliqua latitantem videant. (Arist. H. A. l. 9. c. 48. Plin. H. N. l.) Omnium tum terrestrium tum aquatilium velocissimos Aristoteles dixit, ocyores volucre, ocyores telo. Nam cum fame concitati fugientem in vada ima piscem, (Ælian. H. A. l. 12. c. 12.)


Utilis Piscis serram ad instar
Piscis habens

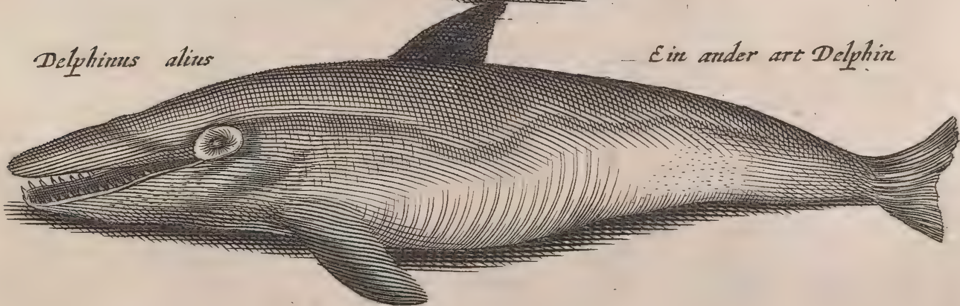

Delphinus prior
Delphin

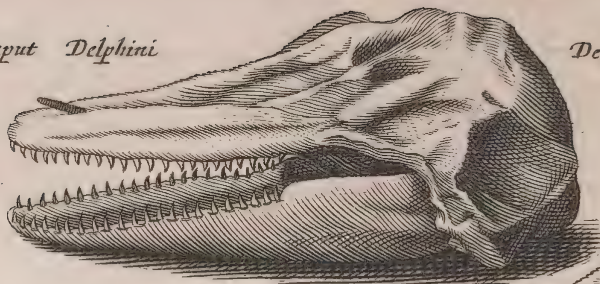

Delphinus Alter
Delphin

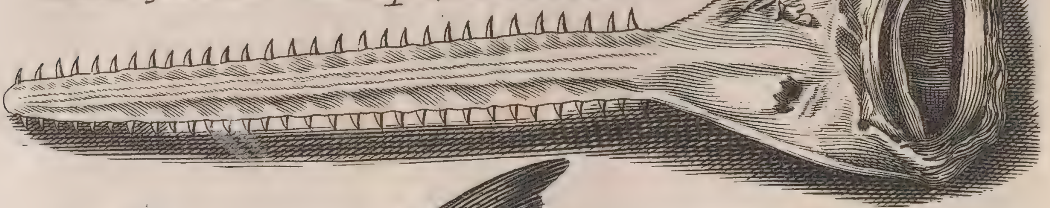

Antiq
Metal

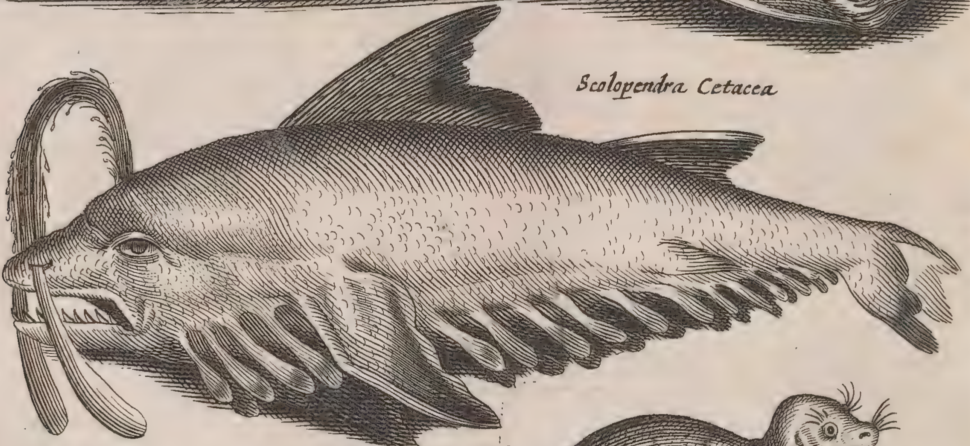

Delphinus
Delphin
Fæmina
Weiblein


Antiq
Metal


Delphinus alius
Ein ander art Delphin


Caput Delphini
Delphins Kop


Gladius Piscis Seriæ
Der Kop des Schwert Fisch


Scolopendra Cetacea


Vitulus Zee Hundt


Phoca siue
Vitulus marin.
Zee Hund


Ros Marus
Wallr Oß


Ros Marus
Vetus
Ros Marus Iuuencus
Ein Iung meer Ros
Ein alt meer Ros

ſcem, diutius ſpacium continuere, ut arcu emiſſi ad reſpirandum, emicant; tantaque vi exiliunt, ut plærumque vela navium tranſvolent ſaltu. Perniciei ſæpe cauſa iſta velocitas. Nam aliquando, dum Mugiles perſequuntur, nec incitatum curſum inhibere poſſunt, terræ impacti, præda fiunt; quod & tum fit, cum vel aſylo infeſtantur, ut Rondeletius obſervavit, vel nimio piſcatorum ſtrepitu gravantur. (Plin. H. N. l. 9. c. 8.) Plinius tellure tactas mori ait, repugnante experientia. Nam & Ariſtoteles extra aquam mutientem & anhelantem cæteror. ſpirantium more reliquit, & Geſnerus Arimini captum tres dies in terra vixiſſe ſcripſit, & Rondeletius vivos à Monſpelienſibus Lugdunum uſque deportari affirmat. Gregatim ex ætatum ratione diſpoſiti natant. Parvuli præcedunt, adultiores ſequuntur. Hoc ſingulari in prolem amore fit, quo etiam motus tenellos in fauces recipere, ut Solinus dicit, vel ſaltem eos in faucibus aliquando geſtare, quod Oppiano & Geſnero viſum, ſolet. De ipſorum *ſomno* ita Plutarchus: (Plutarch. l. utra animalia.) *Delphinus dormiens de ſummo per altum demittitur, tantiſper dum in vadum impingat, ſolumque ſentiat: Hic excuſſo ſomno ronchoque edito ad ſummum rurſus meat, rurſuſque demittitur, ac pronus fertur, imo quodam mirabiliter compoſito quietem captans. Ingenium ſingulare* reſipit, quòd parentes ſenio confectos alant, ſuique corporis niſu natatum tanto amore proſequantur, ut ſæpe aliquem ex ſe captum ad portum uſque comitentur, (Ariſt. H. A. l. 9. c. 47.) mortuum verò quaſi ad ſepeliendum efferant; quod Heſiodi à latronibus interfecti in mare projectum cadaver, ad Rhium & Molycriam deportaſſe legantur, (Plutarch. in Sympos.) quod navibus in qua aliquis ex delphinicidis, coorta tempeſtate, quaſi in ultionem perniciem ſtruant, quod à Græcis, Italis, Venetis inprimis nautis creditur; quod Serapidem & Dyoniſium, juſſu Ptolomæi Soteris revehentibus, & ſupra Maleam abreptis, ducem ſe ad ſtationem præbuerint; (Plutarch. l. utra animalia.) quod Simonis nomine miro modo gaudeat, ut poſt Plinius, Gillius cum ad Antipolin provinciæ Narbonenſis urbem navigaret expertus ſcribit; quòd captus miſerationem gemitu moveat, ut auritus teſtis Gillius prodidit, quòd denique cantu & Muſicâ, unde illa de Arione in mare injecto & à Delphino liberato, ſeu fabula, ſeu Hiſtoria, oblectetur. Tempeſtates laſciviendo præſagire nautæ, (Plin. H. N. l. 8. c. 35.) Bellonio refragante affirmant, & à nobis cum ex Anglia Scotiam aliquando peteremus obſervatum eſt; ſeu quod aëris mutationibus non aliter ac ægri afficiantur; ſeu quod procellâ exſurgente, conſurgentes ab imo maris exhalationes, calorem in Delphinis excirent, quem ut temporent, crebrius erumpunt. Piſcatoribus Euboicis in piſcatione ſubſidio eſſe, authoribus proditum eſt: Verùm rectiſſimè Bellonius, non ſuopte ingenio ſed fortuitò id facere, obſervavit. Si enin in Celerinorum aut Sardiniarum greges inciderint, capitibus abſumptis, truncos capientibus relinquunt. Piſces verò irruentis Delphini impetu conſternati, poſtquam in aërem exiliiſſent, tam denſo interdum in mare agmine relabuntur, ut pluviam repræſentent. (Gell. Noct. Atticar. l. 7. c. 8.) Quæ de Delphinor. in pueros amoribus dicuntur, apud Gellium & Ælianum invenies. (Ælian. H. A. l. 6. c. 15. l. 8. c. 13. & l. 2. c. 6.) *Inimicitias* cum Balæna, ut apud Philen legimus, Pompilo, & Amiis gerit. Ex piſciculis, Pediculum paraſitum habet, (Ariſt. H. A. l. 5. c. 31.) de quo ita Ariſtoteles: Maris quod à Cyrena in Ægyptum panditur, piſcis Pediculus nomine circa Delphinum eſt, qui omnium pinguiſſimus fit pabuli copiâ, quæ Delphini operâ ſuppediatur. *Uſus* ejus quibuſdam gentibus in *Cibis*, & quidem tantus, ut in menſas Principium veniat. Maximè tamen hepar & lingua commendantur. Illud tenerum, ſed mali ſucci. Hæc, tenerior pinguior & hepati præferenda. Cardanus viſcera non ſolum ſapore ſed & odore quaſi violæ commendari ſcribit. De Uſu *in Medicina* pauca occurrunt. (Plin. H. N. l. 32. c. 10.) Kiranides ventrem ſiccum & tritum ſpleniticis prodeſſe, *jecur* aſſum & in cibo ſumptum, tertianam & quartanam integre ſanare ſcribit. Plinius febrium circuitus tolli ait, ſi ante acceſſiones deguſtatum fuerit. Dentium cum melle Cinis infantium gingivis dentitionibuſque confert. Alligatus, pavores repentinos tollit.

## ARTICULUS V.
## *De Phocæna & Scolopendra Cetacea.*

PHocæna Delphini ſpecies eſt. (Tab. XLI.) Rondeletius quidem diverſum à Turſione facit; ſed Gaza, motus ſine dubio Plinii verbis, (Plin H. N. l. 9. c. 6.) qui Turſiones Delphinorum ſimilitudinem habere ſcripſit, Phocænam Turſionem vertit, & pro iiſdem, Scaliger, Bellonius, Geſnerus, Jovius & alii agnoſcunt. Differt tamen & ab eo qui Athenæo θυρσίον dicitur, & à *Plataniſta*, quem Plinius in Gange Indiæ roſtro & cauda Delphini, (Plin. H. N. l. 9. c. 3.) magnitudine verò quinque cubitorum, facit. *Deſcriptionem* ſi attendas, ita de iis Plinius: *Delphinorum ſimilitudinem habent, qui vocantur Turſiones. Diſtant & triſtitiâ quidem aſpectus: abeſt enim illa laſcivia; maxime tamen roſtris. Canicularum maleficentia aſſimilati.* Nobis ex Bellonio & Cardano, iſta placet. (Cardan. in variis.) Phocæna Delphini eſt magnitudine, breviore tamen craſſioreque corpore. Captus aliquando in Neuſtria, qui mille libras pendebat, adeò pinguis ut teres videretur. *Caput* habet obtuſum, *Roſtrum* tam ſimum ut cum capite ferè rotundetur; *Meatus auditorios* admodum obſcuros ſi reperire

rire volueris, ab oculi majore cantho, ſex digitor. intervallo caudam verſus accuratè diſquirere, illucque grandem culmum inſerere oportebit. *Pinnæ* eidem ſolidæ ac nigræ. Tergoris color ex cæruleo in obſcurum livens. *Cauda* lunata. Cardanus eum qui Diepæ in Neuſtria captus erat, *fiſtulam* in medio per quam aquam effunderet, digiti magnitudine habuiſſe ſcribit. *dentes* quoque obtuſos, & hominis molaribus ſimiles. Minxiſſe, ore aperto reſpiraſſe & ſuſpiraſſe; *Lachrymatum* fuiſſe, profluentibus ex oculis guttulis; diuque ſupervixiſſe, quamvis ſanguis è vulnere, non ſecus ac vinum è ſiphunculo flueret, addit. Nullius non maris eſt incola. Bellonius ſæpius in Oceano Gallico quam Delphinos capi ſcribit. Rondeletius etiam in Ponto vivere, & in loco illo, Ariſtotelis, ἔξω γὰρ φαλκίνας ἢ δελφῖνος οὐδὲν ἐστὶν ἐν τῷ Πόντῳ, &c. φωκαίνης pro φαλαίνης ex eodem Ariſtotele, qui antea Phocænam in Ponto naſci ſcripſerat, legendum eſſe putat. Hoc alii de vitulis marinis accipiunt. *Parit* magna ex parte binos vel ſingulos ut Ariſtoteles prodidit. Bellonius in forum Pariſiis, diebus Veneris inprimis adferri reliquit. Delphino tamen eſt deterior, quia pinguior.

Ariſt. H. A. l. 8. c. 13.

Ælian. H. A. l. 13. c. 13

SCOLOPENDRÆ CETACEÆ, Ælianus ſolus meminit. Exerunt aliquando totum è mari caput. Narium pilos magna excelſitate apparere, caudam perinde atque locuſtæ latam conſpici, reliquum corpus aliquando in ſuperficie æquoris ſpectari, & cum triremi juſtæ magnitudinis conferri poſſe: Permultis pedibus, utrinque ordine ſitis, tanquam ex ſcalmis appenſis natare. Addunt inquit harum rerum periti ac fide digni, ipſos etiam fluctus ea natante leviter ſubſonare. Pro hac Cetacea Scolopendra, hanc quam exprimi curavimus Aldrovandus exhibet. Tota ad colorem cæruleum vergebat; ad latera tamen & in ventre nonnihil ruffeſcebat.

## ARTICULUS VI.

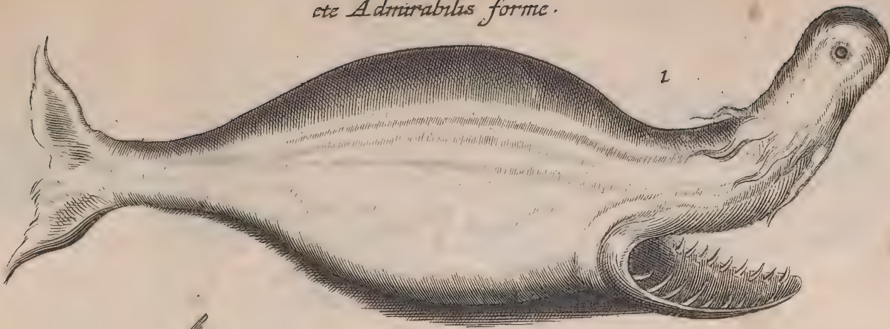
## *De Phoca, ſeu Vitulo marino.*

Tab. XLI.

ETſi Phoca animal ſit amphibium, quia tamen humore potiſſimum victitat, nec diu extra aquas vivere poteſt, inter aquatilia referre placuit. Græci φώκην dicunt, ſeu ex βώκῃ boatu quem edit, unde Servius apud Virgilium, Phocas, *marinos boves* interpretatus eſt, ſeu aliunde ducto vocabulo. Plinius & Gaza vitulos marinos; ille, quandoque Vitulos ſimpliciter dixit. Feſto *Bocas*, ut Geſnerus conjicit, vocatur. Varinus εἰνάλιον κῆτος, Oppianus θῆρας εἰνάλιους dixit. Differt *Corporis figura* ab omnibus tum piſcibus, tum Cetis, adeò ut quadrupedem vocaverit Ariſtotel. Habet quippe, ut oculatus teſtis Rondel. ſcribit, veluti *brachia* ſine cubito, ſine ulna, breviſſima: Quod ſequitur, Carpo noſtro reſpondens, ex multis oſſibus conſtat: Metacarpium verò, ex quinque oſſibus quæ pelle tantum teguntur: inde tanquam manus indiviſa, præterquam in extremo, in quo quatuor linearum diſtinctiones, tantum ſpectantur; ungues autem quinque diſtincti. Quia pinnarum vicem agunt, ideò Homerus φώκας νέποδες cognominavit. *Corio* tegitur duro, ſolido, pilis nigricantibus & cinereis, quædam maculas parvas albicantes in ventre habent. Plinius *Cartilagines* non oſſa habere ſcribit, ſed Ariſtoteles carne abundare mollemque eſſe, & cartilaginibus oſſibus conſtare, author eſt. *Caput* eſt breve, & pro corporis magnitudine parvum. *Collum* longius, quod pro arbitrio extendit & contrahit. Inferior *maxilla* Lupinæ ſimilis eſt, ſuperior quam in lupo latior, hacque & naribus vitulis terreſtribus affinis eſt. Oris ſciſſura mediocris. *Superciliorum* locum & ſuperius labrum pili duri alias nigri, aliàs albi tegunt. *Dentes* ſunt ſerrati & lupinorum ſimiles. *Oculi* ſplendent & ſubinde in mille colores ut hyænæ tranſeunt. *Lingua* eſt ſciſſa, id eſt biſulca. Plinius duplicem facit, Rondeletius latam eſſe addit. *Auribus* caret, quod vitam in humore traducat, partes verò aurium meatibus additæ, ut motus aëris à longè delatus ſervaretur: ſed loco eorum meatus anguſtiſſimos & exiguos habet, qui in viventibus ſunt evidentes, in mortuis difficillimè inveniuntur. Lato eſt *pectore*. Omoplatas enim habet quaternis muſculis connexas, ſuperiore vel poſteriore in parte quam canes terreſtriaque alia animantia, quæ in lateribus eas habent. *Fel* in hepate habere negat Ariſtoteles, omninò habere, Bellonius. *Plinius* tribuit, ſed partem non exprimit. *Renes* ei ſunt firmiſſimi & ſolidiſſimi, cum reliquor. omnium magis minuſve cavi. *Genitale*, maribus oblongum, fœminis ad terreſtria accedens. Ariſtoteles ſimile Rajæ eſſe ait. *Locus* Phocæ aqua & terra. Nec penitus illa carere poteſt, nec in ipſa agere ſecus, niſi per intervalla quædam reſpiret. Ariſtot.

*Veſcuntur* piſcium carnibus, & in vivaria immiſſi, furibundi in eos ſæviunt; apud Troglodytas extra ſinum Arabicum piſcium capturæ non minus ac homines intenti. In retia delapſi, dilacerant eadem, & piſcibus una captis effugiendi anſam præbent. Leporum & aliorum retro mingentium ritu *mingunt* & *coëunt*, nempe averſi, inque medio coitu cohærent. *Pariunt* in terra pecudum more, nunquam geminis plures, ſcribit Plinius. Secundinas emittere ſcripſit Ariſtoteles. Prolem circa duodecimum à partu diem in mare deducunt, quod Calpurnius inter impoſſibilia recenſuit. Maxima Plin.

ete Admirabilis forme.




Galei genus.



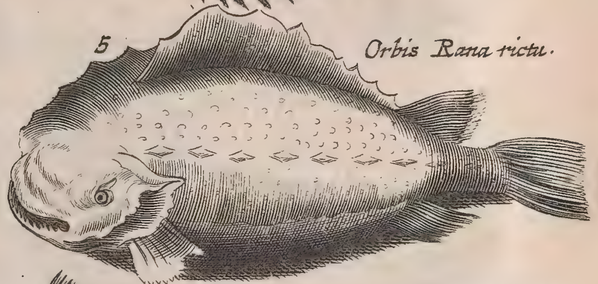

Orbis spinosa.

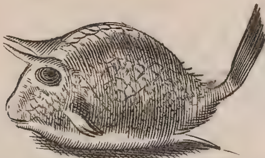



Histrix piscis.

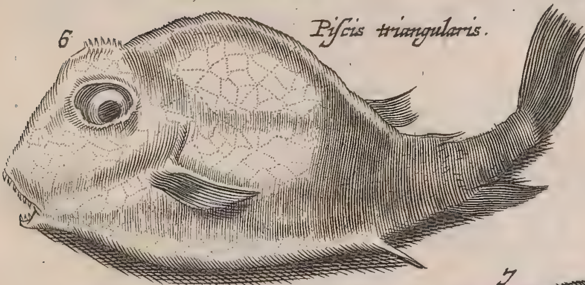



Orbis Rana rictu.

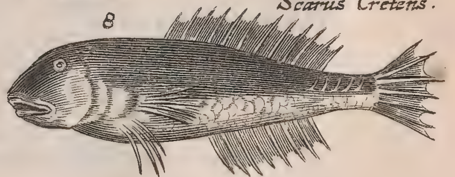


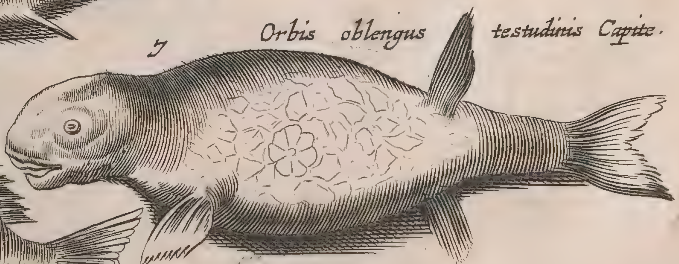
Piscis triangularis.




Scarus Cretens.



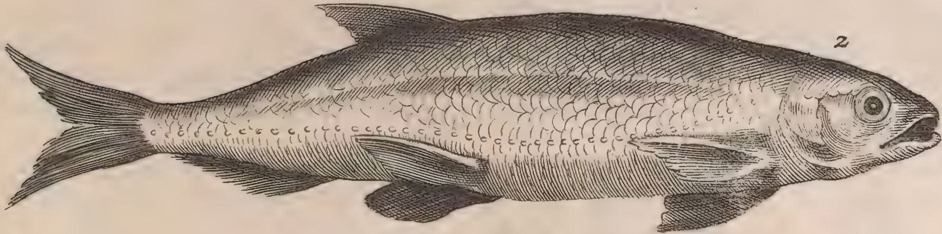

Orbis oblongus testudinis Capite.

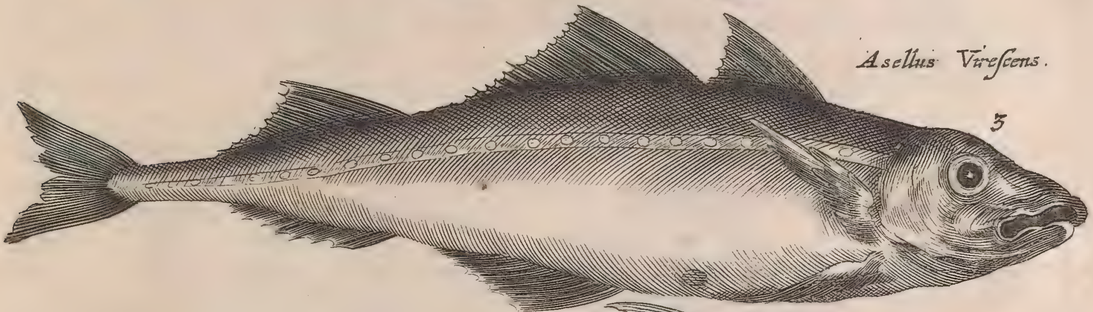



Sargus Aldrou.

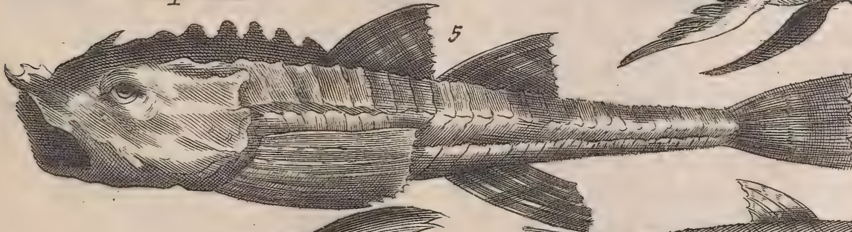



Albula nobilis.
1


Albula.
2

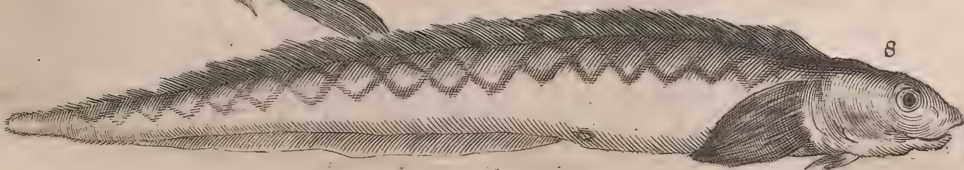

Asellus Virescens.
3


Asellus Varius.
4


Cataphractus.
5


Tæma Cornuta.
7


Idem supinus.
6


Mustela marina Viuipara.
8

xima ex parte per littora vagantur, & vicinos agros, vineta & pomaria deperdunt. Si quando colliculum aſcenderint, indeque ſecedere coguntur, pedibus ac capite in ventrem contractis, ac toto corpore in globum conſtricto, maximo impetu in mare devolvuntur. Non procul tamen à littore recedunt, quod ipſis difficilis pedum in terra uſus ſit. Difficulter *interficiuntur*, niſi capite eliſo, quòd corpus totum carnoſum ſit. Extra aquam ad ſolem in arena littoris vel ſuper ſaxa, *dormiunt*, ut liberius reſpirent. Nullum animal graviore ſomno premi author eſt Plinius. Nos aliquoties, cum Andreapoli in Scotia ſtudiis operam daremus, tam prope ad ſtertentes acceſſimus, ut lapidibus infeſtari potuerint. Poſtquam ſe in aquas conjeciſſent, elato ex undis capite nos intuebantur. Inter dormiendum tam altè ſtertunt, ut mugitum edere videantur, quod Ariſtoteles quoque & Plinius meminere. In cauſa pituitoſus humor, qui in aſpera arteria, inſpirando & exſpirando exagitatur. Sed & in aquis fortè dormiunt. Nam & ranæ, quarum more ſub aquis diu urinantur, longiſſimo anni tempore, ſub aqua latere poſſunt, ne quicquam de *pulmone* dicam, qui exiguus, ſpumoſus, nec ſanguineus. *Ingenium* ſi ſpectes. Sæpiſſimè miteſcit, & naturam ferinam deponit, & quod mireris, accipit deſciplinam, voceque pariter & viſu populum in ſpectaculis exhibitus ſalutat, & incondito fremitu, nomine vocata, reſpondet, ſed & in hominem amore fertur, hac in parte nihil à Delphini natura abhorrens. Viſus aliquando vitulus marinus, qui ad principis Chriſtiani nomen gaudio perfundi videbatur, obmuteſcebat ad Turcæ. Is etiam cujus Rondeletius iconem dedit, in Lerini inſulæ Cœnobio, nullo metu cum hominibus per multos dies verſabatur, adeò ut & gradus aſcenderet. Damnis apud Philoſtratum, Phocam à piſcatoribus captum, filium quem in cavea pepererat, ita deplorare mortuum vidit, ut per triduum à cibis abſtinuerit. Tzetzes verò teſtatur, cum ſuis catulis mori, iſtos cum ſuis matribus, parenteſque ſenio confectos, in natando juvare. Summa ipſis cùm mari *Sympathia*. Pili enim excoriati ſi mare turbatum in fluctus ſurrexit, ſimiliter eriguntur; ſi deſedit, in planum ſternuntur. Quod cum non crederetur, facto in Indico mari circa Hiſpaniolam inſulam periculo, non amplus fabuloſum haberi Cardanus aſſerit. Plinius ſenſum æquorum retinere, ſemperque æſtu maris recedente inhorreſcere ſcripſit: Rondeletius verò mutationis aëris ſignificare, auſtrinis ventis ſurrigi, borealibus ita deſidere, ut nullos planè affirmes, ſæpius obſervavit. Fulmina & grandines corium prohibere Plutarcho & Palladio proditum. Ideò & ſummas velorum partes eo obtegi, & Auguſtum Cæſarem pellem vituli marini perpetuo circumferrre conſueviſſe, & Severum Imperatorem eâdem tectum voluiſſe legitur. Grandini verò obviare Palladius credit, ſi per poſſeſſionis terminos circumferatur, & in villæ aut cortis ingreſſu ſuſpendatur, cum malum videris imminere. Urſos metuere Oppiano debemus, congreſſos aliquando cum iiſdem in ſpectaculis, Lycoſtæ ruſtico apud Calphurnium; fugere & arietes marinos, & forti anhelitu è cavernis extrahi, Æliano. Negligitur etiam ab in fima plebe in *Cibis*. Caro enim ipſius mollis eſt, ſpongioſa, & pinguis, adeò ut liquetur ſi diutius manibus contrectetur. In *Medicina*, dextra pinna capiti ſubdita ſomnum adfert, quòd nullum animal graviore ſomno prematur. *Pellis* à podagra præſervat, ſi ex ea calceos geſtaveris. Adeps in muliebribus morbis vehementer ab Hippocrate laudatur. *Coagulum* quod evomere dicunt, ne in hominum manus incidat, cum panace, vel ſucco punici, Comitiales morbos ſanat. Celius Aurelianus tamen id reprehendit.

(Marginalia: Plin. Iuvenal. Satyr. 3. — Philoſtr. l. 2. de vita Apollonii. — Plutarch. Sueton. in Auguſto. — Pallad. R.R. — Ælian. — Plin. — Plin. Theop. H. l. 9. c. 12.)

## ARTICULUS VII.

## *De Manati Indorum.*

HUjus piſcis nemo veterum meminit, niſi fortè Bos ſit Ariſtotelis, quem in Hiſtoriis inter Cetacea reponit. Belgæ vaccam marinam vocant. Nec in congruè iſte dicetur, cum quod capite terreſtrem bovem referat; tum quòd ejuſdem more herbis in terra paſcatur. Utri eſt ſimilis, ideò fœdiſſimus aſpectu. *Caput* habet bovis inſtar, *Oculos* exiguos, *Pedes* circa caput binos, craſſos tanquam alas brachiorum loco, quibus natat. *Aurium* loco duo foramina exigua quibus audit. *Lapides* ſeu oſſa in cerebro bina parvæ pilæ palmariæ magnitudine, orbicularia. Circa *caudam* ſtrictior eſt & quaſi præcinctus, quæ etiam ab inde ad extremum tota conſpicitur nervoſa. Fœminæ duo ſunt ubera in pectore, quibus catulos lactat. *Corium*, quo integitur eſt ſimile uſtulati porci corio, digitum denſum, cineraceo colore, rariſque pilis præditum. Adeò magnus eſt, ut jugo boum opus ſit ad unum vehendum. Nonnunquam quatuordecim aut quindecim pedum longitudinem ſuperat, octo verò palmarum craſſitudinem. Circa inſulam Hiſpaniolam in mari capitur. Subit tamen & flumina, & ſecundum ripas eorum herbas depaſcitur. *Manſueſcit* aliquando. Aluit quendam per viginti ſex annos in lacu Guaynabo Caramatexi Regulus, tam manſuetum, licet jam grandem, ut nomine Matonis inclamatus, è lacu egredederetur, & ad ædes cibi ſumendi gratia perreptaret, iterumque in lacum remearet, pueris atque viris, quorum cantu dele-

(Marginalia: Tab. XLIII. Ariſt. H. A. l. 6. c. 11. — Lopez. Hiſt. Gener. c. 13. — Cluſ. Exot. l. 6. c. 19.)

delectari videbatur comitantibus. Idem denos simul pueros tergo exceptos ex una lacus parte n. oppositam transvehebat. Cum quidam ex Hispanis hastam in eum vibrasset, etsi non læsus, nunquam tamen imposter. emergere voluit, si viros vaste indutos, & barbatos conspexisset. Intumescente fluvio Hayboaico, & in lacum illum se effundente, in mare regressus est. *Usum* & in *Cibis* & in *Medicina* præstat. Caro enim ejus resiccata, Anglicæ bubulæ similis est, & diutissimè incorrupta manet; cocta Thynni carne est præstantior. Cauda in partes concisa, & soli per quinque dies exposita, tandem in patella cocta, multa pinguedo elicitur, quæ, quia rancorem non contrahit, ad ova in sartagine frigendo adhibetur. *Ossa* in capite colicæ passioni & doloribus nephriticis valdè adversantur, si primò adusta, contrita & per cribrum transmissa, in vino drachmæ unius vel alterius pondere, assumpta fuerint. Ex Corio cingula etiam & calceorum soleæ fiunt.



ADDI-

# ADDITAMENTUM DE CANE ARISTOTELIS

Nieremb. H.N.l.11. c.20.

PIscis qui hodie Tubero dicitur, Canis Carcharias esse vulgò creditur. At quia ille quem Franciscus Hernandus describit, exactè descriptioni, quam attulimus, non respondet; ideò placet & hanc apponere. Cetaceus inquit piscis est, ex genere oblongorum, Oceani incola, quindecim interdum dodrantes longus, voracissimus, cursu volex, nec omninò stupidus, & bina humana corpora sæpenumerò crassus; ore quòd rostro unciarum decem intervallo subjacet, lunato, vallatoque supernè trino dentium præacutorum, ac sese mutuo serræ modò subintrantium, ac quaterno infernè binum dodrantum rictu, & brachiis utrimque quinis: rostro ranæ obrotundo, pinnis singulis utrimque juxta branchias, totidem juxta pudenda, juxta caudam unicâ alterâ omnium maxima imminente dorso statim à branchiis, alteraque juxta caudam modicâ, à contrario alterius parvæ, sed in oppositam partem vergente caudâ magnâ, crassâ, falcataque, & superna parte triplo aut quadruplo longiore atque latiore, & juxta exortum quibusdam parvis cavitatibus insigni: oculis modicis longo inter sese distantibus intervallo: pupillâ magnâ, & sublutea iride, corio verò ceterorum cartilagineorum, cum sese tendit, nullis ictibus penetrabili: dorso ac lateribus cæruleis exsaturatis, ac ventre candenti. Mirum est, bina pendere mari, ossea pudenda, cava alba, dodrantem longa, & ternis singula, glandis loco, longiusculis noxia acuminibus, quibus novaculæ modo facilè quidvis obvium abscindit. Maleficum animal est, atrox, ac hominum devorator, adeò vivax, ut in perquam tenues etiam divisum apalectos, affixumque veru, ac vitam adhuc videatur mordicus retinere. Mediocre præstat, & quale alii congeneris pisces, dum parvum est alimentum; sed provectius, durum, ingratum, insalubre, & fluxum alvi ciens. Unicum est illi intestinum, satis amplum; unde tam improba contigit voracitas. Cor parvum subalbidum, laxum, & usque adeò vivax, ut eductum, & in varias partes sectum, diutius conspiciatur moveri, ventriculisque distinctum. Stomachus vastus est, hepar candens, in duas partium tænias, quatuor dodrantes longas, ac decem uncias latas. Splen vero jecinoris longitudine, sed duas tantum uncias longus.

Nieremb. H.N.l.11. c.19.

Cæterum solent circa tuberones pisciculi quidam natare *Romeri* dicti, de quibus ita Hernandus: Piscis est spinosus, Oceani Septemtrionals alumus, dodrantem plus minus longus, tres uncias crassus, corio tectus molli & pæne teres. Lunatâ constat caudâ, & rostro resimo atque compresso, oculis magnis, si magnitudini corporis comparentur, pupillâ nigrâ ac luteâ iride. Senis natat pinnis, quarum altera medio pænè dorso in caudam usque procedit, sensim sese attenuans, & à quibusdam præacutis spinulis sumens exordium: altera à pudendo pænè ipso in caudam ferè descendit, utrimque à brachiis singulæ, binæque paulo ante initium ventris.

Color universi ex albo in cæruleum tendit, quamquam dorsum caputque cyaneo exsaturato videantur nitere, universumque corpus senis pavonini coloris transversi in discurrentibus orbibus ambiatur. Extrema corporis caudam contingentis quadrata sunt, & quaternis veluti dorsis distincta quarum bina quæ in latera excurrunt, desinunt in acumen. Caudæ initium pavonino exsaturato splendore. Micant mediæ utrimque partes, dilutiores sunt sequentes exsaturatæ, ac demum postremæ candentes.

## *De Glauco Æliani.*

AD Glaucum Æliani videtur referri debere, & hic quem Clusius exenteratum & resiccatum ita describit: Erat, inquit, corpore longo, trium ferè pedum longitudinem explente coloris (ressiccatum enim & exenteratum dumtaxat conspiciebam) ex cineraceo fusci, in quo tamen quidam candor, præsertim in tergore, adhuc eluceret: vivum enim & recenter captum argentei pænè coloris ambitus pedis, hoc est, duodecim unciarum longitudinem æquabat. Nieremb. H.N.l.11. c.21.

Cartilagineus vero erat, & lævi cute præditus; rostro lato, sed in obtusum deinde acumen desinente. Oculi magni erant, è quorum infima parte enata erat membrana, quæ sursum sese attollens, velut nubes caliginem illis offunderet.

Oris rictus non valde latus, in supina capitis parte maxillas in obtusum angulum desinentes habebat, ferè ut simiæ: quaternis autem dentibus os præditum erat, binis in superiore maxilla, totidem in inferiore: iisque firmis, quorum singuli quibusdam sulcis erant distincti, ut pluribus dentibus armatum os esse videretur. Corpus à cervice sensim gracilescebat: spina sive aculeo in eâ parte, quâ dorsum cervici connectebatur, sito, eoque sex uncias longo, infimâ parte lato & cavo supernâ autem valdè acuto. Pinna surrecta innitebatur quatuor pænè uncias longa. Binas dumtaxat in lateribus branchias valdè aper-

apertas observabam, utrumque videlicet unam, cum aliorum galeorum genera denas habeant, in singulis lateribus quinas.

Has sequebantur duæ pinnæ ad natandum idoneæ, longiores quam in ullo galeorum genere conspexerim, novem videlicet unciarum longitudinem æquantes. Binas alas habebat ex utraque podicis parte, quatuor uncias longas, illasque bifidas, hominumne industria sic fissas, an à natura nihil pronunciare possum.

Alia deinde pinna in dorso paullò infra eam, quæ ad aculeum erat, exoriebatur, ad extremam ferè caudam usque inæqualiter porrecta, hoc est, ad eam usque caudæ partem, quæ tenuissima, & septem uncias longa, muris caudam quodammodò æmulabatur. Podici, qui in supina parte, ut in reliquis piscibus, situs, vicina apparebant bina foramina, in quem usum, ignoro.

Capitis porro cutis siccitate adeò erat contracta, ut nulla circa oculos: nulla ante eos, foramina observare potuerim.

## *De Pisce Gibbo.*

Nieremb. H.N.l.11. c.25.

HUic similis est *Acacana*, qui est dodrantalis piscis, insignis prolixitate inferioris labri, & eminentiâ gibbâ, quæ à capitis exordio usque ad os, quod perexiguum est, arcuato descendit flexu.

Dorsum lateraque cyanea sunt, venter ac laterum pars alba, ac præter duas pinnas quæ circa branchias sunt utrimque, unicam angustam & longam, & aliam parvam, duæ aliæ visuntur breves, altera à medio ventre, altera vero à dorso in caudam usque procedens.

Squamosus non est, & tamen bono constat alimento. Mare illum ad me misit Australe; etsi quidam referant, in Septentrionali quoque reperiri.

## *De Ostracione Gesneri.*

Nieremb. H.N.l.11. c.15.

OStracioni affinis est *Catan* qui piscis est quindecim pedes, cùm in perfectam magnitudinem adolevit longus, cortice rectus durissimo, laminis rhomboidis figuræ, paucisque contexto, testaceæ pænè duritiei, nitidis, ac circa alia elatis, qui vicem loricæ præstare posset. Rostrum est prælongum & acutum, serrati dentes, & quaterno ordine dispositi, ac pinnæ crassissimæ binæ juxta branchias, ac juxta caudam unica. Vivit in lacubus aut magnis fluminibus provinciæ Panucensis. Salubri constat nutrimento: sed cum parandus est, hic piscis, spoliatur corio. Vivit ex aliorum piscium canumve raptu, homines quoque interdum aggreditur.

Editur vero assus, non coctus aut elixus.

# AD LIBRUM V.

## *De Phoca.*

De Laet. Ind. Occident.l.2. c.6.

PHocarum generis est Wallrus seu Mors, animal amphibium, quod Vorstius apud Deleatium ita describit: Belluam hanc marinam vidi, magnitudine vituli, aut canis Britannici majoris. Phocæ non dissimilem: capite rotundo, oculis bovillis, naribus depressis ac patulis, quos modo contrahebat, modo diducebat, aurium loco utrimque foramina; rictu oris rotundo nec ita vasto, superiore parte aut labro mystaca gestabat setis cartilagineis, crassis ac rigidis constantem. Inferior maxilla trigona erat, lingua crassa brevisque, atque os interius dentibus planis utrimque munitum, pedibus anterioribus posteriobusque latis, atque extrema corporis parte Phocam nostratem planè referebat.

Pedes anteriores antrorsum, posteriores retrorsum spectabant cum ingrederetur.

Digiti quinque membrana intersepiente distincti, eaque crassa. Posterioribus Digitis ungues impositi, non prioribus caudâ planè carebat. Postica parte repebat magis quam incedebat.

Cute crassa, coreacea, pilisque brevibus ac tenuibus obsita vestiebatur, colore cinereo. Grunnitum apri instar edebat, seu crocitabet voce gravi & valida. Repebat per aream extra aquam, quotidie per semihoram aut amplius dolio aqua pleno immittebant, ut se ibi oblectaret. Catulus erat, ut ferebant qui attulerant ex nova Zembla, decem hebdomadarum, dentes seu cornua exerta, ut adultiores, nondum habens, tubercula tamen in superiori labro præcipiebantur, unde brevi proditura facile apparebat. Ferum & validum animal calebat ad tactum, valideque per nares spirabat.

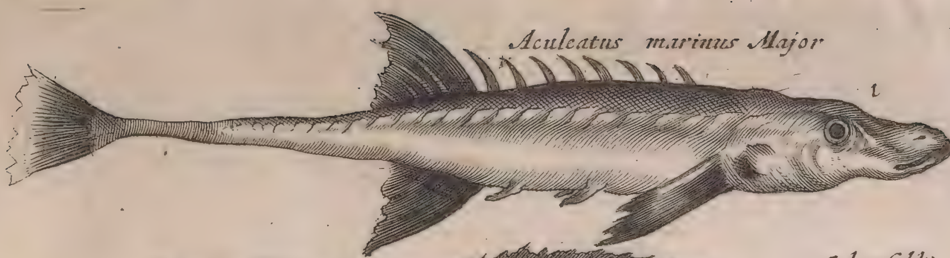
Pulmentarium ex avena, miliove comedebat lentè & suctu magis quam deglutiendo, herumque gestantem cibum ac offerentem magno nisi ac grunnitu accedebat, sequebaturque, nidore ejus allectus. Lardum ejus gustantibus haud insuave visum est.

Conspiciebantur ibidem duo majorum capita, dentibus duobus exertis Elephantorum instar, longis ac crassis & albicantibus munita, qui deorsum versus pectus spectabant. Eorum coria cccc. aut Iↄ. pondo pendisse ferebant Angli qui attulerant.

Hisce dentibus rupes ascendere seque sustinere ajebant. Et prodeunt in continentem seu terram ut somnum ibi capiant gregatim.

Pabulum ajebant illis esse folia oblonga ac magna, herbæ cujusdam è fundo maris nascentis. Nec piscibus vivere, aut carnivorum esse. Vidi ibidem penem ejusdem animalis osseum, rotundum, cubitum & amplius longum, crassum, ponderosum ac solidum, in fine prope glandem longe crassiorem ac rotundiorem. Hujus pulvere ad calculum pellendum Moscovitæ utuntur.

*Finis Historiæ de Piscibus.*




Lupus Marinus Schonfeldij




Lÿcostonius Baltlucus



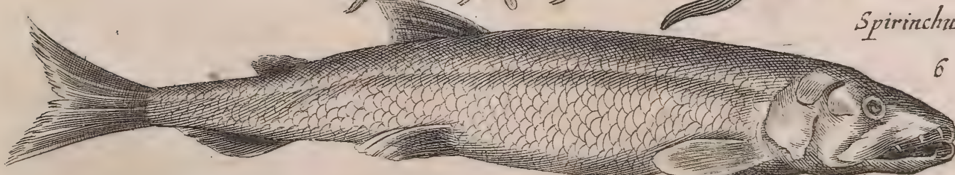

Sioxpius Marinus




Midom Supunis




Spirinchus




Siluri vera affigios

